

Canan'ın can dostu

HZ. Ebu Bekir

Hz. Dr. Murat Sancak

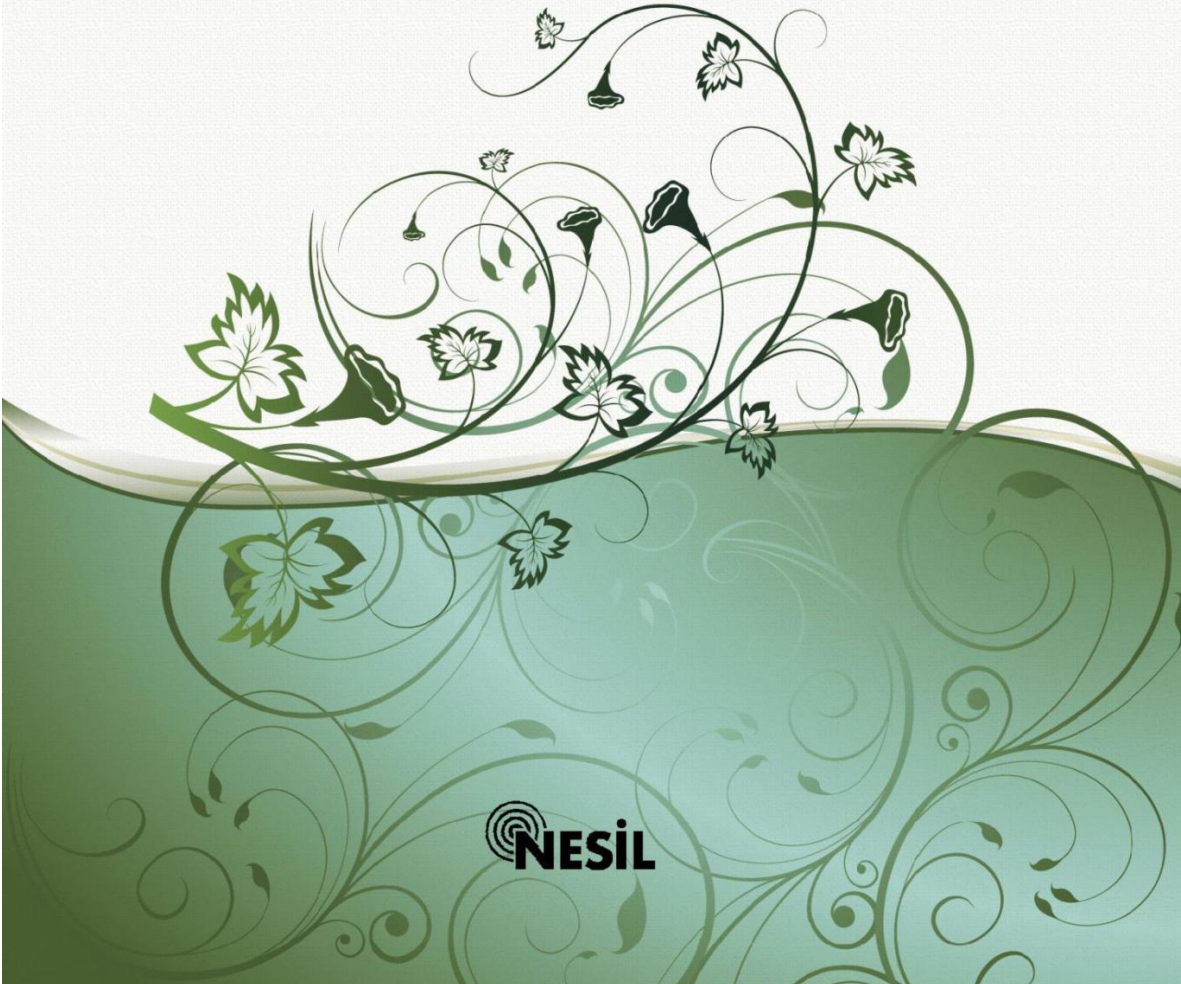

YEMEK

Canan'ın can dostu

HZ. Ebu Bekir (r.a.)

Prof. Dr. Murat Sarıcık

HZ. EBUBEKİR

Can'ın Can Dostu

Prof. Dr. Murat Sarıcık

Jenerik

Yayın Yönetmeni: Ekrem Altıntepe

Editör: Fatma Özten

İç Tasarım: Said Demirtaş

Kapak Tasarımı: Kenan Bıyıklı

ISBN: 978-605-162-647-5

Sanayi Cd., Bilge Sk., No: 2 Yenibosna

34196 Bahçelievler / İstanbul

Tel: (0212) 551 3225

Faks: (0212) 551 2659

www.nesilyayinlari.com

nesil@nesilyayinlari.com

© Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak **Nesil Basım Yayın Gıda Tic. ve San. A.Ş.**'ye aittir. İzinsiz, kısmen ya da tamamen çoğaltılıp yayınlanamaz.

Dijital Yayıncılık Direktörü: Uğur Turan

Dijital Yayın Tarihi: Mart 2015

Bu eserin e-kitap çevrimi **Nesil Digital** tarafından yapılmıştır.

www.nesildigital.com

Prof. Dr. Murat Sarıcık

saricik@sdu.edu.tr

01.10.1956'da Antalya'nın Korkuteli ilçesine bağlı Küçükköy'de doğdu. İlkokulu köyünde okudu, 1975 yılında Antalya İmam-Hatip Okulu'ndan mezun oldu. 1980'de Erzurum Atatürk Üniversitesi içinde yer alan beş yıllık İslâmi İlimler Fakültesi'ni bitirdi. 1981 Martında Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsü'nde asistan olarak göreve başladı.

1983'te, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi bünyesine katıldı ve "İslâm Kurumları Tarihi" Öğretim Görevlisi oldu. 1984'te aynı Üniversiteye bağlı Sosyal Bilimler Enstitüsünde doktora öğrenciliğine başladı. 22.06.1989'da "Osmanlı İmparatorluğunda Nakîbü'l-Eşrâfîlik Müessesesi" adlı tezini vererek doktor unvanını aldı. 06.10.1992 tarihinde, İslâm Tarihi Bilim Dalında doçent oldu. 30.09.1993'te SDÜ İlahiyat Fakültesi İslâm Tarihi ve Sanatları Bölümü'ne doçent olarak atandı ve bölüm başkanlığına getirildi. 01.11.2005'te İslam Tarihi Profesörü olarak atandı. Halen aynı fakültede Öğretim üyesi olarak görevini sürdürmektedir.

Lisans ve Yüksek Lisansda Girdiği Dersler:

İlk Dönem İslam Tarihi I-II, İslâm Tarihi I-II, İslam'ın Yayılış Tarihi I-II, İslam Tarihi Metinleri I-II, İslam Öncesi Arap Tarihi ve Kültürü I-II, İslam Tarihi ve Medeniyeti I-II, Osmanlı Kültür Tarihi I-II, Arapça Tarihi Metinler I-II (Klasik-Modern), Cahiliye ve Osmanlıca Tarihi Metinler I-II.

Murat Sarıcık; Arapça, Almanca ve Farsça bilir. Evli ve dört çocuk babasıdır.

YAYINLANMIŞ ESERLERİ

- Kavram ve Misyon olarak Ehl-i Beyt
- Örnek Nesil İçin Sahabe Modeli
- İnanç ve Zihniyet Olarak Cahiliye
- Hulafâ-yı Râşidîn Döneminden İlginç Problemler
- Dört Halife ve Emeviler Döneminden İlginç Problemler
- Batılı Kölelik Anlayışı Karşısında, Osmanlı'da Kölelik, Câriyelik ve Harem

- İslam Öncesi Dönem - Cahiliye Kültürü
- Dört Halife Dönemi
- Ali Fahreddin-i Sağır'den Günümüze
- Küçükköy Beldesinin Tarihi
- Osmanlı İmparatorluğunda Nakîbü'l-Eşrâflık Müessesesi
- Kendi Dilinden Peygamberimiz-1/2
- Canan'ın Can Dostu Hz. Ebu Bekir (r.a.)
- Hz. Muhammed'in Çağrısı (a.s.m.)-Mekke Dönemi
- Hz. Muhammed'in Çağrısı (a.s.m.)-Medine Dönemi
- Sorularla Kaderin Şifreleri
- Adalet Timsali Hz. Ömer (r.a.)
- Hayâ Timsali Hz. Osman (r.a.)
- Hz. Ali İlk Üç Halife İle Kavgalı Mıydı?

İthaf

Kendisini iman ve İslamiyet'e adayan
Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) ve bu yolda olanlara.

Önsöz

Asr-ı Saadet bir bakıma sahabiler tarihidir. Çünkü o büyük değişimin başrollerinde onlar vardı. Özellikle ilk Müslümanlar, bunlar içinde ilk dört halife, Aşere-i Mübeşşere, muhacirler ve ensar... Bu insanlar her çağda İslam'ı ve Asr-ı Saadeti anlama açısından önemlidirler ve görmezlikten gelinemezler. Hz. Ebu Bekir (r.a.) de bunlardan biriydi.

O Mekke'de Müslüman olduktan sonra Hz. Peygamber'in (a.s.m.) ve yeni dinin büyük yardımcılarından olmuştu. Hatta onu Resulullah'ın (a.s.m.) sağ kolu ve en büyük destekçisi olarak anmak yerinde olacaktır. O, Peygamber Efendimizi gençliğinden beri tanıyordu ve onun yakın arkadaşıydı. Daha önce kendisiyle ticari seferlerde de beraber olmuştu. Herhalde onu iyi tanıması, tereddütsüz ona inanmasına ve peygamberliğini onaylamasına sebep olmuştu. O Müslüman olunca Mekke'de İslam'ın filizlenmesi ve yeşermesi için, kendini bu dine adadı; artık malını ve zamanını vererek onun için çalışıyordu.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) dünyayı tanıyan, kültürlü, ticareti iyi bilen, sosyal, ince kalpli ve mantıklı biriydi. Zengin ve yardım severdi. Ayrıca sahabiler içinde Resulullah'a (a.s.m.) en yakın olan kimseydi.

Onun hicretle İslam'a sağladığı destek, Medine dönemi hayatı ve halifeliğinde yaptıkları da, üzerine itina ile eğilmeyi gerektirir. O bir halife olarak ridde hareketlerinin bertaraf edilmesinde, İslam'ın yeniden şahlanış ve fetih hareketlerine başlamasında, çok önemli ve kritik bir rol oynamıştı.

Bütün bunlar bizi onun hayatını yeniden ele almaya ve araştırmaya yöneltti. Kitabı üç bölüm olarak düşündük. Bölümler Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) Mekke ve Medine hayatına, hilafet yıllarına ve Hz. Peygamber'in (a.s.m.) dilinden Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) ışık tutarlar.

Konuyu ele alırken, daha çok ana kaynaklardan faydalandık ve bunları yeni yorumlarla zenginleştirmeye gayret ettik. Ayrıca konuları sade, hikâye edici bir üslupla sunmaya çalıştık.

Prof. Dr. Murat Sarıcık
Isparta, 2008

Giriş

Araştırıldığında görülecektir ki, öncelikle Kur'an-ı Kerim ayetleri sahabilerden söz eder. Birçok ayetin nüzul sebebi de onları konu alır. Ayetlerin kimi, onlara ihtarda bulunurken, kimi de güzel vasıflarını över.

Fetih Suresi'nin son ayeti, Enfal Suresi'nin yetmiş dördüncü ayeti, Tevbe Suresi'nin yüzüncü ayeti, Haşır Suresi'nin sekiz ve onuncu ayetleri ashab-ı kiramı güzel vasıflarıyla ele alan ayetlere misal gösterilebilir.

Hız. Peygamber (a.s.m.) de zaman zaman ashabını anlatmış, onlardan genel veya teker teker söz etmiştir. Resulullah (a.s.m.) yeri gelince onları uyarmış, yeri gelince de iyi vasıf ve özelliklerini anmaktan, takdir ve iltifatlarda bulunmaktan çekinmemiştir.

Ashab-ı kiram hakkında onun, sonraki sahabilere veya sahabe olmayanlara yönelik ikazları da vardı. O, ashabı hakkında itinalı olmayı, onlar konusunda Allah'tan korkmayı öğütlüyor, sahabileri sevenin kendisini sevdiğini belirtiyordu. Ayrıca Peygamber Efendimiz en hayırlı Müslümanların kendi asrında yaşayanlar olduğunu da açıklamıştı.

Tüm sahabiler içinde muhacirlerin ve ensarın önemli bir yeri ve önemi vardır. Bunlar içinde ilk zaman Müslüman olanlar (Sâbıkîn-ı Evvelîn) daha önemlidir. Çünkü bu ilkler, en büyük zorluk ve sıkıntılara göğüs gererek, en ileri fedakârlıkları yaparak İslam'ı daha sonrakilere aktarmayı ve tebliği başarmışlar, en nazik ve en baskılı dönemi yaşamışlardır. Bu açıdan sonraki sahabiler bile Allah yolunda Uhud Dağı kadar altın harcasalar, ilk zamanlarda Allah yolunda harcanan az bir infakın değerine ve sevabına yetişemezler. Çünkü zorluk arttıkça ibadet ve iyiliklerin sevabı artmaktadır.

Sahabiler içinde ilklerin ilki Hız. Ebu Bekir'di (r.a.). O otuz sekiz yaşında Mekke'de Müslüman olunca, Resulullah (a.s.m.) en büyük yardımcısına kavuşmuştu. Kendisi Mekke ve Medine hayatında İslam için önemli fedakârlıklarda bulundu. Tüm hayatı boyunca, malı ve canıyla Resulullah'ın (a.s.m.) en büyük yardımcısı olmuştu. Bu durumunu onun vefatından sonra da sürdürdü.

İslam'ı, onun ilk dönemini, Asr-ı Saadeti anlamak, bir bakıma Dört Halife'nin ve büyük sahabilerin hayatlarını anlamak demektir. Bu

açıdan, onları her çağın insanına ve anlayışına en iyi şekilde sunmak gerekmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM:

HZ. EBU BEKİR MEKKE'DE

1. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) Doğduğu Kent

Mekke İslam'dan önce ve İslam'ın geldiği sıralarda, Hicaz'ın üç şehriden en önemli olanıydı. Önemlerine göre bu üç kent şunlardı: Mekke, Taif ve Mekke'nin 500 km. kuzeyinde bulunan Yesrib/Medine.

Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) doğduğu şehir, çıplak, kahverengi ve siyah görüntülü dağların arasında, bir vadide kurulmuştu. Bu dar vadi kuzeyden güneye doğru bir eğime sahipti ve bu sel yatağına "Batha" deniyordu. Bu adlandırmadan dolayı Mekke yöneticilerine de "Batha Beyi" dendiği olurdu. Mekke bu vadinin kuzeyinde, başlangıcında gibiydi. Şehrin ortasında kare planlı, 18 metre yüksekliğinde "Kâbe" binası yer alıyordu. Hemen onun yanında şehir devletinin meclis konağı "Dârunnedve" bulunmaktaydı. Evler çevre dolayı Kâbe etrafını kuşatmıştı.

Kâbe'nin hemen yakınında, güney doğusunda "Safa", kuzey doğusunda "Merve" tepeleri vardı. Bu tepeler iki esmer kayalıktan ibaretti ve fazla yüksek değillerdi. Şehrin doğusunda, hemen Safa ve Merve yanında Ebu Kubeys Dağı vardı ve kuzeyden güneye doğru uzanıyordu. Şehrin batısında da ona paralel duran bir başka dağ kendini göstermekteydi: Kuaykian.^[1] Mekke bu iki dağın arasında sıkışmış gibiydi. Şehrin biraz ilerisinde güney batısında dimdik bir koniyi andıran bir başka dağ yükseliyordu. Bu da hicret sırasında Resulullah (a.s.m.) ve hicret arkadaşı Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) saklandığı Sevr'di. Diğer yandan Mekke'nin kuzey doğusunda kente beş km. uzaklıkta Hıra/Nurdağı heybetle ayakta duruyordu. İlk vahyin indirildiği küçücük mağara, bu dağın zirvesinde, kuzey batı köşesindeydi.

Hz. Muhammed (a.s.m.) ve ondan iki yıl kadar sonra dünyaya gelen Ebu Bekir (r.a.) böyle bir şehirde doğdu. Şehirde o zamanlar üç bin kişi yaşıyordu, şehir canlı bir ticaret hayatına sahipti. Mekke adı bir görüşe göre Sebe dilindeki "Makuraba" kelimesinden gelir.

Makuraba, “mukaddes ibadet yeri, tapınak (ibadethane)” demektir.^[2] Kur'an-ı Kerim de bu kenti, “Ümmülkura/Şehirlerin Anası^[3], Karyatân^[4] ve Beke^[5]” olarak anar. Onun ortasında yer alan Kâbe de mübarek, Allah'a ibadet için ilk kez yapılan bir “Beyt/Ev, Allah'ın Evi”dir.^[6] Bu mecazi bir anlatımdır; Allah'a ibadet edilen yer demektir.

Görüldüğü gibi Mekke, içinde “Allah'ın Evi”, ibadet yeri bulunan bir şehirdir. Bunun için adı daha önceleri Makuraba olmuştur. Kuran-ı Kerim ayetleri Kâbe'yi de “Beytül-Haram/Mukaddes Ev”^[7] diye adlandırırlar. Bir ayet de ona “Beytül-Atik”^[8] der. Atik güzel, soylu/asil, değerli, eski ve azat edilmiş demektir. Gerçekten bu kent, eski ve asil Kâbe ile değerlendiriliyordu.

Haşin, kurak ve ziraata elverişsiz olan bu vadi ve bu kente asıl değerini veren Kâbe'ydi. Bu mabet şehri Hicazı, Kuzey Arabistan'ın en önemli yeri ve merkezi de yapıyordu.^[9]

Hiz. Ebu Bekir (r.a.) Fil Yılı'ndan üç yıl kadar sonra (M. 573) bu şehirde doğduğunda, ailesi ona “Abdulkâbe=Kâbe'nin Hizmetkârı, Kâbe'nin Kulu” adını verdi. Mekke'de bu ad yaygındı. O, annesi Selma'nın ilk çocuğuydu.^[10] Annesi Selma binti Sahr, iyi bir kadındı ve bu yüzden “Ümmül-Hayr=İyilik Anası” diye anılıyordu. Ebu Kuhafe diye bilinen babası Osman, herhalde Kâbe kentinde oğluna “Abdulkâbe” adını vermeyi anlamlı bulmuştu.^[11] Ebu Kuhafe Kureyş'in alt kollarından birine mensuptu. Aşireti Teymoğulları diye bilinmekteydi. Ebu Kuhafe ayrıca, Teymoğulları reisi, meşhur silah ve köle tüccarı Abdullah b. Cüd'an'ın da kuzeniydi.^[12] Hiz. Ebu Bekir (r.a.) on sekiz yaşlarındayken babasıyla birlikte onun evine gelecek “Hılfu'l-Fudûl=Faziletli Antlaşması” sırasında orada olacaktı. Ayrıca arkadaşı 'Muhammedül-Emin' de antlaşmada orada yerini alacaktı.

Abdulkâbe (Ebu Bekir) de kız kardeşleri Füheyre ve Kureybe gibi,^[13] Mekke'de büyüdü, herhalde babasının yanında ticareti öğrenmeye başladı. “Soylu ve değerli bir adam” olduğundan artık Mekkeliler bu gence “Atîk” diyorlardı. Babası da onu bu adla anıyordu.^[14] Ona neden “Atîk” dendiği konusunda farklı görüşler serdedilmiştir: Güzelliğinden, hayır ve iyilikte eskiliğinden/ önceliğinden ona Atik dendiğini ileri sürenler olduğu gibi bunu bir

başka sebebe bağlayanlar da vardır. Annesi çocukları yaşamadığı için onu doğrunca Kâbe'ye yönelmiş ve şöyle demişti:

“Allah'ım o senin ölümden atîkin/azatladığındır, onu bana bağışla.”

Bir hadis-i şeriflerinde Hz. Peygamber de onu farklı anlamda, cehennemden Allah'ın azatladığı kişi “Atîkullah” olarak da adlandırmıştı.^[15] Gerçekten Hz. Ebu Bekir (r.a.), Müslüman olmadan önce de asil, iyiliksever, kültürlü ve anlaşmazlıkları halleden olgun biriydi. Problemlerde hakem olur ve ona itiraz edilmezdi. Cahiliye döneminde, Kureyş'in “Eşnak” adını verdiği borçlar konusunun yönetimi ona havale edilmişti.^[16] Hakemlik kurumu o zamanlar günümüz mahkemelerinin işini yapıyor, davacı ve davalıyı yargılıyordu.

Mekke Kızıldeniz'in güneyinde, denizden 80 km kadar içerdeydi. Deniz yolculuğu için Cidde'ye, Şuayba limanına kadar gitmek yeterliydi. Mekkeliler zaman zaman deniz yolunu kullanarak yarımadanın güneyine Yemen'e ve karşı sahildeki Habeşistan'a gidebiliyorlardı.

Şehrin etrafı çöl ve dağları çıplaktı, yağışlar düzensizdi. Bu açıdan Mekke'de ziraatla uğraşmak mümkün değildi. Geçinmek için bir başka yol vardı: Ticaret.

Mekke, Yemen'den başlayıp kuzeye, Suriye'ye doğru giden, Kızıldeniz'e paralel ilerleyen yol üzerindediydi. Bu baharat yolunun bir konaklama merkeziydi. Mekkeliler konumlarının kendilerine sunduğu fırsatı iyi değerlendiriyor, kışları Yemen'e, Habeşistan'a, yazları Suriye ve Anadolu'ya ticaret malı taşıyan kervanlarla çıkıyorlar ve aylar sonra şehirlerine daha zengin olarak dönüyorlardı. Kureyş Suresi ayetlerinde anlatıldığı gibi, yaz ve kış seferleri sayesinde Allah onların açlığını gideriyor, kendilerine zenginlik ve refah sağlıyordu.^[17] Ayrıca, zilkade ve zilhicce aylarında Mekke yakınlarında panayırlar da kurulurdu. Zilhicce ayında hacıların Mekke'ye akışı, Mekkelilere önemli bir geçim kaynağıydı.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) Müslüman olmadan önce, genç yaşta ticarete başlamıştı. Rivayetlere göre, Hz. Peygamber'in (a.s.m.) yirmi beş yaşındayken katıldığı Suriye ticaret kervanında o da vardı.^[18] Onun Hz. Peygamber'den (a.s.m.) iki yaş küçük olduğu düşünülürse, arkadaşı Hz. Ebu Bekir (r.a.) de yirmi üç yaşındaydı. Hz Ebu Bekir (r.a.) çoğu Mekkelisi gibi ticaret kervanlarıyla Yemen'e ve Suriye'ye

defalarca gidip geldi. Onun işi elbise ve kumaş ticaretiydi. Günümüz söyleyişiiyle o tekstil ve hazır giyim işiiyle uğraşıyordu. Kervanların yolları uzundu ama kervan ticaretinde iyi para vardı. O Müslüman olduğu yıllarda ve kırk yaşlarında iyice zenginleşmiş, sermayesini 40.000 dirheme çıkarmıştı.^[19]

Hız. Ebu Bekir'in (r.a.) çocukluğu ve gençliğı hakkında çok şey bilmesek de kendisinin Kureybe ve Führeyre adlı iki kız kardeşini bilmekteyiz.^[20]

Hız. Ebu Bekir'in (r.a.) adı Müslüman oluncaya dek Abdulkâbe olarak kaldı. Müslüman olunca Resulullah (a.s.m.) bu adı "Abdullah =Allah'ın Hizmetkârı, Allah'ın Kulu" olarak değıştirdi. Çünkü Abdulkâbe adı İslam'a uygun değildi. Resulullah (a.s.m.), kişi Müslüman olunca adı İslam'a uygun değilse bunu değıştiriyordu. Hız. Ebu Bekir (r.a.) hilafeti sırasında yaptığı yazışmalarda kendinden söz ederken adını farklı şekillerde belgelere kaydetmişti:

"Resulullah'ın Halifesi Abdullah Ebu Bekir'den, Halid b. Velid'e..."

"Resulullah'ın Halifesi Abdullah b. Osman'dan, Halid b. Velid'e..."^[21]

Halid b. Velid Halifeye Ecnadeyn Zaferi'nin müjdesini verirken kendisine şöyle hitap etmişti:

"Resulullah'ın Halifesi Abdullah Ebu Bekir'e (r.a.) , Allah'ın müşrikler üzerine çekilmiş kılıcı Halid b. Velid'den..."^[22]

Hız. Ebu Bekir (r.a.), yerine Hız. Ömer'i (r.a.) halife seçtiğini bildirdiğı ahitnamesinde de kendini "Ebu Kuhafe'nin oğlu Ebu Bekir" diye adlandırmıştı.^[23]

Ebu Bekir (r.a.) Yemen'e yaptığı seyahatten Mekke'ye yeni dönmüştü. Gelişini duyunca Ebu Cehil, Ukbe b. Muayt, Şeybe b. Rebia ve Ebu'l-Buhteri ertesi sabah evine geldiler. Bunlar Kureyş kabilesinin farklı alt kollarından Mekke'nin saygın ve büyükleriydiler. Ebu Bekir'e (r.a.) "hoş geldin" diyeceklerdi. Ebu Bekir (r.a.), Güney Arabistan'da, Yemende duyup gördüklerini onlara anlattı. Sonra da sordu:

"Buralarda ne var ne yok, önemli bir şey oldu mu?"

Kureyş'in Mahzum kolundan, seyrek sakallı Ebu Cehil (Ebulhakem) [24] cevap verdi:

"Önemli bir iş var. Baksana Ebu Talip'in Yetimi, Peygamber olduğunu iddia ediyor?"

Bu ilginç bir cevap ve açıklamaydı. Şimdiye dek Mekke'de böyle bir şey görülmüş değildi. Ebulhakem Mahzumoğulları liderlerindendi. Demek gizliden gizliye faaliyetini sürdüren Resulullah'ın (a.s.m.) durumu kulaktan kulağa duyulmuştu. Ebulhakem durumdan hoşnut değildi. Ona Kureyş, Ebulhakem diyordu. Çünkü o zeki ve problemlere çözüm bulan biriydi. Verdiği hüküm ve kararlar Kureyşlilerce yerinde ve makul bulunurdu. Bu açıdan ona Ebulhakem dendi. Bu unvan, yerinde hüküm verip hükmü asla geri çevrilmeyen demektir. Medine döneminde Hz. Peygamber'e (a.s.m.) Ebulhakem denilen biri gelmiş, Resulullah (a.s.m.) onun adını değiştirerek, ancak Allah'ın Hakem unvanını alabileceğini belirtmişti. [25] Çünkü yanılmaz olan ancak oydu.

Ebulhakem'in sözleri Ebu Bekir'in (r.a.) de dikkatini çekti. Adı "Abdulkâbe/Kâbe'nin Kulu" olan Ebu Bekir (r.a.), Teymoğulları'ndandı ve babası Ebu Kuhafe (Osman b. Amir) Teymoğulları'nın reisiydi. [26] Muhammedü'l-Emin onun yakın arkadaşıydı, kendisini yakından tanıyordu. Eğer o böyle iddia ediyorsa bunu araştırmalıydı. Çok zeki ve zengin bir tüccar olan Ebu Bekir (r.a.), Kureyşçe sevilen ve sempatik bulunan biriydi. Olgun, mülayim ve yumuşak yaratılışıydı. İyi kötüyü bilen dengeli birisiydi. İyi ahlâklı ve geniş ufuklu bir iş adamıydı. Onun bilgisi, görgüsü ve ticari tecrübesinden faydalanmak için herkes yanına gelirdi. O açık bir tepki vermeden Mahzumlu lideri dinliyordu, çukur gözleri konuşana dikkat kesilmişti. Ebu Cehil/Ebulhakem devam etti:

“Arada sen varsın (onunla samimisin). Sen olmasaydın, şimdiye çoktan işini bitirirdik, dostuna git de, ne edeceksen et.”

Ebulhakem onun Muhammed’in yakın arkadaşı olduğunu biliyor, ondan kendince çözüm bekliyordu. Ebu Bekir (r.a.) onu ikna edip iddiasından vazgeçirebilirdi. Hz. Ebu Bekir (r.a.) iyice merak etmişti, az sonra evinden çıktı. Çok geçmeden arkadaşı Muhammedü’l-Emin’le birlikteydi. Ona kapı önünde künyesiyle hitap etti:

“Ebülkasım, peygamberlik iddiasında bulunduğun, kavminden ayrıldığın, atalarının dinini kınadığın doğru mu?”

O, az önce konuklarının kendine aktardıklarını ona soruyordu. Kapı önünde sorulan soruya Resul-i Ekrem cevap verdi:

“Ebu Bekir, Gerçekten ben, sana ve tüm insanlara gönderilen Allah elçisiyim. İnsanları bir olan (şeriksiz ve benzersiz) Allah’a çağırıyorum. Sen de bunun doğruluğuna inan.”^[27]

Can dostu ve Emin Muhammed; kendisine “gerçekten” Allah’ın Resulü ve Nebi’si olduğunu belirtiyor, onu benzersiz olan Allah’a çağırıyordu. Bir başka kaynağa göre o yeminle şöyle demişti:

“Fe vallahi innehû le’l -hakku, ve ed’ûke ile ilâhi yâ ebâ bekr, vahdehû la şerike lehû, velâyu’bedu ğayruhû, ve ‘l-muvâlâtu âlâ tâ’atihî=Vallahi, mutlaka o gerçektir, ben seni vahid ve ortağı olmayan, hem kendisinden başkasına ibadet edilmeyen o Allah’a çağırıyorum. Muvalât/dostluk da ona itaattir.” ^[28]

Resul-i Ekrem emindi, güvenilen biriydi. Sıdkı, gençliğinden beri Hz. Ebu Bekir (r.a.) tarafından iyi biliniyordu. Resulullah (a.s.m.), onun uzun zamandan, gençlik yıllarından beri arkadaşıydı.^[29] Ayrıca Hz. Peygamber yeminle şüpheleri engellemiş, “innî Resulullah=gerçekten ben Resulüm” ^[30] diye konuşmasına başlamıştı. Bütün bunlar Hz. Ebu Bekir’i (r.a.) ikna etmeye yetecek miydi?

Ayrıca Muhammedü’l-Emin, Vahid, yani gücü, kudreti her şeyi ihata eden bir Allah’a imana çağırıyordu. Bu, Kureyş dini olan şirk ve putperestliğe tersti. Onlar yerleri gökleri yaratan bir Allah’a inanıyorlardı, ama bunun yanında putları da vardı. Onlara göre her putun/tanrının ayrı görevleri ve nüfuz sahası bulunuyordu. Oysa yakın arkadaşı Ebu Bekir’i (r.a.) vâhidiyeti ile bütün kâinatı elinde tutan bir Allah’a çağırıyordu. “E ce’a’l-âlihate ilahen vahiden=O (Muhammed) bütün ilahları bir (vahid) ilah mı yapıyor?”

sorgulaması^[31] gösteriyor ki; onlar Allah’la birlikte putlara inanıyorlar, hepsine ayrı ayrı tasarruf alanı ve vazifeler yüklüyorlardı.

Çağrı üzerine Hz. Ebu Bekir (r.a.) derhal şahadet getirdi.

Hz. Peygamber buna çok sevindi; Ebu Bekir (r.a.) tereddüt etmeden kendisini doğrulamıştı. Hz. Ebu Bekir (r.a.) arkadaşını iyi tanıyor ve ondan yalan çıkmayacağını biliyordu. On sekiz yaşında onunla arkadaş olmuş, yirmi üç yaşındayken Suriye ticaret kervanında aynı kervanla yolculuk yapmıştı. Mekke’de oldu zamanlar genelde vakitlerini onunla birlikte geçirirdi.^[32] Hz. Ebu Bekir (r.a.), önemli kararlar alınırken kendisine danışılan, yumuşak huylu, sosyal ve herkesçe sevilen biriydi. O Müslüman olunca Resulullah (a.s.m.) Abdulkabe olan adını Abdullah olarak değiştirdi. Atta Hz. Ebu Bekir (r.a.) halife olunca yöneticilere gönderdiği mektuplarda, kendinden “Abdullah” veya “Abdullah b. Osman” olarak söz edecekti.^[33] Resulullah (a.s.m.) onun Müslüman oluşunu şöyle anlatacaktır:

“Ebu Bekir hariç, imana çağırdığım herkes bir duraklama, tereddüt ve şaşkınlık geçirdi. Fakat o, kendisine İslâm’ı anlatınca ne durakladı ne tereddüt etti.” ^[34]

Hz. Ebu Bekir (r.a.) kumaş ve elbise ticaretiyle uğraşan biriydi. Müslüman olduğunda otuz sekiz yaşındaydı.^[35] Zengin biriydi, sermayesi kırk bin dirheme ulaşmıştı.^[36] İslamiyet’i kabul edince, zamanını Resulullah’la (a.s.m.) birlikte iman ve İslam’a davete hasretmek, kendini bu işe vakfetmek ve adamak istedi. Bu yüzden ticareti bıraktı.^[37] Artık o insanları imana çağırarak bir dâi/davetçiydi ve hemen Resulullah’ın (a.s.m.) sağ kolu oldu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) Kureyş’in tarihini, soyunu sopunu bilir,^[38] içki kullanmaz, kan davalarını ortadan kaldırır ve ölümlerde diyet koyuyordu. Kureyş’in büyükleri ona gelir gider, çoğu işte ona danışarlardı. O aynı zamanda sosyal yönü güçlü ve kültürlü bir kişilikti.

İnce yapılı, kuru parmaklı, beyaz yüzlü ve çıkık alınlı biriydi. Çukur gözleri ve seyrek sakalları vardı. O geleneğe uyarak sakallarını kınalardı.^[39] Hiçbir şey onun Müslüman oluşu kadar Resulullah’ı (a.s.m.) sevindirmedi. Bazen bir kişinin İslâm’ı seçmesi, binlerce kişinin Müslüman olmasından daha çok inkişaf ve gelişmelere sebep olabilir.

Kamuoyu, Mekkeliler günlerce onun Müslüman olmasını konuştu. Hz. Ebu Bekir (r.a.), Müslüman olan ilk yetişkin erkekti. Ondan önce yedi sekiz yaşlarında olan Hz. Ali Müslüman olmuş, ayrıca Hz. Hatice (r.anha) de kocasına inanmış ve onun Allah elçisi olduğunu doğrulamıştı.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) geniş bir çevreye sahipti ve olgun vasıfları vardı. Onu bilenler tarafından güvenilen biriydi. Gizliden sürdürülen çağrı onun Müslüman oluşuyla hızlandı. Onun tek tek ilgilenmesi ve kendine güvenenleri İslam'a daveti üzerine Osman b. Affan, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebi Vakkas, Zübeyr b. Avvam ve Talha b. Ubeydullah arka arkaya Müslüman oldular.^[40] Kadınlar arasında da İslam yayılmaya başladı; Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) kızı Esmâ ve Hz. Ömer'in (r.a.) kız kardeşi^[41] Fatıma çok geçmeden Müslüman olanlar arasındaydı.

3. “Onu Azat Ettim”

Uzun boylu, kıvrıkcık saçlı, sırtı hafif kamburlu biri: Bilal-i Habeşî (r.a.). Memleketi Kızıl denizin öbür yanı, yani o aslen Habeşistan kökenliydi. Hz. Ebu Bekir (r.a.) onunla ilgilenmiş ve ona Müslümanlığı anlatmıştı. Bilal (r.a.) yeni dini sevmiş ve Müslüman olmuştu. Ama o bir köleydi ve sahibi Cumahoğulları'ndan Ümeyye b. Halefti. Ümeyye tam tersine İslam'a soğuk bakan biriydi.

Habeşli Bilal (r.a.) Müslüman olunca gerçekte kimin kölesi/kulu olduğunu daha iyi fark etti. Artık onu insan olarak yaratana köle/abd olmanın şuurundaydı. O bir köleydi, ama bundan sonra Allah'a hizmet ederek nasıl bir kul olduğunu gösterecekti. İyi bir köle efendisinin isteklerini nasıl kolay zor demeden yerine getirirse o da öyle yapacak, Onun kulu ve hizmetkârı olacaktı.

Ümeyye b. Halef; azılı bir İslâm düşmanı ve karşıtıydı. Onun Müslüman olduğunu duyunca kölesine karşı acımasız bir tavır takındı. O nasıl olur da kendisinin dinini biraka bilirdi? Onu aç bırakmaya başladı. Köle, sahibinden karnının doyuramazsa aç kalacaktı. Çünkü kölelerin kendilerine ait malı mülkü ve parası yoktu. Ümeyye ardından para verdiği çocukların eline bir ip tutuşturdu. İpin bir ucu kölesinin boynuna bağlıydı. Çocuklar köleyi dizgininden çekilen hayvan gibi sokaklarda dolaştırıyorlardı. Bu insan onurunu ayaklar altına alan bir aşağılama ve işkenceydi. Ama köle onun

olunca diyecek bir şey yoktu. Çünkü cahiliye döneminde sahibi isterse kölesini öldürebilirdi.

Bazen de Bilal (r.a.) Mekke dışına çıkarılıp sıcak kumlara yatırılıyor ve susuz bırakıyordu. Ama bütün bunlar onu imanından ve mücadelesinden vazgeçiremiyordu. Cahiliye döneminde insanlar, kabilelerine, hürlük ve köleliklerine göre sınıflara ayrılıyorlardı. Bütün ilk çağ uygarlıklarında ve o günün dünyasında kölelik vardı. Hicaz'da da kölelik yaygındı. Hicaz'da savaşlarda esir alınanlar, borç ödeyemeyenler, baskınlarla ele geçirilenler köle yapılabiliyordu. Resulullah'ın (a.s.m.) dadısı Bereke (Ümmü Eymen) de Habeş asıllı zenci bir cariyeye/kadın köleydi. Bilal-i Habeşi (r.a.) de bir zenciydi. Kureyşliler, geleneğe uyarak, hürlere ve kölelere adları bile farklı veriyorlardı. Onlar: "Kölelerimizi kendimiz, oğullarımızı ve kızlarımızı düşmanlarımız için adlandırırız" derlerdi. Kölelere daha çok iyilik, bereket ve sahibine hayır olacak adlar verilirken, oğullara ve kızlara da düşmanlara zarar vermeleri nazara alınarak, yırtıcıların, zararlarının adları verilirdi.

Köleleri, sahipleri dövebilir, öldürebilir, işkence edebilir ve hatta bir organını bile kesebilirdi. Bunlar cahiliye hukukunda yasaldı. Mekke döneminde kölelerin din tutma hürriyetleri de yoktu. Köleye Abd; efendiye, mevla/azatlayan, rab veya seyyid denirdi. Köleler azatlanırsa, onlara da mevlâ/azatlı deniyordu. Bilal (r.a.), işkenceler karşısında ancak "Ehad! Ehad!=Allah bir, Allah bir" diye Allah'ı çağırabiliyordu.

Hiz. Bilal'in (r.a.) "ehad, ehad" demesi dikkat çekicidir. Demek Allah ilmi ve kudreti ile ayrı ayrı her şeyin yanındaydı ve onu da görüyordu. Bu; güneşin ışığı, ısı ve yedi rengi ile her parlak şeyin yanında olmasına benziyordu.^[42]

Ümeyye, "Ehad, ehad!" sözlerini duydukça çileden çıkar ve işkencelerini artırırdı.

"And olsun ki, sen ölmedikçe yahut Muhammed'i ve dinini inkâr ederek Lât'a, Uzzâ'ya tapmadıkça işkenceyi üzerinden eksik etmeyeceğim" derdi.^[43]

Lat ve Uzza, biri Taif'te, diğeri Mekke yakınındaki bir vadide olan iki putun adıydı. Ümeyye Bilal'i (r.a.) işkenceyle öldürmeye veya dininden döndürmeye kararlıydı. Bilal (r.a.) dönmüyordu. Çünkü vücudu işkence içinde olsa bile, ruhu rahattı, kendisi aç olsa da ruhu

iman halâvetini tatmıştı: Önceleri bir matem yeri gördüğü dünya, şimdi onun gözünde bir zikirhaneydi. Artık dünya ayrıca insanlar ve cinler için bir imtihan salonuydu. Ayrılık ve zeval ve hüzün getiren ölümler, hayat vazifesinden terhis ve paydos şeklini almıştı. Görevini bitirenler, bu dâr-ı faniden manen sevinerek baki âleme gidiyorlardı. Artık o, ağlama ve hüzün işareti olarak duyduğu sesleri; zikir, tespih ve paydos işareti görüyordu. Ayrıca onun gözünde her şey başıbozuk ve kendi başına da değildi. Bütün yaratıklar, kerim bir seyyidin hizmetkârları, munis memurları ve birer kitabıydı. İmanı onu, manevî bir cennet içinde yaşatmaktaydı. Kalbine tekrar manevi cehennem ve ızdırap kaynağı küfrü sokamazdı. Ona göre her şey; ya bizzat, ya da neticeleri itibariyle güzeldi.

Hız. Ebu Bekir (r.a.) bir gün Cumahoğulları mahallesindeki evinden çıkıp, Ramda'ya; sıcak karataşlığa doğru yürüdü. Orada birkaç kişi vardı. Kendilerine yaklaşınca her şeyi anladı: Bilal (r.a.) el ve ayak bileklerinden bağlanıp kazıklara gerilmiş, göğsü üzerine büyük bir taş konulmuştu. Zor nefes alıyordu. Açık alanda, insanın sıcaktan ayağını basamadığı kızgın kumda yatıyordu. Hız. Ebu Bekir'in (r.a.) gördükleri karşısında ciğerleri parçalandı. Ümeyye Bilal'den (r.a.) az ötede gölgelikte keyif ediyordu. Ebu Bekir (r.a.) sadist ve işkenceci Ümeyye'ye çıkıştı:

“Şu zavallı hakkında Allah'tan korkmaz mısın, buna daha ne zamana kadar işkence edeceksin?”

Ümeyye'de acıma yoktu, o başka şeyler düşünüyordu:

“Onun itikadını sen bozdun” dedi. “Kurtulmasını istiyorsan, satın al da kurtar!”

Hız. Ebu Bekir'i (r.a.) suçluyor, kendince şirk ve putperestliği bırakmayı bir inanç bozukluğu olarak değerlendiriyordu. Fakat hiç umulmadık anda kölesini satma teklifi yapmıştı. Bu Bilal'in (r.a.) kurtuluşu için bir fırsat olabilirdi. Hız. Ebu Bekir (r.a.) fırsatı değerlendirmek istedi:

“Tamam, benim, senin dininden siyah bir kölem var ve bundan daha güçlü. Onu Bilal'e karşılık vereyim.”

“Kabul ediyorum.” [\[44\]](#)

Bilal (r.a.) için hiç umulmadık anda bir kurtuluş gerçekleşmiş, o müşrik sahibinden kurtulmuştu. Kaynaklar Hız. Bilal'in (r.a.) on okıyye altın dinar ve bir bürde karşılığı satın alındığını da belirtirler. Bir

okiyyenin kırk dirhem, bir dirhem de 3.2 gram olduğu kabul edilirse, Bilal (r.a.) için yüklü miktarda altın ödendiği görülecektir.^[45] Elleri ayakları çözüldü, göğsünden ağır taş alındı ve Hz. Ebu Bekir'le oradan ayrıldılar. Ebu Bekir (r.a.) Hz. Bilal'i (r.a.) kurtarmıştı. Artık Bilal (r.a.) Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) kölesi olacaktı. Resul-i Ekrem (a.s.m.) durumdan haberdar olunca sevindi ve Ebu Bekir'e (r.a.) sordu:

“Ebu Bekir, onun üzerinde bir hakkın olacak mı ?”

“Hayır, ya Rasulallah, onu azat ettim.”

Hz. Ebu Bekir (r.a.) ona hürriyetini veriyor kölesi yapmıyordu. Bilal'in (r.a.) annesi de bir köleydi. Hz. Ebu Bekir (r.a.) çok geçmeden onu da satın alarak azat etti. Allah'a kul olana müşriklere köle olmak yakışmıyordu.

4. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) Azat Ettikleri

Hz. Ebu Bekir (r.a.) yalnız Bilal b. Rebah'ı (r.a.) değil, daha başkalarını alıp azat etmişti. Bunlar Müslüman olan yedi veya sekiz kişiydiler. Amir b. Führeyre, Ümmü Ubeyys ve Hz. Zinnîre, Nezire, Nehdiyye; Nehdiyye'nin iki kızı bunlardandır.^[46] Bunlardan ilki erkek diğerleri kadındır. İslam köleler arasında yayılıyordu. Çünkü onlara hürler gibi cennet vaat ediyor ve merhamet sunuyordu, diğer yandan Müslümanlar onları diğer insanlar gibi saygıdeğer kabul ediyorlardı.

Onu azat ettiği günler Zinnîre Hanımın gözleri görmez oldu. Kureyşliler: “Bunun görmesini Al-Lat ve Uzza götürdü” diyorlardı. Onlara göre putların gücü kudreti vardı ve onlar kendilerine kötülük yapanları farklı şekilde cezalandırırlardı. İşte o putperestliği bıraktığı için böyle cezalandırılmıştı. Burada iddia ettikleri üzere hastalığı ve şifayı ilahlar veriyordu. Zinnîre Hanım buna karşı şöyle cevap vermektedir:

“Hayır, yalan söylüyorlar. Ben, Lât ve Uzza'nın zarar ve fayda veremediğini bilirim, (görmemi) Allah giderdi.”

Hastalıkları veren o olduğu gibi, Şafi ismiyle şifayı veren de Yüce Allah'tı. Gözü yaratan, elbette güneşi, gündüzü, dünyayı ve dünya üzerindekiyi yaratandı. Çünkü gözün ve görmenin bunlarla sıkı ilişkisi vardı. Ayrıca gözü yaratanın görmesi, gözün gördüğünü görüp bilmesi gerekirdi.

H.z. Ebu Bekir (r.a.) ilk zamanlar, Müslüman olan “Nehdiyye” adındaki kadın köleyi ve iki köle kızını da hürriyetine kavuşturdu. Bu iki kız çocuğu Abduddâroğulları’ndan bir kadına aittiler. H.z. Ebu Bekir (r.a.) bunları azatlamak için kadına uğradığında, onlar hamur yoğuruyorlardı. Sahipleri olan kadın: “Vallahi bu ikisini ebediyen azatlamayacağım” diye söyleniyordu.

H.z. Ebu Bekir (r.a.) onları almak istediğini söyledi ve kadını ikna etti. Kadın bu kez:

“Al, ikisini de sen bozdun, haydi ikisini de sen azat et!” dedi.

Demek H.z. Ebu Bekir (r.a.) kölelerin Müslüman olması için çaba sarf ettiği gibi onları kurtarmak için de uğraşıyordu.

H.z. Ebu Bekir (r.a.):

“Öyleyse ikisi kaç?” diye pazarlığa başladı. Az sonra pazarlık bitmişti:

“İkisini de aldım, ikisi de hürdür” dedi.^[47]

Görüldüğü üzere o aldığı köleleri kendisine köle yapmıyor, onları özgürlüğe kavuşturuyordu. Onun için önemli olan Müslümanların kölelikten kurtuluşuydu.

H.z. Ebu Bekir (r.a.) bir gün Müemmeloğulları’nın Müslüman olan bir cariyesi için geldi. Cariyenin durumu kötüydü. Sürekli işkence görüyor ve dayak yiyordu. O zamanlar H.z. Ömer (r.a.) henüz Müslüman olmamış ve şiddetli bir İslam karşıtıydı. İslam’ı terk etsin diye sürekli o kadına işkence ediyor ve onu dövüyordu. Hatta bir gün onu iyice dövdükten sonra bıraktı. Ardından ona:

“Sana özrümü belirtiyim ki, usandığım için seni bıraktım” dedi.

Bunun üzerine işkence edilen, dövülen cariye perişandı. Ama ona hiç değilse sözle karşılık vermek istedi:

“Kezâlike f e’ale’l-lâhu bike=Allah da sana aynısını yapacak” dedi.

Allah ve ahiret inancı onun tek sığınağıydı. H.z. Ebu Bekir (r.a.) bu kadının kötü durumunu duyunca onu da alıp azat etti.^[48]

Ebu Bekir’in (r.a.) babası Ebu Kuhafe, onun köleleri alıp azat ettiğini görünce şöyle konuşmuştu:

“Görüyorum ki zayıf köleleri azat ediyorsun. Bari azat etmişken, güçlü kuvvetli, seni (düşmanlarından) koruyacak, arkanda duracak kimseleri azat etsen?”

Bu bir teklifti. Çünkü azat edilenle azat eden arasında bir akrabalık oluşur, azatlı bu büyük iyiliği yaptığı için hürriyetini verene minnettar

olurdu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) ise daha farklı düşünüyordu ve babasına şöyle dedi:

“İnnî, innemâ ürîdu mâ urîdu lillâh=Mutlaka ben ancak, istediğimi Allah için istiyorum.” [49]

Cahiliyede köle alıp satma, köle ticareti veya köleleri azatlamak söz konusu olabiliyordu. Fakat azat etmek, fahr, mufahara, yani karşılıklı övünme veya başka gayelerle yapıldı. İslam köle alış ve satışını açıkça yasaklamadıysa da, Allah için azatlamayı teşvik etmişti. Hz. Ebu Bekir (r.a.) de azatlayarak onlara yaptığı iyiliğin karşılığını Allah’tan bekliyordu.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) Mekke döneminde 40.000 dinarlık servetinin sekizde yedisini, yani 35.000 dinarını İslam için harcamıştı. Kırk bin dinar, kırk bin altın lira demektir. O servetini İslam için ortaya koyan bir zengindi, ilk zamanlar o ve onun gibi fedakârlar İslam’a omuz vermemiş olsalardı; İslam zamanımıza ulaşmayabilirdi. O beş bin dinarı da Allah yolunda harcamak üzere, önemli ve kritik günler için yanında alıkoymuştu. [50]

Onun en baskılı, tehlikeli ve pek şiddetli zamanda, en kritik dönemde harcadığı pek az para bile, ilerde serbest ve sıkıntısız zamanlarda harcanan pek büyük servetlerden daha önemliydi. [51]

5. “Verene Geline...”

Hz. Ebu Bekir (r.a.) Müslüman olanları alıp azatlarken ve fakir Müslümanları desteklerken hakkında bir vahiy geldi:

“Fe emmâ men a’tâ ve’t-tekâ ve saddaka bi’l-husnâ, fe senüyessirihû li’l-yüsrâ=Verene, ittika edene ve Hüsna’yı tasdik edene gelince, biz de onu, kolaya hazırlarız.” [52]

Bunlar Leyl Suresi’nin üç kısa ayetiydi. Üç ayet Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) üç önemli özelliğini açıklıyordu:

1) İlk ayete göre o, malını Allah için, rızasını kazanma yolunda veren (fe emmâ men a’tâ) biriydi. Aslında “i’tâ” yedirmektir. Atiyye ve ata da, karşılıksız vermek ve ihsan etmektir. İ’tâda; “vermekle itaat etmek” manası da vardır. ‘A’tâ’l-baîru=deve başını vererek, baş eğerek itaat etti,” [53] anlamındadır. Bütün bunlar onun vermesindeki incelikleri anlatır. O karşılıksız, bir şey beklemeksizin ve Allah’a itaat duygusundan dolayı vermektedir.

2) Ayrıca o “ve’t-tekâ=Allah’tan sakındı.” Demek o ittika eden, gûnahtan sakınan muttaki birisidir. İttika, sakınmak, korunmak ve kaçınmaktır. Vikaye kökünden türer. Vikaye, korumaktır. Herhangi bir şeyi onu üzecek, zarar verecek şeyden korumak. Müttaki ve takvalı olan da; nefsi/canı korkulan şeylerden koruma altına alır.^[54] Korku ile takva arasında sıkı bir ilişki var olmasından, havf/korku bazen “takva” diye anılır.

3) Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) üçüncü özelliği Hüsna’yı yani cenneti doğrulamasıdır. O Allah’a, öldükten sonra dirilmeye, oradaki mükâfat ve cezaya inanmakta, dikkatle kendini korumak istemekte, böylece en güzeli, Hüsna’ya kavuşmayı arzulamaktadır.

Onun üç önemli özelliği; onu daha iyi ve daha güzele götürüyordu. Bu; “fe se nüyessiruhû li’l yüs râ=Biz de onu kolayla, hayırlı amellere, sonu kolaylığa varacak yola hazırlarız” diye açıklanır.

O ideal ve iyi bir Müslüman’dı: Cimrilik yerine cömertliği, isyan yerine ittikayı, yalanlama yerine doğrulama ve iman etmeyi esas almıştı.^[55] Onun karşısında yer alanlara da yüs r/kolaylık değil, usr/zorluk yolu hazırlanmaktaydı.

6. Temizlenme ve İbtiğa

Leyl Suresi ayetleri Hz. Ebu Bekir’i (r.a.) anlatmayı sürdürüyordu:

“Kendini temizleyerek (bunun için) malını verenler; ondan (ateşten) uzak dururlar. Onun (Allah’ın) katında kimsenin (kimseye) verilecek nimeti yoktur. (Başkaları o gün nimet veremez, başkaları için yapılanlar da boşa gider); Yüce Rabbin rızası için yapılanlar hariç. Bunu yapan da yakında hoşnut olacaktır.”^[56]

Leyle Suresi’nin son dört ayeti de önemliydi ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) hakkında indirilmişlerdi.

1) On yedinci ayet “ve seyücennebuha’l-etkâ” diyordu; Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve onun gibilerin ateşten uzaklaştırılacaklarını haber veriyordu. Demek Ebu Bekir (r.a.) ve benzerleri cehenneme yaslanmayacaktı. Bu ayetler hakkında onun hakkında nazil olduğuna göre,^[57] öncelikle onu ilgilendirmektedirler. O ayetlerin ihbarı ile cehenneme girmeyeceğine göre cehennemden azat edilmişti. O kulları, Allah için azat edince Rabbi de onu cehennemden azat etmişti. Yani o bir atik/azatlıydı. Diğer yandan atik, “pek değerli”

anlamına da geliyordu. O cennete layık ve pek değerli bir kimseydi; Allah katında değerli olmasa ateşten azat edildiği haber verilir miydi?

2) “Yü’tî mâlehû yetezekkâ=o temizlenerek, temizlenmek için malını veriyordu.” “Tezekki” için Allah yolunda vermekte ve infakta bulunmaktaydı. Tezekki; karışıklıktan arındırma (tasaffi) ve tathir/temizleme demektir. Beş vakit namaz, iç ve ruh dünyamızı, günde beş defa yıkanan birisi gibi temizler. Zekât malın kirini alır ve yok eder. Tevhit bir tür rics/pislik olan şirki temizler, zikir gönül pasını siler, tefekkür gafleti izale eder. İhlâs ve samimiyet; insanı riyadan, gösteriştan ve bir nevi şirk-i hafi olan ihlâssızlıktan kurtarır. Dünyada temizlenmek her şey için söz konusudur. Cezasını çeken suçlu temizlenmiş olur, giyecekler, yiyecekler, evler arabalar, sokaklar, şehirler... temizlenir. İnancı ve malı temizlemek, iç dünyayı temiz hale getirmek de bir esastır.

3) Allah’tan başkasının hoşnutluğunu kazanmak için yapılan iyilikler ahirette fayda vermeyecektir. Çünkü: “Ve mâ li ehadin min ni’metin tuczâ=onların Allah katında verilecek nimetleri yoktur.” Cahiliyede cömertlik yükselen değerlerden biriydi. Cömertler, verenler, yedirenler ve azatlayanlar vardı. Fakat yapılanlar, insanlar içinde şan, şeref ve itibar kazanmak içindi. Mufaharalarda (karşılıklı övünme yarışı) kendisi ve kabilesinin cömertlik şerefini övenler ve şairlere övdürenler vardı.

4) Yüce Rabbin rızasını isteme yolunda verilenler (ibtigâe vechi rabihi’l-a’la) için ahirette bir karşılık ve mükâfat takdir edilecekti. Burada ibtiğâ önemlidir. İbtiğâ bağydan gelir. Bağy, bir şeyi çok ve sınırlarını aşarak istemektir.^[58] Bağy “ibtigâ”ya dönüşürse, isteme daha da artar ve çokluğa çokluk eklenir. İşte Ebu Bekir (r.a.) Yüce Rabbin rızasını bu tarzda istemekte, böyle talep etmektedir. Bunun için o, korunmada, vermede ve nefsinin temizleme yolunda ihsandadır. Ayrıca o “ve le sevfe yerdâ=yakında hoşnut olacaktır.” .

7. Ebu Amr Osman’la Buluşma

M. 610, bir yıl sonrası ve 612 yılları... Mekke’de Hz. Muhammed (a.s.m.) gizlice davetini sürdürüyordu. İslam tarihçileri bu üç yıllık döneme “gizli davet dönemi” derler. Ebu Bekir (r.a.) bir gün Osman b. Affan’a uğradı. Osman “Ebu Amr” diye bilinen, Kureyş’in Emeviler kolundan Ümeyye b. Abdüşems’in torunuydu. Osman b. Affan 576

veya 577 yılında, yani fil yılından altı yıl sonra dünyaya geldiğine göre otuz beş yaşlarındaydı. Ebu Bekir (r.a.) uygun gördüklerine İslam'ı anlatıyor, durup dinlenmeden İslam'ı yaymaya çalışıyordu. Yakın arkadaşı Osman'a da İslam'dan söz açtı. Onu iyi tanırdı. O beyefendi, güzel ahlâklı ve makul bir adamdı. Zengin olmasına rağmen alçak gönüllü, güler yüzlü ve hakseverdi ve zenginlik onu şımartmamıştı. Ayrıca şu an karşısında olan adam yakışıklı biriydi. Orta boylu, geniş omuzlu bir erkekti. Parlak sakalları kınalıydı. Osman b. Affan kendisini güler yüzle ve ilgiyle dinleyince, Hz. Ebu Bekir (r.a.) onu Resulullah'a (a.s.m.) getirdi.

Hz. Peygamber (a.s.m.), Ebu Bekir'le (r.a.) birlikte huzurunda olan Osman'a (r.a.) şöyle dedi:

“Allah'ın ihsanı olan cennete rağbet et. Ben sana ve bütün insanlara hidayet rehberi olarak gönderildim.”

Osman kendini cennete çağıran hidayet rehberine inandı ve şahadet getirdi. Sonra ticaret için gittiği Şam topraklarından dönerken gördüğü rüyayı hatırladı ve şöyle dedi:

“Ey Allah Resulü, biz Maab ile Zerkâ arasında (Kuzey Hicaz'da iki yer) bulunup uyuduğumuz sırada bir münadi, 'ey uyuyanlar, uyanın! Ahmed Mekke'de zuhur ettil!' diye seslenmişti. Mekke'ye gelince sizi işittik.”

Bu rüya onu etkilemiş olmalıydı. Rüyadan sonra Ebu Bekir (r.a.) ona İslam'ı anlatıp Hz. Peygamber'e (a.s.m.) götürünce cennete giden yola, Ahmed'in yoluna girmişti. Onun dediklerini Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) dikkatle dinlediler. Rüya açıktı ve Resulullah (a.s.m.) onda “Ahmet” olarak anılıyordu. Hz. Peygamber'in (a.s.m.) adlarından biri de Ahmed'di.^[59]

Amcası Hakem b. As, Müslüman olduğunu öğrenince Hz. Osman'a (r.a.) çok işkence etti. Fakat O Ebu Bekir'le (r.a.) girdiği yoldan asla dönmedi.

Taif'te doğan Osman b. Affan, gençliğini Mekke'de geçirmişti. Babası Mekke tüccarlarından ve zengin biriydi. Hz. Osman (r.a.) çok kez Mekke dışına ticari seyahate çıkmıştı ve Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) yakın arkadaşlarındandı.^[60]

Hz. Osman (r.a.) Müslüman olmadan önce içkiyi kendine haram/yasak etmişti. Müslüman olunca Kuran'ı hıfzetti. Geceleri

namazda okuyarak bütün Kuran-ı Kerim'i hatmederdi. Kendisi Ebu Bekir (r.a.) gibi cennetle müjdelenen Aşere-i Mübeşşere'dendir.

Hız. Osman'ın (r.a.) İslâm'a girişinden sonra Aşere-i Mübeşşere'den Talha b. Ubeydullah'ın (r.a.) İslâm'ı kabulü geldi. Arkasından Halid b. Said (r.a.) Müslüman oldu. Sonra Resulullah'ın (a.s.m.) dayısı Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.) Müslüman oldu. O günler Gıfar kabilesinden Ebu Zer (r.a.) Mekke'ye gelerek İslâm'ı kabul etti. Derken Ümmü Ammar adındaki müşrik kadının azatlısı Habbab b. Eret (r.a.) İslâm'a girdi.^[61]

Mekke'de işkence şiddetlenerek devam ediyordu. İşkence görenlerden biri de Habbab b. Eret'ti (r.a.). Bir gün gördüğü işkencelerden Resulullah'a (a.s.m.) şikâyet ederek şöyle dedi:

"Ey Allah Resulü çektiğimiz işkencelerden kurtulmamız için Allah'a dua etmez misin?"

Çektiği ızdırap ve işkenceler şunlardı: Ateş üzerine yatırılıyor, müşriklerce göğsüne basılıyor ve korlar sönüp yer soğuyuncaya kadar yerde öylece bırakılıyordu. Ayrıca onu kızgın demirle dağlıyorlardı. İlk Müslümanlar döneminde baskı, şiddet, tehlike ve musibetler pek büyüktü. Hatta işkencenin şiddetine dayanamayıp, müşriklerin istediklerini söyleyen, istediklerini konuşan Müslümanlar vardı. Müslümanlara karşı genelde uygulanan işkenceler şunlardı: Dövmek ve aç susuz bırakmak.

Dövülmekten, açlık ve susuzluktan bir Müslüman'ın oturmaya gücü yetmezdi.^[62] Ayrıca güçsüz Müslüman'a işkenceciler ne derse onu yapardı. Ona: "Lât ve Uzza Allah yanında senin ilahın mı?" diye sorduklarında o "Evet" derdi. Hatta ona bir böcek gösterip: "Bu böcek Allah yanında (onunla beraber) senin ilahın mı?" derler, o da işkencecilerden kurtulmak için "Evet" derdi.^[63] Ama Resulullah (a.s.m.) işkence çekenleri şöyle yüreklendirdi:

"Sizden önceki ümmetler içinde öyleleri vardır ki, demir tarakla derileri, etleri soyulup kazınırdı da, işkence onu yine dininden döndüremezdi. Testereyle tepesinden ikiye bölünürdü de, bu onu yine dininden döndüremezdi.

Allah elbette bu işi (İslâmiyet'i) tamamlayacaktır ve bütün dinlerden üstün kılacaktır. Öyle ki, hayvanına binip San'a'dan Hadramut'a kadar tek başına giden yolcu, Allah'tan başkasından korkmayacaktır. Koyunları hakkında da, kurt saldırmamasından başka hiçbir endişe duymayacaktır, fakat siz acele ediyorsunuz."^[64]

8. Ebu Leheb'in Hanımı Öfkelenince

Hız. Peygamber'in (a.s.m.) amcası Abduluzza (Ebu Leheb) amansız bir İslam karşıtı ve düşmanıydı. Derken o ve hanımı Ümmü Cemil hakkında Tebbet Suresi indirildi.

Ebu Leheb, Ebu Süfyan'ın kız kardeşi Ümmü Cemil (Avra) ile evliydi.^[65] Emeviler gibi, Ümmü Cemil de Resulullah'a (a.s.m.) ve davasına cephe almıştı. O, kocasını kardeşinin oğluna karşı etkilemiş olmalıydı. Hammâletu'l-Hatab (Cehennem Oduncusu) unvanı da; buna işaret eder.

İlk zamanlar ve 613 yılı.^[66] Rasulallah Mekke'de Safa Tepesi'nde peygamberliğini açıkladığında, amcası Ebu Leheb de oradaydı. Resulullah (a.s.m.) konuşurken şöyle demişti:

"İşte ben de muhakkak, hemen önünüzdeki şiddetli bir azaba karşı size bir uyarıcıyım"

Amcası topluluk içinde ona bağırdı:

"Tebben Leke, e li hâzâ cema'tenâ=Yok olası, bizi bunun için mi topladın?"^[67] Dedi ve Resul-i Ekrem'e bir taş fırlattı. Tebâb; helak, ölüm, hüsrân ve helake götüren hasardır. "Tebben leke, geberesi ve yok olası!" demektir.

Onun sözlerine Yüce Allah vahiyle karşılık verdi:

"Tebbet yedâ Ebî Lehebin ve Tebb=Ebu Leheb'in iki eli kurusun. Zaten o geberdi ve helak oldu."^[68]

Evet "Tebben leke" dedi, "Tebbet yedâ..." cevabı geldi. Araplar çoğu zaman bir cüzü/parçayı zikredip küllü/bütünü murat ederler. Onun da ellerli ve vücudu kurudu ve mahvoldu gitti. Ebu Leheb hicretin ikinci yılında Bedir Savaşı'ndan yedi gün sonra, üzüntüden ve yakalandığı bulaşıcı bir hastalıkla ölmüştü. Üç gün kimse yanına yaklaşmadı. Sonra ar belasına bir çukur kazıp üzerini uzaktan attıkları taşlarla örtüler.

Tebbet Suresi amca Abduluzza'yı, "Ebu Leheb" diye künyeledi. Cahiliyede (İslam sonrası da bu devam etmiştir) insanlar genelde erkek çocuklarının ilki ile künyelenirlerdi. Bazen künye, kişinin yaptığı önemli bir işle ona verilirdi. Künye genelde tarif ve şeref ifadesi için konulurdu.^[69] Abduluzza, Allah tarafından Tebbet Suresi'yle "Ebu Leheb" (Tebbet yedâ Ebî Leheb) diye künyelendi. Bu künyeleme birkaç yönden manidardır:

a) Leheb ateşin tutuşmasıdır^[70] ve ayrıca ateşin gücünü gösterir. Ebu Leheb böyle bir ateşe yaslanacağı için ona “Ebu Leheb=Ateş Babası” denmiştir. Ebulharb da “Harbin Babası”, yani harbi tutuşturan ve başlatan demektir.^[71]

b) Madem künyeler genelde şeref için alınır, ona da cehennemdeki şerefine (!) münasip ve kendisine pek lâyük “Ebu Leheb=Ateş Atası, Ateşin Babası” künyesi verilmişti. Burada müthiş bir alay, tahkir ve yerin dibine batırma vardır. “Yakında alevli büyük ateşe yaslanacak”^[72] vaidi de böyledir. O kendi dünyasına göre, iki elinin işledikleriyle, faaliyet ve hayat tarzıyla, serveti, saygınlığı ve şerefiyle, kendisine yardımcı oğulları ve hanımıyla birlikte herhalde parlak bir gelecek ummaktaydı: Kâşanelerde koltuklara yaslanıp, kendisine ikramlar yapılmasını ve saygın bir misafir gibi ağırlanmasını ümit ediyordu. Hayır, o, Ateş Babası olacaktı. Renkli değerli koltuklara değil, alevli ateşe yaslanacaktı. Hem ona, şahane saraylarda hizmetçiler ikram ve izzet etmeyecekti. Çok sevdiği hanımı da, yaslandığı ateşe odun getirecekti. Oysa hanımı da dünyada, hizmeti için köleler ve cariyeler istihdam ederdi. Hatta zaman zaman “Kureyş şüphesiz bilir ki, ben onların beyinin (Harb’in) kızılım” derdi.^[73]

c) Kocasına “her şeyi bilen, hakîm olan Allah tarafından Ebû Leheb unvanı verilirken, hanımı Ümmü Cemil’e de Hammâlete’l-Hatab=Odun Taşıyıcısı unvanı layık görüldü.”^[74] Oysa o Abdüşemsi Kureyş beyinin, bir komutanının kızıydı. İşin en ilginç yanı, cehennemde kocasının yaslanacağı, yanacağı ateşe odun taşıyacak olmasıydı. İşte küfür ve dalalette, İslam’a karşı engelleyici, köstekleyici tedbirlerle birbirlerine yardım eden karıkocanın korkunç sonu.

Cehennem oduncusu Ümmü Cemil’in, başlıca üç faaliyeti vardı: Sürekli Hz. Peygamber’i tenkit ve gıybet ederek insanlar arasında dolaşmak, bu konuda konuşmak, şiirler söylemek^[75] ve Hz. Peygamber’e (a.s.m.) düşmanlık ve kin aşılama. Ayrıca o Resul-i Ekrem’in yollarına diken de serpiyordu.

Demek, bu etkinlikler cehenneme ateş taşımakla eş değerd. Kim hangi çağda bu ve benzer faaliyetlerde bulunursa, gireceği ateşe yakıt sağlamış olacaktı. Ümmü Cemil gibilere karşı Müslümanlar da

sürekli Hz. Peygamber'i ve onun varislerini överek ve iyilikle anmakla karşılık vermeliydiler.

Ümmü Cemil'in boynunda kıymetli mücevher bir gerdanlık vardı. O eliyle bu gerdanlığa işaret ederek zaman zaman şöyle derdi:

"Ve'l-Lâti ve'l-Uzzâ, Le enfekannehâ fî adâveti Muhammed=Al-Lat'a ve Uzza'ya yemin ederim ki, mutlaka onu (gerdanlığı) Muhammed'e düşmanlıkta harcayacağım." [76]

Peygamber düşmanlığını ve malını bu uğurda harcama niyetini tanrılarına yeminle açıklıyordu. Bu vaadine karşı şöyle cevap gelmişti: "Fî cîdihâ hablün min mesed=Onun (Cehennem oduncusunun) boynunda hurma lifinden sağlam bir urgan." [77] O ilerde, cennette güzel, temiz bir eş değil, kocasını yakan ateşe odun taşıyan bir cehennem sakini olacaktı. Ona sırtında urganla odun taşıyacaktı. Cahiliyede esirler/köleler ve suçlular, boyunlarına sağlam ipler takılarak götürülürlerdi. Ümmü Cemil de, suçundan dolayı, bir tasma ve urganla cehenneme sürüklenecekti. Dünyada yaptıkları ve harcamaları yüzünden, cennet gerdanlığıyla değil, cehennem tasmasıyla ödüllendirilecekti. O da övünç madalyasını(!) boynunda taşıyacaktı.

"Hammâletu'l-Hatab" unvanı ve Tebbet Suresi'nin mesajları Ümmü Cemil'i çok öfkелendirdi. Bir gün Resulullah (a.s.m.) Haremde, Kâbe yanında olduğu bir zaman, eline bir kaya parçası alarak oraya geldi. Fahr-i Kâinat ve Ebu Bekir (r.a.) birlikteydiler. Ümmü Cemil onlara yaklaşıncâ, sadece Ebu Bekir'i (r.a.) gördü ve ona şöyle dedi:

"Beleğanî enne sâhibe ke yehcûnî, fe vallâhi lev vecedtu hû le darabtu bi hâze'l-hacera fâhu=Buna ulaştı ki, arkadaşın beni hicvediyormuş. Vallahi onu görsem bu taşı ağzına vuracağım." [78]

Bu sırada Hz. Ebu Bekir'i (r.a.) görüyor, Allah Resulü'nü görmüyordu. Evet, hıfz-ı ilahide olan o Sultan-ı Levîlâk'i elbette böyle bir cehennem oduncusu göremez. Onu göremeyince şu şiirini okumuştı:

"Müzemmemen 'asaynâ- Ve Emrahû ebeynâ- Ve Dînahu Kaleyna."

"Müzemmeme'ye asi olduk, işine uzak kaldık, dinine de kin duyduk." [79]

Kureyşliler Resulullah'a (a.s.m.) Kuran'da geçen "Muhammed=Övülen" adı yerine "Müzemmeme=Yerilen" demeye başlamışlardı. Ümmü Cemil de, Resul-i Ekrem'in dediklerini

yapmayacağını, hayat anlayışına uzak olduğunu, dinine buğuz ettiğini açıkça haykırıyordu. Hz. Peygamber ve ondan ayrılmayan ve en büyük destekçisi olan Hz. Ebu Bekir (r.a.) dediklerini duydular ama ona karşılık vermediler.

9. Linç

Resulullah (a.s.m.) M. 615 yılında, Müslümanlarla her gün bir yerde buluşmanın doğru olacağını düşündü. Onları Safa Tepesi'nin doğusunda, kapısı dar bir sokağa açılan bir evde toplamaya karar verdi. Burası ilk Müslümanlardan Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın eviydi. Dâru'l-Erkam ilk medrese ve derslane örneğiydi. Ayrıca burası bir sığınak, istişare yeri, İslam'ı öğrenme ve buluşma mekânıydı. Müslümanlar o kadar sindirilmişlerdi ki, ölüm korkusuyla tek başlarına sokağa çıkamıyorlardı.^[80] O gün orada olanlar Mescid-i Haram'a gidip "kâinatın en büyük davasını" müşriklere haykırılım düşüncesindeydiler. İki Cihan Serveri şimdilik bu fikri doğru ve uygun görmedi:

"Henüz azız, bu işe yetmeyiz."

Mekke üç bin nüfuslu bir kentti. Müslümanlar orada sayıca fazla değildiler. Ölümü ve işkenceyi göze almadan "lâ ilahe illallah" diyebilme fedakârlığını ve sadakatini göstermek de mümkün değildi. Hz. Peygamber korktuğu için bu sözleri söylemiyordu. Vakarla gurur, iktisatla cimrilik, teenniyle tembellik, tedbirle korkaklık birbirine benzeseler de ayrı şeylerdi. Cesaretle tedbirsizlik de birbirine karıştırılmamalıydı. Özellikle mahkûmiyet ve mağlubiyet halinde önlem daha çok gerekliydi. Ama herkes bunu isteyince Resul-i Ekrem onlarla Mescid-i Haram'a gitti.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) Kâbe yanında ateşli bir konuşma yaptı. Allah'a imanın yüceliğini, müşriklüğün pespayeliğini anlattı. Müşrikler çok geçmeden dinlerini yeren ve ikna gücü olan Ebu Bekir'e (r.a.) saldırdılar ve onu tokatlayıp tekmelemeye başladılar. Onu onların elinden almak kolay değildi. Teymoğulları'ndan birkaçı onu dövenlerin elinden zorla kurtarabildiler. Müslüman olmasalar da kabile asabiyeti bunu gerektiriyordu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) baygındı ve eli yüzü kan içindeydi. Onu baygın durumda evine taşıdılar. O evinde uzun süre baygın yattı ve akşama kadar komada kaldı. Yediği dayak,

öfke, baskı ve düşmanlığın şiddetini gösteriyordu. Ancak akşamüzeri ayılabildi. Ardından güçsüz bir sesle şunları söyledi:

“Resulullah ne yapıyor, ona dil uzatmışlar ve hakaret etmişlerdi?”

Dayaktan az önceki zamandan söz ediyordu. O gün Hz. Peygamber de diğer Müslümanlar gibi o kargaşada nasibini almıştı.

“Açsın, bir şeyler yiyip içsen?”

O sanki bu sözleri duymadı. Müşrik annesine şöyle dedi:

“Git, Ümmü Cemil’e sor. Rasulallah hakkında bana haber getir.”

Ümmü Cemil, (Fatıma binti Mücellel) ilk kadın Müslümanlardandı. Abdullah b. Ebu Kays’ın kızıydı ve Hatıb b. Harisle evliydi.^[81] Az sonra Ümmü Cemil Ebu Bekir’in (r.a.) evindeydi. Hz. Ebu Bekir (r.a.), ısrarla Hz. Peygamber’in (a.s.m.) evine gitmek istiyordu. Ama ayakta duracak hali yoktu. Annesi ve Ümmü Cemil kendisine yardım ettiler ve onu Resulullah’a (a.s.m.) götürdüler. Bütün bu işkenceler niçin ve nedendi? Ayet bunu şöyle açıklar:

“Doğrusu biz, onlardan evvelkileri de (farklı musibetlerle) denedik. Allah (imtihan ederek imanında) sadık olanları da bilecek, yalancıları da.”^[82]

Evet, her zorluk ve musibet bir imtihandır, bir deneme ve sınamadır. Sorulara doğru cevap verenler imanda sadık olanlardır. İmtihansız, rahat geçen bir hayatla nasıl yükselme iyi dereceler alma sağlanabilir? Madenler bile ateşle imtihan olarak değerlendirilir. Bu tür imtihanlar zulüm müdür? Hâşâ! Çünkü bedenimiz aslında mülkümüz değildir: Onu biz yapmadık, yitik olarak bulmadık, bir fabrikadan da satın almadık. Hakiki mülk sahibi Allah da, mülkünde istediği gibi tasarruf eder. Bazen insanların zulmü içinde kaderin adaleti de tecelli eder.

Mekke’de inen son sure Ânkebut Suresi’ydi.^[83] Bunun ilk on üç ayeti bazı kimselere yapılan işkenceden dolayı inmişti: Bunlar, Ammar b. Yasir, Ayyâş b. Rebia, Velid b. Velid (Veli b. Muğire’nin Oğlu) ve Seleme b. Hişam’dı.^[84]

10. “Allah Birdir”

Mekke dönemi zorluk, sıkıntı, işkence ve şiddet dönemi idi. Buna dayanmak kolay değildi. Bu şiddet, baskı ve tehlikelere gösterilen sabrı, ashabın fedakârlığının candan ve cihandan geçişini anlatması

bakımından aşağıdaki sözler anlamlıdır. Hz. Ebu Bekir (r.a.) bir münasebetle, Hz. Ali'ye (r.a.) o günleri şöyle tasvir etmişti:

“Ali, sen (Mekke’de) henüz çocuktun. Daha sağını solunu bilmiyordun. Bizler ölümü bir kaç defa göze almadan, sokağa çıkmaya cesaret edemezdik. Hem çıkarken, başımızda kılıçların kavis çizeceğini düşünürdük. Ayrıca, zağlanmış hançerlerin bağrımıza saplanması hesaba katmadan kimseye ‘Allah birdir’ diyemezdik.”^[85]

Bu sözler tahlil edilirse, birkaç nokta dikkat çeker:

Birincisi: Mekke döneminde ashaba, özellikle Sâbıkîn-ı Evvelîn’e, yani ashab-ı kiram içinden ilk Müslümanlara pek büyük baskılar, acı işkenceler ve belalar gelmiştir. Elbette Resulullah’la (a.s.m.) en büyük belaları görenler ve en büyük sabrı gösterenler, elbette manen en büyük insanlardır.

İkincisi: Hz. Ebu Bekir (r.a.) ilk zamanlar “Bir kaç defa ölümü göze almadan sokağa çıkmaya cesaret” edemediklerini belirtmekte. Burada ölümü birkaç defa göze almak vardır. Ölümü bir defa göze alarak iman ve Kuran hakikatlerini yaymak da pek büyük bir fedakârlıktır, büyük bir sıddıkiyet ve büyük mücahededir. Bu büyük bir imanın tezahürü, büyük bir züht ve sabırdır. Ölümü “birkaç kez göze alarak” bu işi yapmaks, ona göre insanı ve sevabını büyütecektir.

Üçüncüsü: Ebu Bekir (r.a.) ve ilk dönemi yaşayan sahabiler, çoğu zaman her sokağa çıkışta “bir kaç defa” ölümü göze aldıklarına göre, her gün birkaç kez şehitliği göze almışlar ve birkaç şehitlik sevabı almışlar demektir. Onlar, dönemin şartlarına göre; üç, beş, on, yirmi şehit sevabı almaktaydılar. Böyle birinin bir günü ve bir saatine, normal şartlarda bir ömürde yetişilemez.^[86] Çünkü çok tehlikeli bir zamanda “bir saat nöbet altmış yıl nafîle ibadetten hayırlıdır.” sırrı ile acaba onlar, ne büyük sevap ve ücretler almışlardır? Acaba bu niyet ve fedakârlıkla, bu tür züht (dünyayı kalben terk) ve sabırla ne büyük derecelere çıkmışlar, kaç kez hükmen şehit olmuşlardır? Nitekim Allah Resulü: “Men temesseke bi Sunnetî ‘inde fesâdi tümmetî felehû ecru mieti şehîdin=Ümmetimin fesadı (bozulması) döneminde benim sünnetime (Kurân’a ve açtığım çığıra) sımsıkı yapışanlar yüz şehit ecri kazanabilir”^[87] buyurmaktadır. O zamanlar henüz; ne ümmet vardı, ne de ümmetin bozulması söz konusu idi. Ümmet

vücuda gelip, bidatların istilasıyla bozulduktan sonra; mücahede edenler, yüz şehit sevabı alabilirse; ümmet yokken, müşrik cemiyette mücahede edenler, her sokağa çıkışta bir kaç defa ölümü göze alanlar, kaç şehit sevabı kazanırlar?

Dördüncüsü: Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) yukarıdaki sözlerinden; sonraki sahabilerin, öncekilere yetişemeyeceği anlaşıldığı gibi, Ashab-ı Kiram arasında, özellikle ilk Müslüman olanlarla daha sonrakiler arasında pek büyük derece farkı olduğu anlaşılır. Ayrıca sahabe olmayan müminlerle, ashabi arasında da büyük derece farkı olacağı açıktır.

Beşincisi: Onlar günde birkaç kez ölümü göze alarak "Allah birdir" diyebiliyorlardı. Zaman zaman o büyükleri küçük görenler, küçümseyip tenkit edenler var. Onlar herhalde şöyle düşünmeliler: "Acaba hayatımızda bir kere olsun ölümü göze alarak iman ve İslam'a hizmet fedakârlığında bulunduk mu, böyle bir durumda 'Allah birdir' diyebildik mi? Canımızı değil de, bütün malımızı, yarısını, üçte birini yahut onda birini Allah için feda edebildik mi? İman ve Kuran'a hizmet uğruna işinden olma, hapse girme, batma gibi tehlikeleri göze alabildik mi?"

O zamanlar "Allah birdir" diyebilmek için, bir kaç defa ölümü göze almak gerekiyordu. Çağımızda "Allah birdir" demenin tehlikesi nedir, istediği fedakârlık ne kadardır? Fakat ilk Müslümanlar o şartlarda ve büyük manevi fırtınalarda, bir kere bu sözü söyleyip bir kaç şehit sevabı alırken, bizler tehlike ve şiddetin azalması nispetinde daha az sevap almaktayız.

Bütün bunlar gösteriyor ki, o günlerde büyük baskı, işkence ve şiddet vardı. "Eşeddu'n nâsi belâen, el-enbiyâu, sümme'l-evliyâu=Bela bakımından en şiddetli insanlar peygamberler (ve onlarla beraber olanlar) sonra da evliyalardır" sırrı tecelli ediyordu.

O günün Ebu Bekirleri ile bu günün Ebu Bekirleri birbirine benzese de bunlar onların arkasındadırlar.

11. "Rabbim Allah Dediği İçin mi?"

Resulullah'ın (a.s.m.) Peygamberliğini yeni açıkladığı zamanlardı. Kureyşliler, başta amcası Ebu Leheb olmak üzere ona her türlü hakaret ve eziyeti reva görüyorlardı.

Bir gün Resulullah (a.s.m.) Harem'de, Kâbe yanında namaza durmuştu. O sırada Harem'de kimi müşrikler oturmuş konuşuyorlardı. Grup içinde Ebu Cehil de (Amr b. Hişam) vardı. O Resulullah'ın (a.s.m.) namaz kıldığını gördü ve birilerini harekete geçirmenin tam sırası olduğunu düşündü:

“Kim gidip bugün filanlarda kesilen devenin işkembesini ve döl eşini olduğu gibi getirip, secdede iken onun üzerine koyacak?”

Ukbe b. Muayt “Ben” diye harekete geçti, az sonra getirdiği işkembeyi Resulullah (a.s.m.) secdede iken sırtına, iki omuzu arasına bıraktı. Ukbe tümünden İslam'a karşı olan Emevilerin Abdüşems kolundan biriydi.

Müşrikler bu cesur adamın yaptığına sevindiler, keyifleri yerine geldi ve kahkahalarla güldüler. Diğer yandan Resul-i Ekrem namazını kılıp bitirdi ve ellerini açarak Yüce Allah'a şöyle seslendi:

“Allah'ım Kureyşi sana havale ediyorum, Allah'ım Kureyşi sana havale ediyorum, Allah'ım Kureyşi sana havale ediyorum.”

Abdullah b. Ömer (r.a.) de yine o günlerde yaşanmış bir başka olaydan söz eder ve şöyle der:

O (Resulullah Haremde) namaz kılıyordu; Ukbe b. Muayt'ı Nebi sallahu aleyhi ve selleme gelirken gördüm. Hemen ridasını^[88] onun boynuna koydu (doladı), onu iyice boğdu. Derken Ebu Bekir (r.a.) geldi, onu itti ve şöyle dedi: “Bir (büyük) insanı ‘Rabbim Allah'tır’ dediği için mi katledeceksiniz? Oysa O Rabbinizden size açık ayetlerle geldi!”^[89]

Görüldüğü gibi Hz. Ebu Bekir (r.a.), en desteğe muhtaç anında ve ilk dönemler Resulullah'a (a.s.m.) destek veriyor, onun yanında yer alıyor onu işkence ve hakaretlerden kurtarıyordu. Kimsenin buna cesaret edemediği günlerde o, canını ortaya koyarak bunu yapabilmişti. Pek tehlikeli ve baskının en ağır olduğu günlerde bunu yapabilmek büyük bir fedakârlık ve cesaret işiydi. O zamanda yapılan az şey, ilerde serbest zamanlarda yapılan çok şeyden daha çok ve değerliydi. Bu durum da onun yaptıklarının değerini, sevabını ve önemini artırıyordu. Yaptıkları ne kadar değerli ve önemliyse, o da kadar değerli ve önemliydi.

12. Sahabiler ve Ümmetin Fesadı Zamanındakiler

Resul-i Ekrem bir gün şöyle açıklamıştı:

“Kim ümmetimin fesadı zamanında sünnetime temessük ederse, ona yüz şehit ecir ve sevabı vardır.”^[90]

Resul-i Ekrem’in açıklaması ümmet açısından önemli şeyler söyler:

Birincisi: Ümmetin fesadı/bozulması, bidatlerin istilası zamanında sünnet-i seniyyeye uyanlar, Kuran ilkelerine ve sünnete temessük edenler, sebatla ve sıkı şekilde tutunanlar; yüz şehit ecir ve sevabı kazanabilirler.

Nasıl ki, ilây-ı kelimetullah için, küffar ordusu ile savaşıyor nefer, İslam’ı neşretmek, Allah’ın ahkâmını yüceltmek uğrunda şehit olur, bir şehit sevabı kazanır; böylece büyük bir mertebeye ulaşır. Çünkü tehlikeli anda, sabır ve fedakârlıkta bulunmuş ve bu makama yetişmiştir.

Ahir zamanda, bidatların istilası zamanında, iman ve İslam’da ısrarla sebat edenler de; en az cephedeki şehit kadar sabırlı ve kahramandırlar. Hatta zamanın şiddeti, manevi fırtına ve baskıların dehşeti, onları daha önemli ve değerli kılmaktadır. Belki, Resul-i Ekrem’in açtığı çığırda (sünnet-i seniyye dairesinde) yaşamının zorluğu zamanında, o şehitten daha sabırlı ve fedakârdırlar. Zira Resul-i Ekrem’in çığırında devam ve sebat ederler, uzun zaman ve hayatları boyunca bunda ısrarlıdırlar. Bu yüzden birden çok, hatta ömür boyu yüz şehit ecir kazanabilirler. Böylece çağlarının birer Ebu Bekir’i (r.a.) olurlar.

İkincisi: Bu açıklamaya göre, ecir ve sevabın büyüklüğü fesadın/bozulmanın büyük ve umumi oluşuna göredir. Bu bozulma dönemi, İslam açısından bir gerileme ve İslam dışı kültür ve uygarlıklar tarafından bir istila dönemi olacaktır. Artık İslam düşmanı ve karşıtı kuvvetler; cephede ordularla değil, kültür, inanç ve uygarlıkları ile ümmeti istila edeceklerdir. Bidatların istilasını, bir kültür emperyalizmi ve manevi asimiledir. Böylece müminleri mümin olmayanlara benzeteceklerdir. Bu “manevi istila hareketi”, maddi orduların istilasından daha tehlikeli olmalıdır ki, buna karşı duranlar, birçok şehit ecir kazanabilsinler. Artık çarpışmalar manevi ordularla, pek sinsi ve dehşetlidir. Bu dönemde ehli küfür en gelişmiş manevi

silahları (ikna metotları, medya, basın vb.) kullandıkları gibi, ehl-i iman da buna karşı Resul-i Ekrem'in çığıırına "temessük"^[91] ederek İslam'ın mağlup edilemez hakikatleri ile onlara karşılık vereceklerdir. ^[92] Fakat bu hakikatlerin öğrenilmesi ve silah olarak kullanılması, çoğunlukça bilinemediğı, ahir zamanda bir bakıma iman ve İslam ilminin kalkması söz konusu olup ve herkese ulaşması sağlanamadığı için, Ehl-i küfür, iman ve din karşıtları; galip ve hâkim görülecektir.

Üçüncüsü: Resul-i Ekrem (a.s.m.): "Kim sünnetime yapışırsa..." buyurur. Sünnetten kasıt, İslamiyet ve Hz. Peygamber'in (a.s.m.) açtığı çığıırdır. Muazzam ümmetin yürüdüğü bu büyük yol, Resulullah (a.s.m.) ve sahabileri tarafından açılmış, sonradan zaman zaman ulema ve hulafâ (halefler ve halifeler) tarafından onarılmış ve tahribi engellenmiştir. Manevi fırtınalar ve ahir zaman kışının şiddeti ile bozulma çoğalmış, tamirciler (ulema, ilim yerleri) ve onların yardımcıları da azalmıştır. Bu yüzden ahir zamanda sünnete temessük/yapışma; pek önemli hale gelmiştir. Tehlikeli ve nazik durumlar, küçük iyiliklerin sevaplarını bile çoğaltırlar. Artık Kuran'a ve imana zerre kadar hizmet dağ büyüklüğündedir.

Dördüncüsü: Ümmetin fesadı/bozulması zamanında sünnete ve Ahkâm-ı Kuran'a yapışmak, temessüktür. Temessük: bir şeyi salmamak üzere sıkıca tutmak, muhafaza etmek ve tutunduğı şeyi bırakmamaktır.^[93] Şu halde temessük geliş güzel bir tutunma değildir.

a) Temessükte kararlılık, sebat ve ısrar vardır. Bu da, sıdk ve sadakatle olur.^[94] b) Temessükte devamlılık ve istikrar vardır. c) Temessük, bütüne sahip çıkmaktır.

Beşincisi: Ümmetin fesadı konusu da önemlidir.

a) Fesat/bozulma yiyeceklerde, nefiste, bedende, her eşya ve teknik cihazda söz konusu olduğı gibi, toplum ve dinde de olur. Fesat bir şeyin az veya çok itidalden/dengeden çıkmasıdır^[95] ve bozulma oranında salahtan/işe yaramaktan uzaklaşılır. Mesela yağ acıyıp bozulunca yenmez, insan günahla bozulur; şirk ve irtidatla manen zehir ve fasit olur. Hastalıklar da bedenin sıhhatini bozarlar. Taşıtlar bozulunca işe yaramaz ve yolda kalır. Fesadın zıddı salâhtır. Fesatta istikamet ve intizamdan ayrılış^[96] söz konusudur. Müfsit

bozandır, ifsat bozmaktır. İslam ümmeti, yerleşim yerleri, bidatların istilası ile bozulacaktır. Kur'an-ı Hakîm bu gerçeğe şöyle parmak basar:

“İnsanların yaptıkları sebebi ile karalar ve denizlerde fesat zahir oldu, (hâkim olup açıkça işlenmeye başladı.)”, “(O ikisinde) yerde ve göklerde Allah’tan başka ilahlar olsaydı, o ikisi fesada giderdi.”, “Dikkat edin mutlaka onlar (kâfirler ve münafıklar) müfsitlerdir”. “Onlara: ‘yeryüzünde fesat (bozgunculuk) yapmayın’ denildiğinde; ‘biz ancak düzelticileriz (muslihleriz)’ derler.”, “Mutlaka Allah müfsitlerin işlerini düzeltmez.”

b) “Kim ümmetimin fesadı zamanında sünnetime sıkı yapışırsa” açıklaması gösteriyor ki, ümmet “sonradan” bozulacaktır. Ümmet önceleri itidal ve istikamette, dengeli ve umumen sırat-ı müstakimdedir. Nitekim fitnelerle ilgili pek çok açıklama da, ümmetin gittikçe bozulacağını gösterir.

“İleride büyük fitneler olacak. Kişi o fitnelerde kardeşinden ve babasından ayrılacak. (O zaman) fitneler onlardan erkeklerin kalplerinden kıyamete kadar (kuş uçar gibi) yayılacak. Hatta o fitne zamanında (iyi) kimse zinacı kadının zinasıyla ayıplandığı gibi, belası ile (imtihani ve sıkıntısı ile) ayıplanacak”.^[97]

“Benden sonra başınıza, bilmediğiniz (o güne dek görmediğiniz) şeyler emreden ne idiği belirsiz ümera (yöneticiler) gelecek, onlar üzerinizde imamlar (halifeler)^[98] değillerdir.”^[99]

“İlerde (büyük) fitneler olacak. O fitne içinde kişi, mümin olarak sabahlayacak, kâfir olarak akşamlayabilecek. Ancak Allah’ın ilimle kalplerini dirilttiği kimseler hariç.”^[100]

Bu ve benzer hadisler de, ümmetin sonradan fesada düşeceğini anlatır. Bu açıklamalar, zaman bakımından en iyi hayırlı ve salih kimselerin Asr-ı Saadet’te olduğunu gösterdiği gibi, sonradan, az çok bozulmaların olacağını da gösterir.

Öyleyse öncekiler genelde sonrakilerden iyidirler. Demek İslam, önceleri daha iyi anlaşılmış ve daha iyi yaşanmıştır.^[101] En büyük bozulma da, günahların en yaygın ve en açık işlendiği, haramların serbest, yani helal, farzların ihmal edildiği ahir zamanda olacaktır.

c) Resulullah’ın (a.s.m.) açıklaması; tüm ümmetin bozulmasından, denge ve istikametten çıkmasından söz etmektedir. Ümmet, millet,

cemaat manasına geldiği gibi, bütün hayırları kendisinde toplayan kişi de demektir.

Acaba, Ümmetin fesadı zamanında bu kadar çok sevap ve ücret kazanabilme imkânı varsa, ümmet hiç yokken, İslam'a yapışan sahabiler; ne kadar şehit sevabı kazanmışlardır? Yani “İlk Garipler” olan sahabiler, “Son Garipler” olan fesad-ı ümmet zamanındaki fedakârlardan öndedirler. Özellikle Mekke dönemi ashabının, Ebu Bekir (r.a.) ve benzerlerinin Mekke Fethi'ne kadar çektiği sıkıntılar bunu açıkça gösterir.

Hem fesad-ı ümmet zamanında Hz Peygamber ve sahabileri tarafından açılan bir çığır ve sırat-ı müstakim vardır. Sahabiler bu yolu, ustabaşları ve önderleri Allah Resulü ile ilk açanlardır. Oysa fesad-ı ümmet zamanındakiler, ancak o çığırı zamanın ihtiyaçlarına göre muhafaza, yenileme ve onarma görevini yerine getirirler. Elbette yoktan çığır açanlarla, çığırı muhafaza edenlerin durumu bir olmamalıdır.

Öyleyse ashabın Mekke dönemi sahabilerinin ve Ebu Bekirlerin küçük amelleri, azıcık fedakârlıkları bile; riskin büyüklüğünden, manevi dalalet fırtınaları kuvvetli olmasından, pek büyüktür. Ayrıca bütün bunlardan, Hz. Peygamber'in (a.s.m.) hizmet ve makamının yüceliği de pek iyi anlaşılmaktadır.

13. Bahisleşme

13.1. “İranlı Kardeşlerimiz, Rum Kardeşlerinizi Yendi”

M. 613'te (nübüvvetin 3. yılı) iki rakip imparatorluk; Sasaniler ve Doğu Roma savaşımağa başladı.^[102] Savaş uzadıkça Rumlar geriliyorlardı. 616 yılında önemli bir haber Mekke'ye ulaştı: İranlılar, Anadolu'yu İstanbul'a kadar almışlar, Irak, Suriye, Mısır, Filistin ve İskenderiye'yi de istila etmişlerdi. Bu haber üzerine müşrikler sevindiler ve Mekkeli Müslümanlara şöyle dediler:

“Siz ve Hristiyanlar, Ehl-i Kitapsınız. Biz ve İranlılar ümmiyiz. İranlı kardeşlerimiz, Rum kardeşlerinizi yendi. Sizinle savaşırsak biz de sizi yeneriz?”

O zaman Sasani Devleti başında Kisra II. Hüsrev, Doğu Roma tahtında Heraklius bulunuyordu. Gerçekten Bizans büyük bir yenilgi almıştı. Sasaniler, Suriye eyaletindeki bütün şehirleri ele geçirmiş, Filistin ve Kudüs'ü istila etmişti. Bu arada İranlılar; Bizans yanında yer alan yirmi altı bin Yahudi'yi, altmış binden çok Hristiyan'ı kılıçtan geçirmişlerdi. Bu, o günün dünya nüfusuna göre büyük bir rakamdı. Medayindeki II. Hüsrev'in sarayı Dârulebyaz, otuz bin düşman kellesiyle donatılmıştı. M. 616'da Sasani orduları Nil vadisine ulaştı ve İskenderiye'yi de aldı. Diğer yandan Anadolu'yu işgal ederek Boğaziçi sahillerine kadar dayandı. Savaş 616'da son buldu. Olay gerçekten o dönem için önemli ve büyüktü. Fakat bu yenilgi, Müslümanlar ve müşrikler arasında bir başka açıdan konuşuluyordu.

13.2. Rum Suresi

Bu büyük olay günün konusu olmuştu. Gerçekten ateşperest Sasaniler, Ehl-i Kitap (Hristiyan) bir milleti yenmişti. Bir yönden müşriklerin şımarması, diğer yandan yenilenlerin Ehl-i Kitap olması Müslümanları üzüyordu. Ne de olsa Ehl-i Kitap gayr-i Müslim de olsa, putpereste göre ehvendi.

O sırada "Rum Suresi" nazil oldu:

"Elif lâm mîm. Rumlar (Doğu Romalılar, Sasanilere) mağlûp oldu. (Arap ülkesine) en yakın yerde. Hâlbuki onlar bu yenilgilerinden sonra muhakkak galip gelecekler. Birkaç yıl içinde, (3-9 yıl arasında.) Çünkü önünde ve sonunda emir/ferman Allah'ındır. O (Rumların üstün geldiği) gün de müminler ferahlanacaklar. O kimi dilerse zafere eriştirir. Çünkü o azizdir; (kudretiyle her şeye üstün gelendir.) Hem rahîm (pek merhametli) dir. Allah'ın vaadi budur. O vaadinde asla hulf etmez. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler." [\[103\]](#)

Hz. Ebu Bekir (r.a.) bu ayetleri Resul-i Ekrem'den duyunca, Mekke'nin yüksek bir noktasından seslendi:

"(Göreceksiniz) Rumlar birkaç sene sonra muhakkak İranlıları yenecekler."

"...?!"

Müşrikler şaşkındı, bu sözleri akılları almadı ve görünüşte haklıydılar. Bütün eyaletlerini kaybeden, başkentinin surları önüne kadar gelinecek mağlup bir devlet, nasıl sekiz on sene içinde (bid'a

sinîn) Sasanilere galip gelebilirdi? Cumahoğulları'ndan Hz. Bilal'in (r.a.) eski sahibi Ubey b. Halef, Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) karşı çıktı:

“Yalan söylüyorsun! Eğer böyleyse haydi aramızda bir müddet belirt ve seninle bahse girelim.”

Hz. Ebu Bekir (r.a.) Allah'a ve onun verdiği habere inanıyordu. Her şeyi bilen elbette bunu da bilirdi. Haber verdiği göre bu olacaktı.

“Kabul.”

Üç sene müddetle on deve üzerine bahse girdiler. Hz. Ebu Bekir (r.a.) gelip durumu Resulullah'a (a.s.m.) bildirdi. Resul-i Ekrem ona şunları söyledi:

“Ayetteki bid'adan maksat, üçten dokuza kadar olan yıllardır. Hem develerin sayısını artır, hem müddeti uzat.”

Tavsiye üzerine Hz. Ebu Bekir (r.a.) Übey'e gelince o şöyle konuştu:

“Galiba pişman oldun?”

“Hayır, istersen bahse konu malı artıralım, zamanı da uzatalım. Dokuz seneye kadar yüz deve yapalım.”

“Olur.”

Übey ve müşrikler, sadece akıl gözüyle olaya bakınca Rumların Sasanileri “tekrar yeneceğine” ihtimal vermiyorlardı. Gerçekten akıl gözü ile bakılsa hemen hemen bütün eyaletlerini kaybetmiş bir devletin, bu mağlubiyetten kısa zamanda kurtulması ve galipleri yenmesi mümkün değildi. Diğer yandan Allah bir haber veriyordu. O vadinden dönmezdi. Zira vaatten dönmek “kudretsizlik, acizlik veya cehaletten” gelirdi. O, kış kıyameti ile ölen dünyayı nasıl diriltip eski haline getirirse, ölümcül bir devleti de tekrar eski satvet ve kudretine getirebilir ve isterse ona zafer verebilirdi. O güneşleri, yıldızları, zerrelere döndürüyordu, ona ne ağır gelebilirdi? Her şeyi ilmiyle kuşatan yanlış haber verir miydi? Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) bu bahse girmesi ne büyük ve şüphesiz bir iman sahibi olduğuna da işaret etmektedir.^[104]

Übey b. Halef, hicretin üçüncü yılı Uhud'da Resul-i Ekrem'in kılıcından aldığı yara ile ölmüştü.^[105] Gerçekten dokuz yıl sonra Rumlar umulmadık biçimde toparlandılar ve Sasanileri perişan ettiler.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) yüz deveyi Übey'in kefil ve mirasçılarından aldı. Bu develer iki tarafın mal koyması ile elde edilen mallardı. Önceden bu hususta bir hüküm yoksa da, bu türlü bahisler artık kumar

sayılıyordu. Hz. Ebu Bekir (r.a.), Resulullah'tan (a.s.m.) develeri ne yapması gerektiğini sordu, o da "onları sadaka olarak dağıt" buyurmuştu.

14. Nişan ve Nikâh

Mekke'de yıllar geçmiş, peygamberliğin onuncu yılında Resulullah'ın (a.s.m.) sevgili eşi Hz. Hatice (r.anha) vefat etmişti. Artık Resul-i Ekrem'in evinde bir hanım yoktu. Bir gün Cumahoğulları'ndan^[106] Osman b. Mazun'un hanımı Havle Resul-i Ekrem'in evine geldi. Ev perişandı. Havle.

"Ya Rasulallah, yanına girince, birden Hatice'nin yokluğunu hissettim" dedi. Havle ilk Habeşistan muhacirlerindendi. Resul-i Ekrem onu doğruladı:

"Evet, o çoluk çocuğun anası, evinin de görüp gözeticisiydi."

Havle birden bir teklifte bulundu:

"Ey Allah'ın Resulü evlenmek ister misin ?"

"Kiminle?"

"Ebu Bekir'in kızı Ayşe ile veya Sevde binti Zem'â ile."

Peygamber Efendimiz tereddütsüz cevap verdi:

"Git, benim için ikisiyle de konuş."

Havle Hanım, önce Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) evine gitti. Ona, Hz. Ayşe'nin (r.anha) annesi Ümmü Ruman kapıyı açtı. Çok geçmeden Havle ona konuyu açtı:

"Ey Ümmü Ruman, Allah'ın size hayır ve bereketten ne ulaştırdığını biliyor musunuz?"

"Nedir?"

"Resulullah (a.s.m.) Ayşe'yi istemem için beni gönderdi."

"O zaman Ebu Bekir'in (r.a.) gelmesini bekle."

Hz. Ebu Bekir (r.a.) eve gelince Havle aynı hususu ona da tekrar etti. Hz. Ebu Bekir (r.a.) bir an düşündü ve sordu:

"Ayşe (din) kardeşinin kızı olduğuna göre, ona helâl olur mu?"

Havle konuyu Resulullah'a (a.s.m.) götürdü. Hz. Peygamber kendisine şu açıklamayı yaptı:

"(Şimdi) Ebu Bekir'e (r.a.) git, benim tarafımdan ona: 'Benim sana, senin bana kardeş oluşun (kan ve sütkardeşliği değil) İslâm'da kardeşliktir. Kızın bu sebeple bana helâldir' de." buyurdu.

Hız. Havle duyduklarını Hız. Ebu Bekir'e (r.a.) aktardı. Böylece nübüvvetin onuncu yılı Şevvalinde Hız. Ayşe (r.anha) Hız. Peygamber'e (a.s.m.) nişanlandı ve nikâhlandı. Düğünü hicretten sonra yapılacaktı.^[107]

Hız. Peygamber Ayşe'nin (r.anha) babasıyla Mekke'de her gün görüşür ve her gün onlara uğrardı. Hız. Ayşe (r.anha) nübüvvetten dört yıl sonra (M. 615) dünyaya gelmişti. Resul-i Ekrem kendisini nikâhladığında yedi yaşındaydı. Nikâhtan sonra hicrete kadar, baba evinde kaldı. Belli bir olgunluğa varınca Medine'de Hanım olarak Allah Resulü'ne geldi. Hız. Peygamber Hız. Ebu Bekir'in (r.a.) diğer kızlarını değil de onu almıştı.^[108] Burada birkaç husus dikkat çeker:

1) O zamanlar evliliklerde gelenek olarak yaşça denklige fazla önem verilmemekteydi. Resulullah (a.s.m.) ellisini geçmişken, yedi sekiz yaşlarında bir kıza talip olmaktaydı. Kız anne ve babası da bunu normal karşılıyordu. Bu durum müşrik Mekkelilerce de garip bulunmamaktaydı. Yoksa bu konuda Hız. Peygamber'i eleştirirler, bu eleştiriler de kaynaklarda yer alarak günümüze kadar gelirdi. Bu tür eleştiriler olmadığı için tarihlerde de yer almamaktadır.

2) O zamanlar nikâh kıyıldığı halde, düğün ve gerdeğe girme ertelenebiliyordu. Küçük yaşta nikâh söz konusuydu. Buna kız ailesi karar veriyordu.

3) Hız. Ayşe (r.anha) validemiz dokuz on yaşlarında; dünya evine girmiştir. Hicazda iklim sıcaktı, bu durum insanların çabuk gelişmesine sebep oluyordu. İklim soğudukça gelişme yavaşlamaktaydı.

4) Hız. Ebu Bekir (r.a.) din kardeşliğini; nesep/soy kardeşliği gibi veya ondan daha ileri görmektedir. Hatta bu kardeşliğin nikâha mani olabileceğini bile düşünmektedir. Bu kardeşlik onun gözünde en az soy kardeşliği kadar önemlidir. Hemen belirtelim ki, cahiliyede; amcalar ve birinci derece yakın akrabalar birbirleri ile evlenmiyorlardı. Söz gelişi amca yeğen evliliği yoktu. Ancak eski Türklerde olduğu gibi, üvey anne ile evlilik vardı. Üvey anne evin büyük oğluna miras kalmış gibi düşünülüyordu. Bu tür evliliğe "dayzen" denirdi. Ayrıca, ikiz kız kardeş aynı anda bir kocanın nikâhında birleştirilebiliyordu.^[109]

Hız. Ayşe (r.anha) Hız. Peygamber'le nişanlanıp nikâhlanınca Hız. Ebu Bekir (r.a.) Resulullah'ın (a.s.m.) kayınpederi oldu. O kendisinin

ilk Müslüman kayınpederiydi. Hz. Peygamber kayınpederlerine karşı kendisi düşünülerek saygılı davranılmasını ifade etmiş, bu konuda önemli tavsiyelerde bulunmuştur.

15. “Ashabım ve Sihirlerim (Yakın Akrabalarım) Hakkında”

Hz. Peygamber, Âl-i Beyti ve kız alıp verdiklerinin sevilmesini ister, bu konudaki bir açıklaması şöyledir:

“Ashabım ve sihirlerim hakkında beni muhafaza ediniz; Kim onlarda beni (hukukumu) muhafaza ederse, Allah onu dünya ve âhirette muhafaza eder. Kim de onlar hususunda beni muhafaza etmezse, Allah ondan yüz çevirir (veya çevirsin) ve onu azapla yakalaması da yakındır.”^[110]

Açıklama birkaç noktaya dikkat çeker:

1) Burada, sahabe ve Âl-i Beyt, Hz. Peygamber’in (a.s.m.) hukukunu koruma hususunda birlikte zikredilir.

2) Ayrıca “Ashabım ve sihirlerim (benim kız alıp verip akraba olduklarım) hakkında hürmetimi (saygınlığımı) ve hukukumu gözetiniz, onlara kadirlerine ve büyüklüklerine münasip kıymet veriniz” buyrulmaktadır. Bu da öncelikle, onlar hakkında, dili sebb, tahkir, küçük görme ve hakaretten çekmekle olur. Onları kınamamak ve düşmanlıktan vazgeçmekle gerçekleşir.^[111]

Sihirler içine öncelikle damadı Hz. Ali ve soyu/seyyidler girdiği gibi, diğer damadı Hz. Osman (r.a.) da girer. Ayrıca onun açıklaması tüm sahabileri de aynı konumda (damatlar gibi) değerlendiriyordu. Şu halde Peygamberimiz, Ehl-i Beyt’e takınılan tavrın, teveccühün, bağlılık, dostluk, sevgi, iyilik, itina, tazim, onurlandırma ve büyükleme; sihirleri/damatları Hz. Osman (r.a.) ve Ali’ye (r.a.) gösterilmesini isterken, aynı şeyin sahabiler için de yapılmasını emretmekteydi.

1. “Sıhr” kelimesi -Zemahşeri’nin dediği gibi- zevcelerin/eşlerin babalarını da içine alır. Bu takdirde Allah Resulü’nün kayınpederleri Hz. Ebu Bekir (r.a.), Ömer (r.a.) ve Ebu Süfyan gibi Ezvac-ı Tahirat babaları; sahabe olmaları ve “eshar/hısımlar” sayılmaları itibariyle hürmet görmelidirler. Onların da Âl-i Beyt’e gösterilen hürmet, muhabbet, saygı, sevgi ve teveccühe mazhar olmaları gerekir.

Onların büyük işleri başarmada sabır ve nefislere hâkimiyetleri, ancak Allah ve Resulü'nü sevmelerindendir. Allah ve Resulü'nü sevenler; Resulullah'ın (a.s.m.) “ashabım ve eshârım” diye taltif ettiklerini nasıl sevmeyiz?

2) Zemahşeri'ye göre; hanım ve kocanın Ehl-i Beyt'i, yani ailesi ve akrabaları için “eshâr” denilir. Bu takdirde, Hz. Ömer (r.a.) ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Peygamber eşlerinin babaları sıhirler içine girmektedir. [112] Zaten kızlarının kocaları Hz. Osman (r.a.), Hz. Ali ve diğer damatları eshârı içindedirler.

3) Resulullah'ın (a.s.m.) açıklamasına göre; ashab ve eshârda kim Peygamber hukukuna riayet ederse, Allah onlara dünya ve âhirette ikram ve edep güzelliğiyle muamele edecektir. Yahut Peygamber, böyle davrananlara Allah'ın iyi muamele etmesi için dua etmektedir. [113] Sahabiler ve sıhirlerde Peygamber hukuku nasıl muhafaza edilir? Onlara sevgi ve saygı duyarak, kendilerini incitici olmayıp yollarında giderek. Ama onlar hakkında Hz. Peygamber'in (a.s.m.) razı olacağı tarzda, hürmeti/saygınlığı muhafaza edilmezse, Allah böylelerinden yüz çevirecektir. Bir mümin böyle bir kötü sona, dünya ve âhirette şekâvete düşmek istemeyeceğine göre, onun âl, ashab ve yakınlarını (damatları ve kayınpederleri ve onların akrabalarını) tavsiyelerine uygun olarak sevecektir. [114]

Onları sevmemek; büyük günahların ve cürümlerin en alçağı olduğu gibi, nimete de nankörlüktür.

Damatları Osman ile Ali'dir,
Ashabı, esharı hepsi velidir,
Bize ölçü “ihfizûnî” emridir,
Âli ve ashabı böyle sevilir.
İyi tart aklında allıyla moru,
Ashapta esharda Nebi'yi koru,
Doğrusu burada, gel seçme zoru;
Âli ve ashabı böyle sevilir.

16. Sıdk ve Sıddikiyet Makamı

Hicretten bir buçuk yıl önce, Recep ayının 27. günü sabahı Resulullah (a.s.m.) İsra ve Miraç mucizesini Mekke mümin ve müşriklere anlattı. Kureyş müşrikleri anlatılanları dinledikten sonra

böyle bir şeyin olamayacağına karar verdiler ve Hz. Ebu Bekir'i (r.a.) buldular:

“Ebu Bekir, arkadaşının işinden haberin var mı? O bu gece (Kudüs'e) Beytü'l-Makdis'e gittiğini, (sonra gök katlarına çıkıp) cenneti, cehennemi gördüğünü, Beytü'l –Makdis'te namaz kılıp Mekke'ye geri döndüğünü söylüyor” dediler.

Onu dininden döndürmek istiyorlardı. Hz. Peygamber'in (a.s.m.), has arkadaşını, en büyük destekçisini döndürürlerse ona büyük bir darbe vurmuş olacaktı. İnkârcı aklın ölçüleri içinde, bir gecede Kudüs'e gitmeyi kabul etmek o günün nakil araçlarıyla mümkün değildi. Ayrıca Hz. Muhammed aynı gecede Miraç mucizesini yaşamış, yedi kat göklere çıkarılmış, cenneti ve cehennemi de görmüştü. Onların sözleri karşısında Ebu Bekir (r.a.) ne yapacaktı? O şunları çok iyi biliyordu:

İyi tanıdığı Hz. Muhammed (a.s.m.) asla yalan söylemezdi. Bir şey konuşmuşsa doğru söylerdi.

Sıddıkların İmamı, bunları söylüyorsa, mutlaka yaşamış olmalıydı ve söyledikleri ancak mucize ile gerçekleşebilirdi. Diğer peygamberler birtakım mucizeler gösterdikleri gibi, o da bir mucize gösterebilirdi. Bunu inkâr edenler de, kabul edenler de olacaktı.

Mucizeler her şeye gücü yeten Kadir-i Mutlak tarafından yaratıldığına göre, böyle bir olay da mümkündü ve vaki olabilirdi. Hz. Ebu Bekir (r.a.) müşriklere sordu:

“Bunları ondan mı duydunuz?”

“Evet, ondan duyduk.”

“Vallahi lein kâne kâlehû le sadaka=Vallahi o bunları söylediye, mutlaka doğru söylemiştir” dedi^[115] ve ekledi: “Siz buna mı şaşıyorsunuz? Vallahi o bana gece veya gündüzün bir saatinde, Allah katından, göklerden yere gelen haberler veriyor da, ben onu bile doğruluyorum Hâlbuki bu (vahiy işi) şaşkınlıkla karşıladığınız şeyden akla daha uzaktır.” ^[116]

Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) karşılaştırması ve cevabı ilginçti. O, akli ve imanı ile İsrâ ve Miraç'tan daha uzağını doğruluyordu. Vahiyi, Allah'tan gelen ve daha az zamanda yeryüzüne ulaşan haberleri kabul ediyordu.

Ona gidenler şaşkındılar. Bu ilginç bir karşılaştırmaydı ve ondaki iman ne kadar güçlüydü. Hz. Ebu Bekir (r.a.) yine de durumu

araştırmalıydı. Hemen Resul-i Ekrem'i buldu ve sordu:

“Ya Rasulallah, halka bu gece Beytül-Makdise gittiğini söyledin mi?”

“Evet.”

“Sen hep doğru söylersin, senin Allah'ın peygamberi olduğuna her an şahadet ediyorum.”

Hz. Peygamber de (a.s.m.) sözleri üzerine şu değerlendirmede bulundu:

“Ente yâ ebâ bekrin es-sıddîkı=Ebu Bekir, sen sıddîksın (pek doğrulayıcısın.)”^[117]

Böylece Hz. Ebu Bekir (r.a.) “Sıddîk” diye anılmaya başladı. Aslında sıdk; güç, katılık ve sertliktir. Sadık da, tavizsiz ve enerjik olandır. Doğruya sıdk denilmesi, yalanın zaafı ve güçsüzlüğü karşısında gücü, sağlamlığı ve sertliğindendir. Sıdkın en belirleyici yönü, hayatında ve çevresinde doğruyu ve hakkı yansıtmak için insanda bulunan kararlılık ve iyi niyettir. Bu da, sadığın samimiyetini, doğruda direnmesini, dürüstlük ve güvenilir olmasını netice verir.^[118] Böylece sadık, kâfir ve münafığın karşısında yer almış olur.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) sadıktan öte sıddîktı, yani pek sadıktı ve sıdıkta daha ileriye. Yalanın, batılın ve asılsız şeylerin yanında değil, bütün enerjisiyle doğruların yanında ve onları yayma gayretindeydi. Sözlerinde sadık olduğu gibi, hakkı yansıtmak için de çok kararlıydı. Davasında sarsılması, tereddütleri, dalgalanmaları ve zikzakları yoktu.

17. Hac Mevsiminde Hz. Peygamber (a.s.m.), Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Ali (r.a.)

Resulullah (a.s.m.) nübüvvetin onuncu yılı zilkade ayı sonlarında^[119] (M. 620) Taif'ten döndü. Oraya İslam'ı anlatmak için azatlısı Zeyd'le (r.a.) gitmiş, fakat bu seyahati verimli olmamıştı. Peygamber Efendimiz, Taif dönüşü, olumsuzluklara rağmen boş durmadı. Yanına en büyük destekçisi Hz. Ebu Bekir (r.a.) ile Hz. Ali'yi (r.a.) alarak haram aylarda, muhtelif kabile gruplarına uğramayı ve görüşmeyi tasarladı. Hz. Ebu Bekir (r.a.) esaslı bir soy bilgisine sahip

olduğu için kabilelerin Kureyşe akrabalık ve münasebetlerini iyi bilirdi.^[120] Davet için muhatabı tanımak gerekiyordu.

Resulullah (a.s.m.), İslâm'a çağıracağı kimselerin kimine hareket halinde iken yolda belde İslâm'ı anlatmayı deneyecekti. Kimine birbirini takip ederek kurulan Ukaz, Mecenne ve Zülmecaz panayırlarında İslâm'ı anlatmaya çalışacaktı. Arabistan'da bu panayırlardan başka bütün yıl boyunca özellikle yarımada'nın kıyılarında ve kuzey bölgesinde kurulan başka panayırlar da vardı. Kervan trafiği tüm yıl boyunca bu pazarları izleyerek ticareti canlı kılmaktaydı.

Geleneğe göre Hicazda, her yıl hac öncesi Zilkadenin yirmisine kadar, Ukaz panayırında geçirilirdi. Bu panayır Mekke'nin güney batısında, Mekke'yi Necran'a bağlayan vadi üzerinde kurulurdu. Yirmi gün devam eden bu panayır^[121] iyi bir çağrı zemini sayılırdı.

Ukaz sonrası hacı adayları, Mecenne panayırına gelirlerdi. Burada on gün kaldıktan sonra, Zülmecaz panayırına hareket edilirdi. Zülmecaz Taif'in doğusuna, Ezd kabilesi topraklarının batısına düşerdi. Mekke'yi Basra'ya bağlayan ticaret yolu bu panayırın hemen kuzeyinden geçirdi.

Bu panayırda da bir müddet kalındıktan sonra hac günleri Mekke'ye gelinirdi. Resul-i Ekrem bu panayırlarda ve panayırlara insan akıtan yollarda, karşılaştıklarına İslâm'ı tebliğ ediyordu.^[122]

18. Mina'da Verilen Mesaj ve İslâm'a Çağrılan Topluluklar

Resul-i Ekrem, Zilkadenin yirmisinde, yani Ukaz'ın son gününde Mekke'ye dönmüştü. Mecenne ve Zülmecaz panayırlarında Hz. Ebu Bekir'le (r.a.) birlikte davetine devam etti.^[123]

Cahiliyede içine şirk karışmış hac vardı. Zilhicce'nin dokuzunda Arafat'ta vakfe yapılır, onunda Mina'ya gelinir ve aynı gün Kâbe tavaf edilirdi. Resulullah (a.s.m.) Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Ali (r.a.) ile birlikte hacıların Mina'da bulundukları günlerde (Zilhiccenin onuncu gününden itibaren üç veya dört gün içinde) davasını Mina'daki çeşitli kabilelere anlattı. Bu çağrıya şahit olan Rebi'a b. İbad gördüklerinden şöyle söz eder:

“Babamla ben (hac zamanı) Mina’da iken, yeni yetişen bir gençtim. Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem,^[124] (şuraya buraya konan) kabilelerin konak yerlerinde ayakta durarak şöyle diyordu:

‘Ey filan oğulları! Mutlaka ben size gönderilen Allah’ın Elçisiyim. O (Allah) size yalnız Allah’a ibadet etmenizi ve ona hiçbir şeyi ortak koşturmanızı emrediyor. Hem onun yanında kullukta bulunduğunuz nidlerinden (onun misli ve benzeri saydığınız ilahlardan)^[125] kendinizi çekip almanızı emrediyor. Ve bana inanmanızı ve beni doğrulamanızı emrediyor. Ayrıca, Allah’ın beni kendisi ile gönderdiği şeyleri açıklayınca kadar, beni (düşmanlardan gelecek tehlikelerden) muhafaza etmenizi emrediyor.’”^[126]

Hiz. Peygamber Mina’da, öbek öbek konaklayan hacılara dört önemli mesaj veriyordu:

Mutlaka o Allah’ın Resulü idi. Bundan şüphe etmemek ve bunu inkâr etmemek gerekiyordu. Ayrıca, onu Resul gönderen Allah; şirkin bırakılmasını istiyordu. Bir de Allah, Hiz. Peygamber’e (a.s.m.) inanmayı ve onu doğrulamayı emrediyordu. Buradaki tasdik ona yardımcı olmak ve davasının hâkim olması için enerjik şekilde çalışmayı da içine almaktaydı.^[127] Burada verilen dördüncü mesaj da onu düşmanlarına karşı korumaktı. Bu mesajlar içinden Allah Resulü’nün gelecekte neler yapabileceği konusunda bir fikir çıkarmak da mümkündü. O yardımcıları olsa İslam karşıtlarına karşı askerî alan da dâhil, her sahada daha etkili bir mücadele yürütebilecektir.

O Mina’da konaklayanlara çağrı yaparken, amcası Ebu Leheb bir gölge gibi onu ve arkadaşlarını takip ediyordu. Sırtında Yemen ürünü bir Aden hullesi vardı.^[128] Uzun saçlarını geleneğe uyarak, iki örgü halinde sırtına sarkıtmıştı. Bu boylu poslu sarışın adam, Allah Resulü bir topluluğa konuşup sözünü bitirince, arkasından onun hakkında şöyle diyordu:

“Gerçek şu ki, bu kişi sizi ancak Lat ve Uzza’yı boyunlarınızdan soyup çıkarmaya (dininizden dönmeye) çağırıyor”

Sonra, parmağıyla yeğenini gösteriyor, onun bidat ve dalâlete/sapıklığa çağırdığını söylüyordu. Ona göre Resulullah (a.s.m.), ancak bidat/kötü bir yenilik ve sapıklık ortaya koyan biriydi. Arkasından sözlerini şöyle tamamlıyordu:

“Felâ tutî’ûhı ve lâ tesme’û minhu=bu yüzden ona boyun eğmeyiniz ve onu dinlemeyiniz.” [\[129\]](#)

Bu adamı hacılardan çoğu tanıyordu. O iyi bildikleri ve bir yıl önce ölen Mekke Reisi Abdulmuttalib’in oğluydu. Nitekim Rabia’nın babası da onu oğluna tanıtmış: “Bu onun (Muhammed’in) amcası Abduluzza b. Abdulmuttalibtir” demişti. Kureyş’in “Herkes kendi kabilesinden olan Müslümanlara karşı gelecek” kararını Ebu Leheb de yerine getiriyordu. Onun fonksiyonu ve engellemesi önemli ve İslam’ı bilmeyenler için bu konuşmaları tesirliydi.

Resul-i Ekrem Mina’da davetini Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Ali (r.a.) ile birlikte Kinde Kabilesi’ne, Kelb Kabilesi’nin bir kolu olan Abdullahoğulları’na, Hanifeoğulları’na, Amir b. Sa’sa’aoğulları’na ve daha başkalarına da yaptı.[\[130\]](#) Fakat bunlardan Müslüman olan olmadı.[\[131\]](#)

19. Telaş ve Suikast Kararı

Hicretin on üçüncü yılı, (M. 622), Akabe biatlerinden sonra Müslümanlar 500 km. kuzeydeki Medine’ye zor şartlarda ve gizli gizli göç etmeye başladılar. Evli Müslümanlar, Medineli Müslümanlara; bekârlar ise Kubalı bekâr sahâbi Sa’d b. Hayseme’ye misafir oluyorlardı. Müslümanlar birer ikişer Mekke’den kaybolmaya başlayınca, müşrikler telaşa kapıldılar. Müslümanlar bir gün Yemen’den Mekke’ye, oradan Şam’a uzanan uluslararası ticaret yolunu[\[132\]](#) keser, orada güçlenip kendilerine savaş açarsa, durum ne olacaktı.[\[133\]](#) Evet, Mekke yönetimi açıkça görüyorlardı ki, onlar, kendi beldeleri ve sınırları dışında daha güvenli “dâra/ülkeye” gidiyorlardı. Muhacirler Yesrib’te kuvvetlenebilirlerdi. Hz. Muhammed’in (a.s.m.) de gizlice Mekke’den çıkıp onlara katılmasından korkuyorlardı. Son Akabe biati, savaş da dâhil olmak üzere yapılan bir antlaşmaydı. Hemen Hz. “Muhammed Problemi”ni konuşmak için Mekke yönetimi ile ilgilenen Dârunnedve’de, toplandılar.

19.1. Dârunnedve’de Toplananlar

Dârunnedve; Kureyş için önemi olan eski bir yönetici Kusay b. Kilab’ın konağıydı. Kapısı Hareme ve Kâbe’ye açılan, geniş bir

mesken/konuttu. Kureyşliler, önemli işlere karar vermek, bir hususu görüşmek için orada toplanırlardı. Burası bir bakıma Mekke şehir devletinin meclis binasıydı. Mekke'yi mahallelere bölen, kabileleri buralara ayrı ayrı yerleştiren Kusaydı. Kendisine de Kâbe yanında bir konak (köşk) yapmıştı. Kusay Mekke'yi buradan yönettiği gibi, şu an da Mekke buradan yönetiliyordu. Dârunnedve başka uygulamaların da yeriydi. Uğur beklenilerek evlenme törenleri burada yapılır, olgunluk çağına gelen kızlara değişimi simgeleyen ergenlik elbiseleri burada giydirilirdi. Burada önemli bir iş görüşülürken, Kusay soyundan gelen erkeklerden başka, kırk yaşını doldurmamış hiçbir Kureyşli oraya giremezdi. Bu konak önce Kusay'ın oğlu Abduddâr'a, sonra da onun oğullarına geçmişti. Onlar tarafından Hakim b. Hizam'a satıldı. İslam döneminde Hz. Muaviye bu konağı ondan yüz bin dirheme satın almıştı.

Yönetimde söz sahibi olan üyeler, Hz. Peygamber'i ilgilendiren kararın alınacağı gün; sabah erken binaya geldiler ve bu güne: "Zahmet Günü" adını verdiler. O gün Dârunnedve'de önemli konuşmalar oldu.

Gizli toplantıya, Haşimilerden kimse çağrılmamıştı. Her ne kadar Ebu Leheb (Abduluzza) gibi dostları Resulullah'a (a.s.m.) düşmanlık besliorsa da, asabiyet damarı ile durumdan Haşimileri haberdar edebilirdi. Toplantıda Ebu Leheb'in yer aldığını belirten kayıtlar da vardır.^[134]

Gerçekten verilecek karar önemliydi. Oturum başlarken, iyi giyinmiş, saygı uyandıran, büyük insan tavırlı biri kapıda göründü. Kimliği sorulunca kendisini şöyle tanıttı:

"Necidliyim, böyle bir toplantının yapılacağını duymuştum. Ben de katılıp düşüncelerimi açıklamak istedim. Uygun görüp görmediğim tedbirler üzerine mütalaalarımı açıklamak arzusundayım. Herhalde beni; görüşümü açıklamaktan ve iyiliğinizi istemekten alıkoymazsınız."^[135]

Evet, bu kişinin, saygın, istişareye lâyık zeki birisi olduğu anlaşılıyordu. Necidli olduğunu söylüyordu. Necid, Orta Arabistan'da Medine'nin güney doğusuna, Bahreyn'in kuzey batısına düşen dağlık ve çöl kesimdi. Bu çöl ve bozkır, kireçtaşı özelliği taşıyan kayalıklarla kilometrelerce devam eder. Arada bir kum şeritlerine de rastlanır.^[136] Söylediğine göre saygın kişi toplantıda bulunmak ve görüşlerini

açıklamak istiyordu. Belki o da Arabistan'ın her yerinden gelen hacılar gibi, Mekke'ye gelen, hâla orada olan birisi olarak yorumlandı. Zaten Mekke yol kavşağında, önemli bir din ve ticaret merkezi olmasından, oraya uğrayan yabancı eksik olmazdı. Hemen herkes gibi o da Muhammed ve İslam problemini duymuş olabilirdi. Ayrıca oradakilere güven telkin etmiş olmalı ki, toplantıya kabul edildi. Herkes gibi yere oturduktan sonra kapı kapatılıp gizli oturum başladı.

Az sonra herkes önlemler hakkında görüşünü açıklamaya başladı. İlk konuşanlardan biri şöyle demişti:

“Bu adamın işi bildiğiniz gibidir, ortadadır. Vallahi şüphesiz biz, bizden başkalarından ona uyanlar konusunda, üzerimize atılmamalarına emin değiliz.”^[137] Sonra konuyu uzun uzadıya görüştüler. Sonunda, Esed b. Ebuluzzaoğulları'ndan Ebulbuhteri söz aldı ve teklifini yaptı:

“Onu zincire vurup hapse atalım; üzerini kilitledikten sonra ölümünü bekleriz.”

Necidli şeyh/büyük, zincire vurmaya karşı çıktı:

“Hayır, bu düşünce yerinde değildir. Onu dediğiniz gibi hapsedecek olsanız, durumu kilitli kapılar ardından arkadaşlarını bulur. Üzerinize yürürler ve onu elinizden alırlar.”^[138] Sonra propagandası ile size karşı çoğalıp sizi yenerler, bu yüzden reyin yerinde değildir.”

Çoğunluk ona katıldı:

“Bu büyük kimse doğru söylüyor”

İlk öneri kabul görmeyince, Esved b. Rabia ikincisini ortaya attı:

“Onu aramızdan çıkarıp atalım. Böylece beldemizden sürmüş oluruz. Aramızdan nereye giderse gitsin, onu aramızda görmeyince ondan kurtulur, işimizi düzeltiriz, ülfet ve kaynaşmanız eski haline döner.”

Necidli Şeyh-i Celil=Saygın Kişi(!) sürgün ve sınır dışı etme fikrini reddetti ve oradakilere şöyle konuştu:

“Onun sözünün (Kur'ân-ı Kerim) güzelliğini, yumuşaklık ve tatlılığını görmüyor musunuz? Getirdiği şeylerle insanların iç dünyasına hükmedip duruyor. Bu dediğinizi yaparsanız, vallahi Arap kabileleri arasına sızar, sözleriyle onlara hâkim olur ve onları peşine takıp size istediğini yapamayacağından emin olamazsınız.”

Evet, Kuran'ın mesajları pek tatlı, gönülleri okşayan ve tedavi eden, iç dünyaları yönlendiren ve onlara hükmeden özellikteydi. Müslümanların en büyük gücü Kuran ve onun doğrularıydı. Kuran'la savaşmak ve onun gerçeklerini zihinlerden ayıklamak kolay değildi. Necidli ve benzerleri bu gerçeği biliyorlardı. Meclis yine onu destekledi:

“Vallahi saygın kişi doğru söyledi.” [\[139\]](#)

19.2. Hapis veya Sürgün

Aslında Necidli, insan kılığındaki Şeytan'dan başkası değildi ve meclisi yönlendiriyordu. Söyledikleri kendi açısından mantıklı ve akıllıcaydı. Şimdiye dek iki teklif ortaya atılmıştı.

Birincisi: Muhammed'i zincire vurup tutuklamak, küçük bir delikten yiyeceğini içeceğini verip o hücrede ölümünü beklemektir. Hicaz'da bu yolda, yani müebbet hapisle hayatına son verilenler de vardı. Züheyr ve Nabîğa'nın böyle öldürüldüğü rivayet edilir.[\[140\]](#) Bu teklif yapılırken: “Terabbesû bihî raybe'l l-menûn, hattâ yühlike fîhi=Onun zamanın felaketlerine çarpmasına ve orada ölmesine kadar bekleyiniz”[\[141\]](#) demişlerdi. Yani onlara göre, Hz. Muhammed de bir şairdi. Benzeri şairler gibi öldürülebilirdi.[\[142\]](#) Bir başka açıdan, İslam'ı yayma faaliyetlerinin cezası; müebbet hapis görülüyordu.

İkincisi: İslam'dan kurtulmak isteyen Mekkeliler, İslam'ın o günkü liderini sürgüne göndermiş olurlarsa; bu problem ve ayrılıkçı hareket(!) sona ererdi. O gidince halkın kaynaşması ve birliği eski haline gelebilirdi.[\[143\]](#)

Necidli teklifleri akılcı açıklamalarla reddediyordu. Çünkü bunlarda bir kurtulma ihtimali vardı. İhtimalin varlığı, kesin çözümün yokluğu demektir. Ayrıca Muhammed'in sözleri olarak anılan ayetler, söz güzelliği, tatlılıkları, kalplere ve akıllara olan tesiri bakımlarından güçlüydüler.[\[144\]](#)

Kur'ân, “sözlerin en güzeli=ahsenü'l-hadîs”tir.[\[145\]](#) Elbette en güzel güzelliğin kemal mertebesinde. Allah hatadan, kusurdan ve acizden münezzeh olduğuna göre; onun Kelâm-ı Kadim'inde hata ve kusur yoktur. Bu yüzden Kuran'da kusur görmek ve beğenmemek; ona bakanların kusurundan, akıllarının kısalığından, inanç ve

fitratlarının bozukluğundandır. Renk körü ve göz hastası; en güzeli de çirkin görebilir. Akıl gözü kör ve hastalıklı olan da böyledir.

Kuran'ın; kalplere, zihinlere, gönüllere hâkimiyetinin sırrı, mucizelik mertebesinde olan güzelliğindedir. Bu misilsiz ve benzersiz güzelin yanında, bütün güzel sözler çirkin kalır. En güzel insan sözleri, nutukları, şiirleri, edebi eserleri ve konuşmaları tatsız bulunur. Bunun için Kuran'ı tadın ve tadına varan, diğerlerinden farkını hemen anlar.

Necidli, Resulullah'ın (a.s.m.) gücünün nereden geldiğini bilmekteydi. Ya vahiy yok edilmeli, ya insanların Kuran'ı anlamasına (tatmasına) engel olunmalıydı. Zeki ve sinsi bakışlı Amr b. Hişam/Ebu Cehil ayağa kalktı:

“Bir tedbir de ben düşündüm. Vallahi bu, hakkında hiç düşünmediğiniz, bundan sonra da düşünmeyeceğiniz bir önlemdir.”

Meclistekiler sordular:

“Ey Ebulhakem söyle, o nedir?”

Açıkladı:

“Bence her kabileden güçlü, soylu, birer delikanlı ayırırız. Onlardan her birine birer keskin kılıç veririz. Hepsi birden ve bir vuruşta onu öldürürler. Böylece ondan kurtulur ve rahatlarız. Böyle yaparsak, kanı tüm kabilelere dağılmış olur. Abdumenafoğulları, bütün kabilelerle savaşmayı göze alamaz, biz de Abdumenafoğulları'na diyetini öderiz.”^[146]

Ebulhakem'in (Hikmet ve Hüküm Babası), verdiği hüküm gerçekten orijinaldi ve kesin çözümdü. Teklifin orijinaliği Hz. Muhammed'i her kabileden seçilen gençlerin öldürmesindeydi. Suikastçı bir iki kişi olsa, Abdumenafoğulları bunu, bir savaş vesilesi sayılabilecekti. Böylelikle Kureyş'in geleceği kötülüklere gebe olabilirdi. Fakat bu yöntemle, kan davası diyetle sona erdirilebilirdi.

Necidli Ümmetin Firavunu Ebu Cehil'i destekledi:

“İşte söz bu adamın söylediğidir, çok yerinde bir görüş. Bunun üstüne bir rey görmedim.”

Birisi insi, diğeri cinni iki şeytanın düşünceleri de birbirine uyuyordu. Karar iki kelimeydi: “Muhammed öldürülecek.” Gizli oturuma son verildi. Kureyş aldığı gizli kararlar, Resulullah'ın (a.s.m.) öldürülmesine oy birliğiyle evet demişti. Resul-i Ekrem daha önce de öldürülmek istenmiş, hatta Ebu Talip'e bir kılıfla, bununla ilgili bir

teklif sunulmuştu. Fakat bu karar Kureyş'in ittifakıyla ve oy birliği ile alınmıştı.

20. Resul-i Ekrem ve Mağara Arkadaşı'nın Hicreti, 13. Yıl/622

20.1. Cebrail'in (a.s.) Gelişi

Sabah erken Dârunnedve'de başlayan toplantı öğleden önce bitmiş olmalıydı. Cebrail (a.s.) o gün Hz. Peygamber'e (a.s.m.) geldi ve suikast kararını bildirdi:

"Bu gece, gece yattığın yatağında geceyi geçirme."^[147]

Bu uyarı aynı zamanda bir hicret izniydi. Hz. Peygamber hemen harekete geçti, öğle vakti, herkesin uyku ve istirahatata çekildiği sıcakta, eli yüzü sarılı olarak evinden çıktı. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) evine gelip kapısını vurdu. Kapıda Hz. Ayşe (r.anha) kendisini karşıladı. Geleni tanıdı. Sordu:

"Geldiğinizi haber vereyim mi?"

Babası içerde, minderinde oturuyordu. Babasına haberi verdi.^[148] Hz. Ebu Bekir (r.a.) heyecanlandı ve gelişi şöyle yorumladı: "Resulullah (a.s.m.) bu saatte hiç gelmezdi, gelişinde bir iş var?"

Kalktı, ona koştu. Resul-i Ekrem hemen her gün Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) uğrardı. Fakat buluşmalar akşamüzeri ya da sabahleyin olurdu. Bu geliş öğle vaktiydi, Hz. Ayşe'yi (r.anha) ve Hz. Ebu Bekir'i (r.a.) heyecanlandırmıştı. Çünkü Arabistan sıcaklığında; kuşluktan ikindiye dek herkes bir gölgeye veya evine çekilip dinlenirdi. Hicaz ovalarında yıllık sıcaklık ortalaması 50-55 derece dolaylarındaydı.^[149] Resul-i Ekrem'in (a.s.m.) öğle vakti gelişi, bu yüzden olağanüstü bir durumu akla getiriyordu. Resulullah (a.s.m.) içeri girince, Hz. Ebu Bekir (r.a.) minderini ona verdi ve İki Cihan Serveri'ne sordu:

"Ya Rasulallah bir haber mi var?"

Ev halkı merakla odaya gelmişti. Peygamber Efendimiz tedbirliydi. Gelenleri işaret ederek şöyle dedi:

"Ebu Bekir, yanında (burada) olanları dışarı çıkar."

"Ya Rasulallah, bunlar kızlarım, yabancı değiller. Annem babam sana feda olsun, ne haber var?"

Hız. Peygamber son durumu açıkladı:

“Yüce Allah bana, Mekke ‘den çıkmağa, Medine’ye hicrete izin verdi.”

Hız. Ebu Bekir (r.a.) bu günü ipe çekiyordu. Çünkü Müslümanlar bu yılın Hac mevsiminden sonra, Medine’ye hicret etmişlerdi. Hatta geride hicret edebilecek üç kişi kalmıştı. Resulullah (a.s.m.), Hız. Ebu Bekir (r.a.) ve Hız. Ali (r.a.). Hatta Hız. Ebu Bekir (r.a.) zaman zaman gelip Resul-i Ekrem’den (a.s.m.) hicret izni istiyordu. Fakat Resul-i Ekrem (a.s.m.) ona: “La ta’cel, le’allahe en yec’ale leke sahiben=Acele etme! Olur ki Allah sana birini arkadaş eder” diye cevap vermekteydi. Ebu Bekir (r.a.) de birlikte hicret edeceği kişinin Hız. Peygamber (a.s.m.) olacağını umuyordu. Hatta hicret için iki deve satın almıştı.^[150] Heyecanla sordu:

“Ben de size yoldaş olabilecek miyim?”

“Evet.”

Bu sözle dünyalar onun oldu. İçi kükredi ve sevincinden ağlamaya başladı. Kızları ve Hız. Peygamber’in (a.s.m.) nişanlısı Ayşe (r.anha) orada konuşulanları ve olanları görüyordu. Hız. Ayşe (r.anha): “O güne kadar bir insanın sevincinden böylesine ağladığını görmemiştim.” diye o günü yad etmiştir.

Hız. Peygamber (a.s.m.) ve Hız. Ebu Bekir (r.a.) orada yolculuk planını yaptılar. Müşrik ama güvenilir ve işini bilen Abdullah b.Uraykıt, onlara yol gösterecek, kılavuzluk edecekti. Kendisine teslim edilen iki deveyi, üç gün otlattıktan sonra, onları Sevr Dağı eteğinde bulacaktı. Peygamberimiz yine başı sarılı, bir bakıma maskeli olarak oradan ayrıldı.^[151] Ardından delikanlılık çağındaki Hız. Ali’yi (r.a.) evine çağırdı ve ona şunları söyledi:

“Yatağımda bu gece sen yatacaksın. Şu yeşil, geniş hırkamı üzerine ört. Korkma, sana bir zarar erişmeyecektir.”

Ona emir ve güven veriyordu. Sonra bir yandan kendisine inanmayan, bir yandan “el-Emin” bilerek değerli emanetlerini yanına bırakanların eşyalarını; sahiplerine verinceye kadar Mekke’de kalmasını emretti. Peygamber Efendimiz, risalet öncesi el-Emin unvanıyla çağrılıyordu. Onda, hile, yalan, aldatma ve sözünden dönme yoktu. Hemşerileri, Güney Arabistan’a, Yemen’e yahut Suriye’ye birkaç aylık ticari yolculuğa çıkacaklarında, paralarını,

mallarını ve değerli mücevherlerini ona emanet ederlerdi. Bu ticari seyahatler üç beş ay sürebilirdi.

Şurası ilginçtir ki; onda yalan ve aldatma olmadığını doğrulayanlar, “Allah’ın Resulüyüm” deyince inanmamışlardı. Hz. Ali emanetleri sahiplerine teslim ettikten sonra hicret edebilecekti.

20.2. Kuşatma ve Ebu Cehil’in Sözleri

Aynı gün, gece yarısına varmadan, karar gereği Resulullah’ın (a.s.m.) evi kuşatıldı. Kuşatanlar arasına Ebu Cehil, Ümeyye b. Halef ve Ebu Leheb de karıştı, sabahı bekliyorlardı.

Hız. Peygamber’in (a.s.m.) evi, Kâbe’nin kuzey doğusunda, Kâbe’ye yaklaşık iki yüz metre uzaklıkta, Merve Tepesi yakınlarındaydı. Suikastçılar özellikle kapı önünde yoğunlaştılar İbn-i Sa’d’a göre; Mahzumlu Ebu Cehil, Cumahlı Ümeyye b. Halef ve Haşimi olan Ebu Leheb’ten başka orada şu isimler de vardı: Hakem b. Ebu’l-As, Ukbe b. Muayt, Nadr b. Haris b. Kede.^[152] İbn-i Gaytala, Zem’a b. Esved, Tuayme b. Adiy, Ümeyye’nin’in kardeşi Übey b. Halef, iki kardeş Nebih ve Munebbih b. Haccac.^[153]

Aslında evi saranlar, beklemeden onu evinde öldürebilirlerdi. Fakat cahiliye devrinde düşmanı evinde öldürmek alçaklık ve şerefsizlik olarak yorumlanırdı. Onlar bu rezaleti irtikâp etmek istemiyorlardı. Bekleyiş devam ederken, Ebu Cehil şöyle dedi:

“İnne Muhammeden yez’umu, ennukum in tâbe’tumûhu ‘âlâ emirihî, kuntum mülûke’l-Arab ve’l-’Acem=Muhammed iddia ediyordu ki, sizler emrine uyarsanız; tüm Arapların ve Arap olmayanların hükümdarı olacaksınız.

Dahası, ölümünüzden sonra diriltilecekmisiniz. Ardından size Ürdün bağları gibi bağlar (cennetler) verilecekmiş. Eğer dediklerini yapmazsanız, bu yüzden size boğazlama (cezası) var ve ölümünüzden sonra diriltilip, sizin için tutuşturulan ateşte yakılacaksınız.”^[154]

Ebu Cehil, üç şey üzerinde duruyordu:

Birincisi: Hz. Muhammed’in iddiasına göre, Kureyşliler Müslüman olurlarsa dünyaya hâkim olacaklar, Arapları ve Arap olmayanları yönetimleri altına alacaklardı. İlerde İslam, onların hayallerinden geçirmedikleri bir geleceği, güçlü orduları ve iyi yönetimleri

doğuracaktı. Hz Peygamber o günlerde bunu haber vermekteydi. Bu müstakbel devlet iyi yönetimi, müesseseleri ve ordusuyla fetihlere başlayacaktı. Bütün Arabistan'ı ve Arapların oturmadığı ülkeleri de fethedecekti. İslam imanı, bir ateş gibi önüne gelen devletleri yutacak, Kureyşliler; bu devletin yöneticileri ve hükümdarları olacaktı. Resulullah'ın (a.s.m.) dedikleri, Dört Halife Devri'nden itibaren gerçekleşmeye başlamış, kırk yıl sonra Hz. Peygamber'in (a.s.m.) temellerini attığı İslam Hilafeti'nin sınırı bir yandan Atlas okyanusuna, bir yandan Türkistan sınırına, bir yandan Bizans Anadolu'suna dayanmıştı.

İkincisi: Ebu Cehil, öldükten sonra diriltilmeyi kabul edemiyordu. Ölen, nasıl yeniden diriltilebilirdi? Evet, dünyada ve dünya şartlarında, bu gerçekleşen bir durum değildi.^[155] Ama İlk defa insanı yaratan Allah, ikinci defa yaratacağını ve dirilteceğini vaat etmekteydi. Bir şeyi ilk defa yazan, yapan, icat eden, ikinci defa da yazabilir, yapabilir ve yapılışını tekrarlayabilir. Çünkü ikinci defa yapmak, birincinin misli ve benzeridir. Hatta insanlar için ikinci kez aynı şeyi yapmak daha kolaydır. Her şeyi bilen ve her şeye gücü yeten Allah, vaadinden dönmez. Çünkü vaadini yerine getirememek; acizlik, bilmemek veya gücü yetmemektendir.

Ebu Cehil Ürdün bahçeleri gibi bahçelerin (cennetlerin) de insanlar için öldükten sonra var edilemeyeceğini iddia etmekte ve konuyu alaya almaktaydı. Oysa kıştan sonra bahar ve bahçeleri her yıl yaratan Allah; Cenneti de var edebilir. Dünyada ateşi yaratan ahirette cehennemi yaratabilir.

Üçüncüsü: Ebu Cehil; "Onu öldürmezseniz, o sizi boğazlayacak" demeye getiriyordu. "Eğer dediklerini yapmazsanız, bu sebeple size boğazlama vardır" ^[156] diye onları suikasta teşvik ediyor ve yüreklendiriyor, kendilerine ateş vaat edene karşı olmaya da çağırıyordu.

Suikastçılar, Hz. Peygamber evden çıkar çıkmaz hücum edecek, saldırıp onu öldüreceklerdi. Pencereden içeriye bakmışlar, Hz. Muhammed'i, yeşil hırkası altında uyurken görmüşlerdi.

20.3. Ayrılış ve Buluşma

Resulullah (a.s.m.) kapıyı araladı ve gecede dışarı süzüldü. Yere eğilip bir avuç toprak aldı. Evi saranlara doğru toprağı saçtı ve Yasin Suresi'nin ilk ayetlerini okumaya başladı:

“Yâsîn. Pek hikmetli Kur'an hakkı için. Muhakkak sen, (tarafımızdan kullarıma) gönderilen elçilerdensin. Dosdoğru bir yol (İslâm) üzerindesin... Biz onların önlerine (ahiret işlerine) bir engel, arkalarına (dünya işlerine) bir engel/set çekip kendilerini sarmışız, artık (hakkı) görmezler”^[157]

Onlar hakkı görmek için etraflarına dönüp bakmazlar, baksalar da göremezler. “Çünkü önlerine, arkalarına birer set çektik.” Öyleyse eli kelepçeli, boynu laleli adamın suçundan dolayı ister istemez hapse gireceğı gibi, onlar da cehenneme sürüklenirler. Korkutsan da korkutmasan da, onlar için aynıdır.^[158]

Nasıl dil bazen tat almaz, göz hastalıktan dolayı görmez, burun koku duymaz, hafıza görevini yapmaz, akıl düşünemez; aynen bunun gibi, kalpleri ve gönülleri hakka perdeli hasta gönüllüler de hakkı görmediler.

Suikastçılar sabaha kadar beklediler. Fakat bekledikleri bir türlü dışarı çıkmıyordu. Bir görüşe göre şafaktan sonra Hz. Ali örtüsüne bürünerek dışarı çıkmıştı.^[159] Sabahleyin suikastçılardan biri, “Ne bekliyoruz?” deyince her şeyi göze alarak eve girdiler. Resulullah'ın (a.s.m.) yatağında Hz. Ali (r.a.) yatıyordu. Sordular:

“Muhammed nerede?”

“Bilmiyorum.”

Bu, Resul-i Ekrem'e (a.s.m.) tuzak kuranlara karşı Allah'ın mekri/tuzağıydı.^[160]

Diğer yandan Resulullah (a.s.m.), evinden ayrılınca doğru Ebu Bekir'in (r.a.) evine gitti. O ve hicret arkadaşı yaya yola çıktılar. Mekke'nin güneyine ve Mekke'ye üç mil uzaklıktaki Sevr Dağı'na yöneldiler. Sevr dik bir dağdı. Üst tarafındaki mağaraya ulaşmak için tırmanmak gerekiyordu.^[161] Peygamber Efendimiz (a.s.m.) Perşembeyi Cumaya bağlayan gece evinden ayrılmıştı. O ve hicret arkadaşı, Ebu Bekir'in (r.a.) evinin arka kapısından çıkmışlardı ve yanlarında biraz yol azığı vardı. Gece giderken Hz. Ebu Bekir (r.a.) kâh Hz. Peygamber'in (a.s.m.) önüne geçiyor, kâh arkasında kalıyordu. Hz. Peygamber (a.s.m.) arkadaşına sordu:

“Niçin böyle yapıyorsun?”

“Önünüzü ve arkanızı gözetlemek için.” [\[162\]](#)

20.4. Ebu Bekir’in (r.a.) Bir Gecesi ve Bir Günü

Üçüncü Akabe biatinden sonra Resulullah (a.s.m.), Zilhiccenin yirmi gün kadarını, Muharrem ve Saferi Mekke’de geçirmiş, Rebiulevvelin ilk günü Hz. Ebu Bekir’le (r.a.) Mekke’den ayrılmıştı. O ikili Mekke’den ayrılırken; Safer ayının ince hilali, Mekke tepelerinde yükseliyordu.

Hız. Peygamber ve Yar-ı Gar/Mağara Arkadaşı, [\[163\]](#) geceleyin Sevr’e ulaştılar. Önce Hız. Ebu Bekir (r.a.) içeri girdi. Mağaranın şurasını burasını yokladı, tabanını düzeltti. Birkaç deliği izarından (belden aşağıyı örten peştamal) parçalar yırtarak kapadı. Sonra Resul-i Ekrem’i içeri çağırdı.

Yorgundular. Az sonra Peygamber Efendimiz dinlenmek için başını Ebu Bekir’in (r.a.) dizine koydu ve uyudu. Ebu Bekir (r.a.) çok fedakârdı. Onun Müslüman olduktan sonraki hayatı İslam ve Hız. Peygamber yoluna fedakârlıkla geçmişti. İbn-i Abbas’tan nakledildiğine göre; Hız. Peygamber için Sevr’de yaptığı fedakârlık karşısında Resul-i Ekrem (a.s.m.) şöyle buyurmuştu:

“İnsanlar beni yalanladığında sen doğruladın, halk beni yarımsız bıraktığında sen yardım ettin, onlar beni inkâr ettiği zaman sen inandın. Yalnızlığımda bana sen dost (enis) oldun. Bu yüzden senin gibi birisine büyük minnet borçluyum.” [\[164\]](#)

Hız. Ömer (r.a.) bir gün hicretten söz ediyordu. Derken sözü hicrete getirerek şu değerlendirmede bulunmuştu:

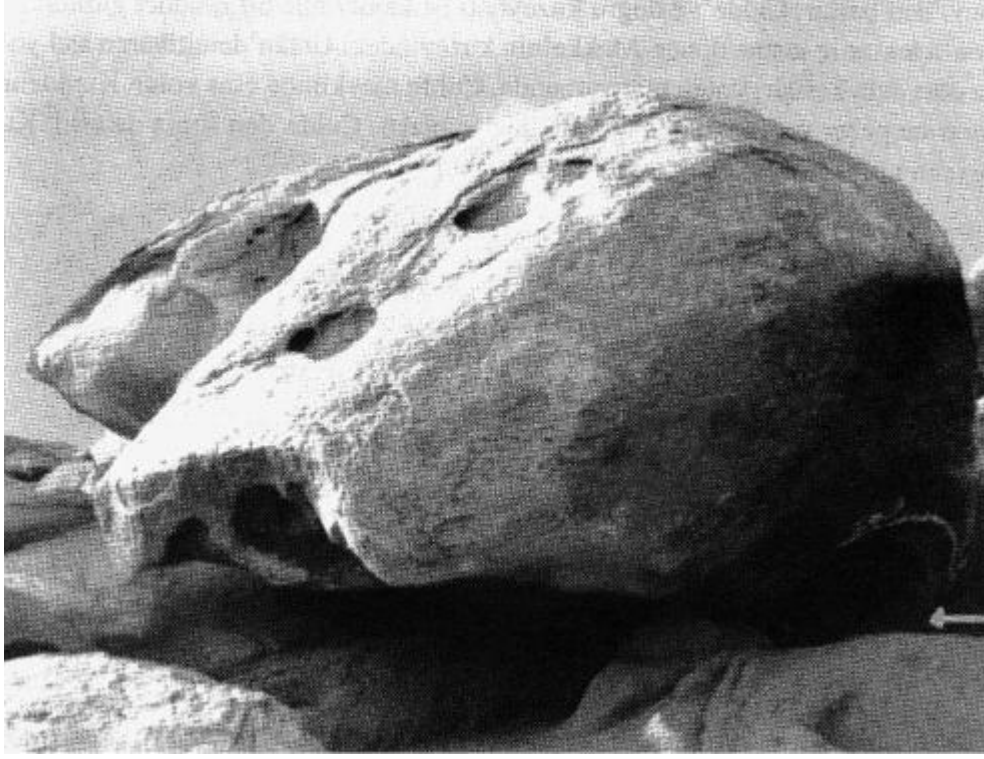
“Vallahi Ebu Bekir’in (r.a.) bir gecesi ve bir günü Ömer’den (onun tüm hayatından) hayırlıdır. (Gecesine gelince) Resulullah (a.s.m.) bir gece (hicret gecesi) mecburen Mekke’den çıktı. Ebu Bekir onu takip etti ve onu koruma düşüncesiyle bazen önünde bazen arkasında yürüyordu. Peygamber Efendimiz o gece ayakları şişip parçalanıncaya kadar yürüdü. [\[165\]](#) Ebu Bekir onun iki ayağını görünce, onu mağara kapısı önüne getirinceye kadar sırtına aldı. Mağarada içinde yılanlar (haşereler) olan delikler vardı. [\[166\]](#) Ebu Bekir oralardan bir şey (zararlı haşere akrep, yılan vb.) çıkıp Resul-i Ekrem’e acı vermesinden ve ayağını ısırmasından korktu;

gözlerinden yaş akıyordu. Resulullah (a.s.m.) da (bunlardan dolayı); ‘Lâ tahzen, innallâhe me’ana=üzülme, gerçekten, Allah bizimle beraberdir’ diyordu.

(Ömer’den ve ömründen hayırlı olan) bir gününe gelince; (onun hilafetinde) Araplardan bazıları irtidat etmişti. Ben; ‘Resulullah’ın (a.s.m.) halifesi, bu insanlara yumuşak davran, onlara rıfkla muamele et’ dedim. O bunun üzerine (beni kastederek) şöyle dedi: ‘Cebbârun fi’l-câhiliyye, havvârun fi’l-İslâm=Cahiliyede cebbar (baskıcı, tahakküm edici), İslam’da havvâr’^[167] dedi (ve şunları da ekledi): ‘Onlarla, uydurma bir şiirle veya iftira (yalan) bir sözle mi dostluk kuracağım?’^[168]

Hiz. Ömer (r.a.), Hiz. Ebu Bekir’in (r.a.) bir gece ve bir gündüzü ile kendisinin bir ömürlük hizmetini geçtiğini belirlemekteydi. Burada, abartma gibi görünen durum hakikattir: Hicret sırasında, en tehlikeli zamanda, en kritik anda, ölümü yüzde yüz göze alarak, Resulullah’la (a.s.m.) beraber olmak, en riskli zamanda ona arkadaşlık ve onu desteklemek, Sevr Dağı’nda yapılan fedakârlıklar pek önemliydi. Böyle şiddetli ve tehlikeli zamanda “zerre kadar amel” dağlar büyüklüğündeydi. Zahmet ve şiddet arttıkça sevap artar.^[169] Hem fedakârlık büyüdüğüçe manevî dereceler yükselir. Ayrıca, “es-sebebu ke’ l-fâil=sebebe olan yapan gibidir.” Ve “ed-dâllu ‘ale’l-hayri ke fâilihî=bir iyiliğe delalet eden yapan gibidir.” Buna göre, İslam’ın hicret sonrası dönemindeki bütün zamanlarında Hiz. Ebu Bekir (r.a.) pek büyük pay sahibidir. Öyleyse hicret sırasındaki “bir saati Hiz. Ömer’in bir ömrü kadardır” denilebilir. Belki o günlerdeki bir saniyesi, bir ay veya bir yıl kadar bereketlidir.

Diğer hizmetleri bir yana, Hiz. Ömer (r.a.) onun İslam’dan dönen mürted ve gericilerle savaşa karar verdiği günün de çok önemli olduğunun farkındadır. Onun bir gecesi ile bir günü, Ömer’in bir ömürlük iyiliğinden daha hayırlı olabilir.

Şekil 2: Sevr Mağarası. Sarıçam, Hz. Muhammed, s. 121.

20.5. “Ebu Bekir ve Muhammed’i Getirene”

Müşrikler Resulullah’ı (a.s.m.) ve Hz. Ebu Bekir’i (r.a.) aramaya koyuldular. Ebu Cehil ve birkaç müşrik, Cuma günü erkenden Ebu Bekir’in (r.a.) evine vardılar. Ebu Cehil babasını, kapıda kızı Esmâ’dan sordu:

“Baban nerede ?”

“Vallahi nerede olduğunu bilmiyorum.”

Ebu Cehil kızdı. Zaten, sert, baskıcı ve zorba biriydi.^[170] Gerçekten ev halkı Ebu Bekir’in (r.a.) ve Hz. Muhammed’in (a.s.m.) nerede olduklarını bilmiyorlardı. Esmâ’nın haberlerini gizlediğini düşünmüş olmalı ki kendisine şiddetli bir tokat vurmuştu. Esmâ ellerini yüzüne götürdü, küpesi yerinde değildi. Esmâ, Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) ilk hanımı Kuteyle’den olma yetişkin kızıydı. Mekke didik didik aranıyordu. Derken büyük ödül ortaya konuldu:

“Ebu Bekir ve Muhammed’i bulup getirene veya öldürene yüz deve var!”

Zamanın dedektifleri ve iz sürücüleri onları aramayı sürdürüyordu. Derken Müdlicoğulları'ndan iki iz sürücü izleri buldu. Artık güneş yükselmişti, sürülen izler onları Sevr'e kadar getirdi. İz sürenler dağa tırmandılar ve Resulullah (a.s.m.) ve Ebu Bekir'in (r.a.) saklandığı mağara önüne geldiler. İçlerinden biri fikir yürüttü:

“Vallahi bunlar şu mağaradan ileri geçmemişlerdir, izler burada kesiliyor.”

Mağaraya doğru gelenler içinde Cumahlı Ümeyye b. Halefin de içinde bulunuyordu.

20.6. “Korkma, Gerçekten Allah Bizimledir.”

Grup mağaraya yaklaştığında, Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Peygamber Efendimiz (a.s.m.) onların seslerini işitiyor ve kimilerini de görüyordu.

O zamanlar, iz takipçiliği ileri seviyedeydi. Sevr de şimdiki gibi çıplak değildi. İz takipçileri birinin izinden, boyunu posunu, topallığını, genç ve yaşlı oluşunu anlayabiliyorlardı. Yerde bıraktığı izden, bırakanın zayıf veya kilolu oluşu anlaşıldığı gibi, kadının hamileliği, bir adamın körlüğü de ortaya çıkabiliyordu.

Takipçiler Mekke çevresine dağılmışlardı. Bu paralı görevliler, Muhammed'i (a.s.m.)ve yakın arkadaşı Ebu Bekir'i (r.a.) bulurlarsa ödüllendirilecek ve yüz deve alacaklardı.^[171] Bu gerçekten büyük bir ödüldü. O zamanlar yük ve binek develeri bir araba kadar kıymetliydi. Bunlara hem biniliyor, hem onlarla, tır filosu gibi uzak yerleşim birimlerine ticaret eşyası taşınyordu. Kervan ticaretinden yüzde yüz kazanıldığı düşünülürse, yüz develik ödülün değeri daha iyi anlaşılır.

Ödüle ilgi duyanlar bineklerine atlayıp harekete geçtiler. Hz. Muhammed (a.s.m.) ve Hz. Ebu Bekir'i (r.a.) arıyorlardı. Subaşlarında çadırlarını kuran bedevilere haberciler gidiyor, dağ taş aranıyor.

Diğer yandan Mağaraya yaklaşanları görünce Hz. Ebu Bekir'i (r.a.) bir telaş ve hüznün sardı. Hz. Peygamber'e (a.s.m.) duygularını şöyle aktardı:

“Ey Allah Resülü, beni öldürseler gam değil, sonuçta ben bir ferdim. Ama -Allah göstermesin- sana bir zarar erişecek olursa bu, tüm ümmetin helakine sebep olur.”

Hiz. Ebu Bekir (r.a.) kendini değil Resulullah'ı (a.s.m.) ve ümmeti düşünüyordu. Eğer Hiz. Peygamber'e (a.s.m.) bir şey olursa, bu din zayıflar veya sona ererdi. İmanın ve teslimiyetin doruğunda olan Resulullah'ta (a.s.m.) heyecan ve telaş yoktu. En yakın arkadaşını ve Yâr-ı Ğar'ını şöyle teselli etti:

“Lâ tahzen, İnnel-İllâhe me'anâ=Üzölme, Mutlaka Allah bizimle beraberdir.”

Yapılacakları yaptıktan sonra, üzölmeğe gerek yoktu. Çünkü Allah her şeyi görüp biliyordu. Elbette yolunda olanlara hikmetinin gerektirdiği üzere ihtiyaç anında yardım edecekti. Şu an iki kişinin üçüncüsü oydu:

“Göklerde ve yerde olanları Allah'ın bildiğini görmüyor musun? Üç kişinin gizli konuştugu yerde dördüncüsü mutlaka odur. Beş kişinin gizli konuştugu yerde altıncısı mutlaka odur. Bunlardan az veya çok olsunlar ve nerede bulunurlarsa bunsunlar; mutlaka o onlarla beraberdir. Sonra kıyamet günü onlara yaptıklarını haber verecektir. Doğrusu Allah her şeyi bilendir.”^[172]

Artık tevekkülden, yani Allah'a güvenmekten başka çare ne olabilir? Dağa tırmananlardan bir kaçı mağara ağızına kadar geldi, artık mağaranın birkaç adım ötesindeydiler ve içerdekiiler tarafından belden aşağıları görünüyordu. Hiz. Ebu Bekir (r.a.) yine fısıltıyla söylendi:

“Ya Rasulallah, biri eğilip ayakları (bacakları) hizasından bakıverse bizi görecektir.”

“Korkma ey Ebu Bekir, iki kişinin üçüncüsü Allah olursa, akıbetin ne olacağını sanıyorsun, yakalanacak mıyız sanıyorsun?” ^[173]

İki kişi: Hiz. Muhammed (a.s.m.) ve Hiz. Ebu Bekir (r.a.), iki dava arkadaşı. Onlar elbette iman ve İslamiyet'i yaymak için mağarada saklanıyorlardı. Onların davası Allah'ın davasıydı. Onların yanında, onlar görmese de iki dostunu gören, duyan ve destekleyen bir başkası daha vardı: İlmikle, kudretiyle her şeyin yanında olan Allah. Gücü ve kudreti her şeye yeten, kâfirlerin ve inançsızların hile ve tuzaklarını boşa çıkarmasını bilen Yaratıcı. İki kişinin “üçüncüsü” oydu. Hiz. Peygamber (a.s.m.) bundan dolayı korkmuyordu ve can yoldaşına da korkmamasını söylüyordu.

Derken iz sürücülerden biri konuştı:

“Mağarayı da arayalım.”

Bir diğeri mağaraya yaklaştı ve önünde durdu. Sonra geri dönüp uzaklaştı. Diğerleri sordular:

“Neden içeri bakmadın?”

“Mağara ağzında iki yaban güvercininin yuva yaptığını gördüm; orada olduklarına ihtimal vermem.”

O sırada Cumahoğulları’ndan Ümeyye b. Halef aşağı taraftan söylendi:

“Hâlâ mağaranın orada ne dolaşıp duruyorsunuz? Orada örümceğin ağ bağıladığını görmüyor musunuz? Vallahi ben ağın, Muhammed doğmadan önce örülmüş olduğu kanaatindeyim.”

Allah; Resulü’nü, Habib’ini, onun can dostu ve yardımcısını onların görmedikleri manevi ordularla teyit ediyor ve destekliyordu. Allah zayıf örümcek ağıyla onların gözlerini perdelemişti, buna da İslam’ın azılı bir düşmanı olan Ümeyye’nin sözlerini vesile kılmıştı: Ümeyye peygamberliğin altıncı yılında davasından vazgeçmesi için Resulullah’a (a.s.m.) mal ve para teklif edenler arasındaydı. Ebu Talip’in ölümünden az önce kendileriyle Muhammed’in (a.s.m.) arasını bulması için gelen Kureyşli liderler arasında da o vardı. Hz. Peygamber’i (a.s.m.) öldürme kararı alanlardan biri de oydu. [\[174\]](#)

20.7. “Siz Ona Yardım Etmezseniz”

Hicretin dokuzuncu yılında Medine’de inen Tevbe Suresi’nde yüce Rabbimiz, Tebük Seferi’ne katılmama düşüncesinde olanlara, [\[175\]](#) hicret sırasındaki mağara olayını hatırlattı ve şöyle buyurdu:

“Eğer (siz savaşa) çıkmazsanız, Allah sizi büyük bir azapla cezalandıracak, yerinize başka bir kavim (topluluk) getirecektir. Ayrıca, (böyle yapmakla) ona zarar veremezsiniz. Çünkü Allah’ın her şeye gücü yeter.”

“Eğer ona (Resulullah’a) yardım etmezseniz, (Allah ona yardım eder). Hani küfredenler, ikinin ikincisi (ikiden biri) olduğu halde onu Mekke’den çıkardıklarında da ona yardım etmişti. O zaman ikisi mağaradaydılar. Resulullah (a.s.m.) arkadaşına: ‘Lâ tahzen innallâhe maa’ânâ=Üzülme, gerçekten Allah (yardımıyla) mutlaka bizimledir.’ diyordu. Bunun üzerine Allah ona (Ebu Bekir’e (r.a.) sekinetini indirdi. Onu (Resulü’nü) de görmediğiniz ordularla (meleklerle) destekledi ve muhafaza etti. Böylece kâfirlerin sözünü (küfrü ve şirki) alçalttı.

Allah'ın sözü (Kur'an ve davası) ise yücedir. Çünkü Allah Aziz ve Hakîmdir.”^[176]

Bu ayet Hz. Peygamber (a.s.m.) ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) konusunda önemli şeyler söyler:

Resulullah (a.s.m.) ve onun can dostu, Allah'ın yardımına mazhar iki kişidir. Allah onları Sevr'de düşmanlarına yakalatmamıştır.

Hiç kimse yardım etmese de Allah, Resulü'ne ve yanında yer alana yardım edecektir. Dar zamanda onlara yardım edip^[177] onların yolunu açıtıysa, başka zamanlar bunu daha kolay yapabilir.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) en zor, kritik ve tehlikeli anda Resulullah'ın (a.s.m.) yanında ve destekçisi olarak “İkinin İkincisi” olmuştu. Ayet Resulullah (a.s.m.) için İkinin İkincisi adlandırmasını yapıyorsa da, bu iki kişiden biri anlamındadır. Ama o anda Hz. Ebu Bekir (r.a.) “İki Kişinin İkincisi” olarak oradaydı. Yani o Resulullah'tan (a.s.m.) sonra İkinci Adam'dı ve onun en yakınıydı.

O ikisini müşrikler bir bakıma Mekke'den çıkarmışlar ve çıkmaya mecbur etmişlerdi. Çünkü onlara göre bu ikisi, İman ve İslamiyet dava ve idealini yaşatacak en önemli ikili olarak görülmekteydi. Uhud Savaşı'ndan sonra Ebu Süfyan'ın söyledikleri de bunu destekliyordu. O Savaş sonrası, “Muhammed'i öldürdük mü?” diye sormuş, sonra Ebu Bekir'in (r.a.) ölü olup olmadığını öğrenmek istemişti.^[178] Çünkü Resulullah (a.s.m.) şehit edilse bile onun İslam bayrağını yükselteceğini bilmekteydi.

O zaman “İkisi mağaradaydılar.” Aynı dava ve ideali gerçekleştirmek için oradaydılar. Davaları bir olduğu için bir gibiydiler. Bu açıdan en tehlikeli ve nazik zamanda Ebu Bekir (r.a.) Resulullah'la (a.s.m.) birlikteydi. Bu onun samimiyetini, fedakârlığını ve kendisini Resulullah (a.s.m.) ve davası için adadığını gösteriyordu.^[179] Bu birliktelikten dolayı ona bizim Kültürümüzde “Yâr-ı Ğâr” (Mağara Dostu ve Can Yoldaşı) unvanı verilmişti.^[180]

Hz. Peygamber ayetin de tahkiye ettiği üzere “Allah bizimledir” buyurmuştu. Allah o ikisiyle beraberdi. Resulullah (a.s.m.) ve o, Allah'ın birlikte olduğu, ondan inayet ve destek alan ikiliydiler.

Ayetin açıklamasına göre, Resulullah'ın (a.s.m.) sözü üzerine Allah Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) sekinetini indirdi. O Allah'ın sekinet indirdiği ve buna layık olan biriydi. Kuran-ı Kerim altı yerde müminlere sekinet

indirildiğini açıklar.^[181] Bunlardan beşi Hz. Peygamber Efendimiz ve sahabilerinedir. Beş sekinetten biri de Sevr’de gerçekleşmiş ve yalnız Hz. Ebu Bekir’e (r.a.) indirilmiştir.^[182] Sekine, müminlerin kalplerine inen bir melektir ve onlardan korkuyu giderir. O bir görüşe göre akıldır ve arzulara meyli dindirir. Sekine korkuya sekinet veren ve gideren demektir.^[183] Bu açıdan Allah’ın sekinet indirmesi; kalbe bir melek indirerek ferahlama sağlama, insana akılla dengeli hareket gücü verme ve ondan korkunun giderilmesidir.

Ayrıca ayet-i kerime Hz. Ebu Bekir’i (r.a.) “sâhibihî=onun (Resulullah’ın arkadaşı”, biricik musahibi^[184], ondan ayrılmayan ve sürekli ona mülazemet eden biri olarak anmaktadır. Yani o “Sahib-i Resulullah”tır, bu unvanla anılabilir.

Ayrıca, ayete göre Allah iki mağara arkadaşını görülmeyen ordularla desteklemiştir.

20.8. İki Güvercin ve Örümcek Ağı

Müşriklerin mağara önünden dönüp gitmesine iki şey sebep olmuştu:

Müşrikler şöyle düşündüler: “Eğer onlar, mağaraya girmiş olsalardı, güvercinin yuvası dağılır, yumurtası kırılır, güvercin orada durmaz, örümceğin ağı da bozulurdu.” ^[185]

Oysa tüm hayvanlara “İlham-ı Rabbani” ile görevlerini öğreten “Allah örümceğe emretmiş, o da ağını örerek Resulullah’ı perdelemişti. Hem iki dağ güvercinine de (İlham-ı Rabbani ile) emir etmiş, onlar da mağara ağzında durmuşlardı”^[186] Hatta bir rivayete göre silahlı Kureyş gençlerinden bir grup mağaraya kadar gelmiş, içlerinden biri mağara önüne gelip, diğerleri yanına dönmüş ve izlenimlerini şöyle aktarmıştı:

“Mağara girişinde iki güvercin gördüm. Bu sebeple içinde kimsenin olmadığını biliyorum.”^[187]

İçerde iki insan varken; dağ güvercinlerinin mağara ağzında bulunmaması gerekiyordu. Hem bunlar evcil değildi. Fakat Aziz olan Allah görünmeyen ordularla (cünûden lem teravhâ) Resulullah’a (a.s.m.) ve onunla aynı yolda ve yönde olan arkadaşına yardım ediyordu:

Allah'ın ilhamıyla, örümcek mağara ağzına ağ örmüş, bir çift güvercin mağara girişinde yuvada beklemişti. Sanki güvercinler kapısında bekleyen iki nöbetçiydi. Örümcek ise bir hâcip/perdedar gibi, ağı ile mağara kapısını örtüyordu. Nasıl sultanların muhafızları, kapılarında nöbet tutarak onları korur, hâcipleri herkesin huzura girmesine meydan vermezse, Sultanu'l-Enbiya, onun veziri ve musahibi de öyle korunuyordu. Oraya kötü niyetlilerin girmesine mani olunuyordu. Allah isterse, “evlerin ve ağların en zayıfı örümcek ağı ile”^[188] en güçlü koruma ve muhafazayı yaptırabiliyordu. Onların suikastlarını, örümcek ağı ile geri çeviriyor, birçok askerin zor yapacağı o muhafaza ve nöbetkarlığı iki silahsız güvercine yaptırabiliyordu. Evet, onun tarzı böyleydi ve kendisinin görünür ve görünmez orduları, her şeye yeten gücü vardı.

Sanki hacip olan örümcek; düşmanların huzura girmesini engellemiş, iki nöbetçi güvercin de, Resulullah (a.s.m.) ve hicret arkadaşına nöbetçilik yapmışlardı. Böylece ânkebut ve güvercin nevi de ona hizmetle şereflenmişti.^[189] Demek diğer peygamberler gibi, hayvanlar, hayvancıklar ve kuşlar da onunla alakadardı.

Fetihlerin anası Mekke Fethi'nde de, güvercinler Resulu's-Sekaleyn'i ve askerlerini güneşten korumak için başları üstünde uçup gölgelemişlerdi.^[190] Sanki Kutlu Nebi'ye “asker olup” büyük fethi kutlamışlar, Allah'ın ilhamı ile sayeban olmuşlardı. Müslümanların güvercin sevgisinin temeli buradadır. Elbette güvercine yuva yapmasını, örümceğe ağ örmesini ilhamla öğreten, elsiz böceğe ipeği eğirten Rabb-i Kadir; onlara nereye yuva yapacaklarını, ne zaman ve nerede tezgâhlarını kurup ağlarını öreceklərini de ilham ediyordu. Şiddetli kışta baharı ve güzel çiçeklerin hayat programının hıfzedip bahara ulaştıran, elbette en çetin şartlarda Resulü'nü, onun arkadaşını muhafaza edecekti, hem hıfzedeceğine dair söz vermişti.^[191] Vahiysiz akıl, sonuca ulaştım dediği yerde - mağara önünde olduğu gibi- umulmadık şekilde yanılabilirdi.

20.9. Ğar-ı Sevr'de Geçen Günler

İki hicret yolcusu üç gün üç gece mağarada kaldı. Perşembeyi Cuma'ya bağlayan gece Sevr'e sığınan Hz. Peygamber ve hicret

arkadaşı Ebu Bekir (r.a.); Cuma, Cumartesi ve Pazar günlerini orada geçirdiler. Aramanın yatışmasını bekliyorlardı. Bu arada Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) oğlu Abdullah onlara birkaç kez yiyecek getirdi. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) zenci mevlası (azatlısı) Amir b. Führeyre, Ebu Bekir (r.a.) ve Mekkelilerin koyunlarını otlatan bir çobandı. İlk zamanlar Dâr-ı Erkam'da Müslüman olmuştu. O karanlık basınca, aldığı direktife uyararak Ebu Bekir'in (r.a.) koyunlarından bir kısmını Sevr'e bırakıyordu. Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) koyunlardan bir kaba süt sağıp açlık ve susuzluklarını bastırıyorlardı. Amir gecenin sonuna doğru bu koyunları sürüye katıp günlük işine başlıyordu.^[192]

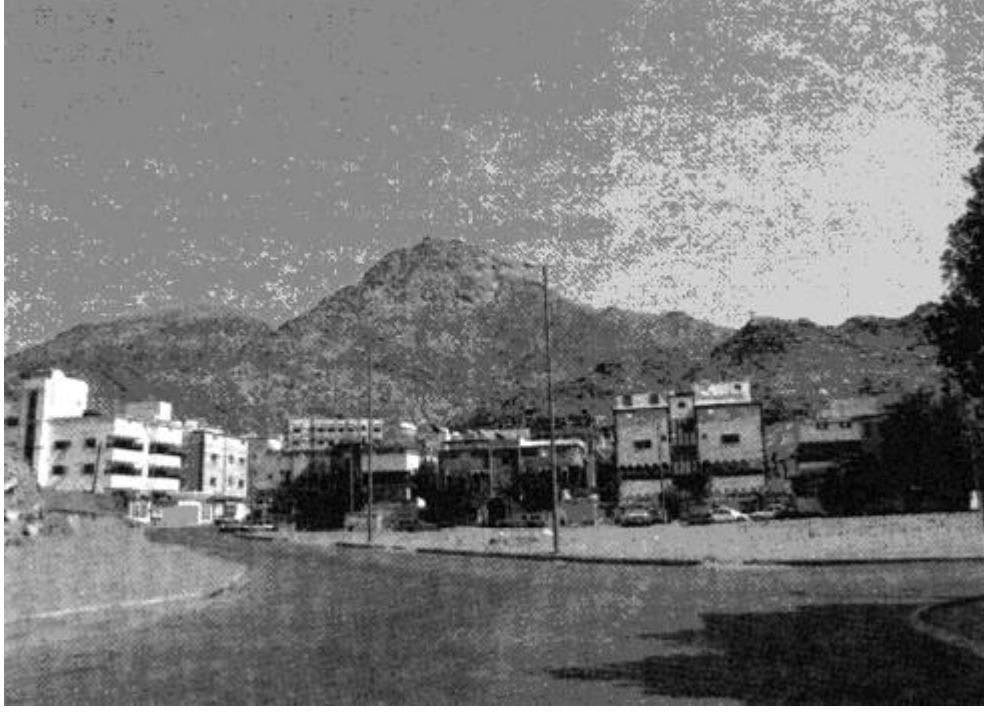
Amir Müslüman olduğunda, Hz. Ayşe'nin (r.anha) anne bir kardeşi Tufeyl b. Abdullah'ın kölesiydi. Ümeyye b. Halef ilk zamanlar Hz. Bilal'e (r.a.) işkence ederken, işkence görenlerden biri de oydu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) onu satın alıp, Hz. Bilal (r.a.) gibi azat etmişti.^[193] Şimdi Amir, ona iyilik yapana ve Resulullah'a (a.s.m.) iyilik yapıyordu. Görüldüğü üzere Sevr'de geçen günlerde, Resulullah (a.s.m.) Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) evinden gelen yiyecek ve sütle karnını doyuruyordu. Bu da Hz. Ebu Bekir (r.a.) için bir başka mazhariyet olmalıydı. Allah'ın o ikisine bütün inayet ve yardımlarına rağmen, başarının yolu sebeplere riayet ve sünnetullah'a itaatti. Onlar buna uyuyorlar ve mağarada kalarak düşmanlarını şaşırtmak istiyorlardı.^[194]

Diğer yandan onun ilk Hanımı Kuteyle b. Abduluzza'dan olma Müslüman oğlu Abdullah;^[195] gündüzleri Kureyş arasında dolaşüyor, gece gelip olanı biteni aktarıyor ve gizlice Mekke'ye dönüyordu.

Kılavuz Abdullah b. Uraykıt, Pazartesi günü seher vakti üç deve ile Sevr eteklerine geldi. O gün Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) Kuteyle'den olma kızı Esma da, yol azığı olarak bir dağarcık dolusu pişmiş koyun kavurması ve bir tulum suyla onlara geldi. Dağarcıkların ağzına bağ getirmeyi unutmuştu. Sevr'de kuşağını ikiye ayırıp bir parçası ile su kırbasının ağzını, diğeri ile de yemek dağarcığını bağladı. Bu hadise üzerine ona "Zâtu'n-Nitâkeyn=İki Kuşak Sahibi" unvanı verildi. Çünkü Resulullah (a.s.m.): "Esma'ya cennet'te iki kuşak var" buyurmuştu. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) evindekiler de kendisi gibi İslam'a hizmette yarışıyorlardı. Kızı, oğlu ve azatlısı Sevr'dekilerin yardımcısıydı.

O sabah, dört Rebiülevvel Pazartesi günü üç kişi oradan ayrıldı. Hz. Ebu Bekir (r.a.) arkasına kendilerine hizmet etmesi için azatlısı

Amir'i de aldı.

Şekil 3: Hicret sırasında Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) saklandıkları mağaranın bulunduğu Sevr Dağı. Fayda, "Muhammed", DİA, XXX, 414.

20.10. Yerlerin En Sevileni

Resulullah (a.s.m.) ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) Mekke'nin güneyinden dolaşıp Medine'ye yönelmişken, yolcular develeri üzerinde durakladı. Sonra Peygamber Efendimiz hüzünle Mekke'ye doğru bakıp şöyle konuştu:

"Vallahi sen, Allah'ın yarattığı yerlerin en hayırlısı, Allah katında en sevgili olanısın. Benim için, senden daha çok sevdiğim, daha güzel bir vatan yoktur. Çıkarılmaya zorlanmamış olsaydım, senden asla ayrılmaz, başka yerde yurt tutmazdım."

Resul-i Ekrem'in sözlerinde önemli mesajlar saklıydı:

Birincisi: O sözlerini yeminle dile getiriyor ve anlatmak istediğini vurgulamayı amaçlıyordu.

İkincisi: Ona göre Mekke "yerlerin en hayırlısı" idi.^[196] Yeryüzünde en iyi yerler; öncelikle Peygamberlerin yaşadığı yerlerdir. Çünkü Buralarda, hayırların ve iyiliklerin en çoğu işlenmiş, ibadetlerin en sevaplıları yapılmış ve büyük hayır ve iyiliklere vesile olunmuştur. Bu

yüzden, öncelikle Hicaz ve Şam bölgesi bereketli ve mübarektir.^[197] Bir yerin hayırlı ve bereketli olması oradaki iyiliklere bağlı olduğundan Resulullah (a.s.m.): “İman (din) Süreyya yıldızında asılı olsa, Farslardan olan rical (büyük insanlar) ona ulaşır” buyurmuştu.^[198] Böylece o, başta Selman-ı Farisi ve Ebu Hanife olarak, o topraklarda yetişen birçok âlime işaret etmişti. Hz. Peygamber’in (a.s.m.) sağlığında buralar Sasani ülkesi topraklarıydı. Sonra Horasan’ın da bir kısmını içine alan bu topraklar, Emevi ve Abbasi Devleti sınırları içinde kaldı. Derken burada Büyük Selçuklu Devleti de kurulmuştu. Ehl-i Faris’ten kasıt: Basra Körfezi’nin doğu ve batı yakalarından, Kirman, Sicistan, Mâveraunehir ve Horasan’a kadar olan yerlerdi. Buralardan, Buhari, Ebu Davud, Tirmizi, Nesei, Beyhaki ve Darekutnî gibi^[199] hadisçilerin çıkması bir yana, müfessirler ve büyük maneviyat büyükleri de çıkmıştı.

Yeryüzünde Allah’a ibadet edilen ilk yer Mekke’ydi, Allah’ın ilk evi Kâbe orada inşa edilmişti.^[200] Ayet-i Kerime de bu gerçeği açıklar: “Şüphesiz âlemlere bereket ve hidayet kaynağı olarak insanlar için kurulan ilk ev Mekke’de olandır.” Resulullah’a (a.s.m.) yeryüzünde yapılan ilk mescit sorulduğunda “Mescid-i Haram” diye cevap vermiş, ikinci sırada Mescid-i Aksa’yı getirmişti. Ardından konuyu soran Ebu Zer’e: “Sonra bütün yeryüzü mescittir, namaz sana nerede yetişirse orada kıl” buyurmuştu.^[201] Ayrıca Resulullah (a.s.m.) “Ancak üç mescit için göç yapılır: Şu Mescidim, Mescid-i Haram ve Mescid-i Aksa” buyurmuştu.^[202] Medine’nin, Mekke’nin, Filistin ve Şam beldesindeki Mescid-i Aksa’nın önemi ortaya çıkıyordu. Mescid-i Aksa da, geçmiş peygamberlerin ve ümmetlerin kiblesi olması, oralarda peygamberler ve ümmetlerinin yaşaması açısından bereketli ve hayırlıydı. Ayrıca Resul-i Ekrem; “Bana yeryüzü mescit kılındı” buyurdu. Böylece kendi büyüklüğüne ve onunla mücadele edenlerin rütbesine de işaret etti: Onun şahs-ı manevisi öyle büyüktü ki; koca arz onun mescidi, Mekke mihrabı ve Medine de minberi gibiydi. Resulullah (a.s.m.), sahabileri, ilk Müslümanlar, ilklerin ilkleri ve onlar içinde Ebu Bekir (r.a.) pek hayırlı olmalı ki, Mekke yerlerin en hayırlısı olsun.

Üçüncüsü: Resul-i Ekrem yerlerin en hayırlısı ve en çok hayra vesile olanının, Allah’a en sevimli olduğunu da belirtmektedir. Allah’ın

en sevdiği mekânlar, en çok hayıra, imana, İslam’a ve ibadete vesile olan yerlerdi.

Dördüncüsü: Ekrem-i Nev-i Beşer, Seyyidü’l-Kevneyn ve insanların en hayırlısı, yerlerin en hayırlısında bulunmak istemekteydi. Elbette sahabileri ve can yoldaşları da onunla birlikte olacaktı. Zaten zamanlar ve mekânlar; hayırlılarla hayırlı olur. Şâm-ı Şerif mübarektir, bereketlidir; çünkü orada geçmiş peygamberler, ashab-ı kiram, hayırlılar, âlimler ve salihler yaşamışlardır. Oraya birçok sahabe ayak basmış ve yerleşmiş, ayrıca orası tarihte İslam devletlerinin kalbi olarak İslam’a hizmet etmiştir. .

Beşincisi: En hayırlı yeri, en çok sevdiğini belirtir.^[203] Onun ve ashabının sevgisi, Mekke’nin taşına toprağına yönelik değildir. Orası kara taşlı, susuz, dağları çıplak, ziraatsız ve verimsiz bir vadi de olsa; ona ondan “daha güzel vatan yoktur.” Hz. Peygamber, çıkarılmaya zorlanmış ve oradan çıkarılmıştır. Yoksa asla oradan ayrılmayacak ve başka yeri yurt tutmayacaktır.

Altıncısı: Resul-i Ekrem bu sözleriyle bize burada vatanın nasıl ve neden sevilleceğini de anlatmaktadır. Ona göre vatan; Allah’a kulluk edilen, iyiliklere vesile olan, hayırların çoğaltıldığı yerdir. Vatan böyle yapılmalı, böyle görülmeli ve böyle sevilmelidir. Elbette Allah’ı, Peygamberi, dinini seven; dininin boy attığı, Allah’ın emirlerinin işlendiği vatanını da sever, iyiliklerin işlendiği yerlere de derecesine göre muhabbet eder. Kötülükler ve kötülüklerin işlendiği yerler sevilmez ve sevilmemelidir.

Yedincisi: Mekke-i Mükerreme, Peygamberimizin vatanıdır, en hayırlı yer ve Resulullah’ın (a.s.m.) sevgilisidir. Peygamberler ümmetlerinin manen babası sayıldıkları için^[204] oralar bizim atamızın da vatanı sayılır. Böyle görülmeli ve sevilmelidir. Atalar, onların sevdikleri iyi şeyler ve ataların vatanı sevilir.

21. Develer

Hız. Peygamber ve can yoldaşı Hız. Ebu Bekir (r.a.); Di’l Oğullarından Abdullah b. Uraykıt adında bir bedeviyi kılavuz olarak kiralamışlardı. O hâlâ cahiliye inancındaydı, fakat güvenilir bir hâdi=kılavuzdu. Üçüncü günün sabahı (Pazartesi) anlaştığı şekilde Sevr eteklerine gelmişti.^[205]

Cahiliyede yol göstericiye “hâdi” denilmekteydi. Bunlar, yolcuları bir yerleşim biriminden değerine en tehlikesiz yoldan götürürlerdi. Ayrıca hâdilik lütuf ve nezaketle yola iletmeyi gerektiren bir anlamı da içinde barındırıyordu. “Hidayet ve hâdi” kelimeleri; İslam’dan sonra “İslamiyet ve İslam’a girip doğru yolu bulma” manalarında kullanılır oldu.^[206] Artık hâdi, Allah’a giden yolu iyi bilen, insanları sırat-ı müstakimden yürüten, cennete ve rızaya ulaştıran demektir. Bu manada hâdi; Allah’tır, Resul-i Ekrem’dir, risalet yolundan giden ulema ve sulehâdır. Kur’an-ı Kerim’de Allah’ın hidayet etmesinden sık sık söz edilir.^[207]

Resul-i Ekrem gayr-i Müslim, fakat güzel hâdilik/kılavuzluk yapan birinden yararlanma yoluna gitmişti.

Yar-ı Gar Hz. Ebu Bekir (r.a.) henüz Resulullah (a.s.m.) kendine durumu açıklamadan önce Hz. Peygamber’le hicret edebileceğini tahmin ediyor ve umuyordu. Hicret için iki deve almıştı. Bu develer şu an, Abdullah b. Uraykıt’ın yanında hazır. Develere binecekleri zaman Hz. Ebu Bekir (r.a.); daha iyisini Resul-i Ekrem’e sundu. Resulullah’a (a.s.m.) şöyle dedi:

“Buyurunuz, bininiz, babam ve annem size feda olsun!”

“Fedâke ebî ve ümmî!”; “her şeyim, en kıymetli varlıklarım babam ve annem de sana feda olsun” demektir ve fedakârlığın en yüksek durumuna işaret eder. O deve için herhangi bir karşılık beklememekteydi. Fakat Resulullah (a.s.m.) farklı düşünüyordu:

“İnnî lâ erkebu ba’îran leyse lâ=Bana ait olmayan bir deveye asla binmeyeceğim.” Dedi.

O, zaman zaman Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Müslümanlardan hediye alırdı ama Allah yolunda hicret gibi pek önemli bir mali ve bedeni ibadet yapılacaktı. Resulullah (a.s.m.) kendi malından harcamak, kendisi fedakârlık yapmak istiyordu ve bunda kararlıydı. Fakat kendini ve malını ona adayan^[208] Hz. Ebu Bekir (r.a.) de fedakârlığın zirvesindeydi. Gönülden aynı teklifi bir kez daha yaptı:

“Fehiye leke yâ Resulullah! Bi ebî ente ve ümmî=Zaten o senindir ey Allah’ın Resulü. Sana annem ve babam; (her şey) feda olsun.”

Resulullah (a.s.m.) kararlıydı:

“Hayır, onu satın aldığın para ne kadardır?”

Resul-i Ekrem devenin fiyatını soruyordu. Hicret yoldaşı deveyi 800 dirheme (akçeye) satın almıştı. Hz. Ebu Bekir (r.a.) parayı

açıklayınca Resulullah (a.s.m.) konuştu:

“Onu bu fiyata aldım”^[209]

Böylece o ümmetine; mal ve servetten fedakârlığı ve onları hayırda ve Allah yolunda göstermiş oluyordu. Hz. Peygamber de mali fedakârlıklarda bulunuyordu. Diğer yandan Hz. Ebu Bekir (r.a.), bu olayda; cömertlikte, fedakârlıkta, kendini İslam’a, Resulullah’a (a.s.m.) adamak ve vakfetmekte ne kadar önlerde olduğunu ortaya koymuştu Resulullah’ın (a.s.m.) satın aldığı deve sık sık adını duyduğumuz Kasvâ idi. Bu deve Allah Resulü’nün vefatına kadar, hatta Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) hilafetinde de bir müddet yaşadı. O Baki kabristanına salınmıştı ve kendi halinde yayılırdı. Ölünceye kadar da orada kaldı.

21.1. Resulullah (a.s.m.) ve Ebu Bekir’in (r.a.) Sevinci

Hicret yolcuları develerine binip yürüdüler. Yüce Allah çok geçmeden Habib’ini ve yol arkadaşlarını teselli etti:

“Elbette, O Kuran’ın tebliğini üzerine farz kılan Allah, seni yine döneceğin yere/Mekke’ye döndürecektir. De ki: ‘Rabbim kimin hidayet getirdiğini, kimin de apaçık bir dalalet içinde olduğunu en iyi bilendir.’”^[210]

Bu ayet-i kerimede Yüce Allah, Resulü’ne Kur’ân hakikatlerini insanlara duyurmasını emrediyor, sonra da: “Le râddüke ilâ me’âdin=Sana Kur’ân’ı (onun tebliğini) farz kılan, seni Meâd’e döndürecektir” diye vaat ediyordu. Bu konuda birkaç görüş vardır:

Meâd kıyamet günüdür. Çünkü mebde başlangıç, meâd son, dönülecek ve varılacak yerdir. Meâd cennettir. Allah Resulullah’ı (a.s.m.) bu hayattan sonra cennete döndürecek, tüm insanlardan önce o cennete girecektir.^[211] Meâd ölümdür. Yüce Allah çok geçmeden Resulullah’ı (ve bütün insanları) ölüme döndürecektir. Buhari “ilâ me’âdin” ifadesini “ilâ Mekkete” diye yorumlar. Buna göre ayet “...Seni o az zaman sonra Mekke’ye döndürecektir” demek olur.^[212]

Yüce Allah, bu ayetle Resul’üne ve onun yolunda olanlara büyük müjdeler vermekteydi. Bu, ya ölümlle gelecek ebedi bir cennet

hayatıydı yahut Müslümanların gelecekte kuvvetlenip Mekke'ye muzaffer olarak döneceği demektir. Bu müjdeye Hz. Peygamber, Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve devesinin tergisinde götürdüğü Amir b. Führeyre çok sevindi.

Hicret yolcuları Salı günü öğleye kadar yol aldılar. Öğleyin, yüksekçe bir kayanın gölgesinde istirahat etmek için yola ara verdiler. Hz. Peygamber gölgede Ebu Bekir'in (r.a.) hırkası üzerinde yatıp istirahat ediyordu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) etrafı görüp gözetlemek için kaya üzerine çıktı ve az ileride bir çoban gördü. Çobana gitti ve sordu:

“Koyunlarında süt var mı ?”

Çoban eliyle bir koyun gösterdi:

“Bende şu koyundan başka süt verebilecek koyun yok. O da kuzulayıcı, bu yüzden sütü çekildi.”

Hz. Ebu Bekir (r.a.), çobana tanışlık vermemiştir. Konak yerine döndü, durumu Resulullah'a (a.s.m.) anlattı. Birlikte çobana gittiler. İki Cihan Serveri koyunun memelerini elleriyle sığadı, sessizce dua etti ve koyunu sağmağa başladı. Çoban şaşırması:

“Sen kimsin, şimdiye dek senin benzerine rastlamadım?”

“Kim olduğumu söylerim ama gördüğünü gizlemen şartıyla.”

“Peki, gizli tutarım.”

“Ben Allah'ın elçisi Muhammedim.”

Çoban söylenenleri hatırladı:

“Kureyşin ‘sâbii oldu’ dedikleri kişi sensin öyle mi?” Putlara tapmadığı için Resulullah'ı (a.s.m.) yıldızlara tapan sabiilere benzetiyorlardı.

“Öyle söylüyorlar.”

Çoban tereddütsüz kararını açıkladı:

“Şahadet ederim ki, sen peygambersin, getirdiğin de haktır. Şu yaptığını bir peygamber yapabilir. Sana tabi oldum.” [\[213\]](#)

Resul-i Ekrem, Hz. Ebu Bekir (r.a.), Âmir b. Führeyre ve kılavuzları Abdullah b. Uraykıt, pazartesi tüm gün ve Pazartesi Salıya bağlayan gece yol almışlardı. Salı günü öğleye kadar da yollarına devam ettiler.

Yolculuk kimi araştırmacılara göre, yaz mevsimine, kimilerine göre güne rastlıyordu. Muhammed Rıza, Resulullah'ın (a.s.m.) Medine'ye ulaştığı 12 Rebiülevvel tarihinin 28 Haziran 622 olduğunu söyler. [\[214\]](#)

Buna göre Resul-i Ekrem'in Salı günü ilk konakladığı gün, 23 Hazirana rastlamaktadır. Yaz ayları Hicaz'da sıcaklık 50-55 dereceye çıkabilmektedir.^[215] 622 Rebiulevvelin ilk günü; 13 Eylül 622 Pazartesi gününe rastlamaktadır.^[216] Resulullah (a.s.m.) 25 Eylül Cumartesi günü Medine'ye gelmişti. Bazılarına göre hicret 23 Eylül'de gerçekleşmiştir.^[217] Bu aylar sıcak aylardı. Yolculukta dinlenmek, sık su içmek icap eder.

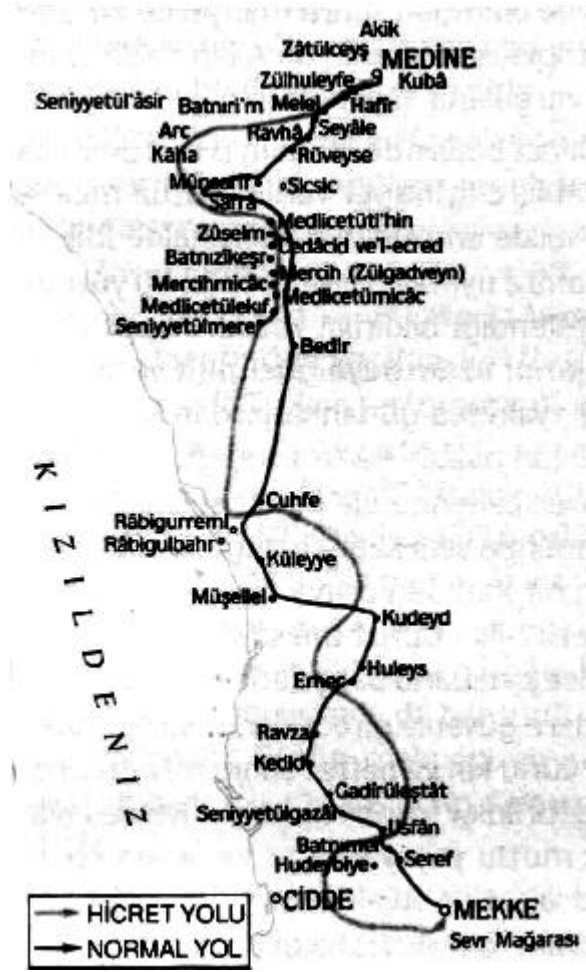
Resul-i Ekrem bir "bereket-i taâm" mucizesi göstermiş, mucizeye beş kişi şahit olmuştu. Resul-i Ekrem, kuzulayıcı sütsüz koyundan süt sağmış, çoban buna çok şaşırmıştı. Sütü çekilen koyundan süt sağlamak olur şey değildi. O bir çobandı ve bunu iyi biliyordu. Bundan dolayı Resulullah'a (a.s.m.): "Men ente fe vallâhi mâ raeytü misleke=Sen kimsin, vallahi senin gibi birini görmedim."^[218] demiş ve Müslüman olmuştu.

Elbette, Allah sonsuz kudretiyle, Hindistan cevizine çamur yedirip, o yaş odundan, ağaçtan süt çıkarır, güneşten kopan ve aslı ateş olan dünyada suyu yarattır, Nil ve benzeri nehirlerin suyunu yeraltında, dağ mahzenlerinde biriktirir, bitirmeden rahmet hazinesinden akıtır. Bunları yapan Zat-ı Kadir, kuru ve sütsüz memeden de süt çıkarabilir.

Herkes çobanın dönüşüne sevinmişti, yüzlerde gülümseme vardı. Hz. Ebu Bekir (r.a.), Abdullah b. Uraykıt ve Amir b. Führeyre Hz. Peygamber ve çoban arasında geçen ikili konuşmayı dinliyorlardı. Resulullah (a.s.m.) çobana şöyle konuştu:

"Buna gücün yetmez. Benim muvaffak olduğumu haber alınca bize katılırsın."^[219]

O tehlikeli, nazik ve müşriklerin en çok baskı ve şiddet uyguladığı zamanda Resulullah'ın (a.s.m.) yanında yer almak kolay değildi. Ona gelen en şiddetli bela ve imtihanlar yanında yer alanlara, ondan olanlara, onu destekleyenlere de gelmekteydi. Herkes bir Ebu Bekir (r.a.) değildi. Hz. Peygamber çobana, güçlenip galibiyet dönemine geçilince kendisine katılmasını tavsiye ediyordu. Herkes gücü kadar yük kaldırabilirdi.

Şekil 4: Hicret Yolu. Önkal, "Hicret", DİA, XVII, 458.

21.2. Ümmü Mabel Çadırı Yanındaki Koyun

Hız. Peygamber, yol arkadaşlarıyla Mekke'yi güneyden dolanıp, Uşfan'dan Emec'e oradan kuzeye yönelip Kudeyd'e geldi. Burada bir çadır gördüler. Çadırda Ebu Mabel'in hanımı Atike binti Ka'b'ı;[220] Ümmü Mabeli buldular.

Ümmü Mabel, Huzaa kabilesinden Ka'boğulları'na mensuptu. Kocasını Ebu Mabel diye biliniyordu. Ümmü Mabel, kuraklık ve kıtlık yıllarında Kudeyd'deki çadırı önüne oturur, yoldan gelenin geçenin su ve yiyecek ihtiyacını karşılardı. Sahil yolundan, Kızıl Denize paralel Medine'ye doğru giden Resulullah (a.s.m.) ve hicret arkadaşları, ondan biraz hurma, et veya süt satın almak istediler. Fakat Ümmü Mabel'de satacak bir şey yoktu. Hız. Peygamber'in

(a.s.m.) çadırın önündeki koyuna gözü takıldı. Koyun zayıf görünüyordu. Resul-i Ekrem sordu:

“Peki, bu koyun nedir ey Ümmü Mabel?”

Belki koyun işlerine yarayabilirdi. Fakat Ümmü Mabel açıkladı:

“O sürüden geri kalmış bir koyundur.”

Böylece koyunun zayıflığını ve bu yüzden sürüye uyamadığını anlatıyordu.

“Onda süt var mıdır?”

“O süt veremez.”

Koyun gerçekten güçsüz ve zayıftı. Sürüye ayak uyduramadığı ve yürüyemediği için çadırda bırakılmıştı. Böyle bir koyunun etinden de hayır gelmezdi. Fakat Resulullah (a.s.m.) ev sahibine ilginç bir teklifte bulundu:

“E te‘zenîne lî en ahlubehâ=Onu sağmama izin verir misin?”

“Onda bir süt bulabilirsen sağ.”

Ev sahibi koyunda süt olmayacağını biliyordu. Resulullah (a.s.m.) önce koyuna dua etti: “Allah’ım, şu koyuncağızı bereketlendir, bolca sütlendir.”

Ardından çömeldi, elini onun göğsüne sürdü. Allah’ın adını andı ve bir kap istedi. Kap oradakileri sütle doyuracak büyüklükteydi. Resulullah (a.s.m.) bereketli elleriyle koyunu sağmaya başladı. Hayret, koyunda süt vardı ve Hz. Peygamber onu sağıyordu. Bu bir bereket mucizesiydi. Derken kap doldu. Resulullah (a.s.m.) süttten önce ev sahibi hanıma, sonra Ebu Bekir’e (r.a.) , Abdullah b. Uraykıt’a ve Amir’e içirdi. Herkes doyasıya süt içmişti. En son da kendisi içti. [\[221\]](#)

Bu bir mucizeydi. Çobanlar bilirler ki, dağda yayılan süt veren bir koyun bile, normalde yarım kilo ve daha az süt verebilir. Hâlbuki zayıf koyun; sütsüzdü ve Resulullah (a.s.m.), ona bereketle dua ettikten sonra, ondan beş kişiyi doyuracak süt sağmıştı. [\[222\]](#)

Ümmü Mabel çadırı önünde gerçekleşen bereket mucizesinin bir benzeri de Abdullah b. Mesud’la ilgili olarak gerçekleşmiştir. Abdullah b. Mesud; Mekke’de Abdüşemsi Ukbe b. Muayt’ın koyunlarını güdüyordu ve henüz Müslüman olmamıştı. Hz. Peygamber’le Ebu Bekir (r.a.), İbn-i Mesud’un koyun güttüğü yere geldiler. Hz. Peygamber ondan içmek için süt istedi.

İbn-i Mesud doğru bir insandı, koyunlar onun değildi. Resulullah'a (a.s.m.) şu karşılığı verdi:

“Var ama veremem, koyunlar bana emanet edilmiştir.”

Bunun üzerine Resulullah (a.s.m.) bir başka şey teklif etti:

“Öyleyse bana, kısır ve sütsüz bir keçi getir.”

O da gitti sürüden iki yıldır kısır olan bir keçi tutup getirdi. Resul-i Ekrem keçiye yaklaştı, ona dua etmeye başladı, sonra keçiye sağmaya başladı. Abdullah b. Mesud ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) onun sütsüz keçiye sağdığını ve ondan süt çıkardığını görüyorlardı. İbn-i Mesud şaşkındı, gördüğü ve yaşadığı şey normal şartlarda mümkün değildi, bu mucize üzerine şahadet getirip Müslüman oldu.^[223] Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) sevinmişlerdi.

22. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) Hicretle Götürdüğü Serveti

Hz. Ebu Bekir (r.a.) Müslüman olduğunda 40.000 dirhemlik bir servetin sahibiydi.^[224] O zamanlar, Mekkeliler ve Medineliler Bizans, Sasani ve Yemen/Himyer parası kullanıyorlardı. Bu, altın, gümüş veya külçe cinsinden servetinin toplam değeri olabilir. Hz. Ebu Bekir (r.a.), (mücevherat, külçe altın veya gümüş cinsinden) servetini Mekke'deki evinin duvarında, duvara açılan bir gömme kasada saklıyordu.^[225] Ailesi de bunu bilirdi.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) servetinin çoğunu hicret öncesi Müslüman köleleri alıp azat ederek, bu parayı muhtaçlara vererek harcadı, İslam ve Resulullah (a.s.m.) yolunda infak etti. Geriye servetinden sekizde biri, yani 5000 dirhem kalmıştı. Hz. Ebu Bekir (r.a.) bunu da, önemli ve gerekli bir zamanda harcamak üzere eli altında tutmaktaydı. İbn-i Hişam'a göre hicret sırasında yanına aldığı malı, 6000 dirhem kıymetindeydi.^[226]

Bu para gerekirse hicret sırasında veya Yesrib'te işe yarayabilecekti. Görüldüğü gibi, Hz. Ebu Bekir (r.a.), ticari varlığının ve kazancının sekizde yedisini İslam ve Resulullah (a.s.m.) yolunda feda etmişti. Hz. Peygamber'in (a.s.m.) buyurduğu gibi o, kendini ve malını kendisine adanmış, hasretmiş ve vakfetmişti.^[227]

Resulullah (a.s.m.) ve Hz. Ebu Bekir (r.a.), ailelerini Mekke'de bırakmışlar, tek başlarına hicret ediyorlardı. Orada oturacakları ev ve

yapacakları iş yoktu. Ayrıca, Müslümanlardan yardım edilmesi gereken fakir ve muhtaçlar vardı.

Hicretten bir gün sonra bir gün Mekke'deki evine babası Ebu Kuhafe geldi. Adam yaşlıydı ve gözleri az görüyordu. Oğlunun İslam yolunda cömertliğini biliyordu. Evdekilere şöyle dedi:

“Vallahi onun servetini yanına almakla sizi zora soktuğunu düşünüyorum.”

Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) ilk hanımı Kuteyle'den olma torunu Esmâ onu teskin etti:

“Hayır dedeciğim. O bize hayr-ı kesir (çokça mal) bıraktı.”

Sonra dedesinin elinden tuttu. Onu duvardaki gömme çekmeceye doğru götürdü. Dede Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) İslam için harcamalarına kızıyordu. Bunu evde herkes biliyordu. Nitekim onun gönlünü hoş kılmak için bu yola başvurmuşlardı. Esmâ kasadan alınan paralar yerine küçüklü büyüklü yuvarlak çakıl taşları koymuş ve üzerini bir bez parçasıyla örtmüştü. Dedesinin elini oraya götürdü ve şöyle dedi:

“Dedeciğim elini mallar/paralar üzerine koy (gezdir).”

Ebu Kuhafe, para deliğini eliyle yokladı, kanaatinde yanıldığını anladı, rahatladı ve şöyle söylendi:

“İyi, size bu kadar para bıraktıktan sonra ne ala! Geçiminizde şimdilik bu size yeter.”

Hz. Esmâ daha sonraları hatıralarında gerçeği şöyle dile getirmişti:

“Vallahi babam bize bir şey bırakmamıştı. Fakat ben böyle yapmakla onu sakinleştirmek istedim.”^[228]

Hz. Ebu Bekir (r.a.) çok ihtiyaç duyulan ilk zamanlarda, İslam için tüm zenginliğini ortaya koymuş, kalanını da harcama niyetiyle yanında götürmüştü. Bu onun sıdkını, İslam'a bağlılığını ve fedakârlığını anlatıyor, kendini ve malını Resul-i Ekrem ve Allah için feda ettiğini gösteriyordu. O zengin adam, fakirleşinceye kadar infakta bulunabilmişti. Onun yaptığı; malın azını değil, çoğunu vermektir. Kalan servetini de Medine'de Allah için harcayacaktı.

23. Takip

Hz. Peygamber, Hz. Ebu Bekir (r.a.), Amir b. Führeyre ve kılavuzları yol alırken, yüz deve ödülü her yanda duyulmuştu. İkiliyi getirene Kureyş yüz deve verecekti. Kudayd'de oturan Kinâneli Müdlicoğulları da haberi almışlardı. O hafta salı günü Süraka b. Cüşüm adlı iz

sürücü Müdlicoğulları yurdunda kalabalıkla oturuyordu. Derken biri geldi ve Süraka'yı görünce şöyle konuştu:

“Süraka, vallahi hemen önümde sahile (Kızıldeniz'e) doğru giden üç binekli bir kabile gördüm. Her halde bunlar Muhammed'le arkadaşları olsa gerek?”

Süraka habere sevindi ama bunu belli etmedi. Yüz deveden başkasına bir pay ayırmak istemiyordu:

“Hayır, gördüklerin onlar değildi. Onlar filan oğulları filanlar, az önce buradan geçtiler.”

Haber doğru olabilirdi. Fakat haberin yayılması ile başkaları da harekete geçerlerdi. Süraka'nın sözleri üzerine haberini getiren ona hak verdi:

“Olabilir.”

Süraka az sonra evine geldi. Hizmetçisine hemen atını hazırlamasını emretti, kargısını aldı, evinin arkasından gizlice çıktı. Hizmetçi atını evden az ileriye getirdi. Süraka atı dörtlüğe sürdü, tepti, ama birden kendisini yerde buldu. Nasıl düştüğünü anlayamamıştı. O evden çıkmadan önce kısmet aramak için yanına oklar (kıdâh) almıştı. Bunlar üzerinde yazılar olan üç oktu. Atından düşünce, okları hatırladı. Muhammed ve yanındakilere zarar verip vermeyeceğini anlamak istiyordu. Ok torbasından bir ok çekti. Ok onlara zarar veremeyeceğine işaret ediyordu. Fakat o, yolcuları yakalayıp Kureyş'e götürmeyi ve develere sahip olmayı istiyordu. Tekrar atına atladı ve onu mahmuzladı, bir engel atın ayağına dolanmış gibi atı tekrar yere kapaklandı,^[229] Süraka üzerinden uçarak yere yuvarlandı. Şaşkındı. Tekrar atına bindi. Artık o muhacirleri, muhacirler onu görüyordu. Süraka kabileye yaklaştıkça, Hz. Ebu Bekir (r.a.) ikide bir endişeyle dönüp arkasına bakıyordu. Atlı yaklaştıkça telaşlandı:

“Ey Allah Resulü, işte atlı geldi ve kavuştu.”

Resulullah (a.s.m.) sükûnet içinde sözlerine karşılık verdi:

“Üzülme ey Ebu Bekir, Allah bizimledir.”

Bu Sevr'de söylenen sözdü. Sonra ardına döndü, hızla yaklaşan atlıya baktı ve dudakları dua ile kımıldadı. O sırada atın ön ayakları kuma gömüldü. At çabalayıp kurtuldu, koşunca yine kuma saplandı ve Süraka yere düştü. At, her seferinde sahibini üzerinden atmıştı. Süraka bunu yıllar sonra hatıralarında şöyle anlatacaktır:

“Topluluk bana iyice görününce (ben onlara yaklaşıncaya) atım sürçtü, iki ayağı yere girdi, ben de ondan düştüm. Sonra o iki ayağını yerden çıkardı ve ayaklarını fırtına gibi bir duman (tozlu rüzgâr) takip etti.^[230] Bunu görünce anladım ki, o (Hz. Peygamber) benden (bir kudret eliyle) korunuyor ve bu açıkça ortadaydı.”^[231]

Olanlar üzerine atlı kararını değiştirmişti. İki Cihan Serveri’ne seslendi:

“Muhammed! Bu iş senin işindir. Allah’a dua et de kurtulayım (bir daha bu olmasın)! Sana dokunmayacağım! Beni görenlere de senden söz etmeyeceğim!”

Süraka şunu iyice anlamıştı: Ne o, ne bir başkası ona ve yanındakilere ilişebilecekti. Atıyla kafilere yetişti ve kendini tanıttı. İlerde bu yeni din akımının büyüyeceğine, hâkimiyetinin genişleyeceğine kanaat getirdi ve bir amanname (dokunulmazlık belgesi) istedi. Resulullah (a.s.m.) hicret arkadaşına, en zor anlarda birlikte olduğu can dostuna emretti:

“İsteddiğini yaz!”

Hiz. Ebu Bekir (r.a.) okuma yazma biliyordu, bir kemik buldu, yazıyı onun üzerine yazdı ve Süraka’ya verdi. Atlı belgeyi ok torbasına koydu,^[232] sonra Resulullah’a (a.s.m.) şunları söyledi:

“Ey Allah’ın Peygamberi, emret istediğini yapacağım.”

“Git, öyle yap ki, kimse bizi takibe gelmesin.”

Süraka geri döndü, rastladığı takipçilerini de geri çevirdi. Mekke fethine dek, yani 630 yılına kadar sekiz yıl takip işinden kimseye söz açmadı. Peygamber Ordusu Mekke Fethi sonrası, Huneyn zaferini kazanıp Taif kuşatmasından dönünce; yanına amannameyi alıp, Cirane’de (Mekke ve Taif arasında bir yer) Resulullah’la (a.s.m.) buluştu ve devesi üzerinde Resulullah’a (a.s.m.) yaklaştı. Az sonra elindeki yazıyı ona ulaştırmış ve şunları söylemişti:

“Ey Allah’ın Resulü! Bu benim için yazdırdığın yazı. Ben Süraka b. Cuşüm’üm.” Bunun üzerine Resulullah (a.s.m.) şu karşılığı verdi:

“Yevmü vefâin ve birrin, uduh=Bu gün vefa ve iyilik günüdür, yaklaş.”

Onun hicret sırasındaki iyiliğine iyilikle karşılık vermek gerekiyordu. Süraka yaklaştı, selam verdi. Sonra Hiz. Peygamber’e (a.s.m.) şöyle sordu:

“Ey Allah Resulü, onu develerim için doldurduğum halde (başkalarına ait), yiten develer, su havuzumun başına üşüşüyorlar. Onları sulamamdan dolayı bana bir ecir var mı?”

“Evet, her ciğerli (susayan) yaratıkta ecir vardır.”

Böylece hayvanlara merhametin karşılığını ona açıklıyordu. Bu karşılaşmadan sonra Süraka kabilesine dönüp zekâtını Medine’ye göndermişti. [\[233\]](#)

24. Büreyde ve Tefe’ül

Resul-i Ekrem ve hicret arkadaşları hicret sırasında, Eslemli Sehmoğulları yurdundan geçiyorlardı. Eslemli Büreyde b. Husayb yanına yetmiş seksen atlı alarak yolcuları kendi topraklarında takibe başladı. O da Resulullah (a.s.m.) ve Ebu Bekir (r.a.) için konulan ödülü almak istiyordu. Yolcular başlarına ödül konanlar olabilirdi. Geceleyin kafileye yaklaştı, fakat kafilenin kimler olduğunu kesin bilmiyordu. Atlılar kendilerine kavuşunca, Hz. Peygamber onların reisi Büreyde’ye sordu:

“Men ente=Sen kimsin?”

“Büreyde.”

Büreyde, adını vermekle tanınacağından emindi. Cevap üzerine Resul-i Ekrem gülümsedi ve Hz. Ebu Bekir’e (r.a.) döndü:

“Berede emrunâ ve saluha=İşimiz serinledi ve düzeldi.”

Cahiliyede bazı işleri ve olayları kötüye yorma, onlardan kötü manalar çıkarma ve uğursuzluk sayma yaygındı. Onlar kuşların uçuşundan ve kondukları yerden dolayı kötü manalar çıkarırlar, bunları uğursuzluğa yorarlardı. [\[234\]](#) Bu, cahiliyenin kötümser ve bedbin dünyasına uygun bir tutumdur. Buna “teşâum” deniyordu. Fakat Resulullah (a.s.m.) şu tehlikeli anda Büreyde adını iyiye yormuş, bunu hicret arkadaşına açıklamıştı. O en tehlikeli anda bile, iyimser ve olumlu bir psikoloji içindeydi. Olaylarla teşâum değil, tefe’ül yapıyordu. Her olanda hayır arıyor ve iyilik umuyordu.

Büreyde, “brd” kökünden gelen bir kelimeydi. Soğumakla ilgili bir isimdi. Resulullah (a.s.m.) ismin manasını [\[235\]](#) hayra işaret saymış, “İşimiz soğudu ve bozulduktan sonra düzeldi” diye tefe’ül etmiş, adı ve cevabı hayra yormuştu. Büreyde’ye tekrar sordu:

“Kimlerdensin?”

“Eslemdenim.”

Büreyde, Eslem Kabilesi'nden olduğunu söylüyordu. Resul-i Ekrem yine, yanında devesi üzerinde yol alan Ebu Bekir'e (r.a.) döndü:

“Selimnâ=Selâmete erdik.”

Selm kökünden gelen “Eslem” adını yine hayra yormuştu. Büreyde'ye yine sordu:

“Kimlerden? ”

Ona Eslem'in hangi kolundan olduğunu soruyordu.

“Sehmoğullarından.”

Cevap üzerine Resul-i Ekrem yine Ebu Bekir'e (r.a.) döndü:

“Harece Sehmük=Payın ortaya çıktı.”^[236]

Yine tefeül etmiş ve pay anlamındaki sehm kelimesini hayra yormuştu. Onun bu konuşmaları Büreyde'yi yumuşatmış ve yönünü olumluya değiştirmişti. Büreyde, bu kimsenin kötü biri olmadığını anlamaya başlamıştı. O iyimser, iyilik yanlısı ve aydınlık bir dünya sahibiydi. Bu durum, Büreyde'yi ve atlıları etkilemişti. Ayrıca, onun, adını, kabile ve aşiretinin adını iyiye yorması, onlara bir iltifat gibi gelmişti. “Bu konuşmadan sonra, Büreyde ve yanındakiler Müslüman oldular.”^[237] Bunda, Büreyde'nin rolü büyüktü.

Resul-i Ekrem tanışma sonrası, onlara İslam'ı anlatı. Onlar da mürûe/yiğitlik ve misafirperverliğin gereği olarak, yanlarında olan sütü Peygamber Efendimiz, Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve diğer arkadaşlarına sundular. Resulullah (a.s.m.) ve hicret arkadaşları, yatsı namazını bu yeni Müslümanlarla orada kıldılar ve onlara misafir oldular. O gece Büreyde, Meryem Suresi'nin baş tarafından bir bölümünü Peygamberimizden öğrendi.^[238]

Hicretin altıncı yılında Hudeybiye dönüşü Eslemlerle ilgili önemli bir yazı kaleme alınınca, Hz. Ebu Bekir (r.a.) Büreyde hakkında şunları söylemişti:

“Ya Resulullah (a.s.m.), Büreyde b. Husayb kendi topluluğu için ne iyi insan oldu! Bereketi ne büyük oldu! Bir gece kendisine uğradık. Uğrayınca Medine'ye hicret ettik. Sonra da kavminden bazıları Müslüman oldu.”^[239]

Büreyde'nin iki iyiliği büyüktü. Resulullah'ı (a.s.m.) hicret sırasında misafir etmiş ve hicretine yardımcı olmuştu. Ayrıca o gece Sehmoğulları'ndan yetmiş seksen kişi Müslüman olmuştu. Bu da büyük bir hayır iyilikti. Bir kimsenin imana gelmesine sebep olmak; dünya ve üzerindeki her şeyden daha hayırlıydı.

Yalnız Resulullah (a.s.m.) sözü şöyle düzeltti:

“Ey Ebu Bekir, Büreyde kavmi ve kavmi dışındakiler için ne iyi adamdır. Bir topluluğun en hayırlısı da, günaha girmediği müddetçe kavmini müdafaa edendir.” [240]

Resulullah (a.s.m.) önemli bir konuya açıklık getiriyordu: Müslümanlar iyiliği, yalnız kavmine, kabilesine, aşiretine hasretmemeli, yakınları da olsa günah ve haksızlıkta olanları savunmamalıydı. İslam iyilikte yardımlaşmayı emrediyordu.

Resul-i Ekrem, Müslüman olur olmaz Büreyde’ye Meryem Suresi’ni okumuş ve öğretmişti. Bu dikkat çekicidir. Surede her şeye gücü yeten Allah’ın, neleri yapabileceği anlatılıyor, önceki peygamberlerden, onların neler yaptıklarından söz ediliyordu. Resulullah (a.s.m.) da onlar gibi bir Allah elçisiydi.

25. “Ey Kayleoğulları, İşte Atanız Geldi!”

Hicret kafilesi, sabah tekrar yola çıkacaktı. Hz. Büreyde Medine topraklarına bir bayrakla girme düşüncesindeydi. Resulullah’a (a.s.m.) şunu teklif etti:

“Medine’ye yanında bir bayrak varken girmelisin.” [241]

Cahiliyede bayrak biliniyordu. Mekkeliler savaşlarda bayrak kullanıyorlardı. Kâbe görevleri içinde bayrakla ilgili “Liva” vazifesi vardı.

Ona göre, Resul-i Ekrem ve arkadaşları Kuba’ya gizlice girmemeliydi. Büreyde ve atlıları bayrağı çekip, bir muhafız kıtası olarak onu Medine’ye doğru yola vuracaklardı. [242] Resulullah (a.s.m.) teklifi uygun buldu; Hz. Büreyde sarığını çözüp bir mızrağa bağladı. Sonra Resul-i Ekrem’in önünde atıyla ona yol gösterdi. O bir bakıma, Hz. Peygamber’in (a.s.m.) ilk bayraktarıydı. Elindeki bayrakla Medine’ye, Kuba’ya kadar hicret yolcularından ayrılmamıştı. [243]

Ensar Resulullah (a.s.m.) ve hicret arkadaşının Mekke’den çıktığını duyunca beklemeğe başladılar. Sabah namazını kılınca, onu beklemek için harre [244] sırtına çıkıyorlardı. Burası Medine’nin güneyinde bir tepeydi. Abdurrahman b. Üveym kafilenin gelişini şöyle anlatır:

“Vallahi, güneşin gölgelere hâkim olmasına (gölgelerin kısılmasına) kadar bekliyorduk. O harre günlerinde bir gölge bulamayınca (dönüp evlerimize) giriyorduk. Resulullah’ın (a.s.m.) bize geldiği gün oldu; (gölgelerde) oturup beklediğimiz gibi gölgeler bitip (kısılıp) evlerimize girinceye dek bekledik. Resulullah (a.s.m.) evlerimize döndüğümüz sırada geldi. İlk defa onu Yahudilerden bir adam gördü. Resulullah’ın (a.s.m.) üzerimize gelişini bekleyip, o işi yaparken (evlerimize dağılırken), o görmüş ve yüksek sesle şöyle bağırıyordu: ‘Yâ benî Kayle! Hâzâ ceddüküm kad câe=Ey Kayleoğulları! İşte atanız geldi!’

Bunun üzerine Resulullah’a (a.s.m.) doğru yola çıktık. (Ona ulaştığımızda) kendileri bir hurmanın gölgesindeydi. Yanında yaşça akranı Ebu Bekir (r.a.) vardı. Çoğumuz; daha önce Resulullah’ı görmemişti. Kalabalık Resulullah’ın (a.s.m.) başına iyice toplandı ve (insanlar) onu Ebu Bekir’den ayıramıyordu.^[245] Gölge Resulullah’ın (a.s.m.) başından gidip Ebu Bekir (r.a.) kalkıp onu ridasıyla gölgeleyince, böylece kendisini tanıdık.”^[246]

Yahudi, ensarı “Kayleoğulları!” diye çağırıyordu. Çünkü Evs ve Hazreç, üçüncü yüzyılın başlarında Yemen’den gelip Medine’ye yerleşmiş bir aileden türemişti. Kayle, Evs ve Hazrec adlı iki kardeşin anneleriydi.

Yahudi, beyazlar giymiş Resulullah’ı (a.s.m.) ve can yoldaşı Ebu Bekir’i (r.a.) görünce: “Hâzâ ceddüküm kad câe=İşte atanız (ceddiniz) geldi!” diye haber vermişti. Çünkü peygamberler ümmetlerinin manevi babasıdır.^[247] İslam ve Müslümanlar için Resul-i Ekrem bir bakıma tüm zenginliklerin, mutlulukların, devletlerin, rıza-i İlahinin ve ebedi saadetin sebebidir. Ondan büyük varlık sebebi, devlet, ondan üstün zenginlik ve devletli yoktur. Ayrıca onun gönderilmesi devletler kurulmasına sebep olmuş, insanlık tarihinin akışını değiştirmiştir.

Bütün peygamberler ümmetlerinin “manevi babası ve atası”dırlar. Bir şeyin var edilmesine, ıslahına veya ortaya çıkıp güçlenmesine (zuhur) sebep olan kimseye “baba” veya “ata” denir.^[248] Resulullah da (a.s.m.); ümmetin varlığına sebeptir. O İslamiyet’le; benzersiz bir reform, misilsiz bir inkılâp ve ıslahat gerçekleştirmiş, İslam ümmetinin zuhuruna, ortaya çıkışına ve tüm dinlere galebesine sebep olmuştur. Bu yüzden “Ebu’l-Müminîn=Müminlerin Babası,

Atası”^[249] adıyla anılır. Hatta “O nebi, müminlere kendilerinden (ana, baba ve çoluk-çocuklarından) daha evlâdır. Onun eşleri de müminlerin anneleridir.” Bu ayet de, Resul-i Ekrem’in inananların manevi “atası, ceddi ve babası” oluşuna işaret eder. Yine o Hz. Ali için Resulullah (a.s.m.): “Ben ve sen, bu ümmetin iki babasıyız”^[250] buyurmuştur. “Bütün sebepler^[251] ve nesepler kıyamet günü kesilecektir, ancak benim sebebim ve nesebim hariç”^[252] açıklaması da bu manevi bağı kıyamette bile kesilmeyeceğini belirtir.

3) Medine topraklarına girişte Hz. Ebu Bekir (r.a.), Hz. Peygamber Efendimizle birlikteydi. Önceden Resulullah’ı (a.s.m.) ve onu tanımayan Medineli Müslümanlar birini diğerinden ayırmakta zorlanıyorlardı. Hz. Ebu Bekir (r.a.) Resulullah’ı (a.s.m.) güneş ve sıcaktan korumak için ridasını^[253] ona gölgelik yapıyordu.

Hz. Peygamber (a.s.m.) ve Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) geliş haberi birden yayılmıştı. Medine’nin güneyinde Medine’ye üç km. uzaktaki Kuba köyünde Avfoğulları yurdunda tekbir sesleri vardı. Yesrib’te giyinip silahlananlar, Kuba yolunu tutuyordu. İlk karşılayıcılar Resulullah’ı (a.s.m.) ve Ebu Bekir’i (r.a.) Amr b. Avfoğulları yurdunda bir hurma gölgesinde buldular. Gelen selâm veriyordu. Resul-i Ekrem (a.s.m.) oturuyor, Hz. Ebu Bekir (r.a.) başında bekliyordu.

26.1. Kuba’da Karşılama Sevinci

Haber üzerine Müslümanlar, aceleyle iyi elbiselerini giydiler ve silahlarını kuşandılar. Böylece onu bir muhafız ve şeref kıtası gibi karşılayacaklardı.^[254] Hicret sırasında sekiz dokuz yaşlarında olan Enes b. Malik o günü şöyle anlatırdı:

“Gerçekten ben: ‘Câe Muhammed!’ diye bağırarak siyah köleler arasında koşturuyordum. (Sevinçten) gözüm bir şey görmeden koşuyordum. Sonunda Nebi Sallâhu aleyhi vesellem ve arkadaşı Ebu Bekir geldi. Medine duvarlarının bir yerinde (duvarın gölgesinde) gizlendiler. Sonra ikisi, badiyeli/köylü birini, ikisinin gelişini haber vermek için ensara gönderdiler. Bunun üzerine ensardan beş yüz kadar kişi, ikisine yöneldi ve o ikisine ulaştı. Sonra o ikisine şöyle dediler: ‘İkiniz güvende ve itaat edilmiş kişi olarak yürüyünüz’. Bunun üzerine Resulullah (a.s.m.) ve arkadaşı onlar arasında yürüdü.”^[255]

İki Cihan Serveri ve Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) Kuba'ya (veya Medine'ye) girişi; İslam Tarihi kaynaklarında genelde ayrı ayrı anlatılmaz. Fakat gelişin doğurduğu heyecan ve sevinç ayrıntılarıyla anlatılır.

İslam Tarihi'nde "Bedir" ve "Hilal" den çok söz edilir. Hilâl başlangıç ve gelişmenin işaretidir. Hilalin doğuşu yeni bir zamanın, ayın ve günün başlangıcıdır. "Başlangıç Hilâli" akşamüzeri batıdan doğar. Akşam kıvıllığı içinde kendini gösterir. Karanlıkta hilal bir nur ve ışık ümididir. Gün geçtikçe, hilalin yayı kalınlaşıp [256] ışığını artırır. Sonra yuvarlak bir "bedir/dolunay" olur. Resulullah (a.s.m.) da karşılaşmada "tala'al-bedru 'aleyne" ile dolunaya benzetilmişti. O Kur'an Güneş'inden nurunu alan, dalalet zulmetlerinde ışık saçan bir bedirdi. Mekke'den, Medine'nin batısından hicret başlangıcında sanki bir "Hilal" olarak doğmuş, yavaş yavaş büyümüş, Rebiülevvel ayının ikinci haftası içinde sanki dolunay olarak Veda Tepesi'nden Medine'yi aydınlatmıştı. İslam bayraklarındaki hilal, Hilal ve Bedreddin adları buralara kadar dayanır ve bunların iman ve İslam ışığı ile ilişkisi vardır.

Resulullah (a.s.m.), Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve diğer yolcular Kuba'ya girerken, kimi kadınlar evlerin damlarına çıkmışlar, birbirlerine onu gösteriyorlardı. [257] Yetişkinler sevinç naraları atıyorlardı. Kimi kız çocukları ve kadınlar da, defle, "tala'al-bedru=ay doğdu üzerimize" marşını terennüm ediyorlardı. Daha sonra, benzer bir karşılama da Medine'de de olacaktı.

26.2. Kuba'dan Ayrılış ve İlk Cuma

Resul-i Ekrem ve hicret arkadaşı Ebu Bekir (r.a.) 12 Rebiülevvel pazartesi günü Kuba'ya ulaşmıştı. Salı, Çarşamba, Perşembe günleri orada kaldılar. Hazreçli Neccâroğulları'ndan yüz silahlı genç, Cuma günü kuşluk vakti Kuba'ya geldiler, Hz. Peygamber'le (a.s.m.) Hz. Ebu Bekir'i (r.a.) selamladıktan sonra şöyle dediler:

"Güvenliğiniz sağlanmıştır, size itaat edilmiş olarak develerinize bininiz."

Medine'de farklı şeyler ve tehlike söz konusu olabilirdi. Gençler niçin geldiklerini tek cümleyle açıklamışlardı. Ayrıca onları Medine'ye

davet ediyorlardı. Medine'den, şeref ve muhafız kıtası olarak gelmişlerdi.

Resul-i Ekrem kuşluk vakti, devesi Kasva'ya bindi. Hz. Ebu Bekir (r.a.) de devesine binip az arkasında yerini aldı. Neccarlı gençler de Resulullah'ın (a.s.m.) ve ashabın sağ ve solunda yerlerini aldılar. Kafileye Kuba'da olan bütün muhacirler de katıldı. Üç gün sonra Kuba'yı terk Amr b. Avfoğulları için sürpriz olmuştu. "Ey Allah Resülü, bizden usandığından mı, yoksa evimizden (yurdumuzdan) daha hayırlı bir yere gitmek için mi buradan gidiyorsun?" dediler. Hz. Peygamber (a.s.m.) onlara şöyle cevap verdi:

"İnnî ümirtü bi karyetin te'kulü'l-kurâ=Gerçekten ben bütün şehirleri kuşatıp kucaklayacak bir yere gitmekle emrolundum."

Ardından şöyle seslendi:

"Onun (devenin) yolunu açınız, çünkü o da memurdur (emre göre hareket eder)."^[258]

Medine böyle bir yerdi; yerleşim birimlerini yiyecek, içine alacak bir misyonun yayılacağı şehir olacaktı. İslam ondan bütün âleme yayılacak, Peygamber (a.s.m.) Kenti yakında önemli bir merkez olacaktı. Ayrıca, Medine'den doğan İslam Güneşi; karanlıkları aydınlatacak, güneşin diğer güçsüz ışıkları yutması gibi, içlerinde yer yer hakikat pırıltıları olan dinleri, zihniyetleri ve kültürleri yutacak ve sindirecekti. İlk dikkat çeken fetih hareketi, Resulullah'ın (a.s.m.) sağlığında, hicri altıncı yılda başlamış ve bin yıl hâkimane ve muzaffer şekilde devam etmişti.

Hz. Peygamber'in (a.s.m.) sözlerine bakılırsa, hayvanlar da emr-i Rabbanî ve ilham-ı Rabbanî ile hareket ediyor ve görevlerini yapıyorlardı. Sevr'de güvercinler ve örümcek nasıl emirle hareket etmişse, Kasvâ da bir "memur" du ve emirle hareket ediyordu..

Topluluk Salim b. Avfoğulları yurduna gelince, Cuma namazı vakti girdi, Ranuna vadisinde bir mescitleri vardı.^[259] Resul-i Ekrem Kudüs'e yönelerek o gün ilk Cuma namazını kıldırdı^[260] ve hutbe okudu. Bunu gören Yahudiler onun, Son Peygamber oluşuna bir delil gibi yorumlamışlardır.^[261]

O günkü hutbenin ikinci kısmı da şöyleydi:

"Allah'a hamd olsun, Allah'a hamd ederim ve Ondan yardım dilerim. Nefislerimizin seslerinden, kötü işlerimizden Allah'a sığındık. Allah'ın doğru yola ilettiğini kimse sapıtamaz. Allah'ın saptırdığını da

kimse hidayet edemez. Şahadet ederim ki, Allah'tan başka ilâh yoktur. O birdir ve ortağı yoktur.

Kelâmların en güzeli ve en mükemmeli Kelâmullahtır. Allah kimin kalbini Kur'ân ile süsler, onu kâfirken İslâm'a dâhil eder, o da Kur'ân'ı başka sözlere tercih ederse, işte o felah bulur.

Doğrusu Allah'ın Kitabı, kelâmların en güzeli ve en beliğidir. Öyleyse Allah'ın çok sevdiğini çok seviniz, Allah'ı candan seviniz. Allah kelâmı ve zikrinden usanmayınız. Allah kelâmından kalbinize kasavet (katılık ve vurdumduymazlık) gelmesin. Zira Allah Kelâmı her şeyin en güzelini, en iyisini ayırır ve seçer. Amellerin en hayırlısını ve kulların en seçkini olan Resulleri ve kıssaların iyisini zikreder, hem helâl ve haramı açıklar.

Yalnız Allah'a kulluk ediniz, ona hiçbir şeyi şerik/ortak koşmayınız, ondan hakkıyla sakınınız. Hayırlı işleri işleyiniz ve bunları diliniz de teyit etsin.

Allah ruhu ile (onun rızası için) birbirinizi seviniz. Gerçekten Şanı yüce olan Allah ahdini bozanlara gazap eder. Allah'ın selâmı üzerinize olsun.”

Topluluk Medine'ye ulaşınca muhteşem bir karşılama töreni olmuştu. [\[262\]](#)

27. Ebu Eyyub'un Evi

Resulullah (a.s.m.) ve hicret arkadaşı Hz. Ebu Bekir (r.a.) kime misafir olacaktı? Resul-i Ekrem ince bir anlayışla bu probleme çözüm getirdi:

“Akrabalarımızın evlerinden buraya en yakını hangisidir?”

Ebu Eyyub atıldı:

“Benimki ey Allah'ın Resulü, işte kapım.”

Evini gösterdi ve ekledi:

“Deve üzerindeki yükleri de oraya taşıyalım.”

Gerçekten deveye en yakın ev onun iki katlı kerpiç eviydi. Resul-i Ekrem durumu şöyle onayladı:

“Kişi ağırlıkları ile beraberdir.” [\[263\]](#)

Halid b. Zeyd, devenin yükünü evine taşıdı. Dönüp Hz. Peygamber'e (a.s.m.) geldi, o sırada Resul-i Ekrem kendisine şöyle emretti:

“Git, bizim için yer hazırla.”

Hiz. Peygamber (a.s.m.) hicret arkadaşı Hiz. Ebu Bekir'le birlikte kalacaktı. Ebu Eyyub evde gerekli hazırlıkları yaptı ve durumu kendilerine arz etti:

“Ey Allah'ın Resulü! İkiniz için yer hazırladım, kalkınız Allah'ın bereketi ile yerlerinize buyurunuz.”^[264]

Resul-i Ekrem ve can yoldaşı o gün, Ebu Eyyub'un konağının alt katına misafir oldular. Ev sahibi iki misafirini yukarıya çıkarmak istiyordu ve ertesi gün şunu teklif etti:

“Babam anam sana feda olsun ya Rasulallah! Benim yukarıda sizin aşağıda olmanız bana ağır geliyor. Siz yukarı çıkınız, biz (hanımım)la aşağıda olalım.”

Resulullah (a.s.m.) ise alt katta olmayı istiyordu:

“Ey Ebu Eyyub, bizim alt katta olmamız daha uygun ve elverişlidir.”^[265]

28. Hiz. Ebu Bekir (r.a.) Medine'de

Hiz. Ebu Bekir (r.a.) Medine'ye hicret ettikten sonra Resulullah (a.s.m.) ve Muhacirlerle birlikte dört gün Kuba köyünde kaldı. O sırada Kuba Mescidi yapıldı. Resulullah (a.s.m.) Kuba Mescidi'nin temeline ilk taşı, kible duvarı için koydu. Sonra Hiz. Ebu Bekir'e (r.a.) emretmişti:

“Sen de bir taş al ve taşımın yanına koy.”

Böylece temel atmada ikinci taşı “Sâniyesneyn=İkinci Kişi” koymuş oluyordu. Sonra Hiz. Ömer (r.a.) ve Osman'a (r.a.) emretti. Onlar da Hiz. Ebu Bekir'in (r.a.) taşı yanına iki taş koydular.^[266] Böylece temel atma tamamlanmış oldu ve mescit yapılmaya başlandı.

Kuba'dan Medine'ye hareket edildiği gün; Ranuna Vadisi'nde ilk Cuma namazı kılınmıştı. İlk Cuma'yı kılan muhacirler arasında Hiz. Ebu Bekir (r.a.) de vardı. Medine'ye gelindiğinde Hiz. Peygamber (a.s.m.) ve o, Ebu Eyyub'un evinde birlikte misafir edildiler.^[267]

Hiz. Peygamber (a.s.m.) hicretin ilk senesi muhacirlerle ensar arasında muahât/kardeşlik kurmuştu. O kendisiyle Hiz. Ali'yi (r.a.) kardeş ederken, Hiz. Ömer'i (r.a.) de Hiz. Ebu Bekir'le (r.a.) kardeş etti.^[268] Ayrıca ensardan Zeyd b. Harice (r.a.) de Hiz. Ebu Bekir'le (r.a.) kardeş edilmişti.^[269]

Hicretin birinci yılında (622) Mescid-i Nebevi'nin temeli atılırken, temele ilk taşı Resulullah (a.s.m.) koymuş, ardından şöyle

buyurmuştı:

“Ebu Bekir, taşını benim taşımın yanına koysun.”

Sonra Hz. Ömer’e (r.a.), sonra da Osman’a (r.a.) sırasıyla ilk taşları yan yana koymalarını söylemişti. Kuba Mescidi’nin temeli nasıl atıldıysa Mescid-i Nebevi’nin temeli de öyle atılıyordu.^[270]

Hicretin ilk yılında Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) Ümmü Rumân’dan olan kızı Hz. Peygamber’le (a.s.m.) evlendi. Hz. Peygamber’in (a.s.m.) mihir için vereceği bir parası olmadığı için, Hz. Ebu Bekir (r.a.), Hz. Ayşe’nin (r.anha) mihiri için 50 veya 400 dirhemi ona vermiş ve düğün yapılabilmisti.^[271] Böylece Hz. Ebu Bekir (r.a.), bir yandan Resulullah’a (a.s.m.) kızını verirken, diğer yandan mihirini de veriyordu.

Artık Hz. Ebu Bekir (r.a.), Resulullah’ın (a.s.m.) kayınpederiydi ve ashabı içinde Resulullah (a.s.m.) ile bu ilişkiyi ilk kuran kimseydi. Resulullah (a.s.m.) hicretin sekizinci yılında bir soru üzerine yaptığı açıklamada, hanımları içinde Hz. Ayşe’yi (r.anha), ashabı içinde de en çok onun babasını sevdiğini açıklayacaktı.

Hz. Ebu Bekir (r.a.), Medine döneminde de kendini İslam’a adanmış olarak sürekli Resulullah’la (a.s.m.) beraberdi. Ayrıca, Kur’an ve sünneti derin ve ince bir anlayışla bilirdi. Dini meselelerde tereddüde düşülünce ilk başvuru olanlar arasındaydı. İleriki yıllarda bir gün Abdullah b. Ömer’e şöyle soruldu:

“Resulullah (a.s.m.) zamanında halk, bilmediği dini meseleleri kimlere sorardı?”

“Ebu Bekir’e (r.a.) ve Ömer’e sorarlardı, bunlardan başkasını bilmiyorum”^[272]

Hz. Ebu Bekir (r.a.), hicretin ilk yılında, bir gün Yahudilerin eğitim, öğretim ve mahkeme binası gibi kullandıkları, toplantılar tertip ettikleri Beytül-Midras’a gidip, âlimleri Finhas’ı İslam’a davet etmiş ve hatta bu konuda bir ayet de nazil olmuştu.^[273]

Hz. Ebu Bekir (r.a.) Hz. Peygamber’le (a.s.m.) bütün savaşlarda bulundu. Hicretin ikinci yılı Ramazanında (9 Mart 624) yapılacak Bedir Savaşı öncesi, savaş kararı konusundaki tereddütte Resulullah’ı (a.s.m.) desteklemiş ve görünüşü şöyle açıklamıştı:

“Ey Allah’ın Resülü, vallahi gelen Kureyş’tir ve Kureyşlilerin gücüdür. Onlar şimdiye dek zelil olmadılar, aziz (galip) oldular. İman etmediler inkâr ettiler. Kuvvetlerini kolay kolay kaybetmeyecek ve

seninle muhakkak çarpışacaklardır. O halde onların bu yılki hazırlıklarına karşı hazırlıklı ol, silahlanmalarına karşı da silahlan.”

Hz. Ebu Bekir (r.a.), bu konuda ilk söz alan ve konuşan kimseydi. Ardından Hz. Ömer (r.a.) de benzer şeyler söyledi ve böylece savaşma kararı ağırlık kazandı. [274]

Bedir Savaşı kazanılmış, Kureyşlilerden yetmiş kadar esir alınmıştı. Bunlar konusunda ne yapılacak ve nasıl davranılacaktı? Hz. Ebu Bekir (r.a.), Bedir esirleri konusunda Hz. Peygamber (a.s.m.) gibi düşünüyordu. Onlardan kurtuluş akçesi alınmalı ve esirler serbest bırakılmalıydı. Fakat inen ayetler, bu konuda esirleri öldürme yönünde görüş belirten Hz. Ömer’i (r.a.) desteklemişti. [275]

Hz. Ebu Bekir (r.a.) Uhud bozgunu sırasında da büyük fedakârlık göstermiş, Resulullah’ın (a.s.m.) yanından ayrılmamış ve onunla birlikte Uhud’un böğründeki kayalığa çıkanlar arasında yer almıştı. [276]

Yahudi kabilesi Beni Nadir, Resul-i Ekrem (a.s.m.), Hz. Ebu Bekir (r.a.), Hz. Ömer (r.a.), Zübeyir b. Avam (r.a.), Talha b. Übeydullah (r.a.), Sa’d b. Muaz (r.a.) ve Useyyid b. Hdayr’a (r.a.) bir suikast teşebbüsünde bulundukları için hicretin dördüncü yılında Beni Nadir Gazası yapılmıştı. [277]

Hicretin altıncı yılında (628) Hudeybiye Musalahası yapıldığında, Hz. Ömer (r.a.) antlaşmanın Müslümanların aleyhinde olduğu kanaatindeydi. Onu ikna etmek için Hz. Ebu Bekir (r.a.) kendisiyle konuştu ve böyle olmadığı konusunda onu ikna etti. [278]

Hicretin sekizinci yılında (630) Mekke Müşrikleri Hudeybiye antlaşmasını bozmuş, Resulullah’ın (a.s.m.) müttefikleri Huzaalılara saldırmışlardı. Konuyu görüşmek ve antlaşmayı yenilemek için Ebu Süfyan Medine’ye gelmişti.

Önce Peygamber Efendimizle (a.s.m.) görüşüp anlaşmayı uzatmak istedi. Ondan “evet” ya da “hayır” cevabı alamayınca, ikinci kişi olarak Hz. Ebu Bekir’e (r.a.) başvurmuştu. Bu konuda o da işi Resulullah’a (a.s.m.) havale etti. Ebu Süfyan onun Resulullah’tan (a.s.m.) sonra ikinci önemli kimse olduğunu biliyordu. Ondan sonra sırasıyla Hz. Ömer’e (r.a.), Hz. Osman’a (r.a.) ve Hz. Ali’ye (r.a.) başvurmuş, onlardan da olumlu bir cevap alamamıştı. [279]

Hicretin dokuzuncu yılında Resulullah (a.s.m.), -bir görüşe göre- kendinden sonra ilk olarak Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) , sonra Hz. Ömer'in (r.a.) halife olacağını sır olarak hanımı Hz. Hafsa'ya (r.anha) söylemiş, ama o bu sırrı tutamayıp bunu Hz. Ayşe'ye (r.anha) aktarmıştı. Bunun üzerine Tahrim Suresi'nin üçüncü ayeti nazil olmuştu.^[280]

Aynı yıl Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) hanımı Ümmü Rumân (Zeynep) vefat etti. Ümmü Rumân Hz. Ayşe (r.anha) ve oğlu Abdurrahman'ın annesiydi.^[281]

Hicretin dokuzuncu yılında Resulullah (a.s.m.) büyük bir orduyla Tebuk Seferi'ne çıkacaktı. Herkes elinden geldiği kadar orduya yardımda bulunuyordu. Hz. Ebu Bekir (r.a.), bu ordu için elinde olan bütün servetini verdi. O Zorluk Ordusu için dört bin dirhem (bir dirhem üç gramdan fazladır) gümüş vermişti. Hz Ömer (r.a.) ise mal varlığının yarısını orduya yardım için vermişti. Onun bağıışı da dört bin dirhem gümüştü.^[282] Hz Peygamber'in (a.s.m.) bu son seferde Hz. Ebu Bekir (r.a.), en büyük sancağı taşıymıştı.^[283]

Ayrıca Hz Ebu Bekir (r.a.) hicretin dokuzuncu yılında "Hac Emiri" tayin edildi ve o yıl Müslümanlara hac yaptırdı.^[284]

[1]. Nebi Bozkurt- Mustafa Sabri Küçükaşçı, "Mekke", DİA, XXVIII, s. 555.

[2]. Philip K.Hitti, I, 155; Bozkurt- Küçükaşçı, "Mekke", DİA, XXVIII, s. 555.

[3]. Enam, 6/92.

[4]. Zuhurf, 43/31.

[5]. Al-i İmran, 3/96.

[6]. Al-i İmran, 3/96.

[7]. Maide, 5/2, 97.

[8]. Hac, 22/29.

[9]. Hitti, I, 152; Sadettin Ünal, "Kâbe", DİA, XXIV, s. 14-15.

[10]. Hz. Ebu Bekir'in soy kütüğü şöyledir: Abdullah b. Osman b. Amir b. Amr b. Ka'b b. S'ad b. Teym b. Mürre b. Ka'b b. Lüey el - Kureşî. Bkz. İbn-i Hacer, el- İsabe, II, 333.

[11]. Onun asıl adının Abdulkabe veya Abdullah olduğu konusundaki görüşler için bkz. Bkz. İbn-i Hacer, el- İsabe, II, 334.

- [12]. Martin Lings, s. 61.
- [13]. Asri Çubukçu, DİA, “Ebu Kuhafe”, X, s. 178.
- [14]. Vakidi, II, 824; İbn-i Hacer, el- İisabe, II, 334; Fayda, “Ebu Bekir”, DİA, X, 101.
- [15]. Bkz. İbn-i Hacer, el- İisabe, II, 334.
- [16]. İbn-i Hacer, el- İisabe, II, 334- 335.
- [17]. Kureyş, 106/1- 4.
- [18]. Mustafa Fayda, “Ebu Bekir”, DİA, X, 101; Hasan İbrahim Hasan, I, s. 266.
- [19]. İbn-i Hacer, el- İisabe, II, 234; Çubukçu, DİA, “Ebu Kuhafe”, X, 178.
- [20]. Mekke fethi konusuna bkz. vakidi, II, 824. İbn-i Hacer onun kendinden küçük iki erkek kardeşi olduğu görüşünden de söz eder. Bunların adları da Mu’tak ve Uteyk’dır. Fakat bu zayıf bir görüş olmalıdır. Bunlar hayatta olsaydı İslam geldikten sonra, Müslüman oldukları ve olmadıkları konusunda tarih kitapları bilgiler almış olacaktı. Bkz. İbn-i Hacer, el- İisabe, II, s. 334.
- [21]. Hamidullah, Vesaik, s. 377, nr. 288.
- [22]. A.g.e., s. 394, nr. 302. ayrıca bkz. s. 400, nr. 302.
- [23]. A.g.e., s. 405, nr. 302/d.
- [24]. Amr b. Hişam.
- [25]. Mansur Ali, V, s. 276.
- [26]. Hamidullah, Vesaik, s. 375, nr. 288; Hasan İbrahim Hasan, I, s. 265.
- [27]. İbn-i İshak, s. 120; İbn-i Hişam I, 268; Zehebi, Tarihu’l-İslam, s. 138.
- [28]. İbn-i İshak, s. 120.
- [29]. Bkz. Vahidi, s. 397, nr. 474; Abdulfettah el-Kadi, s. 503.
- [30]. İbn-i İshak, s. 120.
- [31]. Müşrikler Ebu Talib’in hastalığında Allah Resulü’ne gelince böyle demişler ve bunu pek garip ve kabul edilemez bulmuşlardı.
- [32]. Vahidi, s. 397-398, nr. 474; Abdulfettah el-Kadi, s. 346.
- [33]. Bkz. Hamidullah, Vesaik, s. 375, 377, 400, nr. 302; Hasan İbrahim Hasan, I, s. 265.
- [34]. “Mâ de’avtu ehaden ile’l-İslâmi illâ kânet lehû anhu kebvetun ve teraddüdün ve nazaran, illâ ebâ Bekrin.” İbn-i İshak, s. 120; Buhari, IV, 192; Hasan İbrahim Hasan, I, s. 266.

- [35]. Vahidi, s. 397-398, nr. 474; Abdulfettah el-Kadi, s. 346.
- [36]. İbn-i Hacer, el- İisabe, II, s 334.
- [37]. Hasan İbrahim Hasan, I, s. 266.
- [38]. İbn-i Hacer, el- İisabe, II, s. 334; Hasan İbrahim Hasan, I, s. 265.
- [39]. İbn-i Hacer, el- İisabe, II, s. 334.
- [40]. İbn-i Hacer, el- İisabe, II, s. 334.
- [41]. Bu sahabiye kadın, meşhur hanif Zeyd b. Amr'ın oğludur. Hz. Ömer'in (r.a.) babası Zeyd b. Amr'ın amcasıydı. Hattab, yeğeninin oğluna kızını vermişti. İlk Müslümanlardan diğerleri için bkz. İbn-i İshak, s. 124 vd. İbn-i Hişam, I, 268; Zehebi, Tarihu'l- İslam, 138 vd.
- [42]. İhlâs, 112/1- 3.
- [43]. İbn-i Hişam, I, s. 340, 355.
- [44]. İbn-i Hişam, I, s. 340.
- [45]. Abdulfettah el-Kadi, s. 419; dinar, dirhem ve okiyye için bkz. Suphi Salih, s. 317. Surenin sebab-i nüzul ve tefsiri için bkz. Hamdi Yazır, VIII, s. 5871-5882. Hz. Ebu Bekir'in alıp azat ettikleri için ayrıca bkz. İbn-i Hacer, el- İisabe, II, s. 334.
- [46]. İbn-i Hacer, el- İisabe, II, s. 334.
- [47]. İbn-i Hişam, I, s. 341; İbnü'l-Esir, II, s. 68; Taberi, el-Muhabbar, s. 183.
- [48]. İbn-i Hişam, I, s. 341.
- [49]. İbn-i Hişam, I, s. 341; Zehebi, Tarihu'l- İslam, s. 218; Taberi, el-Muhabbar, s. 183.
- [50]. A. Cevdet Paşa, I, s. 281.
- [51]. Sonraki sahabilerin, Uhud Dağı kadar altın sadaka etseler öncekilere yetişemeyecekleri konusu için Bkz. Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 92 vd.
- [52]. Leyl, 92/5-7.
- [53]. El-İsfahani Rağıb, s. 338.
- [54]. Rağıb, s. 531.
- [55]. Leyl, 92/8-11.
- [56]. "Ve mâ li ahadin indehû min ni 'metin tuczâ ille'b-tigâ-i vechi Rabbihil a 'lâ, ve le sevfe yerdâ." Bkz. Leyl, 92/17-21; İbn-i Hişam, I, s. 341.
- [57]. Muhammed Ali Sabuni, III, s. 57.

[58]. Sahabiler için: “Yebteğûne fadlen minellâhi ve Rıdvânen” buyrulur. Bkz. Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 128 vd.

[59]. Sarıcık, Çağrı, s. 35; Muhammed Rıza, s. 26.

[60]. Hizmetli, s. 251; Lings, s.121.

[61]. Buhari, IV, s. 240 vd.

[62]. “Hattâ âlâ en yakdire alâ en yesteviye câlisen” İbn-i Hişam, 1, s. 342.

[63]. Cu'l yavru, küçük canlı ve böcek gibi manalara gelir. Bkz. İbn-i Hişam, 1, s. 342.

[64]. Buhari, IV, 238; Menakıb, 29.

[65]. Zehebi, s. 147; İbn-i Hişam, I, s. 376; Sabuni, III, s. 618.

[66]. Sarıcık, Çağrı, s. 106.

[67]. Zehebi, s. 147; İbn-i Hişam, I, 376; Sabuni, III, s. 716.

[68]. Tebbet, 111/1.

[69]. Sabuni, III, s. 618.

[70]. Rağıb, s. 453.

[71]. Rağıb, s. 453.

[72]. Tebbet, 111/3.

[73]. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 147.

[74]. Burada bir istiare vardır, söz taşıyanlara da “hatab taşıyan” denir. Aynı zamanda, onu şetim ve zemdir. Bkz. Sabuni, III, 619.

[75]. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 147; İbnu'l-Kelbi, s. 33, 36. Sabuni, III, s. 618.

[76]. İbn-i Hişam, I, s. 378; İbnu'l-Kelbi, s. 33, 36; Sabuni, III, s. 619.

[77]. İbn-i Hişam, I, 378; Rağıb, s. 469.

[78]. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 147; Sabuni, III, s. 618.

[79]. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 147; Sabuni, III, s. 379, 618.

[80]. Sarıcık, Çağrı, s. 121 vd.

[81]. Geniş bilgi için bkz. Heyet, Sahabiler Ans., s. 422.

[82]. “Velekad fetennâ ellezine min kablihim fele ya 'lemennallâhu'l-lezine Sadakû vele ya 'lemenne'l Kâzibin.” Ankebût, 29/3.

[83]. Ankebût, 29/41.

[84]. Diğer iki görüş de müşriklerin elinden kurtularak zorla hicret eden ve Bedir de şehit olan Mihca ile ilgilidir. Bkz. Yazır, V, s. 3767.

[85]. İbrahim Canan, XII, 230; (Muhyiddin b. Arabinin Mûsâmeretu'l-Ebrâr'ından.)

[86]. Canan, XII, 247, nr. 4369.

[87]. Munavi, VI, 261, nr. 9171, 9172. Ayrıca ümmetin bozulduğunda sevapların artması için bkz. Taftazani, I, s. 308; Bağavi, I. 40; nr. 130. Temessük bahsi için bkz. Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 15- 27.

[88]. Rida, belden yukarıya alınan örtü ve şal demektir.

[89]. Buhari, IV, 197; Canan XII, 271-272, nr. 4386.

[90]. Bağavi, I, 40 no. 130; Munavi, VI, 261, nr. 9171-9172; Ümmetin fesadı ve bozulması döneminde sevapların artacağı konusu için bkz. Taftazani, I, 308; Heytemi, s. 210; Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 15-37.

[91]. Temessük konusunda az sonra durulacaktır.

[92]. Dinsizlik ve deccal konusu için bkz. Sarıcık, Kendi Dilinden- 2, s. 159-231.

[93]. Rağıb, s. 249; Feyruzabadi, II, s. 329.

[94]. Bkz. İzutsu, s. 129- 131.

[95]. Rağıb, s. 379.

[96]. A.g.e., s. 379.

[97]. İbn-i Mâce, II, 1306, 1307; Gümüşhanevi, s. 298, nr. 3715; Sahabe Modeli, s. 28 vd.

[98]. Benim haleflerim.

[99]. İbn-i Mâce, II, 1313, no. 4015; Bkz. II, 1330; Gümüşhanevi, s. 229, nr. 1316.

[100]. İbn-i Mâce, II, 1305, 1310, nr. 3954, 3961; Nevevi, s. 99, nr. 87; Gümüşhanevi, s. 299, nr. 3722.

[101]. İbn-i Mâce, II, 1307, nr. 3959; Nevevi, s. 171; Heytemi, s. 4. Sahabe Modeli, s. 54.

[102]. Bu bahisleşme peygamberliğin yedinci yılında M. 616'da olmuştur.

[103]. Rûm, 30/1-6; Sabuni, III, 473.

[104]. Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, s. 102.

[105]. Bir başka tespite göre, 624 yılında Bedir Zaferi'nin kazanıldığı yıl, Rumlar (yenilgiden 8 yıl sonra) yenildikleri devletin topraklarına ve İran içlerine girdiler. Heyet, Kuran-ı Kerim ve Türkçe Açıklamalı Tercümesi, s. 403; Yazır, VI, s. 3798.

[106]. Şeceresi için bkz. İbn-i Hişam, I, s. 344.

[107]. Buhari, VI, 120, Nikâh, 11; İbn-i Sa'd, VIII, 58; Hz. Peygamber'in (a.s.m.) dinde Ebu Bekir'le kardeş olması. Bkz. Buhari, VI, 134, bab, 38.

[108]. Hamidullah, İslam Peygamberi, II, s. 731- 732. fıkra, 1102.

[109]. Buhari, VI, 126, Nikâh, 24; İbn-i Mâce, I, 162 vd. Sarıcık, Cahiliye, s. 270 vd.

[110]. Munavi, I, 197; Rifai, s. 14, 16.

[111]. Munavi, I, 197.

[112]. A.g.e., I, 197.

[113]. A.g.e., I, 197.

[114]. A.g.e., I, 197.

[115]. İbn-i Hişam, II, 5; Sıddik unvanı için bkz. Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 101.

[116]. A.g.e., II, 5.

[117]. A.g.e., II, 5; Hz. Ebu Bekir'in Sıddik olarak anılması konusu için ayrıca bkz. Buhari, IV, 197; Mansur Ali, II, 328- 329.

[118]. İzutsu, s. 129- 131.

[119]. Sarıcık, Çağrı, s. 228.

[120]. Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 102.

[121]. Hamidullah, İslam Peygamberi, II, 1002 vd. Çeşitli Panayırlar için bkz. Çağatay, s. 157, Ukaz'ın Şevval'de kurulduğu da söylenir. Bkz. Muhammed Rıza, s. 152.

[122]. Resulullah daha önceki hac mevsimlerinde de kabileleri İslam'a davet ederdi. İbn-i Hişam, II, 31 vd. Muhammed Rıza, s. 152.

[123]. Hac zamanı Zülmecaz panayırında olduğu da kaydedilir. Hac için bkz. İbn-i İshak, s. 90, 100; Muhammed Rıza, s. 152.

[124]. Bu kimse o zamanlar henüz Müslüman değildi.

[125]. Nid, misil, benzer, nazir demektir. Bkz. Heyet, el-Mu 'cem, s. 910.

[126]. İbn-i Hişam, II, 32.

[127]. Sıdk kelimesi kararlılık ve enerjik olmayı da anlatır. Bkz. İzutsu, s. 126. 129, 133.

[128]. Palto vazifesi gören üst giyeceği.

[129]. İbn-i Hişam, II, 32; Bkz. Birinci Akabe Biati. Diyarbekri, I, 306.

[130]. İbn-i Hişam, II, 32, vd. Köksal, Mekke Devri, s. 183.

[131]. Uğranılan kabileler için bkz. İbn-i Hişam, II, 34; Diyarbekri, I, 306.

[132]. Bu yol için bkz. Hitti, I, 99.

[133]. Dâr, devr kelimesindendir. Bir şeyin etrafını dolaşmak ve yönetmek gibi manalara gerekir. Bina ve meydan yeri de demektir. Dâr'dan; olumsuz dış tesirlerden içindikileri koruma manasını da anlayabiliriz. İbn-i Hişam, II, 92.

[134]. İbn-i Hişam, II, 93; Zehebi, s. 316; Diyarbekri, I, 331; Muhammed Rıza, s. 156; Köksal, Mekke Devri, s. 300.

[135]. Diyarbekri, s. I, 321.

[136]. Hitti, I, 34, 109.

[137]. İbn-i Hişam, II, 94; Diyarbekri, I, 312.

[138]. İbn-i Hişam, II, 94; Diyarbekri, I, 322.

[139]. İbn-i Hişam, II, 94; Diyarbekri, I, 322.

[140]. Züheyr ve Nabiğa'nın böyle öldürüldüğü aktarılır. Diyarbekri, I, 322.

[141]. Diyarbekri, I, 223.

[142]. Me'nûn kelime olarak kesmek demektir. Dehrin olayları ve ölüm için de kullanılır. Ölüm de ecel denen zamanın kelimesidir. Bkz. Tur, 52/30-31; Sabuni, III, 267.

[143]. İbn-i Hişam, II, 94.

[144]. Kalp ruh, gönül, akıl dünya gibi manalara gelir.

[145]. Bkz. Zümer. 39/23.

[146]. İbn-i Hişam, II, 94- 95; Zehebi, s. 317; Diyarbekri, I, 323; Köksal Mekke Devri, s. 402; et-Tac'ta belirtildiğine göre, Medine'de Resulullah'a Ebulhakem unvanlı birisi gelmiş, Resulullah, Hakem adının Allah'a mahsus olduğunu belirterek onun adını değiştirmiştir. Çünkü yanılmayan ve verdiği hükümlerde hata olmayan ancak Allah'tır. Bkz. Mansur Ali, V, 276.

[147]. İbn-i Hişam, II, 95; Zehebi, s. 317; Diyarbekri, I, 323; Köksal, Mekke Devri, s. 200.

[148]. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 320.

[149]. Hitti, I, 36.

[150]. Diyarbekri, I, 320; İbn-i Hişam, II, 97.

[151]. İbn-i Hişam, II, 95; Zehebi, s. 320, 322; Muhammed Rıza, s. 165; Hamidullah, İslam Peygamberi, I, 172 vd.

[152]. Bu kimse babası İran'da tıp tahsili yapan, kendiside ondan doktorluk öğrenen, İran kültürünü iyi tanıyan biriydi. İran Edebiyatı ile Kuran'a karşı koymak düşüncesindeydi. Ayetlere karşı İran edebiyat ürünlerini öne sürüyordu. Bkz. Hitti, II. Cilt, İlgili konu; Hasan İbrahim Hasan, II, 128.

[153]. İbn-i Hişam, II, 95; Köksal, Mekke Devri, s. 40.

[154]. İbn-i Hişam,, I, 95; Diyarbekri, I, 324; Köksal, Mekke Devri, s. 405.

[155]. Çürümüş kemiklerin diriltileceği konusu. Bkz. Sarıcık, Cahiliye, s. 137.

[156]. İbn-i Hişam, II, 95; Diyarbekri, I, 324.

[157]. Yasin, 36/1- 9; Diyarbekri, I, 324; Muhammed Rıza, s. 158; Muhammed Hudari, s. 77.

[158]. Yazır, VI, 4006- 4011; Önkol, "Hicret", DİA, XVII, 461 vd.

[159]. Lings, s. 20

[160]. Enfal, 8/30; İbn-i Hişam, II, 96; Diyarbekri, I, 32

[161]. Diyarbekri, I, 324; Muhammed Rıza, s. 159 Köksal, Mekke Devri, s. 406.

[162]. Diyarbekri, I, 326.

[163]. Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 102.

[164]. Diyarbekri, I, 327.

[165]. Resul-i Ekrem, Sevr dik olduğu için bir ara sandaletini çıkarmak durumunda kalmıştı. Yolculuğun gece yapılması ve dağın dikliğinden ayakları yarılmış ve tabanları şişmişti. Bkz. Diyarbekri, I, 127; Zehebi, s. 321.

[166]. O zamanlar Sevr Dağı toprağı erozyona uğramamış, fundalık ve vahşi hayvanların bulunduğu bir dağdı.

[167]. hı ile yazılan kelime zayıf güçsüz demektir. Burada Ebu Bekir görüşünü onaylamamaktadır.

[168]. Hadis-i şerif hakkında çok şeyler söylene de, Hz. Ebu Bekir'in irtidat ve irtica olaylarındaki tutumu bellidir ve bu hadiste anlatıldığı gibidir. Bkz. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 321

[169]. Nevevi, s. 67, 78, nr. 72; Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 175, 179.

[170]. İbn-i Hişam, II, 100.

[171]. İbn-i Hişam, II, 99; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 322; Köksal, Mekke Devri, s. 408.

[172]. Mücadele, 58/7.

[173]. Bkz. İbn-i Hişam, II, 99; Diyarbekri, I, 328-329; Yazır, IV, 2546-2547.

[174]. İbn-i Hişam, I, 386; Sarıcık, Çağrı, 159, 194, 208,313, 331,332.

[175]. Sahabilerden üç kişi Tebük Savaşı'na katılmamıştı. Sonradan bu katılamayanlar affedilmiştir. Affedildikleri ayetlerde belirtilir. Bkz. Tevbe, 9/40.

[176]. Tevbe, 9/39-40.

[177]. Yazır, IV, 2546.

[178]. İbn-i İshak, s. 312; İbn-i Hişam, III, 45; Vakidi, I 296; Diyarbekri, I, 440.

[179]. Buhari, IV, 191- 192; Canan, XII, 261, nr. 4382, XII, 268, nr. 4383.

[180]. Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 102.

[181]. Bkz. Bakara, 2/248; Fetih, 48/4, 18, 26; Tevbe, 9/26, 40.

[182]. Yazır, IV, 2547.

[183]. Rağib, s. 237.

[184]. Yazır, IV, 2546; Resulullah da onu "sahibî/arkadaşım" diye nitelemişti. Bkz. Buhari, IV, 192.

[185]. Köksal, Mekke Devri, s. 410.

[186]. Zehebi, s. 323; Diyarbekri, I, 127, 129.

[187]. Zehebi, s. 323.

[188]. "İnne evhene'1-buyûti lebeytu'l-Ankebût." ayetini hatırlayalım.

[189]. Diyarbekri, I, 329. Kültürümüzde güvercine duyulan sevgi bundandır. Hatta güvercinler için vakıflar ve hayratlar da yapılmıştır.

[190]. Diyarbekri, I. 329; Kadı İyaz, s. 686; Bursevi, III, 434.

[191]. "Kur'ânı biz indirdik, onu koruyacak olun da biziz."

[192]. İbn-i Hişam, II, 99; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 320.

[193]. Hz. Ebu Bekir'in azatladığı kimseler ve Amir b. Führeyre'nin işkence görmesi konusu için, bkz. İbn-i Hişam, I, 272, 340.

[194]. Diyarbekri, I, 330; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 323. Üç Devenin biri kiralanan Abdullah b. Uraykit'a aitti. Bkz. Köksal, Mekke Devri, s. 410.

[195]. Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 104.

[196]. Köksal, Mekke Devri, s. 412.

[197]. Arab'ın, Hicaz'ın Şam'ın fazileti hakkındaki sahih hadisler. Bkz. Mansur Ali, III, 420, 423.

[198]. Mansur Ali, III, 423.

[199]. A.g.e., III, 423.

[200]. Âl-i İmran, 3/96.

[201]. Mansur Ali, I, 234.

[202]. Mansur Ali, I, 234; (Kütüb-i Sitte'den beşinin rivayeti).

[203]. Hayır cihetiyle Medine-i Münevvere de Mekke gibidir.

[204]. Bu konuda geniş bilgi için bkz. Sarıcık, Kendi Dilinden-1, s. 105- 108.

[205]. İbn-i Hişam, II, 99; Buhari, IV, 254; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 321; Diyarbekri, I, 330.

[206]. Rağıb, s. 539.

[207]. İbrahim, 24/35. Allah'ın kendisi, Peygamberleri ve iyi kulları ile hidayet etmesi ile ilgili ayetler için bkz. Muhammed Fuad Abdulbaki, s. 173 vd.

[208]. Hz. Ebu Bekir'in Resulullah için canının ve malını ortaya koyduğunu Hz. Peygamber'in (a.s.m.) açıklaması. Bkz. Buhari, IV, 192; Canan, XII, 68.

[209]. İbn-i Hişam, II, 1000; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 320; Diyarbekri, I, 330.

[210]. Kasas, 28/85.

[211]. Farklı görüşler için bkz. İbn-i Kesir, Tefsir, II, 402.

[212]. Kasas Suresi, ilgili ayetin tefsirine bkz. Buhari, V. 18.

[213]. Diyarbekri, I, 331.

[214]. Muhammed Rıza, s. 509.

[215]. Hicaz'ın iklimi konusuna bkz. Hitti, I, 36.

[216]. Unat, s. 2

[217]. Hitti'ye Göre Medine'ye ulaşma, 24 Eylül, 622'dedir. Bkz. Hitti, I, 171; Hizmetli, s. 295; Medine'ye ulaşma 27 Eylül 622 dedir. Ayrıca bkz. Yücel, s. 100.

[218]. Diyarbekri, I, 331.

[219]. Diyarbekri, I, 331.

[220]. İbn-i Hişam, II, 101.

[221]. Diyarbekri, I, 333; Koyunun iki kere sağılması ve farklı kaynaklardaki rivayetler için bkz. İbn-i Hişam, II, 10; Köksal, Mekke Devri, s. 416.

- [222]. Diyarbekri, I, 333- 334; Köksal, Mekke Devri, s. 417.
- [223]. Suyuti, Hasâis, I, 303; Heyet, Sahabiler Ans. I, 178.
- [224]. Cevdet Paşa, I, 281; Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 103; Hasan İbrahim Hasan, I, 266.
- [225]. Zehebi, s. 327; Arap Yarımadasındaki Pazarlar için bkz. Hamidullah, İslâm Peygamberi, II, 1001; Sarıcık, Dört Halife, I, 266 vd.
- [226]. İbn-i Hişam, II, 102. hicret sırasında yanındaki paranın 500 veya 600 dirhem (akçe) kadar olduğu da belirtilir. Bkz. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 327.
- [227]. Buhari, IV, 192; Canan, XII, 268.
- [228]. İbn-i Hişam, II, 102; Zehebi, s. 327.
- [229]. İbn-i Hişam, II, 103; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 326; Diyarbekri, I, 332; Köksal, Mekke Devri, s. 418.
- [230]. "Tebi'ahumâ dühânün ke'l-İ'sârı."
- [231]. "Fe'areftu hîyne raeytu zâlike, ennehû kad mûni'a minnî ve ennehû zâhirun." Bkz. İbn-i Hişam, II, 103; Diyarbekri, I, 332.
- [232]. İbn-i Hişam, II, 103; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 327.
- [233]. İbn-i Hişam, II, 104; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 307.
- [234]. Feyruzabadi, s. 1345.
- [235]. A.g.e., s. 341.
- [236]. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 330; Diyarbekri, I, 335; Hamidullah, İslâm Peygamberi, I, 177; ayrıca bkz. Köksal, Medine Devri, s. 422; Sarıcık, Cahiliye, s. 80-81.
- [237]. Zehebi, Tarihu'l-İslam, 330.
- [238]. Meryem, 19/1 vd. Köksal, Mekke Devri, s. 422.
- [239]. Mekke Fethi konusu için bkz. Vakidi, II, 782.
- [240]. A.g.e., II, 782; Geniş bilgi için bkz. Sarıcık, Cahiliye, s. 80.
- [241]. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 339; Diyarbekri, I, 335.
- [242]. Hamidullah, İslam Peygamberi, I, 177.
- [243]. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 330.
- [244]. Harre kara taşlık demektir. Lav fışkırması ile kara taşların kapladığı, Medine ile güneyindeki Akik Vadisi arasındaki kısımdır. Bkz. Feyruzabadi, s. 479. Emeviler devrindeki Harre vakası da buradan adını almıştır. Hamidullah, Vesaik, s. 71.
- [245]. Hangisi Hz. Ebu Bekir, hangisi Resulullah bilemiyordu.
- [246]. İbn-i Hişam, II, 09- 110; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s I, 336.

- [247]. Geniş bilgi için bkz. Sarıcık, Kendi Dilinden–1, s. 105-108.
- [248]. Rağıb, s. 7; Sarıcık, Ehl-i Beyt, s. 149, 156, 161.
- [249]. Rağıb, s. 7.
- [250]. A.g.e., s. 7.
- [251]. Sihriyet ve sebep için bk. A.g.e., s. 220.
- [252]. Sarıcık, Ehl-i Beyt, s. 104.
- [253]. Rida, belden üste örtülen şal ve örtüdür.
- [254]. Hamidullah, İslam Peygamberi, I, 178, fırka 301; Hamidullah, Vesaik, s. 71.
- [255]. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 333; Diyarbekri, I, 336.
- [256]. M. Akif'in "Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak, sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak" ifadeleri akşam kızılığına işarettir. Al sancak akşamın allığıdır. Az sonra bu allıkta İslam'ın ve istiklalinin sembolü hilal doğacaktır ve milletin yıldızı tekrar parlayacaktır.
- [257]. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 333.
- [258]. İbn-i Hişam, II, 12; Diyarbekri, I, 339; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 334; Hamidullah, İslâm Peygamberi, I, 191 vd. Muhammed Rıza, s. 164
- [259]. Diyarbekri, I, 339; Muhammed Rıza, s. 164; Köksal, I, 17.
- [260]. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 335.
- [261]. A.g.e., s. 335.
- [262]. Buhari, IV, 265- 266; Müslim, nr. 2009; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 332; İbnü'l- Esir, II, 109. Köksal, I, 25.
- [263]. Diyarbekri, I, 341; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 335.
- [264]. Buhari, IV, 260; Köksal, I, 25.
- [265]. Diyarbekri, I, 341; Buhari, IV, 266.
- [266]. Diyarbekri, I, 381; Köksal, I, 10.
- [267]. İbn-i Sa'd, I, 235; Suruç, I, 447.
- [268]. Köksal, I, 109.
- [269]. İbn-i Hişam, II, 124; Köksal, I, 112.
- [270]. Diyarbekri, I, 387; Köksal, I, 122.
- [271]. İbn-i Sa'd, VIII, 62; İbn-i İshak, s. 239-240.
- [272]. Köksal, I, 217
- [273]. Geniş bilgi için bkz. Al-i İmran, 3/81; Vahidi, s. 137; Abdulfettah el Kadi, s. 89–90; Yazar, II, 1238; Köksal
- [274]. Vakidi, I, 48; Köksal, II, 106–107

[275]. Enfal, 8/67-69; Vahidi, s. 242–244, nr. 485–486; Yazır, IV, 2432-2433; Köksal, II, 171-172; Vakidi, I, 105.

[276]. Vakidi, I, 240; Köksal, III, 182; Vakidi, I, 297

[277]. İbn-i Hişam, III, 191 vd, Suruç, II, 153; Köksal, IV, 75.

[278]. İbn-i Hişam, III, 365–366, Vakidi. II, 606; Köksal, VI, 210–211; Buhari, III, 182.

[279]. İbn-i Hişam, IV, 12–13; Köksal; VIII, 176–179.

[280]. Buhari, V, 70; Köksal, IX, 123.

[281]. Köksal, IX, 143–144.

[282]. Vakidi, III, 991; İbn-i Hişam, IV, 171–172; Köksal, IX, 159–157, Çetiner, 116.

[283]. Vakidi, III, 996; Köksal, IX, 174.

[284]. Vakidi, III, 996; Köksal, IX, 174.

Hiz. Ebu Bekir (r.a.) Fil Yılı'ndan üç yıl kadar sonra (M. 573) bu şehirde doğduğunda, ailesi ona "Abdulkâbe=Kâbe'nin Hizmetkârı, Kâbe'nin Kulu" adını verdi. Mekke'de bu ad yaygındı. O, annesi Selma'nın ilk çocuğuydu. Annesi Selma binti Sahr, iyi bir kadındı ve bu yüzden "Ümmü'l-Hayr=İyilik Anası" diye anılıyordu. Ebu Kuhafe diye bilinen babası Osman, herhalde Kâbe kentinde oğluna "Abdulkâbe" adını vermeyi anlamlı bulmuştu. Ebu Kuhafe Kureys'in alt kollarından birine mensuptu. Aşireti Teymoğulları diye bilinmekteydi. Ebu Kuhafe ayrıca, Teymoğulları reisi, meşhur silah ve köle tüccarı Abdullah b. Cüd'an'ın da kuzeniydi. Hiz. Ebu Bekir (r.a.) on sekiz yaşlarındayken babasıyla birlikte onun evine gelecek "Hılfu'l-Fudûl=Faziletli Antlaşması" sırasında orada olacaktı. Ayrıca arkadaşısı 'Muhammedü'l-Emin' de antlaşmada orada yerini alacaktı.

b) Madem künyeler genelde şeref için alınır, ona da cehennemdeki şerefine (!) münasip ve kendisine pek lâayık "Ebu Leheb=Ateş Atası, Ateşin Babası" künyesi verilmişti. Burada müthiş bir alay, tahkir ve yerin dibine batırma vardır. "Yakında alevli büyük ateşe yaslanacak" vaidi de böyledir. O kendi dünyasına göre, iki elinin işledikleriyle, faaliyet ve hayat tarzıyla, serveti, saygınlığı ve şerefiyle, kendisine yardımcı oğulları ve hanımıyla birlikte herhalde parlak bir gelecek ummaktaydı: Kâşanelerde koltuklara yaslanıp, kendisine ikramlar yapılmasını ve saygın bir misafir gibi ağırılanmasını ümit ediyordu. Hayır, o, Ateş Babası olacaktı. Renkli değerli koltuklara değil, alevli

ateşe yaslanacaktı. Hem ona, şahane saraylarda hizmetçiler ikram ve izzet etmeyecekti. Çok sevdiği hanımı da, yaslandığı ateşe odun getirecekti. Oysa hanımı da dünyada, hizmeti için köleler ve cariyeler istihdam ederdi. Hatta zaman zaman “Kureyş şüphesiz bilir ki, ben onların beyinin (Harb’in) kızıyım” derdi.

Cahiliyede yol göstericiye “hâdi” denilmekteydi. Bunlar, yolcuları bir yerleşim biriminden değerine en tehlikesiz yoldan götürürlerdi. Ayrıca hâdilik lütuf ve nezaketle yola iletmeyi gerektiren bir anlamı da içinde barındırıyordu. “Hidayet ve hâdi” kelimeleri; İslam’dan sonra “İslamiyet ve İslam’a girip doğru yolu bulma” manalarında kullanılır oldu. Artık hâdi, Allah’a giden yolu iyi bilen, insanları sırat-ı müstakimden yürüten, cennete ve rızaya ulaştıran demektir. Bu manada hâdi; Allah’tır, Resul-i Ekrem’dır, risalet yolundan giden ulema ve sulehâdır. Kur’an-ı Kerim’de Allah’ın hidayet etmesinden sık sık söz edilir.

Hız. Peygamber (a.s.m.) hicretin ilk senesi muhacirlerle ensar arasında muahât/kardeşlik kurmuştu. O kendisiyle Hız. Ali’yi (r.a.) kardeş ederken, Hız. Ömer’i (r.a.) de Hız. Ebu Bekir’le (r.a.) kardeş etti. Ayrıca ensardan Zeyd b. Harice (r.a.) de Hız. Ebu Bekir’le (r.a.) kardeş edilmişti.

Gizli toplantıya, Haşimilerden kimse çağrılmamıştı. Her ne kadar Ebu Leheb (Abduluzza) gibi dostları Resulullah’a (a.s.m.) düşmanlık besliyorsa da, asabiyet damarı ile durumdan Haşimileri haberdar edebilirdi. Toplantıda Ebu Leheb’in yer aldığını belirten kayıtlar da vardır.

Kur’ân, “sözlerin en güzeli=ahsenü’l-hadîs”tir. Elbette en güzel güzelliğin kemal mertebesindedir. Allah hatadan, kusurdan ve acizden münezzehe olduğuna göre; onun Kelâm-ı Kadim’inde hata ve kusur yoktur. Bu yüzden Kuran’da kusur görmek ve beğenmemek; ona bakanların kusurundan, akıllarının kısalığından, inanç ve fitratlarının bozukluğundandır. Renk körü ve göz hastası; en güzeli de çirkin görebilir. Akıl gözü kör ve hastalıklı olan da böyledir.

“Önünüzü ve arkanızı gözetlemek için.”

İnce yapılı, kuru parmaklı, beyaz yüzlü ve çıkık alınlı biriydi. Çukur gözleri ve seyrek sakalları vardı. O geleneğe uyarak sakallarını kınalardı. Hiçbir şey onun Müslüman oluşu kadar Resulullah’ı

(a.s.m.) sevindirmedi. Bazen bir kişinin İslâm'ı seçmesi, binlerce kişinin Müslüman olmasından daha çok inkişafı ve gelişmelere sebep olabilir.

Büreyde, "brd" kökünden gelen bir kelimeydi. Soğumakla ilgili bir isimdi. Resulullah (a.s.m.) ismin manasını hayra işaret saymış, "işimiz soğudu ve bozulduktan sonra düzeldi" diye tefe'ül etmiş, adı ve cevabı hayra yormuştu. Büreyde'ye tekrar sordu:

"Kabul ediyorum."

"Ey Ebu Bekir, Büreyde kavmi ve kavmi dışındakiler için ne iyi adamdır. Bir topluluğun en hayırlısı da, günaha girmediği müddetçe kavmini müdafaa edendir."

O (Resulullah Haremde) namaz kılıyordu; Ukbe b. Muayt'ı Nebi sallahu aleyhi ve selleme gelirken gördüm. Hemen ridasını onun boynuna koydu (doladı), onu iyice boğdu. Derken Ebu Bekir (r.a.) geldi, onu itti ve şöyle dedi: "Bir (büyük) insanı 'Rabbim Allah'tır' dediği için mi katledeceksiniz? Oysa O Rabbinizden size açık ayetlerle geldi!"

"Ente yâ ebâ bekrin es-sıddîkî=Ebu Bekir, sen sıddîksın (pek doğrulayıcısın.)"

Hz. Ebu Bekir (r.a.), hicretin ilk yılında, bir gün Yahudilerin eğitim, öğretim ve mahkeme binası gibi kullandıkları, toplantılar tertip ettikleri Beytül-Midras'a gidip, âlimleri Finhas'ı İslam'a davet etmiş ve hatta bu konuda bir ayet de nazil olmuştu.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) Müslüman olduğunda 40.000 dirhemlik bir servetin sahibiydi. O zamanlar, Mekkeliler ve Medineliler Bizans, Sasani ve Yemen/Himyer parası kullanıyorlardı. Bu, altın, gümüş veya külçe cinsinden servetinin toplam değeri olabilir. Hz. Ebu Bekir (r.a.), (mücevherat, külçe altın veya gümüş cinsinden) servetini Mekke'deki evinin duvarında, duvara açılan bir gömme kasada saklıyordu. Ailesi de bunu bilirdi.

O ideal ve iyi bir Müslüman'dı: Cimrilik yerine cömertliği, isyan yerine ittikayı, yalanlama yerine doğrulama ve iman etmeyi esas almıştı. Onun karşısında yer alanlara da yüsr/kolaylık değil, usr/zorluk yolu hazırlanmaktaydı.

Hz. Muhammed (a.s.m.) ve ondan iki yıl kadar sonra dünyaya gelen Ebu Bekir (r.a.) böyle bir şehirde doğdu. Şehirde o zamanlar

üç bin kişi yaşıyordu, şehir canlı bir ticaret hayatına sahipti. Mekke adı bir görüşe göre Sebe dilindeki “Makuraba” kelimesinden gelir. Makuraba, “mukaddes ibadet yeri, tapınak (ibadethane)” demektir. Kur’an-ı Kerim de bu kenti, “Ümmülkura/Şehirlerin Anası, Karyatân ve Beke” olarak anar. Onun ortasında yer alan Kâbe de mübarek, Allah’a ibadet için ilk kez yapılan bir “Beyt/Ev, Allah’ın Evi”dir. Bu mecazi bir anlatımdır; Allah’a ibadet edilen yer demektir.

Fetihlerin anası Mekke Fethi’nde de, güvercinler Resulu’s-Sekaleyn’i ve askerlerini güneşten korumak için başları üstünde uçup gölgelemişlerdi. Sanki Kutlu Nebi’ye “asker olup” büyük fethi kutlamışlar, Allah’ın ilhamı ile sayeban olmuşlardı. Müslümanların güvercin sevgisinin temeli buradadır. Elbette güvercine yuva yapmasını, örümceğe ağ örmesini ilhamla öğreten, elsiz böceğe ipeği eğirten Rabb-i Kadir; onlara nereye yuva yapacaklarını, ne zaman ve nerede tezgâhlarını kurup ağlarını öreceklerini de ilham ediyordu. Şiddetli kışta baharı ve güzel çiçeklerin hayat programının hıfzedip bahara ulaştıran, elbette en çetin şartlarda Resulü’nü, onun arkadaşını muhafaza edecekti, hem hıfzedeceğine dair söz vermişti. Vahiysiz akıl, sonuca ulaştım dediği yerde - mağara önünde olduğu gibi- umulmadık şekilde yanılıbiliyordu.

İslam Tarihi’nde “Bedir” ve “Hilal” den çok söz edilir. Hilâl başlangıç ve gelişmenin işaretidir. Hilalin doğuşu yeni bir zamanın, ayın ve günün başlangıcıdır. “Başlangıç Hilâli” akşamüzeri batıdan doğar. Akşam kızılılığı içinde kendini gösterir. Karanlıkta hilal bir nur ve ışık ümididir. Gün geçtikçe, hilalin yayı kalınlaşıp ışığını arttırır. Sonra yuvarlak bir “bedir/dolunay” olur. Resulullah (a.s.m.) da karşılamada “tala’al-bedru ‘aleyne” ile dolunaya benzetilmişti. O Kur’an Güneş’inden nurunu alan, dalalet zulmetlerinde ışık saçan bir bedirdi. Mekke’den, Medine’nin batısından hicret başlangıcında sanki bir “Hilal” olarak doğmuş, yavaş yavaş büyümüş, Rebiülevvel ayının ikinci haftası içinde sanki dolunay olarak Veda Tepesi’nden Medine’yi aydınlatmıştı. İslam bayraklarındaki hilal, Hilal ve Bedreddin adları buralara kadar dayanır ve bunların iman ve İslam ışığı ile ilişkisi vardır.

. Diyarbekri, I, 330; Zehebi, Tarihu’l-İslam, s. 323. Üç Devenin biri kiralanan Abdullah b. Uraykıt’a aitti. Bkz. Köksal, Mekke Devri, s.

410.

. Hz. Ebu Bekir'in azatladığı kimseler ve Amir b. Führeyre'nin işkence görmesi konusu için, bkz. İbn-i Hişam, I, 272, 340.

. İbn-i Hişam, II, 99; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 320.

. "Kur'ânı biz indirdik, onu koruyacak olun da biziz."

. Diyarbekri, I, 329; Kadı İyaz, s. 686; Bursevi, III, 434.

. Diyarbekri, I, 329. Kültürümüzde güvercine duyulan sevgi bundandır. Hatta güvercinler için vakıflar ve hayratlar da yapılmıştır.

. "Inne evhene'1-buyûti lebeytu'l-Ankebût." ayetini hatırlayalım.

. Zehebi, s. 323.

. Zehebi, s. 323; Diyarbekri, I, 127, 129.

"Buna gücün yetmez. Benim muvaffak olduğumu haber alınca bize katılırsın."

. Köksal, Mekke Devri, s. 410.

Yahudi, beyazlar giymiş Resulullah'ı (a.s.m.) ve can yoldaşı Ebu Bekir'i (r.a.) görünce: "Hâzâ ceddüküm kad câe=İşte atanız (ceddiniz) geldi!" diye haber vermişti. Çünkü peygamberler ümmetlerinin manevi babasıdır. İslam ve Müslümanlar için Resul-i Ekrem bir bakıma tüm zenginliklerin, mutlulukların, devletlerin, rıza-i İlahinin ve ebedi saadetin sebebidir. Ondan büyük varlık sebebi, devlet, ondan üstün zenginlik ve devletli yoktur. Ayrıca onun gönderilmesi devletler kurulmasına sebep olmuş, insanlık tarihinin akışını değiştirmiştir.

Mekke'de inen son sure Ânkebut Suresi'ydi. Bunun ilk on üç ayeti bazı kimselere yapılan işkenceden dolayı inmişti: Bunlar, Ammar b. Yasir, Ayyâş b. Rebia, Velid b. Velid (Veli b. Muğire'nin Oğlu) ve Seleme b. Hişam'dı.

Oysa tüm hayvanlara "İlham-ı Rabbani" ile görevlerini öğreten "Allah örümceğe emretmiş, o da ağını örerek Resulullah'ı perdelemişti. Hem iki dağ güvercinine de (İlham-ı Rabbani ile) emir etmiş, onlar da mağara ağzında durmuşlardı" Hatta bir rivayete göre silahlı Kureyş gençlerinden bir grup mağaraya kadar gelmiş, içlerinden biri mağara önüne gelip, diğerleri yanına dönmüş ve izlenimlerini şöyle aktarmıştı:

Bedir Savaşı kazanılmış, Kureyşlilerden yetmiş kadar esir alınmıştı. Bunlar konusunda ne yapılacak ve nasıl davranılacaktı?

Hız. Ebu Bekir (r.a.), Bedir esirleri konusunda Hız. Peygamber (a.s.m.) gibi düşünüyordu. Onlardan kurtuluş akçesi alınmalı ve esirler serbest bırakılmalıydı. Fakat inen ayetler, bu konuda esirleri öldürme yönünde görüş belirten Hız. Ömer'i (r.a.) desteklemişti.

. Bu konuda geniş bilgi için bkz. Sarıcık, Kendi Dilinden-1, s. 105-108.

. Hayır cihetiyle Medine-i Münevvere de Mekke gibidir.

. Mansur Ali, I, 234; (Kütüb-i Sitte'den beşinin rivayeti).

. Mansur Ali, I, 234.

. Âl-i İmran, 3/96.

. A.g.e., III, 423.

. Mansur Ali, III, 423.

Yeryüzünde Allah'a ibadet edilen ilk yer Mekke'ydi, Allah'ın ilk evi Kâbe orada inşa edilmişti. Ayet-i Kerime de bu gerçeği açıklar: "Şüphesiz âlemlere bereket ve hidayet kaynağı olarak insanlar için kurulan ilk ev Mekke'de olandır." Resulullah'a (a.s.m.) yeryüzünde yapılan ilk mescit sorulduğunda "Mescid-i Haram" diye cevap vermiş, ikinci sırada Mescid-i Akşa'yı getirmişti. Ardından konuyu soran Ebu Zer'e: "Sonra bütün yeryüzü mescittir, namaz sana nerede yetişirse orada kıl" buyurmuştu. Ayrıca Resulullah (a.s.m.) "Ancak üç mescit için göç yapılır: Şu Mescidim, Mescid-i Haram ve Mescid-i Akşa" buyurmuştu. Medine'nin, Mekke'nin, Filistin ve Şam beldesindeki Mescid-i Akşa'nın önemi ortaya çıkıyordu. Mescid-i Akşa da, geçmiş peygamberlerin ve ümmetlerin kıblesi olması, oralarda peygamberler ve ümmetlerinin yaşaması açısından bereketli ve hayırlıydı. Ayrıca Resul-i Ekrem; "Bana yeryüzü mescit kılındı" buyurdu. Böylece kendi büyüklüğüne ve onunla mücadele edenlerin rütbesine de işaret etti: Onun şahs-ı manevisi öyle büyüktü ki; koca arz onun mescidi, Mekke mihrabı ve Medine de minberi gibiydi. Resulullah (a.s.m.), sahabileri, ilk Müslümanlar, ilklerin ilkleri ve onlar içinde Ebu Bekir (r.a.) pek hayırlı olmalı ki, Mekke yerlerin en hayırlısı olsun.

. Arab'ın, Hicaz'ın Şam'ın fazileti hakkındaki sahih hadisler. Bkz. Mansur Ali, III, 420, 423.

. Köksal, Mekke Devri, s. 412.

. Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 104.

“Vallahi babam bize bir şey bırakmamıştı. Fakat ben böyle yapmakla onu sakinleştirmek istedim.”

Allah; Resulü'nü, Habib'ini, onun can dostu ve yardımcısını onların görmedikleri manevi ordularla teyit ediyor ve destekliyordu. Allah zayıf örümcek ağıyla onların gözlerini perdelemişti, buna da İslam'ın azılı bir düşmanı olan Ümeyye'nin sözlerini vesile kılmıştı: Ümeyye peygamberliğin altıncı yılında davasından vazgeçmesi için Resulullah'a (a.s.m.) mal ve para teklif edenler arasındaydı. Ebu Talip'in ölümünden az önce kendileriyle Muhammed'in (a.s.m.) arasını bulması için gelen Kureyşli liderler arasında da o vardı. Hz. Peygamber'i (a.s.m.) öldürme kararı alanlardan biri de oydu.

“Yâsîn. Pek hikmetli Kur'an hakkı için. Muhakkak sen, (tarafımızdan kullarıma) gönderilen elçilerdensin. Dosdoğru bir yol (İslâm) üzerindesin... Biz onların önlerine (ahiret işlerine) bir engel, arkalarına (dünya işlerine) bir engel/set çekip kendilerini sarmışız, artık (hakkı) görmezler”

“Ebu Bekir, Gerçekten ben, sana ve tüm insanlara gönderilen Allah elçisiyim. İnsanları bir olan (şeriksiz ve benzersiz) Allah'a çağırıyorum. Sen de bunun doğruluğuna inan.”

. Muhammed Rıza, s. 509.

. Diyarbekri, I, 331.

. Kasas Suresi, ilgili ayetin tefsirine bkz. Buhari, V. 18.

. Farklı görüşler için bkz. İbn-i Kesir, Tefsir, II, 402.

. Kasas, 28/85.

. İbn-i Hişam, II, 1000; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 320; Diyarbekri, I, 330.

. Hz. Ebu Bekir'in Resulullah için canının ve malını ortaya koyduğunu Hz. Peygamber'in (a.s.m.) açıklaması. Bkz. Buhari, IV, 192; Canan, XII, 68.

. İbrahim, 24/35. Allah'ın kendisi, Peygamberleri ve iyi kulları ile hidayet etmesi ile ilgili ayetler için bkz. Muhammed Fuad Abdulbaki, s. 173 vd.

. Rağıb, s. 539.

. İbn-i Hişam, II, 99; Buhari, IV, 254; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 321; Diyarbekri, I, 330.

. Hicaz'ın iklimi konusuna bkz. Hitti, I, 36.

Meâd kıyamet günüdür. Çünkü mebde başlangıç, meâd son, dönülecek ve varılacak yerdir. Meâd cennettir. Allah Resulullah'ı (a.s.m.) bu hayattan sonra cennete döndürecek, tüm insanlardan önce o cennete girecektir. Meâd ölümdür. Yüce Allah çok geçmeden Resulullah'ı (ve bütün insanları) ölüme döndürecektir. Buhari "ilâ me'âdin" ifadesini "ilâ Mekkete" diye yorumlar. Buna göre ayet "...Seni o az zaman sonra Mekke'ye döndürecektir" demek olur.

Hiz. Ebu Bekir (r.a.) yalnız Bilal b. Rebah'ı (r.a.) değil, daha başkalarını alıp azat etmişti. Bunlar Müslüman olan yedi veya sekiz kişiydiler. Amir b. Führeyre, Ümmü Ubeyy ve Hiz. Zinnîre, Nezire, Nehdiyye; Nehdiyye'nin iki kızı bunlardandır. Bunlardan ilki erkek diğerkleri kadındır. İslam köleler arasında yayılıyordu. Çünkü onlara hürler gibi cennet vaat ediyor ve merhamet sunuyordu, diğerk yandan Müslümanlar onları diğerk insanlar gibi saygıdeğerk kabul ediyorlardı.

Beşincisi: En hayırlı yeri, en çok sevdiğini belirtir. Onun ve ashabının sevgisi, Mekke'nin taşına toprağına yönelik değildir. Orası kara taşlı, susuz, dağları çıplak, ziraatsız ve verimsiz bir vadi de olsa; ona ondan "daha güzel vatan yoktur." Hiz. Peygamber, çıkarılmaya zorlanmış ve oradan çıkarılmıştır. Yoksa asla oradan ayrılmayacak ve başka yeri yurt tutmayacaktır.

"Felâ tutî'ûhı ve lâ tesme'û minhu=bu yüzden ona boyun eğmeyiniz ve onu dinlemeyiniz."

Ayetin açıklamasına göre, Resulullah'ın (a.s.m.) sözü üzerine Allah Hiz. Ebu Bekir'e (r.a.) sekinetini indirdi. O Allah'ın sekinet indirdiğı ve buna layık olan biriydi. Kuran-ı Kerim altı yerde müminlere sekinet indirildiğini açıklar. Bunlardan beşi Hiz. Peygamber Efendimiz ve sahabilerinedir. Beş sekinetten biri de Sevr'de gerçekleşmiş ve yalnız Hiz. Ebu Bekir'e (r.a.) indirilmiştir. Sekine, müminlerin kalplerine inen bir melektir ve onlardan korkuyu giderir. O bir görüşe göre akıldır ve arzulara meyli dindirir. Sekine korkuya sekinet veren ve gideren demektir. Bu açıdan Allah'ın sekinet indirmesi; kalbe bir melek indirerek ferahlama sağlama, insana akılla dengeli hareket gücü verme ve ondan korkunun giderilmesidir.

Hiz. Ebu Bekir (r.a.) Müslüman olmadan önce, genç yaşta ticarete başlamıştı. Rivayetlere göre, Hiz. Peygamber'in (a.s.m.) yirmi beş yaşındayken katıldığı Suriye ticaret kervanında o da vardı. Onun Hiz.

Peygamber'den (a.s.m.) iki yaş küçük olduğu düşünülürse, arkadaşı Hz. Ebu Bekir (r.a.) de yirmi üç yaşındaydı. Hz Ebu Bekir (r.a.) çoğu Mekke'li gibi ticaret kervanlarıyla Yemen'e ve Suriye'ye defalarca gidip geldi. Onun işi elbise ve kumaş ticaretiydi. Günümüz söyleyişle o tekstil ve hazır giyim işiyle uğraşıyordu. Kervanların yolları uzundu ama kervan ticaretinde iyi para vardı. O Müslüman olduğu yıllarda ve kırk yaşlarında iyice zenginleşmiş, sermayesini 40.000 dirheme çıkarmıştı.

. Cevdet Paşa, I, 281; Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 103; Hasan İbrahim Hasan, I, 266.

. Suyuti, Hasâis, I, 303; Heyet, Sahabiler Ans. I, 178.

. Diyarbekri, I, 333- 334; Köksal, Mekke Devri, s. 417.

. Diyarbekri, I, 333; Koyunun iki kere sağılması ve farklı kaynaklardaki rivayetler için bkz. İbn-i Hişam, II, 10; Köksal, Mekke Devri, s. 416.

. İbn-i Hişam, II, 101.

. Diyarbekri, I, 331.

. Diyarbekri, I, 331.

. Hitti'ye Göre Medine'ye ulaşma, 24 Eylül, 622'dedir. Bkz. Hitti, I, 171; Hizmetli, s. 295; Medine'ye ulaşma 27 Eylül 622 dedir. Ayrıca bkz. Yücel, s. 100.

. Unat, s. 2

. İbn-i Hişam, II, 102. hicret sırasında yanındaki paranın 500 veya 600 dirhem (akçe) kadar olduğu da belirtilir. Bkz. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 327.

. Zehebi, s. 327; Arap Yarımadasındaki Pazarlar için bkz. Hamidullah, İslâm Peygamberi, II, 1001; Sarıcık, Dört Halife, I, 266 vd.

Öyleyse öncekiler genelde sonrakilerden iyidirler. Demek İslam, önceleri daha iyi anlaşılmış ve daha iyi yaşanmıştır. En büyük bozulma da, günahların en yaygın ve en açık işlendiği, haramların serbest, yani helal, farzların ihmal edildiği ahir zamanda olacaktır.

"Topluluk bana iyice görününce (ben onlara yaklaşıncı) atım sürçtü, iki ayağı yere girdi, ben de ondan düştüm. Sonra o iki ayağını yerden çıkardı ve ayaklarını fırtına gibi bir duman (tozlu rüzgâr) takip etti. Bunu görünce anladım ki, o (Hz. Peygamber) benden (bir kudret eliyle) korunuyor ve bu açıkça ortadaydı."

Dövölmekten, açlık ve susuzluktan bir Müslüman'ın oturmaya gücü yetmezdi. Ayrıca güçsüz Müslüman'a işkenceciler ne derse onu yapardı. Ona: "Lât ve Uzza Allah yanında senin ilahın mı?" diye sorduklarında o "Evet" derdi. Hatta ona bir böcek gösterip: "Bu böcek Allah yanında (onunla beraber) senin ilahın mı?" derler, o da işkencecilerden kurtulmak için "Evet" derdi. Ama Resulullah (a.s.m.) işkence çekenleri şöyle yüreklendirdi:

"Ey Allah'ın Resülü! İkiniz için yer hazırladım, kalkınız Allah'ın bereketi ile yerlerinize buyurunuz."

Hız. Ömer (r.a.), Hız. Ebu Bekir'in (r.a.) bir gece ve bir gündüzü ile kendisinin bir ömürlük hizmetini geçtiğini belirtmekteydi. Burada, abartma gibi görünen durum hakikattir: Hicret sırasında, en tehlikeli zamanda, en kritik anda, ölümü yüzde yüz göze alarak, Resulullah'la (a.s.m.) beraber olmak, en riskli zamanda ona arkadaşlık ve onu desteklemek, Sevr Dağı'nda yapılan fedakârlıklar pek önemliydi. Böyle şiddetli ve tehlikeli zamanda "zerre kadar amel" dağlar büyüklüğündeydi. Zahmet ve şiddet arttıkça sevap artar. Hem fedakârlık büyüdükçe manevî dereceler yükselir. Ayrıca, "es-sebebu ke' l-fâil=sebeb olan yapan gibidir." Ve "ed-dâllu 'ale'l-hayri ke fâilihî=bir iyiliğe delalet eden yapan gibidir." Buna göre, İslam'ın hicret sonrası dönemindeki bütün zamanlarında Hız. Ebu Bekir (r.a.) pek büyük pay sahibidir. Öyleyse hicret sırasındaki "bir saati Hız. Ömer'in bir ömrü kadardır" denilebilir. Belki o günlerdeki bir saniyesi, bir ay veya bir yıl kadar bereketlidir.

"Ashabım ve sıhirlerim hakkında beni muhafaza ediniz; Kim onlarda beni (hukukumu) muhafaza ederse, Allah onu dünya ve âhirette muhafaza eder. Kim de onlar hususunda beni muhafaza etmezse, Allah ondan yüz çevirir (veya çevirsin) ve onu azapla yakalaması da yakındır."

Birincisi: Muhammed'i zincire vurup tutuklamak, küçük bir delikten yiyeceğini içeceğini verip o hücrede ölümünü beklemektir. Hicaz'da bu yolda, yani müebbet hapisle hayatına son verilenler de vardı. Züheyr ve Nabîğa'nın böyle öldürüldüğü rivayet edilir. Bu teklif yapılırken: "Terabbesû bihî raybe'l l-menûn, hattâ yühlike fîhi=Onun zamanın felaketlerine çarpmasına ve orada ölmesine kadar bekleyiniz" demişlerdi. Yani onlara göre, Hız. Muhammed de bir

şairdi. Benzeri şairler gibi öldürülebilirdi. Bir başka açıdan, İslam'ı yayma faaliyetlerinin cezası; müebbet hapis görülüyordu.

Hicretin dokuzuncu yılında Resulullah (a.s.m.) büyük bir orduyla Tebuk Seferi'ne çıkacaktı. Herkes elinden geldiği kadar orduya yardımda bulunuyordu. Hz. Ebu Bekir (r.a.), bu ordu için elinde olan bütün servetini verdi. O Zorluk Ordusu için dört bin dirhem (bir dirhem üç gramdan fazladır) gümüş vermişti. Hz. Ömer (r.a.) ise mal varlığının yarısını orduya yardım için vermişti. Onun bağıışı da dört bin dirhem gümüştü. Hz. Peygamber'in (a.s.m.) bu son seferde Hz. Ebu Bekir (r.a.), en büyük sancağı taşımıştı.

“Hayır, bu düşünce yerinde değildir. Onu dediğiniz gibi hapsedecek olsanız, durumu kilitli kapılar ardından arkadaşlarını bulur. Üzerinize yürürler ve onu elinizden alırlar. Sonra propagandası ile size karşı çoğalıp sizi yenerler, bu yüzden reyin yerinde değildir.”

Hz. Peygamber Ayşe'nin (r.anha) babasıyla Mekke'de her gün görüşür ve her gün onlara uğrardı. Hz. Ayşe (r.anha) nübüvvetten dört yıl sonra (M. 615) dünyaya gelmişti. Resul-i Ekrem kendisini nikâhladığında yedi yaşındaydı. Nikâhtan sonra hicrete kadar, baba evinde kaldı. Belli bir olgunluğa varınca Medine'de Hanım olarak Allah Resulü'ne geldi. Hz. Peygamber Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) diğer kızlarını değil de onu almıştı. Burada birkaç husus dikkat çeker:

Evet, bu kişinin, saygın, istişareye lâayık zeki birisi olduğu anlaşılıyordu. Necidli olduğunu söylüyordu. Necid, Orta Arabistan'da Medine'nin güney doğusuna, Bahreyn'in kuzey batısına düşen dağlık ve çöl kesimdi. Bu çöl ve bozkır, kireçtaşı özelliği taşıyan kayalıklarla kilometrelerce devam eder. Arada bir kum şeritlerine de rastlanır. Söylediğine göre saygın kişi toplantıda bulunmak ve görüşlerini açıklamak istiyordu. Belki o da Arabistan'ın her yerinden gelen hacılar gibi, Mekke'ye gelen, hâla orada olan birisi olarak yorumlandı. Zaten Mekke yol kavşağında, önemli bir din ve ticaret merkezi olmasından, oraya uğrayan yabancı eksik olmazdı. Hemen herkes gibi o da Muhammed ve İslam problemini duymuş olabilirdi. Ayrıca oradakilere güven telkin etmiş olmalı ki, toplantıya kabul edildi. Herkes gibi yere oturduktan sonra kapı kapatılıp gizli oturum başladı.

Haber üzerine Müslümanlar, aceleyle iyi elbiselerini giydiler ve silahlarını kuşandılar. Böylece onu bir muhafız ve şeref kıtası gibi karşılayacaklardı. Hicret sırasında sekiz dokuz yaşlarında olan Enes b. Malik o günü şöyle anlatırdı:

3) Resulullah'ın (a.s.m.) açıklamasına göre; ashab ve eshârda kim Peygamber hukukuna riayet ederse, Allah onlara dünya ve âhirette ikram ve edep güzelliğiyle muamele edecektir. Yahut Peygamber, böyle davrananlara Allah'ın iyi muamele etmesi için dua etmektedir. Sahabiler ve sıhirlerde Peygamber hukuku nasıl muhafaza edilir? Onlara sevgi ve saygı duyarak, kendilerini incitici olmayıp yollarında giderek. Ama onlar hakkında Hz. Peygamber'in (a.s.m.) razı olacağı tarzda, hürmeti/saygınlığı muhafaza edilmezse, Allah böylelerinden yüz çevirecektir. Bir mümin böyle bir kötü sona, dünya ve âhirette şekâvete düşmek istemeyeceğine göre, onun âl, ashab ve yakınlarını (damatları ve kayınpederleri ve onların akrabalarını) tavsiyelerine uygun olarak sevecektir.

Ona göre, Resul-i Ekrem ve arkadaşları Kuba'ya gizlice girmemeliydi. Büreyde ve atlıları bayrağı çekip, bir muhafız kıtası olarak onu Medine'ye doğru yola vuracaklardı. Resulullah (a.s.m.) teklifi uygun buldu; Hz. Büreyde sarığını çözüp bir mızrağa bağladı. Sonra Resul-i Ekrem'in önünde atıyla ona yol gösterdi. O bir bakıma, Hz. Peygamber'in (a.s.m.) ilk bayraktarıydı. Elindeki bayrakla Medine'ye, Kuba'ya kadar hicret yolcularından ayrılmamıştı.

“Vallahi Ebu Bekir'in (r.a.) bir gecesi ve bir günü Ömer'den (onun tüm hayatından) hayırlıdır. (Gecesine gelince) Resulullah (a.s.m.) bir gece (hicret gecesi) mecburen Mekke'den çıktı. Ebu Bekir onu takip etti ve onu koruma düşüncesiyle bazen önünde bazen arkasında yürüyordu. Peygamber Efendimiz o gece ayakları şişip parçalanıncaya kadar yürüdü. Ebu Bekir onun iki ayağını görünce, onu mağara kapısı önüne getirinceye kadar sırtına aldı. Mağarada içinde yılanlar (haşereler) olan delikler vardı. Ebu Bekir oralardan bir şey (zararlı haşere akrep, yılan vb.) çıkıp Resul-i Ekrem'e acı vermesinden ve ayağını ısırmasından korktu; gözlerinden yaş akıyordu. Resulullah (a.s.m.) da (bunlardan dolayı); 'Lâ tahzen, innallâhe me'ana=üzülme, gerçekten, Allah bizimle beraberdir' diyordu.

Hız. Ebu Bekir (r.a.) kumaş ve elbise ticaretiyle uğraşan biriydi. Müslüman olduğunda otuz sekiz yaşındaydı. Zengin biriydi, sermayesi kırk bin dirheme ulaşmıştı. İslamiyet'i kabul edince, zamanını Resulullah'la (a.s.m.) birlikte iman ve İslam'a davete hasretmek, kendini bu işe vakfetmek ve adamak istedi. Bu yüzden ticareti bıraktı. Artık o insanları imana çağırarak bir dâi/davetçiydi ve hemen Resulullah'ın (a.s.m.) sağ kolu oldu. Hız. Ebu Bekir (r.a.) Kureyş'in tarihini, soyunu sopunu bilir, içki kullanmaz, kan davalarını ortadan kaldırır ve ölümlerde diyet koyuyordu. Kureyş'in büyükleri ona gelir gider, çoğu işte ona danışırldı. O aynı zamanda sosyal yönü güçlü ve kültürlü bir kişilikti.

Abdulkâbe (Ebu Bekir) de kız kardeşleri Führeyre ve Kureybe gibi, Mekke'de büyüdü, herhalde babasının yanında ticareti öğrenmeye başladı. "Soylu ve değerli bir adam" olduğundan artık Mekkeliler bu gence "Atîk" diyorlardı. Babası da onu bu adla anıyordu. Ona neden "Atîk" dendiği konusunda farklı görüşler serdedilmiştir: Güzelliğinden, hayır ve iyilikte eskiliğinden/önceliğinden ona Atik dendiğini ileri sürenler olduğu gibi bunu bir başka sebebe bağlayanlar da vardır. Annesi çocukları yaşamadığı için onu doğrunca Kâbe'ye yönelmiş ve şöyle demişti:

"Elif lâm mîm. Rumlar (Doğu Romalılar, Sasanilere) mağlûp oldu. (Arap ülkesine) en yakın yerde. Hâlbuki onlar bu yenilgilerinden sonra muhakkak galip gelecekler. Birkaç yıl içinde, (3-9 yıl arasında.) Çünkü önünde ve sonunda emir/ferman Allah'ındır. O (Rumların üstün geldiği) gün de müminler ferahlanacaklar. O kimi dilerse zafere eriştirir. Çünkü o azizdir; (kudretiyle her şeye üstün gelendir.) Hem rahîm (pek merhametli) dir. Allah'ın vaadi budur. O vaadinde asla hulf etmez. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler."

Taif'te doğan Osman b. Affan, gençliğini Mekke'de geçirmişti. Babası Mekke tüccarlarından ve zengin biriydi. Hız. Osman (r.a.) çok kez Mekke dışına ticari seyahate çıkmıştı ve Hız. Ebu Bekir'in (r.a.) yakın arkadaşlarındandı.

"Elbette, O Kuran'ın tebliğini üzerine farz kılan Allah, seni yine döneceğın yere/Mekke'ye döndürecektir. De ki: 'Rabbim kimin hidayet getirdiğini, kimin de apaçık bir dalalet içinde olduğunu en iyi bilendir.'"

“Vallahi lein kâne kâlehû le sadaka=Vallahi o bunları söylediyse, mutlaka doğru söylemiştir” dedi ve ekledi: “Siz buna mı şaşıyorsunuz? Vallahi o bana gece veya gündüzün bir saatinde, Allah katından, göklerden yere gelen haberler veriyor da, ben onu bile doğruluyorum Hâlbuki bu (vahiy işi) şaşkınlıkla karşıladığınız şeyden akla daha uzaktır.”

Hicretin ilk yılında Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) Ümmü Rumân’dan olan kızı Hz. Peygamber’le (a.s.m.) evlendi. Hz. Peygamber’in (a.s.m.) mihir için vereceği bir parası olmadığı için, Hz. Ebu Bekir (r.a.), Hz. Ayşe’nin (r.anha) mihiri için 50 veya 400 dirhemi ona vermiş ve düğün yapılabilmisti. Böylece Hz. Ebu Bekir (r.a.), bir yandan Resulullah’a (a.s.m.) kızını verirken, diğer yandan mihirini de veriyordu.

Üçüncüsü: Ebu Bekir (r.a.) ve ilk dönemi yaşayan sahabiler, çoğu zaman her sokağa çıkışta “bir kaç defa” ölümü göze aldıklarına göre, her gün birkaç kez şehitliği göze almışlar ve birkaç şehitlik sevabı almışlar demektir. Onlar, dönemin şartlarına göre; üç, beş, on, yirmi şehit sevabı almaktaydılar. Böyle birinin bir günü ve bir saatine, normal şartlarda bir ömürde yetişilemez. Çünkü çok tehlikeli bir zamanda “bir saat nöbet altmış yıl nafîle ibadetten hayırlıdır.” sırrı ile acaba onlar, ne büyük sevap ve ücretler almışlardır? Acaba bu niyet ve fedakârlıkla, bu tür züht (dünyayı kalben terk) ve sabırla ne büyük derecelere çıkmışlar, kaç kez hükmen şehit olmuşlardır? Nitekim Allah Resulü: “Men temesseke bi Sunnetî ‘inde fesâdi tümmetî felehû ecru mieti şehîdin=Ümmetimin fesadı (bozulması) döneminde benim sünnetime (Kurân’a ve açtığım çığıra) sımsıkı yapışanlar yüz şehit ecri kazanabilir” buyurmaktadır. O zamanlar henüz; ne ümmet vardı, ne de ümmetin bozulması söz konusu idi. Ümmet vücuda gelip, bidatların istilasıyla bozulduktan sonra; mücahede edenler, yüz şehit sevabı alabilirse; ümmet yokken, müşrik cemiyette mücahede edenler, her sokağa çıkışta bir kaç defa ölümü göze alanlar, kaç şehit sevabı kazanırlar?

Hz. Muhammed (a.s.m.) ve ondan iki yıl kadar sonra dünyaya gelen Ebu Bekir (r.a.) böyle bir şehirde doğdu. Şehirde o zamanlar üç bin kişi yaşıyordu, şehir canlı bir ticaret hayatına sahipti. Mekke adı bir görüşe göre Sebe dilindeki “Makuraba” kelimesinden gelir.

Makuraba, “mukaddes ibadet yeri, tapınak (ibadethane)” demektir. Kur’an-ı Kerim de bu kenti, “Ümmülkura/Şehirlerin Anası, Karyatân ve Beke” olarak anar. Onun ortasında yer alan Kâbe de mübarek, Allah’a ibadet için ilk kez yapılan bir “Beyt/Ev, Allah’ın Evi”dir. Bu mecazi bir anlatımdır; Allah’a ibadet edilen yer demektir.

Hız. Peygamber buna çok sevindi; Ebu Bekir (r.a.) tereddüt etmeden kendisini doğrulamıştı. Hız. Ebu Bekir (r.a.) arkadaşını iyi tanıyor ve ondan yalan çıkmayacağını biliyordu. On sekiz yaşında onunla arkadaş olmuş, yirmi üç yaşındayken Suriye ticaret kervanında aynı kervanla yolculuk yapmıştı. Mekke’de oldu zamanlar genelde vakitlerini onunla birlikte geçirirdi. Hız. Ebu Bekir (r.a.), önemli kararlar alınırken kendisine danışılan, yumuşak huylu, sosyal ve herkesçe sevilen biriydi. O Müslüman olunca Resulullah (a.s.m.) Abdulkabe olan adını Abdullah olarak değıştirdi. Atta Hız. Ebu Bekir (r.a.) halife olunca yöneticilere gönderdiği mektuplarda, kendinden “Abdullah” veya “Abdullah b. Osman” olarak söz edecekti. Resulullah (a.s.m.) onun Müslüman oluşunu şöyle anlatacaktır:

Übey b. Halef, hicretin üçüncü yılı Uhud’da Resul-i Ekrem’in kılıcından aldığı yara ile ölmüştü. Gerçekten dokuz yıl sonra Rumlar umulmadık biçimde toparlandılar ve Sasanileri perişan ettiler.

Böylece hayvanlara merhametin karşılığını ona açıklıyordu. Bu karşılaşmadan sonra Süraka kabilesine dönüp zekâtını Medine’ye göndermişti.

Suikastçılar sabaha kadar beklediler. Fakat bekledikleri bir türlü dışarı çıkmıyordu. Bir görüşe göre şafaktan sonra Hız. Ali örtüsüne bürünerek dışarı çıkmıştı. Sabahleyin suikastçılardan biri, “Ne bekliyoruz?” deyince her şeyi göze alarak eve girdiler. Resulullah’ın (a.s.m.) yatağında Hız. Ali (r.a.) yatıyordu. Sordular:

“Tebben Leke, e li hâzâ cema’tenâ=Yok olası, bizi bunun için mi topladın?” Dedi ve Resul-i Ekrem’e bir taş fırlattı. Tebâb; helak, ölüm, hüsrân ve helake götüren hasardır. “Tebben leke, geberesi ve yok olası!” demektir.

Topluluk Salim b. Avfoğulları yurduna gelince, Cuma namazı vakti girdi, Ranuna vadisinde bir mescitleri vardı. Resul-i Ekrem Kudüs’e yönelerek o gün ilk Cuma namazını kıldırdı ve hutbe okudu. Bunu

gören Yahudiler onun, Son Peygamber oluşuna bir delil gibi yorumlamışlardır.

Resul-i Ekrem Mina'da davetini Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Ali (r.a.) ile birlikte Kinde Kabilesi'ne, Kelb Kabilesi'nin bir kolu olan Abdullahoğulları'na, Hanifeoğulları'na, Amir b. Sa'sa'aoğulları'na ve daha başkalarına da yaptı. Fakat bunlardan Müslüman olan olmadı.

a) Leheb ateşin tutuşmasıdır ve ayrıca ateşin gücünü gösterir. Ebu Leheb böyle bir ateşe yaslanacağı için ona "Ebu Leheb=Ateş Babası" denmiştir. Ebulharb da "Harbin Babası", yani harbi tutuşturan ve başlatan demektir.

Hz. Bilal'in (r.a.) "ehad, ehad" demesi dikkat çekicidir. Demek Allah ilmi ve kudreti ile ayrı ayrı her şeyin yanındaydı ve onu da görüyordu. Bu; güneşin ışığı, ısı ve yedi rengi ile her parlak şeyin yanında olmasına benziyordu.

. Burada bir istiare vardır, söz taşıyanlara da "hatab taşıyan" denir. Aynı zamanda, onu şetim ve zemdir. Bkz. Sabuni, III, 619.

. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 147.

. Ankebût, 29/41.

Mutlaka o Allah'ın Resulü idi. Bundan şüphe etmemek ve bunu inkâr etmemek gerekiyordu. Ayrıca, onu Resul gönderen Allah; şirkin bırakılmasını istiyordu. Bir de Allah, Hz. Peygamber'e (a.s.m.) inanmayı ve onu doğrulamayı emrediyordu. Buradaki tasdik ona yardımcı olmak ve davasının hâkim olması için enerjik şekilde çalışmayı da içine almaktaydı. Burada verilen dördüncü mesaj da onu düşmanlarına karşı korumaktı. Bu mesajlar içinden Allah Resulü'nün gelecekte neler yapabileceği konusunda bir fikir çıkarmak da mümkündü. O yardımcıları olsa İslam karşıtlarına karşı askerî alan da dâhil, her sahada daha etkili bir mücadele yürütebilecektir.

. "Velekad fetennâ ellezine min kablihim fele ya 'lemennallâhu'l-lezine Sadakû vele ya 'lemenne'l Kâzibin." Ankebût, 29/3.

. Geniş bilgi için bkz. Heyet, Sahabiler Ans., s. 422.

Resul-i Ekrem emindi, güvenilen biriydi. Sıdkı, gençliğinden beri Hz. Ebu Bekir (r.a.) tarafından iyi biliniyordu. Resulullah (a.s.m.), onun uzun zamandan, gençlik yıllarından beri arkadaşıydı. Ayrıca Hz. Peygamber yeminle şüpheleri engellemiş, "innî

Resulullah=gerçekten ben Resulüm” diye konuşmasına başlamıştı. Bütün bunlar Hz. Ebu Bekir’i (r.a.) ikna etmeye yetecek miydi?

. Sarıcık, Çağrı, s. 121 vd.

. Zehebi, Tarihu’l-İslam, s. 147; Sabuni, III, s. 379, 618.

. Zehebi, Tarihu’l-İslam, s. 147; Sabuni, III, s. 618.

. İbn-i Hişam, I, 378; Rağıb, s. 469.

2) Ayrıca o “ve’t-tekâ=Allah’tan sakındı.” Demek o ittika eden, gûnahtan sakınan muttaki birisidir. İttika, sakınmak, korunmak ve kaçınmaktır. Vikaye kökünden türer. Vikaye, korumaktır. Herhangi bir şeyi onu üzecek, zarar verecek şeyden korumak. Müttaki ve takvalı olan da; nefsi/canı korkulan şeylerden koruma altına alır. Korku ile takva arasında sıkı bir ilişki var olmasından, havf/korku bazen “takva” diye anılır.

. İbn-i Hişam, I, s. 378; İbnu’l-Kelbi, s. 33, 36; Sabuni, III, s. 619.

. Zehebi, Tarihu’l-İslam, s. 147; İbnu’l-Kelbi, s. 33, 36. Sabuni, III, s. 618.

Sanki hacip olan örümcek; düşmanların huzura girmesini engellemiş, iki nöbetçi güvercin de, Resulullah (a.s.m.) ve hicret arkadaşına nöbetçilik yapmışlardı. Böylece ânkebut ve güvercin nevi de ona hizmetle şereflenmişti. Demek diğer peygamberler gibi, hayvanlar, hayvancıklar ve kuşlar da onunla alakadardı.

İkincisi: Bu açıklamaya göre, ecir ve sevabın büyüklüğü fesadın/bozulmanın büyük ve umumi oluşuna göredir. Bu bozulma dönemi, İslam açısından bir gerileme ve İslam dışı kültür ve uygarlıklar tarafından bir istila dönemi olacaktır. Artık İslam düşmanı ve karşıtı kuvvetler; cephede ordularla değil, kültür, inanç ve uygarlıkları ile ümmeti istila edeceklerdir. Bidatların istilasını, bir kültür emperyalizmi ve manevi asimiledir. Böylece müminleri mümin olmayanlara benzeteceklerdir. Bu “manevi istila hareketi”, maddi orduların istilasından daha tehlikeli olmalıdır ki, buna karşı duranlar, birçok şehit ecri kazanabilsinler. Artık çarpışmalar manevi ordularla, pek sinsi ve dehşetlidir. Bu dönemde ehli küfür en gelişmiş manevi silahları (ikna metotları, medya, basın vb.) kullandıkları gibi, ehli iman da buna karşı Resul-i Ekrem’in çağırına “temessük” ederek İslam’ın mağlup edilemez hakikatleri ile onlara karşılık vereceklerdir. Fakat bu hakikatlerin öğrenilmesi ve silah olarak kullanılması,

çoğunlukça bilinemediği, ahir zamanda bir bakıma iman ve İslam ilminin kalkması söz konusu olup ve herkese ulaşması sağlanamadığı için, Ehl-i küfür, iman ve din karşıtları; galip ve hâkim görülecektir.

O zaman “İkisi mağaradaydılar.” Aynı dava ve ideali gerçekleştirmek için oradaydılar. Davaları bir olduğu için bir gibiydiler. Bu açıdan en tehlikeli ve nazik zamanda Ebu Bekir (r.a.) Resulullah’la (a.s.m.) birlikteydi. Bu onun samimiyetini, fedakârlığını ve kendisini Resulullah (a.s.m.) ve davası için adadığını gösteriyordu. Bu birliktelikten dolayı ona bizim Kültürümüzde “Yâr-ı Ğâr” (Mağara Dostu ve Can Yoldaşı) unvanı verilmişti.

. Diğer iki görüş de müşriklerin elinden kurtularak zorla hicret eden ve Bedir de şehit olan Mihca ile ilgilidir. Bkz. Yazır, V, s. 3767.

Bu bir mucizeydi. Çobanlar bilirler ki, dağda yayılan süt veren bir koyun bile, normalde yarım kilo ve daha az süt verebilir. Hâlbuki zayıf koyun; sütsüzdü ve Resulullah (a.s.m.), ona bereketle dua ettikten sonra, ondan beş kişiyi doyuracak süt sağmıştı.

“Onun (devenin) yolunu açınız, çünkü o da memurdur (emre göre hareket eder).”

“Resulullah’ın Halifesi Abdullah b. Osman’dan, Halid b. Velid’e...”

2) Ayrıca “Ashabım ve sıhirlerim (benim kız alıp verip akraba olduklarım) hakkında hürmetimi (saygınlığımı) ve hukukumu gözetiniz, onlara kadirlerine ve büyüklüklerine münasip kıymet veriniz” buyrulmaktadır. Bu da öncelikle, onlar hakkında, dili sebb, tahkir, küçük görme ve hakaretten çekmekle olur. Onları kınamamak ve düşmanlıktan vazgeçmekle gerçekleşir.

“Bu gece, gece yattığın yatağında geceyi geçirme.”

İkincisi: Ona göre Mekke “yerlerin en hayırlısı” idi. Yeryüzünde en iyi yerler; öncelikle Peygamberlerin yaşadığı yerlerdir. Çünkü Buralarda, hayırların ve iyiliklerin en çoğu işlenmiş, ibadetlerin en sevaplıları yapılmış ve büyük hayır ve iyiliklere vesile olunmuştur. Bu yüzden, öncelikle Hicaz ve Şam bölgesi bereketli ve mübarektir. Bir yerin hayırlı ve bereketli olması oradaki iyiliklere bağlı olduğundan Resulullah (a.s.m.): “İman (din) Süreyya yıldızında asılı olsa, Farslardan olan rical (büyük insanlar) ona ulaşır” buyurmuştu. Böylece o, başta Selman-ı Farisi ve Ebu Hanife olarak, o topraklarda

yetişen birçok âlime işaret etmişti. Hz. Peygamber'in (a.s.m.) sağlığında buralar Sasani ülkesi topraklarıydı. Sonra Horasan'ın da bir kısmını içine alan bu topraklar, Emevi ve Abbasi Devleti sınırları içinde kaldı. Derken burada Büyük Selçuklu Devleti de kurulmuştu. Ehl-i Faris'ten kasıt: Basra Körfezi'nin doğu ve batı yakalarından, Kirman, Sicistan, Mâveraunehir ve Horasan'a kadar olan yerlerdi. Buralardan, Buhari, Ebu Davud, Tirmizi, Nesei, Beyhaki ve Darekutnî gibi hadisçilerin çıkması bir yana, müfessirler ve büyük maneviyat büyükleri de çıkmıştı.

Böylece temel atmada ikinci taşı "Sâniyesneyn=İkinci Kişi" koymuş oluyordu. Sonra Hz. Ömer (r.a.) ve Osman'a (r.a.) emretti. Onlar da Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) taşı yanına iki taş koydular. Böylece temel atma tamamlanmış oldu ve mescit yapılmaya başlandı.

Peygamber düşmanlığını ve malını bu uğurda harcama niyetini tanrılarına yeminle açıklıyordu. Bu vaadine karşı şöyle cevap gelmişti: "Fî cîdihâ hablün min mesed=Onun (Cehennem oduncusunun) boynunda hurma lifinden sağlam bir urgan." O ilerde, cennette güzel, temiz bir eş değil, kocasını yakan ateşe odun taşıyan bir cehennem sakini olacaktı. Ona sırtında urganla odun taşıyacaktı. Cahiliyede esirler/köleler ve suçlular, boyunlarına sağlam ipler takılarak götürülürlerdi. Ümmü Cemil de, suçundan dolayı, bir tasma ve urganla cehenneme sürüklenecekti. Dünyada yaptıkları ve harcamaları yüzünden, cennet gerdanlığıyla değil, cehennem tasmaıyla ödüllendirilecekti. O da övünç madalyasını(!) boynunda taşıyacaktı.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) geniş bir çevreye sahipti ve olgun vasıfları vardı. Onu bilenler tarafından güvenilen biriydi. Gizliden sürdürülen çağrı onun Müslüman oluşuyla hızlandı. Onun tek tek ilgilenmesi ve kendine güvenenleri İslam'a daveti üzerine Osman b. Affan, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebi Vakkas, Zübeyr b. Avvam ve Talha b. Ubeydullah arka arkaya Müslüman oldular. Kadınlar arasında da İslam yayılmaya başladı; Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) kızı Esmâ ve Hz. Ömer'in (r.a.) kız kardeşi Fatıma çok geçmeden Müslüman olanlar arasındaydı.

"Babamla ben (hac zamanı) Mina'da iken, yeni yetişen bir gençtim. Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem, (şuraya buraya konan)

kabilelerin konak yerlerinde ayakta durarak şöyle diyordu:

Yeryüzünde Allah'a ibadet edilen ilk yer Mekke'ydi, Allah'ın ilk evi Kâbe orada inşa edilmişti. Ayet-i Kerime de bu gerçeği açıklar: "Şüphesiz âlemlere bereket ve hidayet kaynağı olarak insanlar için kurulan ilk ev Mekke'de olandır." Resulullah'a (a.s.m.) yeryüzünde yapılan ilk mescit sorulduğunda "Mescid-i Haram" diye cevap vermiş, ikinci sırada Mescid-i Akşa'yı getirmişti. Ardından konuyu soran Ebu Zer'e: "Sonra bütün yeryüzü mescittir, namaz sana nerede yetişirse orada kıl" buyurmuştu. Ayrıca Resulullah (a.s.m.) "Ancak üç mescit için göç yapılır: Şu Mescidim, Mescid-i Haram ve Mescid-i Akşa" buyurmuştu. Medine'nin, Mekke'nin, Filistin ve Şam beldesindeki Mescid-i Akşa'nın önemi ortaya çıkıyordu. Mescid-i Akşa da, geçmiş peygamberlerin ve ümmetlerin kıblesi olması, oralarda peygamberler ve ümmetlerinin yaşaması açısından bereketli ve hayırlıydı. Ayrıca Resul-i Ekrem; "Bana yeryüzü mescit kılındı" buyurdu. Böylece kendi büyüklüğüne ve onunla mücahede edenlerin rütbesine de işaret etti: Onun şahs-ı manevisi öyle büyüktü ki; koca arz onun mescidi, Mekke mihrabı ve Medine de minberi gibiydi. Resulullah (a.s.m.), sahabileri, ilk Müslümanlar, ilklerin ilkleri ve onlar içinde Ebu Bekir (r.a.) pek hayırlı olmalı ki, Mekke yerlerin en hayırlısı olsun.

Bu, Resul-i Ekrem'e (a.s.m.) tuzak kuranlara karşı Allah'ın mekri/tuzağıydı.

Görüldüğü gibi Mekke, içinde "Allah'ın Evi", ibadet yeri bulunan bir şehirdir. Bunun için adı daha önceleri Makuraba olmuştur. Kuran-ı Kerim ayetleri Kâbe'yi de "Beytü'l-Haram/Mukaddes Ev" diye adlandırırlar. Bir ayet de ona "Beytü'l-Atik" der. Atik güzel, soylu/asil, değerli, eski ve azat edilmiş demektir. Gerçekten bu kent, eski ve asil Kâbe ile değerlendiriliyordu.

(Ömer'den ve ömründen hayırlı olan) bir gününe gelince; (onun hilafetinde) Araplardan bazıları irtidat etmişti. Ben; 'Resulullah'ın (a.s.m.) halifesi, bu insanlara yumuşak davran, onlara rıfkla muamele et' dedim. O bunun üzerine (beni kastederek) şöyle dedi: 'Cebbârun fi'l-câhiliyye, havvârun fi'l-İslâm=Cahiliyede cebbar (baskıcı, tahakküm edici), İslam'da havvâr' dedi (ve şunları da ekledi): 'Onlarla, uydurma bir şiirle veya iftira (yalan) bir sözle mi dostluk kuracağım?'

“Korkma ey Ebu Bekir, iki kişinin üçüncüsü Allah olursa, akıbetin ne olacağını sanıyorsun, yakalanacak mıyız sanıyorsun?”

“Ey Ebu Eyyub, bizim alt katta olmamız daha uygun ve elverişlidir.”

“Beleğanî enne sâhibe ke yehcûnî, fe vallâhi lev vecedtu hû le darabtu bi hâze'l-hacera fâhu=Buna ulaştı ki, arkadaşın beni hicvediyormuş. Vallahi onu görsem bu taşı ağzına vuracağım.”

“Eğer ona (Resulullah'a) yardım etmezseniz, (Allah ona yardım eder). Hani küfredenler, ikinin ikincisi (ikiden biri) olduğu halde onu Mekke'den çıkardıklarında da ona yardım etmişti. O zaman ikisi mağaradaydılar. Resulullah (a.s.m.) arkadaşına: 'Lâ tahzen innallâhe maa'ânâ=Üzülme, gerçekten Allah (yardımıyla) mutlaka bizimledir.' diyordu. Bunun üzerine Allah ona (Ebu Bekir'e (r.a.) sekinetini indirdi. Onu (Resulü'nü) de görmediğiniz ordularla (meleklerle) destekledi ve muhafaza etti. Böylece kâfirlerin sözünü (küfrü ve şirki) alçalttı. Allah'ın sözü (Kur'an ve davası) ise yücedir. Çünkü Allah Aziz ve Hakîmdir.”

Topluluk Medine'ye ulaşınca muhteşem bir karşılama töreni olmuştu.

Bunun üzerine Resulullah'a (a.s.m.) doğru yola çıktık. (Ona ulaştığımızda) kendileri bir hurmanın gölgesindeydi. Yanında yaşça akranı Ebu Bekir (r.a.) vardı. Çoğumuz; daha önce Resulullah'ı görmemişti. Kalabalık Resulullah'ın (a.s.m.) başına iyice toplandı ve (insanlar) onu Ebu Bekir'den ayıramıyordu. Gölge Resulullah'ın (a.s.m.) başından gidip Ebu Bekir (r.a.) kalkıp onu ridasıyla gölgeleyince, böylece kendisini tanıdık.”

“Benden sonra başınıza, bilmediğiniz (o güne dek görmediğiniz) şeyler emreden ne idiği belirsiz ümera (yöneticiler) gelecek, onlar üzerinizde imamlar (halifeler) değildir.”

Übey ve müşrikler, sadece akıl gözüyle olaya bakınca Rumların Sasanileri “tekrar yeneceğine” ihtimal vermiyorlardı. Gerçekten akıl gözü ile bakılsa hemen hemen bütün eyaletlerini kaybetmiş bir devletin, bu mağlubiyetten kısa zamanda kurtulması ve galipleri yenmesi mümkün değildi. Diğer yandan Allah bir haber veriyordu. O vadinden dönmezdi. Zira vaatten dönmek “kudretsizlik, acizlik veya cehaletten” gelirdi. O, kış kıyameti ile ölen dünyayı nasıl diriltip eski haline getirirse, ölümcül bir devleti de tekrar eski şevket ve kudretine

getirebilir ve isterse ona zafer verebilirdi. O güneşleri, yıldızları, zerrelere döndürüyordu, ona ne ağır gelebilirdi? Her şeyi ilmiyle kuşatan yanlış haber verir miydi? Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) bu bahse girmesi ne büyük ve şüphesiz bir iman sahibi olduğuna da işaret etmektedir.

Haşin, kurak ve ziraata elverişsiz olan bu vadi ve bu kente asıl değerini veren Kâbe'ydi. Bu mabet şehri Hicazı, Kuzey Arabistan'ın en önemli yeri ve merkezi de yapıyordu.

Amir Müslüman olduğunda, Hz. Ayşe'nin (r.anha) anne bir kardeşi Tufeyl b. Abdullah'ın kölesiydi. Ümeyye b. Halef ilk zamanlar Hz. Bilal'e (r.a.) işkence ederken, işkence görenlerden biri de oydu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) onu satın alıp, Hz. Bilal (r.a.) gibi azat etmişti. Şimdi Amir, ona iyilik yapana ve Resulullah'a (a.s.m.) iyilik yapıyordu. Görüldüğü üzere Sevr'de geçen günlerde, Resulullah (a.s.m.) Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) evinden gelen yiyecek ve sütle karnını doyuruyordu. Bu da Hz. Ebu Bekir (r.a.) için bir başka mazhariyet olmalıydı. Allah'ın o ikisine bütün inayet ve yardımlarına rağmen, başarının yolu sebeplere riayet ve sünnetullah'a itaatti. Onlar buna uyuyorlar ve mağarada kalarak düşmanlarını şaşırtmak istiyorlardı.

“Onu bu fiyata aldım”

Resulullah (a.s.m.) nübüvvetin onuncu yılı zilkade ayı sonlarında (M. 620) Taif'ten döndü. Oraya İslam'ı anlatmak için azatlısı Zeyd'le (r.a.) gitmiş, fakat bu seyahati verimli olmamıştı. Peygamber Efendimiz, Taif dönüşü, olumsuzluklara rağmen boş durmadı. Yanına en büyük destekçisi Hz. Ebu Bekir (r.a.) ile Hz. Ali'yi (r.a.) alarak haram aylarda, muhtelif kabile gruplarına uğramayı ve görüşmeyi tasarladı. Hz. Ebu Bekir (r.a.) esaslı bir soy bilgisine sahip olduğu için kabilelerin Kureyşe akrabalık ve münasebetlerini iyi bilirdi. Davet için muhatabı tanımak gerekiyordu.

“Ebu Bekir hariç, imana çağırdığım herkes bir duraklama, tereddüt ve şaşkınlık geçirdi. Fakat o, kendisine İslâm'ı anlatınca ne durakladı ne tereddüt etti.”

Resul-i Ekrem, Zilkadenin yirmisinde, yani Ukaz'ın son gününde Mekke'ye dönmüştü. Mecenne ve Zülmecaz panayırlarında Hz. Ebu Bekir'le (r.a.) birlikte davetine devam etti.

Hicretin altıncı yılında (628) Hudeybiye Musalahası yapıldığında, Hz. Ömer (r.a.) antlaşmanın Müslümanların aleyhinde olduğu kanaatindeydi. Onu ikna etmek için Hz. Ebu Bekir (r.a.) kendisiyle konuştu ve böyle olmadığı konusunda onu ikna etti.

Fetihlerin anası Mekke Fethi'nde de, güvercinler Resulu's-Sekaleyn'i ve askerlerini güneşten korumak için başları üstünde uçup gölgelemişlerdi. Sanki Kutlu Nebi'ye "asker olup" büyük fethi kutlamışlar, Allah'ın ilhamı ile sayeban olmuşlardı. Müslümanların güvercin sevgisinin temeli buradadır. Elbette güvercine yuva yapmasını, örümceğe ağ örmesini ilhamla öğreten, elsiz böceğe ipeği eğirten Rabb-i Kadir; onlara nereye yuva yapacaklarını, ne zaman ve nerede tezgâhlarını kurup ağlarını öreceklerini de ilham ediyordu. Şiddetli kışta baharı ve güzel çiçeklerin hayat programının hıfzedip bahara ulaştıran, elbette en çetin şartlarda Resulü'nü, onun arkadaşını muhafaza edecekti, hem hıfzedeceğine dair söz vermişti. Vahiysiz akıl, sonuca ulaştım dediği yerde - mağara önünde olduğu gibi- umulmadık şekilde yanılıbiliyordu.

İkincisi: Ona göre Mekke "yerlerin en hayırlısı" idi. Yeryüzünde en iyi yerler; öncelikle Peygamberlerin yaşadığı yerlerdir. Çünkü Buralarda, hayırların ve iyiliklerin en çoğu işlenmiş, ibadetlerin en sevaplıları yapılmış ve büyük hayır ve iyiliklere vesile olunmuştur. Bu yüzden, öncelikle Hicaz ve Şam bölgesi bereketli ve mübarektir. Bir yerin hayırlı ve bereketli olması oradaki iyiliklere bağlı olduğundan Resulullah (a.s.m.): "İman (din) Süreyya yıldızında asılı olsa, Farslardan olan rical (büyük insanlar) ona ulaşır" buyurmuştu. Böylece o, başta Selman-ı Farisi ve Ebu Hanife olarak, o topraklarda yetişen birçok âlime işaret etmişti. Hz. Peygamber'in (a.s.m.) sağlığında buralar Sasani ülkesi topraklarıydı. Sonra Horasan'ın da bir kısmını içine alan bu topraklar, Emevi ve Abbasi Devleti sınırları içinde kaldı. Derken burada Büyük Selçuklu Devleti de kurulmuştu. Ehl-i Faris'ten kasıt: Basra Körfezi'nin doğu ve batı yakalarından, Kirman, Sicistan, Mâveraunehir ve Horasan'a kadar olan yerlerdi. Buralardan, Buhari, Ebu Davud, Tirmizi, Nesei, Beyhaki ve Darekutnî gibi hadisçilerin çıkması bir yana, müfessirler ve büyük maneviyat büyükleri de çıkmıştı.

Ebu Leheb, Ebu Süfyan'ın kız kardeşi Ümmü Cemil (Avra) ile evliydi. Emeviler gibi, Ümmü Cemil de Resulullah'a (a.s.m.) ve davasına cephe almıştı. O, kocasını kardeşinin oğluna karşı etkilemiş olmalıydı. Hammâletu'l-Hatab (Cehennem Oduncusu) unvanı da; buna işaret eder.

Hız. Havle duyduklarını Hız. Ebu Bekir'e (r.a.) aktardı. Böylece nübüvvetin onuncu yılı Şevvalinde Hız. Ayşe (r.anha) Hız. Peygamber'e (a.s.m.) nişanlandı ve nikâhlandı. Düğünü hicretten sonra yapılacaktı.

Topluluk Salim b. Avfoğulları yurduna gelince, Cuma namazı vakti girdi, Ranuna vadisinde bir mescitleri vardı. Resul-i Ekrem Kudüs'e yönelerek o gün ilk Cuma namazını kıldırdı ve hutbe okudu. Bunu gören Yahudiler onun, Son Peygamber oluşuna bir delil gibi yorumlamışlardır.

. Feyruzabadi, s. 1345.

. İbn-i Hişam, II, 104; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 307.

. İbn-i Hişam, II, 103; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 327.

. "Fe'areftu hîyne raeytu zâlike, ennehû kad mûni'a minnî ve ennehû zâhirun." Bkz. İbn-i Hişam, II, 103; Diyarbekri, I, 332.

. "Tebî'ahumâ dühânün ke'l-İ'sârî."

. İbn-i Hişam, II, 103; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 326; Diyarbekri, I, 332; Köksal, Mekke Devri, s. 418.

. İbn-i Hişam, II, 102; Zehebi, s. 327.

. Buhari, IV, 192; Canan, XII, 268.

. Zehebi, Tarihu'l-İslam, 330.

. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 330; Diyarbekri, I, 335; Hamidullah, İslâm Peygamberi, I, 177; ayrıca bkz. Köksal, Medine Devri, s. 422; Sarıcık, Cahiliye, s. 80-81.

. A.g.e., s. 341.

İkincisi: İslam'dan kurtulmak isteyen Mekkeliler, İslam'ın o günkü liderini sürgüne göndermiş olurlarsa; bu problem ve ayrılıkçı hareket(!) sona ererdi. O gidince halkın kaynaşması ve birliği eski haline gelebilirdi.

Yolculuk kimi araştırmacılara göre, yaz mevsimine, kimilerine göre güne rastlıyordu. Muhammed Rıza, Resulullah'ın (a.s.m.) Medine'ye ulaştığı 12 Rebiülevvel tarihinin 28 Haziran 622 olduğunu söyler.

Buna göre Resul-i Ekrem'in Salı günü ilk konakladığı gün, 23 Hazirana rastlamaktadır. Yaz ayları Hicaz'da sıcaklık 50-55 dereceye çıkabilmektedir. 622 Rebiulevvelin ilk günü; 13 Eylül 622 Pazartesi gününe rastlamaktadır. Resulullah (a.s.m.) 25 Eylül Cumartesi günü Medine'ye gelmişti. Bazılarına göre hicret 23 Eylül'de gerçekleşmiştir. Bu aylar sıcak aylardı. Yolculukta dinlenmek, sık su içmek icap eder.

Hiz. Muhammed (a.s.m.) ve ondan iki yıl kadar sonra dünyaya gelen Ebu Bekir (r.a.) böyle bir şehirde doğdu. Şehirde o zamanlar üç bin kişi yaşıyordu, şehir canlı bir ticaret hayatına sahipti. Mekke adı bir görüşe göre Sebe dilindeki "Makuraba" kelimesinden gelir. Makuraba, "mukaddes ibadet yeri, tapınak (ibadethane)" demektir. Kur'an-ı Kerim de bu kenti, "Ümmülkura/Şehirlerin Anası, Karyatân ve Beke" olarak anar. Onun ortasında yer alan Kâbe de mübarek, Allah'a ibadet için ilk kez yapılan bir "Beyt/Ev, Allah'ın Evi"dir. Bu mecazi bir anlatımdır; Allah'a ibadet edilen yer demektir.

Ümmü Cemil, (Fatıma binti Mücellel) ilk kadın Müslümanlardandı. Abdullah b. Ebu Kays'ın kızıydı ve Hatıb b. Harisle evliydi. Az sonra Ümmü Cemil Ebu Bekir'in (r.a.) evindeydi. Hiz. Ebu Bekir (r.a.), ısrarla Hiz. Peygamber'in (a.s.m.) evine gitmek istiyordu. Ama ayakta duracak hali yoktu. Annesi ve Ümmü Cemil kendisine yardım ettiler ve onu Resulullah'a (a.s.m.) götürdüler. Bütün bu işkenceler niçin ve nedendi? Ayet bunu şöyle açıklar:

. Zuhruf, 43/31.

. Enam, 6/92.

. Philip K.Hitti, I, 155; Bozkurt- Küçükaşçı, "Mekke", DİA, XXVIII, s. 555.

. Harre kara taşlık demektir. Lav fışkırması ile kara taşların kapladığı, Medine ile güneyindeki Akik Vadisi arasındaki kısımdır. Bkz. Feyruzabadi, s. 479. Emeviler devrindeki Harre vakası da buradan adını almıştır. Hamidullah, Vesaik, s. 71.

. Nebi Bozkurt- Mustafa Sabri Küçükaşçı, "Mekke", DİA, XXVIII, s. 555.

. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 330.

. Hamidullah, İslam Peygamberi, I, 177.

Bir hadis-i şeriflerinde Hz. Peygamber de onu farklı anlamda, cehennemden Allah'ın azatlacağı kişi "Atîkullah" olarak da adlandırmıştı. Gerçekten Hz. Ebu Bekir (r.a.), Müslüman olmadan önce de asil, iyiliksever, kültürlü ve anlaşmazlıkları halleden olgun biriydi. Problemlerde hakem olur ve ona itiraz edilmezdi. Cahiliye döneminde, Kureyş'in "Eşnak" adını verdiği borçlar konusunun yönetimi ona havale edilmişti. Hakemlik kurumu o zamanlar günümüz mahkemelerinin işini yapıyor, davacı ve davalıyı yargılıyordu.

. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 339; Diyarbekri, I, 335.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) kumaş ve elbise ticaretiyle uğraşan biriydi. Müslüman olduğunda otuz sekiz yaşındaydı. Zengin biriydi, sermayesi kırk bin dirheme ulaşmıştı. İslamiyet'i kabul edince, zamanını Resulullah'la (a.s.m.) birlikte iman ve İslam'a davete hasretmek, kendini bu işe vakfetmek ve adamak istedi. Bu yüzden ticareti bıraktı. Artık o insanları imana çağırarak bir dâi/davetçiydi ve hemen Resulullah'ın (a.s.m.) sağ kolu oldu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) Kureyş'in tarihini, soyunu sopunu bilir, içki kullanmaz, kan davalarını ortadan kaldırır ve ölümlerde diyet koyuyordu. Kureyş'in büyükleri ona gelir gider, çoğu işte ona danışarlardı. O aynı zamanda sosyal yönü güçlü ve kültürlü bir kişilikti.

. A.g.e., II, 782; Geniş bilgi için bkz. Sarıcık, Cahiliye, s. 80.

. Mekke Fethi konusu için bkz. Vakidi, II, 782.

. Meryem, 19/1 vd. Köksal, Mekke Devri, s. 422.

Cahiliyede yol göstericiye "hâdi" denilmekteydi. Bunlar, yolcuları bir yerleşim biriminden değerine en tehlikesiz yoldan götürürlerdi. Ayrıca hâdilik lütuf ve nezaketle yola iletmeyi gerektiren bir anlamı da içinde barındırıyordu. "Hidayet ve hâdi" kelimeleri; İslam'dan sonra "İslamiyet ve İslam'a girip doğru yolu bulma" manalarında kullanılır oldu. Artık hâdi, Allah'a giden yolu iyi bilen, insanları sırat-ı müstakimden yürüten, cennete ve rızaya ulaştıran demektir. Bu manada hâdi; Allah'tır, Resul-i Ekrem'dir, risalet yolundan giden ulema ve sulehâdır. Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın hidayet etmesinden sık sık söz edilir.

. Al-i İmran, 3/96.

. Rağıb, s. 7; Sarıcık, Ehl-i Beyt, s. 149, 156, 161.

. Al-i İmran, 3/96.

. Geniş bilgi için bkz. Sarıcık, Kendi Dilinden-1, s. 105-108.

Hicretin on üçüncü yılı, (M. 622), Akabe biatlerinden sonra Müslümanlar 500 km. kuzeydeki Medine'ye zor şartlarda ve gizli gizli göç etmeye başladılar. Evli Müslümanlar, Medineli Müslümanlara; bekârlar ise Kubalı bekâr sahâbi Sa'd b. Hayseme'ye misafir oluyorlardı. Müslümanlar birer ikişer Mekke'den kaybolmaya başlayınca, müşrikler telaşa kapıldılar. Müslümanlar bir gün Yemen'den Mekke'ye, oradan Şam'a uzanan uluslararası ticaret yolunu keser, orada güçlenip kendilerine savaş açarsa, durum ne olacaktı. Evet, Mekke yönetimi açıkça görüyorlardı ki, onlar, kendi beldeleri ve sınırları dışında daha güvenli "dâra/ülkeye" gidiyorlardı. Muhacirler Yesrib'te kuvvetlenebilirlerdi. Hz. Muhammed'in (a.s.m.) de gizlice Mekke'den çıkıp onlara katılmasından korkuyorlardı. Son Akabe biati, savaş da dâhil olmak üzere yapılan bir antlaşmaydı. Hemen Hz. "Muhammed Problemi"ni konuşmak için Mekke yönetimi ile ilgilenen Dârünnedve'de, toplandılar.

. İbn-i Hişam, II, 09- 110; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s I, 336.

. Hangisi Hz. Ebu Bekir, hangisi Resulullah bilemiyordu.

. Vakidi, II, 824; İbn-i Hacer, el- İsbâ, II, 334; Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 101.

"Fe vallahi innehû le'l -hakku, ve ed'ûke ile ilâhi yâ ebâ bekr, vahdehû la şerike lehû, velâyu'bedu ğayruhû, ve 'l-muvâlâtu âlâ tâ'atihî=Vallahi, mutlaka o gerçektir, ben seni vahid ve ortağı olmayan, hem kendisinden başkasına ibadet edilmeyen o Allah'a çağırıyorum. Muvalât/dostluk da ona itaattir."

. Asri Çubukçu, DİA, "Ebu Kuhafe", X, s. 178.

Bu ilginç bir cevap ve açıklamaydı. Şimdiye dek Mekke'de böyle bir şey görülmuş değildi. Ebulhakem Mahzumoğulları liderlerindendi. Demek gizliden gizliye faaliyetini sürdüren Resulullah'ın (a.s.m.) durumu kulaktan kulağa duyulmuştu. Ebulhakem durumdan hoşnut değildi. Ona Kureyş, Ebulhakem diyordu. Çünkü o zeki ve problemlere çözüm bulan biriydi. Verdiği hüküm ve kararlar Kureyşlilerce yerinde ve makul bulunurdu. Bu açıdan ona Ebulhakem dendi. Bu unvan, yerinde hüküm verip hükmü asla geri çevrilmeyen demektir. Medine döneminde Hz. Peygamber'e (a.s.m.) Ebulhakem denilen biri gelmiş, Resulullah (a.s.m.) onun adını

değiştirerek, ancak Allah'ın Hakem unvanını alabileceğini belirtmişti. Çünkü yanılmaz olan ancak oydu.

. Martin Lings, s. 61.

. Hamidullah, İslam Peygamberi, I, 178, fırka 301; Hamidullah, Vesaik, s. 71.

. Onun asıl adının Abdulkabe veya Abdullah olduğu konusundaki görüşler için bkz. Bkz. İbn-i Hacer, el- İisabe, II, 334.

. Rida, belden üste örtülen şal ve örtüdür.

. Hz. Ebu Bekir'in soy kütüğü şöyledir: Abdullah b. Osman b. Amir b. Amr b. Ka'b b. S'ad b. Teym b. Mürre b. Ka'b b. Lüey el -Kureşî. Bkz. İbn-i Hacer, el- İisabe, II, 333.

. Sarıcık, Ehl-i Beyt, s. 104.

. Hitti, I, 152; Sadettin Ünal, "Kâbe", DİA, XXIV, s. 14-15.

. Sihriyet ve sebep için bk. A.g.e., s. 220.

. Hac, 22/29.

. A.g.e., s. 7.

. Maide, 5/2, 97.

. Rağıb, s. 7.

. Kureyş, 106/1- 4.

. Diyarbekri, I, 339; Muhammed Rıza, s. 164; Köksal, I, 17.

. İbn-i Hacer, el- İisabe, II, 334- 335.

. İbn-i Hişam, II, 12; Diyarbekri, I, 339; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 334; Hamidullah, İslâm Peygamberi, I, 191 vd. Muhammed Rıza, s. 164

. Bkz. İbn-i Hacer, el- İisabe, II, 334.

. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 333.

. M. Akif'in "Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak, sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak" ifadeleri akşam kıvıllığına işarettir. Al sancak akşamın allığıdır. Az sonra bu allıkta İslam'ın ve istiklalinin sembolü hilal doğacaktır ve milletin yıldızı tekrar parlayacaktır.

4) Yüce Rabbin rızasını isteme yolunda verilenler (ibtigâe vechi rabihi'l-a'la) için ahirette bir karşılık ve mükâfat takdir edilecekti. Burada ibtiğâ önemlidir. İbtiğâ bağydan gelir. Bağy, bir şeyi çok ve sınırlarını aşarak istemektir. Bağy "ibtigâ"ya dönüşürse, isteme daha da artar ve çokluğa çokluk eklenir. İşte Ebu Bekir (r.a.) Yüce Rabbin rızasını bu tarzda istemekte, böyle talep etmektedir. Bunun için o,

korunmada, vermede ve nefisini temizleme yolunda ihsandadır. Ayrıca o “ve le sevfe yerdâ=yakında hoşnut olacaktır.” .

. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 333; Diyarbekri, I, 336.

“Harece Sehmük=Payın ortaya çıktı.”

. Amr b. Hişam.

. A.g.e., s. 405, nr. 302/d.

. A.g.e., s. 394, nr. 302. ayrıca bkz. s. 400, nr. 302.

. Buhari, IV, 260; Köksal, I, 25.

. Hamidullah, Vesaik, s. 377, nr. 288.

. Diyarbekri, I, 341; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 335.

. Mekke fethi konusuna bkz. vakidi, II, 824. İbn-i Hacer onun kendinden küçük iki erkek kardeşi olduğu görüşünden de söz eder. Bunların adları da Mu'tak ve Uteyk'dir. Fakat bu zayıf bir görüş olmalıdır. Bunlar hayatta olsaydı İslam geldikten sonra, Müslüman oldukları ve olmadıkları konusunda tarih kitapları bilgiler almış olacaktı. Bkz. İbn-i Hacer, el- İisabe, II, s. 334.

. Buhari, IV, 265- 266; Müslim, nr. 2009; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 332; İbnü'l- Esir, II, 109.Köksal, I, 25.

. İbn-i Hacer, el- İisabe, II, 234; Çubukçu, DİA, “Ebu Kuhafe”, X,178.

. A.g.e., s. 335.

. Mustafa Fayda, “Ebu Bekir”, DİA, X, 101; Hasan İbrahim Hasan, I, s. 266.

. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 335.

. İbn-i İshak, s. 120.

. Diyarbekri, I, 387; Köksal, I, 122.

. İbn-i İshak, s. 120; İbn-i Hişam I, 268; Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 138.

. İbn-i Hişam, II, 124; Köksal, I, 112.

. Hamidullah, Vesaik, s. 375, nr. 288; Hasan İbrahim Hasan, I, s. 265.

. Köksal, I, 109.

. Mansur Ali, V, s. 276.

. İbn-i Sa'd, I, 235; Suruç, I, 447.

Resul-i Ekrem Mina'da davetini Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Ali (r.a.) ile birlikte Kinde Kabilesi'ne, Kelb Kabilesi'nin bir kolu olan Abdullahoğulları'na, Hanifeoğulları'na, Amir b. Sa'sa'aoğulları'na ve daha başkalarına da yaptı. Fakat bunlardan Müslüman olan olmadı.

- . Diyarbekri, I, 381; Köksal, I, 10.
- . Diyarbekri, I, 341; Buhari, IV, 266.

a) Leheb ateşin tutuşmasıdır ve ayrıca ateşin gücünü gösterir. Ebu Leheb böyle bir ateşe yaslanacağı için ona “Ebu Leheb=Ateş Babası” denmiştir. Ebulharb da “Harbin Babası”, yani harbi tutuşturan ve başlatan demektir.

Bütün peygamberler ümmetlerinin “manevi babası ve atası”dırlar. Bir şeyin var edilmesine, ıslahına veya ortaya çıkıp güçlenmesine (zuhur) sebep olan kimseye “baba” veya “ata” denir. Resulullah da (a.s.m.); ümmetin varlığına sebeptir. O İslamiyet’le; benzersiz bir reform, misilsiz bir inkılâp ve ıslahat gerçekleştirmiş, İslam ümmetinin zuhuruna, ortaya çıkışına ve tüm dinlere galebesine sebep olmuştur. Bu yüzden “Ebu’l-Müminîn=Müminlerin Babası, Atası” adıyla anılır. Hatta “O nebi, müminlere kendilerinden (ana, baba ve çoluk-çocuklarından) daha evlâdır. Onun eşleri de müminlerin anneleridir.” Bu ayet de, Resul-i Ekrem’in inananların manevi “atası, ceddi ve babası” oluşuna işaret eder. Yine o Hz. Ali için Resulullah (a.s.m.): “Ben ve sen, bu ümmetin iki babasıyız” buyurmuştur. “Bütün sebepler ve nesepler kıyamet günü kesilecektir, ancak benim sebebim ve nesebim hariç” açıklaması da bu manevi bağın kıyamette bile kesilmeyeceğini belirtir.

. “Mâ de’avtu ehaden ile’l-İslâmi illâ kânet lehû anhu kebvetun ve teraddüdün ve nazaran, illâ ebâ Bekrin.” İbn-i İshak, s. 120; Buhari, IV, 192; Hasan İbrahim Hasan, I, s. 266.

. Bkz. Hamidullah, Vesaik, s. 375, 377, 400, nr. 302; Hasan İbrahim Hasan, I, s. 265.

. Vahidi, s. 397-398, nr. 474; Abdulfettah el-Kadi, s. 346.

. Vakidi, I, 48; Köksal, II, 106–107

. Müşrikler Ebu Talib’in hastalığında Allah Resulü’ne gelince böyle demişler ve bunu pek garip ve kabul edilemez bulmuşlardı.

. Geniş bilgi için bkz. Al-i İmran, 3/81; Vahidi, s. 137; Abdulfettah el Kadi, s. 89–90; Yazar, II, 1238; Köksal

. İbn-i İshak, s. 120.

. Köksal, I, 217

. Bkz. Vahidi, s. 397, nr. 474; Abdulfettah el-Kadi, s. 503.

. İbn-i Sa’d, VIII, 62; İbn-i İshak, s. 239-240.

Onun en baskılı, tehlikeli ve pek şiddetli zamanda, en kritik dönemde harcadığı pek az para bile, ilerde serbest ve sıkıntısız zamanlarda harcanan pek büyük servetlerden daha önemliydi.

. İbn-i Hacer, el- İsabe, II, s. 334.

. Köksal, IX, 143–144.

. İbn-i Hacer, el- İsabe, II, s. 334; Hasan İbrahim Hasan, I, s. 265.

. Buhari, V, 70; Köksal, IX, 123.

. Hasan İbrahim Hasan, I, s. 266.

. İbn-i Hişam, IV, 12–13; Köksal; VIII, 176–179.

. İbn-i Hacer, el- İsabe, II, s. 334.

. İbn-i Hişam, III, 365–366, Vakidi. II, 606; Köksal, VI, 210–211; Buhari, III, 182.

. Vahidi, s. 397-398, nr. 474; Abdulfettah el-Kadi, s. 346.

. İbn-i Hişam, III, 191 vd, Suruç, II, 153; Köksal, IV, 75.

Hiz. Ebu Bekir (r.a.) kumaş ve elbise ticaretiyle uğraşan biriydi. Müslüman olduğunda otuz sekiz yaşındaydı. Zengin biriydi, sermayesi kırk bin dirheme ulaşmıştı. İslamiyet'i kabul edince, zamanını Resulullah'la (a.s.m.) birlikte iman ve İslam'a davete hasretmek, kendini bu işe vakfetmek ve adamak istedi. Bu yüzden ticareti bıraktı. Artık o insanları imana çağırarak bir dâi/davetçiydi ve hemen Resulullah'ın (a.s.m.) sağ kolu oldu. Hiz. Ebu Bekir (r.a.) Kureyş'in tarihini, soyunu sopunu bilir, içki kullanmaz, kan davalarını ortadan kaldırır ve ölümlerde diyet koyuyordu. Kureyş'in büyükleri ona gelir gider, çoğu işte ona danışarlardı. O aynı zamanda sosyal yönü güçlü ve kültürlü bir kişilikti.

. Vakidi, I, 240; Köksal, III, 182; Vakidi, I, 297

. Enfal, 8/67-69; Vahidi, s. 242–244, nr. 485–486; Yazır, IV, 2432-2433; Köksal, II, 171-172; Vakidi, I, 105.

a) Temessükte kararlılık, sebat ve ısrar vardır. Bu da, sıdk ve sadakatle olur. b) Temessükte devamlılık ve istikrar vardır. c) Temessük, bütüne sahip çıkmaktır.

Hiz. Peygamber ve Yar-ı Gar/Mağara Arkadaşı, geceleyin Sevr'e ulaştılar. Önce Hiz. Ebu Bekir (r.a.) içeri girdi. Mağaranın şurasını burasını yokladı, tabanını düzeltti. Birkaç deliği izarından (belden aşağıyı örten peştamal) parçalar yırtarak kapadı. Sonra Resul-i Ekrem'i içeri çağırdı.

Bütün peygamberler ümmetlerinin “manevi babası ve atası”dırlar. Bir şeyin var edilmesine, ıslahına veya ortaya çıkıp güçlenmesine (zuhur) sebep olan kimseye “baba” veya “ata” denir. Resulullah da (a.s.m.); ümmetin varlığına sebeptir. O İslamiyet’le; benzersiz bir reform, misilsiz bir inkılâp ve ıslahat gerçekleştirmiş, İslam ümmetinin zuhuruna, ortaya çıkışına ve tüm dinlere galebesine sebep olmuştur. Bu yüzden “Ebu’l-Müminîn=Müminlerin Babası, Atası” adıyla anılır. Hatta “O nebi, müminlere kendilerinden (ana, baba ve çoluk-çocuklarından) daha evlâdır. Onun eşleri de müminlerin anneleridir.” Bu ayet de, Resul-i Ekrem’in inananların manevi “atası, cedit ve babası” oluşuna işaret eder. Yine o Hz. Ali için Resulullah (a.s.m.): “Ben ve sen, bu ümmetin iki babasıyız” buyurmuştur. “Bütün sebepler ve nesepler kıyamet günü kesilecektir, ancak benim sebebim ve nesebim hariç” açıklaması da bu manevi bağın kıyamette bile kesilmeyeceğini belirtir.

Süraka az sonra evine geldi. Hizmetçisine hemen atını hazırlamasını emretti, kargısını aldı, evinin arkasından gizlice çıktı. Hizmetçi atını evden az ileriye getirdi. Süraka atı dörtnala sürdü, tepti, ama birden kendisini yerde buldu. Nasıl düştüğünü anlayamamıştı. O evden çıkmadan önce kısmet aramak için yanına oklar (kıldâh) almıştı. Bunlar üzerinde yazılar olan üç oktu. Atından düşünce, okları hatırladı. Muhammed ve yanındakilere zarar verip vermeyeceğini anlamak istiyordu. Ok torbasından bir ok çekti. Ok onlara zarar veremeyeceğine işaret ediyordu. Fakat o, yolcuları yakalayıp Kureyş’e götürmeyi ve develere sahip olmayı istiyordu. Tekrar atına atladı ve onu mahmuzladı, bir engel atın ayağına dolanmış gibi atı tekrar yere kapaklandı, Süraka üzerinden uçarak yere yuvarlandı. Şaşkındı. Tekrar atına bindi. Artık o muhacirleri, muhacirler onu görüyordu. Süraka kafileye yaklaştıkça, Hz. Ebu Bekir (r.a.) ikide bir endişeyle dönüp arkasına bakıyordu. Atlı yaklaştıkça telaşlandı:

. İbn-i Hişam, I, s. 340.

c) Kocasına “her şeyi bilen, hakîm olan Allah tarafından Ebû Leheb unvanı verilirken, hanımı Ümmü Cemil’e de Hammâlete’l-Hatab=Odun Taşıyıcısı unvanı layık görüldü.” Oysa o Abdüşemsi Kureyş beyinin, bir komutanının kızıydı. İşin en ilginç yanı,

cehennemde kocasının yaslanacağı, yanacağı ateşe odun taşıyacak olmasıydı. İşte küfür ve dalalette, İslam'a karşı engelleyici, köstekleyici tedbirlerle birbirlerine yardım eden karıkocanın korkunç sonu.

. İbn-i Hişam, I, s. 340, 355.

. İhlâs, 112/1- 3.

. Vakidi, III, 996; Köksal, IX, 174.

Birincisi: Muhammed'i zincire vurup tutuklamak, küçük bir delikten yiyeceğini içeceğini verip o hücrede ölümünü beklemektir. Hicaz'da bu yolda, yani müebbet hapisle hayatına son verilenler de vardı. Züheyr ve Nabîğa'nın böyle öldürüldüğü rivayet edilir. Bu teklif yapılırken: "Terabbesû bihî raybe'l l-menûn, hattâ yühlike fîhi=Onun zamanın felaketlerine çarpmasına ve orada ölmesine kadar bekleyiniz" demişlerdi. Yani onlara göre, Hz. Muhammed de bir şairdi. Benzeri şairler gibi öldürülebilirdi. Bir başka açıdan, İslam'ı yayma faaliyetlerinin cezası; müebbet hapis görülüyordu.

. Bu sahabiye kadın, meşhur hanîf Zeyd b. Amr'ın oğludur. Hz. Ömer'in (r.a.) babası Zeyd b. Amr'ın amcasıydı. Hattab, yeğeninin oğluna kızını vermişti. İlk Müslümanlardan diğerleri için bkz. İbn-i İshak, s. 124 vd. İbn-i Hişam, I, 268; Zehebi, Tarihu'l- İslam, 138 vd.

. Vakidi, III, 996; Köksal, IX, 174.

. İbn-i Hacer, el- İsbâ, II, s. 334.

. Vakidi, III, 991; İbn-i Hişam, IV, 171–172; Köksal, IX, 159–157, Çetiner, 116.

. A. Cevdet Paşa, I, s. 281.

Bilal (r.a.) için hiç umulmadık anda bir kurtuluş gerçekleşmiş, o müşrik sahibinden kurtulmuştu. Kaynaklar Hz. Bilal'in (r.a.) on okiyye altın dinar ve bir bürde karşılığı satın alındığını da belirtirler. Bir okiyyenin kırk dirhem, bir dirhem de 3.2 gram olduğu kabul edilirse, Bilal (r.a.) için yüklü miktarda altın ödendiği görülecektir. Elleri ayakları çözüldü, göğsünden ağır taş alındı ve Hz. Ebu Bekir'le oradan ayrıldılar. Ebu Bekir (r.a.) Hz. Bilal'i (r.a.) kurtarmıştı. Artık Bilal (r.a.) Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) kölesi olacaktı. Resul-i Ekrem (a.s.m.) durumdan haberdar olunca sevindi ve Ebu Bekir'e (r.a.) sordu:

. İbn-i Hişam, I, s. 341; Zehebi, Tarihu'l- İslam, s. 218; Taberi, el-Muhabbar, s. 183.

. İbn-i Hişam, I, s. 341.
. İbn-i Hişam, I, s. 341; İbnü'l-Esir, II, s. 68; Taberi, el-Muhabbar, s. 183.

. İbn-i Hacer, el- İsabe, II, s. 334.
. Abdulfettah el-Kadi, s. 419; dinar, dirhem ve okiyye için bkz. Suphi Salih, s. 317. Surenin sebeb-i nüzul ve tefsiri için bkz. Hamdi Yazır, VIII, s. 5871-5882. Hz. Ebu Bekir'in alıp azat ettikleri için ayrıca bkz. İbn-i Hacer, el- İsabe, II, s. 334.

“Ya Resulullah (a.s.m.), Büreyde b. Husayb kendi topluluğu için ne iyi insan oldu! Bereketi ne büyük oldu! Bir gece kendisine uğradık. Uğrayınca Medine'ye hicret ettik. Sonra da kavminden bazıları Müslüman oldu.”

Ona göre, Resul-i Ekrem ve arkadaşları Kuba'ya gizlice girmemeliydi. Büreyde ve atlıları bayrağı çekip, bir muhafız kıtası olarak onu Medine'ye doğru yola vuracaklardı. Resulullah (a.s.m.) teklifi uygun buldu; Hz. Büreyde sarığını çözüp bir mızrağa bağladı. Sonra Resul-i Ekrem'in önünde atıyla ona yol gösterdi. O bir bakıma, Hz. Peygamber'in (a.s.m.) ilk bayraktarıydı. Elindeki bayrakla Medine'ye, Kuba'ya kadar hicret yolcularından ayrılmamıştı.

. Rağıb, s. 531.
. El-İsfahani Rağıb, s. 338.
. Leyl, 92/5-7.

Allah elbette bu işi (İslâmiyet'i) tamamlayacaktır ve bütün dinlerden üstün kılacaktır. Öyle ki, hayvanına binip San'a'dan Hadramut'a kadar tek başına giden yolcu, Allah'tan başkasından korkmayacaktır. Koyunları hakkında da, kurt saldırmasından başka hiçbir endişe duymayacaktır, fakat siz acele ediyorsunuz.”

Hz. Peygamber'in (a.s.m.) evi, Kâbe'nin kuzey doğusunda, Kâbe'ye yaklaşık iki yüz metre uzaklıkta, Merve Tepesi yakınlarındaydı. Suikastçılar özellikle kapı önünde yoğunlaştılar İbn-i Sa'd'a göre; Mahzumlu Ebu Cehil, Cumahlı Ümeyye b. Halef ve Haşimi olan Ebu Leheb'ten başka orada şu isimler de vardı: Hakem b. Ebu'l-As, Ukbe b. Muayt, Nadr b. Haris b. Kede. İbn-i Gaytala, Zem'a b. Esved, Tuayme b. Adiy, Ümeyye'nin'in kardeşi Übey b. Halef, iki kardeş Nebih ve Munebbih b. Haccac.

. Sonraki sahabilerin, Uhud Dağı kadar altın sadaka etseler öncekilere yetişemeyecekleri konusu için Bkz. Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 92 vd.

. Buhari, IV, s. 240 vd.

. Hizmetli, s. 251; Lings, s.121.

. Sarıcık, Çağrı, s. 35; Muhammed Rıza, s. 26.

Hiz. Osman'ın (r.a.) İslâm'a girişinden sonra Aşere-i Mübeşşere'den Talha b. Ubeydullah'ın (r.a.) İslâm'ı kabulü geldi. Arkasından Halid b. Said (r.a.) Müslüman oldu. Sonra Resulullah'ın (a.s.m.) dayısı Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.) Müslüman oldu. O günler Gıfar kabilesinden Ebu Zer (r.a.) Mekke'ye gelerek İslâm'ı kabul etti. Derken Ümmü Ammar adındaki müşrik kadının azatlısı Habbab b. Eret (r.a.) İslâm'a girdi.

. Sahabiler için: "Yebteğüne fadlen minellâhi ve Rıdvânen" buyrulur. Bkz. Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 128 vd.

. Muhammed Ali Sabuni, III, s. 57.

. "Ve mâ li ahadin indehû min ni 'metin tuczâ ille'b-tiğâ-i vechi Rabbihil a 'lâ, ve le sevfe yerdâ." Bkz. Leyl, 92/17-21; İbn-i Hişam, I, s. 341.

. Leyl, 92/8-11.

Hiz. Ebu Bekir (r.a.) bu günü iple çekiyordu. Çünkü Müslümanlar bu yılın Hac mevsiminden sonra, Medine'ye hicret etmişlerdi. Hatta geride hicret edebilecek üç kişi kalmıştı. Resulullah (a.s.m.), Hiz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hiz. Ali (r.a.). Hatta Hiz. Ebu Bekir (r.a.) zaman zaman gelip Resul-i Ekrem'den (a.s.m.) hicret izni istiyordu. Fakat Resul-i Ekrem (a.s.m.) ona: "La ta'cel, le'allahe en yec'ale leke sahiben=Acele etme! Olur ki Allah sana birini arkadaş eder" diye cevap vermekteydi. Ebu Bekir (r.a.) de birlikte hicret edeceği kişinin Hiz. Peygamber (a.s.m.) olacağını umuyordu. Hatta hicret için iki deve satın almıştı. Heyecanla sordu:

. Buhari, IV, 238; Menakıb, 29.

. Cu'l yavru, küçük canlı ve böcek gibi manalara gelir. Bkz. İbn-i Hişam, I, s. 342.

. "Hattâ âlâ en yakdire alâ en yesteveye câlisen" İbn-i Hişam, I, s. 342.

. Tebbet, 111/3.

. Rağıb, s. 453.

Allah ve ahiret inancı onun tek sığınağıydı. Hz. Ebu Bekir (r.a.) bu kadının kötü durumunu duyunca onu da alıp azat etti.

. Rağıb, s. 453.

. Sabuni, III, s. 618.

. Tebbet, 111/1.

“Bu adamın işi bildiğiniz gibidir, ortadadır. Vallahi şüphesiz biz, bizden başkalarından ona uyanlar konusunda, üzerimize atılmamalarına emin değiliz.” Sonra konuyu uzun uzadıya görüştüler. Sonunda, Esed b. Ebuluzzaoğulları’ndan Ebulbuhteri söz aldı ve teklifini yaptı:

. Zehebi, s. 147; İbn-i Hişam, I, 376; Sabuni, III, s. 716.

. Sarıcık, Çağrı, s. 106.

. Zehebi, s. 147; İbn-i Hişam, I, s. 376; Sabuni, III, s. 618.

Hız. Ebu Bekir (r.a.) servetinin çoğunu hicret öncesi Müslüman köleleri alıp azat ederek, bu parayı muhtaçlara vererek harcadı, İslam ve Resulullah (a.s.m.) yolunda infak etti. Geriye servetinden sekizde biri, yani 5000 dirhem kalmıştı. Hız. Ebu Bekir (r.a.) bunu da, önemli ve gerekli bir zamanda harcamak üzere eli altında tutmaktaydı. İbn-i Hişam’a göre hicret sırasında yanına aldığı malı, 6000 dirhem kıymetindeydi.

Yedincisi: Mekke-i Mükerrreme, Peygamberimizin vatanıdır, en hayırlı yer ve Resulullah’ın (a.s.m.) sevgilisidir. Peygamberler ümmetlerinin manen babası sayıldıkları için oralar bizim atamızın da vatanı sayılır. Böyle görülmeli ve sevilmelidir. Atalar, onların sevdikleri iyi şeyler ve ataların vatanı sevilir.

Ebu Cehil kızdı. Zaten, sert, baskıcı ve zorba biriydi. Gerçekten ev halkı Ebu Bekir’in (r.a.) ve Hız. Muhammed’in (a.s.m.) nerede olduklarını bilmiyorlardı. Esmâ’nın haberlerini gizlediğini düşünmüş olmalı ki kendisine şiddetli bir tokat vurmuştu. Esmâ ellerini yüzüne götürdü, küpesi yerinde değildi. Esmâ, Hız. Ebu Bekir’in (r.a.) ilk hanımı Kuteyle’den olma yetişkin kızıydı. Mekke didik didik aranıyordu. Derken büyük ödöl ortaya konuldu:

4) Hız. Ebu Bekir (r.a.) din kardeşliğini; nesep/soy kardeşliği gibi veya ondan daha ileri görmektedir. Hatta bu kardeşliğin nikâha mani olabileceğini bile düşünmektedir. Bu kardeşlik onun gözünde en az soy kardeşliği kadar önemlidir. Hemen belirtelim ki, cahiliyede;

amcalar ve birinci derece yakın akrabalar birbirleri ile evlenmiyorlardı. Söz gelişi amca yeğen evliliği yoktu. Ancak eski Türklerde olduğu gibi, üvey anne ile evlilik vardı. Üvey anne evin büyük oğluna miras kalmış gibi düşünülüyordu. Bu tür evliliğe “dayzen” denirdi. Ayrıca, ikiz kız kardeş aynı anda bir kocanın nikâhında birleştirilebiliyordu.

Cehennem oduncusu Ümmü Cemil’in, başlıca üç faaliyeti vardı: Sürekli Hz. Peygamber’i tenkit ve gıybet ederek insanlar arasında dolaşmak, bu konuda konuşmak, şiirler söylemek ve Hz. Peygamber’e (a.s.m.) düşmanlık ve kin aşılama. Ayrıca o Resul-i Ekrem’in yollarına diken de serpiyordu.

Hz. Muhammed (a.s.m.) ve ondan iki yıl kadar sonra dünyaya gelen Ebu Bekir (r.a.) böyle bir şehirde doğdu. Şehirde o zamanlar üç bin kişi yaşıyordu, şehir canlı bir ticaret hayatına sahipti. Mekke adı bir görüşe göre Sebe dilindeki “Makuraba” kelimesinden gelir. Makuraba, “mukaddes ibadet yeri, tapınak (ibadethane)” demektir. Kur’an-ı Kerim de bu kenti, “Ümmülkura/Şehirlerin Anası, Karyatân ve Beke” olarak anar. Onun ortasında yer alan Kâbe de mübarek, Allah’a ibadet için ilk kez yapılan bir “Beyt/Ev, Allah’ın Evi”dir. Bu mecazi bir anlatımdır; Allah’a ibadet edilen yer demektir.

İkincisi: Ona göre Mekke “yerlerin en hayırlısı” idi. Yeryüzünde en iyi yerler; öncelikle Peygamberlerin yaşadığı yerlerdir. Çünkü Buralarda, hayırların ve iyiliklerin en çoğu işlenmiş, ibadetlerin en sevaplıları yapılmış ve büyük hayır ve iyiliklere vesile olunmuştur. Bu yüzden, öncelikle Hicaz ve Şam bölgesi bereketli ve mübarektir. Bir yerin hayırlı ve bereketli olması oradaki iyiliklere bağlı olduğundan Resulullah (a.s.m.): “İman (din) Süreyya yıldızında asılı olsa, Farslardan olan rical (büyük insanlar) ona ulaşır” buyurmuştu. Böylece o, başta Selman-ı Farisi ve Ebu Hanife olarak, o topraklarda yetişen birçok âlime işaret etmişti. Hz. Peygamber’in (a.s.m.) sağlığında buralar Sasani ülkesi topraklarıydı. Sonra Horasan’ın da bir kısmını içine alan bu topraklar, Emevi ve Abbasi Devleti sınırları içinde kaldı. Derken burada Büyük Selçuklu Devleti de kurulmuştu. Ehl-i Faris’ten kasıt: Basra Körfezi’nin doğu ve batı yakalarından, Kirman, Sicistan, Mâveraunehir ve Horasan’a kadar olan yerlerdi. Buralardan, Buhari, Ebu Davud, Tirmizi, Nesei, Beyhaki ve Darekutnî

gibi hadisçilerin çıkması bir yana, müfessirler ve büyük maneviyat büyükleri de çıkmıştı.

Resulullah (a.s.m.) M. 615 yılında, Müslümanlarla her gün bir yerde buluşmanın doğru olacağını düşündü. Onları Safa Tepesi'nin doğusunda, kapısı dar bir sokağa açılan bir evde toplamaya karar verdi. Burası ilk Müslümanlardan Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın eviydi. Dâru'l-Erkam ilk medrese ve derslane örneğiydi. Ayrıca burası bir sığınak, istişare yeri, İslam'ı öğrenme ve buluşma mekânıydı. Müslümanlar o kadar sindirilmişlerdi ki, ölüm korkusuyla tek başlarına sokağa çıkamıyorlardı. O gün orada olanlar Mescid-i Haram'a gidip "kâinatın en büyük davasını" müşriklere haykırılım düşüncesindeydiler. İki Cihan Serveri şimdilik bu fikri doğru ve uygun görmedi:

Hız. Ebu Bekir (r.a.) Uhud bozgunu sırasında da büyük fedakârlık göstermiş, Resulullah'ın (a.s.m.) yanından ayrılmamış ve onunla birlikte Uhud'un böğründeki kayalığa çıkanlar arasında yer almıştı.

Bu para gerekirse hicret sırasında veya Yesrib'te işe yarayabilecekti. Görüldüğü gibi, Hız. Ebu Bekir (r.a.), ticari varlığının ve kazancının sekizde yedisini İslam ve Resulullah (a.s.m.) yolunda feda etmişti. Hız. Peygamber'in (a.s.m.) buyurduğu gibi o, kendini ve malını kendisine adanmış, hasretmiş ve vakfetmişti.

"Fe emmâ men a'tâ ve't-tekâ ve saddaka bi'l-husnâ, fe senüyessirihû li'l-yüsrâ=Verene, ittika edene ve Hüsna'yı tasdik edene gelince, biz de onu, kolayla hazırlarız."

Hız. Ebu Bekir (r.a.) Müslüman olmadan önce, genç yaşta ticarete başlamıştı. Rivayetlere göre, Hız. Peygamber'in (a.s.m.) yirmi beş yaşındayken katıldığı Suriye ticaret kervanında o da vardı. Onun Hız. Peygamber'den (a.s.m.) iki yaş küçük olduğu düşünülürse, arkadaşı Hız. Ebu Bekir (r.a.) de yirmi üç yaşındaydı. Hız Ebu Bekir (r.a.) çoğu Mekke'li gibi ticaret kervanlarıyla Yemen'e ve Suriye'ye defalarca gidip geldi. Onun işi elbise ve kumaş ticaretiydi. Günümüz söyleyişle o tekstil ve hazır giyim işiyle uğraşıyordu. Kervanların yolları uzundu ama kervan ticaretinde iyi para vardı. O Müslüman olduğu yıllarda ve kırk yaşlarında iyice zenginleşmiş, sermayesini 40.000 dirheme çıkarmıştı.

Dahası, ölümünüzden sonra diriltilecekmışsınız. Ardından size Ürdün bağları gibi bağlar (cennetler) verilecekmış. Eğer dediklerini yapmazsanız, bu yüzden size boğazlama (cezası) var ve ölümünüzden sonra diriltilip, sizin için tutuşturulan ateşte yakılacaksınız.”

Kureyş’in Mahzum kolundan, seyrek sakallı Ebu Cehil (Ebulhakem) cevap verdi:

Hız. Ebu Bekir (r.a.) okuma yazma biliyordu, bir kemik buldu, yazıyı onun üzerine yazdı ve Süraka’ya verdi. Atlı belgeyi ok torbasına koydu, sonra Resulullah’a (a.s.m.) şunları söyledi:

“İkisini de aldım, ikisi de hürdür” dedi.

Topluluk Salim b. Avfoğulları yurduna gelince, Cuma namazı vakti girdi, Ranuna vadisinde bir mescitleri vardı. Resul-i Ekrem Kudüs’e yönelerek o gün ilk Cuma namazını kıldırdı ve hutbe okudu. Bunu gören Yahudiler onun, Son Peygamber oluşuna bir delil gibi yorumlamışlardır.

“Gerçekten ben: ‘Câe Muhammed!’ diye bağıran siyah köleler arasında koşturuyordum. (Sevinçten) gözüm bir şey görmeden koşuyordum. Sonunda Nebi Sallalâhu aleyhi vesellem ve arkadaşı Ebu Bekir geldi. Medine duvarlarının bir yerinde (duvarın gölgesinde) gizlendiler. Sonra ikisi, badiyeli/köylü birini, ikisinin gelişini haber vermek için ensara gönderdiler. Bunun üzerine ensardan beş yüz kadar kişi, ikisine yöneldi ve o ikisine ulaştı. Sonra o ikisine şöyle dediler: ‘İkiniz güvende ve itaat edilmiş kişi olarak yürüyünüz’. Bunun üzerine Resulullah (a.s.m.) ve arkadaşı onlar arasında yürüdü.”

‘Ey filan oğulları! Mutlaka ben size gönderilen Allah’ın Elçisiyim. O (Allah) size yalnız Allah’a ibadet etmenizi ve ona hiçbir şeyi ortak koşturmanızı emrediyor. Hem onun yanında kullukta bulunduğunuz nidlerinden (onun misli ve benzeri saydığınız ilahlardan) kendinizi çekip almanızı emrediyor. Ve bana inanmanızı ve beni doğrulamanızı emrediyor. Ayrıca, Allah’ın beni kendisi ile gönderdiği şeyleri açıklayınca kadar, beni (düşmanlardan gelecek tehlikelerden) muhafaza etmenizi emrediyor.”

Onlar hakkı görmek için etraflarına dönüp bakmazlar, baksalar da göremezler. “Çünkü önlerine, arkalarına birer set çektik.” Öyleyse eli kelepçeli, boynu laleli adamın suçundan dolayı ister istemez hapse

gireceği gibi, onlar da cehenneme sürüklenirler. Korkutsan da korkutmasan da, onlar için aynıdır.

Ensar Resulullah (a.s.m.) ve hicret arkadaşının Mekke'den çıktığını duyunca beklemeğe başladılar. Sabah namazını kılınca, onu beklemek için harre sırtına çıkıyorlardı. Burası Medine'nin güneyinde bir tepeydi. Abdurrahman b. Üveym kafilenin gelişini söyle anlatır:

O (Resulullah Haremde) namaz kılıyordu; Ukbe b. Muayt'ı Nebi sallahu aleyhi ve sellem gelirken gördüm. Hemen ridasını onun boynuna koydu (doladı), onu iyice boğdu. Derken Ebu Bekir (r.a.) geldi, onu itti ve şöyle dedi: "Bir (büyük) insanı 'Rabbim Allah'tır' dediği için mi katledeceksiniz? Oysa O Rabbinizden size açık ayetlerle geldi!"

3) Medine topraklarına girişte Hz. Ebu Bekir (r.a.), Hz. Peygamber Efendimizle birlikteydi. Önceden Resulullah'ı (a.s.m.) ve onu tanımayan Medineli Müslümanlar birini diğerinden ayırmakta zorlanıyorlardı. Hz. Ebu Bekir (r.a.) Resulullah'ı (a.s.m.) güneş ve sıcağından korumak için ridasını ona gölgelik yapıyordu.

"İleride büyük fitneler olacak. Kişi o fitnelerde kardeşinden ve babasından ayrılacak. (O zaman) fitneler onlardan erkeklerin kalplerinden kıyamete kadar (kuş uçar gibi) yayılacak. Hatta o fitne zamanında (iyi) kimse zinacı kadının zinasıyla ayıplandığı gibi, belası ile (imtihanı ve sıkıntısı ile) ayıplanacak".

Aynı yıl Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) hanımı Ümmü Rumân (Zeynep) vefat etti. Ümmü Rumân Hz. Ayşe (r.anha) ve oğlu Abdurrahman'ın annesiydi.

"Vallahi lein kâne kâlehû le sadaka=Vallahi o bunları söylediyse, mutlaka doğru söylemiştir" dedi ve ekledi: "Siz buna mı şaşıyorsunuz? Vallahi o bana gece veya gündüzün bir saatinde, Allah katından, göklerden yere gelen haberler veriyor da, ben onu bile doğruluyorum Hâlbuki bu (vahiy işi) şaşkınlıkla karşıladığınız şeyden akla daha uzaktır."

"Tebbet yedâ Ebî Lehebin ve Tebb=Ebu Leheb'in iki eli kurusun. Zaten o geberdi ve helak oldu."

Hz. Ebu Bekir (r.a.) geniş bir çevreye sahipti ve olgun vasıfları vardı. Onu bilenler tarafından güvenilen biriydi. Gizliden sürdürülen çağrı onun Müslüman oluşuyla hızlandı. Onun tek tek ilgilenmesi ve

kendine güvenenleri İslam'a daveti üzerine Osman b. Affan, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebi Vakkas, Zübeyr b. Avvam ve Talha b. Ubeydullah arka arkaya Müslüman oldular. Kadınlar arasında da İslam yayılmaya başladı; Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) kızı Esma ve Hz. Ömer'in (r.a.) kız kardeşi Fatıma çok geçmeden Müslüman olanlar arasındaydı.

. Bkz. İzutsu, s. 129- 131.

. Rağıb, s. 249; Feyruzabadi, II, s. 329.

. Dinsizlik ve deccal konusu için bkz. Sarıcık, Kendi Dilinden- 2, s. 159-231.

. Temessük konusunda az sonra durulacaktır.

. Bağavi, I, 40 no. 130; Munavi, VI, 261, nr. 9171-9172; Ümmetin fesadı ve bozulması döneminde sevapların artacağı konusu için bkz. Taftazani, I, 308; Heytemi, s. 210; Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 15-37.

. Buhari, IV, 197; Canan XII, 271-272, nr. 4386.

Yolculuk kimi araştırmacılara göre, yaz mevsimine, kimilerine göre güne rastlıyordu. Muhammed Rıza, Resulullah'ın (a.s.m.) Medine'ye ulaştığı 12 Rebiülevvel tarihinin 28 Haziran 622 olduğunu söyler. Buna göre Resul-i Ekrem'in Salı günü ilk konakladığı gün, 23 Hazirana rastlamaktadır. Yaz ayları Hicaz'da sıcaklık 50-55 dereceye çıkabilmektedir. 622 Rebiulevvelin ilk günü; 13 Eylül 622 Pazartesi gününe rastlamaktadır. Resulullah (a.s.m.) 25 Eylül Cumartesi günü Medine'ye gelmişti. Bazılarına göre hicret 23 Eylül'de gerçekleşmiştir. Bu aylar sıcak aylardı. Yolculukta dinlenmek, sık su içmek icap eder.

. Rida, belden yukarıya alınan örtü ve şal demektir.

. Munavi, VI, 261, nr. 9171, 9172. Ayrıca ümmetin bozulduğunda sevapların artması için bkz. Taftazani, I, s. 308; Bağavi, I. 40; nr. 130. Temessük bahsi için bkz. Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 15- 27.

“Mağara girişinde iki güvercin gördüm. Bu sebeple içinde kimsenin olmadığını biliyorum.”

. Canan, XII, 247, nr. 4369.

. İbrahim Canan, XII, 230; (Muhyiddin b. Arabinin Mûsâmeretu'l-Ebrâr'ından.)

3) Resulullah'ın (a.s.m.) açıklamasına göre; ashab ve eshârda kim Peygamber hukukuna riayet ederse, Allah onlara dünya ve âhirette

ikram ve edep güzelliğiyle muamele edecektir. Yahut Peygamber, böyle davrananlara Allah'ın iyi muamele etmesi için dua etmektedir. Sahabiler ve sıhirlerde Peygamber hukuku nasıl muhafaza edilir? Onlara sevgi ve saygı duyarak, kendilerini incitici olmayıp yollarında giderek. Ama onlar hakkında Hz. Peygamber'in (a.s.m.) razı olacağı tarzda, hürmeti/saygınlığı muhafaza edilmezse, Allah böylelerinden yüz çevirecektir. Bir mümin böyle bir kötü sona, dünya ve âhirette şekâvete düşmek istemeyeceğine göre, onun âl, ashab ve yakınlarını (damatları ve kayınpederleri ve onların akrabalarını) tavsiyelerine uygun olarak sevecektir.

Ayrıca Muhammedü'l-Emin, Vahid, yani gücü, kudreti her şeyi ihata eden bir Allah'a imana çağırıyordu. Bu, Kureyş dini olan şirk ve putperestliğe tersti. Onlar yerleri gökleri yaratan bir Allah'a inanıyorlardı, ama bunun yanında putları da vardı. Onlara göre her putun/tanrının ayrı görevleri ve nüfuz sahası bulunuyordu. Oysa yakın arkadaşı Ebu Bekir'i (r.a.) vâhidiyeti ile bütün kâinatı elinde tutan bir Allah'a çağırıyordu. "E ce'a'l-âlihate ilahen vahiden=O (Muhammed) bütün ilahları bir (vahid) ilah mı yapıyor?" sorgulaması gösteriyor ki; onlar Allah'la birlikte putlara inanıyorlar, hepsine ayrı ayrı tasarruf alanı ve vazifeler yüklüyorlardı.

Bu rüya onu etkilemiş olmalıydı. Rüyadan sonra Ebu Bekir (r.a.) ona İslam'ı anlatıp Hz. Peygamber'e (a.s.m.) götürünce cennete giden yola, Ahmed'in yoluna girmişti. Onun dediklerini Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) dikkatle dinlediler. Rüya açıldı ve Resulullah (a.s.m.) onda "Ahmet" olarak anılıyordu. Hz. Peygamber'in (a.s.m.) adlarından biri de Ahmed'di.

. Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, s. 102.

. Rûm, 30/1-6; Sabuni, III, 473.

. Bu bahisleşme peygamberliğin yedinci yılında M. 616'da olmuştur.

. İbn-i Mâce, II, 1307, nr. 3959; Nevevi, s. 171; Heytemi, s. 4. Sahabe Modeli, s. 54.

. İbn-i Mâce, II, 1305, 1310, nr. 3954, 3961; Nevevi, s. 99, nr. 87; Gümüşhanevi, s. 299, nr. 3722.

. İbn-i Mâce, II, 1313, no. 4015; Bkz. II, 1330; Gümüşhanevi, s. 229, nr. 1316.

. Benim haleflerim.

. İbn-i Mâce, II, 1306, 1307; Gümüşhanevi, s. 298, nr. 3715; Sahabe Modeli, s. 28 vd.

. A.g.e., s. 379.

. Rağıb, s. 379.

. Bir başka tespite göre, 624 yılında Bedir Zaferi'nin kazanıldığı yıl, Rumlar (yenilgiden 8 yıl sonra) yenildikleri devletin topraklarına ve İran içlerine girdiler. Heyet, Kuran-ı Kerim ve Türkçe Açıklamalı Tercümesi, s. 403; Yazır, VI, s. 3798.

Birincisi: Muhammed'i zincire vurup tutuklamak, küçük bir delikten yiyeceğini içeceğini verip o hücrede ölümünü beklemektir. Hicaz'da bu yolda, yani müebbet hapisle hayatına son verilenler de vardı. Züheyr ve Nabîğa'nın böyle öldürüldüğü rivayet edilir. Bu teklif yapılırken: "Terabbesû bihî raybe'l l-menûn, hattâ yühlike fîhi=Onun zamanın felaketlerine çarpmasına ve orada ölmesine kadar bekleyiniz" demişlerdi. Yani onlara göre, Hz. Muhammed de bir şairdi. Benzeri şairler gibi öldürülebilirdi. Bir başka açıdan, İslam'ı yayma faaliyetlerinin cezası; müebbet hapis görülüyordu.

"Ebu Bekir'e (r.a.) ve Ömer'e sorarlardı, bunlardan başkasını bilmiyorum"

Hiz. Ebu Bekir (r.a.) Fil Yılı'ndan üç yıl kadar sonra (M. 573) bu şehirde doğduğunda, ailesi ona "Abdulkâbe=Kâbe'nin Hizmetkârı, Kâbe'nin Kulu" adını verdi. Mekke'de bu ad yaygındı. O, annesi Selma'nın ilk çocuğuydu. Annesi Selma binti Sahr, iyi bir kadındı ve bu yüzden "Ümmü'l-Hayr=İyilik Anası" diye anılıyordu. Ebu Kuhafe diye bilinen babası Osman, herhalde Kâbe kentinde oğluna "Abdulkâbe" adını vermeyi anlamlı bulmuştu. Ebu Kuhafe Kureys'in alt kollarından birine mensuptu. Aşireti Teymoğulları diye bilinmekteydi. Ebu Kuhafe ayrıca, Teymoğulları reisi, meşhur silah ve köle tüccarı Abdullah b. Cüd'an'ın da kuzeniydi. Hiz. Ebu Bekir (r.a.) on sekiz yaşlarındayken babasıyla birlikte onun evine gelecek "Hılfu'l-Fudûl=Faziletli Antlaşması" sırasında orada olacaktı. Ayrıca arkadaşı 'Muhammedü'l-Emin' de antlaşmada orada yerini alacaktı.

Hiz. Muhammed (a.s.m.) ve ondan iki yıl kadar sonra dünyaya gelen Ebu Bekir (r.a.) böyle bir şehirde doğdu. Şehirde o zamanlar üç bin kişi yaşıyordu, şehir canlı bir ticaret hayatına sahipti. Mekke

adı bir görüşe göre Sebe dilindeki “Makuraba” kelimesinden gelir. Makuraba, “mukaddes ibadet yeri, tapınak (ibadethane)” demektir. Kur’an-ı Kerim de bu kenti, “Ümmülkura/Şehirlerin Anası, Karyatân ve Beke” olarak anar. Onun ortasında yer alan Kâbe de mübarek, Allah’a ibadet için ilk kez yapılan bir “Beyt/Ev, Allah’ın Evi”dir. Bu mecazi bir anlatımdır; Allah’a ibadet edilen yer demektir.

“İlerde (büyük) fitneler olacak. O fitne içinde kişi, mümin olarak sabahlayacak, kâfir olarak akşamlayabilecek. Ancak Allah’ın ilimle kalplerini dirilttiği kimseler hariç.”

Hız. Ebu Bekir (r.a.), bu konuda ilk söz alan ve konuşan kimseydi. Ardından Hız. Ömer (r.a.) de benzer şeyler söyledi ve böylece savaşma kararı ağırlık kazandı.

Böylece Hız. Ebu Bekir (r.a.) “Sıddîk” diye anılmaya başladı. Aslında sıdk; güç, katılık ve sertliktir. Sadık da, tavizsiz ve enerjik olandır. Doğruya sıdk denilmesi, yalanın zaafı ve güçsüzlüğü karşısında gücü, sağlamlığı ve sertliğindendir. Sıdkın en belirleyici yönü, hayatında ve çevresinde doğruyu ve hakkı yansıtmak için insanda bulunan kararlılık ve iyi niyettir. Bu da, sadığın samimiyetini, doğrudan direnmesini, dürüstlük ve güvenilir olmasını netice verir. Böylece sadık, kâfir ve münafığın karşısında yer almış olur.

“Şahadet ederim ki, sen peygambersin, getirdiğin de haktır. Şu yaptığını bir peygamber yapabilir. Sana tabi oldum.”

“Medine’ye yanında bir bayrak varken girmelisin.”

“Ali, sen (Mekke’de) henüz çocuktun. Daha sağını solunu bilmiyordun. Bizler ölümü bir kaç defa göze almadan, sokağa çıkmaya cesaret edemezdik. Hem çıkarken, başımızda kılıçların kavis çizeceğini düşünürdük. Ayrıca, zağlanmış hançerlerin bağrımıza saplanmasını hesaba katmadan kimseye ‘Allah birdir’ diyemezdik.”

O zaman “İkisi mağaradaydılar.” Aynı dava ve ideali gerçekleştirmek için oradaydılar. Davaları bir olduğu için bir gibiydiler. Bu açıdan en tehlikeli ve nazik zamanda Ebu Bekir (r.a.) Resulullah’la (a.s.m.) birlikteydi. Bu onun samimiyetini, fedakârlığını ve kendisini Resulullah (a.s.m.) ve davası için adanmış olduğunu gösteriyordu. Bu birliktelikten dolayı ona bizim Kültürümüzde “Yâr-ı Ğâr” (Mağara Dostu ve Can Yoldaşı) unvanı verilmişti.

Hız. Peygamber (a.s.m.) hicretin ilk senesi muhacirlerle ensar arasında muahât/kardeşlik kurmuştu. O kendisiyle Hız. Ali'yi (r.a.) kardeş ederken, Hız. Ömer'i (r.a.) de Hız. Ebu Bekir'le (r.a.) kardeş etti. Ayrıca ensardan Zeyd b. Harice (r.a.) de Hız. Ebu Bekir'le (r.a.) kardeş edilmişti.

b) Madem künyeler genelde şeref için alınır, ona da cehennemdeki şerefine (!) münasip ve kendisine pek lâıyk "Ebu Leheb=Ateş Atası, Ateşin Babası" künyesi verilmişti. Burada müthiş bir alay, tahkir ve yerin dibine batırma vardır. "Yakında alevli büyük ateşe yaslanacak" vaidi de böyledir. O kendi dünyasına göre, iki elinin işledikleriyle, faaliyet ve hayat tarzıyla, serveti, saygınlığı ve şerefiyle, kendisine yardımcı oğulları ve hanımıyla birlikte herhalde parlak bir gelecek ummaktaydı: Kâşanelerde koltuklara yaslanıp, kendisine ikramlar yapılmasını ve saygın bir misafir gibi ağırlanmasını ümit ediyordu. Hayır, o, Ateş Babası olacaktı. Renkli değerli koltuklara değil, alevli ateşe yaslanacaktı. Hem ona, şahane saraylarda hizmetçiler ikram ve izzet etmeyecekti. Çok sevdiği hanımı da, yaslandığı ateşe odun getirecekti. Oysa hanımı da dünyada, hizmeti için köleler ve cariyeler istihdam ederdi. Hatta zaman zaman "Kureyş şüphesiz bilir ki, ben onların beyinin (Harb'in) kızırım" derdi.

O da gitti sürüden iki yıldır kısır olan bir keçi tutup getirdi. Resul-i Ekrem keçiye yaklaştı, ona dua etmeye başladı, sonra keçiye sağmaya başladı. Abdullah b. Mesud ve Hız. Ebu Bekir (r.a.) onun sütsüz keçiye sağdığını ve ondan süt çıkardığını görüyorlardı. İbn-i Mesud şaşkıındı, gördüğü ve yaşadığı şey normal şartlarda mümkün değildi, bu mucize üzerine şahadet getirip Müslüman oldu. Hız. Peygamber ve Hız. Ebu Bekir (r.a.) sevinmişlerdi.

"Bence her kabileden güçlü, soylu, birer delikanlı ayırırız. Onlardan her birine birer keskin kılıç veririz. Hepsi birden ve bir vuruşta onu öldürürler. Böylece ondan kurtulur ve rahatlarız. Böyle yaparsak, kanı tüm kabilelere dağılmış olur. Abdumenafoğulları, bütün kabilelerle savaşmayı göze alamaz, biz de Abdumenafoğulları'na diyetini öderiz."

O Mina'da konaklayanlara çağrı yaparken, amcası Ebu Leheb bir gölge gibi onu ve arkadaşlarını takip ediyordu. Sirtında Yemen ürünü bir Aden hullesi vardı. Uzun saçlarını geleneğe uyarak, iki örgü

halinde sırtına sarkıtmıştı. Bu boylu poslu sarışın adam, Allah Resulü bir topluluğa konuşup sözünü bitirince, arkasından onun hakkında şöyle diyordu:

Hız. Peygamber (a.s.m.) ve Hız. Ebu Bekir (r.a.) orada yolculuk planını yaptılar. Müşrik ama güvenilir ve işini bilen Abdullah b.Uraykıt, onlara yol gösterecek, kılavuzluk edecekti. Kendisine teslim edilen iki deveyi, üç gün otlattıktan sonra, onları Sevr Dağı eteğinde bulacaktı. Peygamberimiz yine başı sarılı, bir bakıma maskeli olarak oradan ayrıldı. Ardından delikanlılık çağındaki Hız. Ali'yi (r.a.) evine çağırdı ve ona şunları söyledi:

Bütün peygamberler ümmetlerinin “manevi babası ve atası”dırlar. Bir şeyin var edilmesine, ıslahına veya ortaya çıkıp güçlenmesine (zuhur) sebep olan kimseye “baba” veya “ata” denir. Resulullah da (a.s.m.); ümmetin varlığına sebeptir. O İslamiyet’le; benzersiz bir reform, misilsiz bir inkılâp ve ıslahat gerçekleştirmiş, İslam ümmetinin zuhuruna, ortaya çıkışına ve tüm dinlere galebesine sebep olmuştur. Bu yüzden “Ebu’l-Müminîn=Müminlerin Babası, Atası” adıyla anılır. Hatta “O nebi, müminlere kendilerinden (ana, baba ve çoluk-çocuklarından) daha evlâdır. Onun eşleri de müminlerin anneleridir.” Bu ayet de, Resul-i Ekrem’in inananların manevi “atası, cedit ve babası” oluşuna işaret eder. Yine o Hız. Ali için Resulullah (a.s.m.): “Ben ve sen, bu ümmetin iki babasıyız” buyurmuştur. “Bütün sebepler ve nesepler kıyamet günü kesilecektir, ancak benim sebebim ve nesebim hariç” açıklaması da bu manevi bağın kıyamette bile kesilmeyeceğini belirtir.

Önce Peygamber Efendimizle (a.s.m.) görüşüp anlaşmayı uzatmak istedi. Ondan “evet” ya da “hayır” cevabı alamayınca, ikinci kişi olarak Hız. Ebu Bekir’e (r.a.) başvurmuştu. Bu konuda o da işi Resulullah’a (a.s.m.) havale etti. Ebu Süfyan onun Resulullah’tan (a.s.m.) sonra ikinci önemli kimse olduğunu biliyordu. Ondan sonra sırasıyla Hız. Ömer’e (r.a.), Hız. Osman’a (r.a.) ve Hız. Ali’ye (r.a.) başvurmuş, onlardan da olumlu bir cevap alamamıştı.

a) Fesat/bozulma yiyeceklerde, nefiste, bedende, her eşya ve teknik cihazda söz konusu olduğu gibi, toplum ve dinde de olur. Fesat bir şeyin az veya çok itidalden/dengeden çıkmasıdır ve bozulma oranında salahtan/işe yaramaktan uzaklaşılır. Mesela yağ

acıyıp bozulunca yenmez, insan günahla bozulur; şirk ve irtidatla manen zehir ve fasit olur. Hastalıklar da bedenın sıhhatini bozarlar. Taşıtlar bozulunca işe yaramaz ve yolda kalır. Fesadın zıddı salâhtır. Fesatta istikamet ve intizamdan ayrılış söz konusudur. Müfsit bozandır, ifsat bozmaktır. İslam ümmeti, yerleşim yerleri, bidatların istilası ile bozulacaktır. Kur'an-ı Hakîm bu gerçeğe şöyle parmak basar:

“Resulullah'ın Halifesi Abdullah Ebu Bekir'e (r.a.) , Allah'ın müşrikler üzerine çekilmiş kılıcı Halid b. Velid'den...”

Ayrıca Hz Ebu Bekir (r.a.) hicretin dokuzuncu yılında “Hac Emiri” tayin edildi ve o yıl Müslümanlara hac yaptırdı.

Hiç kimse yardım etmese de Allah, Resulü'ne ve yanında yer alana yardım edecektir. Dar zamanda onlara yardım edip onların yolunu açtıysa, başka zamanlar bunu daha kolay yapabilir.

İki hicret yolcusu üç gün üç gece mağarada kaldı. Perşembeyi Cuma'ya bağlayan gece Sevr'e sığınan Hz. Peygamber ve hicret arkadaşı Ebu Bekir (r.a.); Cuma, Cumartesi ve Pazar günlerini orada geçirdiler. Aramanın yatışmasını bekliyorlardı. Bu arada Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) oğlu Abdullah onlara birkaç kez yiyecek getirdi. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) zenci mevlası (azatlısı) Amir b. Führeyre, Ebu Bekir (r.a.) ve Mekkelilerin koyunlarını otlatan bir çobandı. İlk zamanlar Dâr-ı Erkam'da Müslüman olmuştu. O karanlık basınca, aldığı direktife uyarak Ebu Bekir'in (r.a.) koyunlarından bir kısmını Sevr'e bırakıyordu. Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) koyunlardan bir kaba süt sağıp açlık ve susuzluklarını bastırıyorlardı. Amir gecenin sonuna doğru bu koyunları sürüye katıp günlük işine başlıyordu.

Kalktı, ona koştu. Resul-i Ekrem hemen her gün Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) uğradı. Fakat buluşmalar akşamüzeri ya da sabahleyin olurdu. Bu geliş öğle vaktiydi, Hz. Ayşe'yi (r.anha) ve Hz. Ebu Bekir'i (r.a.) heyecanlandırmıştı. Çünkü Arabistan sıcağında; kuşluktan ikindiye dek herkes bir gölgeye veya evine çekilip dinlenirdi. Hicaz ovalarında yıllık sıcaklık ortalaması 50-55 derece dolaylarındaydı. Resul-i Ekrem'in (a.s.m.) öğleyin gelişi, bu yüzden olağanüstü bir durumu akla getiriyordu. Resulullah (a.s.m.) içeri girince, Hz. Ebu Bekir (r.a.) minderini ona verdi ve İki Cihan Serveri'ne sordu:

Geleneğe göre Hicazda, her yıl hac öncesi Zilkadenin yirmisine kadar, Ukaz panayırında geçirilirdi. Bu panayır Mekke'nin güney batısında, Mekke'yi Necran'a bağlayan vadi üzerinde kurulurdu. Yirmi gün devam eden bu panayır iyi bir çağrı zemini sayılırdı.

Ebulhakem'in sözleri Ebu Bekir'in (r.a.) de dikkatini çekti. Adı "Abdulkâbe/Kâbe'nin Kulu" olan Ebu Bekir (r.a.), Teymoğulları'ndandı ve babası Ebu Kuhafe (Osman b. Amir) Teymoğulları'nın reisiydi. Muhammedü'l-Emin onun yakın arkadaşıydı, kendisini yakından tanıyordu. Eğer o böyle iddia ediyorsa bunu araştırmalıydı. Çok zeki ve zengin bir tüccar olan Ebu Bekir (r.a.), Kureyşçe sevilen ve sempatik bulunan biriydi. Olgun, mülayim ve yumuşak yaratılışıydı. İyi kötüyü bilen dengeli birisiydi. İyi ahlâklı ve geniş ufuklu bir iş adamıydı. Onun bilgisi, görgüsü ve ticari tecrübesinden faydalanmak için herkes yanına gelirdi. O açık bir tepki vermeden Mahzumlu lideri dinliyordu, çukur gözleri konuşana dikkat kesilmişti. Ebu Cehil/Ebulhakem devam etti:

Ayetin açıklamasına göre, Resulullah'ın (a.s.m.) sözü üzerine Allah Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) sekinetini indirdi. O Allah'ın sekinet indirdiği ve buna layık olan biriydi. Kuran-ı Kerim altı yerde müminlere sekinet indirildiğini açıklar. Bunlardan beşi Hz. Peygamber Efendimiz ve sahabilerinedir. Beş sekinetten biri de Sevr'de gerçekleşmiş ve yalnız Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) indirilmiştir. Sekine, müminlerin kalplerine inen bir melektir ve onlardan korkuyu giderir. O bir görüşe göre akıldır ve arzulara meyli dindirir. Sekine korkuya sekinet veren ve gideren demektir. Bu açıdan Allah'ın sekinet indirmesi; kalbe bir melek indirerek ferahlama sağlama, insana akılla dengeli hareket gücü verme ve ondan korkunun giderilmesidir.

Dördüncüsü: Ümmetin fesadı/bozulması zamanında sünnete ve Ahkâm-ı Kuran'a yapışmak, temessüktür. Temessük: bir şeyi salmamak üzere sıkıca tutmak, muhafaza etmek ve tutunduğu şeyi bırakmamaktır. Şu halde temessük geliş güzel bir tutunma değildir.

Bir hadis-i şeriflerinde Hz. Peygamber de onu farklı anlamda, cehennemden Allah'ın azatladığı kişi "Atîkullah" olarak da adlandırmıştı. Gerçekten Hz. Ebu Bekir (r.a.), Müslüman olmadan önce de asil, iyiliksever, kültürlü ve anlaşmazlıkları halleden olgun biriydi. Problemlerde hakem olur ve ona itiraz edilmezdi. Cahiliye

döneminde, Kureyş'in "Eşnak" adını verdiği borçlar konusunun yönetimi ona havale edilmişti. Hakemlik kurumu o zamanlar günümüz mahkemelerinin işini yapıyor, davacı ve davalıyı yargılıyordu.

Necidli teklifleri akılcı açıklamalarla reddediyordu. Çünkü bunlarda bir kurtulma ihtimali vardı. İhtimalin varlığı, kesin çözümün yokluğu demektir. Ayrıca Muhammed'in sözleri olarak anılan ayetler, söz güzelliği, tatlılıkları, kalplere ve akıllara olan tesiri bakımlarından güçlüydüler.

Üçüncüsü: Ebu Cehil; "Onu öldürmezseniz, o sizi boğazlayacak" demeye getiriyordu. "Eğer dediklerini yapmazsanız, bu sebeple size boğazlama vardır" diye onları suikasta teşvik ediyor ve yüreklendiriyor, kendilerine ateş vaat edene karşı olmaya da çağırıyordu.

Bütün peygamberler ümmetlerinin "manevi babası ve atası"dırlar. Bir şeyin var edilmesine, ıslahına veya ortaya çıkıp güçlenmesine (zuhur) sebep olan kimseye "baba" veya "ata" denir. Resulullah da (a.s.m.); ümmetin varlığına sebeptir. O İslamiyet'le; benzersiz bir reform, misilsiz bir inkılâp ve ıslahat gerçekleştirmiş, İslam ümmetinin zuhuruna, ortaya çıkışına ve tüm dinlere galebesine sebep olmuştur. Bu yüzden "Ebu'l-Müminîn=Müminlerin Babası, Atası" adıyla anılır. Hatta "O nebi, müminlere kendilerinden (ana, baba ve çoluk-çocuklarından) daha evlâdır. Onun eşleri de müminlerin anneleridir." Bu ayet de, Resul-i Ekrem'in inananların manevi "atası, cedit ve babası" oluşuna işaret eder. Yine o Hz. Ali için Resulullah (a.s.m.): "Ben ve sen, bu ümmetin iki babasıyız" buyurmuştur. "Bütün sebepler ve nesepler kıyamet günü kesilecektir, ancak benim sebebim ve nesebim hariç" açıklaması da bu manevi bağın kıyamette bile kesilmeyeceğini belirtir.

Bunun üzerine Resulullah'a (a.s.m.) doğru yola çıktık. (Ona ulaştığımızda) kendileri bir hurmanın gölgesindeydi. Yanında yaşça akranı Ebu Bekir (r.a.) vardı. Çoğumuz; daha önce Resulullah'ı görmemişti. Kalabalık Resulullah'ın (a.s.m.) başına iyice toplandı ve (insanlar) onu Ebu Bekir'den ayıramıyordu. Gölge Resulullah'ın (a.s.m.) başından gidip Ebu Bekir (r.a.) kalkıp onu ridasıyla gölgeleyince, böylece kendisini tanıdık."

“Kim ümmetimin fesadı zamanında sünnetime temessük ederse, ona yüz şehit ecri ve sevabı vardır.”

Hız. Peygamber, yol arkadaşlarıyla Mekke'yi güneyden dolanıp, Usfan'dan Emec'e oradan kuzeye yönelip Kudeyd'e geldi. Burada bir çadır gördüler. Çadırda Ebu Mabed'in hanımı Atike binti Ka'b'ı; Ümmü Mabedi buldular.

Kâbe'nin hemen yakınında, güney doğusunda “Safa”, kuzey doğusunda “Merve” tepeleri vardı. Bu tepeler iki esmer kayalıktan ibaretti ve fazla yüksek değillerdi. Şehrin doğusunda, hemen Safa ve Merve yanında Ebu Kubeys Dağı vardı ve kuzeyden güneye doğru uzanıyordu. Şehrin batısında da ona paralel duran bir başka dağ kendini göstermekteydi: Kuaykian. Mekke bu iki dağın arasında sıkışmış gibiydi. Şehrin biraz ilerisinde güney batısında dimdik bir koniyi andıran bir başka dağ yükseliyordu. Bu da hicret sırasında Resulullah (a.s.m.) ve hicret arkadaşı Hız. Ebu Bekir'in (r.a.) saklandığı Sevr'di. Diğer yandan Mekke'nin kuzey doğusunda kente beş km. uzaklıkta Hıra/Nurdağı heybetle ayakta duruyordu. İlk vahyin indirildiği küçücük mağara, bu dağın zirvesinde, kuzey batı köşesindeydi.

Mekke'de inen son sure Ânkebut Suresi'ydi. Bunun ilk on üç ayeti bazı kimselere yapılan işkenceden dolayı inmişti: Bunlar, Ammar b. Yasir, Ayyâş b. Rebia, Velid b. Velid (Veli b. Muğire'nin Oğlu) ve Seleme b. Hişam'dı.

“Göklerde ve yerde olanları Allah'ın bildiğini görmüyor musun? Üç kişinin gizli konuştuğu yerde dördüncüsü mutlaka odur. Beş kişinin gizli konuştuğu yerde altıncısı mutlaka odur. Bunlardan az veya çok olsunlar ve nerede bulunurlarsa bunsunlar; mutlaka o onlarla beraberdir. Sonra kıyamet günü onlara yaptıklarını haber verecektir. Doğrusu Allah her şeyi bilendir.”

İkincisi: Ebu Cehil, öldükten sonra diriltilmeyi kabul edemiyordu. Ölen, nasıl yeniden diriltilebilirdi? Evet, dünyada ve dünya şartlarında, bu gerçekleşen bir durum değildi. Ama İlk defa insanı yaratan Allah, ikinci defa yaratacağını ve dirilteceğini vaat etmekteydi. Bir şeyi ilk defa yazan, yapan, icat eden, ikinci defa da yazabilir, yapabilir ve yapılışını tekrarlayabilir. Çünkü ikinci defa yapmak, birincinin misli ve benzeridir. Hatta insanlar için ikinci kez

aynı şeyi yapmak daha kolaydır. Her şeyi bilen ve her şeye gücü yeten Allah, vaadinden dönmez. Çünkü vaadini yerine getirememek; acizlik, bilmemek veya gücü yetmemektendir.

1) On yedinci ayet “ve seyücennebuha'l-etkâ” diyordu; Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve onun gibilerin ateşten uzaklaştırılacaklarını haber veriyordu. Demek Ebu Bekir (r.a.) ve benzerleri cehenneme yaslanmayacaktı. Bu ayetler hakkında onun hakkında nazil olduğuna göre, öncelikle onu ilgilendirmektedirler. O ayetlerin ihbarı ile cehenneme girmeyeceğine göre cehennemden azat edilmişti. O kulları, Allah için azat edince Rabbi de onu cehennemden azat etmişti. Yani o bir atık/azatlıydı. Diğer yandan atık, “pek değerli” anlamına da geliyordu. O cennete layık ve pek değerli bir kimseydi; Allah katında değerli olmasa ateşten azat edildiği haber verilir miydi?

Hicretin dokuzuncu yılında Resulullah (a.s.m.) büyük bir orduyla Tebuk Seferi'ne çıkacaktı. Herkes elinden geldiği kadar orduya yardımda bulunuyordu. Hz. Ebu Bekir (r.a.), bu ordu için elinde olan bütün servetini verdi. O Zorluk Ordusu için dört bin dirhem (bir dirhem üç gramdan fazladır) gümüş vermişti. Hz. Ömer (r.a.) ise mal varlığının yarısını orduya yardım için vermişti. Onun bağışı da dört bin dirhem gümüştü. Hz. Peygamber'in (a.s.m.) bu son seferde Hz. Ebu Bekir (r.a.), en büyük sancağı taşıymıştı.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) Müslüman olduğunda 40.000 dirhemlik bir servetin sahibiydi. O zamanlar, Mekkeliler ve Medineliler Bizans, Sasani ve Yemen/Himyer parası kullanıyorlardı. Bu, altın, gümüş veya külçe cinsinden servetinin toplam değeri olabilir. Hz. Ebu Bekir (r.a.), (mücevherat, külçe altın veya gümüş cinsinden) servetini Mekke'deki evinin duvarında, duvara açılan bir gömme kasada saklıyordu. Ailesi de bunu bilirdi.

Hz. Peygamber'in (a.s.m.) evi, Kâbe'nin kuzey doğusunda, Kâbe'ye yaklaşık iki yüz metre uzaklıkta, Merve Tepesi yakınlarındaydı. Suikastçılar özellikle kapı önünde yoğunlaştılar İbn-i Sa'd'a göre; Mahzumlu Ebu Cehil, Cumahlı Ümeyye b. Halef ve Haşimi olan Ebu Leheb'ten başka orada şu isimler de vardı: Hakem b. Ebu'l-As, Ukbe b. Muayt, Nadr b. Haris b. Kede. İbn-i Gaytala, Zem'a b. Esved, Tuayme b. Adiy, Ümeyye'nin'in kardeşi Übey b. Halef, iki kardeş Nebih ve Munebbih b. Haccac.

Bütün peygamberler ümmetlerinin “manevi babası ve atası”dırlar. Bir şeyin var edilmesine, ıslahına veya ortaya çıkıp güçlenmesine (zuhur) sebep olan kimseye “baba” veya “ata” denir. Resulullah da (a.s.m.); ümmetin varlığına sebeptir. O İslamiyet’le; benzersiz bir reform, misilsiz bir inkılâp ve ıslahat gerçekleştirmiş, İslam ümmetinin zuhuruna, ortaya çıkışına ve tüm dinlere galebesine sebep olmuştur. Bu yüzden “Ebu’l-Müminîn=Müminlerin Babası, Atası” adıyla anılır. Hatta “O nebi, müminlere kendilerinden (ana, baba ve çoluk-çocuklarından) daha evlâdır. Onun eşleri de müminlerin anneleridir.” Bu ayet de, Resul-i Ekrem’in inananların manevi “atası, ceddi ve babası” oluşuna işaret eder. Yine o Hz. Ali için Resulullah (a.s.m.): “Ben ve sen, bu ümmetin iki babasıyız” buyurmuştur. “Bütün sebepler ve nesepler kıyamet günü kesilecektir, ancak benim sebebim ve nesebim hariç” açıklaması da bu manevi bağın kıyamette bile kesilmeyeceğini belirtir.

Yolculuk kimi araştırmacılara göre, yaz mevsimine, kimilerine göre güze rastlıyordu. Muhammed Rıza, Resulullah’ın (a.s.m.) Medine’ye ulaştığı 12 Rebiülevvel tarihinin 28 Haziran 622 olduğunu söyler. Buna göre Resul-i Ekrem’in Salı günü ilk konakladığı gün, 23 Hazirana rastlamaktadır. Yaz ayları Hicaz’da sıcaklık 50-55 dereceye çıkabilmektedir. 622 Rebiulevvelin ilk günü; 13 Eylül 622 Pazartesi gününe rastlamaktadır. Resulullah (a.s.m.) 25 Eylül Cumartesi günü Medine’ye gelmişti. Bazılarına göre hicret 23 Eylül’de gerçekleşmiştir. Bu aylar sıcak aylardı. Yolculukta dinlenmek, sık su içmek icap eder.

Amir Müslüman olduğunda, Hz. Ayşe’nin (r.anha) anne bir kardeşi Tufeyl b. Abdullah’ın kölesiydi. Ümeyye b. Halef ilk zamanlar Hz. Bilal’e (r.a.) işkence ederken, işkence görenlerden biri de oydu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) onu satın alıp, Hz. Bilal (r.a.) gibi azat etmişti. Şimdi Amir, ona iyilik yapana ve Resulullah’a (a.s.m.) iyilik yapıyordu. Görüldüğü üzere Sevr’de geçen günlerde, Resulullah (a.s.m.) Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) evinden gelen yiyecek ve sütle karnını doyuruyordu. Bu da Hz. Ebu Bekir (r.a.) için bir başka mazhariyet olmalıydı. Allah’ın o ikisine bütün inayet ve yardımlarına rağmen, başarının yolu sebeplere riayet ve sünnetullahı itaatti. Onlar buna uyuyorlar ve mağarada kalarak düşmanlarını şaşırtmak istiyorlardı.

“Benden sonra başınıza, bilmediğiniz (o güne dek görmediğiniz) şeyler emreden ne idiği belirsiz ümera (yöneticiler) gelecek, onlar üzerinizde imamlar (halifeler) değildir.”

Dövülmekten, açlık ve susuzluktan bir Müslüman’ın oturmaya gücü yetmezdi. Ayrıca güçsüz Müslüman’a işkenceciler ne derse onu yapardı. Ona: “Lât ve Uzza Allah yanında senin ilahın mı?” diye sorduklarında o “Evet” derdi. Hatta ona bir böcek gösterip: “Bu böcek Allah yanında (onunla beraber) senin ilahın mı?” derler, o da işkencecilerden kurtulmak için “Evet” derdi. Ama Resulullah (a.s.m.) işkence çekenleri şöyle yüreklendirdi:

“Topluluk bana iyice görününce (ben onlara yaklaşıncı) atım sürçtü, iki ayağı yere girdi, ben de ondan düştüm. Sonra o iki ayağını yerden çıkardı ve ayaklarını fırtına gibi bir duman (tozlu rüzgâr) takip etti. Bunu görünce anladım ki, o (Hz. Peygamber) benden (bir kudret eliyle) korunuyor ve bu açıkça ortadaydı.”

Üçüncüsü: Ebu Bekir (r.a.) ve ilk dönemi yaşayan sahabiler, çoğu zaman her sokağa çıkışta “bir kaç defa” ölümü göze aldıklarına göre, her gün birkaç kez şehitliği göze almışlar ve birkaç şehitlik sevabı almışlar demektir. Onlar, dönemin şartlarına göre; üç, beş, on, yirmi şehit sevabı almaktaydılar. Böyle birinin bir günü ve bir saatine, normal şartlarda bir ömürde yetişilemez. Çünkü çok tehlikeli bir zamanda “bir saat nöbet altmış yıl nafîle ibadetten hayırlıdır.” sırrı ile acaba onlar, ne büyük sevap ve ücretler almışlardır? Acaba bu niyet ve fedakârlıkla, bu tür züht (dünyayı kalben terk) ve sabırla ne büyük derecelere çıkmışlar, kaç kez hükmen şehit olmuşlardır? Nitekim Allah Resulü: “Men temesseke bi Sunnetî ‘inde fesâdi tümmetî felehû ecru mieti şehîdin=Ümmetimin fesadı (bozulması) döneminde benim sünnetime (Kurân’a ve açtığım çığıra) sımsıkı yapışanlar yüz şehit escri kazanabilir” buyurmaktadır. O zamanlar henüz; ne ümmet vardı, ne de ümmetin bozulması söz konusu idi. Ümmet vücuda gelip, bidatların istilasıyla bozulduktan sonra; mücahede edenler, yüz şehit sevabı alabilirse; ümmet yokken, müşrik cemiyette mücahede edenler, her sokağa çıkışta bir kaç defa ölümü göze alanlar, kaç şehit sevabı kazanırlar?

Abdulkâbe (Ebu Bekir) de kız kardeşleri Fûheyre ve Kureybe gibi, Mekke’de büyüdü, herhalde babasının yanında ticareti öğrenmeye

başladı. “Soylu ve değerli bir adam” olduğundan artık Mekkeliler bu gence “Atîk” diyorlardı. Babası da onu bu adla anıyordu. Ona neden “Atîk” dendiği konusunda farklı görüşler serdedilmiştir: Güzelliğinden, hayır ve iyilikte eskiliğinden/önceliğinden ona Atik dendiğini ileri sürenler olduğu gibi bunu bir başka sebebe bağlayanlar da vardır. Annesi çocukları yaşamadığı için onu doğrunca Kâbe’ye yönelmiş ve şöyle demişti:

Hicretin on üçüncü yılı, (M. 622), Akabe biatlerinden sonra Müslümanlar 500 km. kuzeydeki Medine’ye zor şartlarda ve gizli gizli göç etmeye başladılar. Evli Müslümanlar, Medineli Müslümanlara; bekârlar ise Kubalı bekâr sahâbi Sa’d b. Hayseme’ye misafir oluyorlardı. Müslümanlar birer ikişer Mekke’den kaybolmaya başlayınca, müşrikler telaşa kapıldılar. Müslümanlar bir gün Yemen’den Mekke’ye, oradan Şam’a uzanan uluslararası ticaret yolunu keser, orada güçlenip kendilerine savaş açarsa, durum ne olacaktı. Evet, Mekke yönetimi açıkça görüyorlardı ki, onlar, kendi beldeleri ve sınırları dışında daha güvenli “dâra/ülkeye” gidiyorlardı. Muhacirler Yesrib’te kuvvetlenebilirlerdi. Hz. Muhammed’in (a.s.m.) de gizlice Mekke’den çıkıp onlara katılmasından korkuyorlardı. Son Akabe biati, savaş da dâhil olmak üzere yapılan bir antlaşmaydı. Hemen Hz. “Muhammed Problemi”ni konuşmak için Mekke yönetimi ile ilgilenen Dârünnedve’de, toplandılar.

“İnnî, innemâ ürîdu mâ urîdu lillâh=Mutlaka ben ancak, istediğimi Allah için istiyorum.”

Resulullah (a.s.m.) nübüvvetin onuncu yılı zilkade ayı sonlarında (M. 620) Taif’ten döndü. Oraya İslam’ı anlatmak için azatlısı Zeyd’le (r.a.) gitmiş, fakat bu seyahati verimli olmamıştı. Peygamber Efendimiz, Taif dönüşü, olumsuzluklara rağmen boş durmadı. Yanına en büyük destekçisi Hz. Ebu Bekir (r.a.) ile Hz. Ali’yi (r.a.) alarak haram aylarda, muhtelif kabile gruplarına uğramayı ve görüşmeyi tasarladı. Hz. Ebu Bekir (r.a.) esaslı bir soy bilgisine sahip olduğu için kabilelerin Kureyşe akrabalık ve münasebetlerini iyi bilirdi. Davet için muhatabı tanımak gerekiyordu.

“Doğrusu biz, onlardan evvelkileri de (farklı musibetlerle) denedik. Allah (imtihan ederek imanında) sadık olanları da bilecek, yalancıları da.”

Resul-i Ekrem tanışma sonrası, onlara İslam'ı anlatı. Onlar da mürûe/yiğitlik ve misafirperverliğin gereği olarak, yanlarında olan sütü Peygamber Efendimiz, Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve diğer arkadaşlarına sundular. Resulullah (a.s.m.) ve hicret arkadaşları, yatsı namazını bu yeni Müslümanlarla orada kıldılar ve onlara misafir oldular. O gece Büreyde, Meryem Suresi'nin baş tarafından bir bölümünü Peygamberimizden öğrendi.

Tebbet Suresi amca Abduluzza'yı, "Ebu Leheb" diye künyeledi. Cahiliyede (İslam sonrası da bu devam etmiştir) insanlar genelde erkek çocuklarının ilki ile künyelenirlerdi. Bazen künye, kişinin yaptığı önemli bir işle ona verilirdi. Künye genelde tarif ve şeref ifadesi için konulurdu. Abduluzza, Allah tarafından Tebbet Suresi'yle "Ebu Leheb" (Tebbet yedâ Ebî Leheb) diye künyelendi. Bu künyeleme birkaç yönden manidardır:

"İnsanlar beni yalanladığında sen doğruladın, halk beni yardımsız bıraktığında sen yardım ettin, onlar beni inkâr ettiği zaman sen inandın. Yalnızlığımda bana sen dost (enis) oldun. Bu yüzden senin gibi birisine büyük minnet borçluyum."

Hız. Ebu Bekir (r.a.) Mekke döneminde 40.000 dinarlık servetinin sekizde yedisini, yani 35.000 dinarını İslam için harcamıştı. Kırk bin dinar, kırk bin altın lira demektir. O servetini İslam için ortaya koyan bir zengindi, ilk zamanlar o ve onun gibi fedakârlar İslam'a omuz vermemiş olsalardı; İslam zamanımıza ulaşmayabilirdi. O beş bin dinarı da Allah yolunda harcamak üzere, önemli ve kritik günler için yanında alıkoymuştu.

Hız. Peygamber ve can yoldaşı Hız. Ebu Bekir (r.a.); Di'İ Oğullarından Abdullah b. Uraykıt adında bir bedeviyi kılavuz olarak kiralamışlardı. O hâlâ cahiliye inancındaydı, fakat güvenilir bir hâdi=kılavuzdu. Üçüncü günün sabahı (Pazartesi) anlaştığı şekilde Sevr eteklerine gelmişti.

"Vallahi saygın kişi doğru söyledi."

"Kişi ağırlıkları ile beraberdir."

Cahiliyede bazı işleri ve olayları kötüye yorma, onlardan kötü manalar çıkarma ve uğursuzluk sayma yaygındı. Onlar kuşların uçuşundan ve kondukları yerden dolayı kötü manalar çıkarırlar, bunları uğursuzluğa yorarlardı. Bu, cahiliyenin kötümser ve bedbin

dünyasına uygun bir tutumdur. Buna “teşâum” deniyordu. Fakat Resulullah (a.s.m.) şu tehlikeli anda Büreyde adını iyiye yormuş, bunu hicret arkadaşına açıklamıştı. O en tehlikeli anda bile, iyimser ve olumlu bir psikoloji içindeydi. Olaylarla teşâum değil, tefe’ül yapıyordu. Her olanda hayır arıyor ve iyilik umuyordu.

Hiz. Ebu Bekir (r.a.) kumaş ve elbise ticaretiyle uğraşan biriydi. Müslüman olduğunda otuz sekiz yaşındaydı. Zengin biriydi, sermayesi kırk bin dirheme ulaşmıştı. İslamiyet’i kabul edince, zamanını Resulullah’la (a.s.m.) birlikte iman ve İslam’a davete hasretmek, kendini bu işe vakfetmek ve adamak istedi. Bu yüzden ticareti bıraktı. Artık o insanları imana çağırarak bir dâi/davetçiydi ve hemen Resulullah’ın (a.s.m.) sağ kolu oldu. Hiz. Ebu Bekir (r.a.) Kureyş’in tarihini, soyunu sopunu bilir, içki kullanmaz, kan davalarını ortadan kaldırır ve ölümlerde diyet koyuyordu. Kureyş’in büyükleri ona gelir gider, çoğu işte ona danışarlardı. O aynı zamanda sosyal yönü güçlü ve kültürlü bir kişilikti.

“Necidliyim, böyle bir toplantının yapılacağını duymuştum. Ben de katılıp düşüncelerimi açıklamak istedim. Uygun görüp görmediğim tedbirler üzerine mütalaalarımı açıklamak arzusundayım. Herhalde beni; görüşümü açıklamaktan ve iyiliğinizi istemekten alıkoymazsınız.”

‘Ey filan oğulları! Mutlaka ben size gönderilen Allah’ın Elçisiyim. O (Allah) size yalnız Allah’a ibadet etmenizi ve ona hiçbir şeyi ortak koşturmanızı emrediyor. Hem onun yanında kullukta bulunduğunuz nidlerinden (onun misli ve benzeri saydığınız ilahlardan) kendinizi çekip almanızı emrediyor. Ve bana inanmanızı ve beni doğrulamanızı emrediyor. Ayrıca, Allah’ın beni kendisi ile gönderdiği şeyleri açıklayınca kadar, beni (düşmanlardan gelecek tehlikelerden) muhafaza etmenizi emrediyor.”

Resul-i Ekrem bir “bereket-i taâm” mucizesi göstermiş, mucizeye beş kişi şahit olmuştu. Resul-i Ekrem, kuzulayıcı sütsüz koyundan süt sağmış, çoban buna çok şaşırmıştı. Sütü çekilen koyundan süt sağmak olur şey değildi. O bir çobandı ve bunu iyi biliyordu. Bundan dolayı Resulullah’a (a.s.m.): “Men ente fe vallâhi mâ raeytû misleke=Sen kimsin, vallahi senin gibi birini görmedim.” demiş ve Müslüman olmuştu.

Babası içerde, minderinde oturuyordu. Babasına haberi verdi. Hz. Ebu Bekir (r.a.) heyecanlandı ve gelişi şöyle yorumladı: “Resulullah (a.s.m.) bu saatte hiç gelmezdi, gelişinde bir iş var?”

Yine tefeül etmiş ve pay anlamındaki sehm kelimesini hayra yormuştu. Onun bu konuşmaları Büreyyde’yi yumuşatmış ve yönünü olumluya değiştirmişti. Büreyyde, bu kimsenin kötü biri olmadığını anlamaya başlamıştı. O iyimser, iyilik yanlısı ve aydınlık bir dünya sahibiydi. Bu durum, Büreyyde’yi ve atlıları etkilemişti. Ayrıca, onun, adını, kabile ve aşiretinin adını iyiye yorması, onlara bir iltifat gibi gelmişti. “Bu konuşmadan sonra, Büreyyde ve yanındakiler Müslüman oldular.” Bunda, Büreyyde’nin rolü büyüktü.

1) İlk ayete göre o, malını Allah için, rızasını kazanma yolunda veren (fe emmâ men a’tâ) biriydi. Aslında “i’tâ” yedirmektir. Atiyye ve ata da, karşılıksız vermek ve ihsan etmektir. İ’tâda; “vermekle itaat etmek” manası da vardır. ‘A’ta’l-baîru=deve başını vererek, baş eğerek itaat etti,” anlamındadır. Bütün bunlar onun vermesindeki incelikleri anlatır. O karşılıksız, bir şey beklemeksizin ve Allah’a itaat duygusundan dolayı vermektedir.

İkincisi: Ona göre Mekke “yerlerin en hayırlısı” idi. Yeryüzünde en iyi yerler; öncelikle Peygamberlerin yaşadığı yerlerdir. Çünkü Buralarda, hayırların ve iyiliklerin en çoğu işlenmiş, ibadetlerin en sevaplıları yapılmış ve büyük hayır ve iyiliklere vesile olunmuştur. Bu yüzden, öncelikle Hicaz ve şam bölgesi bereketli ve mübarektir. Bir yerin hayırlı ve bereketli olması oradaki iyiliklere bağlı olduğundan Resulullah (a.s.m.): “İman (din) Süreyya yıldızında asılı olsa, Farslardan olan rical (büyük insanlar) ona ulaşır” buyurmuştu. Böylece o, başta Selman-ı Farisi ve Ebu Hanife olarak, o topraklarda yetişen birçok âlime işaret etmişti. Hz. Peygamber’in (a.s.m.) sağlığında buralar Sasani ülkesi topraklarıydı. Sonra Horasan’ın da bir kısmını içine alan bu topraklar, Emevi ve Abbasi Devleti sınırları içinde kaldı. Derken burada Büyük Selçuklu Devleti de kurulmuştu. Ehl-i Faris’ten kasıt: Basra Körfezi’nin doğu ve batı yakalarından, Kirman, Sicistan, Mâveraunehir ve Horasan’a kadar olan yerlerdi. Buralardan, Buhari, Ebu Davud, Tirmizi, Nesei, Beyhaki ve Darekutnî gibi hadisçilerin çıkması bir yana, müfessirler ve büyük maneviyat büyükleri de çıkmıştı.

Diğer yandan Resulullah (a.s.m.), evinden ayrılınca doğru Ebu Bekir'in (r.a.) evine gitti. O ve hicret arkadaşı yaya yola çıktılar. Mekke'nin güneyine ve Mekke'ye üç mil uzaklıktaki Sevr Dağı'na yöneldiler. Sevr dik bir dağdı. Üst tarafındaki mağaraya ulaşmak için tırmanmak gerekiyordu. Peygamber Efendimiz (a.s.m.) Perşembeyi Cumaya bağlayan gece evinden ayrılmıştı. O ve hicret arkadaşı, Ebu Bekir'in (r.a.) evinin arka kapısından çıkmışlardı ve yanlarında biraz yol azığı vardı. Gece giderken Hz. Ebu Bekir (r.a.) kâh Hz. Peygamber'in (a.s.m.) önüne geçiyor, kâh arkasında kalıyordu. Hz. Peygamber (a.s.m.) arkadaşına sordu:

. A.g.e., I, 197.

. A.g.e., I, 197.

. A.g.e., I, 197.

Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) çocukluğu ve gençliği hakkında çok şey bilmesek de kendisinin Kureybe ve Führeyre adlı iki kız kardeşini bilmekteyiz.

. Munavi, I, 197.

. Munavi, I, 197; Rifai, s. 14, 16.

. Buhari, VI, 126, Nikâh, 24; İbn-i Mâce, I, 162 vd. Sarıcık, Cahiliye, s. 270 vd.

. Hamidullah, İslam Peygamberi, II, s. 731- 732. fıkra, 1102.

. Buhari, VI, 120, Nikâh, 11; İbn-i Sa'd, VIII, 58; Hz. Peygamber'in (a.s.m.) dinde Ebu Bekir'le kardeş olması. Bkz. Buhari, VI, 134, bab, 38.

İlk zamanlar ve 613 yılı. Rasulallah Mekke'de Safa Tepesi'nde peygamberliğini açıkladığında, amcası Ebu Leheb de oradaydı. Resulullah (a.s.m.) konuşurken şöyle demişti:

. Şeceresi için bkz. İbn-i Hişam, I, s. 344.

. A.g.e., II, 5.

. İbn-i Hişam, II, 5; Sıddik unvanı için bkz. Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 101.

Yahudi kabilesi Beni Nadir, Resul-i Ekrem (a.s.m.), Hz. Ebu Bekir (r.a.), Hz. Ömer (r.a.), Zübeyir b. Avam (r.a.), Talha b. Übeydullah (r.a.), Sa'd b. Muaz (r.a.) ve Useyyid b. Hudayr'a (r.a.) bir suikast teşebbüsünde bulundukları için hicretin dördüncü yılında Beni Nadir Gazası yapılmıştı.

“Kendini temizleyerek (bunun için) malını verenler; ondan (ateşten) uzak dururlar. Onun (Allah’ın) katında kimsenin (kimseye) verilecek nimeti yoktur. (Başkalrı o gün nimet veremez, başkalrı için yapılanlar da boşa gider); Yüce Rabbin rızası için yapılanlar hariç. Bunu yapan da yakında hoşnut olacaktır.”

Allah’ın ilhamıyla, örümcek mağara ağzına ağ örmüş, bir çift güvercin mağara girişinde yuvada beklemişti. Sanki güvercinler kapısında bekleyen iki nöbetçiydi. Örümcek ise bir hâcip/perdedar gibi, ağı ile mağara kapısını örtüyordu. Nasıl sultanların muhafızları, kapılarında nöbet tutarak onları korur, hâcipleri herkesin huzura girmesine meydan vermezse, Sultanu’l-Enbiya, onun veziri ve musahibi de öyle korunuyordu. Oraya kötü niyetlilerin girmesine mani olunuyordu. Allah isterse, “evlerin ve ağların en zayıfı örümcek ağı ile” en güçlü koruma ve muhafazayı yaptırabiliyordu. Onların suikastlarını, örümcek ağı ile geri çeviriyor, birçok askerin zor yapacağı o muhafaza ve nöbettarlığı iki silahsız güvercine yaptırabiliyordu. Evet, onun tarzı böyleydi ve kendisinin görünür ve görünmez orduları, her şeye yeten gücü vardı.

. Bu kimse o zamanlar henüz Müslüman değildi.

. Hac zamanı Zülmecaz panayırında olduğu da kaydedilir. Hac için bkz. İbn-i İshak, s. 90, 100; Muhammed Rıza, s. 152.

. Resulullah daha önceki hac mevsimlerinde de kabileleri İslam’a davet ederdi. İbn-i Hişam, II, 31 vd. Muhammed Rıza, s. 152.

. Hamidullah, İslam Peygamberi, II, 1002 vd. Çeşitli Panayırlar için bkz. Çağatay, s. 157, Ukaz’ın Şevval’de kurulduğu da söylenir. Bkz. Muhammed Rıza, s. 152.

. Fayda, “Ebu Bekir”, DİA, X, 102.

. Sarıcık, Çağrı, s. 228.

. İzütsu, s. 129- 131.

. A.g.e., II, 5; Hz. Ebu Bekir’in Sıddık olarak anılması konusu için ayrıca bkz. Buhari, IV, 197; Mansur Ali, II, 328- 329.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) Fil Yılı’ndan üç yıl kadar sonra (M. 573) bu şehirde doğduğunda, ailesi ona “Abdulkâbe=Kâbe’nin Hizmetkârı, Kâbe’nin Kulu” adını verdi. Mekke’de bu ad yaygındı. O, annesi Selma’nın ilk çocuğuydu. Annesi Selma binti Sahr, iyi bir kadındı ve bu yüzden “Ümmü’l-Hayr=İyilik Anası” diye anılıyordu. Ebu Kuhafe diye bilinen babası Osman, herhalde Kâbe kentinde oğluna

“Abdulkâbe” adını vermeyi anlamlı bulmuştu. Ebu Kuhafe Kureyş’in alt kollarından birine mensuptu. Aşireti Teymoğulları diye bilinmekteydi. Ebu Kuhafe ayrıca, Teymoğulları reisi, meşhur silah ve köle tüccarı Abdullah b. Cüd’an’ın da kuzeniydi. Hz. Ebu Bekir (r.a.) on sekiz yaşlarındayken babasıyla birlikte onun evine gelecek “Hılfu’l-Fudûl=Faziletliiler Antlaşması” sırasında orada olacaktı. Ayrıca arkadaşı ‘Muhammedü’l-Emin’ de antlaşmada orada yerini alacaktı.

. Sıdk kelimesi kararlılık ve enerjik olmayı da anlatır. Bkz. İzutsu, s. 126. 129, 133.

. İbn-i Hişam, II, 32.

. Nid, misil, benzer, nazir demektir. Bkz. Heyet, el-Mu ‘cem, s. 910.

İkincisi: Bu açıklamaya göre, ecir ve sevabın büyüklüğü fesadın/bozulmanın büyük ve umumi oluşuna göredir. Bu bozulma dönemi, İslam açısından bir gerileme ve İslam dışı kültür ve uygarlıklar tarafından bir istila dönemi olacaktır. Artık İslam düşmanı ve karşıtı kuvvetler; cephede ordularla değil, kültür, inanç ve uygarlıkları ile ümmeti istila edeceklerdir. Bidatların istilasını, bir kültür emperyalizmi ve manevi asimiledir. Böylece müminleri mümin olmayanlara benzeteceklerdir. Bu “manevi istila hareketi”, maddi orduların istilasından daha tehlikeli olmalıdır ki, buna karşı duranlar, birçok şehit ecri kazanabilsinler. Artık çarpışmalar manevi ordularla, pek sinsi ve dehşetlidir. Bu dönemde ehli küfür en gelişmiş manevi silahları (ikna metotları, medya, basın vb.) kullandıkları gibi, ehl-i iman da buna karşı Resul-i Ekrem’in çağırına “temessük” ederek İslam’ın mağlup edilemez hakikatleri ile onlara karşılık vereceklerdir. Fakat bu hakikatlerin öğrenilmesi ve silah olarak kullanılması, çoğunlukça bilinemediği, ahir zamanda bir bakıma iman ve İslam ilminin kalkması söz konusu olup ve herkese ulaşması sağlanamadığı için, Ehl-i küfür, iman ve din karşıtları; galip ve hâkim görülecektir.

“And olsun ki, sen ölmedikçe yahut Muhammed’i ve dinini inkâr ederek Lât’a, Uzzâ’ya tapmadıkça işkenceyi üzerinden eksik etmeyeceğim” derdi.

. İbn-i Hişam, II, 93; Zehebi, s. 316; Diyarbekri, I, 331; Muhammed Rıza, s. 156; Köksal, Mekke Devri, s. 300.

. Dâr, devr kelimesindendir. Bir şeyin etrafını dolaşmak ve yönetmek gibi manalara gerekir. Bina ve meydan yeri de demektir. Dâr’dan; olumsuz dış tesirlerden içindekileri koruma manasını da anlayabiliriz. İbn-i Hişam, II, 92.

. Bu yol için bkz. Hitti, I, 99.

. Uğranılan kabileler için bkz. İbn-i Hişam, II, 34; Diyarbekri, I, 306.

. İbn-i Hişam, II, 32, vd. Köksal, Mekke Devri, s. 183.

. İbn-i Hişam, II, 32; Bkz. Birinci Akabe Biati. Diyarbekri, I, 306.

. Palto vazifesi gören üst giyeceği.

. İbn-i Hişam, II, 94; Diyarbekri, I, 322.

. İbn-i Hişam, II, 94; Diyarbekri, I, 312.

. Hitti, I, 34, 109.

Resulullah (a.s.m.), Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve diğer yolcular Kuba’ya girerken, kimi kadınlar evlerin damlarına çıkmışlar, birbirlerine onu gösteriyorlardı. Yetişkinler sevinç naraları atıyorlardı. Kimi kız çocukları ve kadınlar da, defle, “tala’al-bedru=ay doğdu üzerimize” marşını terennüm ediyorlardı. Daha sonra, benzer bir karşılama da Medine’de de olacaktı.

. Diyarbekri, s, I, 321.

Ayrıca ayet-i kerime Hz. Ebu Bekir’i (r.a.) “sâhibihî=onun (Resulullah’ın arkadaşı”, biricik musahibi, ondan ayrılmayan ve sürekli ona mülazemet eden biri olarak anmaktadır. Yani o “Sahib-i Resulullah”tır, bu unvanla anılabilir.

Ardından çömeldi, elini onun göğsüne sürdü. Allah’ın adını andı ve bir kap istedi. Kap oradakileri sütle doyuracak büyüklükteydi. Resulullah (a.s.m.) bereketli elleriyle koyunu sağmaya başladı. Hayret, koyunda süt vardı ve Hz. Peygamber onu sağıyordu. Bu bir bereket mucizesiydi. Derken kap doldu. Resulullah (a.s.m.) süttten önce ev sahibi hanıma, sonra Ebu Bekir’e (r.a.) , Abdullah b. Uraykıt’a ve Amir’e içirdi. Herkes doyasıya süt içmişti. En son da kendisi içti.

Resul-i Ekrem emindi, güvenilen biriydi. Sıdkı, gençliğinden beri Hz. Ebu Bekir (r.a.) tarafından iyi biliniyordu. Resulullah (a.s.m.), onun uzun zamandan, gençlik yıllarından beri arkadaşıydı. Ayrıca Hz. Peygamber yeminle şüpheleri engellemiş, “innî

Resulullah=gerçekten ben Resulüm” diye konuşmasına başlamıştı. Bütün bunlar Hz. Ebu Bekir’i (r.a.) ikna etmeye yetecek miydi?

. Kalp ruh, gönül, akıl dünya gibi manalara gelir.

. İbn-i Hişam, II, 94.

M. 613’te (nübüvvetin 3. yılı) iki rakip imparatorluk; Sasaniler ve Doğu Roma savaşımağa başladı. Savaş uzadıkça Rumlar geriliyorlardı. 616 yılında önemli bir haber Mekke’ye ulaştı: İranlılar, Anadolu’yu İstanbul’a kadar almışlar, Irak, Suriye, Mısır, Filistin ve İskenderiye’yi de istila etmişlerdi. Bu haber üzerine müşrikler sevindiler ve Mekkeli Müslümanlara şöyle dediler:

Takipçiler Mekke çevresine dağılmışlardı. Bu paralı görevliler, Muhammed’i (a.s.m.)ve yakın arkadaşı Ebu Bekir’i (r.a.) bulurlarsa ödüllendirilecek ve yüz deve alacaklardı. Bu gerçekten büyük bir ödüldü. O zamanlar yük ve binek develeri bir araba kadar kıymetliydi. Bunlara hem biniliyor, hem onlarla, tır filosu gibi uzak yerleşim birimlerine ticaret eşyası taşınıyordu. Kervan ticaretinden yüzde yüz kazanıldığı düşünülürse, yüz develik ödülün değeri daha iyi anlaşılır.

. Me’nûn kelime olarak kesmek demektir. Dehrin olayları ve ölüm için de kullanılır. Ölüm de ecel denen zamanın kelimesidir. Bkz. Tur, 52/30-31; Sabuni, III, 267.

. Diyarbekri, I, 223.

. Züheyr ve Nabiğa’nın böyle öldürüldüğü aktarılır. Diyarbekri, I, 322.

. İbn-i Hişam, II, 94; Diyarbekri, I, 322.

. Hitti, I, 36.

. Zehebi, Tarihu’l-İslam, s. 320.

. İbn-i Hişam, II, 95; Zehebi, s. 317; Diyarbekri, I, 323; Köksal, Mekke Devri, s. 200.

. İbn-i Hişam, II, 94- 95; Zehebi, s. 317; Diyarbekri, I, 323; Köksal Mekke Devri, s. 402; et-Tac’ta belirtildiğine göre, Medine’de Resulullah’a Ebulhakem unvanlı birisi gelmiş, Resulullah, Hakem adının Allah’a mahsus olduğunu belirterek onun adını değiştirmiştir. Çünkü yanılmayan ve verdiği hükümlerde hata olmayan ancak Allah’tır. Bkz. Mansur Ali, V, 276.

. Bkz. Zümer. 39/23.

O, zaman zaman Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Müslümanlardan hediye alırdı ama Allah yolunda hicret gibi pek önemli bir mali ve bedeni ibadet yapılacaktı. Resulullah (a.s.m.) kendi malından harcamak, kendisi fedakârlık yapmak istiyordu ve bunda kararlıydı. Fakat kendini ve malını ona adayan Hz. Ebu Bekir (r.a.) de fedakârlığın zirvesindeydi. Gönülden aynı teklifi bir kez daha yaptı:

Yeryüzünde Allah'a ibadet edilen ilk yer Mekke'ydi, Allah'ın ilk evi Kâbe orada inşa edilmişti. Ayet-i Kerime de bu gerçeği açıklar: “Şüphesiz âlemlere bereket ve hidayet kaynağı olarak insanlar için kurulan ilk ev Mekke'de olandır.” Resulullah'a (a.s.m.) yeryüzünde yapılan ilk mescit sorulduğunda “Mescid-i Haram” diye cevap vermiş, ikinci sırada Mescid-i Aksa'yı getirmişti. Ardından konuyu soran Ebu Zer'e: “Sonra bütün yeryüzü mescittir, namaz sana nerede yetişirse orada kıl” buyurmuştu. Ayrıca Resulullah (a.s.m.) “Ancak üç mescit için göç yapılır: Şu Mescidim, Mescid-i Haram ve Mescid-i Aksa” buyurmuştu. Medine'nin, Mekke'nin, Filistin ve Şam beldesindeki Mescid-i Aksa'nın önemi ortaya çıkıyordu. Mescid-i Aksa da, geçmiş peygamberlerin ve ümmetlerin kıblesi olması, oralarda peygamberler ve ümmetlerinin yaşaması açısından bereketli ve hayırlıydı. Ayrıca Resul-i Ekrem; “Bana yeryüzü mescit kılındı” buyurdu. Böylece kendi büyüklüğüne ve onunla mücadele edenlerin rütbesine de işaret etti: Onun şahs-ı manevisi öyle büyüktü ki; koca arz onun mescidi, Mekke mihrabı ve Medine de minberi gibiydi. Resulullah (a.s.m.), sahabileri, ilk Müslümanlar, ilklerin ilkleri ve onlar içinde Ebu Bekir (r.a.) pek hayırlı olmalı ki, Mekke yerlerin en hayırlısı olsun.

Hz. Ebu Bekir (r.a.), yerine Hz. Ömer'i (r.a.) halife seçtiğini bildirdiği ahitnamesinde de kendini “Ebu Kuhafe'nin oğlu Ebu Bekir” diye adlandırmıştı.

. İbn-i Hişam,, I, 95; Diyarbekri, I, 324; Köksal, Mekke Devri, s. 405.

. İbn-i Hişam, II, 95; Köksal, Mekke Devri, s. 40.

. Bu kimse babası İran'da tıp tahsili yapan, kendiside ondan doktorluk öğrenen, İran kültürünü iyi tanıyan biriydi. İran Edebiyatı ile Kuran'a karşı koymak düşüncesindeydi. Ayetlere karşı İran edebiyat ürünlerini öne sürüyordu. Bkz. Hitti, II. Cilt, İlgili konu; Hasan İbrahim Hasan, II, 128.

2) Zemahşeri'ye göre; hanım ve kocanın Ehl-i Beyt'i, yani ailesi ve akrabaları için "eshâr" denilir. Bu takdirde, Hz. Ömer (r.a.) ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Peygamber eşlerinin babaları sıhirler içine girmektedir. Zaten kızlarının kocaları Hz. Osman (r.a.), Hz. Ali ve diğer damatları eshârı içindedirler.

. İbn-i Hişam, II, 95; Zehebi, s. 320, 322; Muhammed Rıza, s. 165; Hamidullah, İslam Peygamberi, I, 172 vd.

. Diyarbekri, I, 320; İbn-i Hişam, II, 97.

. Enfal, 8/30; İbn-i Hişam, II, 96; Diyarbekri, I, 32

. Lings, s. 20

. Yazır, VI, 4006- 4011; Önkal, "Hicret", DİA, XVII, 461 vd.

. Yasin, 36/1- 9; Diyarbekri, I, 324; Muhammed Rıza, s. 158; Muhammed Hudari, s. 77.

. İbn-i Hişam, II, 95; Diyarbekri, I, 324.

. Çürümüş kemiklerin diriltileceği konusu. Bkz. Sarıcık, Cahiliye, s. 137.

Hicretin dokuzuncu yılında Resulullah (a.s.m.), -bir görüşe göre- kendinden sonra ilk olarak Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) , sonra Hz. Ömer'in (r.a.) halife olacağını sır olarak hanımı Hz. Hafsa'ya (r.anha) söylemiş, ama o bu sırrı tutamayıp bunu Hz. Ayşe'ye (r.anha) aktarmıştı. Bunun üzerine Tahrim Suresi'nin üçüncü ayeti nazil olmuştu.

Mekke, Yemen'den başlayıp kuzeye, Suriye'ye doğru giden, Kızıldeniz'e paralel ilerleyen yol üzerindeydi. Bu baharat yolunun bir konaklama merkeziydi. Mekkeliler konumlarının kendilerine sunduğu fırsatı iyi değerlendiriyor, kışları Yemen'e, Habeşistan'a, yazları Suriye ve Anadolu'ya ticaret malı taşıyan kervanlarla çıkıyorlar ve aylar sonra şehirlerine daha zengin olarak dönüyorlardı. Kureyş Suresi ayetlerinde anlatıldığı gibi, yaz ve kış seferleri sayesinde Allah onların açlığını gideriyor, kendilerine zenginlik ve refah sağlıyordu. Ayrıca, zilkade ve zilhicce aylarında Mekke yakınlarında panayırlar da kurulurdu. Zilhicce ayında hacıların Mekke'ye akışı, Mekkelilere önemli bir geçim kaynağıydı.

Diğer yandan onun ilk Hanımı Kuteyle b. Abduluzza'dan olma Müslüman oğlu Abdullah; gündüzleri Kureyş arasında dolaşüyor, gece gelip olanı biteni aktarıyor ve gizlice Mekke'ye dönüyordu.

Mekke’de yıllar geçmiş, peygamberliğin onuncu yılında Resulullah’ın (a.s.m.) sevgili eşi Hz. Hatice (r.anha) vefat etmişti. Artık Resul-i Ekrem’in evinde bir hanım yoktu. Bir gün Cumahoğulları’ndan Osman b. Mazun’un hanımı Havle Resul-i Ekrem’in evine geldi. Ev perişandı. Havle.

Hz. Peygamber buna çok sevindi; Ebu Bekir (r.a.) tereddüt etmeden kendisini doğrulamıştı. Hz. Ebu Bekir (r.a.) arkadaşını iyi tanıyor ve ondan yalan çıkmayacağını biliyordu. On sekiz yaşında onunla arkadaş olmuş, yirmi üç yaşındayken Suriye ticaret kervanında aynı kervanla yolculuk yapmıştı. Mekke’de oldu zamanlar genelde vakitlerini onunla birlikte geçirirdi. Hz. Ebu Bekir (r.a.), önemli kararlar alınırken kendisine danışılan, yumuşak huylu, sosyal ve herkesçe sevilen biriydi. O Müslüman olunca Resulullah (a.s.m.) Abdulkabe olan adını Abdullah olarak değiştirdi. Atta Hz. Ebu Bekir (r.a.) halife olunca yöneticilere gönderdiği mektuplarda, kendinden “Abdullah” veya “Abdullah b. Osman” olarak söz edecekti. Resulullah (a.s.m.) onun Müslüman oluşunu şöyle anlatacaktır:

Meâd kıyamet günüdür. Çünkü mebde başlangıç, meâd son, dönülecek ve varılacak yerdir. Meâd cennettir. Allah Resulullah’ı (a.s.m.) bu hayattan sonra cennete döndürecek, tüm insanlardan önce o cennete girecektir. Meâd ölümdür. Yüce Allah çok geçmeden Resulullah’ı (ve bütün insanları) ölüme döndürecektir. Buhari “ilâ me’âdin” ifadesini “ilâ Mekkete” diye yorumlar. Buna göre ayet “...Seni o az zaman sonra Mekke’ye döndürecektir” demek olur.

Bu panayırdaki da bir müddet kalındıktan sonra hac günleri Mekke’ye gelinirdi. Resul-i Ekrem bu panayırlarda ve panayırlara insan akıtan yollarda, karşılaştıklarına İslâm’ı tebliğ ediyordu.

(Ömer’den ve ömründen hayırlı olan) bir gününe gelince; (onun hilafetinde) Araplardan bazıları irtidat etmişti. Ben; ‘Resulullah’ın (a.s.m.) halifesi, bu insanlara yumuşak davran, onlara rıfkla muamele et’ dedim. O bunun üzerine (beni kastederek) şöyle dedi: ‘Cebbârun fi’l-câhiliyye, havvârun fi’l-İslâm=Cahiliyede cebbar (baskıcı, tahakküm edici), İslam’da havvâr’ dedi (ve şunları da ekledi): ‘Onlarla, uydurma bir şiirle veya iftira (yalan) bir sözle mi dostluk kuracağım?’

. Diyarbekri, I, 327.

- . Fayda, “Ebu Bekir”, DİA, X, 102.
- . Diyarbekri, I, 326.
- . Diyarbekri, I, 324; Muhammed Rıza, s. 159 Köksal, Mekke Devri, s. 406.

“Müzemmem’e asi olduk, işine uzak kaldık, dinine de kin duyduk.”

- . İbn-i Hişam, II, 99; Zehebi, Tarihu’l-İslam, s. 322; Köksal, Mekke Devri, s. 408.

- . İbn-i Hişam, II, 100.

- . Nevevi, s. 67, 78, nr. 72; Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 175, 179.

. Hadis-i şerif hakkında çok şeyler söylense de, Hz. Ebu Bekir’in irtidat ve irtica olaylarındaki tutumu bellidir ve bu hadiste anlatıldığı gibidir. Bkz. Zehebi, Tarihu’l-İslam, s. 321

Sonra Hz. Ömer’e (r.a.), sonra da Osman’a (r.a.) sırasıyla ilk taşları yan yana koymalarını söylemişti. Kuba Mescidi’nin temeli nasıl atıldıysa Mescid-i Nebevi’nin temeli de öyle atılıyordu.

. hı ile yazılan kelime zayıf güçsüz demektir. Burada Ebu Bekir görüşünü onaylamamaktadır.

. O zamanlar Sevr Dağı toprağı erozyona uğramamış, fundalık ve vahşi hayvanların bulunduğu bir dağdı.

. Resul-i Ekrem, Sevr dik olduğu için bir ara sandaletini çıkarmak durumunda kalmıştı. Yolculuğun gece yapılması ve dağın dikliğinden ayakları yarılmış ve tabanları şişmişti. Bkz. Diyarbekri, I, 127; Zehebi, s. 321.

Hicretin dokuzuncu yılında Medine’de inen Tevbe Suresi’nde yüce Rabbimiz, Tebük Seferi’ne katılmama düşüncesinde olanlara, hicret sırasındaki mağara olayını hatırlattı ve şöyle buyurdu:

Ayetin açıklamasına göre, Resulullah’ın (a.s.m.) sözü üzerine Allah Hz. Ebu Bekir’e (r.a.) sekinetini indirdi. O Allah’ın sekinet indirdiği ve buna layık olan biriydi. Kuran-ı Kerim altı yerde müminlere sekinet indirildiğini açıklar. Bunlardan beşi Hz. Peygamber Efendimiz ve sahabilerinedir. Beş sekinetten biri de Sevr’de gerçekleşmiş ve yalnız Hz. Ebu Bekir’e (r.a.) indirilmiştir. Sekine, müminlerin kalplerine inen bir melektir ve onlardan korkuyu giderir. O bir görüşe göre akıldır ve arzulara meyli dindirir. Sekine korkuya sekinet veren ve gideren demektir. Bu açıdan Allah’ın sekinet indirmesi; kalbe bir

melek indirerek ferahlama sağlama, insana akılla dengeli hareket gücü verme ve ondan korkunun giderilmesidir.

. İbn-i Hişam, I, 386; Sarıcık, Çağrı, 159, 194, 208,313, 331,332.

. Bkz. İbn-i Hişam, II, 99; Diyarbekri, I, 328-329; Yazır, IV, 2546-2547.

. Mücadele, 58/7.

. Yazır, IV, 2547.

. Bkz. Bakara, 2/248; Fetih, 48/4, 18, 26; Tevbe, 9/26, 40.

. Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 102.

. Buhari, IV, 191- 192; Canan, XII, 261, nr. 4382, XII, 268, nr. 4383.

. İbn-i İshak, s. 312; İbn-i Hişam, III, 45; Vakidi, I 296; Diyarbekri, I, 440.

. Yazır, IV, 2546.

. Tevbe, 9/39-40.

"Vallahi Ebu Bekir'in (r.a.) bir gecesi ve bir günü Ömer'den (onun tüm hayatından) hayırlıdır. (Gecesine gelince) Resulullah (a.s.m.) bir gece (hicret gecesi) mecburen Mekke'den çıktı. Ebu Bekir onu takip etti ve onu koruma düşüncesiyle bazen önünde bazen arkasında yürüyordu. Peygamber Efendimiz o gece ayakları şişip parçalanıncaya kadar yürüdü. Ebu Bekir onun iki ayağını görünce, onu mağara kapısı önüne getirinceye kadar sırtına aldı. Mağarada içinde yılanlar (haşereler) olan delikler vardı. Ebu Bekir oralardan bir şey (zararlı haşere akrep, yılan vb.) çıkıp Resul-i Ekrem'e acı vermesinden ve ayağını ısırmasından korktu; gözlerinden yaş akıyordu. Resulullah (a.s.m.) da (bunlardan dolayı); 'Lâ tahzen, innallâhe me'ana=üzülme, gerçekten, Allah bizimle beraberdir' diyordu.

. Sahabilerden üç kişi Tebük Savaşı'na katılmamıştı. Sonradan bu katılamayanlar affedilmiştir. Affedildikleri ayetlerde belirtilir. Bkz. Tevbe, 9/40.

Müşrikler şöyle düşündüler: "Eğer onlar, mağaraya girmiş olsalardı, güvercinin yuvası dağılır, yumurtası kırılır, güvercin orada durmaz, örümceğin ağı da bozulurdu."

a) Fesat/bozulma yiyeceklerde, nefiste, bedende, her eşya ve teknik cihazda söz konusu olduğu gibi, toplum ve dinde de olur. Fesat bir şeyin az veya çok itidalden/dengeden çıkmasıdır ve bozulma oranında salahtan/işe yaramaktan uzaklaşılır. Mesela yağ

acıyıp bozulunca yenmez, insan günahla bozulur; şirk ve irtidatla manen zehir ve fasit olur. Hastalıklar da bedenin sıhhatini bozarlar. Taşıtlar bozulunca işe yaramaz ve yolda kalır. Fesadın zıddı salâhtır. Fesatta istikamet ve intizamdan ayrılış söz konusudur. Müfsit bozandır, ifsat bozmaktır. İslam ümmeti, yerleşim yerleri, bidatların istilası ile bozulacaktır. Kur'an-ı Hakîm bu gerçeğe şöyle parmak basar:

“Ve'l-Lâti ve'l-Uzzâ, Le enfekannehâ fî adâveti Muhammed=Al-Lat'a ve Uzza'ya yemin ederim ki, mutlaka onu (gerdanlığı) Muhammed'e düşmanlıkta harcayacağım.”

Yolculuk kimi araştırmacılara göre, yaz mevsimine, kimilerine göre güne rastlıyordu. Muhammed Rıza, Resulullah'ın (a.s.m.) Medine'ye ulaştığı 12 Rebiülevvel tarihinin 28 Haziran 622 olduğunu söyler. Buna göre Resul-i Ekrem'in Salı günü ilk konakladığı gün, 23 Hazirana rastlamaktadır. Yaz ayları Hicaz'da sıcaklık 50-55 dereceye çıkabilmektedir. 622 Rebiulevvelin ilk günü; 13 Eylül 622 Pazartesi gününe rastlamaktadır. Resulullah (a.s.m.) 25 Eylül Cumartesi günü Medine'ye gelmişti. Bazılarına göre hicret 23 Eylül'de gerçekleşmiştir. Bu aylar sıcak aylardı. Yolculukta dinlenmek, sık su içmek icap eder.

. Yazır, IV, 2546; Resulullah da onu “sahibî/arkadaşım” diye nitelemişti. Bkz. Buhari, IV, 192.

. Rağıb, s. 237.

Kuba'dan Medine'ye hareket edildiği gün; Ranuna Vadisi'nde ilk Cuma namazı kılınmıştı. İlk Cuma'yı kılan muhacirler arasında Hz. Ebu Bekir (r.a.) de vardı. Medine'ye gelindiğinde Hz. Peygamber (a.s.m.) ve o, Ebu Eyyub'un evinde birlikte misafir edildiler.

Görüldüğü gibi Mekke, içinde “Allah'ın Evi”, ibadet yeri bulunan bir şehirdir. Bunun için adı daha önceleri Makuraba olmuştur. Kuran-ı Kerim ayetleri Kâbe'yi de “Beytü'l-Haram/Mukaddes Ev” diye adlandırırlar. Bir ayet de ona “Beytü'l-Atik” der. Atik güzel, soylu/asil, değerli, eski ve azat edilmiş demektir. Gerçekten bu kent, eski ve asil Kâbe ile değerlendiriliyordu.

O ikisini müşrikler bir bakıma Mekke'den çıkarmışlar ve çıkmaya mecbur etmişlerdi. Çünkü onlara göre bu ikisi, İman ve İslamiyet dava ve idealini yaşatacak en önemli ikili olarak görülmekteydi. Uhud

Savaşı'ndan sonra Ebu Süfyan'ın söyledikleri de bunu destekliyordu. O Savaş sonrası, "Muhammed'i öldürdük mü?" diye sormuş, sonra Ebu Bekir'in (r.a.) ölü olup olmadığını öğrenmek istemişti. Çünkü Resulullah (a.s.m.) şehit edilse bile onun İslam bayrağını yükselteceğini bilmekteydi.

İKİNCİ BÖLÜM:

HZ. EBU BEKİR'İN HİLAFETİ **(632-634)**

Hicretin onuncu yılında, Müseylimetü'l-Kezzab Beni Hanife kabilesi içinde nübüvvet davasına kalkışmıştı. Esvedü'l-Ansi diye bilinen Abhele b. Ka'b da Yemen'de peygamberliğini ilan etti. O hokkabazlıkta meşhurdu, sözü tesirli ve ikna gücü olan biriydi. Çok kimse ona aldandı ve kendisine uydu. Esved hazırladığı kuvvetlerle San'a üzerine yürüdü ve orayı istila edip hâkimiyet durumunu sağlamlaştırdı.

Hiz. Peygamber (a.s.m.) haberi almada gecikmedi, bu durum üzerine Yemenli Müslümanlara özel bir memur gönderdi ve onunla bir devlet başkanı olarak yalancı peygamber hakkında şu direktifi iletti: "Nasıl olursa olsun Abhele'nin hakkından geliniz." Orta Arabistan'da, Necidde irtidat eden ve peygamberliğini ilan eden Müseylimetü'l-Kezzab için de aynı emri verdi. O sırada, Beni Esed Kabilesi şeyhi/reisi Tuleyha b. Hüveylid de peygamberliğini ilan edince, onun üzerine de bir miktar asker gönderildi.^[285]

1. Hz. Peygamber'in (a.s.m.) Vefatı **(11/632)**

Hicretin on birinci yılında (Safer 26), Resulullah (a.s.m.), Şam'a, Belka tarafına, Kuzey Arabistan'a göndermek üzere bir ordu hazırlığına girişti. Hicretin dokuzuncu yılında Mute'de şehit olan Zeyd b. Harise'nin oğlu Üsame'yi bu ordunun başına geçirdi ve ona şu emri verdi:

"Babanın şehit olduğu yere kadar git ve düşmanları atlara çiğnet."

Ona sancağı kendi elleriyle verdi ve bundan bir gün sonra da hastalandı. Rebiülevvele bir gün kala Üsame'ye sancağı vermişti. Üsame ordusuyla Medine haricine çıkıp Cüruf'ta kamp kurdu.

Resulullah (a.s.m.), hastalığı esnasında, ezan okundukça, Mescid-i Nebeviye gelir, imam olurdu. Fakat vefatına üç gün kala, hastalığı ağırlaştı, artık mescide çıkmaz oldu. İşte bu sırada; o “Ebu Bekir’e (r.a.) gidiniz, insanlara namaz kıldırın” diye emretti ve onu imamlıkla görevlendirdi. Oysa şimdiye dek sağlığında kimseye böyle bir görev vermemişti. İşte bu yüzden Hz. Ebu Bekir (r.a.) Resulullah’ın (a.s.m.) son günlerinde on yedi vakit namaz kıldırılmıştı. Rebiulevvelin onunda Cumartesi günü Hz. Cebrail (a.s.) Resulullah’ı (a.s.m.) ziyarete geldi. [286] Pazar günü de, Esvedü’l-Ansi’nin öldürüldüğü haberini kendisine ulaştırdı.

Yemenli Yalancı Peygamber gece vakti, hanımının yardımıyla ve evinde, birkaç kişilik görevli tarafından öldürülmüştü. Pazar günü Resulullah’ın (a.s.m.) hastalığı arttı. Zaman zaman bayılıyor ve dalgın yatıyordu. Pazartesi, Rebiulevvelin 12. günü ashab Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) ardında sabah namazı kılarken, Hz. Peygamber de (a.s.m.) geldi ve onun ardında namazını eda etti. Onların güzel şekilde saf bağlamalarına, namaz kılışlarına bakmış, manzara hoşuna gidince tebessüm etmişti. O sabah namazı sonrası herkes sevinçliydi. Onu mescitte görünce ashab-ı kiram “iyileşti” diye düşündüler. Sonra Hz. Ayşe’nin (r.anha) odasına gidip yattı. Komutan Üsame o gün huzuruna gelince ona Medine’den ayrılmasını, orduyla gitmesini emretti. O sırada hastalığı artmış, babasına çok düşkün olan Hz. Fatıma (r.anha) ağlamaya başlamıştı. Onu yanına çağırıp kulağına bir şey fısıldadı, Hz. Fatıma (r.anha) sevindi ve tebessüm etti. Ona şu sırrı vermişti:

“Ben öleceğim. Ehl-i Beytimden en önce yanıma gelecek de sensin.” [287]

Hz. Fatıma (r.anha) yine ağlamasını sürdürünce de şöyle buyurmuştu:

“Elâ terdîyne en tekûnî seyyideti nisâi hâzihi’l-ümmeti ev nisâi’l-müminîn=Bu ümmetin hanımlarının veya mümin hanımların seyyidesi (efendisi) olmaya razı değil misin?”

O gün öğle sonu Hz. Peygamber (a.s.m.) vefat etmiş, pür nur olan ruhu kabzedilmişti.

Genç komutan Üsame haberi alınca gitmekten vazgeçti. Resulullah (a.s.m.) hanımlarının ağlamaları da Mescitteki ashabı telaşlandırmıştı. Hz. Ali üzüntü ve heyecanından yerinden

kalkamadı. Hz. Osman'ın (r.a.) büyük üzüntüyle dili tutuldu. Hz. Ömer (r.a.) ise Resulullah'ın (a.s.m.) vefatını kabullenemedi, dehşet duyarak kılıcına sarıldı ve Mescid-i Nebevî'de şöyle bağırdı:

“Kim Hz. Peygamber (a.s.m.) öldü derse boynunu vururum!”

Hz. Ebu Bekir (r.a.) haberi duyunca Sunh mahallesinden geldi,^[288] Resulullah'ın (a.s.m.) vefat ettiği odaya girdi, üzerindeki örtüyü kaldırdı, onun temiz ve nur yüzüne baktı. Hz. Peygamber (a.s.m.) vefat etmişti ve kızı Hz. Ayşe'nin (r.anha) hücrelerinde yatıyordu. “Vefatın da hayatın gibi güzel” dedi,^[289] üzgündü ama aynı zamanda sakin ve metindi. Odada sessizce ağladı ve sonra Hz. Peygamber'in (a.s.m.) yüzünü örttü. Ehl-i Beyt'i teselli ettikten sonra dışarı çıktı.

Hz. Ali'nin (r.a.) dizlerinin bağının çözülmesinden, Hz. Osman'ın (r.a.) üzüntüden dilinin tutulmasından, Hz. Ömer'in (r.a.) dehşete kapılmasından anlaşılıyor ki, onlar Resulullah'ı (a.s.m.) gerçekten çok seviyorlar ve onu kendilerine çok yakın, baba gibi biliyorlardı. O, onların en yakını gibiydi. Oysa en yakınlarını kaybeden insanların çoğunda bile bu haller görülmez. Hz. Ebu Bekir (r.a.), daha soğukkanlı ve daha bir sorumluluk duyguları içindeydi. Kızının hücrelerinden çıkan Yâr-ı Gar mescide geldi ve şöyle konuştu:

“Ey İnsanlar! Kim Muhammed'e (s.a.v.) tapıyorsa bilsin ki Muhammed vefat etti. Kim de Allah'a tapıyorsa bilsin ki Allah bakidir.”

Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) sözleri önemlidir. İnsanların en üstünleri ve en büyükleri olan insanlar da ölümlüydü. Hatta ezeli ve ebedi olan Allah tarafından risalet gibi en büyük göreve tayin edilen ve seçilen peygamberler de. Onlar da ancak Allah'ın kulu ve Resulüydüler. Peygamberlerin en büyükleri de böyleydi. Öyleyse insanlar putlaştırılmamalı ve onların en büyükleri de şirke, veseniliğe, putperestliğe dönüştürülmemeliydi. Cahiliye de putların çoğalmalarında ve Lât putunun ortaya çıkmasında hep bu durum yaşanmıştı.

“Muhammed ancak bir Resul’dür. Ondan önce nice resuller gelip geçmiştir. O ölür yahut katl olunursa geri mi döneceksiniz? Kim geri dönerse ona (Allah’a) bir zarar vermez. Allah ise, İslam hizmetine şükrü yerine getirenlere mükâfat verecektir.”^[290]

Ashab öyle şaşkın, öyle gamlıydı ki, sanki onun sözlerini duymadılar. Fakat bu ayet onları intibaha getirmişti: Gerçekten Resul-i Ekrem Seyyid-i Beni Âdem olsa da; benzerleri gibi bir Resul’dü. Onların gelip geçtiği gibi, o da bu misafirhaneye gelmiş ve buradan göçmüştü. Ayet onun bir gün Refik-i A’lâya döneceğini haber veriyordu. O ebediyete intikal edince Müslümanlar, açtığı çığırda (sünnetinde) devam etmeliydiler. Geri dönseler zarar edeceklerdi. Çünkü Allah Samed’di, bu açıdan yarattıklarına, onların hiçbir şeyine ve ibadetlerine muhtaç değildi. Yalnız şu gerçektir ki; Rububiyet ubudiyeti gerektiriyordu. Hastalar, doktorun tavsiyelerine ve ilaçlara muhtaç olması gibi, kullar da kulluğa muhtaçtı. Ayet okununca Hz. Ömer’in (r.a.) dizlerinin bağı çözüldü ve yere düştü.

Hiz. Abbas, Hiz. Ali (r.a.) ve diğler Ehl-i Beyt, Hiz. Peygamber’in (a.s.m.) teçhiz ve tekfin işiyle meşguldüler.

Üzülmek ve ağlamak ve bir yana, ümmetin işlerini görmek, dinin ahkâmını Resul-i Ekrem (a.s.m.) gibi tatbik etmek de gerekiyordu. Bu açıdan, her şeyden önce, Resulullah’a (a.s.m.) yönetimde bir halef (halife) seçilmesi gerekiyordu. Bu iş için en lâıyk olan da, Resulullah’ın (a.s.m.) en yakını, onun mağara arkadaşı, ashab-ı kiramın en seçkini Hiz. Ebu Bekir’di (r.a.). Resulullah (a.s.m.) da hayatı boyunca hep onu herkesten üstün tutmuştu. Hatta ölmeden önce mescide açılan kapılardan yalnız onunkini açık bırakmış, hastalandığında da onu imamlığa geçirmişti.

2. Ashab-ı Kiramın Mertebeleri

Ashab-ı Kiram fazilet mertebeleri bakımından üç sınıftır. Birincisi Muhacirîn: Mekke Fethi’nden önce hicret edenler.^[291] İkincisi Ensar: İslam’a ve Muhacirlere yardım eden Medineliler. Üçüncüsü de; diğler sahabilerdir. Muhacirlerin sonuncusu, Hiz. Abbas’tı. Resul-i Ekrem’e karabeten yakınlığından dolayı ashab tarafından kendine çok hürmet gösterilirdi. Hatta Hiz. Ömer (r.a.) ve Hiz. Osman (r.a.) at üzerinde iken, onunla karşılaşırsalar, kendisine saygıdan dolayı attan inerler, “Amm-i Resul” diye tazimde bulunurlardı.^[292] Ebu Süfyan ve oğulları

Mekke Fethi'nden sonra Müslüman olmuşlar ve Medine'ye gelmişlerdi. Bunlar ashab-ı kiramın en sonlarındaydılar ve muhacirlerden değildiler.

Ashabın bütünü içinde en efdalı, “Şeyhayn” yani, Hz. Ebu Bekir-i Sıddik ve Hz. Ömer'di (r.a.). Sonra “Hataneyn” yani Hz. Osman (r.a.) ve Aliyyü'l-Mürtaza (r.a.) geliyordu. Bunları, Aşere-i Mübeşşere'nin geri kalan altısı, onları da Bedir'de bulunanlar takip ediyordu. Sonra sırada Uhud'da bulunanlar, sonra Rıdvan biatinde bulunanlar vardı. Rıdvan biatinden sonra İslam'a girenler arasında büyükler varsa da, Sâbıkîn-i Evvelîn'e (İlk Müslümanlara) yetişemezler. Bir gün, Sâbıkîn-i Evvelîn'den Abdurrahman b. Avf hicretin sekizinci yılında Müslüman olan Halid b. Velid'den (r.a.) şikâyet etmiş, bunun üzerine, Resulullah (a.s.m.) Hz. Halid'i (r.a.) şöyle ikaz etmişti

“Halid, Ehl-i Bedir'den birini üzme. Uhud Dağı kadar altın sadaka etsen, birinin derecesine varamazsın.”^[293]

Ashabın faziletleri, karabetle, Hz. Peygamber'e (a.s.m.) akrabalık yoluyla değildir. Hz. Abbas (r.a.) akrabalıkça hepsinden yakındır, Hz. Ali (r.a.) Resulullah'ın (a.s.m.) amcası oğludur; fakat Şeyhayn onlardan daha faziletli ve daha üstündür.

3. Ashabın Faziletinin Sebepleri

Bazen şöyle sorulur:

“Bazı hadis-i şeriflerde var ki, ‘bidatların revaçta olduğu zamanlarda, iman ve takva sahibi salihler sahabiler derecesinde ya da onlardan efdal olabilir’ bu rivayetlerin hakikati nedir?”

Birincisi: Şurası bilinmeli ki, Evvela Ehl-i Sünnetin bu konudaki icmaı kesin hüccettir. Buna göre, Nebilerden sonra insanların en faziletlieleri sahabilerdir. Az önceki rivayetlerden sahih olanları “cüzî fazilet” hakkındadır.^[294] Çünkü hususi kemal ve cüzî faziletlerde, mercuh râcihe üstün olabilir. Yoksa Fetih Suresi'nin sonundaki vasıflara sahip sahabilere, “küllî fazilet” noktasında yetişilemez. Onlar, Kur'ân, Tevrat ve İncil'in övgü ve senalarına mazhar olmuşlardır. Bunun birçok hikmeti vardır.

İkincisi: Resulullah'ın (a.s.m.) sohbeti bir iksirdir, bir dakika o sohbette bulunan, senelerce seyr ü sülûkla erişilebilecek hakikat nurlarına mazhar olur. Çünkü o sohbetle boyanır ve onunla nurlanır. Resulullah'ın (a.s.m.) sohbetine mazhariyetle alınan tesir,

başkalarına benzemez. Nasıl bir sultanın hizmetçisi, ona uyararak ve onun yanında öyle yüksek bir dereceye çıkar ki, bir şah o mevkie ulaşamaz. İşte bu sırdan dolayı büyük bir veli, küçük bir sahabe derece ve mertebesine çıkamaz. Hatta vefatından sonra, uyanık halde Resulullah'la (a.s.m.) sohbet eden veliler bile. Çünkü ashab-ı kiram, nübüvvet nuruyla, Peygamber olarak onunla görüştüler. Vefatından sonra Evliyanın Resulullah (a.s.m.) ile görüşmesi ise, velayet ciheti ve nuruyla sohbettir. Nübüvvet velayetten ne kadar yüksek ve farklıysa, bu sohbetler de öyledir.

Resulullah'ın (a.s.m.) sohbetinin bir iksir olduğu şöyle de anlaşılabilir: Kızını diri diri toprağa gömecek kalp kasaveti ve acımasızlıkta olan bir bedevi gelir, onunla görüşür, sonra ayağını karıncaya basmayacak derecede şefkat sahibi oluverirdi. Yani, şefkatsizlikte zirveden, şefkatte zirveye çıkardı. Cahil ve vahşi biri birkaç kere o sohbette bulunur, sonra Çin ve Hindistan gibi uzak memleketlere gider, medeni milletlere hakikat rehberliği yapabiliirdi. Bu sebat, terakki, sadakat, yükselme, istikrar ve sünnete temessük; az zamanda ve pek büyük keyfiyet ve kalitede olabilmekteydi.

Üçüncüsü: O zaman büyük bir içtimai inkılâp yaşandı. O değişim ve dönüşümle, zıtlar (hayır-şer, iyi-kötü, güzel-çirkin) iyice birbirinden ayrılmışlardı. İyilikle kötülük, iyilerle kötüler iyice belirginleşti. O büyük inkılâp onları sarstı ve uyandırdı. İç dünyaları uyanan insanlara bütün zikir ve tesbihlerin bütün mana tabakaları açıldı, en turfanda, en taze ve en faydalı şekilde bunlardan istifade edip beslendiler, güçlendiler. Bu durum onları geliştirdi ve kemale sevk etti. O büyük inkılâpla, insanların bütün hisleri ve manevi dünyaları uyanmıştı. Bu sebepten, onların vehim, hayal, sır gibi bütün duyguları diri ve müteyakkızdı. Zikir, tesbih ve ibadetleri yaparken kendilerine uygun düşen büyük hisseler almışlardı. İşte bundan dolayı, hisleri, duyguları ve manevi latifeleri pek uyanık olan sahabilere ibadet keyfiyeti ve kalitesi bakımından da yetişilmez. Çünkü onlar, bir tesbihi bir zikri, bütün manasıyla söyleyip, bütününü onu sindirir ve ondan manevi pay ve gıdalarını alırlardı. Ama o inkılâbın tesiri zayıflayınca hisler uykuya daldı, o bereketli zikir ve tesbih kelimeleri, ülfet ve alışkanlıkla tazeliğini ve taravetini kaybetti. Ancak kuvvetli bir tefekkürle o tatlara yetişilebilir. Bu sebepten bir sahabenin kırk dakikada kazandığı makama, sahabe olmayan kırk

günde, belki kırk senede ancak yetişebilir. Ashab-ı kiramdan ve aşere-i mübeşşereden Said b. Zeyd bir konuşmasında şöyle demişti:

“Allah’a yemin ederim. Onlardan birinin Resulullah (a.s.m.) ile birlikte yüzü tozlanacak kadar bulunuvermesi, sizden birinin ömür boyu çalışmasından daha hayırlıdır, hatta ömrü Nuh aleyhisselamın ömrü kadar uzun olsa bile.”^[295]

Abdullah b. Ömer (r.a.) da şöyle buyurmuştu:

“Muhammed’in (a.s.m.) ashabına sebbetmeyiniz. Çünkü onlardan birinin bir saatlik ameli; sizden birinizin bir ömürlük amelinden daha hayırlıdır.”^[296]

Dördüncüsü: Nebiliğin velâyete göre durumu ve mukayesesı; güneşin kendisi ile aynalarda görünen güneşin durumu ve mukayesesine benzer. Nübüvvet Güneşı ve dairesi, aynadaki güneş ve dairesinden pek yüksek ve mükemmeldir. Güneş aynadaki güneşten ne derece yüksek ve mükemmelse, nübüvvet hizmetkârı ve o güneşin yıldızları sahabiler de, velayet dairesindeki salihlere göre o derece yüksektirler. Hatta sahabe velayetini, yani veraset-i nübüvvet ve sıddıkiyet denilen velayet-i kübrâyı bir başkası kazansa bile, saff-ı evvel olan sahabilerin derecesine yetişmez.

Beşincisi: İctihat yani istinbât-ı ahkâmda (hüküm çıkarmada) sahabilere yetişilmez. Çünkü o ilahi inkılâpla, bütün hisler, fikirler ve zihinler uyanmıştı, “Rabbimizin bizden istediğı, bizden razı olacağı şeyler nelerdir?” diye buna odaklanmıştı.^[297] Zira o zaman ve zemin her şeyiyle, insanları buraya sevk ediyor, onu ihzar ve işmam edecek tarzda bulunuyordu: Bütün konuşmalar, görüşmeler, sohbetler o manaları ders vermeye yönelikti. Böyle olunca; her şey, her hal ve her konuşma, bir üstat hükmüne geçiyor ve onların istidatlarını geliştiriyor, akıllarını tenvir ediyordu. Bu konuda neredeyse onlar tutuşmaya hazır bir kibrit ve yakıt gibiydiler; istinbat ve içtihadı, zorlanmadan liyakat kazanıyorlardı.

Biri şöyle diyebilir: “Ben de insanım, benim de onlar gibi zekâm, kabiliyetim ve istidadım var.” Bu adam, onların bir günde veya bir ayda kazandıkları bir içtihat mertebesini on senede, belki yüz senede kazanmaz. Çünkü artık zaman ve zeminin tesiri beşerin dikkatini ve insanları başka şeylere yöneltmiştir. Meselâ şu zamanda en rağbet gören şey, “Rabbimizin bizden istediğı ve marziyâtı nedir?” sorusu değildir. Artık çoğı sohbetler, konuşmalar ve haller gösteriyor ki,

zamanımızda en çok rağbet gören ve teşhir edilen mallar; siyaset, dünya hayatını kazanmak, konfor, felsefi ve iktisadi konular ve benzerleridir. Zihinler bunlara dalmış; kalpler dünya hayatı ile sersemleşmiş, akıllar, sosyal ve fen ilimlerine yönelmiştir. Onun için; “ben de onlar gibi zekiyim, niçin onlara yetişemiyorum?” denilemez. Artık akıl ve istidat sermayesi farklı alanlara kaymış, tabir caizse yatırımlar farklı yerlere yapılmaya başlamıştır. Çalışılan ve üzerinde yetişilen konular ve alanlar da farklıdır.

Altıncısı: Amellerdeki fazilet ve sevap cihetiyle de sahabilere yetişilmez. Nazik şartlarda, önemli ve korkulu bir yerde bir saat nöbet, bir yıl nafile ibadet sevabı kazandırabilir.^[298] Bir dakikada, bir kurşunla şehit olunur, böylece kırk günde kazanılacak velayet derecesine çıkabilir. Sahabiler de, İslamiyet’i tesis, Kur’an hükümlerini yayma ve diğer hususlarda, çok nazik şartlarda çalışmışlar, en şiddetli ve tehlikeli zamanda hizmet etmişlerdi. Onların amelleri ve hizmetleri, o tehlikeli şartlarda her anları, askeri bir dakikada şehit eden ve yükselten an ve dakikalar gibiydi. Bütün dünya onlara karşı iken, İslam için, onlara karşı harp ilan etmeleri, İslamiyet’i tesisleri, imanı ve Kur’an ahkâmını o nazik şartlarda yaymaları, pek yüksek, pek ulvi ve pek yüceydi. Bu açıdan da onların bir dakikada kazandıklarına başkaları bir yılda yetişemez.

Yedincisi: Ayrıca onlar saff-ı evveldirler. Bu itibarla “es-sebebu ke’l-fâ’il=sebeb olan yapan gibidir” sırrına mazhardırlar.^[299] Bu yüzden, bütün İslam ümmetinin hasenatından ve amal-i salihâsından onlara bir pay vardır. Hem, ağacın kökündeki küçük bir meziyet ve özellik; dallarda büyür, “kökte görülen küçük bir özellik dallardakinden daha büyüktür” denilebilir. Bir açının başlangıcındaki küçük bir aralık, başlangıçtan uzaklaştıkça artar ve kapladığı alan büyük bir yekûn teşkil eder. Işık yakınında, cismin gölgesi küçüktür, ama gölge sahibinden uzaklaştıkça büyük bir dağdan daha büyük olabilir. Öyleyse, İslamiyet ağacının köklerine, onun nurani çizgilerine ve nübüvvet ışığının merkezine yakın olan sahabiler ilk bakışta küçük görünebilirler; ama yukarıdaki örnekler ışığında konuya bakarsak; az amelleri çok, küçük hizmetleri çok büyüktür.

4. Hz. Ebu Bekir’e (r.a.) Biat Edilmesi

4.1. Hilâfet Konusunda Ortaya Çıkan Görüşler

Resulullah'ın (a.s.m.) vefatı üzerine hilafet hususunda birkaç “rey/görüş” ortaya çıkmıştı.^[300]

Birinci görüş: Ensarın görüşüydü. Bilindiği gibi hicretten önce Akabe’de, ensar için on iki nakip/reis tayin edilmişti. Bu on iki nakipten ikisi Sa’d b. Übade ile Üseyyid b. Hudaydır’dı. Birinin halife seçilmesi diğerinin rekabetine sebep olabilir, Evslilik ve Hazreçlilik asabiyeti/gayreti meydana çıkabilirdi. Çünkü biat hususunda, Hazreçliler Hz. Sa’d’ı, Evsliler Üseyyid’i istiyorlardı ve herkes adayının başına toplanmıştı. Sa’d b. Ubade Beni Saide gölgeliğinde ensara bu konuda bir konuşma yaptı. Bu konuşma üzerine neredeyse ona biat edilecekti.

İkinci Görüş: Cumhur-ı sahabenin reyi idi. Onlar, ümmetin yönetim işlerini görmek için gereken güç ve kifayete baktılar: Kureyş; Arap kabilelerinin en şerefli, en güçlüsü ve en nüfuzlusuydu. Resulullah (a.s.m.) da Kureyş’tendi ve bu durum Kureyş için hususi bir meziyetti. Öyleyse onlar içinden birini ve en faziletlisini intihap/seçmek gerekiyordu. Her ne kadar İslâm, gayret-i kavmiyeti (asabiyeti) kaldırıp^[301], yerine ittihad-ı İslâm’ı/İslam Birliğini ve iman kardeşliğini koymuşsa da; Hicazlı diğer Araplar Kureyş dışından bir halifeye kolay kolay itaat etmeyecekler ve Ümmet-i İslâm arasına tefrika düşecekti. Sahabenin çoğunluğu tefrika/bölünme ihtimalini nazara alıyorlardı. Bunlara göre Evs ve Hazreç de Kureyş dışından bir halifeye itaat etmeyeceklerdi. Eğer halife Kureyş’ten olursa, hem Evs ve Hazreç, hem diğer kabileler ona itaat ederlerdi. Hilafet hususunda bölünme olmazdı.

Üçüncü Görüş: Haşimilerin reyi ve görüşüydü. Onlar kuvvet-i karabete, yani, Allah Resulü’ne akrabalığa nazar ediyorlardı. Beni Haşim Kureyş’in en şerefli idi; Hz. Peygamber (a.s.m.) onlardandı. Haşimoğulları da Hz. Peygamber’in (a.s.m.) en yakınları olduğuna göre, halife onlardan olmalıydı. Onlar da Hz. Ali’ye (r.a.) biat etmek istediler. Hz. Abbas (r.a.), soyca Resulullah’ın (a.s.m.) en yakını ve amcasıydı. Fakat geç Müslüman olmuştu ve muhacirlerin sonuncusuydu. “Sâbıkîn-i Evvelîn” ve “Aşere-i Mübeşşere” varken ona biat olunamazdı. Öyleyse Hz. Ali’ye (r.a.) biat edilmeliydi. Aşere-i Mübeşşere’den Resul-i Ekrem’in havarisi; kızı Esmâ’dan dolayı Hz.

Ebu Bekir'in (r.a.) damadı Zübeyr b. Avam (r.a.), ashabın büyüklerinden, Mikdad b. Esved (r.a.), Selman-ı Farisi (r.a.), Ebu Zer(r.a.), Ammar b. Yasir (r.a.) ve Übey b. Ka'b (r.a.) bu görüştüler.

Emevilerden birine biat edilecek olsa; Hz. Muaviye'nin (r.a.) babası Ebu Süfyan'a biat olurdu. Çünkü o hem kabilece, hem asabiyetçe büyüklük sahibiydi. Fakat Müslüman olmakta gecikmişti ve ona hizmette üstünlüğü yeterli değildi. Çünkü hicretin üçüncü yılında Uhud gazasında onun yüzünden çekilenler,^[302] henüz zihinlerde tazeliğini koruyordu. Diğer yandan Ebu Süfyan Müellefe-i Kulûb'tandı. Şimdi kavi Müslüman olsa da, bu durumu ehemmiyetini azaltıyordu. Onlardan halife olacak biri varsa, o da Hz. Osman'dı (r.a.). O ilk Müslümanlardan, aşere-i mübeşşeredendi. Resulullah (a.s.m.) onu iki kez damat edinmişti ve bundan dolayı kendisine "Zinnûreyn=İki Nur Sahibi" unvanı verilmişti.

Hz. Ebu Bekir(r.a.), Hz. Ali (r.a.) ve diğer bazı Ashab; teçhiz ve tekfinle meşgulken, muhacirlerden Muğire b. Şu'be Hz. Ömer'e (r.a.) geldi ve şöyle dedi:

"Ensar Sakife'de toplandı. Kendi kendilerine bir şeye karar verirlerse, aramızda savaş çıkar."

Hz. Ömer(r.a.), Ebu Bekir (r.a.) ve Ümmetin Emini Ebu Ubeyde (r.a.) Beni Saide Sakifesine vardılar. Ensar neredeyse Sa'd b. Übade'ye^[303] biat etmek üzereydi. Hz. Ebu Bekir (r.a.) orada onlara bir konuşma yaptı. Sabikîn-ı Evvelîn'den olan muhacirlerin üstünlüklerini anlattı, Arapların Kureyş'ten başkasına boyun eğmeyeceğini izah etti. Ensar bunun üzerine şu teklifi getirdiler:

"Bir bizden, bir sizden olsun."

İki halife isteniyordu. Bunlardan biri kendilerinden diğeri Kureyş'ten olacaktı. Fakat Hz. Ömer(r.a.) bir kına iki kılıcın sığmayacağını söyledi. Bir köyde iki muhtar, bir şehirde iki vali, bir ülkede iki sultan olamayacağı gibi, bir devlette iki halife de olamazdı. Ebu Ubeyde (r.a.) de onu destekledi. Derken orada olan ensar ve muhacirler Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) biat ettiler. Biat karar ve iradeyi ortaya koymak demekti ve Hz. Peygamber (a.s.m.) ve Dört Halife Dönemi'nde el sıkışmayla yapılıyordu. Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) ilk gün yapılan biat "beyatü'l-hassa" yani az kişinin yaptığı biatti.^[304]

Böylece hilafet hususunda muhacirlerin çoğunun benimsediği görüş geçerli olmuş oluyordu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) halife olmuştu. O yaşlı, zahit, sevilen, İslam'a ve Resulullah'a (a.s.m.) çok bağlı biriydi. Hz. Peygamber'in (a.s.m.) sadık arkadaşı ve kayınpederiydi.^[305] Müslüman olur olmaz kendini İslam'a adanmıştı. Böylece Hz. Ebu Bekir (r.a.) Dört Raşit Halifenin ilki oldu. Dört Raşit Halife de Hz. Peygamber'in (a.s.m.) yakın arkadaşı, soyca veya kız alıp vermekle akrabalardı.

Hz. Ali (r.a.) o sırada; hanımı Hz. Fatıma'nın (r.anha) evindeydi. Zübeyir b. Avam (r.a.), Mikdad (r.a.), Selman (r.a.), Ebu Zerr (r.a.), Ammar (r.a.) ve Übey b. Ka'b (r.a.) da oradaydılar. Bunlar kendilerinin Müşavere haricinde bırakılmalarından gücenmişlerdi ama onlara danışmaya vakit olmamıştı. O sırada Hz. Abbas (r.a.) Hz. Ali'ye (r.a.) şu öneride bulundu: "Gel sana biat edelim, insanlarda biat eder." O, fitne korkusundan bunu kabul etmedi. Ebu Süfyan da, Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) biat etmedi. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) kabilesinin azlığını nazara alarak Haşimilere taraf oldu. Hz. Ali'ye (r.a.) biat etmek isteyince Hz. Ali (r.a.) ona şunları söylemişti:

"Ebu Süfyan, İslam milleti arasına ayrılık mı koymak istiyorsun?"

Diğer yandan Hz. Ömer (r.a.), Ebu Ubeyde (r.a.) ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) de şöyle diyorlardı:

"Neden Hz. Ali Sakife'ye gelip işe karışmadı?"

Böylece onun köşeye çekilmesine itiraz ediyorlardı. O sırada; "Hz. Ali Hilafet davasındaymiş Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) hilâfetini kabul etmiyormuş" gibi sözler ortada dolaştı. Hz. Ali bunlara kızdı.^[306] Hâlbuki o vefat olayının şokunu hâla üzerinden atamadığı için halife seçiminden sonra uzleti/yalnızlığı ihtiyar etmişti.

Böylece Hz. Peygamber'in (a.s.m.) vefat ettiği Hicri 11 yıl Rebiülevvelinin 12. Pazartesi günü Hz. Ebu Bekir (r.a.) Resulullah'ın (a.s.m.) Halifesi "Halifetu Rasulillah" oldu.^[307] Ertesi gün yani Salı günü Hz. Ebu Bekir (r.a.) mescide gitti, orada "beyatü'l-amme=umumi biat" gerçekleşti. Hz. Ebu Bekir (r.a.), "meclis halinde bir araya gelmiş bulunan başkanlardan biat (yahut bey'ah, sadakat yemini) almıştı." ^[308]

5. Hilâfet Nutku

H.z. Ebu Bekir (r.a.) o gün Allah Resulü'nün halefi olarak bir konuşma yapacaktı, Mescid-i Nebevi'de, minberde oturuyordu. Önce orada H.z. Ömer (r.a.) ayakta durarak bir konuşma yaptı. Konuşmasında bazı konulara kısaca temas etti. Kitab'a ve sünnete yapıldıkça ümmetin sapıtmayacağını söyledi. Sonra da şöyle dedi:

“İnnellâhe kad cema'a emrakum 'alâ hayrikum sâhibi rasûlillah sallallâhu 'aleyhi vesellem=Mutlaka Allah idare işinizi Peygamber'in (a.s.m.) arkadaşı, en hayırlınız olan kimsede topladı.”

Tevbe Suresi kırkıncı ayetinde H.z. Ebu Bekir (r.a.) Resulullah'ın (a.s.m.) arkadaşı olarak anılıyordu. Bu açıdan o, H.z. Ömer'in (r.a.) belirttiği üzere “Sâhib-i Resulullah”tı ve sahabileri içinde ona en yakın kimseydi. Ayrıca H.z. Peygamber de (a.s.m.) ona “sâhibî=arkadaşım” diye hitap etmişti.^[309] Arkasından H.z. Ömer (r.a.) Tevbe Suresi kırkıncı ayetine işaret etti; hicret sırasında mağarada iken, onun iki kişinin ikincisi olduğunu belirtti.^[310]

Onun konuşma ve değerlendirmesine göre H.z. Ebu Bekir (r.a.), ashabın en hayırlısı ve en faziletlisiydi. Onun faziletini büyüten önemli hadiselerden biri de hicret sırasında olmuştu. Allah Resulü bu ölüm kalım gününde, en güvendiği kimseyi kendisine yol arkadaşı ve can dostu seçmişti. Ayet-i kerime, kendisinden “İkinci Kişi” diye söz ediyordu. Demek ashab-ı kiram içinde Allah Resulü'ne en bağlı, davasında en fedakâr ve en sarsılmaz insan H.z. Ebu Bekir'di (r.a.). H.z. Ömer (r.a.) bunlardan söz ettikten sonra isteğini dile getirdi:

“Fe kûmû fe bâye'ûhu=Haydi kalkınız ve ona biat ediniz.”^[311]

Mescid-i Nebevi'dekiler kalkıp tek tek H.z. Ebu Bekir'e (r.a.) biat ettiler. Biatten sonra H.z. Ebu Bekir (r.a.) minberde ayağa kalktı, Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şunları söyledi:

“Ey insanlar! Bundan sonra derim ki, şimdi işleriniz üzerine veli kıldım (Başınıza geçmiş bulundum). Oysa sizin en hayırlınız değilim.^[312] Fe in ahsentu fee'înûnî ve in ese'tu fe kavvimûnî=Eğer görevimi iyi yaparsam bana (bu iyilikte) yardım ediniz. Eğer görevimi kötü yaparsam beni doğrultunuz (işî kıvamına getirip düzeltiniz). Sıdık emanettir. Yalan hıyanettir.^[313] İçinizde zayıf olanlar, hakkını (kuvvetlilerden) alıncaya kadar benim katımda kuvvetlidirler. İçinizdeki kuvvetliler de, benim katımda ondan başkasının (zayıfların) hakkını alıncaya kadar zayıftırlar.^[314] Bir millet Allah yolunda cihadı

bırakırsa zillate düşer (kuvvetten düşer ve geriler). Bir de, bir kavim/topluluk içinde fahişe (günahlar, haramlar) yayılırsa, Allah belalarını (musibetleri) umumileştirir. Sizler bana, Allah'a ve Resulullah'a (a.s.m.) itaat ettiğim müddetçe itaat ediniz. Allah'a ve Resulullah'a (a.s.m.) asi olursam size düşen yükümlülük olarak, bana itaat gerekmez. Haydi, Allah'ın rahmetiyle (öğle) namazınıza kalkınız.”^[315]

6. Hilâfet Nutkunun Tahlili

Hiz. Ebu Bekir'in (r.a.) o gün öğle namazından önce Mescid-i Nebevi'de irad ettiğı hilafet nutku kısa, fakat çok önemliydi. Bu konuşmayı birkaç yönden tahlil etmek yerinde olacaktır:

Birincisi: Hem Hiz. Ömer (r.a.), hem Hiz. Ebu Bekir (r.a.) konuşmalarına Allah'a hamd ve sena ile onu övmekle başlamışlardı. Bütün güzelliğler, hayırlar, nimetler ve iyilikler Allah'tandı, öyleyse başkaları değil, sürekli ve en güzel şekilde o övülmeli, o yüceltilmeliydi. Onun namına ve ona hizmet edenler de övülebilirler. Ezelden ebede bütün hamdler ona mahsustur.

İkincisi: Hiz. Ebu Bekir (r.a.) ilk cümlesinde şöyleydi:

“Kad vülliytu‘aleykum ve lestu bi hayrikum=en hayırlınız olmadığım halde başınıza idareci kıldım.”^[316] Burada o iki hususa parmak basıyordu:

1) O gerçekten veliyyu'l-emr (yönetici) olmak için sakife toplantısına gitmemişti. Fakat orada Hiz. Ömer (r.a.) ve diğerlerinin tavrı kendini hasbelkader halifelik makamına ve sorumluluğuna getirmişti.^[317]

2) Hiz. Ebu Bekir (r.a.) büyüklük ve tevazuunun gereğı olarak: “Sizin en hayırlınız değilim” diyordu. Zaten büyüklüğün şanı; tevazu ve mahviyettir. Tevazu büyüklüğü, tekebbür küçüklüğü gösterir. Büyüğün büyüklenmeye ve kendisini büyük göstermeye ihtiyacı yoktur. Zaten büyük olan büyük görünür ve büyük bilinir. Herhalde Hiz. Ebu Bekir (r.a.), Hiz. Ömer (r.a.) kendisi için “Mutlaka Allah işinizi en hayırlınız Sahib-i Resul üzerinde topladı” demiş olduğundan böyle söylüyordu.

Üçüncüsü: Hiz. Ebu Bekir (r.a.) “Eğer görevimi iyi yaparsam, bana yardım ediniz” diyordu. Çünkü Müslümanların görevi, her konuda iyilere ve iyiliklere yardım etmektir. İyilerin en başında Hiz. Peygamber

(a.s.m.) gelir. Ona ve onun yolundakilere yardım Allah'a ve dinine yardım sayılırdı. Hem Kurân-ı Hakîm iyilik emrediyor, "iyilik ve takvada yardımlaşmayı" tavsiye ediyordu. Öyleyse bu gün de Müslümanlar, Allah Resulü'ne yardım ettikleri gibi, görevini iyi yaptığı takdirde halefine ve halifesine de yardım edeceklerdi.

Fakat Hz. Ebu Bekir (r.a.) ayrıca "ve in ese'tü fe kavvimûnî=görevimi kötü yaparsam, beni hep birlikte düzeltin (iş kıvamına getirin, doğrultun)" diyordu. "Kavveme"^[318] eğilip bükülmeyi doğrultmak, eğikliği düzeltmek, dengeye getirmektir. Aynı kökten gelen "takvim", değersiz değerli ve pahalı hale getirmektir.^[319] Değerlenme ve düzeltme, ıslah ve kıvama getirmekle olacaktır. "Biz insanı en güzel kıvamda (takvimde) yarattık"^[320] ayeti de, "en güzel şekilde, en güzel sıfatlarla, maddi ve manevi cihazlarının tenasübü ve uygunluğu ile" demektir. İnsan bu durumu ile yaratılmışların en değerlisi, en bedisi ve eşsizi oluyordu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) "kavvimûnî=beni düzeltin" derken onlara düzeltmenin nasıl olacağını da anlatmaktaydı. Şu halde o bir despot, bir diktatör, bir baskıcı değildi ve yönetimi böyle olmayacaktı. Kendisinden iyilik umularak yöneticiliğe getirilmişti. Eğer istikameti muhafaza edemezse, biat edenler tarafından hep birlikte doğrultulacak ve hizaya getirilecekti. Bunu da ilk isteyen oydu. O da yanıldığında ve eğildiğinde doğrultulmaya hazırды.

Dördüncüsü: Sıddık Ebu Bekir (r.a.) sıdıkla ilgili bir ilginç tespit de yaptı ve şöyle dedi: "Es-sıdku emânetun =Sıdk (doğruluk) güvenlidir, emindir" Tek güvenilecek şey ona göre sıdıktı.^[321] Sıdk doğruluk demektir. Sözün içte saklanma uygunluğu anlamındaydı.^[322] Bu durum, aynı zamanda samimiyeti doğuruyordu. Fakat "sdg" aslında, güç ve katılık manası taşımaktaydı. Sadık olan davasında, tavizsiz, sert, güçlü ve enerjik olan demektir.^[323] Sıdk; yalan karşısında güçlü, sağlam, muzaffer ve galip olduğu için; güçlü ve sarsılmaz doğruluğa sonradan "sıdk" denilmişti.

Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) göre, güvenliği, eminliği sağlayan tek şey vardı, sıdk. Yani o Müslümanları; davalarında tavizsiz, kararlı, enerjik, samimi ve sadık olmaya çağırırmaktaydı. Zaten kendisi bir Sıddîk olarak böyleydi. Onun böyle olduğu İsra ve Miraç mucizesi gerçekleştiğinde Hz. Peygamber (a.s.m.) tarafından da dile

getirilmişti.^[324] Hem Onun sıddıklığı Resulullah'ın (a.s.m.) şu sözlerinde de en açık şekilde görölüyordu:

“İnnallahe be'asenî ileykum fekultum 'kezibte' ve kâle Ebu Bekrin 'saddaka' ve vâsânî^[325] bi nefsihî ve mâlihî =Mutlaka Allah beni size Resul olarak gönderdiğinde, siz yalan söylüyorsunuz dediniz. Oysa Ebu Bekir beni doğruladı, kendisini ve malını bana feda etti.”^[326]

Evet, sıdk ve samimiyetin göstergelerinden en önemlisi; fedakârlıktı. Bu da malı ve canı ortaya koymada belli oluyordu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) sanki Müslümanları bu günlere getiren ve taşıyan sırrı açıklamaktaydı. Ancak sıdka; bu yolda tavizsizliğe, enerjik, gayretli olmaya ve samimiyete güvenilmeliydi. Bunun karşısındaki şey de; kizb/yalandı. Yani sadık, enerjik ve gayretli olmamak, tehavün, tembellik, fedakârlıktan kaçmak, davada yalancılık ve samimiyetsizlik. Bu da onun açıklamasında imana ve İslam'a hıyanet sayılıyordu.

Beşincisi: Ayrıca o konuşmasında şu önemli bir İslam ilkesine de temas ediyordu:

“Benim katımda içinizdeki güçsüzler, güçlülerden haklarını alıncaya kadar pek kuvvetlidirler.”

Cahiliye döneminde güçlüler haklıydılar. Güç o dönemde her zaman üstte ve yukarda olmayı netice veriyordu. Hem cahiliyenin türediği cehl kelimesi de sertliği, gücü ve güçlünün zayıfı ezmesi ve rahatsız etmesini simgeliyordu.^[327] Cahiliyede güç saldırganlığı, hakları çiğnemeyi meşru kılıyordu. Cahiliye özelliğindeki her dönem ve toplumda da böyledir. Cahiliye insanı zulme zulümle karşılık verdiği gibi; güçlüyse, ona zulüm edilmezse de, zulmü yasal kabul ediyordu. Kurân-ı Hakîm de cahiliyede kanunların zayıflara işlemesi, güçlülere işlememesi özelliğini vurgular.^[328] O zaman insanlar, ırkları ve sosyal konumlarından dolayı hukuk önünde eşit değillerdi. Hukuk güçlülerin lehine, güçsüzlerin aleyhineydi. O dönemde hukukun üstünlüğü, hukukta eşitlik değil; gücün üstünlüğü, güçlünün hâkimiyeti ve hukuk önünde eşitsizlik vardı.

Hız. Ebu Bekir (r.a.), cahiliye ve İslam dönemini bilen birisiydi; hukukun üstünlüğünü, insanların hukuk-ı İlahi karşısında “tarak dişleri gibi eşit olmasını” istiyordu. Hız. Peygamber (a.s.m.) böyle söylemişti. Onun döneminde düzen böyleydi ve o da böyle devam

ettirmek emelindeydi. Onun yönetiminde güçlüler, zayıflara zulmedemeyecekler, haklarına tecavüzde bulanamayacaklardı. Güçlüler bundan sonra da; zayıf hakkını alıncaya kadar, kanun önünde güçsüz sayılacaklardı. Hz. Ebu Bekir (r.a.); cahili değerlere, gayr-i İslamiliğe ve adaletsizliğe dönüşe meydan vermeyeceğini ilan ediyordu. Böylece geriye dönüş ve irticaya izin vermeyeceğini açıklıyordu. Gerçek gerilik, irtica ve geriye gitmek cahiliyeye, hukuksuzluğa, zayıfları ezmeye, adaletsizliğe dönüştü. Bu özellikleri barındıran bunu uygulayan tüm yönetim ve uygulamalar aslında cahiliyeyi yansıtmaktaydı.

Altıncısı: Onun üzerinde durduğu bir başka önemli nokta daha vardı: O konuşmasında ayrıca, gerilemenin en büyük sebebini şöyle açıklıyordu:

“Lâ yede’u kavmun el-cihâde fi sebîlillâh, illâ darabehumullûhu bi’z-zülli=Allah yolunda cihadı terk eden bir topluluk yoktur ki, Allah onlara hakirlik damgasını vurmasın, (onları alçaltmasın).”^[329]

Hz. Ebu Bekir (r.a.) bu sözlerinde cihadın milletleri ve toplumları yükselişe, galibiyete, güce ve ilerlemeye götüreceğini açıklıyordu. Cihadı bırakmak da onları zillete, mağlubiyete, güçsüzlüğe ve gerilemeye itecekti. Evet, cihadı terk zillete düşürürse, cihada devam izzete yükseltecektir. Çünkü zillet ve izzet birbirinin zıddıdır. İki anahtar kelimeye dikkat gerekir: cihad ve zillet. Cihat (veya mücahede) “chd” kökünden gelir. Cehd, güç, takat, enerji ve zorluk demektir. Cihad ve mücahede, düşmanla bütün gücü ve enerjiyi sarf ederek, en kapsamlı şekilde mücadele etmektir. Düşman nedir öyleyse? Mücahede ve cihat başlıca üç düşmana karşı yapılır: Görünen düşmanla, görünmeyen düşman şeytanla ve şeytanın işbirlikçisi nefisle.^[330] Yani düşman üçtür. Cihat ve mücahedeyi konu alan epeyce ayet ve hadis vardır. Mücahede; tembelliğin, rahat düşkünlüğünün ve işi başkasına bırakmanın karşısındadır. O çalışmayı, bütün güç ve enerjiyi sarf ederek mücadeleyi önerir.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) Müslümanların, eskiden olduğu gibi şimdi de, mallarıyla, canlarıyla, düşmanlara karşı kararlı ve güçlü şekilde mücadelesini istiyordu. Bu mücadele de “sebîlullah=geniş Allah yolu” için olacaktı. Yani onu daha geniş, daha işlek yapmak için. Onda yürümeyi daha rahat hale getirmek, genişliğini muhafaza etmek için. Sebil, kendisinde kolaylık olan, herkesin kolaylıkla yürüyeceği yoldur,

onda yürüyenleri gayelerine ulaştırır.^[331] Fakat İslam karşıtları bu yolu seddederler, kapatmaya çalışırlar, daraltırlar, yürünmez hale getirmeye uğraşırlar. Mücahede edilmezse –ki Hz. Ebu Bekir (r.a.) irtidat ve irtica hareketlerinin başladığı bir dönemde halife olmuştur– yol daralacak, hatta kapanabilecektir. Bu tehlike her zamanki gibi şimdi de vardır. Hz. Ebu Bekir (r.a.) her zamanki tehlikeye işaret etmekte, tehavünü, rehavet ve tembelliği engellemeye çalışmaktaydı.

Yedincisi: Hz. Ebu Bekir (r.a.) konuşmasında ayrıca, günahların bir toplumda yayılmasının o toplumda belaların da yayılmasına sebep olabileceğini açıkladı ve şöyle dedi:

“Ayrıca, fahişe (açıkça belli haramlar) içlerinde yayılan hiçbir topluluk yoktur ki, Allah onların bela (ve musibetini) genelleştirmesin.”^[332]

O yalnız kendi dönemine değil, tarihsel bir gerçeğe parmak basıyordu. Bütün devlet ve milletleri gerileten şeyler genelde İslam’ın yasakladığı, haram kabul ettiği olumsuzluk ve kötülüklerdi. Burada fahişe ve bela kelimeleri önemlidir. Fuhuş, fahşa ve fahişe, çirkinliği ve kötülüğü anlatan büyük günahlardır. Bunlar sözle ilgili olabildiği gibi, fiiller ve hareketlerle ilgili de olabilir. Meselâ Nahl suresi 90. ayetinde: “Mutlaka Allah adaleti, ihsanı ve akrabalara vermeyi emreder, fahşadan, münkerden ve azgınlıktan (bağy) nehyeder” buyrulur.^[333] Fahşâ günahların en açık seçiğidir. Münker bir derece gizli, düşük ve zararı herkes tarafından anlaşılmayan günahlardır. Allah bunların her ikisini de yasaklar. Bir başka ayet de fahişe olan bir günahı örneklendirir:

“Lâ tekrabu’z-zinâ, innehû kâne fâhişeh=Zinaya (yürümekle, düşünmekle, bakmakla ve ona götüren yollarla) yaklaşmayın. Mutlaka o bir fahişedir (zararı ve kötülüğü büyük bir günahtır).”

Bu ayete göre, zina ve şirk, fahşa denen günahlardandı.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) ne diyordu? Büyük ve açıkça yasaklanmış günahlar toplumda yayıldıkça, açıkça işlendikçe, bela ve musibetler çoğalacak ve umumileşecekti. Ümmet içinde günahlar zahir ve galip olunca; belalar da zuhur edecekti.^[334]

Bela; “bely” kökünden gelir. Bely elbisenin eskimesidir. Gam ve üzüntüye de bela denir. Çünkü o da; ruhun evi ve yeri olan vücudu

eskitmektedir. Ayrıca Bela, kulları imtihana çekmektir. Allah kullarını üç tarzda sınar ve imtihana çeker:

Öncelikle onları, musibetlerle ve zorluklarla imtihana çeker. Böylece zorluk ve meşakkatlere dayananlarla dayanmayanları ayırt eder. Musibetler ve zorluklar, ölümler, hastalıklar, açlık, savaş, malubiyet, tabii afetler ve yersarsıntıları gibi şeylerdir. Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) göre; günahlar yayılınca, bu belalar, imtahanlar söz konusu olur.

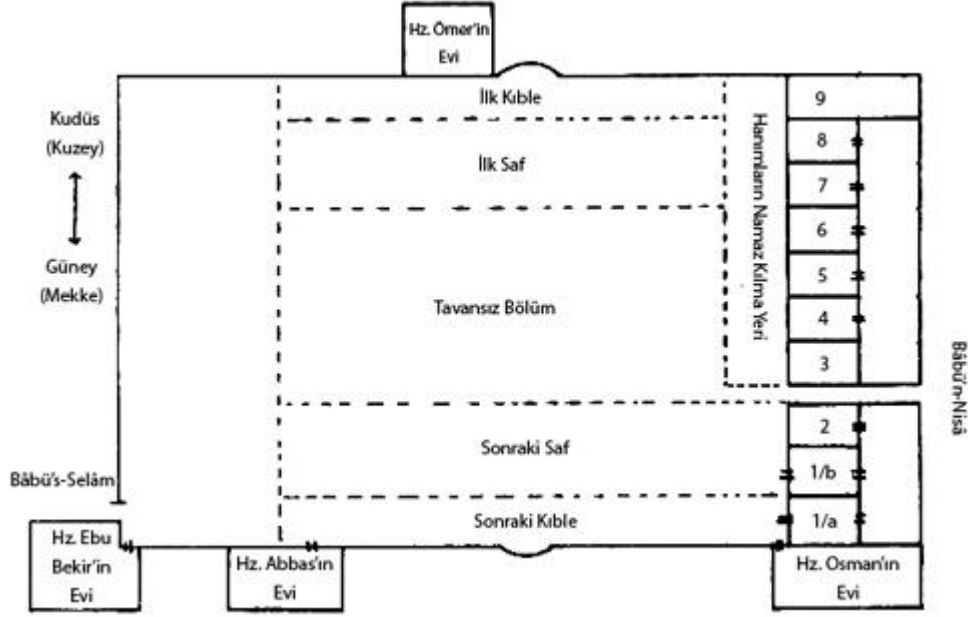
Allah kullarını, sevindirerek de belaya uğratar ve imtihana çekebilir. Böylece nimetlere şükredenlerle şımaranları ve küfran-ı nimet edenleri birbirinden ayırt eder. Bu da bir bela ve imtihandır. Öyleyse Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) göre, toplumda günahlar yayılınca ve açıkça işlenmeye başlanınca, Allah o topluma nimetlerini artırır. Onlara daha çok verir. Daha çok vermesi bir deneme ve sınamadır. Çünkü dalalet düşen, nimetler arttıkça daha çok sapıtır. Böylece Allah o toplumun kötü sonunu hazırlar.^[335] Bu da ihtimal dâhilindedir.

Cenab-ı Hak; bazen zarar ve zorluklarla üzerek, bazen nimetlerle sevindirerek belaya (imtihana) çekebilir. Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) göre bir toplumda fahişe/günahlar ve yasaklar yayılınca, Allah belalarını, zorluk ve imtahanlarını genelleştirecektir.

Sekizinci: Hz. Ebu Bekir (r.a.) şunu da söylüyordu:

“Ben Allah ve Resulü'ne itaat ettiğim müddetçe bana itaat ediniz.”^[336]

O bir yöneticiydi, kendisine her zaman değil, bu şartla itaat istiyordu. Kendisi Allah ve Resulullah'a (a.s.m.) isyan ederse; halkın itaat sorumluluk ve yükümlülüğü ortadan kalkacaktı. Çünkü kötülük ve Allah'a itaatsize itaat doğru değildi. Allah ve Resulü'ne itaatsizken ona itaat etmek; Allah ve Resulü'ne itaatsizlik ve isyan olacaktı. Oysa Allah'a itaat gerekmekteydi. Ona itaat kula isyan sayılacaksa; Allah'a ve Resulü'ne itaat tercih edilmeliydi.

Şekil 6- Mescid-i Nebevi ve Nebi'nin (a.s.m.) eşlerinin evleri;
Hamidullah, Vesaik, s. 731.

1/a- Hz. Ayşe'nin (r.anha) odası. 1/b- Hz. Fatıma (r.anha) ve Hz. Ali'nin (r.a.) odası (daha sonra Peygamberimizin (a.s.m.) ziyaretçilerinin odası oldu.) 2- Müminlerin Annesi Hz. Sevde'nin (r.anha) odası. 3- Hz. Sevde'nin (r.anha) iki katlı odası. 4- Zeynep binti Huzeyme'nin (r.anha) daha sonra da Ümmü Seleme'nin (r.anha) odası. 5- Müminlerin Annesi Zeynep binti Cahş'ın (r.anha) odası. 6- Müminlerin annesi Cüveyriye'nin (r.anha) odası 7- Ümmü Habibe'nin (r.anha) odası. 8- Hz. Meymune'nin (r.anha) odası. 9- Devlet hazinesi için iki katlı meşrebe. Hz Ali (r.a.) ve Fatıma (r.anha) Kaynukalıların sürgününden sonra oradaki evlerinde oturmuşlardı.

Resulullah (a.s.m.) salı günü geç vakit Hz. Ayşe'nin (r.anha) hücrelerine defnedildi.

7. Hitti'ye Göre Halife, Devlet, Ümmet ve İman Bağı

1886 da Lübnan'da doğan, uzun yıllar Amerikan Üniversitesi'nde "İslam Tarihi" derslerine giren, 1978'de 92 yaşında ölen Prof. Philip K. Hitti; Halife, İslam Devleti ve İman bağı konusunda, Asr-ı Saadet üzerine şunları söylüyordu:

"(Hicret sonrası) Medine'de gelişen 'Dinî Camia'dan ayrı, şimdi artık 'İslam Devleti' doğmaktaydı. Medine'ye hicret edenler ve bu

gelenleri destekleyip yardım eden ensardan müteşekkil yeni insan topluluğu; dinî temel üzerine oturmak üzere ümmet adını almaktaydı.

Bu teşebbüs^[337] Arap Yarımadasında kan birliğini değil de Cemiyeti kurmada ‘din ve iman birliği’ni esas alan ilk tarihî teşebbüstü. Allah, Devlet birliği, bütünlüğü ve üstünlüğünün apaçık bir görünüşüydü.

Onun Resulü ise, sağ olduğu müddetçe, Allah’ın yeryüzündeki Halife’si (Hukukî Vekili) ve en üstün dünyevî idarecisi durumundaydı. Bu haliyle Hz. Muhammed, onun ruhî-manevî alanda görmekle mükellef olduğu işlere ek olarak, herhangi bir Devlet Başkanının kullandığı yetki ve salâhiyetlere de sahip bulunuyordu.

Kabile bağları ve eski millî mensubiyetler; hiç nazar-ı itibara alınmaksızın herkes şimdi bu yeni camiada prensip itibariyle kardeş durumuna getirilmişti. Aşağıdaki satırlar Hz. Peygamber’in (a.s.m.) ‘Veda Haccı’ esasında Rahmet Dağında (Cebelu’r-Rahme) irâd ettiği hutbesinden alınmıştır.

‘Ey İnsanlar! (bütün) müminler kardeşirler. Bir kimse için kardeşinin malını (yemek), onun tam rızasını elde etmedikçe helal olmaz.^[338] Dikkat edin, tebliği ettim mi? Ey Allah’ım sen şahit ol!...’

‘Ey insanlar! Rabbiniz bir, ceddiniz birdir. Hepiniz Âdem’den türemiş bulunuyorsunuz. Âdem ise topraktan (yaratılmıştır). Allah indinde en mükerrem ve makbul olanınız ondan korkup çekineninizdir. Bir Arabın, Arap olmayan üzerinde bir üstünlüğü yoktur...’^[339]

Arapları birbirine yaklaştırpı birleştiren en mühim ve hayatî bir bağ üzerine yani ‘Kabile akrabalığı’ (Kan akrabalığı)^[340] bağı üzerine indirilen bu darbeden sonra, şimdi bunun yerini yeni bir bağ ‘İman Bağı’ alıyordu. Artık Arap Yarımadası için bir Pax İslamica (İslam Sulh ve Selameti) kurulmuş oluyordu. (Önceden bir kabile sulh ve selameti olan Asabiyet-i Cahiliye vardı.)^[341]

Yeni toplulukta ne bir din adamlığı (Ruhbanlar ve Ruhaniler sınıfı) ne bir dini hiyerarşi ve ne de dinî bir merkezî makam bulunuyordu.

Merkezî Cami (Mescidu’n-Nebi) toplu namazların kılındığı bir yer olduğu kadar, halkın gelip katıldığı bir meydan (public form), askerî hazırlıkların görüldüğü bir mahal durumundaydı. Namaza başkanlık eden imam; dünyadaki bütün diğer insanlara karşı birbirlerini

savunmak üzere kurulu, müminler ordusunun başkumandanı mevkiindeydi de.

Müşrik ve putperest kalmakta direnen Arabistanlılar müminlerden hariç tutuluyor, hemen hemen kanun dışı sayılıyorlardı.

İslâm ne şekilde olursa olsun, maziye (cahiliye ve İslam dışılığı) ilga etmiş, silip atmıştı. Arapların gönüllerinde yatan ‘şarap’ (Ârâmi dilinden gelmekte olan hamr)^[342] ve ‘Kumar’ bir tek ayet ile hukuk dışı edilmişlerdi.^[343]

Behimiyâtla ilgili şarkıların söylenmesine iyi gözle bakılmamıştır...

İslâm teokrasisi^[344] böylece Medine’den bütün Arap Yarımadasına sıçramış ve sonraları Batı Asya’nın ve Kuzey Afrika’nın geniş topraklarını içine almıştır. ‘Medine İslam Topluluğu, daha sonra teşekkül edecek olan İslam Topluluğu’nun küçük çapta (minyatür) bir örneği (prototip) olarak ele alınmış ve sonraki nesillerin dikkatlerine sunulmuştur.’^[345]

Hitti’nin uzun tahlillerle önemli sonuçlar çıkarılabilecek değerlendirmesi; burada sona ermektedir. O bir batılı oryantalisttir. Yukarıdaki sözlerinde halife, İslam Devleti ve ümmeti anlatmakta, asabiyet-i cahiliye yerine gelen “iman bağı” ve bazı yasaklar konusunda; genel ve ilgi çekici değerlendirmelerde bulunmaktadır.

8. Kırtas Olayı

8.1. Kalem ve Kırtas İsteği ve Ashabın Tavrı

“Kırtas Olayı” Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) halife seçilmesi ile yakından ilgilidir. Bu açıdan kısaca ondan söz etmek gerekir. Çünkü Şiilere göre, hilafet Hz. Ali’nin (r.a.) hakkıydı, ileri sürdükleri delillerden biri bu olaydır.^[346]

Resul-i Ekrem’in (a.s.m.) hastalığı iyice ağırlaşmıştı. Vefatından beş gün önce yani Perşembe günü şu istekte bulundu:

“Bana kalem kâğıt getiriniz; size benden sonra hiçbir zaman yolunuzu şaşırtmayacak bir yazı yazayım.”

O sırada yanında sahabileri vardı ve onu duydular. Hz. Ömer (r.a.) de oradaydı ve kâğıt kalem isteğini şöyle yorumladı:

“Resulullah’ın (a.s.m.) hastalığı ağırlaştı. Yanımızda Allah’ın Kitabı var. O bize yeter.”^[347]

O, kalem ve kırtas/kâğıt getirilmesine taraftar olmuyordu. Bunun bir nedeni vardı. Resulullah (a.s.m.) hicretin onuncu yılı sonunda, zilhiccenin 18. günü, veda haccından dönerken, Ğadirhum'da bazı açıklamalarda bulunmuştu. Açıklamaları ölümünden iki ay on gün kadar öncesindeydi. Ğadirhum'da o şöyle diyordu:

“Ey İnsanlar! İyi bilin ki, ben de ancak sizin gibi bir insanım. Çok geçmeden, Yüce Rabbimin elçisi (Azrail) bana gelecektir. Ben de onun davetine icabet edeceğim. Mutlaka ben size iki kıymetli ve hürmeti ağır şey (sekaleyn) bırakıyorum. Bu ikisinden birincisi; Yüce Allah'ın Kitabı'dır ki, onun içinde hidayet ve nur vardır. Allah'ın Kitabı'na sımsıkı sarılınız. İkincisi de Ehl-i Beyt'imdir. Ehl-i Beyt'ime muamele hususunda da size Allah'ı hatırlatırım.”^[348]

Resulullah'ın (a.s.m.) sözleri, ümmetin sapıtmaması için iki şeye iyi yapışmasını tavsiye ediliyordu: Kur'an-ı Hakîm, Ehl-i Beyt veya Kur'ân-ı Hakîm ve Sünnet. Müslümanlar bu ikisine iyi sarıldıkları müddetçe asla sapıtmayacaklardı. Zaten Âl-i Beyt'ten muradı da sünnetiydi. Çünkü Ehl-i Beyt, onun ev halkı sünnetini, yolunu iyi biliyorlardı. Resulullah'a (a.s.m.) akrabalıkla da cibiliyeten ona ve sünnetine/çığırına taraftardılar. Bütün sahabe-i Kiram gibi sünnetin muhafızıydılar.

Kanaatimizce Hz. Ömer (r.a.) bu tavsiyeyi esas alarak, hasta halde yazılacak tavsiyeye karşı çıkmıştır. Ona göre Hz. Peygamber (a.s.m.) zaten yakın zamanda; ümmetin nasıl hareket ederse sapıtmayacağını açıklamıştı. Müslümanların elinde tamamen hidayet olan Kurân-ı Hakîm ve ondan ayrılması mümkün olmayan sünnet vardı. Bu ikisi neredeyse aynı değerdeydiler.^[349] Durum böyleyken Resul-i Ekrem'in tavsiyesine ihtiyaç yoktu. Resulullah (a.s.m.) on birinci yıl, 12 Rebiülevvel, pazartesi günü, 8 Haziran, 632 de vefat etmişti.

Hz. Ömer'in (r.a.) kalem kâğıt getirilmesine karşı çıkışını; oradakilerden bir kısmı desteklemiş, bu görüşü yerinde bulmuştu. Sahabilerden bir kısmı da; onu desteklememiş ve ona karşı çıkmıştı. Onlara göre kalem kâğıt getirilmeli ve Resulullah'ın (a.s.m.) tavsiyesi alınmalıydı. İki taraf arasında tartışma uzayıp sesler yükselince; Resulullah (a.s.m.) bundan rahatsız oldu ve şöyle emretti:

“Yanımdan kalkınız, yanımda tartışma olmaz ve beni kendi halime bırakınız.”^[350]

Böylece tartışma sona ermişti.

8.2. İbn-i Abbas (r.a.) ve Hz. Ayşe'ye (r.anha) Göre Kırtas Olayı

El-Kâmil'e göre İbn-i Abbas'tan rivayet edilen Kırtas Olayı şöyle olmuştu: "Hicretin on birinci yılı, Rebiülevvel ayı başında Rasullullah'ın vefatından beş gün önce, yani Perşembe günü^[351] Resulullah'ın (a.s.m.) hastalığı ve ağrısı şiddetlendi. (Ağrısından dolayı gözlerinden yaşlar akıyordu). Derken o şöyle buyurdu: 'Îtûnî bi divâtin ve beydâe=Bana bir divitle bir beyaz/sahife getirin. Ektub lekum kitâben lâ tudillûne ba'dî ebeden=Size benden sonra asla sizi saptırmayacak bir yazı yazayım.'

Bunun üzerine onlar/sahabiler Nebi'nin katında tartışma uygun olmadığı halde, tartıştılar^[352] ve şöyle dediler: 'Mutlaka Resulullah (a.s.m.) hastalığından dolayı sayıklıyor.'^[353] Bunu ona (yanında) tekrarlamaya başladılar. O (Resul-i Ekrem) de; 'beni yalnız bırakınız, üzerinde olduğum şey, beni kendine çağırdığınızdan daha hayırlıdır.' buyurdu ve üç şey vasiyet etti: Müşriklerin Ceziretu'l-Arab'tan çıkarılması, (Medine'ye) gelen heyetlerin ağırladığı gibi ağırlanması. (Olayı rivayet eden) İbn-i Abbas şöyle dedi: 'Üçüncüsünden (son tavsiyeyi yapmaktan) kasten sustu veya onu unuttu.'^[354]

İbn-i Abbas'a göre olay; daha değişik cereyan ediyordu. Resulullah (a.s.m.) kalem ve kâğıtla; vasiyet ve emredeceği şeylerin ikisini açıklamış, birini de ya açıkladığı halde ravi unutmuş veya o açıklamamıştı. Onun tavsiye edeceği şey gizli kalmamış, o bunu açıklamıştı.

Hiz. Peygamber'in (a.s.m.) hanımı Hiz. Ayşe de (r.anha) bu konuda şunları aktarır:

"Resulullah (a.s.m.) hastalığında bana şöyle dedi: 'Baban Ebu Bekir'i ve kardeşini (Abdurrahman'ı) bir yazı yazmam için bana çağır. Çünkü gerçekten ben, bir temenni edicinin şöyle temenni etmesinden, (vefatımdan sonra) şöyle demesinden korkuyorum: 'Ene evlâ=Ben bu işe (hilafete) daha lâyıkim.' Sonra 'Allah ve müminler ancak Ebu Bekir'e (r.a.) razı olur.'^[355] Değerlendirmesini yaptı ve bundan vazgeçti.

Görüldüğü gibi, bu rivayete göre hastalık günlerinde hilâfetle ilgili yazılmak istenmişti ama bu yazı; Hz. Ebu Bekir'i ilgilendirmekteydi. Bu rivayet ve Hz. Peygamber'in (a.s.m.) değerlendirmesi ve kanaati esas alınır; hilâfete öncelikle Hz. Ebu Bekir (r.a.) lâıyktı ve onun halife oluşu ihtilafları önleyecekti. Buradan, yönetimde ilk halefi (halifesi) olacağı işaretini çıkarmak da zor değildir.

8.3. Kırtas Olayı ve Vasiyet Nazariyesi

Şiiler, farklı şekillerde nakledilen Kırtas Olayı'nı; çok sonraları - burası önemlidir- siyasi bir malzeme yaptılar; imametın "vasiyet" nazariyesine, sünnetten delil olarak sunma yoluna gittiler.^[356] Bu olayı ve yorumunu yalnız Hz. Ali'nin (r.a.) hilafeti ile ilgili göstermek için; elden gelen gayreti gösterdiler. Şii anlayışa göre, Hz. Muhammed (a.s.m.) ancak Hz. Ali'yi (r.a.) halife tayin etmek için kâğıt ve kalem istemişti. Onun ne vasiyet edeceğini iyi bilen Hz. Ömer (r.a.) ve benzerleri bunu engellemişlerdi. Böylelikle hilafet Hz. Ali'den (r.a.) haksız olarak "gasp" edildi. Sahabiler de -hâşâ!- zalim, gaspçı, hatta kâfir ve mürtet oldular.^[357] Çünkü şiiya göre imamet/hilafet Allah'ın tayini iledir. Allah peygamberleri nasıl tayin ederse, imamları/halifeleri de tayin eder. Bu tayin de, Allah ve Resulullah (a.s.m.) tarafından yapılacaktır. Tayin "nass"la ve Resulullah'ın (a.s.m.) bildirmesi ile olur yahut nass ile imam olan kendisinden sonraki imamı bildirir. Bu husustaki hüküm nübüvvetteki hükmün aynısıdır. İnsanların imam intihap etmeye hakları yoktur. İmam Resulullah'ın (a.s.m.) Naibi olduğu için; hilâfet de Allah ve Resulullah'ın (a.s.m.) izniyle gerçekleşmelidir. İmamı halk seçerse; imam/halife üzerinde etken olurlar. Bu da söz konusu olamaz.

Şii inanca göre Kırtas Olayı'ndan dolayı sahabilerin; Hz. Ömer (r.a.), Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Osman'ın (r.a.) suçları pek büyüktü. Onlar Allah'ın tayin ettiği ve Hz. Peygamber'in (a.s.m.) bildireceği imamı kabul etmemişlerdi. Allah'ın tayin ettiğini kabul etmemek, sahabileri, Hz. Ömer'i (r.a.), Hz. Ebu Bekir'i (r.a.) ve Hz. Osman'ı (r.a.) küfre ve irtidada kadar götürebilirdi. Onların az bir grubu hariç, sahabe ve Hulafâ-ı Raşidîn'den üçüne soğuklukları ve düşmanlıkları buradan gelir.^[358] Sünnilere gelince, sahabiler arasında ayırım

yapmazlar, hiçbirine dil uzatmazlar; Şiileri ehl-i bida'dan mümin ve Müslümanlar olarak kabul ederler.^[359]

8.4. Dört Noktadan Şia'da İmametın Önemi

1) Şiilerde imamet çok önemlidir. Sünnilerde imanın şartı altıdır: Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlere, ahiret gününe ve kadere inanmak. Şia imanının esasları ise şu beş şeydir: Tevhit, nübüvvet, adalet, öldükten sonra dirilmek ve imamet.

Onlara göre mümin olabilmek için, imamların^[360] tek tek Allah ve Resulullah (a.s.m.) tarafından tayin edildiğine; imametın kıyamete kadar Hz. Ali soyunda devam edeceğine inanmak gerekir. Bazılarına göre imamet/hilafet esasına inanmayan da mümin sayılabilir. İnançlarına göre imamlar günahsızdır ve nebiler gibi masumdurlar. Suçtan, yanılmadan, yanlış iş görmeden, unutmadan ve her türlü aşağılıktan korunmuşlardır. İmamlar şeriatı koruyan ve icra eden kimselerdir; bu açıdan onların da peygamberler gibi masum/günahsız olması gerekir.^[361] Aksi takdirde kendilerine güvenilemez.

2) Onlara göre imamlar; bütün ilahi hükümleri ve ilimleri bilirler. Bunları Hz. Peygamber'den (a.s.m.) yahut kendisinden önceki imamdan öğrenmişlerdir. Onlar başkalarından ve bir öğretmenden öğrenmeye muhtaç değildirler. Yeni bir şeyi ilhamla öğrenirler, bütün suallere cevap verirler ve "Bilmiyorum" demezler. Hatta cevap için beklemezler, düşünmezler ve cevabı ertelemezler.^[362]

3) Şia'ya göre; imam yeryüzünde Allah'ın kullarına hücceti ve delilidir. İmamlar olmasaydı, insanlar İslamî hükümlere uymama konusunda mazur görülürlerdi. Yani teklif/sorumluluk ancak imamla mümkündür. Buna Nisa Suresi 165. ayeti delil getirilir: "Kendilerine bir peygamber geldikten sonra insanların Allah katında bir bahaneleri kalmasın diye biz insanlara peygamber gönderdik."^[363]

Nebi göndermek hüccet olduğu gibi imam göndermek de hüccettir. İran'daki "Hüccetullah", "Ayetullah" ve "Âyetü'llahü'l-Uzma" unvanları buradandır.

4) Şia imanına göre; her türlü durumda imama itaat farzdır. İmamlara/halifelere itaat Allah'a itaattir. Onları seven Allah'ı sever, emirlerini reddeden, Allah ve Resulullah'ın (a.s.m.) emirlerini

reddetmiştir. İmamlar masum olduğundan, hata yapmayacaklarından, ilahi ilim ve hükümleri bileceklerinden, onların emirleri Allah'ın emirleridir.^[364] Sünnilikte ise; Halifeler de birer insandır; buna binaen hata yapabilirler. Allah'a isyan sayılan emirlerine itaat gerekmez. Peygamberlerden başka masum (günahtan korunmuş) yoktur. En büyük sahabe ve velilerin de günahları, hataları olabilir.

8.5. Kırtas Olayı'nın Tahlili

Kırtas Olayı'nı birkaç noktadan tahlil etmekte fayda vardır:

Birincisi: Aslında Kırtas Olayı, küçük bir teferruat ve ayrıntıydı. Bu olayda Ashab-ı Kiram aynı fikir ve tavırda değildi. Sahabiler başka konularda da farklı görüşler içindeydiler, bu son derece normaldi. Sahabenin görüş farkları Hz. Peygamber'in (a.s.m.) hayatında çokça yaşanmıştı. Sonuçta Hz. Ömer (r.a.) ve onun gibi düşünenlerin fikirleri ağırlık kazandı; bu durum kalem ve kâğıt getirilmemesinden de anlaşılmaktaydı.

İkincisi: Kırtas Olayı sonrası; Resulullah (a.s.m.) ve sahabilerden bir kısmı; diğerlerini zalimlik, gasp ve halife tayinini engellemekle suçlamamıştı. Zulüm, haksızlık ve gasp söz konusu olsaydı; önce Hz. Peygamber (a.s.m.) sonra hakperest ve genelde âdil olan sahabiler buna karşı çıkarlardı. Ayrıca, hakkın taraftarlığı için her şeyini ortaya koyan Hz. Ali de; aynı tarzda davranır ve bunu dile getirirdi.

Üçüncüsü: Hz. Peygamber'in (a.s.m.) son hastalığında; sadece bu olay değil, Hz. Fatıma (r.anha), Hz. Osman (r.a.) ve diğer Müslümanlarla ilgili başka olaylar da olmuştu.^[365] Bunlardan biri de yukarıda geçtiği üzere Hz. Ebu Bekir'le ilgiliydi. Nedense Şii bakış açısı yalnız Kırtas Olayı'na yer ve önem vererek, olayı zorlama, tekellüflü tevil ve yorumlarla Hz. Ali ile ilişkilendirmek istediler.

Dördüncüsü: Divit ve sahife getirilmemiş olsa da; Resulullah (a.s.m.) vasiyetini yapmıştı. İbn-i Abbas'a göre, o vasiyet sözlü olarak yapılmıştı. Bu takdirde engelleme söz konusu olmadığı gibi, vasiyette Hz. Ali'nin (r.a.) hilafeti de söz konusu değildi. Ayrıca Resulullah (a.s.m.) Kırtas Olayı'ndan sonra beş gün yaşamıştı. Bu konuda bir diyeceği olsa herhalde söylerdi.

Beşincisi: Kırtas Olayı çok sonra; Şiiliğin siyasi malzeme olarak işlediği ve üstünde yorumlar ürettiği bir olaydır. Bu olayın Hz. Ali'nin (r.a.) halife/imam tayiniyle doğrudan ilişkisi olsaydı, Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) halife seçilmesinde, hemen Hz. Ali ve taraftarlarınca dile getirilmesi gerekmez miydi?

Altıncısı: Hz. Ayşe'den (r.anha) gelen rivayete göre; Resulullah (a.s.m.) hastayken, hilafetle ilgili bir yazı yazmak istemişti ama vasiyeti Hz. Ali'yi (r.a.) değil; Hz. Ebu Bekir'i (r.a.) ilgilendiriyordu. Fakat Sünniler böyle açık bir rivayet olduğu halde, bunu Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) hilafete tayini gibi yorumlamamışlardı. Çünkü sahabiler de bu yola başvurmamışlardı. Bunu ancak Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) hilafetine ve hilafete liyakatine küçük bir "işaretçik" saymışlardı.

Yedincisi: Hz. Peygamber'in (a.s.m.) hastalığı iki hafta kadar sürmüştü. Perşembe günü kâğıt/kırtas ve divit istedikten sonra; Resulullah (a.s.m.) dört gün daha yaşamıştı.^[366] Bu arada; başka birçok emir talimat ve tavsiyelerde de bulundu. Hatta vefat edeceği gün iyileşti.^[367] Sabah namazına gelenler de iyice iyileştiği kanaatine varmışlardı. Hz. Ebu Bekir de bu kanaate vararak, Medine'ye iki mil/ üç km. mesafede Sunh'ta bulunan evine gitmişti.

Eğer Resulullah (a.s.m.) hilafet konusunda bir "tayinde, vasiyette veya direktifte bulunacak olsaydı" bunu dört beş gün içinde, şöyle veya böyle yapardı. Oysa o artık bu olay üzerinde durmamış ve çok önemli bulmadığı için bundan vazgeçmişti.

Konuya bu noktalardan bakınca; daha sağlıklı ve dengeli düşünür, daha sağlıklı bir sonuca ulaşabiliriz.

8.6. Sünni ve Şia İmamet İnancının Farkları

Bu konudaki farklar kısaca şöyle sıralanabilir:

1) İmamiyye'ye göre iman, imamete inanmakla tamamlanabilir ve imamet nübüvvetin devamıdır. Sünnilere göre, imamet fûruattandır; dinde ayrıntı sayılır ve iman esaslarından değildir.

2) Şiaya göre, imam nasp ve tayini; Allah Teala'ya vûcub-ı zati ile vaciptir.^[368] Sünnilere göre de halife tayin etmek vaciptir. Yalnız bu, Müslümanların farklı şekillerle onu hilafete getirmesiyle olur.

3) Şiaya göre İmamlar/On İki İmam peygamberler gibi masumdurlar; günah işlemezler. Onlar, Allah'ın kendilerine itaat

emrettiği kimselerdir. Ayrıca, onlar Allah ilminin hazinesi, vahyin mübelliği ve tevhidin rükünleridirler. Büyük-küçük günah işlemezler. Ehl-i Sünnet'e göre peygamberlerden başka hiç kimse masum (günahtan korunmuş) değildir. Hatta sahabiler, onların en önde gelenleri bile günah işleyebilirler. Ehl-i Sünnet, ashabın tümüne dil uzatmasa da; onların büyük-küçük günah işleyebileceğini kabul eder. Halifeleri ismetle ve suçtan masumiyetle tavsif etmezler. Onlar da suç işleme konusunda diğer insanlar gibidirler.

4) Şiilere göre imamların ismetini/günahsızlığını inkâr eden, onları tanımıyor demektir. "Onları tanımayan cahil kişi kâfirdir."^[369] Onlara göre kabirde; "Rabbin kim, Peygamberin kim?" sorusundan sonra "İmamın kim?" diye sorulacak, "İmamım Ali'dir" diyenler kurtulacaktır. ^[370] İmamı tanımamak bir bakıma kurtuluşa erememenin sebebidir. Ehl-i Sünnet'te halifelerin günahsızlığını kabul olmadığı gibi, kabirde de böyle bir soru yoktur.

5) Şiilerde imamet Hz. Resulullah'tan (a.s.m.) sonra, Hz. Ali soyundan kimselere üstünlük sağlar. Onları ismet (günahtan korunmuşluk) derecesine yükseltir. Başkalarında bulunmayan "özel bir bilgi"ye sahip oldukları hususunu ortaya koyar. Ehl-i Sünnet'e göre Resulullah'tan (a.s.m.) başka masum olmadığı gibi, sahabe ve Müslümanlar arasında özel bilgiye sahip bir zümre de yoktur. Kuran'ı ve İslam'ı her Müslüman bilip öğrenebilir. İlahi ilimleri bilmek Hz. Ali soyundan (Ehl-i Beyt) bir gruba inhisar ettirilemez. Bu Kuran'ın ruhuna ve özüne aykırıdır. Allah yanında kerimlik, üstünlük, değer ve şeref ancak takva ileldir. Fakat Ehl-i Sünnet de Hz. Peygamber soyunu; Ehl-i Beyt ve ailesini çok sever ve onlara saygı ve tazimde bulunur.^[371]

6) Şiilere göre imamet/hilafet, Hz. Ali soyundan olanların hakkıdır. Sünnilere göre ise, hilafet belli bir sülâle ve zümrenin inhisarında değildir. Hulafa-ı Raşidin'in farklı soylardan oluşu bunun en güzel örneğidir.

9. Hz. Ali'nin (r.a.) Gecikmesi

Hz. Ali (r.a.) ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) İslam içinde nifak çıkarmaktan sakınmalarına rağmen; Hz. Ali (r.a.) seçilen halifeye hemen biat etmedi. Cumhur-ı Sahabe Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) biat etmişti. Fakat Hz. Ali'nin (r.a.) başındaki topluluk, hâlâ onu hilafete intisapta ısrar

ediyordu. Hatta Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) damadı Zübeyr b. Avam (r.a.) şöyle demektedir:

“Ali'ye biat olunmadıkça kılıcımı kınına sokmam.”

Hz. Ömer (r.a.) de buna karşılık şunları söylemişti:

“Onun kılıcını alıp taşla çarpın.”^[372]

Hz. Ebu Bekir (r.a.) bir müddet sabretti, fakat Hz. Ali'nin (r.a.) bu hali uzayınca, iki tarafın arasının açılacağına, işe başka şeyler karışıp, durumun kötüye gideceğine kanaat getirdiği için; önce Hz. Ömer'le (r.a.) bu işi müşavere etmeyi kararlaştırdı. Onunla konuyu görüşürken, üzerlerine Ebu Ubeyde gelince, onu meselenin çözümü için Hz. Ali'ye (r.a.) gönderdi. Hz. Ubeyde (r.a.), Hz. Ömer (r.a.) ve Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) söylediklerini Hz. Ali'ye (r.a.) iletti. Hz. Ali vefatın şokundan dolayı evinde inzivayı tercih ettiğini, Kitabullah'la meşgul olduğunu^[373] açıkladıktan sonra iç dünyasını şöyle açığa vurmuştu:

“Eğer kavî ve ahd (söz ve yemin) Sâbık olmasa, ağzımı serçe parmağım ve adsız parmağımla ortaya dökerdim ve ayaklarımın altı ile başımın tepesi ile sözün engin yerine daldım. Lakin Rabbime mülâki oluncaya kadar ağzımı açmam. Davamı Huzur-ı Bari'de görürüm. Yarın sabah cemaatinize giderim, sahibinize biat ederim. Beni mahzun, sizi memnun eden hâle dahi sabrederim, ta ki kaderin hükmü yerini bulsun. Allah her şeye sahiptir.”^[374]

Ebu Ubeyde, dediklerini Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) bildirdi. Gerçekten Hz. Ali, ertesi gün Mescid-i Nebevi'ye gelip cemaati yarararak; Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) biat etti, Hz. Ebu Bekir (r.a.) de yanına oturan, hilafet konusunda istişareye katılmadığından üzülen Hz. Ali'ye (r.a.) özürlerini bildirdi. Sonra Hz. Ali izin isteyip kalkmıştı, Hz. Ömer (r.a.) onu yola vururken, Hz. Ali ona şöyle demişti:

“Şimdiye kadar gelmeyişim, sahibinizi (Hz. Ebu Bekir) kabul etmediğimden dolayı değildir. Şimdi de korkumdan dolayı gelmedim. Ben sözümü ciddi derim. Gözümün gördüğü, ayağımın bastığı, yayımın çekildiği, okumun düştüğü yeri de bilirim. Lakin bela üzerine gelen belâda atımın gemini çektim.”

“Bela üzerine gelen bela” Resulullah'ın (a.s.m.) vefatı ve kendisi için hilafet talebi iddiası ve ithamıydı. Hz. Ali'nin (r.a.) Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) biatiyle^[375], Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) Hilafetinde “ümmetin icmaı” gerçekleşiyordu.

9.1. Hz. Ali'nin (r.a.) Gecikmesinde Dikkat Çekenler

Bu hadisede bazı hususlara parmak basmak gerekir:

1) İhtilafın halliyle; cumhur-ı sahabe ile Haşimiler arasında tehlikeli bir ayrılık ve tefrikanın çıkması önlendi.

2) Hz. Ebu Bekir (r.a.), "icmâ-ı ümmet"le halife oldu. Resul-i Ekrem'in (a.s.m.) bildirmesiyle ümmeti hata üzerinde ittifak ve icma etmez.

3) Hz. Ebu Bekir (r.a.) parlayıp tehevvür göstererek Hz. Ali'nin (r.a.) üzerine varmadı. Hz. Ali (r.a.) de biat edeceğini belirtti. Taraftarlarını ikna etmek için zaman istedi ve bir gün sonra biat etti.

4) Hz. Ali'nin (r.a.) sakifeye gitmemesi belki de hayır ve rahmet oldu. Böylece ihtilafa Haşimiliğin eklenmesinin önü alındı.

5) Hz. Ali'yi (r.a.) sevme davasında olanlar onun biati konusunda şöyle diyorlar:

"Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer haksız oldukları halde, Hz. Ali onlara mümâşât, takiyye etmiş."

Yani Hz. Ali (r.a.) onlardan korkmuş, takiyye, ikiyüzlülük ve riyakârlık etmiş. Aslında "takiyye etti" iddiası, Hz. Ali'yi (r.a.) eksiklemek ve noksanlamaktır. Çünkü o "Esedullah/Allah'ın Aslanı" unvanını hakkı ile kazanan biriydi. Siddikların kumandanı ve rehberi bir kimseydi. Bu açıdan o, riyakârlık ve takiyyede bulunmaz, korkaklıkla, sevmediği kimselere gösterişle yirmi yıldan çok zamanını geçirmez. Zalimlere ve gasıplara uymaz, haksızlara uymayı kabul etmez. Onu bu vasıflarla sıfatlandırmak, ona iftira ve onu noksan görmektir. Bu gerçekte, ona muhabbet ve onu sevmek de değildir. Böyle bir sevgiyi önce Hz. Ali (r.a.) kabul etmez. Hâlbuki ehl-i hakkın yolu olan ehl-i sünnet onu su-i ahlâkla, eksiklemek ve noksanlamakla anmaz ve ona bu suçlama ve ittihamda bulunmaz. O, Şecaat harikası biridir ve ona böyle bir korkaklık isnat edilemez. Ehl-i Sünnet şunu söyler:

"Eğer Hz. Ali Hulâfa-ı Raşidin'i hak görmeseydi, onları tanımaz, itaat etmez ve kendilerine uymaz ve yönetimde yardımcı olmazdı."

Hz. Ali onları "haklı ve râcih" bulmuş, gayret ve şecaatini hakperestliğe teslim etmişti.

Bütün bunlar gösteriyor ki; aslında ehl-i sünnet, Hz. Ali'yi (r.a.) daha tutarlı severler; bu açıdan onlar daha çok alevi ve Ali taraftarıdır. Şu dört husus da bunu göstermiyor mu?

1) Bütün dua, salâvat, hutbelerinde Hz. Ali'yi (r.a.) lâayık olduğu sena ile anarlar ve överler.

2) Ehl-i sünnet olan evliya ve asfiyanın büyük ekseriyeti, Hz. Ali'yi (r.a.) mürşit ve şah-ı velâyet bilirler. Çünkü tarikatların büyük çoğunluğu Hz. Ali'ye (r.a.) ulaşmakta ve o silsileden gelmektedir.

3) Kaldı ki; sahabe sonrası nesillerin, ashabı muhakemesi herhalde haddi aşmak olur. Çünkü İslam asırlarının en hayırlısı sahabe asrıdır.

[376] Onlar birer hidayet yıldızıdır. Kuran'ı ve sünneti onlar bize iletmişler, bunları anlama ve tefsir yolu da onlardan alınmıştı. Din kuralları ve hükümleri de onlar yoluyla bize ulaştı. Onlardan öğrendiklerimizle kendilerini muhakeme ve yargılama haddi aşmak olmaz mı? Gerçi her insan hata edebilir, müçtehitler de kanaatlerinde, zanlarında yanılabilirler. Lakin içtihatı hata sevaba sebep olur. Bu yüzden Hz. Ali (r.a.), Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve diğerleri, kötülükle, seb (sövme) ve ta'nla (kınama) anılmamalıdır.

4) Ashab-ı Kiram İslam'ın ana direkleri ve rükünleriydi. Aralarındaki anlaşmazlık ve ihtilaflar, icthadi münazaa ve anlaşmazlık kabilindendi. Onlar, içtihatı ihtilaf etseler de, hakkı görünce kabul ederlerdi. Hakperestlik namına muhataplarına sert çıkışsalar da birbirlerinin kadrini bilirlerdi. Onlarda genelde tarafgirlik, yan tutma ve nefisperestlik değil, "hakperestlik" hâkimdi. Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) biat konusunda şahsiyetçilik ve tarafgirlikle hareket edilseydi; Zübeyir b. Avvam kayın pederi Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) yanında yer almalıydı. Oysa o Hz. Ali'nin (r.a.) ve Haşimilerin tarafındaydı. Hilafet konusunda aynı görüşleri paylaşmadıkları ve bir düşünmedikleri halde, Hz. Ömer (r.a.) Hz. Ali'yi (r.a.) en çok takdir edenlerdendi. Bir gün Hz. Ali'ye (r.a.) bir soru yöneltti, cevabını alınca şu değerlendirmede bulunmuştu:

"Hz. Ali'nin bulunmadığı cemaat içinde bir müşkül meselenin zuhurundan Allah'a sığınırım." [377]

Hz. Ali (r.a.) de zaman zaman şöyle derdi:

"Resul-i Ekrem'den sonra, bu ümmetin en hayırlısı Ebu Bekir ve Ömer'dir." [378]

Sonuç olarak, onların ihtilafları ictihadî idi; dünyevi maksatlar, makam, mevki, hırsı ve siyaset işinden beri idi. Oysa çağımızda düşünceler ve atmosfer tamamen farklıdır. Niyetler ve idealler daha çok dünyevidir. Bu atmosferdeki insanlar, çoğu kez onları da kendileri gibi zannetmekte ve değerlendirmektedir.

10. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) Maaşı

Hz. Ebu Bekir (r.a.) halife olunca, kendisine senede iki kat elbise ile birlikte, halifeliğinin ticaretine mani olması ve ev halkının geçimi de nazara alınarak, 2500 dirhem maaş bağlanmıştı. Bu husus yeni bir mesele olduğu için icma-ı ümmetle karara bağlanmıştı. Hz. Ali, hanımı Fatıma (r.anha) ölünceye kadar, halk içine karışmadan, onun yaralı yüreğine teselli vermiş, pek fazla Ebu Bekir'in (r.a.) yanına gelip gitmemişti. Hz. Fatıma (r.anha) vefat edince (6 ay sonra) sürekli birlikte çalışmışlardı. O, Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) yaver, dost, müsteşar, zahir ve vezir olmuştu.

11. Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve İrtidatlar

Hz. Peygamber'in (a.s.m.) vefatıyla veya az önce, Mekke ve Taif hariç Arap kabileleri içinde, dinden dönenler oldu.^[379] Bunlar hicaz dışında kalan kabilelerdi. Bu kabileler onun vefatını fırsat bildiler, ashabının devam ettirdiği hükümetle bağlarını kestiler ve ortaya çıkan yalancı peygamberlerin ardına düştüler.

O zamanlar haberleşme ve ulaşım güçlükleri vardı, düzenli ve gerektiği gibi çalışan bir davet ve tebliğ faaliyeti yoktu. Ayrıca, yeni Müslüman olan kabile temsilcileri henüz bir iki yıl önce dinlerini bırakmışlardı. Zaten gelip Müslüman olduklarını söyleyen temsilciler bütün Arabistan'ı temsil edemezlerdi. Bir kabile başkanının Müslüman olması, acaba kabilesi için ne kadar yönlendiriciydi? Anlaşıyor ki kabilelerin çoğu merkezi hükümete gönülsüzce zekât vermekteydi. Müseylime olayında da görüleceği üzere, Hicaz'ın hâkimiyetinin genişlemesi ve güçlenmesi bazı kabileleri rahatsız etmiş ve kıskandırmıştı. Zaten Hicaz bile Hz. Peygamber'in (a.s.m.) son yıllarına kadar henüz tam İslamlaşmamıştı.^[380]

Riddeye karışanlar ve dinden dönenler, zekât vermek istemediler. "Namaz kılarız ama zekât vermeyiz" diyorlardı. Bu durum sahabe arasında tartışıldı. Onlara karşı alınacak tavır ne olacaktı? Bu durum

şüphe ve tereddüde sebep oldu. Hatta Hz. Ömer (r.a.) şöyle konuşmuştu:

“Lâ ilaha illallah Muhammedün Resulullah, diyenlere nasıl kılıç çekeriz?”

Hz. Ebu Bekir (r.a.) devlet başkanı olarak farklı düşünüyordu:

“Vallahi Resulullah’a (a.s.m.) verdikleri bir dişi oğlağı şimdi vermekten kaçınırlarsa, elim kılıç tuttukça onlarla savaşırim.”

Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) şöyle söylediği de rivayet edilir:

“Eğer onlar deve ve koyunların yıllık zekâtlarını bana vermezlerse, kendileriyle elbette savaşıcağım.”^[381]

O bu konuda kararlıydı. İslam’ın Hz. Peygamber (a.s.m.) zamanında olduğu gibi yaşanmasını istiyordu. İslam bir bütündü ve din parçalanamazdı. Çünkü zekâtı namazdan ayırmak şahadet kelimesinin hakkını tam eda etmemek demektir. Kur’an-ı Kerim’de otuzdan çok yerde namazla zekât birlikte geçiyor ve emrediliyordu. Ashab-ı kiram durumu düşünüp Hz. Ebu Bekir’e (r.a.) hak verdi. O gerçekten reyinde doğrudu. Hem zekât alınmazsa, Hilafet-i İslamiye kuvvetini kaybedecekti.

Abdullah b. Mesud Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) ridde ve irtidat olaylarındaki rolü konusunda şu önemli değerlendirmeyi yapmıştı:

“Resulullah’ın (a.s.m.) vefatından sonra, eğer Allah bizim başımızı Ebu Bekir’i ihsan etmemiş olsaydı, biz öyle kararlar vermiştik ki, az kalsın mahvolacaktık. Şöyle ki bizler, bir yaşını bitirip iki yaşına basan develeri zekât almak için savaşılmamayı, Kurâ Arabiyye’den gelenleri yemeyi ve bize ölüm gelinceye kadar Allah’a ibadet etmeyi ittifakla kabul etmiştik. Hâlbuki Allah, Ebu Bekir’i onlarla savaşılmaya azmettirdi...”^[382]

Bu değerlendirmeler, Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) İslam anlayışının derinliğini, ufkunun genişliğini ve irtidat olaylarını yönetme ve İslam’ı yeniden Arabistan’a hakim kılma konusundaki rolünü ne güzel anlatıyordu. Eğer ridde olayları üzerine gidilmemiş olsaydı, İslam belki de çok geçmeden ortadan kalkacaktı.

Risalet iddia edenlerin ilki Resulullah’ın (a.s.m.) sağlığında ve vefat ettiği yıl Yemende çıktı, kendisi Ansoğulları’ndan Abhale b. Ka’b adında biriydi, ama Esved’ül-Ansi diye biliniyordu.^[383] Ona “Esved/Siyah” denmesinin sebebi, yüzünün karalığından dolayındı. O yüzünü bir peçeyle kapatıp başına sarık sardığından dolayı

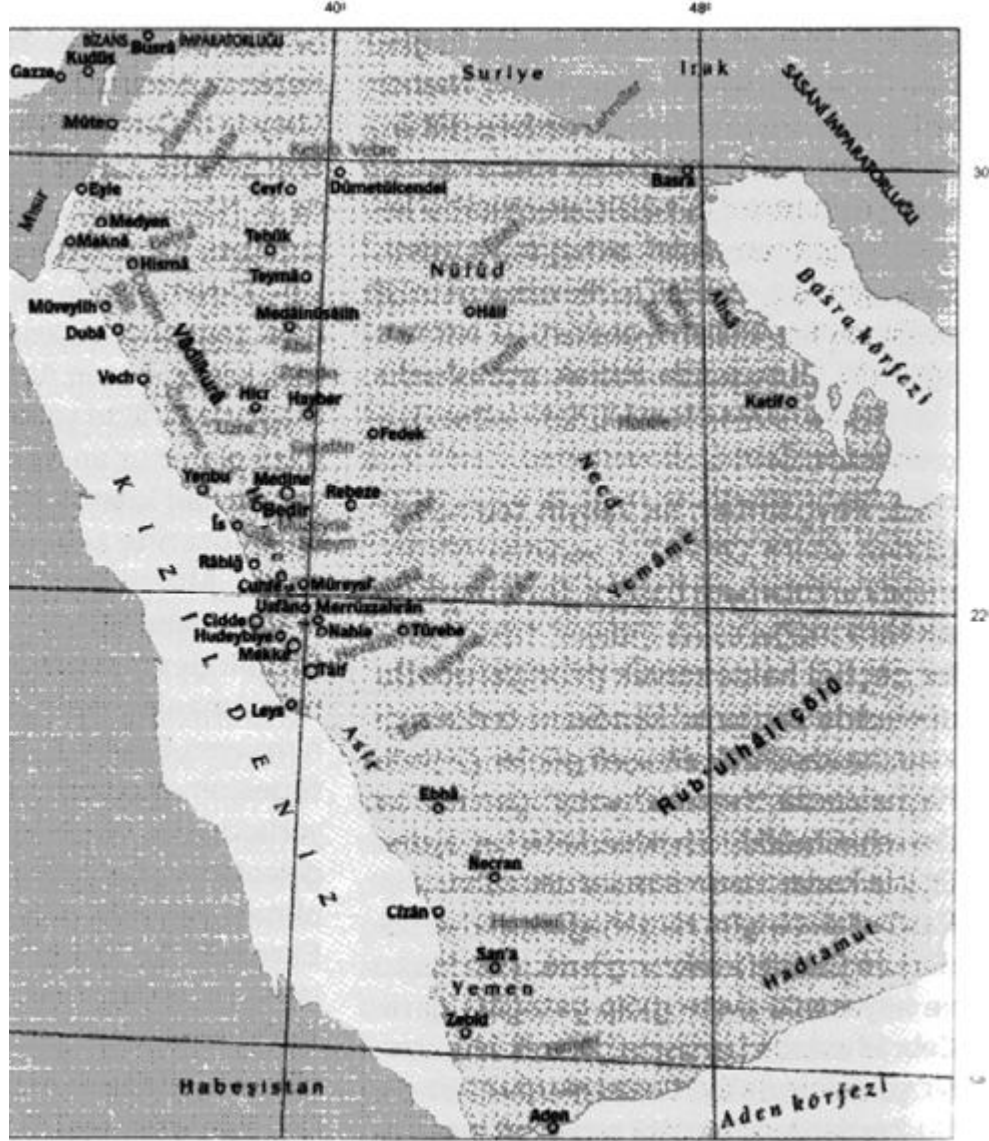
kendisine “Zülhımar=Peçeli, Örtülü” adı da verilmişti. Bu adın şundan dolayı verildiği de nakledilir: Esved’in bir eşeği vardı, ona “Rabbine secde et” deyince secde eder ve “çok” deyince çökerdi. Herhalde o eşeği eğitmişti. Eşeğiyle meşhur olmuş ve kendine “Zülhımar=Eşeğin Sahibi” adı verilmişti.

Müseylime kendine “Rahmanu’l-Yemame” adını verdiği gibi Esved de kendine “Rahman’ul-Yemen=Yemen’in Rahmanı” adını vermişti. Akla şu da geliyor ki, yoksa bu unvanlar Resulullah’ın (a.s.m.) “Rahmeten li’l-Âlemin” adından esinlenerek mi alınmışlardı? Bu unvanlarla ona nazire mi yapılıyordu?

Esvedü’l-Ansi peygamberlik iddiasından önce kâhinlik yapardı, sert, kibirli ve insanları küçümseyen bir yapısı vardı. Onun Murat, Malik ve Sa’du’l-Aşire adında üç kardeşi bulunuyor ve bunlar da kendini destekliyorlardı.^[384] Esved, Resulullah’ın (a.s.m.) vefatından bir veya beş gün önce birkaç kişilik görevli tim tarafından evinde öldürülmüştü.^[385]

Esvedü’l-Ansi’den başka, Umman’da Ezdli Lakit b. Malik ortaya çıktı. Beni Esed kabilesi Şeyhi Tuleyha peygamberliğini iddia etti. Aslında adı Talha’ydı. Müslümanlar onu küçük düşürmek için kendine “Tulayha/Talhacık” adını takmışlardı.^[386]

Hanifeoğulları’ndan Müseylimetü’l-Kezzab, Beni Temimden Secah adında bir kadın da peygamberlik iddia edip halkın irtidat ve irticasına sebep oldular. Ayrıca Bahreyn hükümdarı Münzir b. Sava’nın ölümü üzerine; halkın çoğu mürtet oldu, Hire meliklerinden Numan b. Münzir’in oğlu Münzir’i başlarına melik yaptılar.

Şekil 7: Hz. Peygamber (a.s.m.) ve Dört Halife döneminde yerleşim merkezleri ve kabilelerin yaşadığı yerler. Fayda, "Muhammed", DİA, XXX, 412.

11.1. Halid b. Velid'in (r.a.) Tuleyha ve Selma Üzerine Gönderilmesi (11/632)

Halid b. Velid (r.a.) hicretin on birinci yılı 27 Cumadelevvelinde (19 Eylül 632)^[387] veya aynı yılın Cumadelahiresinde Halife'nin emri ile Esed Kabilesi şeyhi/reisi Tuleyha üzerine hareket etti. Halid'in (r.a.) dört bin kişilik ordusu vardı. Tuleyha kabile şeyhliği ile yetinmemiş, kendince peygamber olmaya özenmişti. Kendisinin Seleme ve Hıbal

adında iki kardeşi vardı ve kendini destekliyorlardı.^[388] O şöyle diyordu:

“Bana Zü’n-Nûr adlı bir melek vahiy getiriyor.”

Ona kendi kabilesi, Gatafan, Havazin ve Tay kabileleri de uymuştu. ^[389] Adiy b. Hatem’in ^[390] gayretiyle Tay kabilesi İslam’a döndü ve Hz. Halid’in (r.a.) emrine girdi. Tuleyha, öncü ve casusluk için Halid (r.a.) tarafından gönderilen Ukkaşe b. Mihsan ve Sabit b. Ekram’ı yakalatıp şehit etti.

Yolda bu iki şehide rastlayan İslam askeri, harbe hırslandı. Tay askeri Adiy b. Hatem, Ensar Sabit b. Kays kumandasındaydı. Hz. Halid de (r.a.) muhacirlere kumanda ediyordu. Esed kabilesine Buzah’ta hücum edildi, kimi öldürüldü kimi esir alındı. Geri kalanlar yeniden iman ettiler. Tuleyha kurtuluşu Şam tarafına kaçmakta buldu. ^[391]

Ordunun zaferini gören, Süleym, Havazin ve Beni Âmir kabileleri, Halid b. Velid’e (r.a.) gelip imanlarını tazelediler.

Sonra, Gatafan Kabilesi, Hevazin, Süleym ve Tay Kabilesi’nden irtidatlarında devam edenler; Hav’eb’te Malik b. Huzeyfe’nin kızı Selma etrafında toplandılar. ^[392]

Selma Resulullah (a.s.m.) zamanında esir olmuş, Hz. Ayşe (r.anha) kendini azat etmişti. Hatta bir gün Resulullah (a.s.m.) Selma’nın da içinde olduğu bir mecliste hanımlarına şöyle buyurmuştu:

“Keşke bilsem hanginize Hav’eb köpekleri ürüyecek ve etrafında çok adamlar ölecek?”

İki taraf karşılaştı, Selma devesinin üzerindeydi. Etrafında 100 kişi öldürüldü, sonunda devesinin ayak sinirleri kesilerek kendisi de öldürülmüş ve grubu dağıtılmıştı.

Hz. Ali’nin (r.a.) hilafeti döneminde Cemel Vakası öncesi Hz. Ayşe (r.anha) Basra tarafına giderken, Hav’eb’ten geçtiği sırada orada kendisine köpekler ürüyünce, aynı hadis-i şerifi hatırlayarak geri dönmek istemişti.

Tuleyha bir müddet Şam’da dolaştı, sonra kabilesi Beni Esed’e döndü ve yeniden iman etti.

11.2. Secah, Malik b. Nüveyre

Bilindiği gibi, Beni Temim Kabilesinden^[393] Secah da peygamberlik iddia etmişti. Bu kadın da kâhinlik yapan biriydi.^[394] Ona, Beni Temim ve dayılarının kabilesi Beni Tağlib olmak üzere birçok bedevi uydu. Güçlenen Secah yağmaya (zorla mal alma) başladı. Hatta o güneye, Orta Arabistan'daki Yemame üzerine yürümüş, fakat Müseylimetü'l-Kezzab^[395] onunla evlenerek arasını düzeltmişti. Halid b. Velid (r.a.) kuvvetleri bunları da Bitah'ta yendi.^[396] Müseylime, gerçekten Secah'tan korkmuştu. Çünkü onunla uğraşırken, Müslümanların kendisine galip geleceğini görüyordu. Hemen Yemameyi Secah'a verdi. Can güvenliği sağlanırsa Secah'a gelmek istediğini ve ona iman edeceğini elçiyle bildirdi. Sonra kabilesi Beni Hanife'den kırk kişi arasında Secah'a geldi ve şöyle dedi:

“Şayet insafılı davranırsan; yeryüzünün yarısı bize, diğer yarısı da Kureyş'e aittir. Şimdi Allah Kureyş'e verilen yarısını da sana vermiştir.”^[397]

Secah birkaç gün Müseylime ile beraber yaşadı. Derken onun peygamberliğini de doğruladı. Belazuri'ye göre o, “kendi dini ile onun dinini birleştirip tek din yaptı.”^[398] Sonunda Secah, kuzeye, el-Cezire tarafına gitti.^[399] Bitah şeyhi Malik b. Nüveyre de; Secah'a uyanlar arasındaydı. Secah el-Cezireye gidince, Beni Temim İslam'a dönmüş, Malik ise tereddütte kalmıştı. Halid b. Velid'in (r.a.) timlerinden biri, Malik'i, çoluk çocuğunu, birkaç adamı ile birlikte tutup huzuruna getirdiler. Hz. Halid'in (r.a.) yanında Ebu Katade vardı. Bunların, Temimlilerin ezan okuyup namazı kıldıklarını söyledi. Bu yüzden, Malik ve yanındakilere dokunulmaması gerektiğini ifade etti. Hz. Halid (r.a.) onları hapsedtirdi. Hapislerine memur asker de, emri ters anlayıp o gece onları öldürdü. Kimileri: “Bu Halid'in emriydi” dediler. Hz. Halid (r.a.), Malik'in güzel hanımı Mütemmim'i kendine nikâhlayınca bazıları da şöyle düşündü: “O Malik'i sırf bu iş için öldürdü.”

Ebu Katade, ezan işitilen yerin halkına dokunulmayacağı düşüncesindeydi.^[400] Çünkü ezan İslam'ın şiarı ve bayrağıydı. Onun olduğu yerde İslam ve Müslümanlık var demektir. Başkomutan Halid b. Velid'in (r.a.) yaptıklarına kızarak Medine'ye geldi. Malik'in kardeşi de Medine'ye gelip Halid b. Velid'den (r.a.) kan davasında bulundu. Sefer sonrası Hz. Halid (r.a.) Medine'ye geldiğinde Hz. Ömer (r.a.)

de öldürdüğü adam yerine onu kısas ettirmek istedi. Hz. Ebu Bekir ise (r.a.); “Hatâen olan işe kısas gerekmez” dedi. Hz. Ömer (r.a.) “Hiç olmazsa görevinden alınsın” teklifinde bulundu. Halife ona şöyle cevap vermişti: “Allah’ın müşrikler üzerine sıyırdığı kılıcı ben kınına sokamam.” Hz. Halid’e (r.a.) tevbihle yetinildi. Ölenlerin diyetleri Beytu’l-maldan verilerek, kendisi başkumandanlıkta tutuldu ve Müseylime üzerine, Yemame’ye gönderildi.^[401]

12. Müseylimetü’l-Kezzab’ın Sonu

Müseylimetü’l-Kezzab, Basra Körfezi’ne yakın Yemame’de, Hanifeoğulları’na mensup saygın biriydi. Kendisi kısa boylu, sarışın, yassı kalkık burunlu ve çirkin suratlı bir insandı, dinden çıkıp peygamberlik iddia etti. Önce kabilesi Beni Hanife’yi kendisine uydurdu.^[402] Müseylime hicretin onuncu yılında kabile temsilcileriyle Medine’ye gelmişti. Kabilesi içinde sevilen ve sayılan biriydi. Onun asıl adı konusunda ihtilaf vardır. O, Beni Hanife temsilcileriyle Medine’den dönünce peygamberliğini ilan etmişti ve kendisine “Rahmanu’l-Yemame” adını vermişti.^[403] Cebrail’in (a.s.) kendisine gelip Kur’an indirdiğini, kendisinin de Hz. Muhammed gibi peygamber olduğunu iddia ediyordu.^[404] Çok geçmeden başına toplananlar 40.000’e ulaştı. Üzerine önce başarılı komutan İkrime b. Ebu Cehil gönderilmişse de, Şurahbil b. Amr ona yardıma gelince bozguna uğramıştı. Müseylime iki kez Müslüman orduları yenince, Hz. Halid (r.a.), Umman’a gidecek olan Huzeyfe ve Arfece güçleriyle birleştirildi ve Yemame’ye gitmek üzere görevlendirildi.

Halid b. Velid (r.a.) ordusu on birinci yıl Şevvalinde (M. 632) Medine’den çıktı. Yemame’de, Müseylime askeri ile Akribâ adlı yerde büyük bir cenk oldu.^[405] İlk anda, İslam askeri bozuldu ve askerler yük eşyaları yanına kadar çekildiler. Hatta Beni Hanife, Halid b. Velid (r.a.) ve komutanların çadırlarına kadar gelip yağmaya başladı. Fakat bir sonraki hücumla, Beni Hanife mağlup edildi. Beni Hanife ve Müseylime güçlerinden yirmi bin kişi ölürken, Halid b. Velid (r.a.) ordusundan da birçoğu büyük sahabi olmak üzere iki binden çok insan şehit oldu, bunların yetmişden fazlası “Kurrâ/Hafız” idi. Şehitlerin üç yüz altmış kadarı muhacirlerden, bir o kadarı ensardan, gerisi tabiindendi. Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) oğlu Abdurrahman bir okla Müseylime’nin iki komutanından biri olan Muhakkime’yi öldürdüğü

gibi, onun komutanlarından ikincisi Neharu'r-Rical de harp başlarken öldürülmüştü.

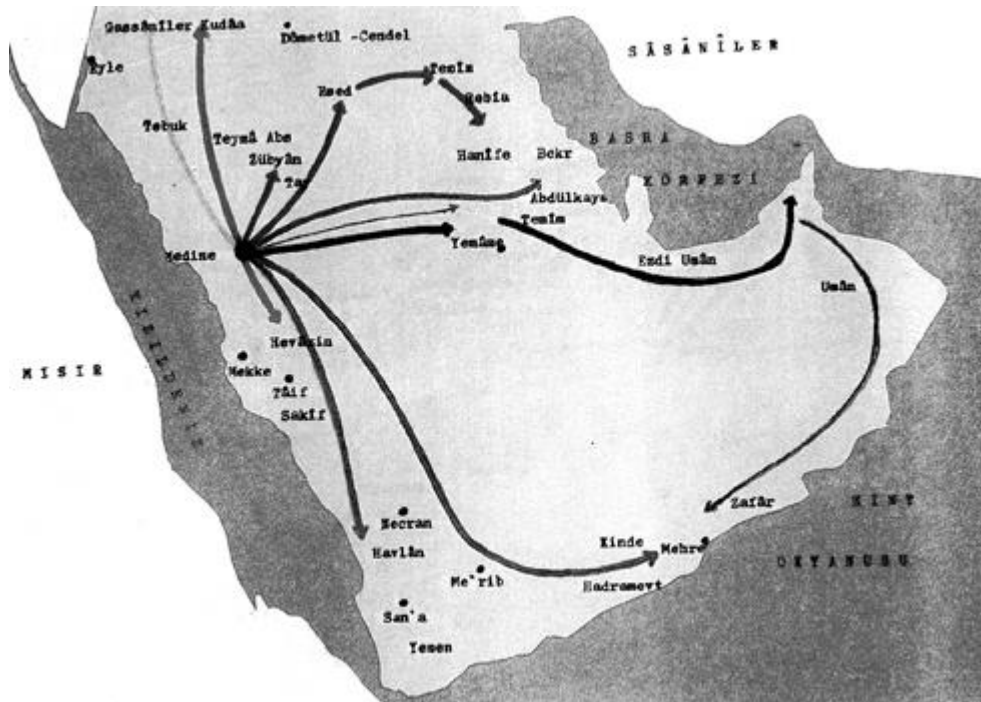
Müseylime'nin askeri bozulunca sığınma umuduyla bir ağıla çekildiler. Bu ölüm bahçesinde korkunç bir boğuşma oldu ve Müseylime askerlerinden hiçbiri buradan sağ çıkartılmadı. Bu sırada Müslümanlar da ağır kayıplar vermişlerdi.^[406] Yemame'de Hz. Hamza'nın katili Hz. Vahşi de vardı, elinde harbesiyle (kısa mızrak) bir askerdi. Fakat bu kez Müslümanların yanında yer alıyordu. Boğuşma sırasında harbesiyle Müseylime'ye nişan aldı. Harbe keskin nişancının elinden uçunca yerini bulmuş, İslam büyük bir yalancı ve deccaldan kurtulmuştu.

Müseylime yaralı ve ölmek üzere iken şöyle bağıırıyordu:

“Ey Beni Hanife, şeref ve asaletiniz için savaşınız!”

O bu sözleri ölünceye kadar tekrarlardı durdu.^[407]

Böylece Müseylime fitnessi ve olayı son buldu. Her iyi şeyin sahtesi olduğu gibi görüldüğü üzere, Hz. Peygamber'in (a.s.m.) sahteleri ve mütenebbiler de ortaya çıkmıştı. Müseylime öldürülünce, onunla evlenen ve el-Cezire'ye Beni Tağlib içine çekilip giden Secah da, bir müddet sonra peygamberlik iddiasından vazgeçti ve yeniden Müslümanlığa döndü.

*Şekil 8: İrtidat hareketleri üzerine gönderilen kuvvetler.
Sarıçam, Hz. Ebu Bekir, s. 127.*

13. Müseylime Secah İlişkisi, Sahte Vahiyler ve Mektuplaşma

13.1. Müseylime'ye Yardım Eden Faktörler

Müseylime'nin peygamberlik iddiası altında, dünyevi maksatlar olduğu gibi, bu konuda ona yardımcı olan önemli faktörler de vardı:

Birincisi: Hicretin dokuzuncu ve onuncu yılında Resulullah'a (a.s.m.) heyetler geliyordu.^[408] Onuncu yıl heyetleri içinde, Hanifeoğulları heyeti de vardı^[409] ve içlerinde Müseylime de bulunuyordu. Heyet Resulullah'la (a.s.m.) görüşürken o konuk edildikleri İbnetu'l-Hâris (Remle binti Haris) evinde kalmıştı.

Hanifeoğulları, Resulullah'la (a.s.m.) görüşüp Müslüman olunca; Müseylime'nin saygınlığından söz ettiler:

"Ey Allah'ın Resülü! Arkadaşımızı yüklerimizin başında bıraktık. O binek develerimizdeki yükleri bizim için muhafaza edecek" dediler.

Resulullah (a.s.m.) da onun hakkında şu değerlendirmeyi yaptı:

"Emâ innehû leyse bi şerrikum mekânen=(Yük başında kaldığına göre) o, mertebece sizin en kötünüz değildir."^[410]

Heyetle olan genel görüşme sonrası Resulullah (a.s.m.) Sabit b. Kays'la onu Remle'nin konağında ziyaret etmiş ve kendisiyle görüşmüştü.

O nübüvvet iddiasına kalkışınca Hz. Peygamber'in (a.s.m.) kendi hakkındaki sözünü lehine kullanıp, kendisinin iyi birisi olduğunu Hz. Muhammed'in de söylediğini hatırlatıyor, o sözü yalanına alet ediyordu.

"Sonra Müseylime Yemame'ye döndü. Peygamberlik uydurdu, onlara (Beni Hanife'ye) yalan söyledi. Kendisinin risalette, Resulullah'ın şeriki/ortağı ve benzeri olduğunu iddia etti. Beni Hanife de ona uydu."^[411]

O; Resulullah'ı (a.s.m.), onun itibar ve saygınlığını görmüş, peygamberlik iddiasıyla insanları kendisine uydurabileceğini düşünmüş olmalıydı. Fakat sinek uçtuğunu görüp, kartal olduğunu

iddia etmekle elbette kartal olamaz. Her ikisi uça da, birinin diğerinden farkı kolayca anlaşılır. Burada en büyük ayırıcı; Resulullah'ın (a.s.m.) gerçek Peygamber oluşu ve Kur'ân gibi bir mucizenin elinde bulunmasıydı. Karşı karşıya gelenlerin birisi "Emin/Pek Güvenilen", diğeri "Kezzab/Pek Yalancı" ve güvenilmeyendi. Onun elinde vahiy mahsulü bir Kur'an da yoktu, ancak vahiy olduğunu iddia ettiğİ birkaç şey uydurabilmişti.^[412]

İkincisi: Müseylime'nin yanında Nehâru'r-Rical b.'Unfüve adında önemli bir yardımcısı ve danışmanı vardı. Bu adam önce Müslüman olarak Medine'ye hicret etmiş, Kur'ân okumayı ve dinin inceliklerini iyice öğrenmişti. Resulullah (a.s.m.) kendisini, Yemamelilere "muallim/öğretici ve eğitici" ve Müseylime'nin işini bozmak için gönderdi. Fakat o "Beni Hanife üzerinde Müseylime'den daha büyük bir fitne haline geldi." Çünkü yemin edip Resulullah'ın (a.s.m.) bir mesajını onlara getirdiğini söylüyordu. Mesaja göre Resulullah (a.s.m.) ona Müseylime'nin peygamberlikte kendisine şerik/ortak edildiğini söylemişti.^[413] Oysa dedikleri yalandı.

Olay düşündürücüydü. Az da olsa benzerleri gibi, bir sahabe irtidat ediyor ve Müseylime'nin yanında yer alıyor, bununla da kalmayıp onun bir peygamber olduğunu söylüyor ve ona yardım ediyordu. Üstelik bu insan iyi Kur'an okuyan, İslam'ı kendi çapında bilen ve Beni Hanife'ye eğitimci olarak gönderilen biriydi. Kimse hayatının sonuna kadar, mümin kalacağını garantileyemez. Cahiller, genelde cehaletinden irtidat ettikleri gibi; Nehâru'r-Rical ve İslam'ı bilenler de; bilgileri ile İslam'dan dönebiliyorlardı. Kimi bilmedikleriyle, kimi bildikleriyle sapıtabiliyordu. Bu tür örnekler bütün çağlarda olacaktı. Resulullah (a.s.m.) ölünceye kadar cennetliklerin amelini yaptığı halde, ölmeden az önce dinden dönebileceklerin varlığından söz etmişti.^[414]

Üçüncüsü: Hanifeoğulları; Kuran'ı iyi okuyan, dinde ince anlayış sahibi (ve fükkiha fiddîn) Nehâru'r-Rical'i doğrulamaya başladılar.^[415] O; Medine'den bir mesaj getirdiyse; buna inanılmalıydı. Dini bilenlerin; ağızlarını ve kalemelerini kiralaması çok tehlikeliydi. Böyleleri, cahil çoğunluğu kolaylıkla saptırabilirler, büyük sapıklık fitnesi ateşleyebilirlerdi. Bu gerçekten deccalların/aldatacılarının ve kezzabların kullandığı etkili bir yöntemdi.

Nehar'ın oynadığı rol gerçekten etkili oldu ve Müseylime, nübüvvet iddiasında başarıya ulaştı. Abdullah b. Nevvâha adlı biri de; halkı ona davet ediyordu.

Dördüncüsü: Müseylime'nin yanında Huceyr b. Umeyr adında birisi daha bulunuyordu. Huceyr de şöyle diyordu:

“Eşhedü enne Müseylime, yez'umu ennehû Resulullah=Şehadet ederim ki, Müseylime Resulullah olduğuna inanıyor.”^[416]

Müseylime de, ona şöyle karşılık veriyordu:

“Efsaha Huceyrun, fe leyse fi'l-mücemcimetî hayfun=Huceyr (durumu) açıkladı. Öyleyse sözü açıklamamakta^[417] hayır yoktur.”^[418]

13.2. Uydurma Vahiyler

Müseylime'nin, kendisine vahiy geldiğini iddia ederken, bir yandan da ayetler uydurmaya başladı. Bu sahte vahiylerden birkaçı şöyleydi:

“Yâ Dıfda'a binti dıfda'a^[419], nakkî mâ tenakkîne=Ey kurbağa kızı kurbağa! Temizlediklerini temizle.

A'lâki fi'l-Mâi ve esfeleki fittîynı=Üst yanın sudadır, alt tarafın da topraktır.

L'eş-şâribe temne'îne=Su içeni alıkoyma. Vela'l-mâe tekeddirîne=Suları bulandırma.”^[420]

Şunlar da onun uydurma ayetlerindendi:

“Ve'l-mübdiyâti zer'an, ve'l-hâsidâti hasden, ve'z-zâriyâti gamhan, ve't-tâhînâti yahmen^[421], ve'l-habizâti hubzen, ve's-saridâti serden^[422], ve'l-lâkımâti lâkmen ihâleten ve Semnen^[423] Lekad fuddiltüm 'alâ ehli'l-veber, ve mâ sebakakum ehle'l-meder. Rîkakum fe'mana'ûhu ve'l-mu'yiye fe evvihu, ve'l-bağiye fe nâviûhu.”^[424]

“Tohumları çıkaranlara, mahsulleri bitirenlere, buğdayları savuranlara,^[425] öğütülenleri öğütenlere, ekmekleri ekmek yapanlara (ekmek yedirenlere), tiridi tirid yapanlara, tereyağı ve eritilmiş yağlarla^[426] lokma yutanlara yemin olsun ki; sizler göçebelere ve sizden önce geçen şehirlilere üstün kılındınız. Tükürüğünüze gelince; onu men ediniz (atmayınız), acizleri himaye ediniz, yoldan çıkanları cezalandırmada acele etmeyiniz.”^[427]

Müseylime, Secah'la evlenince veya evlilik öncesi Secah ona şöyle sormuştu:

“Rabbin sana neler vahyediyor?”

Bunun üzerine Müseylime uydurma ayetleri şöyle sıraladı:

“Elem tera ilâ rabbike keyfe fe‘ala bi‘l-hublâ. Ahrece minhâ nesmeten tes‘â, beyne sıfâkın ve haşâ=“Rabbine bakmadın mı hamileyi nasıl yaptı? Ondan hareket eden bir yaratık/çocuk çıkardı.”
[428]

Müseylime; ayet diye uydurduğu secilerle Kur’ân ayetlerini taklit etmeye çalışıyordu. Uydurduğu sözlerde hakikatler varsa da; bunlar ayet ve vahiy mahsulü değillerdi. Her doğru söz vahiy olmazdı. Sözün doğru olması başka, onun ayet ve vahiy olması başka şeydi. Ayrıca, Allah sözü diye insan sözünü pazarlamaya kalkışmak en büyük yalancılık, en alçak iftira ve en galiz suçtu. Bu açıdan Resulullah (a.s.m.) ona “Kezzab” unvanını vermişti.

Uydurma ayetleri dinleyen Secah yine sordu:

“Daha bunun gibileri var mı?”

Bunun üzerine Müseylime daha önce uydurduğu şu sözleri de sıraladı:

“İnnallâhe haleka’n-nisâe efrâcen, ve ce‘ale’r-ricâle lehünne ezvâcen, fe tûlicu fîhinne îlâcen, sümme tuhricuhâ izâ teşâu ihrâcen, fe yünticne lenâ sihâlen[429] intâcen.”

“Şüphesiz Allah kadınları ferçler[430] olarak yarattı. Erkekleri onlar için kıldı. Böylece (ey insanoğlu); sen onlarla cinsel ilişkiye girersin. Bir zaman sonra da, onu istediğin de (yatağından veya yerinden) çıkarırsın. Derken onlar, bizim için yeni doğmuş kuzular üretirler.”[431]

İbnü'l-Esir'e göre bunları duyan Secah şöyle demekten kendini alamamıştı:

“Eşhedu enneke nebiyyun=Şahadet ediyorum ki, gerçekten sen nebisin.”

Ardından Müseylime ile evlendi. Birlikte üç gece geçirdikten sonra; Müseylime kavmine dönmüştü.

Bir rivayete göre ayrıca Müseylime; Yemame'nin gelirinin yarısını vermek üzere Secah'la anlaşmıştı.[432]

Görüldüğü üzere iki yalancı peygamber arzuların tatmini ve rantı bölüşmekle anlaşılabilmekteydiler. Demek asıl konu menfaat, ranta

sahip olmak ve arzuların tatmini idi. Aslında maddi çıkar temin etmek isteyenler; peygamberlik maskesi arkasına da gizlenerek bunu gerçekleştirmek isteyebilmişlerdi. Tarihte örnekleri görülür ki, kimi dindarlıkla, kimi dine karşı olmakla, kimi peygamberlik iddiası ile menfaat ve rant peşinde olabilmektedir.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve sahabiler dirayetli olmasaydı, İslam dini belki de ilk halife döneminde son bulacak ve daha sonralara ulaşamayacaktı.

13.3. Müseylime'nin Hükümleri

Müseylime'nin koyduğu bazı hükümlerden de söz edilir. Bunlardan birisi şöyleydi:

“Kim bir kadından bir erkek çocuğa sahip olursa; bu çocuk ölünceye dek kadınlarla ilişkiye girmez. Bu çocuk ölünce, bir erkek oğula sahip oluncaya kadar çocuk ister (çocuk yapar).”

Bu hükme göre, kızları olsun olmasın, tek erkek çocuğa sahip olan kimse, kadınlara gelmeyecekti. Onun için yerine bırakacağı bir erkek çocuk kâfiydi. Fakat kişinin tek erkek çocuğu ölürse; o bir oğlu oluncaya dek çocuğa devam edecekti.

Bu hükümde, erkek çocuğa verilen önem, bir erkek çocuğun bir baba için yeterli oluşu ve bir erkek çocuğa ulaşıncaya kadınlarla ilişkiyi kesme vardı. [\[433\]](#)

Kendisine uyanları: “Bir nebi bizden, bir nebi Kureyşten” diye aldatan Müseylime; İbnü'l-Esir'e göre, sabah ve yatsı namazlarını kaldırdığını da ilan etmişti. O Secah'la evlenip sonra ondan ayrıldığında, Secah ve adamları Müseylime'ye gelmiş, Müseylime onu ve adamlarını görünce korkup kalesine kapanmıştı. Secah'la aralarında geçen konuşmada Müseylime ona şöyle sormuştu:

“Senin müezzinin (insanları çağıran) kimdir?”

“Sebeş b. Rebi er-Riyahidir.”

Sonra Müseylime onu yanına çağırdı ve kendisinden şunu istedi:

“Muhammed'in getirdiği namazlardan ikisini; sabah ve yatsı namazını, Resulullah Müseylime'nin sizden kaldırdığını, arkadaşların arasında ilan et.” [\[434\]](#)

Bu rivayet doğruysa; Müseylime namazlardan nefislere daha zor gelen ikisini kaldırıyor, namazları üçe indiriyordu. Artık sabah

namazlarına kalkılmayacak, yatsılar da kılınmayacaktı. Namaz vakitleriyle oynamak, onları beşten aza indirmeye çalışmak düşüncesi yeni değildi ve o zamanlar ortaya çıkmıştı. Henüz Resulullah'ın (a.s.m.) vefatından bir yıl sonra bunlar oluyor, İslam dini değiştirilmeye kalkışılıyordu. Müseylime buna teşebbüs eden ilk örnekti.

İbn-i Hişam'a göre o; içki yasağını/haramlığını da kaldırmış, inananlarına şarabı helal kılmıştı. Ona göre zina da serbestti. İbn-i Hişam onun, bütün namazları kaldırdığını yazar. Ama o yine de Hz. Peygamber'in (a.s.m.) Allah'ın Nebisi olduğuna şahadet ediyordu. [\[435\]](#)

Müseylime zaman zaman çelişmeler sergilemekteydi. Bir yandan İslam'ın yasaklarını yasal/meşru kılıp peygamberliğini iddia ederken; diğer yandan farz namazı ortadan kaldırıp, içki ve zinayı meşru görüyordu. Fakat Resulullah'ın (a.s.m.) Allah'ın Nebi'si olduğuna da şahadet edebiliyordu.

13.4. Mektup ve Mektuba Cevap

Müseylime peygamberlik iddia ettikten sonra, iki elçi ile Resulullah'a (a.s.m.) şöyle bir mektup gönderdi:

“Allah Elçisi Müseylime'den; Allah Elçisi/Resulullah Muhammed'e. Sana selam olsun. Bundan sonra derim ki:

- Gerçekten ben, bu işte sana ortak kıldım.
- Şüphesiz toprağın/Arabistan'ın yarısı bizim; yarısı da Kureyş'indir.
- Fakat Kureyş hakları çiğnemekte olan bir topluluktur.”[\[436\]](#)

1) Burada Müseylime bir yandan kendisinin; “gerçekten” Allah'ın elçisi olduğunu iddia ederken; diğer yandan Resulullah'ın (a.s.m.) “Allah Elçisi” olduğunu söylüyordu. O risalette ortaklık düşüncesinde ısrarlıydı.

2) Ayrıca ona göre yerin yarısının Hanifeoğulları'na, yarısının Kureyşlilere aitti. Fakat Kureyş haksızlığı sürdüren bir topluluk olduğu için; bütün toprakları ele geçirmişti. Kabilesi Müslüman olunca; İslam Devleti sınırları içine girmişti. İslam'ın koyduğu zekâtı; bir vergi olarak Medine'ye gönderiyorlardı. Müseylime bunu; Yemame'yi istila ve onun Kureyş hâkimiyetine girmesi olarak değerlendiriyordu. Çünkü Hz. Muhammed bir Kureyşliydi. Medine'ye

hicret etmiş, orada devlet kurup devletini güçlendirmişti. Ceziretul-Arabı istila ediyordu.

Oysa bu hâkimiyet; Kureyş'in (bir ırk ve kabilenin) hâkimiyeti değil, İslam'ın hâkimiyetiydi. Kureyşliler Resulullah'ı (a.s.m.) Mekke'yi terke mecbur etmemişler miydi? Ama o, zamanı gelince, Mekke'yi fethetmiş ve orayı İslam'a açmıştı.

Şimdi başka topraklar, kabileler ve toplumlar İslam'ı kabul ediyorlar, ülkeler Mekke gibi İslam için fethediliyordu. Aslında topraklar ne Kureyş'in, ne Hanifeoğulları'nındı. Her şeyin mülkü Allah'a aitti.

Resul-i Ekrem Müseylime'den gelen mektubu elçileri huzurunda okuttu; sonra iki elçiye döndü ve sordu:

“Femâ tekûlâni entumâ=Peki buna siz ikiniz ne diyorsunuz?”

Cevap verdiler:

“Nekûlü kemâ kâl=Onun dediği gibi diyoruz.”

Bu sözler üzerine Hz. Peygamber şöyle konuştu:

“Eğer, elçi öldürülmez olmasaydı; ikinizin de boynunu vururdum.”[\[437\]](#)

Demek Resul-i Ekrem'e göre Müseylime gibiler ve mürtetler ölümü hak eden kişilerdi. Onlar Müslüman olduktan sonra dinden çıkıp, dinin yasaklarını, helal; helallerini haram/yasak kılan insanlardı. Hz. Peygamber'i Allah elçisi kabul etmekle birlikte; kendilerinin de peygamber olduğunu iddia edebiliyorlardı. Yani kendilerine vahiy geldiğini söylüyorlardı. Bu Allah'a karşı da büyük bir suçtu.

Hz. Peygamber (a.s.m.) bir devlet başkanı olarak elçileri öldürmüyordu. Çünkü “elçiler öldürülmez” insanlardı. Elçiye zeval yoktu. İslam dünyasında Resulullah'ın (a.s.m.) bu davranışı ve sünneti/uygulaması; önemli bir ilke haleni gelmiş, İslam devletlerinin yöneticileri düşman elçilerine dokunmamışlardır. Tarihte bunun örnekleri vardır.

Resulullah (a.s.m.) sahte peygambere onuncu yılın sonunda, Zilhicce ayında şu cevabı yazdı:

“Bismillahirrahmânirrahim:

Min muhammedin Resulullahi, ilâ müseylimeti'l-kezzâbi=Allah'ın elçisi Muhammed'den; pek yalanıcı Müseylime'ye.

-Fe inne'l-arda lillâhi, yûrisuhâ men yeşâü min 'ibâdihî=Şimdi derim ki yeryüzü Allah'ındır, onu istediğine verir/miras bırakır.

Ve'l-âkıbetü li'l-muttakîyn=İyi son Allah'tan korkanlarındır.”[\[438\]](#)

13.5. Mektupta İlgili Çeken Noktalar

Resulullah'ın (a.s.m.) mektubu birkaç noktadan anlamlıydı:

Birincisi: O “Rahman ve Rahim adına” mektubuna başlıyordu. Allah Rahman'dı: Rahmetinin gereği olarak inananlara bütün nimetleri, hayırları, yiyecekleri vermişti. Onlara baharı bir sofraya gibi sermişti; dünyayı döndürüp mevsimleri getirmiş, bütün canlılara nefes vermişti... Onun canlılara, insanlara verdikleri saymakla bitmezdi. Bütün bunlar bir inam/nimetlendirme; bir ihsan ve ikramdı. İnâm münimsiz; nimet, nimeti verensiz, ikram ve ihsan da ikram ve ihsan edensiz mümkün olmazdı.

Her şey Allah'ın ise ve her hayrı ve nimeti o veriyorsa; onu tanımak, ona müteşekkik olmak ve onun adına yaşamak, onun namına hareket etmek gerekiyordu. Her şeyde onun adı anılmalı ve o çok övülmeliydi. İşe başlarken, yazarken ve yaşarken, hep onun adına başlamalı, işlemeli ve yaşamalıydı. Çünkü insan da; ona aitti, onun sanatı ve yaratığıydı.

İkincisi: Nimetleri istediğine, istediği gibi veren o olduğu gibi; Peygamberliği de istediğine, istediği zaman ve yerde veren oydu. Kureyş içinden seçerek (ıstıfa ve ihtiyar ile) Resulullah'a (a.s.m.), Mekke'de Peygamberlik veren de oydu. Resulullah Allah'ın elçisiydi ve Allah'ın iradesi böyle istemişti. Buna binaen “Allah; Elçisi olan Muhammed'den; Müseylimetü'l-Kezzab'a/Pek Yalancı Müseylime'ye” diye yazıyordu.

Allah vahiy yoluyla ona; Resulullah olduğunu kaç yerde bildirmişti. [\[439\]](#) Fakat Allah'ın vahyinde ve mesajlarında; peygamberlikte kendisine ortak edilen birinden söz edilmiyordu. Eğer Müseylime iddiasında doğru olsaydı; ayetlerde bu ortaklıktan söz edilirdi. O halde, Allah'ın, “Resulullah” demediği; onun elçisi olamazdı ve bunu iddia eden yalancıydı. Daha da ilerisi o “Kezzab/Büyük Yalancı” idi. Resulullah da onu: “Müseylimetü'l-Kezzab” diye adlandırdı. Yalanının büyüklüğü oranında o küçülmüş ve “Müseylime/Meslemecik” olmuştu.

Üçüncüsü: Hz. Peygamber (a.s.m.) mektubunda “Gerçekte yeryüzü Allah'a aittir” diyordu. Yerler ve gökler, bu ikisi arasındakiler; bütün yıldızlar, galaksiler, yörüngelerinde yürüyenler ve duranlar, hep ona aitti ve onundu. Dünya ve yerküredeki madenler, sular, cevherler

onun olduğu gibi; yerin yüzü, kıtalar, adalar ve yarımadalar da ona aitti. Ceziretu'l-Arab (Arap Yarımadası) da onundu. Kâinatı ve dünyayı kim yaratmışsa; Yarımada'yı da o yaratmıştı. O halde; yeryüzü gerçekte ne Kureyşin, ne Beni Hanife'nindi. Yeryüzü Allah'ındı. Kıtalarını, beldelerini, ülkelerini dilediğine, dilediği zamana kadar veren; alıp bir başkasına intikal ettiren, el değiştirten oydu.

Nitekim ayet-i kerimelerde bu husus kaç yerde açıkça belirtiliyordu:

“And olsun, Zikirden/Tevrat'tan sonra Zebur'da: ‘İnne'l-Arda yerisuhâ ‘ibâdiye's-sâlihûn=Yeryüzüne iyi kullarım vâris olacaktır’ diye buyurmuştuk” [\[440\]](#)

“Önceki sahiplerinden sonra, Yeryüzüne varis olanlara şu gerçek yolu göstermedi mi ki:[\[441\]](#) eğer biz dileseydik onları da günahlarından dolayı musibetlere uğrattırdık.”[\[442\]](#)

“Allah onların (Kurayza Yahudilerinin) yerlerine mal-mülklerine ve ayak basmadığınız nice topraklara sizi (müminleri) mirasçı yaptı. Allah her şeye kadirdir (her şeye her zaman gücü yeter, her şeyi o takdir eder)”[\[443\]](#)

“(Mısır'da) hor görülüp ezilmekte olan o kavmi (Yahudileri) de, içini bereketle doldurduğumuz yerin doğularına ve batılarına mirasçı kıldık”[\[444\]](#)

“Musa kavmine dedi ki: ‘(Mısırlılarla savaşta) Allah'tan yardım isteyin ve sabredin/direnin. Gerçekte, yeryüzü Allah'ındır. Kullarından dilediğini ona varis kılar. İyi son muttakilerindir.’”[\[445\]](#)

Resul-i Ekrem mektubunda; arzla ilgili kısmı son ayetten aynen aktarmıştı. Yukarıdaki ayetlerde hep yeryüzünün Allah'a ait olduğundan söz ediliyordu. Allah onu kendi takdiri ile istediğine ve iyilere vermekteydi. Ama gerçekte bütün bu varlıklar sonunda Allah'a kalacaktı: “Ve lillâhi mîrâsu's-semâvâti ve'l-ard” ayeti de [\[446\]](#) bunu açıklamaktaydı.

Dördüncüsü: Ona; “Müseylimetü'l-Kezzab” adı takılmıştı. Artık o Resulullah'ın (a.s.m.) kendisine lâıyk gördüğü bu manidar unvanla (!) anılacaktı.

Beşincisi: Mektup akıbetin/iyi sonun muttakilerin ve bu korkunun gereği olarak, iman edip farzları yapan, yasaklardan kaçınan müminlerin olacağını belirtiyordu. Böylece Müseylime ile yapılan mücadelenin sonu için de bir işaret veriyordu. Nitekim iyi son

Resulullah ve ona inananların oldu. Büyük Yalancı'nın hakkından gelmek, rüzgârı yeniden Müslümanlar lehine döndürdü. Burada Halife Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve onun yanında yer alanların oynadığı rol önemliydi.

14. Halid b. Velid (r.a.)

Mezopotamya'ya Yürüyor

Halid b. Velid'in (r.a.) ridde/irtidat hareketlerini bastırmada önemli rolü olmuştu ve o bu işin kahramanı olarak biliniyordu. Onun askeri dehası altı ay içinde gericilik ve dinden çıkma işini bitirdi. Böylece bütün Orta Arabistan kabileleri yeniden itaat altına girdi.^[447] Hz. Ebu Bekir (r.a.) yeni fetihler peşindeydi ve bunu gerekli buluyordu. Artık Müslümanlar yüzlerini kuzeye ve Irak'a doğru çevirmeliydiler. Arabistan artık Müslüman'dı, Hz. Peygamber'le gönderilen İslam, Arabistan dışına da yayılmalıydı.^[448] Hz. Ebu Bekir (r.a.), Hz. Peygamber'in (a.s.m.) son seferi Tebük'le başlayan Arabistan dışına taşma projesini yeniden ele almalıydı. O konjonktürü/toplu durumu iyi okuyordu. Önce Sasani topraklarına yönelmek gerekiyordu.

Yalancı peygamberlerin en büyüğü Müseylime'nin fitnesi sona erince, Halife Hz. Halid'e (r.a.) bir mektup yazdı. O ve diğer komutanlar mektubu Yemame'de aldılar. Mektupta Hz. Ebu Bekir (r.a.), Allah'ın vaadini yerine getirdiğini, kulu Muhammed'i doğruladığını, dostlarını aziz ettiğini yazıyor, dinini yücelttiğinden, müttefik düşmanlarını kahrettiğinden söz ediyordu. Askerlerin Allah'ın vaadine güvenmelerini istiyor, ayetlerle cihadın önemini anlatıyordu. Sonra da şöyle emir veriyordu:

“Dikkat edin, ben İbn-i Velid'e Müsenna b. Harise'ye katılması için Irak'a yürümesini emrettim, böylece Farslarla savaşta ona büyük yardım olsun...”^[449]

Ordunun Irak'a, özellikle Übülle/Ferecu'l-Hind üzerine yürümesini istiyordu. Çünkü Fars toprağı olan Übülle ve yöneticisi; kuvvet bakımından diğer yerlerden üstündü.^[450] Karada Araplara karşı duruyor, denizde Hintlilere, oradan gelen ticari gemilere geçit vermiyordu. Böylece Irak'ın fetih görevi, on ikinci yıl Muharreminde (M. 633) Hz. Ebu Bekir (r.a.) tarafından verilmiş oluyordu. Artık İslam

Hicaz ve Arabistan topraklarından Mezopotamya topraklarına çıkacaktı.

Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) Irak'a yürümeyi emreden mektuplarından biri de şöyleydi:

“Bismillahirrahmanirrahim

Resulullah sallallâhu aleyhi ve sellem'in halifesi, Abdullah b. Osman'dan, Halid b. Velid'e, ayrıca muhacirlerden, ensardan ve onlara ihsanla uyanlardan/tabiinden olanlara.^[451]

Bundan sonra:

-Öncelikle bütün hamdler; vaadini yerine getiren, kulunu/Hz. Muhammed'i doğrulayan, velilerini/yardımcılarını aziz kılan, düşmanlarını zelil eden, dinini kuvvetlendiren ve hizipleri/müttefikleri tek başına hezimete uğratan Allah'a mahsustur.

-Mutlaka Allah müminlere; kendisinde hiçbir hulf olmayan büyük bir vaatle ve hiçbir şüphe olmayan sözle (Kurân'la) vaatle bulundu.

-Kullarına cihadı/savaşı, kuvvetli bir vecibe olarak farz kıldı ve şöyle buyurdu: 'Size kötü görünse de Allah size savaşı farz kıldı. Hem sizin için hayır/en iyisi olduğu halde siz bir şeyi kötü görebilirsiniz. Sizin için kötü olduğu halde, siz bir şeyi çok sevebilirsiniz.'^[452]

-Mutlaka doğrulanan sâdık/doğru söyleyen ve davasının gereğini yerine getirmede pek gayretli olan; Muhammed sallallâhu 'aleyh ve sellem şöyle buyurdu:

'İnne's-şuheadâe yevme'l-kıyâmeti yuhşerûne, ve süyûfuhum 'alâ 'avâtikihim=Gerçekten kıyamet günü şehitler, kılıçları omuzları üzerinde ve şah damarları kanla şişmiş halde toplanırlar.' Allah'tan ne isterlerse Allah onlara onu verir. Hatta bütün istekleri ve akıllarına gelmeyen şeyler onlara verilir.

Cennete girdikten sonra şehitlerin temenni ettikleri şeylerden biri de: Allah'ın (şehitliğe verdiği) sevabı iyice bilmelerinden dolayı, dünyaya geri gönderilip, Allah için can verip bunun karşılığının verilmesidir.^[453]

-Öyleyse ey Allah'ın kulları, Allah'ın bu vaadine güvenin. Cihada değer verin/rağbet edin, çok isteyin ki; Allah da size merhamet etsin/cennetine koysun: Bunda rızklar büyük, zorluklar bitmez. Ayrıca, malca, insanlar ve çocuklarla acı çekseniz bile.

‘Hafif ve ağır olarak savaşa yürüyünüz. Allah yolunda (o yolu geniş tutmak ve kollamak için) servetlerinizle, canlarınızla cihad edin/savaşın. Eğer gerçekten biliyorsanız; bu sizin için en hayırlı/en iyi olandır.’

-İyi biliniz! Ben Velid’in oğluna, Müsenna b. Hârise’yle birleşmek üzere Irak’a yürümesini emrettim. Böylece; Farslarla savaşta ona büyük bir yardım olacaktır. Bu konuda emrim gelir gelmez onunla birlikte yürüyünüz ki, Allah size merhamet etsin. Yürüyüşte ağırdan almayınız. Gerçekten bu, Allah’ın kendisinde; karşılık ve sevabı büyüttüğü bir yoldur. Cihattaki niyeti güzel olana ve hayırda isteği/rağbeti büyük olana; cihatta iyilikler artar.

Dünya ve din konusundaki her işte, Allah bize ve size yeter. Selamlar”^[454]

14.1. Mektupta Önemsenenler

Hiz. Ebu Bekir’in Irak’a yürüme emrinde bazı noktalar dikkat çeker:

1) O, mektubu Allah adına yazıyor, ona ‘Bismillah’la başlıyordu. Bu tür başlama devlet yazışmalarında İslam dünyasında bir yazışma geleneğidir.

2) Mektup Resulullah’ın (a.s.m.) Halifesinden; onun komutanına gönderilmektedir. O mektubunda adıyla birlikte ‘Halifetü Rasulillah’ unvanını kullanmıştı.^[455] Halife unvanının kullanılması açısından da mektup önemlidir.

3) Mektubun başında, muhacirler, ensar ve tâbiinden söz eden kısım; Tevbe Suresi yüzüncü ayetinden bir alıntı taşıyordu. Ayette sahabilerin, sonra gelenler tarafından hayırla, iyilikle anılması emredilmektedir.^[456]

“Muhacirlerden, ensardan olan Sâbıkîn-i Evvelîn/öncekilerin öne geçenleri ve onlara iyilikle uyanlar var ya; Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah’tan razı olmuşlardır. Allah onlar için altlarından nehirler akan, içlerinde ebediyen kalacakları cennetler hazırladı. İşte bu, pek büyük ve sürekli bir başarıdır.”^[457]

Burada şu nokta önemlidir: Sahabilere ihsanla uymak; hayırla anmakla gerçekleşeceği için, ehl-i sünnet; özellikle bu ayetten dolayı Ashâb-ı Kırâmı ancak hayırla anarlar. Onlara tenkit ve eleştiride bulunmazlar.

4) Hz. Ebu Bekir (r.a.) Allah'a hamd ederken; onu savaşa uygun özellikleri ile vasıflandırıyor: O her şeye gücü yettiği ve her şeyi bildiği için, vaadini yerine getiriciydi. Kulu Muhammed'i ve onun fetih haberlerini doğruluyordu. Yardımcılarını hep galip; düşmanlarını zelil ediyordu.

5) Allah, dinini izhar etmiş, yani gizliyen açığa çıkarmış, güçsüzken kuvvetlendirmişti.^[458] Düşmanlar güçlü ve grup grup da olsa; Allah onları, mağlup etmişti. O şüphe olmayan bir sözle iyi vaatlerde (cennet, zafer ve dinini yüceltme) bulunmuştu.^[459]

6) Sonra Hz. Ebu Bekir (r.a.); Bakara Suresi 216. ayetini anıp; cihadın (küfre, şeytana ve nefse karşı her türlü savaşın); kuvvetli bir farz oluşunu belirtiyordu. Burada özellikle gayr-i Müslimlere karşı silahlı savaş söz konusu ediliyordu.

Savaş ilk bakışta kötü, hoş gitmez bulunsa da; müminler için hayırlı/iyi olabilirdi. İnsanların çok istediği bir şey de onlar için şer (en kötü ve çok çirkin) olabilirdi. İnsanlar kendi akılları ve düşünceleri ile her zaman "iyi" ile "kötü"yü görmezler. İyiyi kötü; kötüyü iyi bilebilirler. Ama her şeyi bilen Allah böyle değildir. O İslam ve iman için cihadı farz kılmışsa; bunda mal, can kaybı ve zorluklar olsa bile; pek büyük iyilikler ve hayırlar da vardır. Böylece İslam Ülkesi küfrün istilasından kurtulur, iman ve İslamiyet yayılır. Din arzın doğrularına ve batılarına kadar gider. Dünyada devletlere/zaferlere zenginliklere ve mülke; ahirette büyük sevaplara ve şehitliğe kavuşulur. Bu noktadan Allah'ın emirleri nefsin hoşuna gitmese de, ilk bakışta hasta akla ve şeytanla iş birlikçi nefse kötü görünse de güzeldir, iyi sonuçları vardır.

7) Resulullah da; şehitlerin cennetlik olduğunu, orada her istediklerinin ve istemeyi akıllarına getirmediği güzel şeylerin; kendilerine verileceğini haber vermişti. O, sadık ve masduktu.

8) Şehitler; şehitliğin derecesini ve karşılığının büyüklüğünü gördükleri için dünyaya gönderilip tekrar tekrar şehit olmayı isteyeceklerdi. Burada şunları da hatırlayalım:

"Mahşerde âlimlerin/din bilginlerinin mürekkebi, şehitlerin kanıyla, (onların kanı gibi kabul edilip) tartılır" buyrulur. Ayrıca: "Kim ümmetimin fesadı/bozulması zamanında benim sünnetime/yoluma ve açtığım çığıra dört elle ve iyice yapıştırsa; ona yüz şehit ecri verilebilir" buyrulur.^[460] Bu tür açıklamalar da "manevî cihat" ve "manevî şehitlikle" ilgilidir.

9) Hz. Ebu Bekir (r.a.) bu gibi ayet ve hadislerden dolayı şu çağrışı yapıyordu: “Allah’ın vaadine güvenin, üzerinize farz kıldığında ona itaat edin.”

10) O mektubuna şöyle son vermekteydi: “Onda olan rızklara/hayırlara ulaşmak zor, sıkıntıları uzun olsa, mal, insanlar ve çocuklar konusunda acı çekseniz bile, cihada rağbet edin/onu arzulayın, değer verin ve çok isteyin ki, Allah size merhamet etsin.”

Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) bu mektubu; o zamanlar niçin savaşıldığını, fetihlerin sebeplerini, İslam askeri ve sahabenin iman kültürüne yaslanan psikoloji ve düşüncelerini de bir derece anlatmaktaydı.

15. Şehit Hafızlar ve Kur'an-ı Kerim'in Toplanması

Ashab-ı Kiram'dan bazıları Kur'an-ı Kerim'i hıfzetmiş, ezberlemişti. Bunlara "Kurrâ" deniyordu. Yani hafızlık sahabe devrinden beri vardı. Müseylime üzerine giden orduda da birçok hafız vardı ve bunlardan yetmiş kadarı şehit olmuştu.^[461] O zamanlar bazıları da, sureleri veya ayetleri ayrı ayrı, ya da birlikte deriler ve tahtalar üzerine yazmışlardı. Hâlâ elde kitap şeklinde bir araya getirilmiş bir Kur'an yoktu. Yemame harbinde birçok Kurrâ şehit olunca; hilafet Kuran'ın bir araya toplanmasına gerek duydu. Hz. Ömer'in (r.a.) teklif ve tavsiyesi ile Hz. Ebu Bekir (r.a.) sahabe fakihleri ve vahiy kâtiplerinden Zeyd b. Sabit'i (r.a.) bu işle vazifelendirdi. O da büyük gayret sarf ederek hicretin on ikinci yılı hilalinde (M. 633 Mart) Kur'an-ı Kerim'i cem etti, topladı.^[462] Bu olay "Cem'ül-Kur'an" olarak bilinir. Bu kitaba "Mushaf" denildi. Mushaf halife Ebu Bekir (r.a.) tarafından korumaya alındı. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) yaptığı en önemli işlerden biri Kuran'ı cem ettirmesi ve "Mushaf" haline getirmesiydi. Bunun ileri bir tarihe ertelenmemesi, İslam açısından çok önemli olmuştu. Sonra bu Mushaf Hz. Ömer'e (r.a.) geçti. Onun vefatıyla kızı Hz. Hafsa'ya (r.anha) intikal ederek onda korundu. Kurân'ın toplanması ile ilgili şunlar söylenebilir:

Birincisi: Resûl-i Ekrem'in vefatı üzerinden uzun zaman geçmeden Kur'an-ı Hakim Mushaf haline getirilmişti. Ayetler ve surelerinin toplanması, onun eksiksiz zamanımıza kadar gelmesinde ve muhafazasında büyük rol oynadı. Böylece Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve bu işte ona destek çıkanlar büyük bir hizmet gerçekleştirdiler.

İkincisi: Kuran'ın Mushaf haline getirilmesinden şunu anlıyoruz ki, "Kurrâ" onu muhafaza etmek için ezberliyorlardı. Çünkü yetmiş kadar hafızın şehit olması üzerine Kur'ân ayetlerinin kitap haline getirilmesi fikri ortaya çıkmıştı.

Üçüncüsü: Büyüklerin sözlerini okumak, anlamak ve ezberlemek önemli olduğu gibi, Ezel ve Ebed Sultanı olan Yüce Allah'ın Kelâmı Ezelisini, kitapların en güzelini okumak, anlamak ve ezberlemek de

önemliydi. Hatta ondan bir ayet, bir sure ezbere bilmek ve anlamını öğrenmek bile önem arz ediyordu.

Dördüncüsü: Hafızlık sonradan ortaya çıkarılmış bir “bidat” değil, Resul-i Ekrem ve Raşit Halifeler döneminden beri var olan güzel bir uygulamadır. Bu noktadan Kuran’ı bol bol okumak, mesajlarını öğrenmek, ona uymak teşvik edildiği gibi, hafızlık da teşvik edilmelidir.

Beşincisi: Sahabilerin hepsi “hafız” olmasa da Kur’an’dan çok yerleri ve sureleri ezbere biliyorlardı. Hem bunları Allah Resulü’nden gördükleri üzere namazlarda okuyorlardı. Resulullah da şöyle buyurmuştu:

“Bir kimsenin içinde Kuran’dan bir şey olmazsa, o harp olmuş ev gibidir.”

Altıncısı: Peygamber Efendimiz (a.s.m.) “nazil olan Kur’an ayetlerini hafızasında tutar, derhal vahiy kâtiplerine yazdırır, yanındakilere ve namazlarda okurdu”^[463] Demek ayetleri ilk hafızasında tutan, ezberleyen, onları vahiy kâtiplerine yazdıran, hafızasından okuyup tebliğ eden Resul-i Ekrem’di.

Yedincisi: “Kuran’a ancak temiz olanlar dokunabilir”^[464] buyrulduğuna göre, onun bir şey üzerine yazılması gerekiyordu. Çünkü yazılmayan ayetlere, onların sahifelerine dokunmak mümkün olmaz. Ayrıca, “innehu le kurân’un kerimün fî kitâbin meknûn.”^[465] Ayetleri onun kitap haline getirilmesine işaret ediyordu.

Sekizincisi: Kuran-ı Kerim’in toplanması esnasında, yazılı ayetlerle birlikte, her ayet için iki şahit istenmişti.^[466]

Dokuzuncusu: Hz. Peygamber (a.s.m.) vefat etmeden az önce vahiy kesilmiş, o nazil olan ayetlerin nerelere konacağını söylemişti. Onun vefatından sonra Abdullah b. Mesud, Ubey b. Ka’b ve Hz. Ali şahsi olarak Kuran’ı cem etmişlerdi. “Fakat bunlar şahsi olduğundan, usûl ve tertipleri başka başkaydı”^[467]

16. Bahreyn’de Münzir b. Numan ve Hatam Olayı

Bahreyn’e ordu komutanı olarak,^[468] asıl adı Abdullah olan A’lâ b. Hadrami tayin edilmişti. Hz. Peygamber’in (a.s.m.) vefatından az önce ona itaat etmiş olan Basra sahilindeki Bahreyn de isyana

katıldı. Bilindiği gibi, Abdulkays ve Bekr b. Vâil adlı iki kabile Bahreyn’de toplanmışlardı. Sonradan Abdulkays kabilesi İslam’a dönmüşse de; diğeri irtidadında devam ediyordu. Bekir b. Vail kabilesi içinde Hatam adlı şeyhu’l-meşâyih vardı. Bu herkesi mürtetlerin/irticacıların başına toplamış, etrafa memurlar göndermişti. Bahreyn Hükümdarı ilan edilen Münzir b. Numan da, onun yanında yerini almıştı. Münzir eski Hire sülalesine mensup biriydi. İrtidat ve isyan başkent Hacer’de başlamıştı. Vali A’la, isyan üzerine kendisini, Hacer’in kuzeyindeki bir kalede muhafaza etti. O havalide, İslam’dan ayrılmayanlar da A’lâ b. Hadrami’ye iltihak ettiler. Halid b. Velid (r.a.) Müseylime’nin hakkından geldikten sonra, Hacer üzerine yürüdü.^[469] Hatam; ordusu etrafına hendek kazdırdı. Günlerce İslam güçlerine karşı şiddetle çarpıştı. Akşam dinlenilip gündüz savaşıliyordu. Bir gece mürtet ve müşriklerin sarhoş oldukları haberi alınınca, gece baskını ile orduları dağıtıldı. Kimi esir edilip kimi öldürüldü. Geri kalanlar can derdine düşüp dağıldılar. Böylece bir büyük problemin daha önü alınmış oluyordu. Ganimetler taksim edildi. Buradaki sarhoşluk konusu irtidadın bir sebebine de işaret etmekteydi.

Bunlardan başka; Umman’da peygamber olduğunu iddia eden Ezdli Lakit b. Malik Hz. İkrime tarafından bozguna uğratılıp, askerlerinden on bini öldürüldü. Pek çok ganimet alınıp beşte biri Medine’ye gönderildi.^[470] Sonra İkrime askeriyle Mehre’ye gidip bir başka toplulukla savaştı ve onları yendi. Oradan Güney Arabistan’a Yemen’e gitti ve derken bütün mürtet hadiseleri bitti.

17. Irak Savaşları (12. Yıl/633 Mart)

Hicretin on ikinci yılı Muharreminde Hz. Ebu Bekir (r.a.) Halid b. Velid’i (r.a.) Arap Irak’ının fethiyle görevlendirdi.^[471] Hz. Halid (r.a.) on bin atlı ile oraya gitmiş, askeri yeni katılımlarla on sekiz bine ulaşmıştı. O Hirelilerle^[472] cizye (onları savunma ücreti) olarak 90.000 veya 60.000 altın vermeleri karşılığında anlaştı. Hire kiralı Beşinci Münzir, 602’ de İkinci Hüsrev (590-628) tarafından ortadan kaldırılmıştı. Hire Sasani yönetimine bağlı bir bölgeydi ve Sasanilere karşı yapılacak bedevi saldırılarına karşı bir sınır karakolu olarak bilinirdi.^[473] Bir zamanlar Lahmilerin başkenti olan bu şehir şu sıralar eski önemli durumunda değildi.

17.1. Hire Antlaşma/Muahede Belgesi

Halid b. Velid (r.a.) 12/633 senesi Rebiülevvelinde; Sasanilere bağlı Hire yönetimi ile bir antlaşma yapmış, barışla Hire'yi fethetmişti. Hire Fırat'ın batı kıyısında, Kufe'nin güneyinde verimli bir yerleşim merkeziydi.^[474] Bu antlaşma metni şöyleydi:

“Bismillahirrahmânirrahim:

Bu (yazı); Halid b. Velid'in Adiy'in iki oğlu Adiy ve Ömer, Amr b. Abdulmesih İyâs b. Kebiysa ve Hîrâ b. Ekkâl ile antlaşma yaptığı şeydir.

Hireliler de buna razı oldu ve onu onlara (adı geçenlere) emrettiler.

(Halid) yüz doksan bin dirhem üzere, onlarla muahede yaptı. Her halükârda bu karşılık/para dünyadaki (inzivaya çekilmemiş) ruhban ve keşişlerinden alınacaktır, ancak dünyadan kendini çekmiş ve onu terk etmiş olanlardan değil. Eğer o (yönetici); onları bundan engellemezse, kendilerini engelleyinceye kadar, onlara (Hirelilere) hiçbir şey/cezalandırma yoktur. Eğer eylemle veya sözle, sözlerinden cayarlarsa; o zaman zimmet (cizye karşılığında, onları düşmana karşı koruma, mal ve can güvenliği teminatı) onlardan kalkmış olur.”

17.2. Ayrıntılı Antlaşma Metni

Halid b. Velid'in (r.a.) Hirelilerle yaptığı cizye antlaşmasını, daha ayrıntılı tarihi belgeler olarak da şöyle görmekteyiz.

“Bismillâhirrahmânirrahîm

Mutlaka Resulullah sallallâhu aleyhi ve sellem'in halifesi Ebu Bekir –Yüce Allah ondan razı olsun– Yemamelilere zaferden sonra; Araplardan ve Acemlerden/Arap olmayanlardan oluşan Iraklılar üzerine yürümemi; onları senası yüksek olan Allah'a, onun Resulü aleyhisselama çağırmamı ve onları cennetle müjdeleyip, cehennemle korkutmamı emretti. Eğer çağırma icabet ederlerse; Müslümanlar lehine olan her şey onlar lehine, Müslümanlar aleyhine olan her şey de onlar aleyhinedir.

İşte Hire'ye kadar geldim. Bana karşı Taylı İyas b. Kubaysa; Hirelilerin reislerinden bir grup insan içinde geldi. Onları, Allah'a ve Resulü'ne çağırdım. Onlarsa icabet etmekten kaçındılar. O zaman onlara cizye veya savaş önerdim. Onlar da şöyle dediler:

‘Seninle savaşı hiç ihtiyacımız yok (savaşmayacağız). Fakat cizye vermede, bizim dışımızdaki Ehl-i Kitap’la karşılıklı barış yaptığın üzere, bizimle de barış yap.’

Onların sayılarına baktım. Onları yedi bin adam gördüm. Sonra onları ayırttım. O sayıda bin adamı yaşlı, hasta ve zayıf buldum, onları bu sayıdan çıkardım; üzerine cizye konulacaklar altı bin oldu. Onlar da benimle; altı bin (dinar) üzerine barış yaptılar.

Onlara şunları da şart koştum ki:

Tevrat ve İncil sahipleri üzerine alınan, Allah’ın ahdi/antlaşması ve misakı; mutlaka onlar üzerindedir ki; antlaşmaya muhalefet etmeyecekler, hem Müslümanlara karşı Araplardan ve acemlerden olan kâfirlere yardım etmeyecekler, ayrıca Müslümanların avretini/güçsüz ve eksik yönlerini onlara göstermeyecekler. Böylece; Peygamberinden aldığı ahd/antlaşma, misak ve zimmetin/teminatın en sağlamı ile Allah’ın aldığı ahd/antlaşma ve misak/sağlam söz onlar üzerinedir.

Eğer aykırı davranırlarsa, onlar için hiçbir zimmet/teminat ve aman (mal ev can emniyeti) yoktur. Eğer onlar, bunu/antlaşmayı korurlar, ona riayet ederler ve onu (gereklerini) Müslümanlara verirlerse; antlaşma yapılan konudaki şeyler onlar lehinedir. Bize de onlar lehine olanı korumak düşer. Eğer Allah; bize fetihler açarsa onlar zimmetleri üzerinedirler (statüleri sürüp gider). Böylece Allah’ın ahdi ve misakı; ahd misak cinsinden peygamberi üzerine aldığı en şiddetlisi ile onlar üzerinedir. (Aykırı davranırlarsa) bir bu kadarı da kendileri aleyhinedir.

(Ayrıca) onlara şunu da yaptım: İş yapamaz duruma gelen yaşlı, kendisine bir musibet gelen kimse veya zengin fakir düşüp dindaşları kendisine sadaka veren kimsenin cizyesi kaldırılmıştır. Ona ve ailesine; hicret yurdu ve daru’l-İslam’da/İslam ülkesinde oturduğu sürece; Müslümanların hazinesinden bakılır. Eğer hicret yurdu ve İslam ülkesi dışına çıkarsa; ailesine nafaka/geçimlik vermek Müslümanlar üzerine değildir.

Hem onların kölelerinden bir köle, Müslüman olup Müslüman pazarlarında oturtulursa, değerini düşürmeden ve aceleyle getirmeden, böylelerine biçilen değer en yükseğine satılır, parası (gayr-i Müslim) sahibine verilir.

Hem savaş kıyafeti dışında; giyimlerinde Müslümanlara benzememeksizin, giydikleri kıyafetler onlara (Hireliler ve ehl-i zimme'ye) aittir. Onlardan bir kimsede savaş kıyafeti (zırh, elbise, kalkan vb.) bulunursa; bu giyeceğinden sorguya çekilir. Eğer ondan dolayı bir çıkış yolu bulursa (bulur) yoksa kıyafetinden üzerinde olanı kadarı ile cezalandırılır.

Ve onlara, Müslümanların beytülmaline verinceye kadar, üzerinde barışa vardığım şeyi (cizyeyi) toplamayı da şart kıldım. Valileri kendilerindendir. Eğer Müslümanlardan yardım isterlerse; istekleri üzere kendilerine yardım edilir. Yardım besini de, Müslümanların beytülmalindendir.”^[475]

Halid b. Velid'in (r.a.) kaleme aldığı bu belgeler; kurumlar, savaşların ve fetihlerin niçin yapıldığı, cizyenin konuşulduğu ve uygulanışı, ehl-i zimmeye yaşama, mülk edinme, din tutma hakkı ve hürriyetinin verilmesi, insan hakları, Müslüman olan kölelerin gayr-i Müslimlerden alınması, farklı din mensuplarının giyimlerinin farklılığı ve vergilerin toplanması konularında önemlidir.

Hire Valisi İyas b. Kubeysa'nın yaptığı anlaşmayı Sasaniler hoş karşılamadı. Hz. Halid b. Velid (r.a.) ordusuyla savaşmak için İran'ın en büyük devlet rütbesini alan Hürmüz,^[476] Hufeyr mevkiine gelip orayı tuttu. Şehzadelerden ve meşhur kahramanlardan Kubat ve Enuşcan'ı yanına almıştı. Harpten önce iki ordu komutanı Hz. Halid'in (r.a.) meydan okuması ile yaya olarak iki ordu arasına çıktılar ve teke tek vuruştular. O zamanlar bu gelenektir. Kahramanlar savaş öncesi ortaya çıkar ve vuruşurlardı. İlk hamleden sonra İslam Komutanı Halid b. Velid (r.a.) Hürmüz'ü kucaklayıp yere düşürdü. Onu öldürüp kıyafetini giydi. Hürmüz'ün en yüksek rütbeye işaret olan tacı çok kıymetliydi. Derken savaş başladı, Sasani askeri bozuldu, ancak iyi atlılar kaçarak kurtulabildi. Ganimet mallarının beşte biri Medine'ye gönderildi. Karen adlı İran komutanı yenik ordudan kaçanları da ordusuna katarak; Kubad ve Enuşcan'la birlikte İslamlarla savaştılar ve çok geçmeden üçü de öldürüldü. 30.000 İran askeri öldürülüp, birçoğu da Fırat'ın doğu yakasına geçmek ve kaçmak isterken Fırat'ta boğuldu. Çok ganimet alındı. Çiftçilere cizye vergisi konuldu ve kendilerine dokunulmadı. Harpte birçok esir de alınmıştı.

17.3. Velece ve Leys Savaşları (12. Yıl/Nisan 633)

Hız. Ebu Bekir (r.a.) döneminde başlatılan Bizans ve Sasani topraklarının fethi dikkat çekicidir: Nasıl olmuş da bu toprakların fethi müyesser olmuştur? Fethi kolaylaştıran sebepler nelerdir? Bunlardan bazılarını şöyle sıralaya biliriz:

Bizans ve Sasaniler, iki rakip devletti. Aralarında çağlar boyu süren savaş onları güçsüz ve mecalsiz bırakmış ve yormuştu.

Savaşların getirdiği ağır vergiler, her iki devlet halkını bıktırmış, sadakatlerini ve devletlerine bağlılıklarını azaltmıştı.

Suriye ve Mezopotamya'da özellikle hudut boylarında Arap kabileleri vardı. Bunlar kendi milletlerinden olan Müslümanlara karşı savaşıysa da, sonradan onların yanında yer almaları zor olmadı.

Suriye ve Mısırdaki Monofizitler, Irak ve İran'da Hristiyan Nesturiler ortaya çıktı. Hristiyan kilisesi içindeki ayrılıklar ve bunlara olan baskı ve zulümler de İslam ordularının hızlı ilerlemesine sebep oldu.

Yeni fatihler tarafından konulan cizye (tribut, capitation) eski vergilerden daha azdı, artık herkes dininde ve mezhebinde hürdü. Bin yıllık Roma hâkimiyetine İslam'la ayağa kalkan doğu son veriyordu.^[477]

Sasani askerinin son iki bozgunu İranlıları telaşlandırdı. Hemen komutan Endirezgar'ı İslamlarla savaş için bu bölgeye gönderdiler. Yanına Behman adında bir ordu komutanı da verdiler. Halid b. Velid (r.a.), Safer ayında, Hire ile Keşker arasındaki Velece'de (Basra Körfezi kuzeyinde) onlarla tekrar vuruşup yendi.^[478] Ordu komutanı Endirezgar kaçarken susuzluktan öldü.

Bu harpte Arap asıllı Hristiyan Vailoğulları'ndan esirler alındı. Bunlar Leys köyünde Esved Aceli komutasında toplandılar. İranlı komutan Behman da oraya yakındı. Durumun tehlikesini anlayıp Câbân'ı yerine vekil bıraktı. Câbân Safer ayında Leys'e geldi. Araplar yakınında ordugâhını kurdu. Ordusu, yemek için sofralarını sermişken, ilerden İslam ordusu görüldü. Yemekten önce mi, sonra mı savaşalım derken Câbân; "İmkân verilirse yemek yiyebilirsiniz" dedi ve İslam ordusu bu sırada saldırıya geçti. İranlılardan 70.000'den çok kişi öldürüldü.

Sasaniler Velece'de bir kez daha yenilmişlerdi. Savaşın sonra, sürekli arpa ekmeği yiyen ve elek kullanmayan Müslümanlar,

gördükleri karşısında şaşırılmışlardı. Elenmiş undan yapılan beyaz yufkayı önce ceylan derisinden yazı kâğıdı sandılar, sonra ekmek olduğunu anladılar ve yediler. Ordunun galibiyeti Medine'ye bildirildi. Bu başarıyı ve durumu Hz. Ebu Bekir (r.a.) şöyle değerlendirmişti:

“Kadınlar Halid gibi bir er doğuramazlar.”

Uhud'da Müslümanların bozgununa sebep olan Halid b. Velid (r.a.); Allah'ın çekilmiş bir kılıcı olarak İslam zaferlerine sebep oluyordu. Böylece güney Babilonya beklenmedik şekilde ve kolayca Müslümanların eline geçiyordu.

Aynı yıl Rebiülevvel ayında (Mayıs 633) Halid b. Velid (r.a.) ordusu tarafından sulh yoluyla Hire, Hire'den sonra, Fars zahirelerinin ambarlara konduğu Anbar^[479] kuşatıldı ve fethedildi. Aynu Temr Kalesi'nin fethinden sonra da, Arap Hristiyanların antlaşma bozmaları üzerine Kuzey Arabistan'daki Dumetul-Cendel fethedildi. Bunların hepsi 12/633 yılı içinde gerçekleştirilmişti.

17.4. Sasani Yöneticilerine İki Mektup

Halid b. Velid (r.a.), Irak'ı/Mezopotamya'yı fethederken, zaman zaman Sasani komutanları ve yöneticilerine mektuplar da yazmıştı. Bu mektuplar, sahabilerin psikolojisini ve ruh dünyalarını açıklığa kavuşturması açısından da önemliydi. Bu açıdan birkaç örnek sunmakta fayda vardır:

Halid b. Velid (r.a.), Sevad'ın^[480] bir yanını; yani Fırat'ın Basra Körfezi'ne yakın batı yakasını fethettikten sonra,^[481] o sırada Dicle'nin doğu yakasını elinde tutan Sasani yöneticilerine şu iki mektubu yazmıştı:

“Bismillâhirrahmânirrahim.

Halid b. Velid'den Fars meliklerine/yöneticilerine:

Bundan sonra derim, bütün hamdler Allah'a mahsustur ki; o sizin düzeninizi bozdu. Hilenizi etkisiz kıldı ve sözünüzü (birliğinizi) dağıttı. O size bunları yapmasaydı; bu durum sizin için daha kötü olurdu. Öyleyse emrimize girin; biz de sizi ve toprağınızı (size) bırakalım ve sizden başkalarına (daha öteye) geçelim. Yoksa sizin yaşamayı sevdiğiniz kadar ölümü seven bir topluluk eliyle, hoşlanmadığınız bir galibiyet gerçekleşecektir.”^[482]

İkinci Mektup da şöyleydi:^[483]

“Bismillâhirrahmânirrahim.

Halid b. Velid'den; Rüstem'e, Mehran'a ve Fars yöneticilerine.

Selam hüdaya/doğru yola uyanlara. Gerçekten size karşı; kendinden başka bir ilah olmayan Allah'a hamd ediyorum. Muhammed de onun kulu ve Resulü'dür.

Bundan sonra derim, hamdler Allah'a mahsustur ki; hizmetinizi dağıttı, birliğinizi parçaladı, söz birliğinizi bozdu, gücünüzü gevşetti ve ülkenizi elinizden çekip aldı.

Yazım size ulaştığı zaman; bana rehinler gönderiniz, benden zimmet alınız (teminat akdi yapınız) ve benim için cizye toplayınız. Eğer (bunları) yapmazsanız; kendisinden başka hiçbir ilah olmayan Allah'a yemin ediyorum ki; ölümü, yaşamayı sevdiğiniz gibi seven bir kavimle mutlaka size geleceğim.”^[484]

Bu mektupları o, hicretin on ikinci yılında (M.633) yazmıştı. Mektuplarda Allah'ın yardımından söz ediyor, Sasanilerin o günkü durumunu gözler önüne seriyor ve onlara korku veriyordu. Ayrıca; mektuplarda, askerlerinden şöyle söz etmekteydi:

“Kavmun yuhıbbûne'l-mevte, ke hubbikumu'l-hayât=Ölümü hayatı sevdiğiniz gibi seven bir topluluk.”

Burada; fetih zihniyetinin; iman ve ahiret inancı üzerine oturduğu görülmekteydi. Onun askerleri ölümü hayat gibi veya ondan daha çok sevebilen insanlardı. Onlar fetihler ve şehitlik için hayatlarını ortaya koymaktan çekinmiyorlardı. Bu, en büyük ve önemli sermayenin ortaya konulmasıydı, en büyük fedakârlıktı. Ebette Allah bu derece fedakâr olanları başarıya götürecek ve muzaffer edecekti. Gerçek imanı elde eden bir Müslüman'ı, korkunç zannedilen ölüm bile korkutamamaktaydı. Çünkü onların imanında ölmek; ikinci hayata, şehitliğe, ebediyette dirilmektir. Ölüm gerçek hayata geçiş, ahiret yurduna davet, cennet bağlarına varış, ebedi dostlara kavuşma ve bütün sıkıntıların bitişiydi. Bu iman; ölümden kaçmak yerine ona atılıyor, korkmak yerine onu sevebiliyordu. Belki de onların en etkili silah ve güçlerinden biri buydu. Müminler, kâfirler kadar ölümden ürkmüyor ve korkmuyorlardı.

17.5. Halid b. Velid'e (r.a.) Şam'a Yürüme Emri

Artık Halid b. Velid (r.a.) ve Müsenna b. Harise Mezopotamya topraklarında Sasanilere karşı savaşıyordu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) ayrıca, 634 senesi ilkbaharında Suriye'ye de iki ordu sevk etmişti. Bunlardan Amr b. As (r.a.) komutasındaki birinci ordu, Filistin'in güney doğusunu fethetti, Yezid b. Ebu Süfyan (r.a.) ve Ebu Ubeyde (r.a.) komutalarındaki ikinci ordu da Moab'tan Bizans topraklarına girmişti.^[485] Hz. Halid (r.a.) ve Müsenna Mezopotamya'da iken, Şam beldesi başkomutanı Ubeyde b. Cerrah Halife'den şöyle yardım istedi:

“Rahman ve Rahim olan Allah'ın adına;

Bundan sonra derim ki; Rumlar ve ülke halkı, Araplardan onların dini üzere olanlar, Müslümanlara karşı elbirliğiyle savaşa karar verdiler. Biz de zafer ve Rabbin vadini yerine getirmesini umuyoruz, onun âdeti (sünnetullahı) en güzeldir. İnşallah ben de; durumu bilesin diye, bunu sana bildirmek istedim.”^[486]

Hz. Ebu Bekir (r.a.); çok geçmeden mesajı aldı, konuyu hilafet şurasında görüştü ve danışma kurulunun kararı üzerine Irak Orduları Baş Komutanı Halid b. Velid'e (r.a.) şu mektubu yazdı:

“Bundan sonra derim ki:

Mektubum sana ulaşınca Irak'ı terk et, oraya geldiğinde orada olan Iraklıları (Müsenna ve askerlerini orada) bırak. Yemame'den seninle Irak'a gelen arkadaşlarından, kuvvetlerin içinde hafif olarak (ağırlıklarını bırakarak) git. Onlar yolda sana arkadaş olurlar, Hicaz'dan Şam'a gelinceye kadar zaten sana gelmişlerdi (beraber olmuştunuz).

Ebu Ubeyde b. Cerrah'a ve Müslümanlardan onunla onlara katılırsın. Onlarla birleşince; topluluğun emiri/komutanı sensin. Sana selamlar.”^[487]

Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) mesajı Halid b. Velid'e (r.a.) Hire'de ulaşmıştı. O, 12. yılın Zilhiccesinde (M. 633) gizlice hacca gelmiş^[488] ve hacdan yeni dönmüştü. Şu halde bu mektup 13. yılın Muharreminde (M. 634) yani yeni yılın başlarında ona ulaşmalıydı. Halife'nin mesajını, Abdurrahman b. Hunejl el-Cumahi (r.a.) getirmişti.

17.6. Halid b. Velid (r.a.) ve Halife'nin Ubeyde'yle Haberleşmesi

Halid b. Velid Aynu't-Temr'den ordusu ile Şam'a doğru yola çıkınca; Şam ordusuna ve oradaki askerlere, gelişini şöyle haber verdi:

“Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla;

“Halid b. Velid'den, mümin ve Müslümanlardan Şam toprağına (ülkesine).

Selâmun aleykum. Sizden dolayı kendisinden başka hiçbir tanrı olmayan Allah'a hamdediyorum.

Bundan sonra derim ki: İslam'la bizi aziz eden/yücelten galip kılan, diniyle bizi şereflendiren, nebisi Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellemle bize ikram eden (yücelten) ve imanla bizi üstün kılan Rabbimizden; geniş bir rahmet olan nimetini tamamlamasını istiyorum.

Ey Allah'ın kulları! Allah'a hamd ediniz ki, sizi (ve size olan nimetlerini) arttırsın. Ayrıca, afiyetin tamamına (nimet ve bağışlamasına) arzulu olunuz ki; onu sizin için sürdürsün ve büyük nimetlerine şükredenlerden olunuz.

Size doğru gelmemi emreden, Resulullah'ın (a.s.m.) halifesinin mektubu bana geldi, ben de çok hızlı ve çabuk oldum. Sanki süvarilerim, askerler içinde üzerine yağmur gibi düşmüştür (yakında oradayım). Hepimiz Allah'a sığındık, size iman yeter. Ayağımızı da yere sağlam bastık, size İslam üzere olmak yeter. Hepimiz rızıklandık, size mücahitlerin sevap güzelliğı yeter. Esselâmu aleykum.”[\[489\]](#)

Halid b. Velid Şam'la Irak arasını bölen çölden geçerken de; Şam ordusuna bir mektup yazmıştı.[\[490\]](#) Ayrıca; onun Suriye güçlerine katılmasını emreden Halife; o sırada Ubeyde b. Cerrah'a da bir mektup göndermiş, Halid'in geleceğini ve başkomutanın o olacağını ona şöyle bildirmişti:

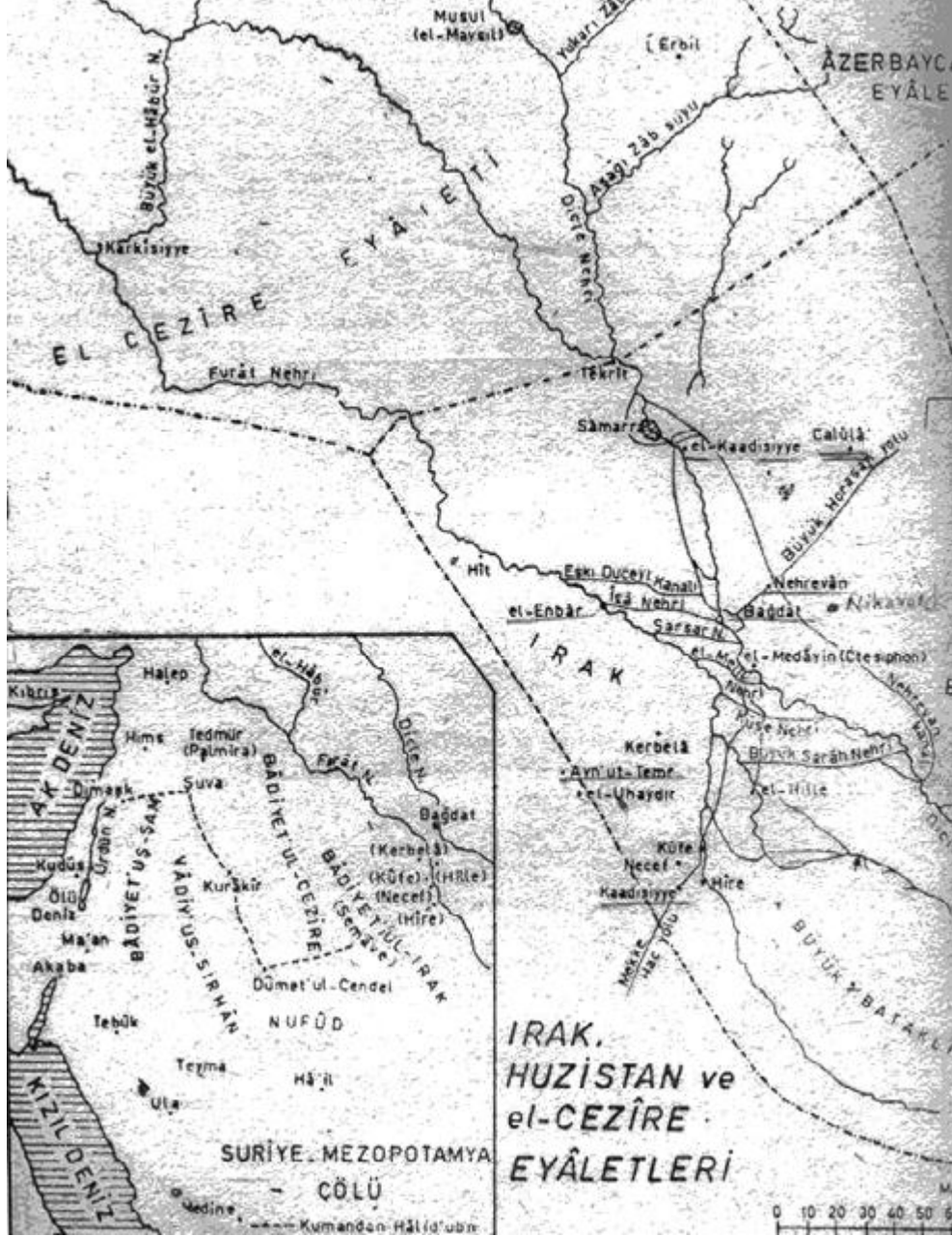
“Rahman ve Rahim olan Allah'ın adına:

Bundan sonra derim, ben Halid'i Şam'da Rumlarla savaşa (komutan) atadım.

Sen de ona muhalefet etme, onu dinle ve ona itaat et. Mutlaka, senin ondan hayırlı/daha iyi olduğunu bile bile, onu senin üzerine

görevlendirdim. Fakat savaş konusunda onda, sende olmayan bir anlayış olduğuna inandım.

Allah bize geniş doğruluk yolunu göstersiz. Allah'ın rahmeti ve bereketi üzerine olsun.”^[491]

Şekil 10: Irak, Huzistan ve el-Cezire Eyaletleri. Hitti, I, 217.

17.7. Yermuk Savaşı (13. Yıl /Ağustos 634)

Halid b. Velid halifenin ilk emriyle yerine Müsenna b. Harise'yi bırakıp, kuvvetlerinin yarısıyla yardım için Şam'a^[492] yöneldi. Yanında 10.000 atlı vardı. Önce Siva'ya, oradan Erek ve Tedmür'e gelip, sonra Havârin'e ve Dımişk (Şam) yakınındaki dağ yokuşuna ulaştı. Merc-i Raht mevkiinde paskalya (yortu) gününde Hristiyan Gassani kuvvetleriyle karşılaştı ve onları yendi. Geldiği yerlerin ahalileri sulh ve cizye ile kendisine itaat ettiler. Dağın yokuşunda, Resulullah'ın (a.s.m.) Ukab/Karakuş adlı siyah sancağı açıldı, sancağın açılmasıyla asker moral buldu.^[493] Oradan süratle Busra'ya (Eski Şam) geçti. Orada ansızın bir Rum ordusuna saldırdı. 30 Temmuz 634'te, Ecnadin mevkiinde önemli bir zafer kazanıldı. Gassanilerin önemli bir kenti olan Busra, fazla direniş göstermeden sulhla teslim oldu. 23 Ocak 635'te, Ürdün'ün doğusunda, bölgenin ulaşımını kontrolde tutan Fihl (Fahl, Pelle) Savaşı Müslümanların zaferiyle sonuçlandı. 25 Şubat 635'te ise Dımişk'ın kapılarını açacak Mercü's-Suffer Zaferi kazanıldı. Sonra Halid b. Velid Şam kapılarında göründü ve altı aylık bir kuşatmadan sonra, 635 Eylülünde Dımişk/Şam teslim oldu ve bir anlaşmayla kuşatma son buldu.^[494] Halid b. Velid Rebiülevvel (Mayıs 634) ayında Yermuk ovasındaki Müslüman kuvvetlerle birleşti. Tarihler Halid b. Velid'in kısa zamanda askeriyle Şam'a intikalini, büyük bir başarı olarak değerlendirirler. Gerçekten yaz zamanı, bu kadar büyük mesafeyi süratle geçip Suriye'ye ulaşmak; neticeleri bakımından da önemli olmuştur.^[495]

Müslümanların ilerlediklerini gören ve bunu önlemeye çalışan Herakl, kardeşi Theodoros'un komutasında elli bin kişilik bir ordu kurdu. İmparatorun Yermuk ovasında 240 bin kadar askeri vardı. İslamlar ise Ürdün'ün doğusuna açılan Yermuk vadisinde kırk altı bin askerle toplanmışlardı. İçlerinde bin kadar sahabe bulunuyordu. Bunlardan yüzü Bedir kahramanlarındandı. Romalılar askerlerini binli alaylara taksim ettiklerinden, İslam ordusunda da öyle yapıldı. Binli alaylara kürdûs adı verildi.^[496] İslamiyet her türlü fen ve tekniğin Müslüman olmayanlardan alınmasına karşı çıkmıyordu. Binli alay uygulaması İslam ordularına girmiş oluyordu. Bilim ve teknoloji müminlerin "kaybolmuş malı" telakki ediliyordu.

Halid b. Velid'in Irak'a gelmesine kadar başkomutanlık Ebu Ubeyde'de olmasına rağmen, her komutan kendi ordusuna emir

vererek savaşırdı. Fakat Yermuk'te Hz. Halid onları bir kumandada topladı. O yıl Recep ayı başlarında savaş başladı. Komutanlık, bir gün Hz. Halid'e, ertesi gün Ebu Ubeyde'ye geçecekti. Halid b. Velid'in konuşması ile buna karar verildi. İlk savaş günü komutanlık Hz. Halid'indi. Ordu; beşe (hamis) ayrıldı: Alaylar, kalb/merkez, meymene/sağ taraf, meysere/sol taraf, mukaddeme/öncüler ve sakâya (artçılar) olarak bölündü. Ebu'd-Derda ordu kadısıydı. [497]

20 Ağustos 636'da sıcak ve sert bir rüzgâr vardı. Bu tam da Müslümanların istediği şeydi. Çölün çocukları yıldırım gibi düşman üzerine atıldılar. İki taraf birbirine hücumla başladı Medine'den bir haberci geldi. Yanında bir mesaj getiriyordu. Mesajdan anlaşıldığına göre Hz. Ebu Bekir (r.a.) vefat etmiş, yerine Hz. Ömer (r.a.) halife olmuştu. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) vefatı üzerine başkomutanlığa Ebu Ubeyde (r.a.) tayin edilmişti. Ölüm haberi orduya duyurulmadı, "Medine'den imdat gönderilmek üzeredir" haberi yayıldı. Ayrıca gün komutan değiştirme günü değildi. [498]

O sırada Rum generallerden Yorgi adında biri ilginç bir diyalogdan sonra Müslüman oldu ve İslam askerleri arasına girdi. İki rekât namazdan sonra Doğu Roma askerlerine karşı savaşmaya başladı. Bu durum Rum askerlerin moralini bozdu. Nihayet Halid b. Velid merkeze şiddetle hücum etti ve Romalılar mağlup oldular. Bizanslı askerler, Ermeni kuvvetler ve ücretli Hristiyan Araplar, sarp nehir yatağı Rukkaad vadisine püskürtüldüler. Birçoğu geri çekilirken Yermuk uçurumlarına düşüp öldü. Nehir yatağından çıkmaya çalışanlar öbür tarafta imha edildi. Romalıların kaybı yüz bin kadardı. İslamlar üç bin şehit verdiler.

Yermuk Savaşı Roma başkomutanı Theodoros savaş alanında öldürülmüştü. [499]

Yermuk büyük bir zaferdi ve bütün Şam topraklarını ve kapılarını Müslümanlara açmıştı. Bu zafer Anadolu kapılarını Türklere açan Malazgirt zaferine benziyordu. Artık Suriye ebediyen Müslüman ülkesi oluyor ve Doğu Roma'nın elinden çıkıyordu. Burası Roma'nın en önemli eyaletlerinden biriydi. Heraklius Antakya'ya çekilmiş ve Suriye'den ayrılırken şöyle demişti:

"Ey Suriye, elveda! Düşman için şimdi burası ne mükemmel bir ülke olacaktır." [500]

17.8. “Ordular Fetihlerle Çoktur”

Yermuk Savaşı henüz başlamamıştı. İki ordu karşı karşıya duruyordu. Müslüman askerlerden biri Romalılara bakarak şöyle dedi:

“Mâ eksera’r-rûme ve ekalle’l-müslimûn =Rumlar ne kadar çok, Müslümanlar ne kadar az!”^[501]

Gerçekten sayıca durum böyleydi. İki yüz bin Rum’un karşısında kırk altı bin kadar İslam askeri vardı. Rumlar, İslamların beş katından fazlaydı. Fakat keyfiyet açısından durum öyle miydi acaba? Halid b. Velid’in askerleri içinde, bin sahabe vardı. Şahadet aşkıyla yanan Bedir kahramanlarından yüzü de; şu an ordusundaydı. Bunlardan başka ordusu içinde varlığı “bir orduya bedel” Ka’ka b. Amr gibi yiğitler bulunuyordu.

Sağ kanat komutanları, Amr b. As ve Şurahbil b. Haseneydi. Sol kanadı Muaviye’nin ağabeyi Yezid b. Ebu Süfyan komuta edecekti. Ka’ka bin kişilik alayı yönetecekti. Bunlardan başka, her kürdûsun başına gözünü budaktan sakınmayan kimseler getirildi. Ebu Süfyan ordu vaizi;^[502] Ebudderda ordu kadısıydı. Öncülerin^[503] başında Kubâs b. Eşcem, artçıların^[504] başında Abdullah b. Mesud vardı. Ordu başkomutanı da; hiç yenilmemiş savaş dâhisi Halid b. Velid’di. Halid b. Velid askerin sözünü duymuştu, ona şöyle karşılık verdi:

“Ordular ancak fetihlerle çoktur ve yenilgilerle azdır.”^[505]

Bu tarihi söz; çok anlamlıydı. Evet, ordular galip ve muzafferse çok ve kuvvetli, yenildilerse az ve zayıf değil miydiler? Orduların büyüklüğü ve gücü sayılarıyla değil, zaferleriyle kendini belli edecekti. Sayıları ne olursa olsun, yenenler çok ve büyük hükmündeydi, yenilenlerse az ve küçük.

Ayet ne diyordu:

“Nice küçük topluluklar, Allah’ın izni ile nice büyük topluluklara galip gelmişlerdir. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir.”^[506]

Demek küçük topluluklar sabırla daha büyük olabiliyor ve daha büyük toplulukları yenebiliyorlardı. Ayrıca; kâfirlerin, dalâlet cephesinin sayıca çokluğundan dolayı yılgınlığa düşmemeli ve ümitsizliğe kapılmamalıydı. Allah’ın rahmetinden ümit kesilmemeliydi Allah isterse ve izin verirse, azlar çoklara galip gelebilirdi. Galibiyetin sırrı da; üç türü ile sabırdıydı: İlk zamanlar Müslümanların sayıları

azdı. Bir kişi birkaç kişi ile savaşmak zorunda kalıyordu. Yermuk'ta da durum böyle olacaktı. Fakat çoğu zaman keyfiyetçe, nitelikçe büyük ve güçlü olanlar; kemiyetçe, nicelikçe büyük olanlara galip olmuşlardı.

Nitekim savaşın sonucu Halid b. Velid'in sözünü doğru çıkardı. Sayıca az olanlar; galip olmuştu. İslam fetihlerinin önemli amillerinden biri de; "keyfiyetçe büyüklük" ve üç türü ile "sabır"dı. Allah; zorluklara, belalara, ibadetlere ve günahlara direnip dayanabilenlerle beraberdi. Savaş da bir sabır, bir mücahede ve bir mücadeleyleydi.

İkrime ve Ka'ka; Halid b. Velid'in (r.a.) emriyle savaşı başlattılar. Bu atlı kuvvetler Romalılara hücum ediyorlardı. İşte bu sırada Medine'den berid (haberci) gelmiş ve Halife Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) vefatını bildirmişti. O sırada Rum komutan Yorgi/Çerçe; iki ordu arasına çıktı ve karşısına Halid b. Velid'i (r.a.) istedi. Hz. Halid (r.a.) ona doğru gitti. Her iki komutan da; biri diğerinden emin olarak karşı karşıya durdular. Yorgi konuşmaya başladı:

"Halid! Bana doğruyu söyle ve yalan söyleme. Çünkü gerçekten hürler yalan söylemezler ve beni aldatma. Çünkü gerçekten kerim/şerefli ve değerli olan, muhatabını aldatmaz.

Allah gökten, Nebi'nize bir kılıç indirdi de; sana onu verip, sen de üzerine o kılıcı sıyırdığın her topluluğa galip mi oluyorsun?"^[507]

Bu soru gösteriyor ki; Rumlar içinde bir söylenti dolaşıyordu. Allah Resulullah'a (a.s.m.) gökten bir kılıç indirmiş; o da onu Halid'e (r.a.) vermişti. O bu kılıcı çektiği herkese galip geliyordu. Allah'ın kılıcı karşısında durulamıyordu.

Halid b. Velid (r.a.) bu soruya tek kelimeyle karşılık verdi:

"Hayır!"

Evet, ordusunun galibiyeti kendisine gökten inen bir kılıç verilmesinden değildi: Gerçekten böyle bir kılıç da yoktu. Galibiyetin şehitlik fikri, ahiret inancı, cihat duygusu gibi dini sebepleri olduğu gibi, fedakârlık; sadakat, dünyayı kalben terk/züht gibi sebepleri de vardı. Ayrıca galibiyet için iyi komuta etme ve savaş bilgisi ve silah da şarttı. Yorgi bu cevap üzerine yine sordu:

"Öyleyse sen, neden 'Seyfullah=Allah'ın kılıcı' diye adlandırıldın?"

O Halid b. Velid'e "Seyfullah" denmesini; Allah'tan inen kılıcı taşıyan ve onunla savaşan manasında anlıyordu. Söylentinin

kaynağı da bu unvan olmalıydı. Halid b. Velid bu soru üzerine durumu şöyle açıkladı:

“Gerçekten Allah bizim içimizden Nebi’sini (a.s.m.) gönderdi. Ben de (başta) onu yalanlayanlar ve kendisiyle savaşanlar içindeydim. Sonradan Allah bana doğru yolu gösterdi de ben ona ve yoluna uydum.” [508]

Hiz. Halid; kısaca hayat hikâyesinden söz ediyor ve nasıl Müslüman olduğunu anlatıyordu. Önce çoğunluk gibi, Hiz. Peygamber’in (a.s.m.) karşısında yer almıştı. İslam karşıtlığı dönemi yirmi yıl sürmüştü. O zamanlar Halid b. Velid azılı bir İslam düşmanıydı. Azılı İslam düşmanları da Allah hidayet ederse imana gelebiliyorlardı. Halid b. Velid bunun canlı örneğiydi.

Şu an o Müslüman oluşunun beşinci yılında; İslam ordularının başkomutanıydı. Sonra nasıl Seyfullah olduğunu açıkladı. Müslüman olmuş, Resulullah’ın (a.s.m.) izine girmişti, bir gün Resulullah ona şöyle demişti:

“Sen Allah’ın, müşrikler üzerine çektiği Seyfullahsın.” [509]

Sonra Halid b. Velid; Resulullah’ın (a.s.m.) kendisine zaferle dua ettiğini de açıkladı. [510]

Bunun üzerine Romalı komutan bir başka istekte bulundu:

“Öyleyse beni neye davet ettiğini bildir.”

Halid b. Velid kısa konuştu:

“Ya İslam’a, ya cizyeye, ya savaşa.”

Yorgi şu an İslam’a girerse ona kılıç çekilemezdi. Savaş İslam’ı yaymak ve “ona yol açmak” içinse; Müslüman olan birine karşı nasıl savaşılabilirdi? Eğer insanlar İslam’a girmedikleri halde; Müslümanlığın ve İslam hâkimiyetinin yurtlarına girmelerine müsaade ederlerse; onlara karşı da savaşılmaz ve cizye/koruma vergisi ile İslam devletinin himayesine girmiş olurlardı. Bu takdirde onların can ve mal güvenliği, din hürriyetleri İslam devletinin muhafazasında olurdu. Fakat bu iki durumu kabul etmeyen gayr-i Müslimlere karşı fethi (İslam’ın yayılmasına) karşı çıktıklarından onlarla savaş gerekiyordu. Cihadın farzlığı bundandı.

Bunun üzerine Yorgi yine sordu:

“Çağrınıza ‘evet’ diyenin ve i inize girenin konumu nedir?”

“Hepimizin mertebesi/konumu, makamı birdir.”

Müslümanlar; hukuk önünde tarağın dişleri gibi eşitti. Biri için olan, diğeri için de vardı. Toplumda soylu/asil sayılan sınıflar yoktu. Bütün Müslümanlara aynı hukuk uygulandığı gibi, hepsinin işlediği iyiliklere de; aynı sevap ve karşılıkların verileceği vaat ediliyordu. Fakat ortaçağ batısı ve Bizans'ta; toplum sınıflara ayrılmıştı. Soylular ve soyluların kısımları vardı. Her sınıfa farklı kanunlar tatbik ediliyordu. Yorgi yeniden sordu:

“Ona/yeni Müslüman’a sizin gibi karşılık ve sevap var mı?”

Hz. Halid ona şunları açıkladı:

“Evet, hatta daha fazlası var. Çünkü biz; Resulullah hayattayken, bize gayptan haberler verip, ondan mucizeler görerek, Nebi'mize inandık. Ayrıca gördüklerimizi görenin ve duyduklarımızı duyanın inanması yerindedir. Oysa siz bizim gibi onu görmediniz, bizim gibi onu duymadınız. Şu halde, kim (doğru) niyetle ve sıdkla (İslam'a) girerse, o bizden daha üstündür.”^[511]

Resulullah'ı (a.s.m.) görmeden iman edenlerin yalnız “o konuda” sahabilere üstünlükleri vardı. Resulullah'ı (a.s.m.) görmeden, anlatılanlardan etkilenererek mümin olmanın önemi büyüktü. Halid b. Velid bundan söz ediyordu. Bunları duyan komutan; zırhını ters çevirerek Hz. Halid'e doğru geldi, Müslüman oldu, yıkandı ve iki rekât namaz kıldı. Çok geçmeden Halid b. Velid'le birlikte ortaya çıktı ve Roma askerleriyle savaşmaya başladı.^[512]

18. Hz. Ebu Bekir'den (r.a.) Komutan ve Yöneticilere Tavsiyeler

18.1. Yönetimin Sırları

Hz. Ebu Bekir (r.a.) halife iken, Suriye'ye yönetici ve komutanlar atadı. Sonra onlara bazı stratejiler takip etmelerini tavsiye etti. Onun tavsiyeleri devlet yönetimi, yöneticiler ve komutanlar açısından önemliydi. O Yezid b. Ebu Süfyan'a^[513] tavsiyelerini direkt bildirmiş, bunları diğerlerine bildirmesini istemişti. Onun yönetim ve başarı sırlarını içine alan sözleri şöyleydi:

“İş arkadaşlarının başına varınca, onlar ve onlardan sonrakiler için hayır/iyilik, düşün ve (iyilik yolları) hazırla.

Vaat ettiğin zaman (sözünü) yerine getir.

Sakın onlara sözü çok etme (çok emirler verme!) Bu takdirde kimileri, direktiflerini unutacaktır.

Nefsini ıslah et ki, insanlar da sana karşı iyilikte bulunsunlar/iyi olsunlar.

Düşman elçileri huzuruna gelince; konumlarını yüksek tut. Çünkü bu onlara senin ilk iyiliğindir.

Onları yanında az tut; böylece yanında olanları bilmeksizin huzurundan çıkıp gitmiş olurlar, hem konuşmalarını takip ederek, tarafından bir emirle, elçilerin başkası ile konuşmalarını engelle.

Sırrını açıklama, böyle olursa işin bozulur, çalışmaların boşa gider. (Karşı taraf ne yapacağını bilip ona göre tedbir alır).

İstişare yapınca haberleri doğrula (şûrada ortaya konan gerçekleri benimse). Böylece meşveret sana doğruyu söylemiş olsun (seni doğrultsun).

İstişare ettiğine bir şeyi gizleme. Yoksa içinden geleni uygulamaya koymuş olursun. (Bu da diktatörlük olur ve gerçekler ortaya çıkmaz).

Sana düşman tarafından; bir eksiklik ve tehlike haberi ulaşınca; onu iyice görünceye dek gizli tut, askerinden böyle haberleri gizle.

Muhafızlarını etrafa sal ve gece gündüz sürpriz şekilde kontrol et. Onlarla buluşunca da iyi buluş.

Korkma! (yönetici olarak) korkak davranırsan başkaları da korkar; (milletine korkuyu aşılamış olursun.)”[\[514\]](#)

Hiz. Ebu Bekir’in (r.a.) Şam valisi Yezid b. Ebu Süfyan’a (r.a.) tavsiyeleri bunlardı. Burada yöneticiler için önemli ilkeler yer alıyordu.

18.2. Komutan Üsame’ye (r.a.) Önemli İlkeler

Hiz. Ebu Bekir (r.a.) Resulullah’ın (a.s.m.) vefatından sonra Şam bölgesine gönderdiği Üsame (r.a.) ordusundaki askerlere şunları tavsiye ve emretmişti:

“(Söz ve emanete) hıyanet etmeyiniz.

Ahdi bozup, sözde durmazlık yapmayınız.

Müsle yapmayınız. [\[515\]](#)

Çocukları, yaşlıları ve kadınları öldürmeyiniz.

Hurma ağaçlarını kesmeyiniz.

Yemek için hariç; koyunları, inekleri ve develeri boğazlamayınız.

Yakında kendilerini kiliselerde (Allah için) vakfetmiş topluluklara uğrayacaksınız. Onları kendilerini vakfettikleri şeyle, baş başa bırakınız.

Yakında başlarının ortalarını (tepelerindeki saç) kesen bir topluluk üzerine varacaklarınız. Onlar tepelerinin etrafını da (kesmeden) sarmaşıklar gibi bırakırlar. Onları kılıçlarla harekete getiriniz.^[516]

Haydi, Allah adına yürüyünüz.”^[517]

Sonra komutan Üsâme'ye, Allah Resulü'nün emirlerine uymasını emretmişti.

Hız. Ebu Bekir'in (r.a.); Hız. Üsâme (r.a.) ve ordusuna emir tavsiye ettiğı şeyler düşünöldüğünde; savaş hukuku, çevrecilik, uygarlık, hayvan ve insan hakları açısından önemli ilkeleri içine aldığı görölecekti. Yalnız bu ilkeler bile İslamiyet'in barbarlığı değil, uygarlığı getirdiğini göstermekteydi.

19. Fetih Hareketi ve İlginç İlerlemenin Sırları

19.1. Tarihin İki Büyük Olayından Biri

Amerikalı tarihçi Hitti, eski devirlerden beriye, tarihin iki büyük olayından söz eder. Bu konu Hız. Ebu Bekir'in (r.a.) hilafeti dönemini de ilgilendirdiğı için kısaca üzerinde durmak istiyoruz. Hitti'ye göre insanlık tarihinin, sonuçları bakımından iki büyük olayı vardır:

Birincisi: Bu iki olaydan ilki; “Haşmetli Roma İmparatorluğunun parçalanmasına sebep olan Cermen Gücü” dür.^[518] Çünkü kavimler göçü ile bütün insanlık ve Avrupa tarihinin akışı değişmişti.

İkincisi: Tarihin ikinci büyük olayını da o şöyle ifade etti:

“İran İmparatorluğu'nun tarih sahnesinden silinmesine ve aynı zamanda Bizans'ı; esas kurulduğu ülkeye çekilmeye mecbur eden, ilk İslam fütuhatıdır. Bu iki olaydan ilk İslam fütühâtı, İspanya'nın fethedilmesiyle en yüksek noktasına ulaşmıştır ki, böylece Ortaçağ başlamış oldu.”^[519]

Ona göre tarihin başta gelen iki büyük olayından ikincisi; sadr-ı İslam'daki İslam fütuhatıydı. Bu fetihler dünyayı değiştirmiş ve

fetihlerin doruk noktasında da Müslümanlar için zirve olan Ortaçağ başlamıştı. Ortaçağ, İslam Dünyası için karanlık değil aydınlık, gerileme değil ilerleme, skolastizm değil bilgi ve teknik ilerlemeyi sembolleştiriyordu. Ortaçağ fetihlerin doruk noktasında başlıyordu. Evet, Ortaçağ, batı dünyası için ne kadar utanç, sefalet ve cehalet çağı ise; İslam dünyası için de o kadar övünç, ulviyet ve bilgi çağı anlamındaydı. İslam en büyük atılımlarına bu çağda başlamış ve onları bu çağda sürdürmüştü. Kültürümüz ve tarihimiz için Ortaçağı kötülemek; cehaletten gelir ve kendimizi, kültürümüzü, din ve medeniyetimizi kötülemektir.

Aslında, belli bir zaman dilimine Ortaçağ adını da batılı tarihler vermişti. İslam tarihçilerinin genel değerlendirmeleri ile Hz. İsa'ya kadar gelen zamanı "İlk Çağlar", Hz. İsa'dan Hz. Muhammed'e kadar olan dönemi "Orta Çağlar", Hz. Muhammed'den kıyamete kadar geçecek zamanı da "Ahir Zaman" yani son çağlar olarak görebiliriz.

Sonra Hitti; ilk İslam fetihlerinin^[520] ne kadar ilginç ve hayret edilecek fetihler oluşunu da şu cümlelerle aktarıyordu:

"Miladi yedinci asrın ikinci çeyreğinde (650 sonrası) biri kalkıp da evvelce barbar ve pek az bilinen bir ülke olan Arabistan'dan; bir takım unvan ve nişanlardan hiç haberi olmayan, evvelce hiç rastlanılmamış bir kuvvetin çıkıp, o devirde dünyanın en büyük iki devleti üzerine atılacağı ve on sene zarfında bunlardan birini tamamen yıkıp, kendi ülkesine katacağı^[521] ve diğerini (Bizans'ı) de, en güzel ve en lâtif eyaletlerinden mahrum edeceği kehanetinde bulunacak olsaydı; kendisi şüphesiz aklını kaçırmış olmakla ittiham edilirdi.

Ama gerçekten de hadiseler bu yönde cereyan etmiştir. Hz. Peygamber'in (a.s.m.) vefatını müteakip her şeyden mahrum Arabistan, sanki bir sihirli değnek ile işaret verilmişçesine; âdeta kahramanlar yatağı haline inkilâp etmiştir. Öyle ki bunların benzerlerini, ister sayıda ister nitelikte herhangi bir başka ülkede bulmak hemen hemen imkânsızdı. Irak, İran, Suriye ve Mısır'da Halid'ubnu'l-Velid ve 'Amru'bnu'l-'Ass'ın yürüttüğü askeri seferler; dünya harp tarihinde en parlak bir şekilde gerçekleştirilmiş olanlar arasındadır ve pekâlâ Napolyon; Annibal yahut Büyük İskender'inkiler ile kabili kıyastır."^[522]

19.2. Hitti'nin Değerlendirmeleri Üzerine

Bu değerlendirmeler önemli noktalara parmak basmaktadır:

Birincisi: Ona göre, Hz. Peygamber'le başlayan, Hz. Ebu Bekir (r.a.) döneminde hızlanan ve Hz. Ömer'in (r.a.) hilafetinde zirveye doğru çıkan İlk İslam fütuhâtı; İnsanlık tarihinin, ikinci büyük olayıdır. Bu fetihler çağ kapayıp çağ açmış, Müslümanlar için en parlak bir dönem olan Ortaçağı başlatmıştı.

İkincisi: Bu kavim, barbarlık (cahiliye) içinde ve pek az biliniyordu, hiçbir devlet geleneği, unvanı, nişanı yoktu. Bildiğimiz anlamda eğitim ve öğretimden haberi olmayan ümmi bir kavimdi ve çoğu okuma yazma bile bilmiyordu. Daha önce orada hiç misli görülmedik şekilde bir kuvvet ve enerji ortaya çıkarmıştı. Birden ve umulmadık şekilde; atom bombası gibi patlayan bu güç: “o devirde dünyanın en büyük iki devleti üzerine” atılmıştı. Bu güç ve gücü harekete geçiren formül neydi? Bu insanlar birdenbire bu gücü ve bu cesareti nereden bulup bu iki süper güce kafa tutmaya cesaret edebilmişlerdi? Bu nokta pek dikkat çekiciydi.

Burada İslam'ı görmezlikten gelemeyiz. Bize göre bu güç; iman ve İslamiyet'in gücüydü. Bu gücü oluşturan ve harekete geçiren de; vahiy ve peygamberlikti. Bu güç, manevi atom bombasına benziyor ve tesiriyle Sasani Devleti'ni sarsıp ve yıkıyor; Bizans'ın eyaletlerinden Mısır, Suriye, Şam, Filistin ve Ürdün'den tut, Anadolu'ya kadar hâkimiyeti altına alıyordu. O gücü ortaya çıkaran ilahi formül de; vahyin ve risaletin temeli ve özü olan “Lâ ilahe illallah”tı. Bu formül, hayata geçirilince, atom bombalarından daha güçlü ve etkili olmuştu.

Resulullah (a.s.m.) risaletinin onuncu yılında, amcası Ebu Talip ölüm döşeğindeyken bu formülden söz etmiş bu benzersiz formülün nasıl muhteşem neticeler doğuracağını kısaca söylemişti. Kureyşlilerle anlaşabilmek için, o formülde anlaşmayı şöyle şart koşmuştu:

“Onların (Kureyşlilerin) benden almalarını istediğim; bir tek kelime/sözdür. Onlar o sözle, bütün Araplara ve Arap olmayanlara hâkim olabilirler.”

Ebulhakem diye bilinen Ebu Cehil hayretle sormuştu:

“Tek söz mü?”

O tek cümlelerin bu kadar tesirli ve sihirli olabileceğine inanamıyor ve bunu hayretle karşılıyordu. Hz. Peygamber (a.s.m.) ona ve yanındakilere şöyle karşılık vermişti:

“Evet, tek söz.”

Sonra o sözü şöyle açıklamıştı:

“Lâ ilahe illallâhu vahdehû lâ şerikeleh=Allah’tan başka ilah yoktur. O tektir/vâhittir ve hiçbir ortağı yoktur’ deyin Allah’tan başka taptıklarınızı da ellerinizle kırıp atın”^[523]

Tek kelime/söz şahadet kelimesiydi. Mucizevî, ilerleten ve yükselten söz oydu. Onları ve toplumları cihana hâkim ve sahip edecek formül buydu.

O formül, lisan-ı hâl ve kâlle söylenip, hayata geçirilince tarihin iki büyük olayından birini ortaya çıkarmıştı. Müslümanları bütün Araplara ve Arap olmayanlara “hâkim” ve “malik/sahip” etmişti. Hâkim olmak; hükmetmek, yönetmek ve itaat altına almaktır. Malik olmak da, sahip olmak, halkları İslâm’a mal etmektir. Resulullah o formülün iyi sonuçlarından hüzün yılında ve Sasani İmparatorluğu henüz ayakta iken, yirmi dört yıl kadar önce söz etmişti. Gerçekten dediği gibi, çeyrek asır sonra 21/642’de, o formülün hayata geçişi Fars İmparatorluğu’nu Nihavend Savaşı’nda ortadan kaldırmıştı.

“Temlikûne bihe’l-‘Arabe ve tedînu lekum biha’l-‘Acem=Bu söz ile siz bütün Araplara hâkim olursunuz, ayrıca onunla size bütün Arap olmayanlar itaat eder.” Bu öngörü^[524] ve haberi, kısa zamanda gerçekleşmişti. Gerçekten vahyin özü olan bu söz (formül) iki büyük devletten birini ortadan kaldırdı, diğerinin yarısından çoğunu veya üçte ikisini kısa zamanda fethetti.

Demek Risalet, iman ve İslamiyet; inananlara devletler, zaferler bahşediyor, onları ilerletiyor ve büyük güçler karşısında galip ediyordu. Onlara güçlülere mahkûm ve muti kılabilirdi. Bu formülü ve gereklerini hayata geçirenleri “Cihan Hâkimi” kılıyordu. O formül hayata geçirildiğinde ne kadar güçlü olduğunu kaç kez göstermişti. Başta Asr-ı Saadet, Emeviler, Endülüs, Abbasiler ve Osmanlılar buna en canlı şahitlerdi. Fakat icraata geçirilmezse; tatbik edilmeyen bütün formüller gibi; onun da iyi sonuç vermeyeceği açıktı.

Üçüncüsü: Sahabe Müslümanlar; o mucize formül ve süper güçleri dize getirebilecek silahla; akıllara durgunluk veren bir süratle, on yıl içinde^[525] yüzlerce yıldır yaşayan Sasani Devleti’ni, hiç hayal

edilemeyecek tarzda ortadan kaldırmışlar ve Bizans'ı üçte iki küçültmüşlerdi.

Dördüncüsü: Hitti'nin dediği gibi, eğer birisi; yokluklar içindeki barbar, cahiliyeci, eğitimsiz bir toplumun; on yıl içinde bu başarıya ulaşacağı “kehanetinde bulunacak olsaydı, kendisi şüphesiz aklını kaçırmış olmakla ittiham edilirdi.”^[526]

Kehanet değil de; İhbar-ı bilgayb olarak Resulullah, nübüvvetin onuncu yılında bunu söylemişti. O zamanlar Ebulhakem (Hikmetin Babası) diye anılan Ebu Cehil de, hayretini şöyle dile getirmişti.

“İnne hâzâ le şey'un 'ucâb=Gerçekten bu (söylediği) pek şaşılacak, büyük bir şey!”^[527]

O ilahların bire indirilemeyeceğini ve söylenilenlerin gerçek olamayacağını düşünüyordu ve Hz. Peygamber'e (a.s.m.) şöyle karşı çıkıyordu:

“Va's-birû 'alâ âlihetekum, inne hâzâ le şey'un yürâd=Haydi, ilahlarınız üzerine direnin. Mutlaka bu yapılacak en gerekli şeydir.”^[528]

Gerçekten Hz. Muhammed, onlara göre akıldan pek uzak, pek hayalî şeyler konuşuyordu. O olsa olsa mecnun/akıl kaçığı(!) birisiydi.

Resulullah; hicretin beşinci yılı (Ocak 627) hendek kazılırken de yine o güçlü formülün sonuçlarından söz etmişti. Sert kayaya balyozunu ilk vuruşta şöyle buyurmuştu:

“Allahu ekber! Bana Şam'ın (Suriye ve civarının) anahtarları verildi. Vallahi şu anda Şam'ın kızıl köşklerini görüyorum.”

Dediği doğru çıktı. Gerçekten hicretin 13. yılı, yani 634 Ağustosunda Yermuk Savaşı'nda, Ahzâb/Hendek Savaşı'ndan sekiz yıl sonra Şam fethedildi. Anahtarları da fatihlere, onun ümmetine teslim edilerek kendisine verilmiş oldu.

O aynı kayaya ikinci kez vurunca da şu haberi vermişti:

“Allahu ekber! Bana Fars'ın anahtarları verildi!”

Bu dediği de hicretin 21. yılında (M. 642) Nihavend Zaferi'yle gerçekleşti.

Hız. Peygamber (a.s.m.) kayaya üçüncü vuruşunda da şunları söylemişti:

“Allahu ekber! Bana Yemen'in anahtarları verildi! Vallahi şu anda San'a'nın kapılarını görüyorum.”^[529]

Yemen'in fethini henüz hayattayken yaşamıştı. Hicretin onuncu yılında Yemen fethedilmiş ve Müslüman ülkesi olmuştu.^[530] Yani beş yıl sonra dediği gerçekleşmişti.

Ama bu haberler verildiğinde; münafıklar; ateşböceği misali akıllarıyla durumu değerlendirmişlerdi. Onlardan Muattab b. Kuşeyr düşman bastırınca şöyle söylüyordu:

“Muhammed bize; (birkaç gün önce) Kısra ve Kayser'in hazinelerini yiyeceğimizi vaat ediyordu. Oysa bu gün bizden biri tuvalete gitmede kendini emniyette görmüyor.”^[531]

Hitti'nin dediği gibi; İlk İslam fütuhatında, yakın zamanda olacakları akıllar almamıştı. Diğer yandan, inançsız, felsefi bakışla, vahye yaslanan aklın farklılığı burada açıkça görülmekteydi.

Beşincisi: Arabistan'ı birden güçlendiren ve kahramanlar yatağı haline inkılâp ettiren o “sihirli değnek”^[532] aslında risalet inkılâbı ve onun getirdiği değişim ve başkalaşımdı. İmanları, insanları, örf ve adetleri çok çabuk değiştirmişti. Evet, Resulullah, kısa zamanda İslam imanını gönüllerde yerleştirdi ve imanı icraata çevirdi

O geniş Ceziretu'l-Arap'ta insanlar gerçekten vahşi/barbar ve âdetlerine taassupla bağlıydılar. İman ve İslam inatçı kabileleri çabucak değiştirdi. Onlardan cahiliye imanını, cahiliye âdetleri ve zihniyetini söktü, vahşi ve kötü gelenekleri kısa zamanda etkisizleştirdi. Onların yerine, iyi ahlâk, iman ve İslam zihniyeti tohumlarını attı. Böylece sanki türlü türlü dikenlere, faydasız yaban ağaçlarına benzeyen insanlar gittiler; “İman ve İslam aşısı” ile aşıl原因an fertler olarak orayı verimli, faydalı bir bağa ve tarlaya döndürdüler.

Fetih Suresi'nin son ayetinde geçtiği gibi; Hz. Peygamber (a.s.m.) sanki benzersiz bir zürra'/ziraatçıydı. Sahabileri de yetiştirdiği ekinler,^[533] diktiği veya aşıladığı fidanlar ve ağaçlar gibiydiler.

Evet, o Seyyid-i Beni Âdem'in fazilette benzeri olmadığı gibi; yetiştirdikleri de genelde yüksek ve benzersizdi. Evet, “o sahabe ağaçları ve ekinleri” onun terbiyesi ile ona lâyık lezzette mahsul ve meyve verdiler. Daha dün yaban armuduna benzeyen bir insan; iman ve ahlâk-ı hasene aşısı ile bu gün bambaşka hale geliyordu. Risalet baharı, mucize vahiy yağmurları, o Zürra'ın murakabesiyle insanlar değişiyor ve büyük bir inkılâp ve dönüşüm yaşıyorlardı.

Meselâ İslam'dan önce Ömer'ler, Amr'lar ve Halid'ler, kalp kasaveti ve merhametsizlikte ne derece ileri iseler; İslam'dan sonra da merhamette o derece ileri gitmişlerdi. Sanki eksi zirveden artı zirveye ulaşmışlardı. İman öncesi putları sevenlerin, onlar için her fedakârlığa katlananların, şimdi Allah için yapmayacakları yoktu. Mekke devrinde Müslüman olduğu gün Hz. Ömer (r.a.), “ölürsek şehit değil miyiz?” demiş, ölümü göze alarak fedakârlıkların en büyüğünü yapmış ve o gün Mekke'de İslam'ı ilan etmişti. Evet, fedakârlığın büyüklüğü; değişim ve imanın büyüklüğünü gösteriyordu.

İşte imanla gelen değişim; insanları cahiliye kışından İslam baharına geçirmiş, başkalaştırmıştı. Başkalaşan insanlar; kısa zamanda cihana üstat olmuşlardı. Onlar risalet eğitimi ile diğer eğitilmişleri geçtiler ve uygar milletleri eğittiler ve öğretiler. İslam'dan önce en zalim olanlar, İslam'dan sonra en adil oldular.

Toprak fetihleri öncesi Resulullah; onların akıllarını, ruhlarını kalplerini fethetti ve İslam'a açtı. Sonra onlar âlemi fethettiler. Hem Resulullah'ın (a.s.m.) yirmi üç yıllık fethi; hem sahabilerinin otuz yıllık fethi; pek harika, mucizevî ve pek büyük olmuştu. Belki de bu; Risalet ve Resulullah'ın (a.s.m.) bir başka mucizesiydi. Evet, bu bir sâhirin sihirli değneği değil; bir Resul'ün mucizeli risaleti ve icraatıydı.

19.3. Corci Zeydan'a Göre İlk İslam Fütuhâtı

İslam Tarihçisi Corci Zeydan da ilk fetih hareketleri hakkında şöyle tespitlerde bulunur:

“... Araplar^[534] o iki Kışver-i Azimi feth, Kayserleri ve Kisraları kahr ettikleri sıralarda;

Miktarları o iki devletlerden birinin; yalnız bir şehirde ikamet ettirebildiği muhafız askerlerinin miktarlarından bile az idi.

Bundan maada Araplar, o zamanlarda gayet sade bir maişetle (geçimle) me'lûf idiler.

Fünûn-ı harbiyede pek az bir tecrübe görmüşlerdi.

Mali bakımdan zayıf,

Alât ve edevat-ı harbiyece pek eksik bulunuyorlardı.

Rumlar ile İrânilere gelince:

Bunlar o sırada cihanın en büyük devletleri idiler.

Mükemmel âlât ve edavât-ı harbiyyeye, hesapsız askere, her yerde muntazam kalelere ve istihkâmata (siperlere) malik bulunuyorlardı.

Fazla olarak, Araplar sayıca az ve ahvalce basit ve zayıf olmakla beraber, fethine girdikleri memleketlere ve o memleketleri bilmeksizin ve ahalisinden muzahir ve muin/yardımcı sahibi olmaksızın muhacim (hücum edici) sıfatıyla gidiyorlardı.

Hepsinden daha garibi, o iki memleketi (Sasani ve Bizans'ı) birden, on seneyi tecavüz etmeyen bir zaman zarfında feth ü teshire muvaffak olmaları idi. Acaba buna nasıl muvaffak oldular?"[535]

19.4. Corci Zeydan'ın Dikkat Çektiği Noktalar

Corci Zeydan burada; İslam fetihleri konusunda genel bir değerlendirmede bulunuyor, çarpıcı noktaları dile getiriyordu. Onun Müslüman ordularında gördüğü en çarpıcı noktalar şunlardı:

Birincisi: İslam ordularının sayısı düşmana göre oldukça azdı. Hatta Sasanilerin veya Bizans'ın bir şehirde bulunan "muhafız askerlerinin miktarlarından bile az"dı. Yani "kemiyet" bakımından düşmanlarından çok aşağıydılar. Bu durumda, fetihleri nasıl gerçekleştirebilmişlerdi? O zamanlar; toplu imha silahları ve uzaktan savaş söz konusu değildi. Askerler, yakın savaş yapıyorlar ve karşı karşıya vuruşuyorlardı. Böyle çarpışmalar için "çokluk" önemliydi. Fakat neden çok olanlar yenilip, az olanlar yendi ve fetihler yapabildi?

İkincisi: Müslümanlar, "sade bir maişetle" yaşıyorlardı.[536] Konfor ve fanteziden uzaktılar. Onlar hayatları için dört şeye ihtiyaç duyuyorsa; düşmanları yüz şeyle hayatlarını sürdürüyorlardı. Yani beslenmede, hayatın ihtiyaçlarını karşılamada; bunlar "daha az"la yetinenler; rakipleri "daha çok"la maişetlerini sürdürenlerdi. İlk bakışta; durum Müslümanların aleyhine görülürken; onlar bunu nasıl yararlarına çevirmişlerdi?

Üçüncüsü: Corci Zeydan'a göre; İslamlar funûn-ı harbiyede (savaş ve askerlik bilgisi ve taktikleri konusunda) da; rakiplerine kıyasla "pek az bir tecrübe görmüşlerdi" Gerçi, Hicretin ikinci yılından itibaren silahlı cihat başlamış ve Resulullah'ın (a.s.m.) son sekiz yıllık hayatı kısa aralıklarla ve sürekli devam eden seriyye ve gazalarla geçmişti.

Fakat yeni kurulan (15 yıllık) bir devletin, yeni ve toplama, hatta yalnız gönüllülerden meydana gelen askerleri; büyük devlet geleneğine, tecrübesine sahip; yüz yıllarca savaşı, gelişen, savaş bilgisi ve teknikleri yönünden üstün ve eğitilmiş ordularını nasıl bozguna uğrattıyor ve üst üste yeniyordu?

Yoksa bu yeni devletin yeni ordusunun, daha farklı, manevi, karşı konulmaz ve önünde durulmaz başka silahları mı vardı? “Hiçbir silah cesareten daha üstün değildir” sözü doğru muydu?

Dördüncüsü: Üstelik İslam orduları “malî bakımdan, zayıf” ve fakir bir devletin ordularıydı. Hatta askerlerden bazıları “bin”den yukarı sayıdan habersizdi. Bunların özellikle ilk zamanlar ne maaşları, ne düzenli beslenmeleri, ne doğru dürüst paraları vardı. Oysa Bizans ve Sasani orduları; bu konuda daha ileri, daha müreffeh ve askerleri ekonomik bakımdan daha seviyeliydi. Ama sonuçta bunlar değil de Müslümanlar kendilerini defalarca yenmişlerdi. Yiyecekleri yalnız darı ve arpadan ibaret bir ordunun başarısı dikkate değirdi. Onlar buğday unundan yapılan ekmeğe bile henüz alışkın değillerdi.

Beşincisi: İslam orduları silah ve donanım bakımından da “pek eksik” bulunuyorlardı. Onların belli bir kıyafeti, belli standartlarda ve birlik arz eden silahları yoktu. Üstelik daha az silaha sahiptiler. Fakat savaşlar; onlar lehine sonuçlanıyordu. Buradaki sır neydi? Silahları ipe bağlanmış mızraklar ve bele bez parçasıyla asılmış kılıçlardı.

Altıncısı: Onlar fethettikleri ülkelerin dışından, hücum edici olarak girdiler. Yerli halkın karşı tarafa yardımı daha çok söz konusu iken, o halkı nasıl fethettiler ve orduları nasıl yendiler? Bazen halkı yenmek, orduları yenmekten çok daha zordu.

Yedincisi: Hepsinden ilginç ve garibi şudur: “On seneyi geçmeyen bir zaman zarfında” Hz. Peygamber’in (a.s.m.) vefatından sadece on yıl sonra bu ülkeleri nasıl fetih ve teshir ettiler, bunu nasıl başardılar? Onlar İslam’dan önce niye böyle bir teşebbüse cesaret etmediler de şimdi ediyorlardı? Bütün bu soruların cevabı, fetih hareketlerinin başarı faktörleri konusunu gündeme getiriyor ve “İslam İmanı”nın ne büyük bir harekete geçirici oluşunu anlatıyordu.

20. Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) Vefatı

20.1. Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) Hastalığı Hakkında

Halife Hz. Ebu Bekir (r.a.) iki sene üç ay, on gün hilafet makamında kaldı. Bu sırada irtidat ve irtica hareketlerine karşı durdu, Kuran'ı cem etti, Irak ve Suriye fethini başlattı ve bu vadide önemli yol alınmasına sebep oldu. O kültürlü ve ufku geniş biriydi. İslam Arabistan Yarımadasından onun döneminde çıktı dense yeriydi.

O hicretin on üçüncü yılında Cumâdelahire sonunda, 22 Ağustos 634'te Medine-i Münevvere'de vefat etti.^[537] Vefat sebebi hakkında farklı görüşler kaydedilir:

1) Hz. Ömer'in (r.a.) oğlu Abdullah'a göre onun ölüm sebebi, Resulullah'ın (a.s.m.) vefatıydı. Nasıl mı? Hz. Ebu Bekir (r.a), Resulullah'ı çok seviyordu, ashab-ı kiram içinde ona en yakın kimseydi ve onun sahibi/arkadaşıydı. Hz. Peygamber'in (a.s.m.) vefatıyla çok üzüldü, rengi solmaya, vücudu zayıflamaya başladı. Bu gizli ve derin hüznün, ölünceye kadar ondan ayrılmadı.^[538] Sonunda zayıf düşen bedeni, ağır hilâfet yükünün de tesiri ile onu ölüme kadar sürükledi. Hz. Ebu Bekir, risaletten önce de Resulullah'ın arkadaşıydı ve onu çok severdi. Fakat Resulullah'a nübüvvetin verilmesi; bu sevgi ve arkadaşlığın rengini büsbütün değiştirdi ve onu çok daha anlamlı kıldı. Resul-i Ekrem de onu çok seviyordu ve ona yakınlığını şöyle dile getirmişti:

“Bir halil edinecek olsaydım, Hz. Ebu Bekir'i halil edinirdim.”

Gerçekten Hz. Ebu Bekir (r.a.) onun halili, cananı, en samimi dostu ve en fedakâr arkadaşıydı. Sıdkı, Resulullah (a.s.m.) davası yolundaki fedakârlıkları da, ondaki haliliyeti, sıddikiyeti ve sevgiyi gösteriyordu. İşte bu sevgi onu, iki yıl sonra “hasretkeşi olduğu Fahr-i Kâinatın yanına” götürmüştür.^[539] Resulullah'ın sahabileri içinde; onun hasret ve aşkından dolayı yokluğuna dayanamayıp Medine'yi terk eden sahabileri de vardı. Bilal-i Habeşi (r.a.) bunun canlı örneğiydi.

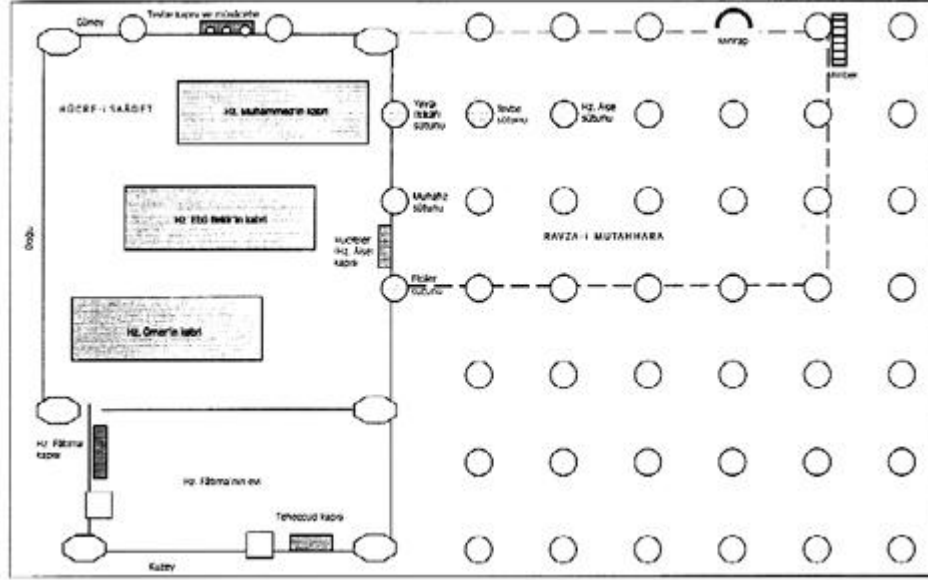
2) Bir görüşe göre, Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) sütle pişmiş bir un bulamacı hediye edilmişti. Hz. Ebu Bekir bundan yediği için zehirlenmişti.

3) Vakidi'ye göre o, vefatından on beş gün önce soğuk bir günde yıkanmış, soğuk almış, ateşlenmiş ve on beş gün kadar hasta yatıp vefat etmişti.^[540]

Hz. Ebu Bekir (r.a.) altmış üç yaşındayken, Cumadelahire'nin bitmesine sekiz gün kala, bir Salı gecesi, akşamla yatsı arasında

vefat etmişti. Onun hangi gün öldüğüne dair farklı rivayetlerde vardır. [541] Hastalanınca imamlığı Hz. Ömer'e (r.a.) bırakmıştı. Ölmeden önce söylediği son söz şuydu:

“Teveffenî müslimen ve elhıknî bi's-sâlihîn=Ya Rabbi Müslüman olarak ruhumu al ve beni salihlere ilhak et.”

Şekil 11: Mescidi Nebevi bitişiğindeki Hücre-i Saadet ve kabirlerin planı.
Fayda, “Muhammed”, DİA, XXX, 421.

20.2. Hz. Ali'nin (r.a.) Hz. Ebu Bekir (r.a.) Hakkındaki Değerlendirmesi

Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) vefatından sonra Hz. Ali (r.a.) şu değerlendirmeyi yaptı:

“Sen fırtınaların ve en şiddetli kasırgaların oynatamadığı bir dağdın. Resulullah'ın (a.s.m.) dediği gibi, sen bedeninde zayıf, Allah'ın dininde kuvvetli, gönlünde mütevazı, Allah katında ve yeryüzünde makamı yüce, müminlerin nazarında büyüktün. Sende kimsenin kini, hiç kimsenin değersiz bulduğu bir taraf yoktu. Senin katında kuvvetli, ondan hak alınıncaya kadar zayıftı, zayıf da hakkını alıncaya kadar kuvvetliydi. Allah sevabından bizi mahrum etmesin. Senden sonra bizi saptırmasın...” [542]

Burada o, Ebu Bekir (r.a.)'in küfür ve dalalet fırtınalarında, şiddetli şirk kasırgası ve zorlamalarında; kımıldamayan, inancından taviz

vermeyen sıddîk kişiliğine parmak basıyordu. O gerçekten böyleydi. Hz. Ali (r.a.) onu dinindeki kuvvette, sıdkta ve iman gücünde bir dağa benzetiyordu. Hz. Ebu Bekir (r.a.), en şiddetli tehditlerde, baskı ve zorlamalarda sarsılmıyordu. Onun bütün hayatı bunun şahidiydi. O “lâ yetezelzel=sarsılmaz” bir inançla, şiddetli manevi sarsıntılara (zilzâl-i şedide)^[543] karşı dayanabiliyordu.

Hz. Ali'ye (r.a.) göre onun başka özellikleri de vardı: O dininde güçlü, mütevazı, müminlerce saygın ve büyük tanınan, kimseye kin ve düşmanlık duymayan, sahabilerin mükemmel bulduğu birisiydi. Hilafet nutkunda da ifade ettiği gibi; zulme, adaletsizliğe meydan vermemişti. Güçlüler, zayıfların hakkı kendilerinden alınıncaya kadar onun katında zayıftılar. Zayıflar da hakları alınıncaya kadar onun katında güçlüydü. Hz. Peygamber'in (a.s.m.) hayatında olduğu üzere, onun devrinde de “haklılar güçlüdür” hükmü egemen olmuş ve hayata yansımıştı. Bu hukukun üstünlüğü ve adaletin gerçekleşmesi, baskı ve diktatörlüğün olmayışı demektir. Hz. Ali de değerlendirmesinde bunu doğruluyordu.

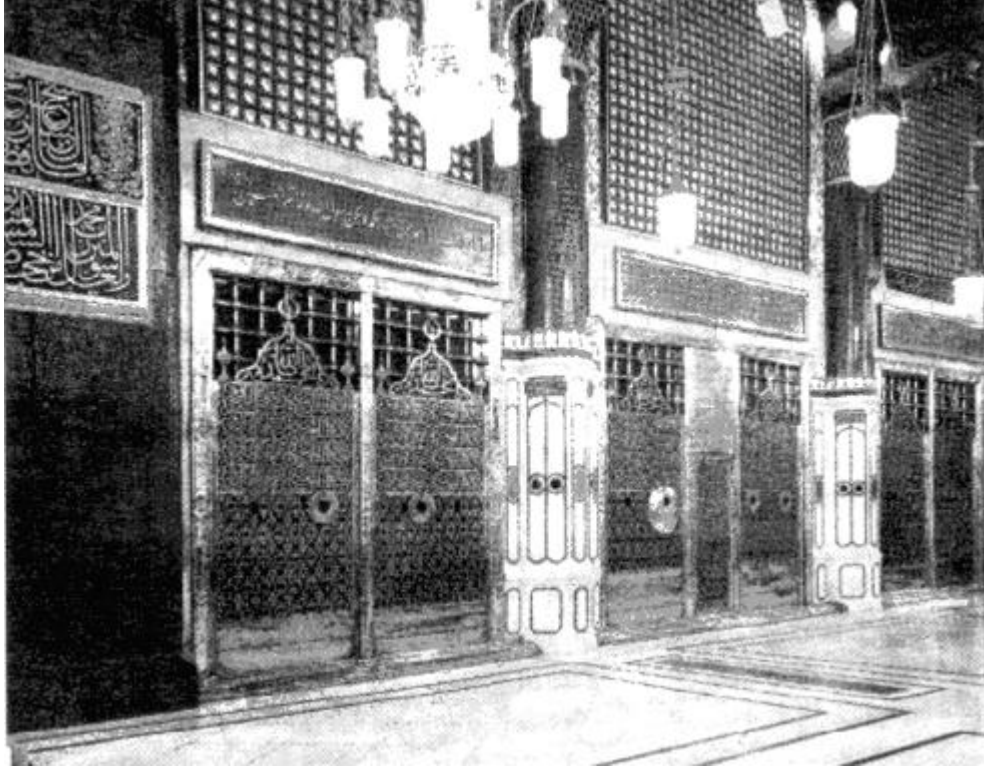
Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) cenazesini, vasiyeti üzerine; hanımı Esmâ bint-i Umeys yıkadı. Esmâ İslam tarihinde kocasının cenazesini yıkayan ilk Müslüman hanımdı. Hz. Ebu Bekir(r.a.), Resulullah'ın (a.s.m.) yanına gömülmeyi vasiyet etmiş ve şöyle demişti:

“Ben ölünce, beni kapı (Resulullah'ın içine defnedildiği, Hz. Ayşe'nin hücresinin kapısı) ağzına gömünüz.”

Sahabiler de onu Resulullah'ın (a.s.m.) arkasına, Hz. Ayşe'nin (r.anha) odanın kapısının açıldığı yere defnetmişlerdi.^[544] Yalnız başı Peygamber Efendimizin (a.s.m.) başı hizasında değil, omuzları hizasındaydı.

Ebu Eyyub el-Ensari (r.a.) evinde misafirken, Resulullah'a (a.s.m.) bir serir/karyola hediye edilmişti. Hz. Peygamber (a.s.m.) vefatına kadar bu karyolayı kullandı. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) cenazesi bu karyola ile mezarına getirildi. Cenaze namazını Hz. Ömer (r.a.) kıldırdı.^[545]

O vefat edince, Medine'de büyük üzüntü yaşandı. Resulullah'ın (a.s.m.) en yakın arkadaşı, can dostu ve ilk halifesi vefat etmişti. Halk Resulullah'ın (a.s.m.) vefatından dehşete kapıldığı gibi, bunda da aynı atmosferi yaşamışlardı. Cenazesinin defni geceleyin yapılmıştı.^[546]

*Şekil 12: Hz. Peygamber (a.s.m.), Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Ömer'in (r.a.) kabirlerinin bulunduğu Hücre-i Saadet'in ön cephesi (muvacehe).
Fayda, "Muhammed, DİA, XXX, 422.*

20.3. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) Hanımları ve Çocukları

1) Hz. Ebu Bekir (r.a.), Kureyş'in Teym b. Mürre koluna mensuptu. Cahiliye döneminde ilk olarak Âmir b. Lüeyoğulları'ndan Katile (Kuteyle) b. Abduluzza ile evlenmişti. Çocukları Abdullah ve Esmâ'nın annesi bu kadındı. Mekke döneminde o bu kadını boşamıştı.

2) Hz. Ebu Bekir (r.a.), cahiliye döneminde tek çocuklu dul bir kadınla da evlendi. Bu kadın daha önce Abdullah b. Sebhara ile evli olan Ümmü Rumandı. Ümmü Ruman (Zeynep) kocasının ölümünden sonra Hz. Ebu Bekir'le (r.a.) evlenmiş, bu evlilikten iki çocuk doğurmuştu: Hz. Ayşe (r.anha) ve Abdurrahman'ın (Abdulkâbe). Ümmü Ruman binti Haris, Firas b. Ğanemoğulları'ndandı. Mekke'de, kocası Ebu Bekir'le (r.a.) birlikte Müslüman olmuş ve ondan sonra Medine'ye hicret etmişti. Hicretin dokuzuncu yılında da Medine'de vefat etti. [\[547\]](#)

3) Hz. Ebu Bekir (r.a.), hicret edince Kuba'da Harice b. Zeyd'in evinde konakladı ve çok geçmeden kızı Habibe ile evlendi.^[548] Bu genç kadın Ümmü Rumanla birlikte onun iki hanımından biriydi ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) vefat ettiğinde hamileydi. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) vefatından sonra çocuğunu doğurdu. Dünyaya gelen kız çocuğuna Ümmü Gülsüm adı verilmişti. Çocuk büyüyünce Hz. Ayşe (r.anha) onu, Talha b. Ubeydullah'la evlendirecekti.^[549]

4) Hz. Ebu Bekir (r.a.) Medine dönemi son yıllarında bir başka kadınla daha evlenmişti. Bu çilekeş kadın Esmâ b. Umeyys el-Has'âmiydi. Esmâ'nın ilk kocası Cafer b. Ebu Talip'ti. O Hz. Cafer'le (r.a.) ikinci Habeşistan muhacirleri arasında yer almış, Habeşistan'da Cafer'den çocukları olmuştu. Hicretin sekizinci yılında, kocası Tebük Seferi'nde şehit olunca Esmâ, Hz. Ebu Bekir'le (r.a.) evlendi. Çocukları üvey babaları Hz. Ebu Bekir (r.a.) gözetiminde büyüdüler. Hz. Esmâ, hicretin onuncu yılı sonunda (zilkade) Hz. Ebu Bekir'den de Muhammed adında bir oğlan doğurdu. Ebu Bekir (r.a.) vefat edince; bu kez Hz. Ali onu kendisine nikâhladı. Muhammed, Hz. Ali'nin (r.a.) üvey oğlu olarak onun terbiyesinde büyüdü. Cemel ve Sıffin savaşlarında Hz. Ali'yle (r.a.) birlikte oldu. Hilafeti döneminde Hz. Osman (r.a.) onu Mısır'a vali tayin edecekti, fakat Mısır'a gönderilen bir başka yazı sebebi ile onun valiliği tartışma doğuracak, Hz. Osman'ın (r.a.) evi kuşatılacaktı. Esmâ binti Umeyys ikinci kocası Hz. Ebu Bekir'den (r.a.) yaklaşık yirmi yedi yıl sonra hicretin kırkinci yılında vefat edecekti.

Görüldüğü üzere Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) dört hanımından altı çocuğu olmuştu. Bunlardan üçü erkek, üçü kızdı. Erkek çocuklarından Abdullah en büyük oğluydu. İlk zamanlar Müslüman olmuş, hicret sırasında önemli yararlılıkları görülmüştü. Taif kuşatmasında gözünden aldığı bir yaradan dolayı, babasının hilafeti sırasında, Resulullah'ın (a.s.m.) vefatından az sonra hicretin 11. yılı Şevvalinde vefat etmiş ve soyu olmamıştı.

Hz. Ayşe (r.anha) ile anne bir kardeş olan ve Ümmü Ruman'dan doğan Abdurrahman (Abdulkabe) ise, Müslümanlık karşısında direnmiş, Bedir ve Uhud'da, Kureyş ordusunda yer almıştı. Cesur ve güzel ok atan biriydi. Bedir'de savaş öncesi Müslümanları düelloya davet etmişti. Hatta Hz. Ebu Bekir (r.a.) orada karşısına çıkmak istemişse de, Hz. Peygamber (a.s.m.) buna müsaade etmemişti.

Hudeybiye'den sonra Müslüman olunca Resulullah onun adını değiştirdi ve kendisine “Abdurrahman” dedi. Abdurrahman'ın nesli çoğalmış, Mekke Fethi öncesi Medine'ye hicret etmişti. O Cemel Vakası'nda kız kardeşi Ayşe'nin (r.anha) yanında yer aldı. Hicretin 53. yılında, yeniden yerleştiği Mekke civarında (Hubşa'da) ansızın vefat etti ve Mekke'ye defnedildi. Erkek çocuklardan Muhammed'e gelince, o hicretin otuz sekizinci yılında Hz. Muaviye taraftarlarınca, Mısır'da öldürülmüştü. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) üç kızı ise, Hz. Ayşe (r.anha), Hz. Esma (r.anha) ve Ümmü Gülsüm'dü (r.anha).^[550]

21. Hz. Ebu Bekir (r.a.) Döneminde Devlet Yönetimi

21.1. Sunh'taki Beytülmal/Devlet Hazinesi

Hz. Ebu Bekir (r.a.) halife seçildiğinde Medine'ye yarım saatlik bir mesafedeki (iki mil) Hazreçli Harisoğulları yurdunda, Sunh'ta oturuyordu. O İslam tarihinde bir ilk olarak burada “Beytü'l-Mal” etti. Beytü'l-Mal; servet ve mal evi demektir. Kaynaklara göre “Sunh'ta onun bir Beytü'l-malı vardı”^[551] Hilafetinin ilk altı ayında Sunh'ta oturdu.^[552] Orada oturduğu müddetçe devlet hazinesi de burada kaldı. O devlete ait mallar ve parayı Beytü'l-Mal odasında muhafaza ediyordu.

O Sunh'ta hanımı Habibe bint-i Harice yanında kaldığı zamanlar; sabahları yürüyerek, bazen de atla Medine'ye geliyor, sabah namazını kıldırıyordu. Yatsıyı kıldırıncaya kadar Medine'de kalıp; sonra Sunh'a dönüyordu. Namazlarda kendisi bulunmazsa, Hz. Ömer (r.a.) halka imamlik yapıyordu.

Altı ay sonra Medine'ye, Mescid-i Nebi'nin bulunduğu yere göçünce; Beytü'l-Malı da oraya nakletti.^[553] Beytü'l-Mal Sunh'ta iken kendisine şu teklif yapılmıştı:

“Başına onu koruyacak birini (muhafız) tayin etmeyelim mi?”

Hz. Ebu Bekir (r.a.) buna sıcak bakmadı:

“Hayır.”

Çünkü o, Beytü'l-Mal'da uzun zaman mal tutmuyor, “içindeki her şeyi Müslümanlara infak ediyordu. Böylece o ev içinde bir şey

kalmıyordu.”^[554] Beytu’l-Mal odasında çok şey bulunmadığı için; oraya koruma görevlisi (hâris) tayinini gereksiz bulmuştu. “Medine’ye göçünce Beytu’l-Mal’ evini de yanına aldı.”^[555]

O Beytu’l-Mal’dan Müslümanlara eşit oranda mal veriyordu. Hz. Ömer (r.a.), mal/atâ vermede İslam’a girişteki önceliği ve İslam’a hizmeti esas alırken; Hz. Ebu Bekir (r.a.) mal taksiminde Sâbikîn-i Evvelîn ile sonradan Müslüman olan hürle köleyi, erkekle kadını eşit tutuyordu. Bir gün ona şöyle sorulmuştu:

“Mertebeleri bakımından öncekiler, önde oldu?”

Hz. Ebu Bekir (r.a.) bu soruya şöyle karşılık vermişti:

“Onlar ancak Allah için Müslüman oldular, karşılığını vermek de Allah’a gerekir ve bunu ahirette verecektir. Bu (ata) ise, dünyada (onlara) ulaşıdır.” ^[556]

Bir halife olarak onun içtihiadı ve uygulaması buydu. İslam’a girmek Allah içindi. Onun ecrini ve karşılığını Allah verecekti. Müslümanlara verilenlere gelince; bu dünyada onlara ulaşan bir karşılık ve mükâfatti.

Onun hilafetinde Beni Süleym yurduındaki madenler Müslümanların eline geçmiş, onlardan herkese eşit miktarda ata/ihsan, tahsisat vermişti. O ayrıca Beytül-Mala gelen paralarla elbise alır, bunları erâmil’e (dullara, muhtaçlara, fakirlere ve bekârlara) taksim eder ve paylaşırdı.^[557] Hz. Ömer (r.a.) devrinde ata verme işi daha sistematik hale gelmiş, bunun için defterler (divanlar) tutulmuştu.^[558] Bunlar aynı zamanda ilk soy/nesep ağacı görevini yapıyordu.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) vefat edince; Hz. Ömer (r.a.) yanına birkaç emin kimseyi alıp, Beytu’l-Malı açtırdı. Oda kontrol edildi ve orada bir şey bulunamadı, ancak farkına varılmaksızın kalan bir dinara tesadüf edilmişti. Bu olay üzerine Hz. Ömer ve yanındakiler etkilendiler. Hz. Ebu Bekir’e Allah’ın rahmet etmesi için duada bulundular.^[559]

21.2. Hz. Ebu Bekir (r.a.) Döneminde Eyaletler ve Valiler

Hz. Ebu Bekir (r.a.) devrinde Arap Yarımadası tamamen hilafet yönetimi altına girmişti. O Resulullah’ın (a.s.m.) uygulamasını örnek alarak^[560] ülkeyi vilayetlere/eyaletlere ayırmıştı. Valilerin görevi

Medine şehri yönetim biçiminin bir benzeriydi. Vali, namaz kıldırır, adalet işlerini yürütür, yasama ve icra yetkisini kullanırdı. Hz. Ebu Bekir (r.a.) devrinde kaza (hâkimlik) görevini valiler yapıyordu. Halife ayrıca kadılar tayin etmiyordu. Hz. Ebu Bekir devri eyaletleri şunlardı:

1) Mekke Vilayeti. Valisi Attâb b. Esîd. Daha önce Hz. Peygamber (a.s.m.) tarafından tayin edilmiş, Hz. Ebu Bekir (r.a.) döneminde görevini sürdürmüştü.

2) Taif Eyaleti. Valisi Osman b. Ebi'l-As. Hz. Peygamber (a.s.m.) tarafından atanmış, Hz. Ebu Bekir (r.a.) döneminde de görevini sürdürmüştü.

3) San'a Eyaleti. Valisi, Muhacir b. Ebi Umeyye. Ridde Savaşları sonrası burayı itaat altına almıştı. San'a'da oturuyordu ve oranın valisi oldu.

4) Hadramut Eyaleti. Valisi Ziyad b. Lebid el-Ensari.

5) Havlan Eyaleti. Valisi, Ya'la b. Münye.

6) Yemen'deki Zebid ve Remi' Eyaleti. Valisi, aslen Yemenli Eb Musa el-Eşari.

7) Yemen'deki Cened Eyaleti. Valisi, Muaz b. Cebel.

8) Yemen'deki Necran Eyaleti. Valisi, Cerir b. Abdullah el-Becelî.

9) Cüreyş Eyaleti. Valisi, Abdullah b. Sevr.

10) Kuzey Arabistan'daki Dumetu'l-Cendel Eyaleti. Valisi: İyaz b. Ğanem.

11) Şam vilayetinin büyüklüğü ve önemi dolayısıyla farklı merkezlerde farklı valiler bulunuyordu. Ebu Ubeyde b. Cerrah, Şurahbil, Yezid b. Muaviye ve Amr b. As farklı bölgelerde hem valilik, hem ordu komutanlığı vazifelerini yürütüyorlardı. Diğer valiler de aynı konumdaydılar. Onların üzerinde de Halid b. Velid vardı.

12) Bahreyn Eyaleti. Valisi, aslen oralı bir aileden gelen A'la el-Hadrami.^[561]

Hz. Peygamber (a.s.m.) zamanında olduğu gibi, Hz. Ebu Bekir (r.a.) (ve diğer halifeler) zamanında da, valilere "âmil"^[562] deniyordu. Âmil zekat toplayan ve valilik görevini yürüten kimse demekti. Hz. Ebu Bekir (r.a.), fey' ve ganimetlerle ilgili vazifeyle Ebu Ubeyde'yi görevlendirdi. Ebu Ubeyde bir bakıma ekonomiden sorumlu kimseydi. Medine hâkimliğine de Hz. Ömer (r.a.) tayin edilmişti.^[563]

21.3. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) Devlet Başkanı Olarak Hilâfet Maaşı

Daha önce belirttiğimiz gibi, Hz. Ebu Bekir (r.a.) kendisine biat edildikten sonra altı ay kadar Sunh'ta oturmuş, buradan Medine'ye çoğu zaman yaya, bazen de bineği ile gelip gitmişti. Namaz vakitlerinde Medine'de bulunmayınca namazı Hz. Ömer (r.a.) kıldırıyordu. Sabah namazından sonra “her gün erkenden çarşıya gidiyor, (bir şeyler) satıyor ve satın oluyordu.”^[564] Ayrıca onun bir bölük koyunu vardı. Bazen onları otlatmak için çıkıyor, bazen de başkalarına güttürüyordu. Sunh'ta otururken, bir mahalle halkının koyunlarını da sağmaktaydı. Hatta kendisine biat edildikten sonra, sağma işini aksattığı da olmuştu.^[565]

O eskiden beri tüccardı ve kumaş ticaretiyle uğraşırđı.^[566] Ticareti iyi biliyordu ve ailesini geçindirmek için ticaret yapması gerekiyordu. Fakat artık bir devlet başkanı ve halifeydi. İşleri iyice çoğalmıştı. Buna bir çözüm gerekiyordu.

Altı ay Sonra Medine'ye göçünce devlet işleri ile ilgilenen ehl-i hal ve akde şunu açıkladı:

“Ticaretle birlikte halkın işi iyi yürümüyor. Ancak onlar lehine (ticaretten) feragatle ve işlerine bakmakla bu iş doğru düzgün yürüyecek.”^[567]

Bu açıklamadan sonra ticareti bıraktı. Bunun üzerine kendisine işlerine baktığı Müslümanların malından, yani devlet hazinesinden ona ve ailesine yetecek ve her yıl hac ve umre yapabilecek kadar “mal infak edildi.” Her yıl onun devletten aldığı 6.000 dirhemdi.^[568]

21.4. Maaş Konusunda Zehebi'nin Açıklamaları

Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) maaşı/geçimliği konusunda Zehebi, (ölm. h. 747) şunları söyler:

“Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) biat edilince, omzunda bürdelerle (bir çeşit elbise) sabahladı. (Onu bu halde gören) Hz. Ömer (r.a.) şöyle dedi:

“Mâ hâzâ=bunlar nedir?”

Hz. Ebu Bekir (r.a.) şöyle karşılık verdi:

“Evet, benim bir ailem/çoluk-çocuğum var.”

Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a.) şöyle konuştu:

“Yürü, Ebu Ubeyde sana (bir şey) takdir eder.”^[569]

Mali işlerden sorumlu Ebu Ubeyde b. Cerrah (r.a.), cennetle müjdelenen ilk Müslümanlardan biriydi. Hz. Peygamber (a.s.m.) kendisi için: “Emînu hâzihi'l-ümmeti=Bu Ümmetin Emîni” demişti. Ridde/gericilik olayları sırasında Hz. Ebu Bekir (r.a.) onu Irak orduları başkumandanı atamıştı. 18/639 Ameves vebasında Şam topraklarında vefat edecekti.^[570] Şimdi Şûra'da yer alan Ebu Ubeyde (r.a.); Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) nasıl bir maaş takdir edecekti? Hz. Ömer'le (r.a.) Ebu Bekir (r.a.) ona geldiler. Konu kendisine açıldı ve Ümmetin Emîni şu kararı verdi:

“Sana muhacirlerden (herhangi) birisinin kûtunu/kıt kanaat yiyecek ve giyeceği (kadarı)nı takdir ediyorum, zaten seni evine götürecek bineğin var.”^[571]

Karar buydu. İslam'da ilk kez bir devlet başkanı maaş alacaktı. Fakat bu maaş dolgun ve çok değildi. Her hangi bir muhacirin evini geçindirebileceği kadar olacaktı. Bineği olmasaydı, ona bir binek de verilebilecekti. Bunu günümüz şartlarında makam arabası olarak değerlendirmek mümkündür.

Aynı konuda Hz. Ayşe (r.anha) de bilgi vermektedir: babası istihlaf edilince/halife seçilince ticareti, dinarı ve dirhemi bırakmıştı. Zehebi şunları da aktarır:

“Ebu Bekir halife seçilince, omzunda esvap/elbiselerle ticaret için çıktı. Derken Ömer (r.a.) ve Ebu Ubeyde ona rastladı ve her ikisi ona (ticaret yapmamasını) söylediler. Bunun üzerine o şöyle dedi:

‘Peki, ailemi nereden doyuracağım?’

Bunun üzerine ikisi şöyle teklifte bulundular:

‘Yürü, sana bir şey belirleyelim.’

‘Ona her gün için bir koyunun yarısını (veya kıymetini) takdir ettiler’”^[572]

Ayrıca ona, senelik bir giyim de takdir etmişlerdi. Demek ona günde yarım koyun veya değeri kadar bir maaş verilecek, ayrıca giyim kuşamı için de maaşına bir miktar ilave yapılacaktı.

Halifeye maaş konusunda birkaç husus dikkat çekmektedir:

1) Halife halkın işine baktığından dolayı; hazineden maaş alacaktı. Çünkü o hilafet işlerine bakmakla; nafakasını ve geçimliğini kazanamaz olmuştu. Buradan anlıyoruz ki; sahabenin anlayışına

göre, memuriyet bir hizmetkârlıktı. Memurlar ve onların en rütbelisi bile halkın üstünde, onlara tahakküm etmek, zulüm, baskı yapmak ve horlamak için değildi. Onlar halkın hazinesinden doyan, onlara hizmet için var olan kimselerdi. Eğer memuriyet hizmetkârlık ve halk lehine görev olmaktan çıkıp, tahakküm, baskı, diktatörlük ve dayatma aracı olarak görülürse; o zaman devlet; hizmet eden (Garson Devlet) kimliğinden çıkar; diktatörlük, istibdat ve dayatmacılık söz konusu olurdu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve memurları, halkın işini görmek için vardılar. Bundan dolayı kıt kanaat “yetecek kadar”^[573] maaş almaları gerekiyordu. Evet, bu anlayışta devlet “hizmetçi devlet” olduğu gibi, memurlar da “halkın hizmetkârı” idiler. Çağdaş dünyada bu devlet anlayışına “Civil servant” denir.

2) Buradan şunu da çıkarabiliriz: İslam’da, devlet memurunun ticaret ve başka işlerle uğraşmaması anlayışı vardı. Hz. Ebu Bekir’e (r.a.) maaş verilmesi de bunun bir yansımasıydı. Çünkü memurun başka işte çalışması, halkın işlerinin aksamasına sebep olacaktı. Hz. Ebu Bekir maaş uygulamasını uygun bulmuş olmalıydı ki ticareti bırakmıştı.

3) Bu uygulama gösteriyor ki, memuriyet bir bakıma asıl geçim kaynakları olan ticaret, sanat ve ziraattan bir feragat ve fedakârlıktı. Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve onu takip eden halifeler, halife olunca önceki durumlarına göre daha ihtiyaçlı ve fakir hale gelmişlerdi. Demek para kazanmanın asıl yolları memuriyet değil; sanat, ticaret ve ziraattı.

4) Hz. Ebu Bekir’e (r.a.) maaş tahsisinde, bir ailenin günlük ihtiyacı ve halifenin her yıl hac ve umreye gideceği hususu nazara alınmıştı. Hz. Ebu Bekir’in yılda 6000 dirhem maaş aldığı kabul edilirse, bu aylık 500 dirheme denk düşüyordu. Bu hesaba göre onun günlüğü on beş dirhemden az fazlaydı. Devlet başkanı ölünce, maaşının kesilmesi uygulaması da, ilk olarak Hz. Ebu Bekir’le (r.a.) başlamıştı. İbnü’l-Esir’e göre, Hz. Ebu Bekir’in vefatı yakınlaşınca, kendine ait bir toprağın satılmasını ve devletten aldıklarının (maaşının toplamının) buradan karşılanmasını da vasiyet etmişti.^[574]

Ayrıca Hz. Ebu Bekir (r.a.) raiyetine ilk nafakât/atâ tahsis eden halife olduğu gibi, babası hayattayken halife olan ilk kimseydi. “Halife” diye ilk adlandırılan da oydu. Bizzat Hz. Ebu Bekir, Halid b.Velid’e Şam’a yürüme emrini verirken, halife sıfat ve unvanını kullanarak mektubuna başlamış ve şöyle demişti:

“Bismillahirrahmanirrahim

Resulullah sallallâhu aleyhi ve sellem halifesi, Abdullah b. Osman’dan, Halid b. Velid’e, ayrıca muhacirlerden, ensardan ve onlara ihsanla uyanlardan/tabiiinden olanlara.”[\[575\]](#)

Görüldüğü gibi o mektubunda babası ve kendisinin adını vererek halife oluşunu anıyordu. Ayrıca, onun memurları tarafından yazılan yazılardan kiminde de, onun halifelik unvanının anıldığını görmekteyiz. Halid b.Velid (r.a.) Hirelilerle yaptığı antlaşma belgesinin başında şöyle diyordu:

“Bismillâhirrahmânirrahîm;

Mutlaka Resulullah sallalâhu aleyhi ve sellem halifesi Ebu Bekir – Yüce Allah ondan razı olsun– Yemamelilere zaferden sonra; Araplardan ve Acemlerden/Arap olmayanlardan oluşan Iraklılar üzerine yürümemi; onları senası yüksek olan Allah’a, onun Resulü aleyhisselama çağırmamı ve onları cennetle müjdeleyip, cehennemle korkutmamı emretti. Eğer çağırma icabet ederlerse/gelirlerse; Müslümanlar lehine olan her şey onlar lehine, Müslümanlar aleyhine olan her şey de onlar aleyhinedir.”[\[576\]](#)

Görüldüğü üzere, bir ordu komutanının kaleme aldığı antlaşma belgesinde de o “Resulullah’ın Halifesi” olarak anılıyordu.

21.5. Memurlar ve Ordunun Maaşları

Hiz. Ebu Bekir’in (r.a.) hilafeti döneminde bütün askerler/gaziler, (cünd, ceyş); “gönüllü” idiler. Ordu komutanları ve askerlerin günlük veya aylık belli maaşları yoktu. Komutanlar ve askerler fetihle aldıkları ganimetlerden beşte dört hisse alıyorlardı. Hisse alma uygulaması, İslam savaş hukukunun gereği idi ve Enfâl Suresi kırk birinci ayeti bunu emrediyordu.[\[577\]](#) Ayrıca ganimetlerin alınması ve helal olduğu konusunda; başka ayetler de vardı:

“Artık elde ettiğiniz ganimetlerden helal ve temiz olarak yiyin ve Allah’tan korkun, şüphesiz ki Allah bağışlayan ve merhamet edendir.”[\[578\]](#)

“(Savaşta) inkâr edenlerle karşılaştığınızda boyunlarını vurun. Onları iyice vurup sindirince, bağı sıkıca bağlayın (esirler alın), savaş sona erince de, artık ya karşılıksız veya fidye karşılığında salıverin...

Allah yolunda öldürülenlere gelince, Allah onların yaptıklarını başa çıkarmaz”^[579]

Bu ayetlerde ganimetin helal ve temiz olduğu açıklandığı gibi, düşman askerlerinin boynunun vurulabileceği de yer alıyordu. Düşman güçsüz hale gelmişse, onlardan esir de alınabilecekti. Esirler karşılıksız veya fidye ile serbest bırakılabilirlerdi. Şu halde savaş sonrası fidye/kurtulmalık akçesi de alınabilecekti. İslam hukukuna göre bu, ya mal alınarak veya esir mübadelesi şeklinde olabilirdi. Savaşta öldürülen Müslümanların fedakârlıkları, dünya hayatı bakımından da boşa çıkarılmayacaktı.

Buraya aldığımız son ayete göre, esirler de ganimetler içinde mütalaa ediliyor, onlardan beşte dördü askerlere paylaştırılıyordu. Ganimetten pay alma durumu, İslam savaşçılarını motive etmesi bakımından da önemliydi ve fetihleri teşvik ediyordu. Böylece askerlerin durumu iyileşmiş, hatta beşte birlik devlet hissesi (hums) bile büyük meblağlara ulaşmış ve sivil halka dağıtılmaya başlanmıştı.

Öte yandan memurlar maaşlarını, ganimetlerin beşte birlik bölümünden, zekât ve cizye vergilerinden alıyorlardı. Bu devlet gelirlerinden artan miktarlar ve zekâtların fazlası Kur’ân-ı Kerim’de belirtilenlere veriliyordu.^[580] Tevbe Suresi’nin 60. ayetinde zekâtın; yoksullara, düşkünlere, amillere (zekât toplayanlara), gönülleri İslam’a ısındırılacaklara, kölelere, borçlulara, Allah yolunda cihat edenlere ve harçlıksız yolculara verileceği açıklanmaktaydı.

Yukarıda belirttiğimiz gibi başkent kadısı Hz. Ömer’di (r.a.). Hz. Ömer’e bir yıl içinde dava için iki kişi gelmemişti.^[581] Bu durum ahabın kul/insan hakları konusunda ne kadar hassas olduğunu gösterir. Demek o zamanlar hukukun üstünlüğü vardı. Toplum gerçekten temiz toplumdu, genelde günahlardan temizlenmiş, adalet toplumunda tesis edilmiş, zulmün, haksızlığın, tahakküm ve dayatmanın önüne geçilmişti.

Öyleyse gerçekten o asır ve çağ; mutluluk ve saadet çağıydı. Dünyada hiçbir ülkede suç işleme oranının bu derece düşük, mahkemelerin bu kadar işsiz olduğu görülüş şey değildi ve bunun bir başka örneği de yoktu. Bu durum, çağdaş toplumlarca; temiz toplum, toplumdaki suç oranını düşürme ve insan hakları ve onların korunması açılarından araştırmalara konu olmalıdır. Neden

Medine’de suç oranı, haklara tecavüz oranı bu kadar azdı? Böylesine fazilet örneği insanlar nasıl yetiştirilebilmişti?

21.6. Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) Kâtipleri, Veziri, Hâcibi ve Mührü

Kaynaklar Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) emirlerini vilayetlere, ordu komutanlarına yazarak ulaştıran kâtiplerinden (Hilafet Sekreteri) söz ederler. Özellikle üç kişinin adını verirler:

Hz. Ali (r.a.).

Zeyd b. Sabit (r.a.).

Osman b. Affan (r.a.).^[582]

Görüldüğü gibi Hz. Ali; Hz. Ebu Bekir’le arası açık birisi değildi. Sonradan iddia edildiği gibi onunla bir soğukluğu yoktu. Ona isteyerek biat ettiği gibi, devlet işlerinde de kendisine en büyük yardımcılardandı. Ayrıca Hz. Ebu Bekir’in sekreteriydi. Hz. Peygamber’in (a.s.m.) damadı Hz. Osman (r.a.) da böyleydi.

Hz. Ebu Bekir bunlardan başka; gerektiğinde okuma yazmayı iyi bilen, başkalarını da bu görevde istihdam etmişti.^[583]

İlk halife; Hz. Peygamber (a.s.m.) gibi yüzük kaşına kazılan bir mühür kullanıyordu. Yüzüğünün kaşında şunlar yazıyordu:

“Ni’mel’l-kâdiru Allah =Allah (her şeye) gücü ne güzel yetendir.”^[584]

İslam devlet başkanlarının mühür kullanma geleneği Hz. Peygamber’in uygulamasıyla başlamıştı, Hz. Ebu Bekir’le devam ediyordu. Bu gelenek halifelerin hepsinde sürüp gidecekti. Osmanlı sultanları da aynı uygulamayı sürdüreceklerdi.

Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) hâcibi, mevlası/azatlısı Südeyd’ti.^[585] O halife ile görüşmek isteyenlerle, gelip gidenlerle ilgileniyordu. İlk halifede, Hilafetin ilk döneminde görülen haciplik, Dört Halifeden sonrası haciplik gibi değildi. Çünkü Hulafây-ı Râşidin döneminde halifenin günlük hayatı, diğer insanlardan ve sivil halktan pek farklı değildi.

Bu dönemde halifenin daha sonraki halifelere, meliklere benzer bir kıyafeti ve özel işaretleri de yoktu. Halifeler toplumla birçok yönden farklı bir hayata ve protokollerle dolu bir yaşantıya sahip değillerdi.

Halife, sokakta, evde ve çarşıda diğ er insanlar gibiydi. Halifelerin ne koruma görevlileri, ne de muhafızları vardı.^[586]

H . Ebu Bekir'in (r.a.) Medine kadısı H . Ömer (r.a.) olduğu gibi, veziri de oydu.^[587] H . Ebu Bekir (r.a.) döneminde onun g rd ğu fonksiyon ve yaptığı görevler; onu sonradan "vezir/yardımcı" konumunda değerlendirmeye sebep olmuşt .^[588] H . Ebu Bekir (r.a.) de, H . Peygamber'in (a.s.m.) veziri olarak değerlendirilmişt . Şu halde H . Ebu Bekir (r.a.), hilafet ve devlet başkanlığı görevinde en büyük yardımı H . Ömer'den (r.a.) almıştı. H . Ebu Bekir'in (r.a.) Müezzini, Ammar b. Yâsir'in (r.a.) azatlısı, Sa'd b. el-Kurayz'dı (r.a.).^[589]

21.7. H . Ebu Bekir'in (r.a.) Ahitnamesi

H . Ebu Bekir (r.a.) 13. hicri senenin Cumadelahiresinin yedisinde hastalanıp on beş g n^[590] mescide gelemedi. Hastalığı sırasında imamlığı H . Ömer'e (r.a.) bıraktı ve hilafete de onu münasip gördü. Görüşünü uygun g rd ğu büyük sahabilere açmak istiyordu.  nce ilk Müslümanlardan Abdurrahman b. Avf (r.a.) ve H . Osman'la (r.a.) görüştü. Sonra Useyyid b. Hudayr (r.a.) ve Sa'd b. Zeyd'le (r.a.) görüşerek sırayla düşüncesini kendileriyle istişare etti. Görüşmede Abdurrahman b. Avf, H . Ömer'in sertliğinden söz etti. H . Ebu Bekir (r.a.) onu veliaht tayin etmenin/istihl fın yerinde olduğunu düşünüyordu. Ona göre kendisinden sonra insanların en hayırlısı ve bu işe en layığı H . Ömer'di (r.a.). Abdurrahman'a bu konuda şunları söyledi:

"Rabbime kavuşup bana sorduğunda 'Rabbim, kullarının işini onların en hayırlısına havale ettim' diye cevap vereceğim."

Demek bu konuda kararlıydı ve istişare sonrası da düşüncesi değişmemişti. Çünkü g r şt ğu kimseler de onun gibi düşünüyorlar ve ona katılıyorlardı. Sonra H . Osman'ı (r.a.) huzuruna çağırtıp bir ahitname (veliyy 'l-ahd belgesi ve vasiyetname) yazdırdı.^[591] Söz konusu belge şöyle kaleme alınmıştı:

"Bismillâhirrahmânirrahîm.

Bu gelen ahd, Muhammed Resulullah'ın (a.s.m.) halifesi, Ebu Bekir'in dünyaca en son, ahiretce ilk anında, k firin imana, facirin

anlayışa geldiği bir zamandaki ahdi ve vasiyetidir. Ben Hattaboğlu Ömer'i hilafete intihap ettim (seçtim). Onu dinleyin ve itaat edin. Hayrı araştırmada kusur etmedim. Sabır eder, adalet ederse beni tasdik etmiş olur, Cevr/zulüm eder ve halini değiştirirse, ben gaybı bilmem, ben ancak hayır istedim. Herkes işinin karşılığını bulacaktır. Zalimler yakında ne hale geleceklerini bilir. Esselâmu aleyküm ve rahmetullah.”

İbnul-Esir'e göre de Hz. Osman'a (r.a.) yazdırılan ahitname şöyleydi:

“Bismillâhirrahmânirrahîm.

Bu Ebu Bekir b. Kuhafe'nin bütün Müslümanlara ahdidir: Bundan sonra derim ki.”

Sözlerinin burasında Hz. Ebu Bekir (r.a.) bayıldı. Hz. Osman (r.a.) onun vefat edebileceğinden ve hilafet konusunda çıkacak karışıklıktan korktuğu için, onun düşüncelerini kendince şöyle kaleme aldı:

“Bundan sonra derim ki, Fe innî kad istehleftü 'aleyküm Umara'bne'l-Hattâbi. Ve lem âlüküm hayran=Mutlaka üzerinize Ömer b. Hattab'ı istihlaf ettim ve size hayrı noksan bırakmadım.”

Az sonra Ebu Bekir (r.a.) ayıldı ve konuştu:

“ Yazdığını bana oku.”

Hz. Osman (r.a.) yazdığını okudu. Yazdıkları Hz. Ebu Bekir'i (r.a.) sevindirmişti. Tekbir getirerek şöyle dedi:

“Seni bayılma halimde ölürsem; halkın (bir başkasını) ihtilaf etmesinden korkar görüyorum.”

Hz Osman (r.a.) onu doğruladı:

“Evet.”

Hz. Ebu Bekir (r.a.) iyi bulduğu davranışından dolayı ona şöyle dedi:

“Allah İslam ve Müslümanlardan (onlara iyilik düşünmenden) dolayı mükâfatını versin.”

Hz. Osman'ın (r.a.) yazdıklarını onayladı. Böylece ölümünden az önce İslam ve Müslümanlık için bir büyük hizmet daha yapmış oldu. İstese kendi soyundan birini halife seçip, bu konuda onu kendinden sonraya bırakmayı düşünebilirdi. O şahlanan ve Arabistan sınırları dışında fetihlere devam eden genç devletin başına “Kim geçerse

daha iyi olur?” düşüncesinden hareketle Hz. Ömer’i (r.a.) iş başına getirmek istiyordu. Böylece gözü arkada kalmayacaktı. [592]

Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) ahitnamesi birkaç noktadan önemlidir:

Birincisi: Hz. Ebu Bekir (r.a.), on beş gün kadar hastalık çekmiş ve hasta yatağında yatmıştı. Hastalığının ölümle neticelenebileceğini görüyor ve hep yerine kimin halef olacağını düşünüyordu. Sonunda kendisi bir karara vardı. Ona göre devletin başına getirilmesi en uygun olan kimse, Sâbıkîn-i Evvel’inden ve Aşere-i Mübeşşere’den Hz. Ömer’di (r.a.).

İkincisi: O kararının doğruluk derecesini ve isabetliliğini anlamak için, bunu ayrıca görüşlerine güvendiği önemli kimselerle tek tek konuşmuştu. Önce, Muhacirlerden ve Cennetle müjdelenen ilk Müslümanlardan Abdurrahman b. Avf’ın (r.a.) [593] bu mesele hakkında düşüncelerini sormuştu. Ömer’in (r.a.) hilafetine ne dersin deyince o “Düşündüğünden daha iyidir. Fakat biraz sertliği var” demişti. Hz. Ebu Bekir (r.a.) Hz. Ömer’i (r.a.) iyi tanıyordu ona şu karşılığı vermişti.:

“Onun sertliği benim rikkatimi dengelemek içindir. İş başına düşünce hiddet ve şiddet gibi durumlardan vazgeçer.”

Arkasından bu durumunu tecrübe ettiğini anlattı. Görüştüğü ilk kişi Hz. Ömer’in (r.a.) hilafetine “evet” diyordu. Abdurrahman b. Avf (r.a.), Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) sürekli yardım aldığı biriydi. O Hz. Ebu Bekir (r.a.) vefat edince yönetimde Hz. Ömer’e (r.a.) de yardımcı olacaktı. Her iki halife de onun fikirlerine önem verirlerdi.

Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) istişare ettiği ikinci kişi de; Emevi soyundan ve Aşere-i Mübeşşere’den Hz. Osman’dı. Hz. Osman (r.a.) Resulullah’ın çok değer verdiği iki kızını kendisiyle evlendirdiği mükemmel bir Müslüman’dı. Hz. Osman (r.a.) da Abdurrahman b. Avf gibi cömertti ve malını din yolunda ve hayra harcamaktan çekinmeyen biriydi. Meleklerin kendisinden hayâ ettiği belirtilen bir muhacirdi. Hz. Ebu Bekir fikrini sorunca; Hz.Ömer (r.a.) hakkında şöyle konuşmuştu:

“Serîratühû hayrun min ‘alâniyyetihî, ve leyse fînâ mislehû=İçî dışından daha iyidir ve içimizde bir başka benzeri yoktur.” [594]

O da; Hz. Ömer’i (r.a.) ashab-ı kiram içinde Hz. Ebu Bekir’den sonra en iyi kişi olarak görüyordu. O kendi içlerinde hilafete en lâayık

kimseydi. Hatta ona göre Hz. Ömer görüldüğünden daha iyi ve değerli biriydi.^[595]

Hz. Ebu Bekir (r.a.) hastalık döneminde ve yatağında yatarken, hilafetle ilgili verdiği kararı; ilk Müslümanlardan Said b. Zeyd'le (r.a.) de görüştü. Said b. Zeyd (r.a.) kız kardeşi Fatıma'dan (r.anha) dolayı Hz. Ömer'in eniştesiydi. Meşhur haniflerden Zeyd b. Amr'ın (r.a.) oğluydu ve ayrıca Hz. Ömer'in de akrabasıydı.^[596] Said b. Zeyd de Hz. Ömer hakkında müspet görüş izhar etti. Useyyid b. Hudayr (r.a.) da; ensarın büyüklerindendi ve ikinci Akabe biatinde bulunmuştu. Hz. Ömer hakkında o da şöyle görüş bildirmişti:

“Bu iş için muktedir bir kimse lâzımdır ve Ömer'den daha münasibi yoktur.”

Hz. Ebu Bekir (r.a.) bunlarla da kalmadı. Durumu, uygun gördüğü muhacirler ve ensardan başkalarıyla da istişare ederek kanaatinde yanılmadığını iyice gördükten sonra ahitnameyi kaleme aldirmişti. Demek herkesin üzerinde ittifak edebileceği kişi Hz. Ömer'di (r.a.).

Üçüncüsü: Allah Resulü, “Benden sonra şu kimseyi halife yapınız” gibi bir vasiyet ve ahitte bulunmamıştı, fakat hilafet görevinde Hz. Ebu Bekir'de (r.a.) karar kılınmıştı. Hz. Ebu Bekir ise, ölmeden önce Müslümanların da görüşlerini alarak; devlet başkanını belirlemek istiyordu. Kendisi Teymoğulları'ndandı, yerine bir başka kabileden, ama Kureyşli bir muhacir olan Ömer b. Hattab'ı istihlaf ve veliaht tayin ediyordu.

Dördüncüsü: İlk Halife, istişare sonrası yazdırdığı ahitnameyi ölmeden önce Mescid-i Nebevî'de okutmayı da ihmal etmedi. O gün Müslümanlara ayrıca şu açıklamayı yapmıştı:

“Üzerinize halife olmasını istediğim kimseye razı mısınız? Ben üzerinize karabet sahibi (akrabalarımın) birinin halife olmasını istemedim. Üzerinize Ömer'i istihlaf ettim, onu dinleyiniz ve itaat ediniz. Vallahi, reyimin oluşmasında, hayrı araştırmada kusur etmedim.”^[597]

Oradakiler de kendileri için seçtiği halifeye razı olduklarını bildirdiler.^[598] Onun bu hareketi, hilafet için veliaht tayin etme ve veliaht için biat alma uygulamasının ilk örneğiydi. Bu usul bazı değişikliklere uğrayarak ilerde İslam devletlerinde uygulanacaktı. Bu usulün suistimal edilmesi saltanatı başlatan bir uygulamayı da yanında getirecekti.

Beşincisi: O ahitname ve vasiyetinde açıkça “Hattab oğlu Ömer halife seçtim” diye kararını belirtiyordu:

Altıncısı: O ahitnamede ayrıca neden Hz. Ömer’i (r.a.) veliaht tayin ettiğini, bunun sebeplerini açıklıyordu.

a) Kendine göre bu konuda araştırma yapmış, hayrı araştırmıştı. Araştırmasını Hz. Ömer’i (r.a.) halife yapmak için değil, halife olacak kimsenin en hayırlı, en iyi olması üzerine odaklamıştı. Bundan dolayı “Hayrı araştırmada kusur etmedim” diyordu. Araştırması sonucunda Hz. Ömer’in halife olmasına, görevde onun hayırlı olacağına karar vermişti.

b) Yerine halef bırakacağı kimsede “sabır”^[599] ve “adalet” özelliklerini arıyordu. Sabır, kişinin aklın ve dinin gereklerine uyarak kendisini tutması demektir. Sabır da zora karşı dayanmak, direnmek ve göğüs germe de vardır. Musibetlere karşı dayanmaya ve direnmeye sabır denirken, direnememeye “cebânet/korkaklık”; felaket ve acılara sabretmeye “rahb-ı sadr”, dayanamamaya “dacr” deniyordu. Konuşmaya sabır “kitmân”, sabredememe “mezel” olarak adlandırılıyordu. Oruç da açlığa ve susuzluğa karşı direniş olarak yorumlandığı için orucun da bir adı sabırdı.^[600] Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) kendisinden sonraki halifede sabır, sebat ve direnç araması boşuna değildi. Sabır her türlüyle kuvvetli bir imanın da yansımasıydı. Ayrıca, şu dönemde böyle bir halifeye ihtiyaç vardı.

c) Onun halifede aradığı ikinci özellik de adaletti. Adalet; zulmün, diktatörlüğün, tecebbür ve tahakkümün zıddıydı. İlahi Adaletin olduğu yerde, kanun hâkimiyeti, hakperestlik, zayıfları güçlülerin ezmemesi, hukukta eşitlik gibi değerler var olacaktı. O, yerine bir diktatör ve zalim bırakmak istemiyordu. O, Hz. Ömer’den (r.a.) adalet beklemekte ve ummaktaydı. Kendisi de halife olunca güçlülere zayıfları ezdirmeyeceğini, haklı olanın güçlü olduğunu belirtmişti. “Güçlü olan haklıdır” zalim düsturuna geçit vermeyeceğini belirtmişti. Adalet mülkün temeliydi. Mülk, devlet, refah zenginlik demektir. Bunlar, güç, sürekli ilerleme ve iyiliklere vesile olacaktı.

Yedincisi: Hz. Ebu Bekir (r.a.) Hz. Ömer’i (r.a.) sabırlı ve adaletli görüyor ve yerine halife olarak bakıyordu. Durumunu değiştirdiği takdirde; bundan mesul olmayacağını da belirtiyordu. Çünkü o “hayır murat ederek” böyle yapıyordu. Eğer yeni halife zalimleşirse cezasını

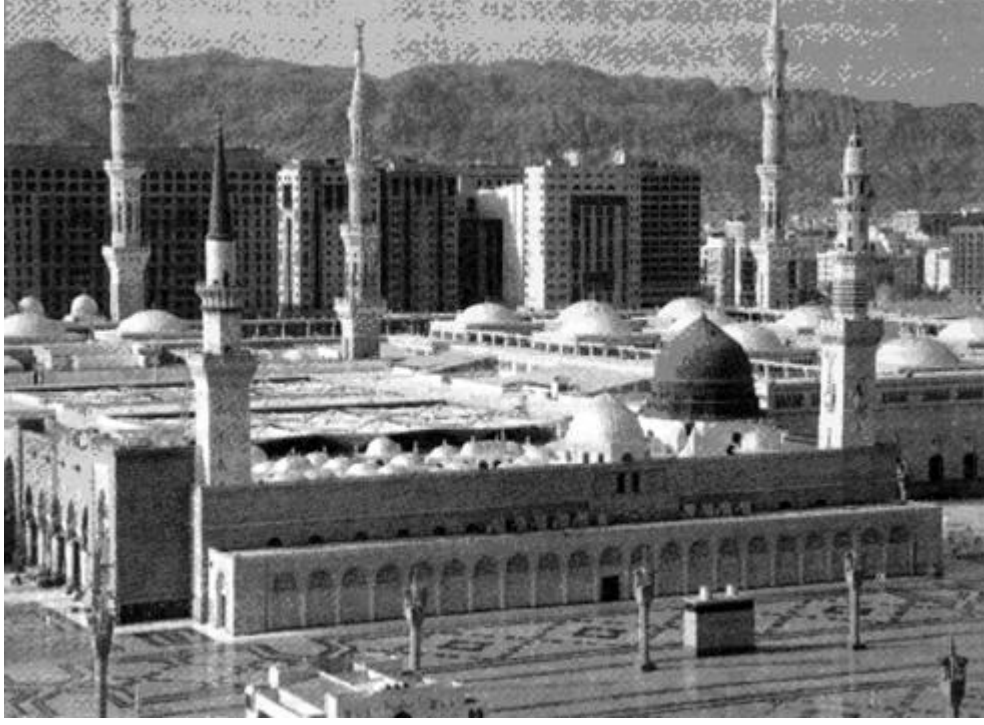
pek yakında görecekti. O bu sözleri ile Şuara Suresi'nin 227. ayetine işaret ediyordu.^[601]

Sekizincisi: Ahitname yazıldığında diğer sahabiler gibi fikrini açıklayan Hz. Ali (r.a.); “Ömer’den başkasına razı olmayız” diye görüş açıklamıştı. Hz. Ebu Bekir de: “Odur”dedi. Şu halde bütün sahabiler gibi o da Şeyheyn’in ikincisi Hz. Ömer’in (r.a.) hilâfetine “Evet” diyordu. Onun Ömer’den (r.a.) başkasına razı olmayacağını belirtmesi de anlamlıydı. Demek Hz. Ebu Bekir’den sonra halife olacak birisi varsa, o da Hz. Ömer’di (r.a.). Buradan çıkan şuydu: Hz. Ali ilk halifeye ve halifenin halife seçtiğine evet demekteydi. Sahabiler gibi o da açık kalpli ve hür fikirliydi. Doğru bildiğini açıkça söylüyordu. O da diğerleri gibi, korku ve baskı altında değildi. Neyi kabul edeceğini, neyi kabul etmeyeceğini açıkça ortaya koyabiliyordu. Halisti, riyasızdı, sadıktı ve korkusuzdu.

Ahitname mescitte okununca “seminâ ve ata’na=duyduk, itaat ettik” sesleri duyuldu. Hz. Ebu Bekir Hicri 13. Yıl Cumadilahiresi sonuna sekiz gün kala bir Salı gecesı, akşamlı yatsı arasında (22 Ağustos, 634) vefat etti. İki yıl üç ay on gün hilafette kalmıştı. Resulullah’ın (a.s.m.) yanına defnedildi. Namazını Hz. Ömer (r.a.) kıldırmıştır.^[602]

Vefatında nakit parası bulunmadı. Devlet malı olarak yanında bir köle ve deve vardı. Bunlar Hz. Ayşe’ye (r.anha) tembihi üzerine yeni halife Hz. Ömer’e (r.a.) verildi ve Beytu’l-Mal’a teslim edildi.^[603] Hz. Ömer önce “Halifetü Halifet-i Resulullah=Resulullah’ın (a.s.m.) Halifesinin Halifesi” sonraları da “Emiru’l-Mü’minîn” diye anılmaya başlandı.

Hz. Ömer (r.a.), Hz. Ebu Bekir’in hazırladığı Irak’ın fethi projesini kullanmış, daha ilk hutbesinde insanları Irak gazasına davet etmişti.

Şekil 13: Mescid-i Nebevi'nin kible tarafından görünüşü ve Hücre-i Saadet üzerini örten Kubbe-i Hadra. Fayda, "Muhammed", DİA, XXX, 422.

21.08. Hz. Ebu Bekir (r.a.) Hakkında

Burada Hz. Ebu Bekir (r.a.) hakkında söylenmesi gereken bir takım önemli noktalar vardır:

1) Hz. Ebu Bekir Resul-i Ekrem'den iki yaş kadar küçüktü. İki yıl, üç ay, on gün halifelik yaptıktan sonra hicretin on üçüncü yılının Cumadelahiresi sonlarında (ayın bitiminden sekiz gün önce) akşamla yatsı arasında vefat etti. Öürken şöyle demişti:

“Teveffenî müslimen ve elhıknî bi's-sâlihîn=Allah'ım beni Müslüman olarak öldür ve salihlere ilhak et.” [\[604\]](#)

2) Hz. Ebu Bekir (r.a.) hiç tereddütsüz Müslüman olmuş birisiydi. Hürlerden ilk Müslüman erkekti. Kendisi aşere-i mübeşşeredendi. Müslüman olunca, kendisini ve servetini Resulullah ve Allah yoluna adadı ve feda etti. Resulullah (a.s.m.) bunu ilerde, Medine döneminde Hz. Ebu Bekir Hz. Ömer (r.a.) tarafından incitilince şöyle ifade edecekti:

“... Ebu Bekir saddaka ve vâsânî bi nefsihî ve mâlihî=(İlk zaman) Ebu Bekir beni doğruladı, kendisini ve malını ortaya koydu (feda etti,

Allah yoluna adadı).”^[605] Hem Resulullah, hem Hz. Ebu Bekir (r.a.) bu maldan Allah yolunda harcıyorlardı.

3) Hz. Ebu Bekir Müslüman olur olmaz kendini bu işe verdi, ticareti bıraktı. Artık kendine yakın bulduklarına İslam’ı anlatmanın yollarını arıyordu. Onun çaba ve gayretleriyle Hz. Osman (r.a.), Talha b. Ubeydullah, Sa’d b. Ebi Vakkas, Ebu Ubeyde b. Cerrah, Zübeyir b. Avvam ve Abdurrahman b. Avf gibi cennetle müjdelenenlerden altı kişi çok geçmeden Müslüman oldu. Ayrıca, Osman b. Maz’un, Ebu Seleme ve Erkam b. Ebi Ekram da onun vasıtası ile Müslüman oldular. Ayrıca o köleler ve kadınlar arasında da İslam’ı yaymak için uğraştı. Bu açıdan o, kıyamete kadar gelen Müslümanların İslam’ında büyük bir pay sahibiydi, o İslam yolunu ve sünnet çığını ilk açmaya başlayan ve Resulullah’a (a.s.m.) en büyük yardımda bulunan kimseydi.

4) En şiddetli belalar peygamberlere geliyorsa, Allah Resulü’ne gelen belalarda sahabiler de müşterektiler. Özellikle Mekke’de Müslüman olanlar, bu noktadan en ileri ve en çilekeş insanlardı. Bu açıdan rütbe ve mertebe olarak en yüksekleri ve faziletlieleri de olanlardı.^[606] Çünkü zahmet arttıkça ücret ve ödül de artıyordu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) de, yetişkin hür Müslümanların ilki ve en önde olanıydı.

5) Resul-i Ekrem (a.s.m.), hicretinde onu arkadaş seçmişti. En tehlikeli, en kritik anlarda ikisi beraber olmuşlardı. Sahabiler içinden Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) seçilmesi ve en kritik zamanda Resul-i Ekrem’le birlikte olması da; onun önemini ve değerini gösterir. Sıddikiyetine, davasındaki enerjikliğine, sadakat ve gayretine işaret eder.

6) Yalnız Hz. Ebu Bekir (r.a.) hakkında nazil olan ayetler bile onu tanımak ve değerini anlamak için yeter. Hicretin dokuzuncu yılında Tebuk gazasına çıkıldığında Ashab-ı Kiramdan bir kaçı savaştan geri kalmış ve bu olayla ilgili olarak inen ayetlerin birinde Hz. Ebu Bekir’den (r.a.) de söz edilmişti:

“Eğer siz Ona (Resulullah’a) yardım etmezseniz, (Allah Ona yardım eder) Hani küfredenler, iki kişiden biri olduğu halde onu Mekke’den çıkardıklarında da ona yardım etmişti. O zaman ikisi (Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir) mağaradaydılar. (Hz. Ebu Bekir hüznlenince) Resulullah arkadaşına ‘lâ tahzen innellaha

me'anâ=korkma, mutlaka Allah (yardımı ile) bizimledir' diyordu. Bunun üzerine Allah ona (Ebu Bekir'e) sekinetini indirdi. Hem onu (Resulullah'ı) görmediğiniz ordularla destekledi ve muhafaza etti. Böylece kâfirlerin sözünü (şirki) alçalttı, Allah'ın sözü (davası) ise yücedir. Çünkü Allah aziz ve hakimdir"[\[607\]](#)

Bu ayet-i kerime birkaç hususa açıklık getirmektedir:

a) Hz. Ebu Bekir (r.a.), Sevr'deki iki kişiden biriydi. Yani Hz. Peygamber'den (a.s.m.) sonra yanındaki ikinci kişiydi. Bir suikasttan kurtulmak için hicret eden Allah Resulü'nün burada en büyük destekçisiydi ve en tehlikeli zamanda yanında yer alıyordu. Onun ayette Allah Resulü ile iyi şekilde yer alması elbette iyiliğini gösterir.

b) Ayet onun, Allah Resulü'ne en tehlikeli zamanda yardım eden müminlerden olduğunu açıklıyordu. Bu açıklama; onun büyük değer, rütbe ve makamını göstermekteydi. Yardıma muhtaç durumda ve meleklerin Resul-i Ekrem'e yardım ettiği anlarda, Ebu Bekir (r.a.) de onun yanında ve yardımındaydı.

c) Ayete göre o Allah Resulü'nün sahibi/arkadaşıydı. Can ciğer dostu ve yardımcısıydı. En yakın sırdaşıydı. Mağara beraberliği de bunu gösteriyordu. O zaman Allah, Resulullah ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) bir yanda, bütün müşrikler de bir yanda yer almışlardı.

d) O Sevr Mağarası'nda kendisini öldürecekleri için değil, Allah Resulü'nü öldürecekleri için çok üzülmüştü. Onun şehit edilmesi İslam'ın sonu olabilirdi.

f) Resulullah (a.s.m.) ona "innellâhe me'anâ =Mutlaka Allah bizim (ikimizle)dir" diye teselli vermişti. Allah; Hz. Peygamber (a.s.m.) ve yanındakiyle beraberdi ve onlar tarafında bulunuyordu. Bu ne büyük şeref ve ne büyük mazhariyetti. Hem ikisi de görünmeyen ordularla destekleniyorlardı. Resul-i Ekrem ve "Yar-ı Gar/mağara Arkadaşı" çok iyi kimselerdi.

7) Zümer Suresi otuz üçüncü ayetinde de o şöyle anlatılır:

"Doğruyu getiren ve onu doğrulayanlar, işte bunlar muttakilerin ta kendileridir."[\[608\]](#)

Sıdkı/doğruyu getirenler peygamberlerdir. Onları tasdik edenler de onlara iman edenlerdir. Rableri katında onlara istedikleri her şey vardır. Müfessirlerden kimi, ayetteki "ellezi câe bi's-sıdkı" kısmını şöyle tefsir yettiler:

“Doğruyu getiren Hz. Muhammed’dir. “Ve Saddeka bihî=onu doğrulayan” da Hz. Ebu Bekir’dir (r.a.).^[609] Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) faziletini ve mertebesini ve büyüklüğünü anlatan pek çok hadis-i şerif de vardır.^[610]

8) Onun Ridde olayını önlemedeki kararlılığı,^[611] Kur’ân’ı cemi/toplaması, Hz. Peygamber’in (a.s.m.) vefatında gösterdiği sükûnet ve Müslümanları, Hz. Peygamber (a.s.m.) dönemindeki gibi tutması da pek büyük hizmetleridir.

^[285]. Diyarbekri, II, 157 vd. Mesudi, II, 325-331.

^[286]. A.g.e., II, 163,165; “Mürû ebâ bekrin fe’l-Yyusalli’in-nâse.”

^[287]. “...Ve inneke evvelü ehl-ibeyti lühûkan bî” Diyarbekri, II, 162.

^[288]. O zamanlar Hz. Ebu Bekir, Mescid-i Nebeviye yarım saatlik bir yer olan Sunh mahallesinde kalıyordu. Burası, hicretle Kuba’ya gelince evlendiği hanımı Habibe binti Hârice’nin kabilesi Hazreçli Haris oğulları yurduydu. Bkz. İbnü’l-Esir, II, 422-424; Mansur Ali, III, 308.

^[289]. Mansur Ali, III, 308.

^[290]. Resul-i Ekrem’in Allah elçisi olmasıyla ilgili bkz. Bakara, 2/119, 252; Enâm, 6/14, 19, 48; Âl-i İmrân, 3/62, 79, 114, 159; Nisâ, 4/105- 106; Mâide, 5/67,99; Sa’d, 38/65, 70.

^[291]. İbn-i Mâce, I, 57; “Önceki Sahabilere Sonraki Sahabilerin Yetişememesi” konusu için bkz. Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 75-93.

^[292]. “Hz. Ömer’in Ehl-i Beyt’e Hürmeti” konusu. Bkz. Bkz. Sarıcık, Ehl-i Beyt, s.159.

^[293]. Ashaba sebbin cürm-i azim oluşu. Bkz. Kurtubi, IV, 171; Mansur Ali, III, 306; Muhammed Rıza, s. 403; Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 85- 86.

^[294]. İbn- Kesir, Tefsir, IV, 306; Kurtubi, IV,171; Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 97-212; Muhammed Rıza, s. 403.

^[295]. Canan, XII, 247, nr. 4369; (Ebu Davut, nr. 4648, 4649).

^[296]. Asklâni, el-Metâlibu’l-‘Âliye, IV,46; Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 154, 292-293.

^[297]. Allah’ın rızasını ibtiğa ve irade konusu. Bkz. Sarıcık, Sahabe Modeli, s.111 vd. Allah’ın rızasını ibtiğa ve irade konusu.

^[298]. Sarıcık, Sahabe Modeli, e, s.1154, 171-182; Ashabın fazileti ile ilgili bir ayet ve hadisler için bkz. Buhari, IV, 189 vd. Mansur Ali,

III, 303- 305; Canan, XII, 225 vd.

[299]. Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 189- 201.

[300]. İbnü'l- Esir, II, 335 vd. krş. Hitti, I, 210-211; Subhi Salih, s. 195-196.

[301]. Hz. Peygamber'in (a.s.m.) asabiyeti yorumu için bkz. Mansur Ali, V, 22, 46. Zann-ı Cahiliye, Hüküm-i Cahiliye ve Asabiyet için bkz. Sarıcık, Cahiliye, s. 41-57; Muhammed Hudari, Nuru'l-Yakin, s. 125-127; Yazır, III, 1618.

[302]. Ebu Süfyan Uhud'da Müşriklerin başkomutanıydı. Mekke Fethi'nden az önce Müslüman olmuştu. Asıl adı Sahr b. Harb'tir. Rasullullah'ın hanımlarından Ümmü Habibe'nin babası, Resul-i Ekrem'in Kayınpederi'dir. Huneyn ve Taif Seferi'ne katıldı. Taif Kuşatması'nda veya Yermuk Savaşı'nda bir gözünü kaybetti. Allah Resulü kendisine birkaç defa duada bulunmuştu. Bir gün de Hz. Ali'yi çağırıp Allah ve Resulü'nün Ebu Süfyan'dan razı olduğunu bildirmişti. Bkz. Buhari, VI, 126; Mansur Ali, III, 376; Mutlu- Döğen, I, 380- 386; Ayrıca Ebu Süfyan'ın fazileti için bkz. İbn-i Hişam, IV, 198; Lât Putunun parçalanması için gönderilmesi. Bkz. İbn-i Kesir, Tefsir, IV, 254.

[303]. Mansur Ali, III, 391-392; Sa'd b. Ubade ve Üseyyid b. Hudayr için bkz. İbnü'l- Esir, II, 332.

[304]. Kallek, "Biat", DİA, VI, 122.

[305]. Hitti, I, 211; Hasan İbrahim Hasan, I, 267-268.

[306]. Şiilerin Hz. Ali'nin hilâfetine getirdikleri deliller ve bunlara verilen cevaplar için bkz. Buhari, IV, 207 vd. Suyûti, Târihu'l-Hulafa, s. 166; Diyarbekri, II, 44-45; İbn-i Mâce, I, 44 vd. Mansur Ali, III, 330 vd. Sarıcık, Ehl-i Beyt, s. 65-99; Hz. Ali'ini altı ay, yani hanımı Hz. Fatıma ölünceye dek biat etmediği görüşü de kitaplarda yer almıştır. Bkz. Fığlalı, "Ali", DİA, II, 372.

[307]. Avcı, "Hilafet", DİA, XVIII, 539.

[308]. İbnü'l- Esir, II, 332; Hitti, I, 211; Kallek, "Biat", DİA, VI, 122.

[309]. Buhari, IV, 192; Canan, XII, 267, nr. 4383.

[310]. İbn-i Hişam, IV, 340; Hasan İbrahim Hasan, I, 268.

[311]. İbn-i Hişam, IV, 340.

[312]. "Ve lestu bi hayrikum."

[313]. "es-Sıdku emânetun, ve'l-kızbu hiyânetun."

[314]. “Ve’d-da’ifu fîkum kaviyyun, ‘indî hattâ ürîha ‘aleyhi hakkahû inşâ Allah, ve’l-Kaviyyu fîkum da’ifun ‘indî, hattâ âhize’l-Hakka minhu inşâallah.”

[315]. İbn-i Hişam, IV,341: “Lâ yede’u kavmun el-Cihâde fî Sebîlillâh, İllâ darabehumullâhu bi’z-Zülli, Velâ teşî’u’l-Fâhişetu fî kavmin kuttu, İllâ ‘ammehumu’l-lâhu bi’l-belâi. Etî’ûnî mâ ata’tullâhe verasûlehû, feizâ ‘aseytullâhe ve Rasûlehû, felâ tâ’âte lî ‘aleykum, kûmû ilâ salâtikum birahmikumullahi” ibnü’l- Esir, II, 332; Akdemir, s. 40; Hasan İbrahim Hasan, I, 268; Subhi Salih, 197.

[316]. İbn-i Hişam, IV, 340; Muhammed Hudari, Nuru’l-Yakin, s. 17

[317]. İbn-i Mâce, I, 43 vd. Cevdet Paşa, I, 289 vd. İbn-i Abidin, III, 54 vd. Bilmen, Ömer Nasuhi, Istilahât-ı Fıkıyye, IV, 63, 68; Veli ve Mevla kelimesi için bkz. Sarıcık, Ehl-i Beyt, s. 7.

[318]. Mastarı takvimdir.

[319]. Heyet, el-Mu’cem s. 768; Luis Malûf, s. 664.

[320]. Tin, 95/4; Sâbuni, III, 577.

[321]. İbn-i Hişam, IV, 341, İbnü’l- Esir, II, 332; Muhammed Hudari, Nuru’l-Yakin, s. 17.

[322]. Rağıb, s. 277.

[323]. İzutsu, s. 129- 130.

[324]. Fayda, “Ebu Bekir”, DİA, X, 101.

[325]. Kelime Sinle yazılır.

[326]. Hadiste geçen ‘saddaka’, ‘sadaka’ olarak da okunabilmektedir. Bkz. Buhari, IV, 192; Muhammed Hudari, Nuru’l-Yakin, s. 20; Canan, XII, 267, nr. 4383.

[327]. İbnü’l-Esir, II, 332; Sarıcık, Cahiliye, s. 17 vd.

[328]. Sarıcık, Cahiliye, s. 22-29.

[329]. İbn-i Hişam, IV, 341; İbnü’l-Esir, II, 332.

[330]. Rağıb, s.101.

[331]. Sebîl maddesi için bkz. .A.g.e., s. 223.

[332]. İbn-i Hişam, IV,341.

[333]. Nahl, 16/90; Sabuni, II, 130.

[334]. Bkz. İbn-i Kesir, Tefsir, II, 300; Sarıcık, Hulafây-ı Râşidin Döneminden, s. 80-83. Ümmet İçinde Günahlar Galip Olunca konusu. Bkz. Sarıcık, Dört Halife ve Emeviler Döneminden, s. 84 vd.

[335]. Rağıb, s. 61.

[336]. İbnü’l-Esir, II, 332.

[337]. Hitti'nin görüşlerini aktarırken zaman zaman paragraflar açtık.

[338]. Burada Cahiliye'nin çapul, soygun ve hırsızlık gibi değerlerinin kaldırıldığına işaret vardır.

[339]. Hamidullah, İslam Peygamberi, I, 176- 177.

[340]. Bizim notumuzdur.

[341]. Parantez içindeki not bize aittir.

[342]. "Hamr" kelimesi konusunda bkz. Sarıcık, Cahiliye, s. 31 vd. Sarıcık, Cahiliye Kültürü, s. 11-14.

[343]. Maide, 5/90.

[344]. Hizmetli, Hilafet, Devlet ve Müesseseler Konusunda teokrasi ile ilgili görüşler; Hilafet Devletini teokrasi olarak kabul etmez. Bkz. Hizmetli, s. 511.

[345]. Hitti, I, 178-180.

[346]. Bu konuda getirilen diğer deliller ve Hz. Ali ile ilgili hadis-i Şerifler için bkz. Sarıcık, Ehl-i Beyt, s.74-10; Diyarbekri, II, 200; Adam Mezz, s. 87-88.

[347]. Buhari, I, 37, ilim, 39.

[348]. Ahmed b. Hanbel, IV, 369; Buhari, III, 91; Resulullah iki önemli ve değerli şey bıraktığını Veda Hutbesi'nde de belirtmişti. Bkz. Vakidi, III, 1103; İbnü'l- Esir, II, 320; Sarıcık, Ehl-i Beyt, 45, 78; Adam Mezz, s. 87; Şibli Numani, s. 1000 vd.

[349]. Sekaleyn tabiri bu değer yakınlığına işaret eder bkz. Rağıb, s. 79; Sarıcık, Ehl-i Beyt, s. 45.

[350]. Ahmed b. Hanbel, I, 325; İbn-i Sa'd, II, 242; İbnü'l- Esir, II, 320; Hizmetli, s. 456.

[351]. Hz. Peygamber Pazartesi günü vefat etmiştir.

[352]. Kimi divitle sahifenin getirilmesi, kimi de getirilmemesi taraftarıydılar.

[353]. "İnne Rasulallahı sallallâhu 'aleyhi ve selleme yehcûru."

[354]. Buhari, IV, 66; İbnü'l- Esir, II, 320; Hizmetli, s. 456.

[355]. Müslim Fezâil, 1; Mansur Ali, III, 309; Halebî, III, 456.

[356]. Hizmetli, s. 437.

[357]. Şia'nın imamet görüşü için bkz. Fığlalı, s. 127- 128; Avcı, "Hilafet", DİA, XVIII, 541 vd.

[358]. Fığlalı, s. 127-128; Muhammed Rıza, Şia İnançları, s. 50, 57-58.

- [359]. Fıġlalı, s. 127 vd; Sarıcık, Sahabe Modeli, 3. ve 4. Bölüm
- [360]. On iki imam
- [361]. Muhammed Rıza, Şia İnançları, s. 51-52.
- [362]. A.g.e., s. 52 vd.
- [363]. Nisa, 4/65.
- [364]. Muhammed Rıza, s. 53 vd. Fıġlalı, s. 118, 127-129; Şibli Numani, s. 100.
- [365]. Ensara iyilik tavsiyesi için bkz. İbn-i Hişam, IV, 328.
- [366]. Bkz. Buhari, I, 37, İlim, 39; Şibli Numani, s. 100, 104.
- [367]. Buhari, I, 165, ezan, 46; Canan, XII, 271, nr. 4385.
- [368]. Fıġlalı, s. 129; Hizmetli, s. 514.
- [369]. Fıġlalı, s. 128.
- [370]. Fıġlalı, s. 130.
- [371]. Fıġlalı, s. 141-142. Birinci ve ikinci bölümlere bkz. Sarıcık, Ehl-i Beyt, s. 22-142; Hizmetli, s. 514.
- [372]. Cevdet Paşa, I, 291.
- [373]. Hz. Ali Resulullah'ın vefatı ile bütün sure ve ayetleri değişik bir tertiple bir araya getirerek, hususi manada bir Mushaf hazırlamıştı.
- [374]. Cevdet Paşa, I, 294; Hz. Ali'nin ne zaman biat ettiği ile ilgili görüşler için bkz. Mesudi, II, 330.
- [375]. İbnü'l- Esir, Hz. Ali, Haşim oğulları ve Zübeyir b. Avvam'ın Hz. Fâtıma'nın ölümüne kadar biatte bulunmadıklarını açıklar. Bkz. İbnü'l- Esir, II, 331; Hz. Ali'nin altı ay sonra biat ettiği görüşü için bkz. Fıġlalı, "Ali", DİA, II, 372.
- [376]. Buhari, VIII, 94; Müslim, nr. 210, 215; Nesei, VIII, 94; İbn-i Mâce, II, 137; Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 192, 231 vd. 239.
- [377]. Ayrıca bkz. Sarıcık, Ehl-i Beyt, s. 150, 155 vd.
- [378]. Buhari, IV, 195, fezail, 5; Cevdet Paşa, I, 301; Canan, XII, 281, nr. 4398.
- [379]. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 331; Cevdet Paşa, I, 339; II, 421.
- [380]. Hitti, I, 212-213.
- [381]. Belazuri, s. 136.
- [382]. Belazuri, s.137.
- [383]. İbn-i Hişam, IV, 271; Buhari, V, 118; Ahmed b. Hanbel, III, 86; İbnü'l-Esir, II, 336-341, 372; Algöl, "Esved el-Ansi", DİA, XI, 441-442.

- [384]. Belazuri, s.152-153.
- [385]. Olayın hikâyesi için bkz. Belazuri, s.153-155.
- [386]. Hitti, I, 213.
- [387]. Fayda, “Halid b. Velid”, DİA, XV, 290.
- [388]. Belazuri, s.139.
- [389]. Hitti, I, 213.
- [390]. Bu zat Hatem-i Tâi'nin oğludur. Bkz. Mesudi, II, 331. Yalancı Peygamberler için bkz. Diyarbekri, II, 201, İbnü'l- Esir, II, 342 vd.
- [391]. Fayda, “Halid b. Velid”, DİA, XV, 290.
- [392]. İbnü'l- Esir, II, 355.
- [393]. Beni Temim Kabilesi Basra Körfezi'ne ve Medine'nin güneydoğusuna yakın bir yerdedir. İbnü'l- Esir, II, 353.
- [394]. Belazuri, s.144.
- [395]. Beni Hanife Yemame'de oturuyordu. Yemame Basra Körfezi batısına ve Riyad'ın doğusuna düşer.
- [396]. Fayda, “Halid b. Velid”, DİA, XV, 290.
- [397]. İbnü'l- Esir, II, 355
- [398]. Belazuri, s.145.
- [399]. Secah burada dayıları yanında ölmüş, bir daha adı duyulmamıştı. Bkz. İbnü'l- Esir, II, 357.
- [400]. Geniş bilgi için bkz. Belazuri, s.143 vd.
- [401]. İbnü'l-Esir, II,357.
- [402]. İbn-i Hişam, IV, 244; Diyarbekri, II, 311; Belazuri, s.131; Mantran, s. 87.
- [403]. Belazuri, s.126- 127, 152.
- [404]. İbn-i Hişam, IV, 245; Diyarbekri, II, 158; Hitti, I, 213; Köksal, X, 352- 353; Sarıcık, Dört Halife, I, 76. onun daha önceden de peygamber olma gibi bir niyetinin var olduğu anlaşılmaktadır. Bkz. Belazuri, s.126.
- [405]. Fayda, “Halid b. Velid”, DİA, XV, 290.
- [406]. Brockelman, s. 43.
- [407]. Diyarbekri, II, 316; İbnü'l-Esir, II,360 vd. Belazuri, s.1127-128; Hitti, I, 213.
- [408]. İbnü'l-Esir, II, 283, 286 vd. İbn-i Hişam, IV, 243- 244; Heyet, Doğuştan Günümüze, II, 40 vd.
- [409]. İbnü'l-Esir, II, 289.
- [410]. İbn-i Hişam, IV, 244.

[411]. İbn-i Hişam, IV, 244, 272; Heyet, Doğuştan Günümüze, II, 298; 360.

[412]. İbnü'l-Esir, II, 361.

[413]. İbnü'l-Esir, II, 356, 361; Belazuri, s.126.

[414]. Mansur Ali, I, 37- 38.

[415]. İbnü'l-Esir, II, 361.

[416]. A.g.e., II, 361. Belazuri, s.131.

[417]. Feyruzabadi, s. 1048.

[418]. İbnü'l-Esir, II, 361.

[419]. Dıfda' iki datla yazılır.

[420]. İbnü'l-Esir, II, 361.

[421]. Kelimeler "tı" ile dir.

[422]. Kelimeler peltek "se" ile dir.

[423]. Kelime "sin" le yazılır.

[424]. İbnü'l-Esir, II, 361- 362.

[425]. Zâriyat, 51/1- 3. krş. Adiyât, 100/1- 3.

[426]. Feyruzabadi, s. 1245.

[427]. İbnü'l-Esir, II, 361.

[428]. Geniş bilgi için bkz. Diyarbekri, II, 158; İbnü'l-Esir, II, 356. O burada ayetlerini Fecr suresi altı ve Fîl suresi ayetlerine benzetmeye çalışıyordu. Bkz. İbn-i Hişam, IV, 245.

[429]. Kelime hı ile yazılır.

[430]. Ferc dişilik organı demektir.

[431]. İbnü'l-Esir, II, 356; Müseylime için bkz. Mesudi, II, 332.

[432]. İbnü'l-Esir, II, 357.

[433]. İbnü'l-Esir, II, 355.

[434]. İbnü'l-Esir, II, 356.

[435]. İbn-i Hişam, IV, 245.

[436]. İbn-i Hişam, IV, 272; Belazuri, s.127.

[437]. A.g.e., IV, 272.

[438]. İbn-i Hişam, IV, 272; "İnne'l-Ard" ve devamı bu ayettendir. Bkz. Araf, 7/128. Ayrıca bkz. Belazuri, s.127.

[439]. Fetih, 48/29 ve başka ayetler için bkz.

[440]. Enbiya, 21/105; Rağıb, s. 519.

[441]. "Eve lem yehdi li'l-lezine, yerisûne'l-arda min ba'di ehlihâ..."

[442]. Araf, 7/100.

[443]. Ahzâb, 33/27.

- [444]. Araf, 7/137.
- [445]. Araf, 7/128.
- [446]. Âl-i İmran, 3/180; Enbiya, 21/89; Hadid, 57/10.
- [447]. Hitti, I, 213.
- [448]. Brockelman, s. 45.
- [449]. Hamidullah, Vesaik, s. 376, nr. 288; geniş bilgi için bkz. Fayda, "Halid b. Velid", DİA, XV, 290.
- [450]. Hamidullah, Vesaik, s. 375, nr. 288.
- [451]. Tevbe, 9/100.
- [452]. Bakara, 2/216.
- [453]. Can verme, karz/borç verme ile anlatılıyor.
- [454]. Hamidullah, Vesaik, s. 376 no. 288.
- [455]. Ayrıca bkz. A.g.e., s. 372-177, no. 287.
- [456]. Dört Halife ve Emeviler Döneminden, 7. bölüme bkz.
- [457]. Tevbe, 9/100.
- [458]. "Li yüz hirahû ala'd-dîni kûllihî" İzhar açığa çıkarmak ve kuvvetlendirmektir.
- [459]. Nûr, 24/55; Fetih vaadi için bkz. Fetih, 48/29; 20; Ganimet vaadi için bkz. Maide, 5/9; Yunus, 10/46 Mekke'ye döndüreceği vaadi. Bkz. Müminûn, 23/95; Vaadi yerine getirme konusunda bkz. Enfâl, 8/7; Ganimet ve Zafer vaadi ve birçok vaat için bkz. Muhammed Fuad, s. 753-755.
- [460]. Bağavi, I, 40, no. 130; Munavi, VI, 261, nr. 9171-9172; Heytemi, s. 210; Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 15-27
- [461]. Şehitlerin adları ve kimlikleri için bkz. İbnü'l-Esir, II, 336; Hitti, I, 195.
- [462]. Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 105; Hitti, I, 213.
- [463]. Cerrahoğlu, s. 63; Cevdet Paşa, I, 312.
- [464]. Vâkıa, 56/77-79.
- [465]. Vâkıa, 56/77-79.
- [466]. Cerrahoğlu, s. 63 vd.
- [467]. A.g.e., s. 69.
- [468]. Bahreyn, Basra Körfezi kenarında, Yemame'nin güneyindedir. İbnü'l-Esir, II, 368 vd.
- [469]. Brockelman, s. 43.
- [470]. Ganimetlerin nasıl taksim edilmesi gerektiği konusu için bkz. Enfâl, 8/41: "İyi bilin ki, ganimet olarak aldığınız herhangi bir şeyin

beşte biri Allah'a, Resulü'ne, onun akrabalarına, yetimlere, yoksullara ve (muhtaç) yolculara aittir..."

[471]. Hamidullah, Vesaik, s. 375 vd.

[472]. Hire, Kûfe'nin güneyinde Irak topraklarında Fırat'ın batı kenarında bir yerleşim merkezidir. Hamidullah, Vesaik, s. 379

[473]. Brockelman, s. 47.

[474]. Bkz. Hitti, I, 217.

[475]. Hamidullah, Vesaik, s. 380-381, nr. 291.

[476]. Hamidullah, Vesaik, s. 378.

[477]. Hitti, I, 215; Brockelman, s. 45-46.

[478]. İbnü'l-Esir, II, 387.

[479]. Aynı Kelime Türkçeye geçmiştir.

[480]. Basra ile batısında yer alan Kûfe arasındaki topraklara ve bunların etrafına Sevad denir. Luis Ma'luf, s. 360; Kadisiye Kûfe'nin kuzey batısında yer alır. Altın Tarih Atlası, s. 25.

[481]. Hamidullah, Vesaik, s. 383.

[482]. Hamidullah, Vesaik, s. 383; nr. 294.

[483]. Bu mektup üç değişik tarzda rivayet edilir. Bkz. A.g.e., s. 384 vd.

[484]. Hamidullah, Vesaik, s. 284, n. 295.

[485]. Brockelman, s. 47; Hodgson, I, 140.

[486]. Hamidullah, Vesaik, s. 390. Dımışk'ın önemi için bkz. Canan, XIII, 25- 26, 220 vd.

[487]. Bir diğer Mektup için bkz. Vesaik, s. 39.

[488]. Hamidullah, Vesaik, s. 390; Hitti, I, 225.

[489]. Hamidullah, Vesaik, s. 391, nr. 302.

[490]. A.g.e., s. 393.

[491]. A.g.e., 392 vd.

[492]. Suriye bölgesi genellikle Şam olarak anılır.

[493]. Burada, Osmanlılar da zaman zaman açılması âdet olan Sancak-ı Şerif'i hatırlayalım.

[494]. Hitti, I, 229- 230.

[495]. Hitti, I, 356; el-Kâmil, II, 407 vd.

[496]. İslam ordusu 36 veya kırk kürdûsa ayrılmıştı; İbnü'l-Esir, II, 411

[497]. İbnü'l-Esir, II, 411

[498]. Diyarbekri, II, 336; İbnü'l-Esir, II, 412; Corci Zeydan, I, 96

- [499]. Demirkent, “Herakleios”, DİA, XVII, 213.
- [500]. Belazuri, s. 195; Hitti, I, 230- 231; Broçkelman, s. 48.
- [501]. İbnü'l-Esir, II, 42.
- [502]. Vaizlere “el-Kâss/Kıssacı” deniyordu; İbnü'l- Esir, II, 412.
- [503]. Öncülere “talâi” denir. Bkz. İbnü'l- Esir, II, 412.
- [504]. Artçılar “Akbâz” diye anılır. Kelime, elif, kaf ve dat’la yazılır. Bkz. İbnü'l- Esir, II, 412.
- [505]. “İnnemâ teksüru'l-cünûdu bi'n-nasri ve tekıllü bi'-l hızlâni...” Bkz. İbnü'l- Esir, II, 412.
- [506]. Enfâl, 8/66.
- [507]. İbnü'l- Esir, II, 412.
- [508]. Hz. Ömer’in annesi Mahzumlu Hişam b. Muğire’nin kızı, Halid de onun torunuydu. Yani halası; Hz. Ömer’in annesi idi. Bkz. İbnü'l- Esir, II, 412; Bkz. Şibli Numani, s. 44.
- [509]. İbnü'l- Esir, II, 412.
- [510]. “Ve de’â lî bin-nasri” bkz. İbnü'l- Esir, II, 412.
- [511]. İbnü'l- Esir, II, 413; Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 74 vd.
- [512]. İbnü'l- Esir, II, 413.
- [513]. Mesudi, II, 331.
- [514]. Mesudi, II, 331; Üsame Ordusuna yaptığı tavsiyeler için bkz. İbnü'l- Esir, II, 335-336.
- [515]. Müslenin iki manası vardır. Biri, kısas ve mukabele bi'l-misil (yapılan işe aynıyla karşılık vermek); diğeri de öldürülen şahsın burnunu, kulağını ve diğeri azalarını kesmektir. Müslenin yasaklanan kısmı budur. Zebidi, I, 186).
- [516]. Burada bir grup insan tarif ediliyor.
- [517]. İbnü'l- Esir, II, 335.
- [518]. Hitti, I, 214.
- [519]. A.g.e., I, 214 ; (Henri Pivenne, Mahomet et Charlemagne, Bruxelles, 1935, 7. baskıdan).
- [520]. Burada “Arap Fetihleri” denmiyor.
- [521]. Söz konusu olan Sasanilerdir.
- [522]. Hitti, I, 214-215.
- [523]. İbn-i İshak, s. 220, nr. 324.
- [524]. İbn-i İshak, s. 220. Dâne fiiline bkz. Heyet, el-Mu’cem, s. 307.

[525]. Resulullah'ın vefatından on yıl sonra, Nihavend Savaşı H. 21'de olmuştu.

[526]. Hitti, I, 215.

[527]. Sâd, 38/5; İbn-i Hişam, II, 26 vd.

[528]. Sâd, 38/5; İbn-i Hişam, II, 26 vd.

[529]. İbn-i Hişam, II, 235; Resulullah'ın sözleri için bkz. Ahmed b. Hanbel, IV, 303.

[530]. Suruç, II, 669.

[531]. İbn-i Hişam, II, 238.

[532]. Hitti, I, 214 vd.

[533]. "...Ke zer'in ahrace şat'ehû... Yu'cibu'z-Zürrâ'a li yağîza bihimu'l-küffâr." Bkz. Fetih, 49/29.

[534]. Maddeleştirme bize aittir.

[535]. Corci Zeydan, I. 54.

[536]. Hicretin o beşinci yılından itibaren askerlere yıllık ücret için bkz. Şibli Numani, s. 154-156.

[537]. Taberi, el-Muhabbar, s. 12; Zehebi, el-Hulafâu'r-Râşidûn, s. 49; Heyet, Doğuştan Günümüze, I, 62; Hizmetli, s. 470; Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 101.

[538]. Diyarbekri, II, 336.

[539]. Cevdet Paşa, II, 236.

[540]. Diyarbekri, II, 236; İbnü'l-Esir, II, 419.

[541]. Diyarbekri, II, 236-239; Cevdet Paşa, I, 337; Fayda, "Ebu Bekir", DİA, XII, 101.

[542]. Zehebi, el-Hulafâu'r-Râşidun, s. 47; Heyet, Doğuştan Günümüze, I, 62; (Abbas Mahmud Akkad, Hz. Ebu Bekir'in Şahsiyet ve Dehası, terc. Ali Özek, s. 263'ten).

[543]. İlgili ayete bkz.

[544]. Diyarbekri, s. II, 327

[545]. O zamanlar Müslümanlar, Resulullah'ın da cenazesinin taşındığı bu seriri, teberrüken tabut olarak kullanıyorlardı.

[546]. Diyarbekri, II, 237; Zehebi, el-Hulafâu'r-Râşidûn, s. 50.

[547]. İbn-i Sa'd, VIII, 276; Köksal, IX, 143-144.

[548]. Mansur Ali, III, 308; Hatta Hz. Peygamber (s.a.v.) vefat ettiğinde Hz. Ebu Bekir Harsoğulları'nın Sunh mahallesinde, yani zevcesi Habibe binti Harice'nin mahallesinde kalıyordu. Orada iken

Resulullah'ın vefatını haber almıştı. Bkz. Zehebi, el- Hulafâu'r-Râşidûn, s. 50.

[549]. Diyarbekri, II, 236- 238; Hizmetli, s. 470.

[550]. Geniş bilgi için bkz. Diyarbekri, II, 237-239.

[551]. İbnu'l-Esir, II, 422; Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 106; Subhi Salih, 263 vd.

[552]. İbnü'l-Esir, II, 422.

[553]. İbnu'l-Esir, II, 422, 424; Sunh hakkında bkz. Mansur Ali, III, 308.

[554]. İbnu'l-Esir, II, 422.

[555]. İbnu'l-Esir, II, 422; Cevdet Paşa, I, 338.

[556]. İbnu'l-Esir, II, 422; Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 106.

[557]. İbnü'l-Esir, II, 422; Zehebi, el-Hulafâu'r-Râşidûn, s. 46.

[558]. Subhi Salih, 264.

[559]. İbnü'l-Esir, II 422, Zehebi, el-Hulafau'r-Râşidun, s. 49; Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 106.

[560]. Resulullah da fethedilen yerlere/vilayetlere valiler tayin etmişti. "Zikru ummâl-i Ebi Bekir" konusu. Bkz. Zehebi, el-Hulafâu'r-Râşidûn, s. 50.

[561]. İbnü'l-Esir, II, 421; Diyarbekri, II, 231; Heyet, Doğuştan Günümüze, I, 60-61.

[562]. Amil'in çokluk şekli "Ummâl"dir. Kelime ayın, mim ve lam'la yazılır. "esmâu kudâtihî ve 'ummâlihî ve küttâbihî" başlığı. Bahreyn valisinin Enes b. Malik oluşu da nakledilir. Bkz. İbnü'l-Esir, II, 420. Bkz. Zehebi, el-Hulafau'r-Râşidun, s. 50.

[563]. Zehebi, el-Hulafa'ur-Râşidûn, s. 46.

[564]. İbnü'l-Esir, II, 424; Zehebi, el-Hulafau'r-Râşidun, s. 50.

[565]. İbnü'l-Esir, II, 424.

[566]. Hasan İbrahim Hasan, I, 266.

[567]. İbnü'l-Esir, II, 424.

[568]. İbnü'l-Esir, II, 424; Heyet, Doğuştan Günümüze, I, 61; Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 106.

[569]. Zehebi, el-Hulafa'ur-Râşidûn, s. 46.

[570]. Heyet, Sahabiler Ans., s. 206.

[571]. Zehebi, el-Hulafa'ur-Râşidûn, s. 46. Zahr kelimesi, çok mal, binek, karayolu, yerin sert kısmı infak edilen gibi manalara gelir. Biz binek olarak aldık. Bkz. Luis Ma'luf, s. 482.

- [572]. Zehebi, el-Hulafâu'r-Râşidûn, s. 46.
- [573]. İbnü'l-Esir, II, 424; "Kût" için bkz. Zehebi, el-Hulafau'r-Râşidûn, s. 46.
- [574]. İbnü'l-Esir, II, 424; Hamidullah, Vesaik, s. 376.
- [575]. Tevbe, 9/100; Hamidullah, Vesaik, s. 376, nr. 228.
- [576]. Hamidullah, Vesaik, s. 381, nr. 291.
- [577]. Enfâl, 8/41, 18.
- [578]. Enfâl, 8/69.
- [579]. Muhammed, 47/4.
- [580]. Doğuştan Günümüze, I, 61; Meâric, 70/24, 25; Bakara, 2/43, 83, 110, 177, 277; Nisa, 4/77, 162, Maide, 5/12, 55; Tevbe, 9/5, 11; 60.
- [581]. İbnü'l-Esir, II, 420; Zehebi, el-Hulafâu'r-Râşidûn, s. 46; Cevdet Paşa, I, 338.
- [582]. Bkz. Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 106.
- [583]. İbnü'l-Esir, II, 420; Zehebi, el-Hulafâu'r-Râşidûn, s. 50; Cevdet Paşa, I, 338.
- [584]. İbnü'l-Esir, II, 421; Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 106.
- [585]. Zehebi, el-Hulâfau'r-Râşidûn, s. 50. Zehebi, H. 747 de vefat etmiştir. Südeyd Şedid olarak da anılabilmektedir. Bkz. Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 106.
- [586]. Heyet, Doğuştan Günümüze, I. Cilt, Teşkilat kısmına bkz.
- [587]. Subhi Salih, s. 224.
- [588]. Zehebi'nin değerlendirmesi için bkz. Zehebi, el-Hulâfâu'r-Râşidûn, s. 50. Zehebi'nin değerlendirmesi için bkz.
- [589]. Zehebi, el-Hulâfau'r-Râşidûn, s. 50.
- [590]. Buhari, IV, s. 153; İbnü'l-Esir, II, 417 vd. Mesudi, I, 333; Cevdet Paşa, I, 335; Heyet, Sahabiler Ans., I, s. 52 vd. Hasan İbrahim Hasan, I, 275-276.
- [591]. İbnü'l-Esir, II, 425; Hizmetli, s. 516
- [592]. İbnü'l-Esir, II, 425; Zehebi, el-Hulafâ'ur-Râşidûn, s. 48; Hamidullah, Vesaik, s. 405
- [593]. İbn-i Hişam, IV, 382; Buhari, IV, 153 vd. İbn-i Mâce, I, 57 vd. Taftazani, V, 303; Abdurrahman b. Avf ve Halid b. Velid'in münakaşası konusu için bkz. Sarıçık, Sahabe Modeli, s. 80-93; Köksal, IV, 106; Muhammed Rıza, s. 403.
- [594]. İbnü'l-Esir, II, 425.

[595]. Her biri halife olabilecek bu şahıslardaki samimiyet, haset etmemek, makam yarışı içinde olmamak burada en güzel şekilde görülmektedir.

[596]. Amcasının oğlunun oğludur. Bkz. Ayrıca bkz. Buhari, IV, 196 vd. İbn-i Hişam, I, 269; İbn-i Kesir, Tefsir, III, 476; İbn-i Mâce, I, 47; Mesudi, III, 333; İbnü'l-Esir, II, 426; Cevdet Paşa, I, 335; Sarıcık, Cahiliye, s. 248 vd.

[597]. İbnü'l-Esir, II, 426.

[598]. Cevdet Paşa, I, 336.

[599]. Sabır üç türdür: Günahlara karşı sabır, ibadetlerde sabır ve musibetlere karşı sabır.

[600]. Rağib, s. 273. Musibet ve belalar sabır konusu için bkz. Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 157 vd.

[601]. “Ve seya’lemullezîne Zalemû eyye münkalibin yenkalibûn.” bkz. Şuara, 26/227.

[602]. İbnü'l-Esir, II, 419; Cevdet Paşa, I, 335-336; Muhammed Hudari, İtmâmu'l-Vefa, s. 50; H. İbrahim Hasan, I, 268.

[603]. Halife unvanı için bkz. Hamidullah, Vesaik, s. 372,377, 380, 400; Avcı, “Hilafet”, DİA, XVII, 539.

[604]. İbnü'l-Esir, II, 419 vd. İlgili ayete bkz. Mesudi, I, 329.

[605]. Muhammed Hudari, İtmâmu'l-Vefâ, s. 20; Hz. Ebu Bekir'in şahsiyeti bkz. Mesudi, I, 326; Mansur Ali, II, 307.

[606]. Buhari, IV, 195.

[607]. Tevbe, 9/40. Savaşta geri kalan üç sahabe'nin sonradan tövbeleri kabul edilmişti. Bkz. Tevbe, 9/104, 108; İbn-i Hişam, II, 98-99; Sabuni, I, 526; Zehebi, s. 321. Hz. Ebu Bekir'in hicret ve irtidatlarda hizmeti için bkz. Diyarbekri, I, 328; Ahkaf, 46/15, Hz. Ebu Bekir'in sıdkı ve teslimiyeti için bkz. Mansur Ali, III, 315.

[608]. “Vellezî Cae bi's-Sıdkı ve Saddeka bihî, ülâikehumu'l-Muttakûn” bkz. Zümer, 39/3; Mesudi, II, 329.

[609]. Ebu Bekir'in cömertliği için bkz. Leyl, 93/5-7; Sabuni, III, 80; 570.

[610]. Buhari, IV, 193 vd. Muhammed Hudari, İtmâmu'l-Vefa, s. 19.

[611]. Zehebi, Târihu'l-İslam, s. 321; İbnü'l-Esir, II 421; Mesudi, II, 331.

Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) Medine kadısı Hz. Ömer (r.a.) olduğu gibi, veziri de oydu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) döneminde onun gördüğü

fonksiyon ve yaptığı görevler; onu sonradan “vezir/yardımcı” konumunda değerlendirmeye sebep olmuştu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) de, Hz. Peygamber’in (a.s.m.) veziri olarak değerlendirilmişti. Şu halde Hz. Ebu Bekir (r.a.), hilafet ve devlet başkanlığı görevinde en büyük yardımı Hz. Ömer’den (r.a.) almıştı. Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) Müezzini, Ammar b. Yâsir’in (r.a.) azatlısı, Sa’d b. el-Kurayz’dı (r.a.).

Dördüncüsü: Hitti’nin dediği gibi, eğer birisi; yokluklar içindeki barbar, cahiliyeci, eğitimsiz bir toplumun; on yıl içinde bu başarıya ulaşacağı “kehanetinde bulunacak olsaydı, kendisi şüphesiz aklını kaçırmış olmakla ittiham edilirdi.”

Hz. Ebu Bekir (r.a.) bu sözlerinde cihadın milletleri ve toplumları yükselişe, galibiyete, güce ve ilerlemeye götüreceğini açıklıyordu. Cihadı bırakmak da onları zillete, mağlubiyete, güçsüzlüğe ve gerilemeye itecekti. Evet, cihadı terk zillete düşürürse, cihada devam izzete yükseltecektir. Çünkü zillet ve izzet birbirinin zıddıdır. İki anahtar kelimeye dikkat gerekir: cihad ve zillet. Cihat (veya mücahede) “chd” kökünden gelir. Cehd, güç, takat, enerji ve zorluk demektir. Cihad ve mücahede, düşmanla bütün gücü ve enerjiyi sarf ederek, en kapsamlı şekilde mücadele etmektir. Düşman nedir öyleyse? Mücahede ve cihat başlıca üç düşmana karşı yapılır: Görünen düşmanla, görünmeyen düşman şeytanla ve şeytanın işbirlikçisi nefisle. Yani düşman üçtür. Cihat ve mücahedeyi konu alan epeyce ayet ve hadis vardır. Mücahede; tembelliğin, rahat düşkünlüğünün ve işi başkasına bırakmanın karşısındadır. O çalışmayı, bütün güç ve enerjiyi sarf ederek mücadeleyi önerir.

Yolda bu iki şehide rastlayan İslam askeri, harbe hırslandı. Tay askeri Adiy b. Hatem, Ensar Sabit b. Kays kumandasındaydı. Hz. Halid de (r.a.) muhacirlere kumanda ediyordu. Esed kabilesine Buzah’ta hücum edildi, kimi öldürüldü kimi esir alındı. Geri kalanlar yeniden iman ettiler. Tuleyha kurtuluşu Şam tarafına kaçmakta buldu.

. Belazuri, s.144.

. Beni Temim Kabilesi Basra Körfezi’ne ve Medine’nin güneydoğusuna yakın bir yerdedir. İbnü’l- Esir, II, 353.

3) Şia’ya göre; imam yeryüzünde Allah’ın kullarına hücceti ve delilidir. İmamlar olmasaydı, insanlar İslamî hükümlere uymama

konusunda mazur görülürlerdi. Yani teklif/sorumluluk ancak imamla mümkündür. Buna Nisa Suresi 165. ayeti delil getirilir: “Kendilerine bir peygamber geldikten sonra insanların Allah katında bir bahaneleri kalmasın diye biz insanlara peygamber gönderdik.”

Hiz. Ebu Bekir (r.a.) vefat edince; Hiz. Ömer (r.a.) yanına birkaç emin kimseyi alıp, Beytu'l-Malı açtırdı. Oda kontrol edildi ve orada bir şey bulunamadı, ancak farkına varılmaksızın kalan bir dinara tesadüf edilmişti. Bu olay üzerine Hiz. Ömer ve yanındakiler etkilendiler. Hiz. Ebu Bekir'e Allah'ın rahmet etmesi için duada bulundular.

. Beni Hanife Yemame'de oturuyordu. Yemame Basra Körfezi batısına ve Riyad'ın doğusuna düşer.

. Bu zat Hatem-i Tâi'nin oğludur. Bkz. Mesudi, II, 331. Yalancı Peygamberler için bkz. Diyarbekri, II, 201, İbnü'l- Esir, II, 342 vd.

. Hitti, I, 213.

. İbnü'l- Esir, II, 355.

. Fayda, “Halid b. Velid”, DİA, XV, 290.

. Hitti, I, 213.

. Belazuri, s.139.

. Fayda, “Halid b. Velid”, DİA, XV, 290.

“Tohumları çıkaranlara, mahsulleri bitirenlere, buğdayları savuranlara, öğütülenleri öğütenlere, ekmekleri ekmek yapanlara (ekmek yedirenlere), tiridi tirid yapanlara, tereyağı ve eritilmiş yağlarla lokma yutanlara yemin olsun ki; sizler göçebelere ve sizden önce geçen şehirlilere üstün kılındınız. Tükürüğünüze gelince; onu men ediniz (atmayınız), acizleri himaye ediniz, yoldan çıkanları cezalandırmada acele etmeyiniz.”

. İbnü'l- Esir, Hiz. Ali, Haşim oğulları ve Zübeyir b. Avvam'ın Hiz. Fâtıma'nın ölümüne kadar biatte bulunmadıklarını açıklar. Bkz. İbnü'l- Esir, II, 331; Hiz. Ali'nin altı ay sonra biat ettiği görüşü için bkz. Fığlalı, “Ali”, DİA, II, 372.

. İbn-i Hişam, IV, 271; Buhari, V, 118; Ahmed b. Hanbel, III, 86; İbnü'l-Esir, II, 336-341,372; Algül, “Esved el-Ansi”, DİA, XI, 441-442.

. Belazuri, s.137.

. Olayın hikâyesi için bkz. Belazuri, s.153-155.

Emevilerden birine biat edilecek olsa; Hiz. Muaviye'nin (r.a.) babası Ebu Süfyan'a biat olurdu. Çünkü o hem kabilece, hem asabiyetçe

büyüklik sahibiydi. Fakat Müslüman olmakta gecikmişti ve ona hizmette üstünlüğü yeterli değildi. Çünkü hicretin üçüncü yılında Uhud gazasında onun yüzünden çekilenler, henüz zihinlerde tazeliğini koruyordu. Diğer yandan Ebu Süfyan Müellefe-i Kulûb'tandı. Şimdi kavi Müslüman olsa da, bu durumu ehemmiyetini azaltıyordu. Onlardan halife olacak biri varsa, o da Hz. Osman'dı (r.a.). O ilk Müslümanlardan, aşere-i mübeşşeredendi. Resulullah (a.s.m.) onu iki kez damat edinmişti ve bundan dolayı kendisine "Zinnûreyn=İki Nur Sahibi" unvanı verilmişti.

. Belazuri, s.152-153.

. Zehebi, Tarihu'l-İslam, s. 331; Cevdet Paşa, I, 339; II, 421.

. Buhari, IV, 195, fezail, 5; Cevdet Paşa, I, 301; Canan, XII, 281, nr. 4398.

20 Ağustos 636'da sıcak ve sert bir rüzgâr vardı. Bu tam da Müslümanların istediği şeydi. Çölün çocukları yıldırım gibi düşman üzerine atıldılar. İki taraf birbirine hücumla başladığında Medine'den bir haberci geldi. Yanında bir mesaj getiriyordu. Mesajdan anlaşıldığına göre Hz. Ebu Bekir (r.a.) vefat etmiş, yerine Hz. Ömer (r.a.) halife olmuştu. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) vefatı üzerine başkomutanlığa Ebu Ubeyde (r.a.) tayin edilmişti. Ölüm haberi orduya duyurulmadı, "Medine'den imdat gönderilmek üzeredir" haberi yayıldı. Ayrıca gün komutan değiştirme günü değildi.

. Belazuri, s. 136.

. Hitti, I, 212-213.

Hz. Osman'ın (r.a.) yazdıklarını onayladı. Böylece ölümünden az önce İslam ve Müslümanlık için bir büyük hizmet daha yapmış oldu. İstese kendi soyundan birini halife seçip, bu konuda onu kendinden sonraya bırakmayı düşünebilirdi. O şahlanan ve Arabistan sınırları dışında fetihlere devam eden genç devletin başına "Kim geçerse daha iyi olur?" düşüncesinden hareketle Hz. Ömer'i (r.a.) iş başına getirmek istiyordu. Böylece gözü arkada kalmayacaktı.

. Ayrıca bkz. Sarıcık, Ehl-i Beyt, s. 150, 155 vd.

. Buhari, VIII, 94; Müslim, nr. 210, 215; Nesei, VIII, 94; İbn-i Mâce, II, 137; Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 192, 231 vd. 239.

Beşincisi: İçtihat yani istinbât-ı ahkâmı (hüküm çıkarmada) sahabilere yetişilmez. Çünkü o ilahi inkılâpla, bütün hisler, fikirler ve zihinler uyanmıştı, "Rabbimizin bizden istediği, bizden razı olacağı

şeyler nelerdir?” diye buna odaklanmıştı. Zira o zaman ve zemin her şeyiyle, insanları buraya sevk ediyor, onu ihzar ve işmam edecek tarzda bulunuyordu: Bütün konuşmalar, görüşmeler, sohbetler o manaları ders vermeye yönelikti. Böyle olunca; her şey, her hal ve her konuşma, bir üstat hükmüne geçiyor ve onların istidatlarını geliştiriyor, akıllarını tenvir ediyordu. Bu konuda neredeyse onlar tutuşmaya hazır bir kibrit ve yakıt gibiydiler; istinbat ve içtihad, zorlanmadan liyakat kazanıyorlardı.

Bahreyn’e ordu komutanı olarak, asıl adı Abdullah olan A’lâ b. Hadrami tayin edilmişti. Hz. Peygamber’in (a.s.m.) vefatından az önce ona itaat etmiş olan Basra sahilindeki Bahreyn de isyana katıldı. Bilindiği gibi, Abdulkays ve Bekr b. Vâil adlı iki kabile Bahreyn’de toplanmışlardı. Sonradan Abdulkays kabilesi İslam’a dönmüşse de; diğeri irtidadında devam ediyordu. Bekir b. Vail kabilesi içinde Hatam adlı şeyhu’l-meşâyih vardı. Bu herkesi mürtetlerin/irticacıların başına toplamış, etrafa memurlar göndermişti. Bahreyn Hükümdarı ilan edilen Münzir b. Numan da, onun yanında yerini almıştı. Münzir eski Hire sülalesine mensup biriydi. İrtidat ve isyan başkent Hacer’de başlamıştı. Vali A’la, isyan üzerine kendisini, Hacer’in kuzeyindeki bir kalede muhafaza etti. O havalide, İslam’dan ayrılmayanlar da A’lâ b. Hadrami’ye iltihak ettiler. Halid b. Velid (r.a.) Müseylime’nin hakkından geldikten sonra, Hacer üzerine yürüdü. Hatam; ordusu etrafına hendek kazdırdı. Günlerce İslam güçlerine karşı şiddetle çarpıştı. Akşam dinlenilip gündüz savaşılıyordu. Bir gece mürtet ve müşriklerin sarhoş oldukları haberi alınınca, gece baskını ile orduları dağıtıldı. Kimi esir edilip kimi öldürüldü. Geri kalanlar can derdine düşüp dağıldılar. Böylece bir büyük problemin daha önü alınmış oluyordu. Ganimetler taksim edildi. Buradaki sarhoşluk konusu irtidadın bir sebebine de işaret etmekteydi.

Müsle yapmayınız.

. Ensara iyilik tavsiyesi için bkz. İbn-i Hişam, IV, 328.

. Muhammed Rıza, s. 53 vd. Fığlalı, s. 118, 127-129; Şibli Numani, s. 100.

. Cevdet Paşa, I, 291.

Burada o, Ebu Bekir (r.a.)’in küfür ve dalalet fırtınalarında, şiddetli şirk kasırgası ve zorlamalarında; kımıldamayan, inancından taviz vermeyen siddîk kişiliğine parmak basıyordu. O gerçekten böyleydi.

Hiz. Ali (r.a.) onu dinindeki kuvvette, siddetle ve iman gücünde bir dağa benzetiyordu. Hiz. Ebu Bekir (r.a.), en Şiddetli tehditlerde, baskı ve zorlamalarda sarsılmıyordu. Onun bütün hayatı bunun Şahidiydi. O “lâ yetezelzel=sarsılmaz” bir inanęla, Şiddetli manevi sarsıntılara (zilzâl-i Şedide) karşı dayanabiliyordu.

. Fiğlalı, s. 141-142. Birinci ve ikinci bölümlere bkz. Sarıcık, Ehl-i Beyt, s. 22-142; Hizmetli, s. 514.

. Cevdet Paşa, I, 294; Hiz. Ali’nin ne zaman biat ettiği ile ilgili görüşler için bkz. Mesudi, II,330.

. Hiz. Ali Resulullah’ın vefatı ile bütün sure ve ayetleri değişik bir tertiple bir araya getirerek, hususi manada bir Mushaf hazırlamıştı.

. Fiğlalı, s. 129; Hizmetli, s. 514.

Esvedü’l-Ansi’den başka, Umman’da Ezdli Lakit b. Malik ortaya ıktı. Beni Esed kabilesi Şeyhi Tuleyha peygamberliğini iddia etti. Aslında adı Talha’ydı. Müslümanlar onu küçük düşürmek için kendine “Tulayha/Talhacık” adını takmışlardı.

. Buhari, I, 165, ezan, 46; Canan, XII, 271, nr. 4385.

. Fiğlalı, s. 130.

. Fiğlalı, s. 128.

. Bkz. Buhari, I, 37, İlim, 39; Şibli Numani, s. 100, 104.

Hiz. Peygamber (a.s.m.) haberi almada gecikmedi, bu durum zerine Yemenli Müslümanlara zel bir memur gönderdi ve onunla bir devlet başkanı olarak yalancı peygamber hakkında Şu direktifi iletti: “Nasıl olursa olsun Abhele’nin hakkından geliniz.” Orta Arabistan’da, Necidde irtidat eden ve peygamberliğini ilan eden Müseylimetü’l-Kezzab için de aynı emri verdi. O sırada, Beni Esed Kabilesi Şeyhi/reisi Tuleyha b. Hüveylid de peygamberliğini ilan edince, onun üzerine de bir miktar asker gönderildi.

Birincisi: Hicretin dokuzuncu ve onuncu yılında Resulullah’a (a.s.m.) heyetler geliyordu. Onuncu yıl heyetleri içinde, Hanifeoğulları heyeti de vardı ve içlerinde Müseylime de bulunuyordu. Heyet Resulullah’la (a.s.m.) görüşürken o konuk edildikleri İbnetu’l-Hâris (Remle binti Haris) evinde kalmıştı.

Şii inanca göre Kırtas Olayı’ndan dolayı sahabilerin; Hiz. Ömer (r.a.), Hiz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hiz. Osman’ın (r.a.) suçları pek büyüktü. Onlar Allah’ın tayin ettiği ve Hiz. Peygamber’in (a.s.m.) bildireceği

imamı kabul etmemişlerdi. Allah'ın tayin ettiğini kabul etmemek, sahabileri, Hz. Ömer'i (r.a.), Hz. Ebu Bekir'i (r.a.) ve Hz. Osman'ı (r.a.) küfre ve irtidada kadar götürebilirdi. Onların az bir grubu hariç, sahabe ve Hulafâ-ı Raşidîn'den üçüne soğuklukları ve düşmanlıkları buradan gelir. Sünnilere gelince, sahabiler arasında ayırım yapmazlar, hiçbirine dil uzatmazlar; Şiileri ehl-i bida'dan mümin ve Müslümanlar olarak kabul ederler.

Allah kullarını, sevindirerek de belaya uğratar ve imtihana çekebilir. Böylece nimetlere şükredenlerle şımaranları ve küfran-ı nimet edenleri birbirinden ayırt eder. Bu da bir bela ve imtihandır. Öyleyse Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) göre, toplumda günahlar yayılınca ve açıkça işlenmeye başlanınca, Allah o topluma nimetlerini artırır. Onlara daha çok verir. Daha çok vermesi bir deneme ve sınamadır. Çünkü dalaletе düşen, nimetler arttıkça daha çok sapıtır. Böylece Allah o toplumun kötü sonunu hazırlar. Bu da ihtimal dâhilindedir.

“Önceki sahiplerinden sonra, Yeryüzüne varis olanlara şu gerçek yolu göstermedi mi ki: eğer biz dileysek onları da günahlarından dolayı musibetlere uğrattık.”

“Sana muhacirlerden (herhangi) birisinin kûtunu/kıt kanaat yiyecek ve giyeceği (kadarı)nı takdir ediyorum, zaten seni evine götürecektir.”

. Buhari, IV, 66; İbnü'l- Esir, II, 320; Hizmetli, s. 456.

. “İnne Rasulallahı sallallâhu ‘aleyhi ve sellem yehcûru.”

. Her biri halife olabilecek bu şahıslardaki samimiyet, haset etmemek, makam yarışı içinde olmamak burada en güzel şekilde görülmektedir.

. Müslim Fezâil, 1; Mansur Ali, III, 309; Halebî, III, 456.

. Muhammed Rıza, Şia İnançları, s. 51-52.

. On iki imam

. Nisa, 4/65.

. A.g.e., s. 52 vd.

. Şia'nın imamet görüşü için bkz. Fığlalı, s. 127- 128; Avcı, “Hilafet”, DİA, XVIII, 541 vd.

. Hizmetli, s. 437.

. Fığlalı, s. 127 vd; Sarıcık, Sahabe Modeli, 3. ve 4. Bölüm

. Fığlalı, s. 127-128; Muhammed Rıza, Şia İnançları, s. 50, 57-58.

-Fakat Kureyş hakları çiğnemekte olan bir topluluktur.”

İkincisi: Müseylime'nin yanında Nehârû'r-Rical b.'Unfüve adında önemli bir yardımcısı ve danışmanı vardı. Bu adam önce Müslüman olarak Medine'ye hicret etmiş, Kur'ân okumayı ve dinin inceliklerini iyice öğrenmişti. Resulullah (a.s.m.) kendisini, Yemamelilere “muallim/öğretici ve eğitici” ve Müseylime'nin işini bozmak için gönderdi. Fakat o “Beni Hanife üzerinde Müseylime'den daha büyük bir fitne haline geldi.” Çünkü yemin edip Resulullah'ın (a.s.m.) bir mesajını onlara getirdiğini söylüyordu. Mesaja göre Resulullah (a.s.m.) ona Müseylime'nin peygamberlikte kendisine şerik/ortak edildiğini söylemişti. Oysa dedikleri yalandı.

2) Hz. Ebu Bekir (r.a.), cahiliye döneminde tek çocuklu dul bir kadınla da evlendi. Bu kadın daha önce Abdullah b. Sebhara ile evli olan Ümmü Ruman'dı. Ümmü Ruman (Zeynep) kocasının ölümünden sonra Hz. Ebu Bekir'le (r.a.) evlenmiş, bu evlilikten iki çocuk doğurmuştu: Hz. Ayşe (r.anha) ve Abdurrahman'ın (Abdulkâbe). Ümmü Ruman binti Haris, Firas b. Ğanemoğulları'ndandı. Mekke'de, kocası Ebu Bekir'le (r.a.) birlikte Müslüman olmuş ve ondan sonra Medine'ye hicret etmişti. Hicretin dokuzuncu yılında da Medine'de vefat etti.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) haberi duyunca Sunh mahallesinden geldi, Resulullah'ın (a.s.m.) vefat ettiği odaya girdi, üzerindeki örtüyü kaldırdı, onun temiz ve nur yüzüne baktı. Hz. Peygamber (a.s.m.) vefat etmişti ve kızı Hz. Ayşe'nin (r.anha) hücrelerinde yatıyordu. “Vefatın da hayatın gibi güzel” dedi, üzgündü ama aynı zamanda sakin ve metindi. Odada sessizce ağladı ve sonra Hz. Peygamber'in (a.s.m.) yüzünü örttü. Ehl-i Beyt'i teselli ettikten sonra dışarı çıktı.

Esvedü'l-Ansi peygamberlik iddiasından önce kâhinlik yapardı, sert, kibirli ve insanları küçümseyen bir yapısı vardı. Onun Murat, Malik ve Sa'du'l-Aşire adında üç kardeşi bulunuyor ve bunlar da kendini destekliyordular. Esved, Resulullah'ın (a.s.m.) vefatından bir veya beş gün önce birkaç kişilik görevli tim tarafından evinde öldürülmüştü.

“... Ebu Bekir saddaka ve vâsânî bi nefsihî ve mâlihî=(İlk zaman) Ebu Bekir beni doğruladı, kendisini ve malını ortaya koydu (feda etti,

Allah yoluna adadı).” Hem Resulullah, hem Hz. Ebu Bekir (r.a.) bu maldan Allah yolunda harcıyorlardı.

Müseylimetü'l-Kezzab, Basra Körfezi'ne yakın Yemame'de, Hanifeoğulları'na mensup saygın biriydi. Kendisi kısa boylu, sarışın, yassı kalkık burunlu ve çirkin suratlı bir insandı, dinden çıkıp peygamberlik iddia etti. Önce kabilesi Beni Hanife'yi kendisine uydurdu. Müseylime hicretin onuncu yılında kabile temsilcileriyle Medine'ye gelmişti. Kabilesi içinde sevilen ve sayılan biriydi. Onun asıl adı konusunda ihtilaf vardır. O, Beni Hanife temsilcileriyle Medine'den dönünce peygamberliğini ilan etmişti ve kendisine “Rahmanu'l-Yemame” adını vermişti. Cebrail'in (a.s.) kendisine gelip Kur'an indirdiğini, kendisinin de Hz. Muhammed gibi peygamber olduğunu iddia ediyordu. Çok geçmeden başına toplananlar 40.000'e ulaştı. Üzerine önce başarılı komutan İkrime b. Ebu Cehil gönderilmişse de, Şurahbil b. Amr ona yardıma gelince bozguna uğramıştı. Müseylime iki kez Müslüman orduları yenince, Hz. Halid (r.a.), Umman'a gidecek olan Huzeyfe ve Arfece güçleriyle birleştirildi ve Yemame'ye gitmek üzere görevlendirildi.

Bir rivayete göre ayrıca Müseylime; Yemame'nin gelirinin yarısını vermek üzere Secah'la anlaşmıştı.

Halid b. Velid (r.a.) 12/633 senesi Rebiülevvelinde; Sasaniilere bağlı Hire yönetimi ile bir antlaşma yapmış, barışla Hire'yi fethetmişti. Hire Fırat'ın batı kıyısında, Kufe'nin güneyinde verimli bir yerleşim merkeziydi. Bu antlaşma metni şöyleydi:

Tevbe Suresi kırkıncı ayetinde Hz. Ebu Bekir (r.a.) Resulullah'ın (a.s.m.) arkadaşı olarak anılıyordu. Bu açıdan o, Hz. Ömer'in (r.a.) belirttiği üzere “Sâhib-i Resulullah”tı ve sahabileri içinde ona en yakın kimseydi. Ayrıca Hz. Peygamber de (a.s.m.) ona “sâhibî=arkadaşım” diye hitap etmişti. Arkasından Hz. Ömer (r.a.) Tevbe Suresi kırkıncı ayetine işaret etti; hicret sırasında mağarada iken, onun iki kişinin ikincisi olduğunu belirtti.

Sağ kanat komutanları, Amr b. As ve Şurahbil b. Haseneydi. Sol kanadı Muaviye'nin ağabeyi Yezid b. Ebu Süfyan komuta edecekti. Ka'ka bin kişilik alayı yönetecekti. Bunlardan başka, her kürdûsun başına gözünü budaktan sakınmayan kimseler getirildi. Ebu Süfyan ordu vaizi; Ebudderda ordu kadısıydı. Öncülerin başında Kubâs b.

Eşcem, artçıların başında Abdullah b. Mesud vardı. Ordu başkomutanı da; hiç yenilmemiş savaş dâhisi Halid b. Velid'di. Halid b. Velid askerin sözünü duymuştu, ona şöyle karşılık verdi:

L'eş-şâribe temne'îne=Su içeni alıkoyma. Vela'l-mâe tekeddirîne=Suları bulandırma."

"Muhacirlerden, ensardan olan Sâbıkîn-i Evvelîn/öncekilerin öne geçenleri ve onlara iyilikle uyanlar var ya; Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. Allah onlar için altlarından nehirler akan, içlerinde ebediyen kalacakları cennetler hazırladı. İşte bu, pek büyük ve sürekli bir başarıdır."

Hiz. Ebu Bekir'in (r.a.) hâcibi, mevlası/azatlısı Südeyd'ti. O halife ile görüşmek isteyenlerle, gelip gidenlerle ilgileniyordu. İlk halifede, Hilafetin ilk döneminde görülen haciplik, Dört Halifeden sonrası haciplik gibi değildi. Çünkü Hulafây-ı Râşidin döneminde halifenin günlük hayatı, diğer insanlardan ve sivil halktan pek farklı değildi.

"İnnallâhe haleka'n-nisâe efrâcen, ve ce'ale'r-ricâle lehünne ezvâcen, fe tûlicu fîhinne îlâcen, sümme tuhricuhâ izâ teşâu ihrâcen, fe yünticne lenâ sihâlen intâcen."

Bu teşebbüs Arap Yarımadasında kan birliğini değil de Cemiyeti kurmada 'din ve iman birliği'ni esas alan ilk tarihî teşebbüstü. Allah, Devlet birliği, bütünlüğü ve üstünlüğünün apaçık bir görünüşüydü.

Ashab-ı Kiram fazilet mertebeleri bakımından üç sınıftır. Birincisi Muhacirîn: Mekke Fethi'nden önce hicret edenler. İkincisi Ensar: İslam'a ve Muhacirlere yardım eden Medineliler. Üçüncüsü de; diğer sahabilerdir. Muhacirlerin sonuncusu, Hiz. Abbas'tı. Resul-i Ekrem'e karabeten yakınlığından dolayı ashab tarafından kendine çok hürmet gösterilirdi. Hatta Hiz. Ömer (r.a.) ve Hiz. Osman (r.a.) at üzerinde iken, onunla karşılaşsalar, kendisine saygıdan dolayı attan inerler, "Amm-i Resul" diye tazimde bulunurlardı. Ebu Süfyan ve oğulları Mekke Fethi'nden sonra Müslüman olmuşlar ve Medine'ye gelmişlerdi. Bunlar ashab-ı kiramın en sonlarındaydılar ve muhacirlerden değildiler.

Hire Valisi İyas b. Kubeysa'nın yaptığı anlaşmayı Sasaniler hoş karşılamadı. Hiz. Halid b. Velid (r.a.) ordusuyla savaşmak için İran'ın en büyük devlet rütbesini alan Hürmüz; Hufeyr mevkiine gelip orayı tuttu. Şehzadelerden ve meşhur kahramanlardan Kubat ve

Enuşcan'ı yanına almıştı. Harpten önce iki ordu komutanı Hz. Halid'in (r.a.) meydan okuması ile yaya olarak iki ordu arasına çıktılar ve teke tek vuruştular. O zamanlar bu gelenektir. Kahramanlar savaş öncesi ortaya çıkar ve vuruşurlardı. İlk hamleden sonra İslam Komutanı Halid b. Velid (r.a.) Hüzmüz'ü kucaklayıp yere düşürdü. Onu öldürüp kıyafetini giydi. Hüzmüz'ün en yüksek rütbeye işaret olan tacı çok kıymetliydi. Derken savaş başladı, Sasani askeri bozuldu, ancak iyi atlılar kaçarak kurtulabildi. Ganimet mallarının beşte biri Medine'ye gönderildi. Karen adlı İran komutanı yenik ordudan kaçanları da ordusuna katarak; Kubad ve Enuşcan'la birlikte İslamlarla savaştılar ve çok geçmeden üçü de öldürüldü. 30.000 İran askeri öldürölüp, birçoğu da Fırat'ın doğu yakasına geçmek ve kaçmak isterken Fırat'ta boğuldu. Çok ganimet alındı. Çiftçilere cizye vergisi konuldu ve kendilerine dokunulmadı. Harpte birçok esir de alınmıştı.

“Muhammed bize; (birkaç gün önce) Kısra ve Kayser'in hazinelerini yiyeceğimizi vaat ediyordu. Oysa bu gün bizden biri tuvalete gitmede kendini emniyette görmüyor.”

Ebu Katade, ezan işitilen yerin halkına dokunulmayacağı düşüncesindeydi. Çünkü ezan İslam'ın şiarı ve bayrağıydı. Onun olduğu yerde İslam ve Müslümanlık var demektir. Başkomutan Halid b. Velid'in (r.a.) yaptıklarına kızarak Medine'ye geldi. Malik'in kardeşi de Medine'ye gelip Halid b. Velid'den (r.a.) kan davasında bulundu. Sefer sonrası Hz. Halid (r.a.) Medine'ye geldiğinde Hz. Ömer (r.a.) de öldürdüğü adam yerine onu kısas ettirmek istedi. Hz. Ebu Bekir ise (r.a.); “Hatâen olan işe kısas gerekmez” dedi. Hz. Ömer (r.a.) “Hiç olmazsa görevinden alınsın” teklifinde bulundu. Halife ona şöyle cevap vermişti: “Allah'ın müşrikler üzerine sıyırdığı kılıcı ben kınına sokamam.” Hz. Halid'e (r.a.) tevbihle yetinildi. Ölenlerin diyetleri Beytu'l-maldan verilerek, kendisi başkumandanlıkta tutuldu ve Müseylime üzerine, Yemame'ye gönderildi.

“Kırtas Olayı” Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) halife seçilmesi ile yakından ilgilidir. Bu açıdan kısaca ondan söz etmek gerekir. Çünkü Şiilere göre, hilafet Hz. Ali'nin (r.a.) hakkıydı, ileri sürdükleri delillerden biri bu olaydır.

“Bela üzerine gelen bela” Resulullah'ın (a.s.m.) vefatı ve kendisi için hilafet talebi iddiası ve ithamıydı. Hz. Ali'nin (r.a.) Hz. Ebu Bekir'e

(r.a.) biatiyle, Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) Hilafetinde "ümmetin icma" gerçekleşiyordu.

Fakat Hz. Ebu Bekir (r.a.) ayrıca "ve in ese'tü fe kavvimûnî=görevimi kötü yaparsam, beni hep birlikte düzeltin (iş kıvamına getirin, doğrultun)" diyordu. "Kavveme" eğilip bükülmeyi doğrultmak, eğikliği düzeltmek, dengeye getirmektir. Aynı kökten gelen "takvim", değersiz değerli ve pahalı hale getirmektir. Değerlenme ve düzeltme, ıslah ve kıvama getirmekle olacaktır. "Biz insanı en güzel kıvamda (takvimde) yarattık" ayeti de, "en güzel şekilde, en güzel sıfatlarla, maddi ve manevi cihazlarının tenasübü ve uygunluğu ile" demektir. İnsan bu durumu ile yaratılmışların en değerlisi, en bedisi ve eşsizi oluyordu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) "kavvimûnî=beni düzeltin" derken onlara düzeltmenin nasıl olacağını da anlatmaktaydı. Şu halde o bir despot, bir diktatör, bir baskıcı değildi ve yönetimi böyle olmayacaktı. Kendisinden iyilik umularak yöneticiliğe getirilmişti. Eğer istikameti muhafaza edemezse, biat edenler tarafından hep birlikte doğrultulacak ve hizaya getirilecekti. Bunu da ilk isteyen oydu. O da yanıldığında ve eğildiğinde doğrultulmaya hazırdı.

Halid b. Velid'in (r.a.) ridde/irtidat hareketlerini bastırmada önemli rolü olmuştu ve o bu işin kahramanı olarak biliniyordu. Onun askeri dehası altı ay içinde gericilik ve dinden çıkma işini bitirdi. Böylece bütün Orta Arabistan kabileleri yeniden itaat altına girdi. Hz. Ebu Bekir (r.a.) yeni fetihler peşindeydi ve bunu gerekli buluyordu. Artık Müslümanlar yüzlerini kuzeye ve Irak'a doğru çevirmeliydiler. Arabistan artık Müslüman'dı, Hz. Peygamber'le gönderilen İslam, Arabistan dışına da yayılmalıydı. Hz. Ebu Bekir (r.a.), Hz. Peygamber'in (a.s.m.) son seferi Tebük'le başlayan Arabistan dışına taşma projesini yeniden ele almalıydı. O konjonktürü/toplu durumu iyi okuyordu. Önce Sasani topraklarına yönelmek gerekiyordu.

Bunun üzerine onlar/sahabiler Nebi'nin katında tartışma uygun olmadığı halde, tartıştılar ve şöyle dediler: 'Mutlaka Resulullah (a.s.m.) hastalığından dolayı sayıklıyor.' Bunu ona (yanında) tekrarlamaya başladılar. O (Resul-i Ekrem) de; 'beni yalnız bırakınız, üzerinde olduğum şey, beni kendine çağırdığınızdan daha hayırlıdır.' buyurdu ve üç şey vasiyet etti: Müşriklerin Ceziretu'l-Arab'tan

çıkarılması, (Medine'ye) gelen heyetlerin ağırladığı gibi ağırlanması. (Olayı rivayet eden) İbn-i Abbas şöyle dedi: 'Üçüncüsünden (son tavsiyeyi yaptıktan) kasten sustu veya onu unuttu.'"

. Mansur Ali, III, 391-392; Sa'd b. Ubade ve Üseyyid b. Hudayr için bkz. İbnü'l- Esir, II, 332.

. O zamanlar Müslümanlar, Resulullah'ın da cenazesinin taşındığı bu seriri, teberrüken tabut olarak kullanıyorlardı.

. Ebu Süfyan Uhud'da Müşriklerin başkomutanıydı. Mekke Fethi'nden az önce Müslüman olmuştu. Asıl adı Sahr b. Harb'tir. Rasullullah'ın hanımlarından Ümmü Habibe'nin babası, Resul-i Ekrem'in Kayınpederi'dir. Huneyn ve Taif Seferi'ne katıldı. Taif Kuşatması'nda veya Yermuk Savaşı'nda bir gözünü kaybetti. Allah Resulü kendisine birkaç defa duada bulunmuştu. Bir gün de Hz. Ali'yi çağırıp Allah ve Resulü'nün Ebu Süfyan'dan razı olduğunu bildirmişti. Bkz. Buhari, VI, 126; Mansur Ali, III, 376; Mutlu- Döğen, I, 380- 386; Ayrıca Ebu Süfyan'ın fazileti için bkz. İbn-i Hişam, IV, 198; Lât Putunun parçalanması için gönderilmesi. Bkz. İbn-i Kesir, Tefsir, IV, 254.

. Diyarbekri, s. II, 327

. Hitti, I, 211; Hasan İbrahim Hasan, I, 267-268.

. Kallek, "Biat", DİA, VI, 122.

. Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 189- 201.

. Diyarbekri, II, 236-239; Cevdet Paşa, I, 337; Fayda, "Ebu Bekir", DİA, XII, 101.

. Sarıcık, Sahabe Modeli, e, s.1154, 171-182; Ashabın fazileti ile ilgili bir ayet ve hadisler için bkz. Buhari, IV, 189 vd. Mansur Ali, III, 303- 305; Canan, XII, 225 vd.

. Diyarbekri, II, 236; İbnü'l-Esir, II, 419.

. Hz. Peygamber'in (a.s.m.) asabiyeti yorumu için bkz. Mansur Ali, V, 22, 46.Zann-ı Cahiliye, Hükm-i Cahiliye ve Asabiyet için bkz. Sarıcık, Cahiliye, s. 41-57; Muhammed Hudari, Nuru'l-Yakin, s. 125-127; Yazır, III, 1618.

. İlgili ayete bkz.

. İbnü'l- Esir, II, 335 vd. krş. Hitti, I, 210-211; Subhi Salih, s. 195-196.

. Zehebi, el-Hulafâu'r-Râşidun, s. 47; Heyet, Doğuştan Günümüze, I, 62; (Abbas Mahmud Akkad, Hz. Ebu Bekir'in Şahsiyet ve Dehası,

terc. Ali Özek, s. 263'ten).

. Şiilerin Hz. Ali'nin hilâfetine getirdikleri deliller ve bunlara verilen cevaplar için bkz. Buhari, IV, 207 vd. Suyûti, Târihu'l-Hulafa, s. 166; Diyarbekri, II, 44-45; İbn-i Mâce, I, 44 vd. Mansur Ali, III, 330 vd. Sarıcık, Ehl-i Beyt, s. 65-99; Hz. Ali'ini altı ay, yani hanımı Hz. Fatıma ölünceye dek biat etmediği görüşü de kitaplarda yer almıştır. Bkz. Fığlalı, "Ali", DİA, II, 372.

. Mansur Ali, III, 308; Hatta Hz. Peygamber (s.a.v.) vefat ettiğinde Hz. Ebu Bekir Harsoğulları'nın Sunh mahallesinde, yani zevcesi Habibe binti Harice'nin mahallesinde kalıyordu. Orada iken Resulullah'ın vefatını haber almıştı. Bkz. Zehebi, el- Hulafâu'r-Râşidûn, s. 50.

. İbn-i Sa'd, VIII, 276; Köksal, IX, 143-144.

. İbnü'l- Esir, II, 332; Hitti, I, 211; Kallek, "Biat", DİA, VI, 122.

. Geniş bilgi için bkz. Diyarbekri, II, 237-239.

. Avcı, "Hilafet", DİA, XVIII, 539.

. Diyarbekri, II, 236- 238; Hizmetli, s. 470.

Hz. Ayşe (r.anha) ile anne bir kardeş olan ve Ümmü Ruman'dan doğan Abdurrahman (Abdulkabe) ise, Müslümanlık karşısında direnmiş, Bedir ve Uhud'da, Kureyş ordusunda yer almıştı. Cesur ve güzel ok atan biriydi. Bedir'de savaş öncesi Müslümanları düelloya davet etmişti. Hatta Hz. Ebu Bekir (r.a.) orada karşısına çıkmak istemişse de, Hz. Peygamber (a.s.m.) buna müsaade etmemişti. Hudeybiye'den sonra Müslüman olunca Resulullah onun adını değiştirdi ve kendisine "Abdurrahman" dedi. Abdurrahman'ın nesli çoğalmış, Mekke Fethi öncesi Medine'ye hicret etmişti. O Cemel Vakası'nda kız kardeşi Ayşe'nin (r.anha) yanında yer aldı. Hicretin 53. yılında, yeniden yerleştiği Mekke civarında (Hubşa'da) ansızın vefat etti ve Mekke'ye defnedildi. Erkek çocuklardan Muhammed'e gelince, o hicretin otuz sekizinci yılında Hz. Muaviye taraftarlarınca, Mısır'da öldürülmüştü. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) üç kızı ise, Hz. Ayşe (r.anha), Hz. Esma (r.anha) ve Ümmü Gülsüm'dü (r.anha).

. Diyarbekri, II, 237; Zehebi, el-Hulafâu'r-Râşidûn, s. 50.

Ama gerçekten de hadiseler bu yönde cereyan etmiştir. Hz. Peygamber'in (a.s.m.) vefatını müteakip her şeyden mahrum Arabistan, sanki bir sihirli değnek ile işaret verilmişçesine; âdeta kahramanlar yatağı haline inkilâp etmiştir. Öyle ki bunların

benzerlerini, ister sayıda ister nitelikte herhangi bir başka ülkede bulmak hemen hemen imkânsızdı. Irak, İran, Suriye ve Mısır'da Halid'ubnu'l-Velid ve 'Amru'bnu'l-'Ass'ın yürüttüğü askeri seferler; dünya harp tarihinde en parlak bir şekilde gerçekleştirilmiş olanlar arasındadır ve pekâlâ Napolyon; Annibal yahut Büyük İskender'inkiler ile kabili kıyastır."

. Maddeleştirme bize aittir.

. "...Ke zer'in ahrace şat'ehû... Yu'cibu'z-Zürrâ'a li yağîza bihimu'l-küffâr." Bkz. Fetih, 49/29.

. Corci Zeydan, I. 54.

. Suruç, II, 669.

. İbn-i Hişam, II, 235; Resulullah'ın sözleri için bkz. Ahmed b. Hanbel, IV, 303.

İslâm teokrasisi böylece Medine'den bütün Arap Yarımadasına sıçramış ve sonraları Batı Asya'nın ve Kuzey Afrika'nın geniş topraklarını içine almıştır. 'Medine İslam Topluluğu, daha sonra teşekkül edecek olan İslam Topluluğu'nun küçük çapta (minyatür) bir örneği (prototip) olarak ele alınmış ve sonraki nesillerin dikkatlerine sunulmuştur."

"Onun kılıcını alıp taş a çarpın."

. Hitti, I, 214 vd.

. İbn-i Hişam, II, 238.

. Taberi, el-Muhabbar, s. 12; Zehebi, el-Hulafâu'r-Râşidûn, s. 49; Heyet, Doğuştan Günümüze, I, 62; Hizmetli, s. 470; Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 101.

. Hicretin o beşinci yılından itibaren askerlere yıllık ücret için bkz. Şibli Numani, s. 154-156.

. Allah'ın rızasını ibtiğa ve irade konusu. Bkz. Sarıcık, Sahabe Modeli, s.111 vd. Allah'ın rızasını ibtiğa ve irade konusu.

. Cevdet Paşa, II, 236.

. Asklâni, el-Metâlibu'l-'Âliye, IV,46; Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 154, 292-293.

. Diyarbekri, II, 336.

"Tohumları çıkaranlara, mahsulleri bitirenlere, buğdayları savuranlara, öğütülenleri öğütenlere, ekmekleri ekmek yapanlara (ekmek yedirenlere), tiridi tirid yapanlara, tereyağı ve eritilmiş

yağlarla lokma yutanlara yemin olsun ki; sizler göçebelere ve sizden önce geçen şehirliilere üstün kıldınız. Tükürüğünüze gelince; onu men ediniz (atmayınız), acizleri himaye ediniz, yoldan çıkanları cezalandırmada acele etmeyiniz.”

. İbn-i İshak, s. 220, nr. 324.

. Hitti, I, 214-215.

. Resulullah'ın vefatından on yıl sonra, Nihavend Savaşı H. 21'de olmuştu.

“Mahşerde âlimlerin/din bilginlerinin mürekkebi, şehitlerin kanıyla, (onların kanı gibi kabul edilip) tartılır” buyrulur. Ayrıca: “Kim ümmetimin fesadı/bozulması zamanında benim sünnetime/yoluma ve açtığım çığıra dört elle ve iyice yapıştırsa; ona yüz şehit eciri verilebilir” buyrulur. Bu tür açıklamalar da “manevî cihat” ve “manevî şehitlikle” ilgilidir.

. İbn-i İshak, s. 220. Dâne fiiline bkz. Heyet, el-Mu'cem, s. 307.

. A.g.e., I, 214 ; (Henri Pivenne, Mahomet et Charlemagne, Bruxelles, 1935, 7. baskıdan).

. Hitti, I, 214.

. Söz konusu olan Sasanilerdir.

. Burada “Arap Fetihleri” denmiyor.

. Hitti, I, 215.

. Sâd, 38/5; İbn-i Hişam, II, 26 vd.

. Sâd, 38/5; İbn-i Hişam, II, 26 vd.

Hiz. Ebu Bekir (r.a.) halife seçildiğinde Medine'ye yarım saatlik bir mesafedeki (iki mil) Hazreçli Harisoğulları yurdunda, Sunh'ta oturuyordu. O İslam tarihinde bir ilk olarak burada “Beytü'l-Mal” etti. Beytü'l-Mal; servet ve mal evi demektir. Kaynaklara göre “Sunh'ta onun bir Beytü'l-malı vardı” Hilafetinin ilk altı ayında Sunh'ta oturdu. Orada oturduğu müddetçe devlet hazinesi de burada kaldı. O devlete ait mallar ve parayı Beytü'l-Mal odasında muhafaza ediyordu.

“Efsaha Huceyrun, fe leyse fi'l-mücemcimetri hayfun=Huceyr (durumu) açıkladı. Öyleyse sözü açıklamamakta hayır yoktur.”

1) Halife halkın işine baktığından dolayı; hazineyi maaş alacaktı. Çünkü o hilafet işlerine bakmakla; nafakasını ve geçimliğini kazanamaz olmuştu. Buradan anlıyoruz ki; sahabenin anlayışına

göre, memuriyet bir hizmetkârlıktı. Memurlar ve onların en rütbelisi bile halkın üstünde, onlara tahakküm etmek, zulüm, baskı yapmak ve horlamak için değildi. Onlar halkın hazinesinden doyan, onlara hizmet için var olan kimselerdi. Eğer memuriyet hizmetkârlık ve halk lehine görev olmaktan çıkıp, tahakküm, baskı, diktatörlük ve dayatma aracı olarak görülürse; o zaman devlet; hizmet eden (Garson Devlet) kimliğinden çıkar; diktatörlük, istibdat ve dayatmacılık söz konusu olurdu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve memurları, halkın işini görmek için vardılar. Bundan dolayı kıt kanaat “yetecek kadar” maaş almaları gerekiyordu. Evet, bu anlayışta devlet “hizmetçi devlet” olduğu gibi, memurlar da “halkın hizmetkârı” idiler. Çağdaş dünyada bu devlet anlayışına “Civil servant” denir.

“İran İmparatorluğu’nun tarih sahnesinden silinmesine ve aynı zamanda Bizans’ı; esas kurulduğu ülkeye çekilmeye mecbur eden, ilk İslam fütuhatıdır. Bu iki olaydan ilk İslam fütühâtı, İspanya’nın fethedilmesiyle en yüksek noktasına ulaşmıştır ki, böylece Ortaçağ başlamış oldu.”

. Müslenin iki manası vardır. Biri, kısas ve mukabele bi’l-misil (yapılan işe aynıyla karşılık vermek); diğeri de öldürülen şahsın burnunu, kulağını ve diğer azalarını kesmektir. Müslenin yasaklanan kısmı budur. Zebidi, I, 186).

. İbnü’l- Esir, II, 413.

. İbnü’l- Esir, II, 413; Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 74 vd.

Müseylime’nin askeri bozulunca sığınma umuduyla bir ağıla çekildiler. Bu ölüm bahçesinde korkunç bir boğuşma oldu ve Müseylime askerlerinden hiçbiri buradan sağ çıkartılmadı. Bu sırada Müslümanlar da ağır kayıplar vermişlerdi. Yemame’de Hz. Hamza’nın katili Hz. Vahşi de vardı, elinde harbesiyle (kısas mızrak) bir askerdı. Fakat bu kez Müslümanların yanında yer alıyordu. Boğuşma sırasında harbesiyle Müseylime’ye nişan aldı. Harbe keskin nişancının elinden uçunca yerini bulmuş, İslam büyük bir yalancı ve deccaldan kurtulmuştu.

. Mesudi, II, 331; Üsâme Ordusuna yaptığı tavsiyeler için bkz. İbnü’l- Esir, II, 335-336.

. Mesudi, II, 331.

. Hz. Ömer’in annesi Mahzumlu Hişam b. Muğire’nin kızı, Halid de onun torunuydu. Yani halası; Hz. Ömer’in annesi idi. Bkz. İbnü’l- Esir,

II, 412; Bkz. Şibli Numani, s. 44.

Hiz. Ebu Bekir'in (r.a.) mesajı Halid b. Velid'e (r.a.) Hire'de ulaşmıştı. O, 12. yılın Zilhiccesinde (M. 633) gizlice hacca gelmiş ve hacdan yeni dönmüştü. Şu halde bu mektup 13. yılın Muharreminde (M. 634) yani yeni yılın başlarında ona ulaşmalıydı. Halife'nin mesajını, Abdurrahman b. Hunejl el-Cumahi (r.a.) getirmişti.

. İbnü'l- Esir, II, 412.

"Üzerinize halife olmasını istediğim kimseye razı mısınız? Ben üzerinize karabet sahibi (akrabalarımın) birinin halife olmasını istemedim. Üzerinize Ömer'i istihlaf ettim, onu dinleyiniz ve itaat ediniz. Vallahi, reyimin oluşmasında, hayrı araştırmada kusur etmedim."

. "Ve de'â lî bin-nasri" bkz. İbnü'l- Esir, II, 412.

. İbnü'l- Esir, II, 412.

. İbnü'l- Esir, II, 335.

. Burada bir grup insan tarif ediliyor.

Böylece hilafet hususunda muhacirlerin çoğunun benimsediği görüş geçerli olmuş oluyordu. Hiz. Ebu Bekir (r.a.) halife olmuştu. O yaşlı, zahit, sevilen, İslam'a ve Resulullah'a (a.s.m.) çok bağlı biriydi. Hiz. Peygamber'in (a.s.m.) sadık arkadaşı ve kayınpederiydi. Müslüman olur olmaz kendini İslam'a adanmıştı. Böylece Hiz. Ebu Bekir (r.a.) Dört Raşit Halifenin ilki oldu. Dört Raşit Halife de Hiz. Peygamber'in (a.s.m.) yakın arkadaşı, soyca veya kız alıp vermekle akrabalarıydı

"Resulullah'ın (a.s.m.) vefatından sonra, eğer Allah bizim başımızı Ebu Bekir'i ihsan etmemiş olsaydı, biz öyle kararlar vermiştik ki, az kalsın mahvolacaktık. Şöyle ki bizler, bir yaşını bitirip iki yaşına basan develeri zekât almak için savaşmamayı, Kurâ Arabiyye'den gelenleri yemeyi ve bize ölüm gelinceye kadar Allah'a ibadet etmeyi ittifakla kabul etmiştik. Hâlbuki Allah, Ebu Bekir'i onlarla savaşmaya azmettirdi..."

"Temlikûne bihe'l-'Arabe ve tedînu lekum biha'l-'Acem=Bu söz ile siz bütün Araplara hâkim olursunuz, ayrıca onunla size bütün Arap olmayanlar itaat eder." Bu öngörü ve haberi, kısa zamanda gerçekleşmişti. Gerçekten vahyin özü olan bu söz (formül) iki büyük

devletten birini ortadan kaldırdı, diğerinin yarısından çoğunu veya üçte ikisini kısa zamanda fethetti.

“Allahu ekber! Bana Yemen’in anahtarları verildi! Vallahi şu anda San’a’nın kapılarını görüyorum.”

. Maide, 5/90.

. Zehebi, el-Hulâfau’r-Râşidûn, s. 50. Zehebi, H. 747 de vefat etmiştir. Südeyd Şedid olarak da anılabilmektedir. Bkz. Fayda, “Ebu Bekir”, DİA, X, 106.

. “Hamr” kelimesi konusunda bkz. Sarıcık, Cahiliye, s. 31 vd. Sarıcık, Cahiliye Kültürü, s. 11-14.

. İbnü’l-Esir, II, 421; Fayda, “Ebu Bekir”, DİA, X, 106.

. Hitti, I, 178-180.

. Hizmetli, Hilafet, Devlet ve Müesseseler Konusunda teokrasi ile ilgili görüşler; Hilafet Devletini teokrasi olarak kabul etmez. Bkz. Hizmetli, s. 511.

. Ahmed b. Hanbel, I, 325; İbn-i Sa’d, II, 242; İbnü’l-Esir, II, 320; Hizmetli, s. 456.

. İbnü’l-Esir, II, 425; Zehebi, el-Hulafâ’ur-Râşidûn, s.48; Hamidullah, Vesaik, s. 405

. Sekaleyn tabiri bu değer yakınlığına işaret eder bkz. Rağıb, s. 79; Sarıcık, Ehl-i Beyt, s. 45.

. İbnü’l-Esir, II,425; Hizmetli, s. 516

. Kimi divitle sahifenin getirilmesi, kimi de getirilmemesi taraftarıydılar.

. İbnü’l-Esir, II, 425.

. Hz. Peygamber Pazartesi günü vefat etmiştir.

. İbn-i Hişam, IV, 382; Buhari, IV, 153 vd. İbn-i Mâce, I, 57 vd. Taftazani, V, 303; Abdurrahman b. Avf ve Halid b. Velid’in münakaşası konusu için bkz. Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 80-93; Köksal, IV, 106; Muhammed Rıza, s. 403.

. Bu konuda getirilen diğer deliller ve Hz. Ali ile ilgili hadis-i Şerifler için bkz. Sarıcık, Ehl-i Beyt, s.74-10; Diyarbekri, II, 200; Adam Mezz, s. 87-88.

. Zehebi’nin değerlendirmesi için bkz. Zehebi, el-Hulâfâ’ur-Râşidûn, s. 50. Zehebi’nin değerlendirmesi için bkz.

“Ve’l-mübdiyâti zer’an, ve’l-hâsîdâti hasden, ve’z-zâriyâti gamhan, ve’t-tâhînâti yahmen, ve’l-habizâti hubzen, ve’s-sarîdâti serden, ve’l-

lâkımâti lâkmen ihâleten ve Semnen Lekad fuddiltüm 'alâ ehli'l-veber, ve mâ sebakakum ehle'l-meder. Rîkakum fe'mana'ûhu ve'l-mu'yiye fe evvihu, ve'l-bağiye fe nâviûhu.”

. Subhi Salih, s. 224.

. Ahmed b. Hanbel, IV, 369; Buhari, III, 91; Resulullah iki önemli ve değerli şey bıraktığını Veda Hutbesi'nde de belirtmişti. Bkz. Vakidi, III, 1103; İbnü'l- Esir, II, 320; Sarıcık, Ehl-i Beyt, 45, 78; Adam Mezz, s. 87; Şibli Numani, s. 1000 vd.

. Buhari, IV, s. 153; İbnü'l-Esir, II, 417 vd. Mesudi, I, 333; Cevdet Paşa, I, 335; Heyet, Sahabiler Ans., I, s. 52 vd. Hasan İbrahim Hasan, I, 275-276.

. Buhari, I, 37, ilim, 39.

. Zehebi, el-Hulâfau'r-Râşidûn, s. 50.

. Heyet, Doğuştan Günümüze, I. Cilt, Teşkilat kısmına bkz.

O yalnız kendi dönemine değil, tarihsel bir gerçeğe parmak basıyordu. Bütün devlet ve milletleri gerileten şeyler genelde İslam'ın yasakladığı, haram kabul ettiği olumsuzluk ve kötülüklerdi. Burada fahişe ve bela kelimeleri önemlidir. Fuhuş, fahşa ve fahişe, çirkinliği ve kötülüğü anlatan büyük günahlardır. Bunlar sözle ilgili olabildiği gibi, fiiller ve hareketlerle ilgili de olabilir. Meselâ Nahl suresi 90. ayetinde: “Mutlaka Allah adaleti, ihsanı ve akrabalara vermeyi emreder, fahşadan, münkerden ve azgınlıktan (bağy) nehyeder” buyrulur. Fahşâ günahların en açık seçiğidir. Münker bir derece gizli, düşük ve zararı herkes tarafından anlaşılmayan günahlardır. Allah bunların her ikisini de yasaklar. Bir başka ayet de fahişe olan bir günahı örneklendirir:

El-Kâmil'e göre İbn-i Abbas'tan rivayet edilen Kırtas Olayı şöyle olmuştu: “Hicretin on birinci yılı, Rebiülevvel ayı başında Rasullullah'ın vefatından beş gün önce, yani Perşembe günü Resulullah'ın (a.s.m.) hastalığı ve ağrısı şiddetlendi. (Ağrısından dolayı gözlerinden yaşlar akıyordu). Derken o şöyle buyurdu: 'İtûnî bi divâtin ve beydâe=Bana bir divitle bir beyaz/sahife getirin. Ektub lekum kitâben lâ tudillûne ba'dî ebeden=Size benden sonra asla sizi saptırmayacak bir yazı yazayım.'

Öte yandan memurlar maaşlarını, ganimetlerin beşte birlik bölümünden, zekât ve cizye vergilerinden alıyorlardı. Bu devlet gelirlerinden artan miktarlar ve zekâtların fazlası Kur'ân-ı Kerim'de

belirtilenlere veriliyordu. Tevbe Suresi'nin 60. ayetinde zekâtın; yoksullara, düşkünlere, amillere (zekât toplayanlara), gönülleri İslam'a ısındırılacaklara, kölelere, borçlulara, Allah yolunda cihat edenlere ve harçlıksız yolculara verileceği açıklanmaktaydı.

Onlara göre mümin olabilmek için, imamların tek tek Allah ve Resulullah (a.s.m.) tarafından tayin edildiğine; imametın kıyamete kadar Hz. Ali soyunda devam edeceğine inanmak gerekir. Bazılarına göre imamet/hilafet esasına inanmayan da mümin sayılabilir. İnançlarına göre imamlar günahsızdır ve nebiler gibi masumdurlar. Suçtan, yanılmadan, yanlış iş görmeden, unutmadan ve her türlü aşağılıktan korunmuşlardır. İmamlar şeriatı koruyan ve icra eden kimselerdir; bu açıdan onların da peygamberler gibi masum/günahsız olması gerekir. Aksi takdirde kendilerine güvenilemez.

Ordunun Irak'a, özellikle Übülle/Ferecu'l-Hind üzerine yürümesini istiyordu. Çünkü Fars toprağı olan Übülle ve yöneticisi; kuvvet bakımından diğer yerlerden üstündü. Karada Araplara karşı duruyor, denizde Hintlilere, oradan gelen ticari gemilere geçit vermiyordu. Böylece Irak'ın fetih görevi, on ikinci yıl Muharreminde (M. 633) Hz. Ebu Bekir (r.a.) tarafından verilmiş oluyordu. Artık İslam Hicaz ve Arabistan topraklarından Mezopotamya topraklarına çıkacaktı.

. Rağıb, s. 61.

b) Yerine halef bırakacağı kimsede "sabır" ve "adalet" özelliklerini arıyordu. Sabır, kişinin aklın ve dinin gereklerine uyarak kendisini tutması demektir. Sabır da zora karşı dayanmak, direnmek ve göğüs germe de vardı. Musibetlere karşı dayanmaya ve direnmeye sabır denirken, direnememeye "cebânet/korkaklık"; felaket ve acılara sabretmeye "rahb-ı sadr", dayanamamaya "dacr" deniyordu. Konuşmaya sabır "kitmân", sabredememe "mezel" olarak adlandırılıyordu. Oruç da açlığa ve susuzluğa karşı direniş olarak yorumlandığı için orucun da bir adı sabırdı. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) kendisinden sonraki halifede sabır, sebat ve direnç araması boşuna değildi. Sabır her türlüyle kuvvetli bir imanın da yansımasıydı. Ayrıca, şu dönemde böyle bir halifeye ihtiyaç vardı.

. İbn-i Hişam, IV,341.

. İbnü'l-Esir, II, 424; Hamidullah, Vesaik, s. 376.

- . Sebîl maddesi için bkz. .A.g.e., s. 223.
- . İbnü'l-Esir, II, 424; "Kût" için bkz. Zehebi, el-Hulafâu'r-Râşidûn, s. 46.
- . Bkz. İbn-i Kesir, Tefsir, II, 300; Sarıcık, Hulafây-ı Râşidin Döneminden, s. 80-83. Ümmet İçinde Günahlar Galip Olunca konusu. Bkz. Sarıcık, Dört Halife ve Emeviler Döneminden, s. 84 vd.
- . Nahl, 16/90; Sabuni, II, 130.
- . Tevbe, 9/100; Hamidullah, Vesaik, s. 376, nr. 228.
- . Hamidullah, İslam Peygamberi, I, 176- 177.
- . İbnü'l-Esir, II, 420; Zehebi, el-Hulafâu'r-Râşidûn, s. 46; Cevdet Paşa, I, 338.
- Hz. Peygamber'in (a.s.m.) vefatıyla veya az önce, Mekke ve Taif hariç Arap kabileleri içinde, dinden dönenler oldu. Bunlar hicaz dışında kalan kabilelerdi. Bu kabileler onun vefatını fırsat bildiler, ashabının devam ettirdiği hükümetle bağlarını kestiler ve ortaya çıkan yalancı peygamberlerin ardına düştüler.
- . Burada Cahiliye'nin çapul, soygun ve hırsızlık gibi değerlerinin kaldırıldığına işaret vardır.
- . Doğuştan Günümüze, I, 61; Meâric, 70/24, 25; Bakara, 2/43, 83, 110, 177, 277; Nisa, 4/77, 162, Maide, 5/12, 55; Tevbe, 9/5, 11; 60.
- . Parantez içindeki not bize aittir.
- . İbnü'l-Esir, II, 420; Zehebi, el-Hulafâu'r-Râşidûn, s. 50; Cevdet Paşa, I, 338.
- . Bizim notumuzdur.
- . Bkz. Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 106.
- . Enfâl, 8/41, 18.
- . Hamidullah, Vesaik, s. 381, nr. 291.
- . Hitti'nin görüşlerini aktarırken zaman zaman paragraflar açtık.
- . Muhammed, 47/4.
- . İbnü'l-Esir, II, 332.
- . Enfâl, 8/69.
- Ebu Eyyub el-Ensari (r.a.) evinde misafirirken, Resulullah'a (a.s.m.) bir serir/karyola hediye edilmişti. Hz. Peygamber (a.s.m.) vefatına kadar bu karyolayı kullandı. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) cenazesi bu karyola ile mezarına getirildi. Cenaze namazını Hz. Ömer (r.a.) kıldırdı.

Onun hilafetinde Beni Süleym yurdundaki madenler Müslümanların eline geçmiş, onlardan herkese eşit miktarda ata/ihsan, tahsisat vermişti. O ayrıca Beytü'l-Mala gelen paralarla elbise alır, bunları erâmil'e (dullara, muhtaçlara, fakirlere ve bekârlara) taksim eder ve paylaşırdı. Hz. Ömer (r.a.) devrinde ata verme işi daha sistematik hale gelmiş, bunun için defterler (divanlar) tutulmuştu. Bunlar aynı zamanda ilk soy/nesep ağacı görevini yapıyordu.

Bilindiği gibi, Beni Temim Kabilesinden Secah da peygamberlik iddia etmişti. Bu kadın da kâhinlik yapan biriydi. Ona, Beni Temim ve dayılarının kabilesi Beni Tağlib olmak üzere birçok bedevi uydu. Güçlenen Secah yağmaya (zorla mal alma) başladı. Hatta o güne, Orta Arabistan'daki Yemame üzerine yürümüş, fakat Müseylimetü'l-Kezzab onunla evlenerek arasını düzeltmişti. Halid b. Velid (r.a.) kuvvetleri bunları da Bitah'ta yendi. Müseylime, gerçekten Secah'tan korkmuştu. Çünkü onunla uğraşırken, Müslümanların kendisine galip geleceğini görüyordu. Hemen Yemameyi Secah'a verdi. Can güvenliği sağlanırsa Secah'a gelmek istediğini ve ona iman edeceğini elçiyle bildirdi. Sonra kabilesi Beni Hanife'den kırk kişi arasında Secah'a geldi ve şöyle dedi:

- . Kelime Sinle yazılır.
- . Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 101.
- . İbn-i Hişam, IV, 341, İbnü'l- Esir, II, 332; Muhammed Hudari, Nuru'l-Yakin, s. 17.
- . Zehebi, el-Hulafa'ur-Râşidûn, s. 46.
- . Tin, 95/4; Sâbuni, III, 577.
- . Amil'in çokluk şekli "Ummâl"dir. Kelime ayın, mim ve lam'la yazılır. "esmâu kudâtihî ve 'ummâlihî ve küttâbihî" başlığı. Bahreyn valisinin Enes b. Malik oluşu da nakledilir. Bkz. İbnü'l-Esir, II, 420. Bkz. Zehebi, el-Hulafau'r-Râşidun, s. 50.
- . İzutsu, s. 129- 130.
- . İbnü'l-Esir, II, 424.
- . Rağıb, s. 277.
- . İbnü'l-Esir, II, 424; Zehebi, el-Hulafau'r-Râşidun, s. 50.
- . Sarıcık, Cahiliye, s. 22-29.
- . Heyet, Sahabiler Ans., s. 206.
- . İbnü'l-Esir, II, 332; Sarıcık, Cahiliye, s. 17 vd.

- . Zehebi, el-Hulafa'ur-Râşidûn, s. 46.
- . Rağib, s.101.
- . Zehebi, el-Hulafâu'r-Râşidûn, s. 46.
- . İbn-i Hişam, IV, 341; İbnü'l-Esir, II, 332.
- . Zehebi, el-Hulafa'ur-Râşidûn, s. 46. Zahr kelimesi, çok mal, binek, karayolu, yerin sert kısmı infak edilen gibi manalara gelir. Biz binek olarak aldık. Bkz. Luis Ma'luf, s. 482.
- . Hasan İbrahim Hasan, I, 266.

Ona kendi kabilesi, Gatafan, Havazin ve Tay kabileleri de uymuştu. Adiy b. Hatem'in gayretiyle Tay kabilesi İslam'a döndü ve Hz. Halid'in (r.a.) emrine girdi. Tuleyha, öncü ve casusluk için Halid (r.a.) tarafından gönderilen Ukkaşe b. Mihsan ve Sabit b. Ekram'ı yakalatıp şehit etti.

. Hadiste geçen 'saddaka', 'sadaka' olarak da okunabilmektedir. Bkz. Buhari, IV, 192; Muhammed Hudari, Nuru'l-Yakin, s. 20; Canan, XII, 267, nr. 4383.

. İbnü'l-Esir, II, 424; Heyet, Doğuştan Günümüze, I, 61; Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 106.

. İbnü'l-Esir, II, 424.

Sasani askerinin son iki bozgunu İranlıları telaşlandırdı. Hemen komutan Endirezğar'ı İslamlarla savaş için bu bölgeye gönderdiler. Yanına Behman adında bir ordu komutanı da verdiler. Halid b. Velid (r.a.), Safer ayında, Hire ile Keşker arasındaki Velece'de (Basra Körfezi kuzeyinde) onlarla tekrar vuruşup yendi. Ordu komutanı Endirezğar kaçarken susuzluktan öldü.

Çünkü o, Beytu'l-Mal'da uzun zaman mal tutmuyor, "içindeki her şeyi Müslümanlara infak ediyordu. Böylece o ev içinde bir şey kalmıyordu." Beytu'l-Mal odasında çok şey bulunmadığı için; oraya koruma görevlisi (hâris) tayinini gereksiz bulmuştu. "Medine'ye göçünce Beytu'l-Mal' evini de yanına aldı."

Secah birkaç gün Müseylime ile beraber yaşadı. Derken onun peygamberliğini de doğruladı. Belazuri'ye göre o, "kendi dini ile onun dinini birleştirip tek din yaptı." Sonunda Secah, kuzeye, el-Cezire tarafına gitti. Bitah şeyhi Malik b. Nüveyre de; Secah'a uyanlar arasındaydı. Secah el-Cezireye gidince, Beni Temim İslam'a dönmüş, Malik ise tereddütte kalmıştı. Halid b. Velid'in (r.a.)

timlerinden biri, Malik'i, çoluk çocuğunu, birkaç adamı ile birlikte tutup huzuruna getirdiler. Hz. Halid'in (r.a.) yanında Ebu Katade vardı. Bunların, Temimlilerin ezan okuyup namazı kıldıklarını söyledi. Bu yüzden, Malik ve yanındakilere dokunulmaması gerektiğini ifade etti. Hz. Halid (r.a.) onları hapsettirdi. Hapislerine memur asker de, emri ters anlayıp o gece onları öldürdü. Kimileri: "Bu Halid'in emriydi" dediler. Hz. Halid (r.a.), Malik'in güzel hanımı Mütemmim'i kendine nikâhlayınca bazıları da şöyle düşündü: "O Malik'i sırf bu iş için öldürdü."

Halid b. Velid (r.a.), Sevad'ın bir yanını; yani Fırat'ın Basra Körfezi'ne yakın batı yakasını fethettikten sonra, o sırada Dicle'nin doğu yakasını elinde tutan Sasani yöneticilerine şu iki mektubu yazmıştı:

Hz. Ebu Bekir bunlardan başka; gerektiğinde okuma yazmayı iyi bilen, başkalarını da bu görevde istihdam etmişti.

. "Ve'd-da'îfu fîkum kaviyyun, 'indî hattâ ürîha 'aleyhi hakkahû inşâ Allah, ve'l-Kaviyyu fîkum da'îfun 'indî, hattâ âhize'l-Hakka minhu inşâallah."

. "es-Sıdku emânetun, ve'l-kızbu hiyânetun."

. İbnu'l-Esir, II, 422; Cevdet Paşa, I, 338.

. İbn-i Hişam, IV,341: "Lâ yede'u kavmun el-Cihâde fî Sebîlillâh, İllâ darabehumullâhu bi'z-Zülli, Velâ teşî'u'l-Fâhişetu fî kavmin kuttu, İllâ 'ammehumu'l-lâhu bi'l-belâi. Etî'ûnî mâ ata'tullâhe verasûlehû, feizâ 'aseytullâhe ve Rasûlehû, felâ tâ'âte lî 'aleykum, kûmû ilâ salâtikum birahmikumullahi" ibnü'l- Esir, II, 332; Akdemir, s. 40; Hasan İbrahim Hasan, I, 268; Subhi Salih, 197.

. İbn-i Hişam, IV, 340; Hasan İbrahim Hasan, I, 268.

. İbnü'l-Esir, II, 422.

. Buhari, IV, 192; Canan, XII, 267, nr. 4383.

. İbnu'l-Esir, II, 422; Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 106; Subhi Salih, 263 vd.

. "Ve lestu bi hayrikum."

. İbnu'l-Esir, II, 422.

. İbn-i Hişam, IV,340.

. İbnu'l-Esir, II, 422, 424; Sunh hakkında bkz. Mansur Ali, III, 308.

. İbn-i Mâce, I, 43 vd. Cevdet Paşa, I, 289 vd. İbn-i Abidin, III, 54 vd. Bilmen, Ömer Nasuhi, Istilahât-ı Fıkıyye, IV, 63, 68; Veli ve Mevla

kelimesi için bkz. Sarıcık, Ehl-i Beyt, s. 7.

. İbnü'l-Esir, II 422, Zehebi, el-Hulafau'r-Râşidun, s. 49; Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 106.

. İbn-i Hişam, IV, 340; Muhammed Hudari, Nuru'l-Yakin, s. 17

. Subhi Salih, 264.

3) Kaldı ki; sahabe sonrası nesillerin, ashabı muhakemesi herhalde haddi aşmak olur. Çünkü İslam asırlarının en hayırlısı sahabe asrıdır. Onlar birer hidayet yıldızıdır. Kuran'ı ve sünneti onlar bize iletmışler, bunları anlama ve tefsir yolu da onlardan alınmıştı. Din kuralları ve hükümleri de onlar yoluyla bize ulaştı. Onlardan öğrendiklerimizle kendilerini muhakeme ve yargılama haddi aşmak olmaz mı? Gerçi her insan hata edebilir, müçtehitler de kanaatlerinde, zanlarında yanılabilirler. Lakin içtihatla hata sevaba sebep olur. Bu yüzden Hz. Ali (r.a.), Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve diğerleri, kötülükle, seb (sövme) ve ta'nla (kınama) anılmamalıdır.

. Heyet, el-Mu'cem s. 768; Luis Malûf, s. 664.

. İbnü'l-Esir, II, 421; Diyarbekri, II, 231; Heyet, Doğuştan Günümüze, I, 60-61.

. Mastarı takvimdir.

. Resulullah da fethedilen yerlere/vilayetlere valiler tayin etmişti. "Zikru ummâl-i Ebi Bekir" konusu. Bkz. Zehebi, el-Hulafâu'r-Râşidûn, s. 50.

. İbnü'l-Esir, II, 422; Zehebi, el-Hulafâu'r-Râşidûn, s. 46.

. İbnü'l-Esir, II, 422; Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 106.

"Ben öleceğim. Ehl-i Beytimden en önce yanıma gelecek de sensin."

"Mâ eksera'r-rûme ve ekalle'l-müslimûn =Rumlar ne kadar çok, Müslümanlar ne kadar az!"

Dördüncüsü: Sıddık Ebu Bekir (r.a.) sıdıkla ilgili bir ilginç tespit de yaptı ve şöyle dedi: "Es-sıdku emânetun =Sıdk (doğruluk) güvenliktir, eminliktir" Tek güvenilecek şey ona göre sıdıktı. Sıdk doğruluk demektir. Sözün içte saklanma uygunluğu anlamındaydı. Bu durum, aynı zamanda samimiyeti doğuruyordu. Fakat "sdg" aslında, güç ve katılık manası taşımaktaydı. Sadık olan davasında, tavizsiz, sert, güçlü ve enerjik olan demektir. Sıdk; yalan karşısında güçlü, sağlam,

muzaffer ve galip olduğu için; güçlü ve sarsılmaz doğruluğa sonradan “sıdk” denilmişti.

Cennete girdikten sonra şehitlerin temenni ettikleri şeylerden biri de: Allah’ın (şehitliğe verdiği) sevabı iyice bilmelerinden dolayı, dünyaya geri gönderilip, Allah için can verip bunun karşılığının verilmesidir.

“Allah onların (Kurayza Yahudilerinin) yerlerine mal-mülklerine ve ayak basmadığınız nice topraklara sizi (müminleri) mirasçı yaptı. Allah her şeye kadirdir (her şeye her zaman gücü yeter, her şeyi o takdir eder)”

Hız. Ebu Bekir (r.a.) altmış üç yaşındayken, Cumadelahire’nin bitmesine sekiz gün kala, bir Salı gecesi, akşamla yatsı arasında vefat etmişti. Onun hangi gün öldüğüne dair farklı rivayetlerde vardır. Hastalanınca imamlığı Hız. Ömer’e (r.a.) bırakmıştı. Ölmeden önce söylediğı son söz şuydu:

Vefatında nakit parası bulunmadı. Devlet malı olarak yanında bir köle ve deve vardı. Bunlar Hız. Ayşe’ye (r.anha) tembihi üzerine yeni halife Hız. Ömer’e (r.a.) verildi ve Beytu’l-Mal’a teslim edildi. Hız. Ömer önce “Halifetü Halifet-i Resulullah=Resulullah’ın (a.s.m.) Halifesinin Halifesi” sonraları da “Emiru’l-Mü’mînîn” diye anılmaya başlandı.

Resul-i Ekrem mektubunda; arzla ilgili kısmı son ayetten aynen aktarmıştı. Yukarıdaki ayetlerde hep yeryüzünün Allah’a ait olduğundan söz ediliyordu. Allah onu kendi takdiri ile istediğine ve iyilere vermekteydi. Ama gerçekte bütün bu varlıklar sonunda Allah’a kalacaktı: “Ve lillâhi mîrâsu’s-semâvâtî ve’l-ard” ayeti de bunu açıklamaktaydı.

“Ordular ancak fetihlerle çoktur ve yenilgilerle azdır.”

Yakında başlarının ortalarını (tepelerindeki saç) kesen bir topluluk üzerine varacaklarınız. Onlar tepelerinin etrafını da (kesmeden) sarmaşıklar gibi bırakırlar. Onları kılıçlarla harekete getiriniz.

Fakat Hız. Ebu Bekir (r.a.) ayrıca “ve in ese’tü fe kavvimûnî=görevimi kötü yaparsam, beni hep birlikte düzeltin (iş kıvamına getirin, doğrultun)” diyordu. “Kavveme” eğilip bükülmeyi doğrultmak, eğikliği düzeltmek, dengeye getirmektir. Aynı kökten gelen “takvim”, değersiz değerli ve pahalı hale getirmektir.

Değerlenme ve düzeltme, ıslah ve kıvama getirmekle olacaktı. “Biz insanı en güzel kıvamda (takvimde) yarattık” ayeti de, “en güzel şekilde, en güzel sıfatlarla, maddi ve manevi cihazlarının tenasübü ve uygunluğu ile” demekti. İnsan bu durumu ile yaratılmışların en değerlisi, en bedisi ve eşsizi oluyordu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) “kavvimûnî=beni düzeltin” derken onlara düzeltmenin nasıl olacağını da anlatmaktaydı. Şu halde o bir despot, bir diktatör, bir baskıcı değildi ve yönetimi böyle olmayacaktı. Kendisinden iyilik umularak yöneticiliğe getirilmişti. Eğer istikameti muhafaza edemezse, biat edenler tarafından hep birlikte doğrultulacak ve hizaya getirilecekti. Bunu da ilk isteyen oydu. O da yanıldığında ve eğrildiğinde doğrultulmaya hazırdı.

8) Onun Ridde olayını önlemedeki kararlılığı, Kur’ân’ı cemi/toplaması, Hz. Peygamber’in (a.s.m.) vefatında gösterdiği sükûnet ve Müslümanları, Hz. Peygamber (a.s.m.) dönemindeki gibi tutması da pek büyük hizmetleridir.

“Emâ innehû leyse bi şerrikum mekânen=(Yük başında kaldığına göre) o, mertebece sizin en kötünüz değildir.”

Aynı yıl Rebiülevvel ayında (Mayıs 633) Halid b. Velid (r.a.) ordusu tarafından sulh yoluyla Hire, Hire’den sonra, Fars zahirelerinin ambarlara konduğu Anbar kuşatıldı ve fethedildi. Aynu Temr Kalesi’nin fethinden sonra da, Arap Hıristiyanların antlaşma bozmaları üzerine Kuzey Arabistan’daki Dumetul-Cendel fethedildi. Bunların hepsi 12/633 yılı içinde gerçekleştirilmişti.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) bir müddet sabretti, fakat Hz Ali’nin (r.a.) bu hali uzayınca, iki tarafın arasının açılacağına, işe başka şeyler karışıp, durumun kötüye gideceğine kanaat getirdiği için; önce Hz. Ömer’le (r.a.) bu işi müşavere etmeyi kararlaştırdı. Onunla konuyu görüşürken, üzerlerine Ebu Ubeyde gelince, onu meselenin çözümü için Hz. Ali’ye (r.a.) gönderdi. Hz. Ubeyde (r.a.), Hz. Ömer (r.a.) ve Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) söylediklerini Hz. Ali’ye (r.a.) iletti. Hz. Ali vefatın şokundan dolayı evinde inzivayı tercih ettiğini, Kitabullah’la meşgul olduğunu açıkladıktan sonra iç dünyasını şöyle açığa vurmuştu:

4) Hz. Ebu Bekir’e (r.a.) maaş tahsisinde, bir ailenin günlük ihtiyacı ve halifenin her yıl hac ve umreye gideceği hususu nazara alınmıştı.

Hız. Ebu Bekir'in yılda 6000 dirhem maaş aldığı kabul edilirse, bu aylık 500 dirheme denk düşüyordu. Bu hesaba göre onun günlüğü on beş dirhemden az fazlaydı. Devlet başkanı ölünce, maaşının kesilmesi uygulaması da, ilk olarak Hız. Ebu Bekir'le (r.a.) başlamıştı. İbnü'l-Esir'e göre, Hız. Ebu Bekir'in vefatı yakınlaşınca, kendine ait bir toprağın satılmasını ve devletten aldıklarının (maaşının toplamının) buradan karşılanmasını da vasiyet etmişti.

“Miladi yedinci asrın ikinci çeyreğinde (650 sonrası) biri kalkıp da evvelce barbar ve pek az bilinen bir ülke olan Arabistan'dan; bir takım unvan ve nişanlardan hiç haberi olmayan, evvelce hiç rastlanılmamış bir kuvvetin çıkıp, o devirde dünyanın en büyük iki devleti üzerine atılacağı ve on sene zarfında bunlardan birini tamamen yıkıp, kendi ülkesine katacağı ve diğerini (Bizans'ı) de, en güzel ve en lâtif eyaletlerinden mahrum edeceği kehanetinde bulunacak olsaydı; kendisi şüphesiz aklını kaçırmış olmakla ittiham edilirdi.

Sekizincisi: Kuran-ı Kerim'in toplanması esnasında, yazılı ayetlerle birlikte, her ayet için iki şahit istenmişti.

Cahiliye döneminde güçlüler haklıydılar. Güç o dönemde her zaman üstte ve yukarda olmayı netice veriyordu. Hem cahiliyenin türediğı cehl kelimesi de sertliğı, gücü ve güçlünün zayıfı ezmesi ve rahatsız etmesini simgeliyordu. Cahiliyede güç saldırganlığı, hakları çiğnemeyi meşru kılıyordu. Cahiliye özelliğindeki her dönem ve toplumda da böyledir. Cahiliye insanı zulme zulümle karşılık verdiğı gibi; güçlüyse, ona zulüm edilmezse de, zulmü yasal kabul ediyordu. Kurân-ı Hakîm de cahiliyede kanunların zayıflara işlemesi, güçlülere işlememesi özelliğini vurgular. O zaman insanlar, ırkları ve sosyal konumlarından dolayı hukuk önünde eşit değillerdi. Hukuk güçlülerin lehine, güçsüzlerin aleyhineydi. O dönemde hukukun üstünlüğü, hukukta eşitlik değil; gücün üstünlüğü, güçlünün hâkimiyeti ve hukuk önünde eşitsizlik vardı.

Ashab-ı Kiram fazilet mertebeleri bakımından üç sınıftır. Birincisi Muhacirîn: Mekke Fethi'nden önce hicret edenler. İkincisi Ensar: İslam'a ve Muhacirlere yardım eden Medineliler. Üçüncüsü de; diğer sahabilerdir. Muhacirlerin sonuncusu, Hız. Abbas'tı. Resul-i Ekrem'e karabeten yakınlığından dolayı ashab tarafından kendine çok hürmet

gösterilirdi. Hatta Hz. Ömer (r.a.) ve Hz. Osman (r.a.) at üzerinde iken, onunla karşılaşsalar, kendisine saygıdan dolayı attan inerler, “Amm-i Resul” diye tazimde bulunurlardı. Ebu Süfyan ve oğulları Mekke Fethi’nden sonra Müslüman olmuşlar ve Medine’ye gelmişlerdi. Bunlar ashab-ı kiramın en sonlarındaydılar ve muhacirlerden değildiler.

Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) hilafeti döneminde bütün askerler/gaziler, (cünd, ceyş); “gönüllü” idiler. Ordu komutanları ve askerlerin günlük veya aylık belli maaşları yoktu. Komutanlar ve askerler fetihle aldıkları ganimetlerden beşte dört hisse alıyorlardı. Hisse alma uygulaması, İslam savaş hukukunun gereği idi ve Enfâl Suresi kırk birinci ayeti bunu emrediyordu. Ayrıca ganimetlerin alınması ve helal olduğu konusunda; başka ayetler de vardı:

Bilindiği gibi, Beni Temim Kabilesinden Secah da peygamberlik iddia etmişti. Bu kadın da kâhinlik yapan biriydi. Ona, Beni Temim ve dayılarının kabilesi Beni Tağlib olmak üzere birçok bedevi uydu. Güçlenen Secah yağmaya (zorla mal alma) başladı. Hatta o güneye, Orta Arabistan’daki Yemame üzerine yürümüş, fakat Müseylimetü’l-Kezzab onunla evlenerek arasını düzeltmişti. Halid b. Velid (r.a.) kuvvetleri bunları da Bitah’ta yendi. Müseylime, gerçekten Secah’tan korkmuştu. Çünkü onunla uğraşırken, Müslümanların kendisine galip geleceğini görüyordu. Hemen Yemameyi Secah’a verdi. Can güvenliği sağlanırsa Secah’a gelmek istediğini ve ona iman edeceğini elçiyle bildirdi. Sonra kabilesi Beni Hanife’den kırk kişi arasında Secah’a geldi ve şöyle dedi:

Çünkü o, Beytu’l-Mal’da uzun zaman mal tutmuyor, “içindeki her şeyi Müslümanlara infak ediyordu. Böylece o ev içinde bir şey kalmıyordu.” Beytu’l-Mal odasında çok şey bulunmadığı için; oraya koruma görevlisi (hâris) tayinini gereksiz bulmuştu. “Medine’ye göçünce Beytu’l-Mal’ evini de yanına aldı.”

“Gerçekten Allah bizim içimizden Nebi’sini (a.s.m.) gönderdi. Ben de (başta) onu yalanlayanlar ve kendisiyle savaşanlar içindeydim. Sonradan Allah bana doğru yolu gösterdi de ben ona ve yoluna uydum.”

İbn-i Hişam’a göre o; içki yasağını/haramlığını da kaldırmış, inananlarına şarabı helal kılmıştı. Ona göre zina da serbestti. İbn-i

Hişam onun, bütün namazları kaldırdığını yazar. Ama o yine de Hz. Peygamber'in (a.s.m.) Allah'ın Nebisi olduğuna şahadet ediyordu.

“Şüphesiz Allah kadınları ferçler olarak yarattı. Erkekleri onlar için kıldı. Böylece (ey insanoğlu); sen onlarla cinsel ilişkiye girersin. Bir zaman sonra da, onu istediğin de (yatağından veya yerinden) çıkarırsın. Derken onlar, bizim için yeni doğmuş kuzular üretirler.”

Cahiliye döneminde güçlüler haklıydılar. Güç o dönemde her zaman üstte ve yukarda olmayı netice veriyordu. Hem cahiliyenin türediği cehl kelimesi de sertliği, gücü ve güçlünün zayıfı ezmesi ve rahatsız etmesini simgeliyordu. Cahiliyede güç saldırganlığı, hakları çiğnemeyi meşru kılıyordu. Cahiliye özelliğindeki her dönem ve toplumda da böyledir. Cahiliye insanı zulme zulümle karşılık verdiği gibi; güçlüyse, ona zulüm edilmezse de, zulmü yasal kabul ediyordu. Kurân-ı Hakîm de cahiliyede kanunların zayıflara işlemesi, güçlülere işlememesi özelliğini vurgular. O zaman insanlar, ırkları ve sosyal konumlarından dolayı hukuk önünde eşit değillerdi. Hukuk güçlülerin lehine, güçsüzlerin aleyhineydi. O dönemde hukukun üstünlüğü, hukukta eşitlik değil; gücün üstünlüğü, güçlünün hâkimiyeti ve hukuk önünde eşitsizlik vardı.

Hiz. Ebu Bekir (r.a.) 13. hicri senenin Cumadelahiresinin yedisinde hastalanıp on beş gün mescide gelemeydi. Hastalığı sırasında imamlığı Hiz. Ömer'e (r.a.) bıraktı ve hilafete de onu münasip gördü. Görüşünü uygun gördüğü büyük sahabilere açmak istiyordu. Önce ilk Müslümanlardan Abdurrahman b. Avf (r.a.) ve Hiz. Osman'la (r.a.) görüştü. Sonra Useyyid b. Hudayr (r.a.) ve Sa'd b. Zeyd'le (r.a.) görüşerek sırayla düşüncesini kendileriyle istişare etti. Görüşmede Abdurrahman b. Avf, Hiz. Ömer'in sertliğinden söz etti. Hiz. Ebu Bekir (r.a.) onu veliaht tayin etmenin/istihlâfın yerinde olduğunu düşünüyordu. Ona göre kendisinden sonra insanların en hayırlısı ve bu işe en layığı Hiz. Ömer'di (r.a.). Abdurrahman'a bu konuda şunları söyledi:

2) Mektup Resulullah'ın (a.s.m.) Halifesinden; onun komutanına gönderilmekteydi. O mektubunda adıyla birlikte 'Halifetü Rasulillah' unvanını kullanmıştı. Halife unvanının kullanılması açısından da mektup önemliydi.

Halid b. Velid halifenin ilk emriyle yerine Müsenna b. Harise'yi bırakıp, kuvvetlerinin yarısıyla yardım için Şam'a yöneldi. Yanında 10.000 atlı vardı. Önce Siva'ya, oradan Erek ve Tedmür'e gelip, sonra Havârin'e ve Dımişk (Şam) yakınındaki dağ yokuşuna ulaştı. Merc-i Raht mevkiinde paskalya (yortu) gününde Hristiyan Gassani kuvvetleriyle karşılaştı ve onları yendi. Geldiği yerlerin ahalileri sulh ve cizye ile kendisine itaat ettiler. Dağın yokuşunda, Resulullah'ın (a.s.m.) Ukab/Karakuş adlı siyah sancağı açıldı, sancağın açılmasıyla asker moral buldu. Oradan süratle Busra'ya (Eski Şam) geçti. Orada ansızın bir Rum ordusuna saldırdı. 30 Temmuz 634'te, Ecnadin mevkiinde önemli bir zafer kazanıldı. Gassanilerin önemli bir kenti olan Busra, fazla direniş göstermeden sulhla teslim oldu. 23 Ocak 635'te, Ürdün'ün doğusunda, bölgenin ulaşımını kontrolde tutan Fihl (Fahl, Pelle) Savaşı Müslümanların zaferiyle sonuçlandı. 25 Şubat 635'te ise Dımişk'ın kapılarını açacak Mercü's-Suffer Zaferi kazanıldı. Sonra Halid b. Velid Şam kapılarında göründü ve altı aylık bir kuşatmadan sonra, 635 Eylülünde Dımişk/Şam teslim oldu ve bir anlaşmayla kuşatma son buldu. Halid b. Velid Rebiülevvel (Mayıs 634) ayında Yermuk ovasındaki Müslüman kuvvetlerle birleşti. Tarihler Halid b. Velid'in kısa zamanda askeriyle Şam'a intikalini, büyük bir başarı olarak değerlendirirler. Gerçekten yaz zamanı, bu kadar büyük mesafeyi süratle geçip Suriye'ye ulaşmak; neticeleri bakımından da önemli olmuştur.

Yukarıda belirttiğimiz gibi başkent kadısı Hz. Ömer'di (r.a.). Hz. Ömer'e bir yıl içinde dava için iki kişi gelmemiştir. Bu durum ashabın kul/insan hakları konusunda ne kadar hassas olduğunu gösterir. Demek o zamanlar hukukun üstünlüğü vardı. Toplum gerçekten temiz toplumdu, genelde günahlardan temizlenmiş, adalet toplumunda tesis edilmiş, zulmün, haksızlığın, tahakküm ve dayatmanın önüne geçilmişti.

“Şayet insaflı davranırsan; yeryüzünün yarısı bize, diğer yarısı da Kureyş'e aittir. Şimdi Allah Kureyş'e verilen yarısını da sana vermiştir.”

Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) göre, güvenliği, eminliği sağlayan tek şey vardı, sıdk. Yani o Müslümanları; davalarında tavizsiz, kararlı, enerjik, samimi ve sadık olmaya çağırırmaktaydı. Zaten kendisi bir

Sıddîk olarak böyleydi. Onun böyle olduğu İsrâ ve Mirâç mucizesi gerçekteştiğinde Hz. Peygamber (a.s.m.) tarafından da dile getirilmişti. Hem Onun sıddıklığı Resulullah'ın (a.s.m.) şu sözlerinde de en açık şekilde görülüyordu:

. Zehebi, Târihu'l-İslam, s. 321; İbnü'l-Esir, II 421; Mesudi, II, 331.

. Buhari, IV, 193 vd. Muhammed Hudari, İtmâmu'l-Vefa, s. 19.

“... Araplar o iki Kişver-i Azimi feth, Kayserleri ve Kisraları kahr ettikleri sıralarda;

. Tevbe, 9/40. Savaştan geri kalan üç sahabenin sonradan tövbeleri kabul edilmişti. Bkz. Tevbe, 9/104, 108; İbn-i Hişam, II, 98-99; Sabuni, I, 526; Zehebi, s. 321. Hz. Ebu Bekir'in hicret ve irtidatlarda hizmeti için bkz. Diyarbekri, I, 328; Ahkaf, 46/15, Hz. Ebu Bekir'in sıdkı ve teslimiyeti için bkz. Mansur Ali, III, 315.

Böylece Hz. Peygamber'in (a.s.m.) vefat ettiği Hicri 11 yıl Rebiülevvelinin 12. Pazartesi günü Hz. Ebu Bekir (r.a.) Resulullah'ın (a.s.m.) Halifesi “Halifetu Rasulillah” oldu. Ertesi gün yani Salı günü Hz. Ebu Bekir (r.a.) mescide gitti, orada “beyatü'l-amme=umumi biat” gerçekteşti. Hz. Ebu Bekir (r.a.), “meclis halinde bir araya gelmiş bulunan başkanlardan biat (yahut bey'ah, sadakat yemini) almıştı.” .

. Buhari, IV, 195.

. Ebu Bekir'in cömertliği için bkz. Leyl, 93/5-7; Sabuni, III, 80; 570.

. “Vellezî Câe bi's-Sıdkı ve Saddeka bihî, ülâikehumu'l-Muttakûn” bkz. Zümer, 39/3; Mesudi, II, 329.

Allah vahiy yoluyla ona; Resulullah olduğunu kaç yerde bildirmişti. Fakat Allah'ın vahyinde ve mesajlarında; peygamberlikte kendisine ortak edilen birinden söz edilmiyordu. Eğer Müseylime iddiasında doğru olsaydı; ayetlerde bu ortaklıktan söz edilirdi. O halde, Allah'ın, “Resulullah” demediği; onun elçisi olamazdı ve bunu iddia eden yalancıydı. Daha da ilerisi o “Kezzab/Büyük Yalancı” idi. Resulullah da onu: “Müseylimetü'l-Kezzab” diye adlandırdı. Yalanının büyüklüğü oranında o küçülmüş ve “Müseylime/Meslemecik” olmuştu.

“Va's-birû 'alâ âlihetekum, inne hâzâ le şey'un yürâd=Haydi, ilahlarınız üzerine direnin. Mutlaka bu yapılacak en gerekli şeydir.”

Bundan sonra derim ki; Rumlar ve ülke halkı, Araplardan onların dini üzere olanlar, Müslümanlara karşı elbirliğiyle savaşa karar verdiler. Biz de zafer ve Rabbin vadini yerine getirmesini umuyoruz,

onun âdeti (sünnetullahı) en güzeldir. İnşallah ben de; durumu bilesin diye, bunu sana bildirmek istedim.”

Oradakiler de kendileri için seçtiği halifeye razı olduklarını bildirdiler. Onun bu hareketi, hilafet için veliaht tayin etme ve veliaht için biat alma uygulamasının ilk örneğiydi. Bu usul bazı değişikliklere uğrayarak ilerde İslam devletlerinde uygulanacaktı. Bu usulün suistimal edilmesi saltanatı başlatan bir uygulamayı da yanında getirecekti.

. İbnü'l-Esir, II, 419 vd. İlgili ayete bkz. Mesudi, I, 329.

. Halife unvanı için bkz. Hamidullah, Vesaik, s. 372,377, 380, 400; Avcı, “Hilafet”, DİA, XVII, 539.

. Muhammed Hudari, İtmâmu'l-Vefâ, s. 20; Hz. Ebu Bekir'in şahsiyeti bkz. Mesudi, I, 326; Mansur Ali, II, 307.

“Sen Allah'ın, müşrikler üzerine çektiği Seyfullahsın.”

“Eğer siz Ona (Resulullah'a) yardım etmezseniz, (Allah Ona yardım eder) Hani küfredenler, iki kişiden biri olduğu halde onu Mekke'den çıkardıklarında da ona yardım etmişti. O zaman ikisi (Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir) mağaradaydılar. (Hz. Ebu Bekir hüzünlenince) Resulullah arkadaşına 'lâ tahzen innellaha me'anâ=korkma, mutlaka Allah (yardımı ile) bizimledir' diyordu. Bunun üzerine Allah ona (Ebu Bekir'e) sekinetini indirdi. Hem onu (Resulullah'ı) görmediğiniz ordularla destekledi ve muhafaza etti. Böylece kâfirlerin sözünü (şirki) alçalttı, Allah'ın sözü (davası) ise yücedir. Çünkü Allah aziz ve hakimdir”

. Rağıb, s. 273. Musibet ve belalar sabır konusu için bkz. Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 157 vd.

. Sabır üç türdür: Günahlara karşı sabır, ibadetlerde sabır ve musibetlere karşı sabır.

. İbnü'l-Esir, II, 419; Cevdet Paşa, I, 335-336; Muhammed Hudari, İtmâmu'l-Vefa, s. 50; H. İbrahim Hasan, I, 268.

. “Ve seya'lemullezîne Zalemû eyye münkalibin yenkalibûn.” bkz. Şuara, 26/227.

. Amcasının oğlunun oğludur. Bkz. Ayrıca bkz. Buhari, IV, 196 vd. İbn-i Hişam, I, 269; İbn-i Kesir, Tefsir, III, 476; İbn-i Mâce, I, 47; Mesudi, III, 333; İbnü'l-Esir, II, 426; Cevdet Paşa, I, 335; Sarıcık, Cahiliye, s. 248 vd.

Resulullah'ı (a.s.m.) görmeden iman edenlerin yalnız "o konuda" sahabilere üstünlükleri vardı. Resulullah'ı (a.s.m.) görmeden, anlatılanlardan etkilenererek mümin olmanın önemi büyüktü. Halid b. Velid bundan söz ediyordu. Bunları duyan komutan; zirhını ters çevirerek Hz. Halid'e doğru geldi, Müslüman oldu, yıkandı ve iki rekât namaz kıldı. Çok geçmeden Halid b. Velid'le birlikte ortaya çıktı ve Roma askerleriyle savaşmaya başladı.

. Cevdet Paşa, I, 336.

"Ve'l-mübdiyâti zer'an, ve'l-hâsidâti hasden, ve'z-zâriyâti gamhan, ve't-tâhînâti yahmen, ve'l-habizâti hubzen, ve's-saridâti serden, ve'l-lâkımâti lâkmen ihâleten ve Semnen Lekad fuddiltüm 'alâ ehli'l-veber, ve mâ sebakakum ehle'l-meder. Rîkakum fe'mana'ûhu ve'l-mu'yiye fe evvihu, ve'l-bağiye fe nâviûhu."

. İbnü'l-Esir, II, 426.

Bunun üzerine onlar/sahabiler Nebi'nin katında tartışma uygun olmadığı halde, tartıştılar ve şöyle dediler: 'Mutlaka Resulullah (a.s.m.) hastalığından dolayı sayıklıyor.' Bunu ona (yanında) tekrarlamaya başladılar. O (Resul-i Ekrem) de; 'beni yalnız bırakınız, üzerinde olduğum şey, beni kendine çağırdığınızdan daha hayırlıdır.' buyurdu ve üç şey vasiyet etti: Müşriklerin Ceziretu'l-Arab'tan çıkarılması, (Medine'ye) gelen heyetlerin ağırladığı gibi ağırlanması. (Olayı rivayet eden) İbn-i Abbas şöyle dedi: 'Üçüncüsünden (son tavsiyeyi yapmaktan) kasten sustu veya onu unuttu.'"

"Tohumları çıkaranlara, mahsulleri bitirenlere, buğdayları savuranlara, öğütülenleri öğütenlere, ekmekleri ekmek yapanlara (ekmek yedirenlere), tiridi tirid yapanlara, tereyağı ve eritilmiş yağlarla lokma yutanlara yemin olsun ki; sizler göçebelere ve sizden önce geçen şehirlilere üstün kıldınız. Tükürüğünüze gelince; onu men ediniz (atmayınız), acizleri himaye ediniz, yoldan çıkanları cezalandırmada acele etmeyiniz."

Arapları birbirine yaklaştıırıp birleştiren en mühim ve hayatî bir bağ üzerine yani 'Kabile akrabalığı' (Kan akrabalığı) bağı üzerine indirilen bu darbeden sonra, şimdi bunun yerini yeni bir bağ 'İman Bağı' alıyordu. Artık Arap Yarımadası için bir Pax İslamica (İslam Sulh ve Selameti) kurulmuş oluyordu. (Önceden bir kabile sulh ve selameti olan Asabiyet-i Cahiliye vardı.)

“Önceki sahiplerinden sonra, Yeryüzüne varis olanlara şu gerçek yolu göstermedi mi ki: eğer biz dileseydik onları da günahlarından dolayı musibetlere uğrattırdık.”

Üçüncüsü: Sahabe Müslümanlar; o mucize formül ve süper güçleri dize getirebilecek silahla; akıllara durgunluk veren bir süratle, on yıl içinde yüzlerce yıldır yaşayan Sasani Devleti’ni, hiç hayal edilemeyecek tarzda ortadan kaldırmışlar ve Bizans’ı üçte iki küçültmüşlerdi.

“Serîratühû hayrun min ‘alâniyyetihî, ve leyse fînâ mislehû=İçeriden daha iyidir ve içimizde bir başka benzeri yoktur.”

“Artık elde ettiğiniz ganimetlerden helal ve temiz olarak yiyin ve Allah’tan korkun, şüphesiz ki Allah bağışlayan ve merhamet edendir.”

Müslümanların ilerlediklerini gören ve bunu önlemeye çalışan Herakl, kardeşi Theodoros’un komutasında elli bin kişilik bir ordu kurdu. İmparatorun Yermuk ovasında 240 bin kadar askeri vardı. İslamlar ise Ürdün’ün doğusuna açılan Yermuk vadisinde kırk altı bin askerle toplanmışlardı. İçlerinde bin kadar sahabe bulunuyordu. Bunlardan yüzü Bedir kahramanlarındandı. Romalılar askerlerini binli alaylara taksim ettiklerinden, İslam ordusunda da öyle yapıldı. Binli alaylara kürdûs adı verildi. İslamiyet her türlü fen ve tekniğin Müslüman olmayanlardan alınmasına karşı çıkmıyordu. Binli alay uygulaması İslam ordularına girmiş oluyordu. Bilim ve teknoloji müminlerin “kaybolmuş malı” telakki ediliyordu.

Halid b. Velid halifenin ilk emriyle yerine Müsenna b. Harise’yi bırakıp, kuvvetlerinin yarısıyla yardım için Şam’a yöneldi. Yanında 10.000 atlı vardı. Önce Siva’ya, oradan Erek ve Tedmür’e gelip, sonra Havârin’e ve Dımışk (Şam) yakınındaki dağ yokuşuna ulaştı. Merc-i Raht mevkiinde paskalya (yortu) gününde Hristiyan Gassani kuvvetleriyle karşılaştı ve onları yendi. Geldiği yerlerin ahalileri sulh ve cizye ile kendisine itaat ettiler. Dağın yokuşunda, Resulullah’ın (a.s.m.) Ukab/Karakuş adlı siyah sancağı açıldı, sancağın açılmasıyla asker moral buldu. Oradan süratle Busra’ya (Eski Şam) geçti. Orada ansızın bir Rum ordusuna saldırdı. 30 Temmuz 634’te, Ecnadin mevkiinde önemli bir zafer kazanıldı. Gassanilerin önemli bir kenti olan Busra, fazla direniş göstermeden sulhla teslim oldu. 23 Ocak 635’te, Ürdün’ün doğusunda, bölgenin ulaşımını kontrolde

tutan Fihl (Fahl, Pelle) Savaşı Müslümanların zaferiyle sonuçlandı. 25 Şubat 635'te ise Dımişk'ın kapılarını açacak Mercü's-Suffer Zaferi kazanıldı. Sonra Halid b. Velid Şam kapılarında göründü ve altı aylık bir kuşatmadan sonra, 635 Eylülünde Dımişk/Şam teslim oldu ve bir anlaşmayla kuşatma son buldu. Halid b. Velid Rebiülevvel (Mayıs 634) ayında Yermuk ovasındaki Müslüman kuvvetlerle birleşti. Tarihler Halid b. Velid'in kısa zamanda askeriyle Şam'a intikalini, büyük bir başarı olarak değerlendirirler. Gerçekten yaz zamanı, bu kadar büyük mesafeyi süratle geçip Suriye'ye ulaşmak; neticeleri bakımından da önemli olmuştur.

Dördüncüsü: Sıddık Ebu Bekir (r.a.) sıdıkla ilgili bir ilginç tespit de yaptı ve şöyle dedi: "Es-sıdku emânetun =Sıdk (doğruluk) güvenliktir, eminliktir" Tek güvenilecek şey ona göre sıdıktı. Sıdk doğruluk demekti. Sözün içte saklanma uygunluğu anlamındaydı. Bu durum, aynı zamanda samimiyeti doğuruyordu. Fakat "sdg" aslında, güç ve katılık manası taşımaktaydı. Sadık olan davasında, tavizsiz, sert, güçlü ve enerjik olan demekti. Sıdk; yalan karşısında güçlü, sağlam, muzaffer ve galip olduğu için; güçlü ve sarsılmaz doğruluğa sonradan "sıdk" denilmişti.

-Kullarına cihadı/savaşı, kuvvetli bir vecibe olarak farz kıldı ve şöyle buyurdu: 'Size kötü görünse de Allah size savaşı farz kıldı. Hem sizin için hayır/en iyisi olduğu halde siz bir şeyi kötü görebilirsiniz. Sizin için kötü olduğu halde, siz bir şeyi çok sevebilirsiniz.'

Şiiler, farklı şekillerde nakledilen Kırtas Olayı'nı; çok sonraları - burası önemlidir- siyasi bir malzeme yaptılar; imametin "vasiyet" nazariyesine, sünnetten delil olarak sunma yoluna gittiler. Bu olayı ve yorumunu yalnız Hz. Ali'nin (r.a.) hilafeti ile ilgili göstermek için; elden gelen gayreti gösterdiler. Şii anlayışa göre, Hz. Muhammed (a.s.m.) ancak Hz. Ali'yi (r.a.) halife tayin etmek için kâğıt ve kalem istemişti. Onun ne vasiyet edeceğini iyi bilen Hz. Ömer (r.a.) ve benzerleri bunu engellemişlerdi. Böylelikle hilafet Hz. Ali'den (r.a.) haksız olarak "gasp" edildi. Sahabiler de -hâşâ!- zalim, gaspçı, hatta kâfir ve mürtet oldular. Çünkü şiaya göre imamet/hilafet Allah'ın tayini iledir. Allah peygamberleri nasıl tayin ederse, imamları/halifeleri de tayin eder. Bu tayin de, Allah ve Resulullah (a.s.m.) tarafından yapılacaktır.

Tayin “nass”la ve Resulullah’ın (a.s.m.) bildirmesi ile olur yahut nass ile imam olan kendisinden sonraki imamı bildirir. Bu husustaki hüküm nübüvvetteki hükmün aynısıdır. İnsanların imam intihap etmeye hakları yoktur. İmam Resulullah’ın (a.s.m.) Naibi olduğu için; hilâfet de Allah ve Resulullah’ın (a.s.m.) izniyle gerçekleşmelidir. İmamı halk seçerse; imam/halife üzerinde etken olurlar. Bu da söz konusu olamaz.

Artık Halid b. Velid (r.a.) ve Müsenna b. Harise Mezopotamya topraklarında Sasanilere karşı savaşıyordu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) ayrıca, 634 senesi ilkbaharında Suriye’ye de iki ordu sevk etmişti. Bunlardan Amr b. As (r.a.) komutasındaki birinci ordu, Filistin’in güney doğusunu fethetti, Yezid b. Ebu Süfyan (r.a.) ve Ebu Ubeyde (r.a.) komutalarındaki ikinci ordu da Moab’tan Bizans topraklarına girmişti. Hz. Halid (r.a.) ve Müsenna Mezopotamya’da iken, Şam beldesi başkomutanı Ubeyde b. Cerrah Halife’den şöyle yardım istedi:

Ona kendi kabilesi, Gatafan, Havazin ve Tay kabileleri de uymuştu. Adiy b. Hatem’in gayretiyle Tay kabilesi İslam’a döndü ve Hz. Halid’in (r.a.) emrine girdi. Tuleyha, öncü ve casusluk için Halid (r.a.) tarafından gönderilen Ukkâşe b. Mihsan ve Sabit b. Ekram’ı yakalatıp şehit etti.

Yermuk Savaşı Roma başkomutanı Theodoros savaş alanında öldürülmüştü.

Bu açıklamadan sonra ticareti bıraktı. Bunun üzerine kendisine işlerine baktığı Müslümanların malından, yani devlet hazinesinden ona ve ailesine yetecek ve her yıl hac ve umre yapabilecek kadar “mal infak edildi.” Her yıl onun devletten aldığı 6.000 dirhemdi.

Yedincisi: Hz. Peygamber’in (a.s.m.) hastalığı iki hafta kadar sürmüştü. Perşembe günü kâğıt/kırtas ve divit istedikten sonra; Resulullah (a.s.m.) dört gün daha yaşamıştı. Bu arada; başka birçok emir talimat ve tavsiyelerde de bulundu. Hatta vefat edeceği gün iyileşti. Sabah namazına gelenler de iyice iyileştiği kanaatine varmışlardı. Hz. Ebu Bekir de bu kanaate vararak, Medine’ye iki mil/ üç km. mesafede Sunh’ta bulunan evine gitmişti.

Ashab-ı Kiram’dan bazıları Kur’an-ı Kerim’i hıfzetmiş, ezberlemişti. Bunlara “Kurrâ” deniyordu. Yani hafızlık sahabe devrinden beri vardı.

Müseylime üzerine giden orduda da birçok hafız vardı ve bunlardan yetmiş kadarı şehit olmuştu. O zamanlar bazıları da, sureleri veya ayetleri ayrı ayrı, ya da birlikte deriler ve tahtalar üzerine yazmışlardı. Hâlâ elde kitap şeklinde bir araya getirilmiş bir Kur'an yoktu. Yemame harbinde birçok Kurrâ şehit olunca; hilafet Kuran'ın bir araya toplanmasına gerek duydu. Hz. Ömer'in (r.a.) teklif ve tavsiyesi ile Hz. Ebu Bekir (r.a.) sahabe fakihleri ve vahiy kâtiplerinden Zeyd b. Sabit'i (r.a.) bu işle vazifelendirdi. O da büyük gayret sarf ederek hicretin on ikinci yılı hilalinde (M. 633 Mart) Kur'an-ı Kerim'i cem etti, topladı. Bu olay "Cem'ül-Kur'an" olarak bilinir. Bu kitaba "Mushaf" denildi. Mushaf halife Ebu Bekir (r.a.) tarafından korumaya alındı. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) yaptığı en önemli işlerden biri Kuran'ı cem ettirmesi ve "Mushaf" haline getirmesiydi. Bunun ileri bir tarihe ertelenmemesi, İslam açısından çok önemli olmuştu. Sonra bu Mushaf Hz. Ömer'e (r.a.) geçti. Onun vefatıyla kızı Hz. Hafsa'ya (r.anha) intikal ederek onda korundu. Kurân'ın toplanması ile ilgili şunlar söylenebilir:

"Teveffenî müslimen ve elhıknî bi's-sâlihîn=Allah'ım beni Müslüman olarak öldür ve salihlere ilhak et." "

Onun hilafetinde Beni Süleym yurdundaki madenler Müslümanların eline geçmiş, onlardan herkese eşit miktarda ata/ihsan, tahsisat vermişti. O ayrıca Beytü'l-Mala gelen paralarla elbise alır, bunları erâmil'e (dullara, muhtaçlara, fakirlere ve bekârlara) taksim eder ve paylaşırdı. Hz. Ömer (r.a.) devrinde ata verme işi daha sistematik hale gelmiş, bunun için defterler (divanlar) tutulmuştu. Bunlar aynı zamanda ilk soy/nesep ağacı görevini yapıyordu.

O zamanlar haberleşme ve ulaşım güçlükleri vardı, düzenli ve gerektiği gibi çalışan bir davet ve tebliğ faaliyeti yoktu. Ayrıca, yeni Müslüman olan kabile temsilcileri henüz bir iki yıl önce dinlerini bırakmışlardı. Zaten gelip Müslüman olduklarını söyleyen temsilciler bütün Arabistan'ı temsil edemezlerdi. Bir kabile başkanının Müslüman olması, acaba kabilesi için ne kadar yönlendiriciydi? Anlaşıyor ki kabilelerin çoğu merkezi hükümete gönülsüzce zekât vermekteydi. Müseylime olayında da görüleceği üzere, Hicaz'ın hâkimiyetinin genişlemesi ve güçlenmesi bazı kabileleri rahatsız

etmiş ve kıskandırmıştı. Zaten Hicaz bile Hz. Peygamber'in (a.s.m.) son yıllarına kadar henüz tam İslamlaşmamıştı.

Altıncısı: Amellerdeki fazilet ve sevap cihetiyle de sahabilere yetişilmez. Nazik şartlarda, önemli ve korkulu bir yerde bir saat nöbet, bir yıl nafile ibadet sevabı kazandırabilir. Bir dakikada, bir kurşunla şehit olunur, böylece kırk günde kazanılacak velayet derecesine çıkabilir. Sahabiler de, İslamiyet'i tesis, Kur'an hükümlerini yayma ve diğer hususlarda, çok nazik şartlarda çalışmışlar, en şiddetli ve tehlikeli zamanda hizmet etmişlerdi. Onların amelleri ve hizmetleri, o tehlikeli şartlarda her anları, askeri bir dakikada şehit eden ve yükselten an ve dakikalar gibiydi. Bütün dünya onlara karşı iken, İslam için, onlara karşı harp ilan etmeleri, İslamiyet'i tesisleri, imanı ve Kur'an ahkâmını o nazik şartlarda yaymaları, pek yüksek, pek ulvi ve pek yüceydi. Bu açıdan da onların bir dakikada kazandıklarına başkaları bir yılda yetişemez.

"Hz. Ali'nin bulunmadığı cemaat içinde bir müşkül meselenin zuhurundan Allah'a sığınırım."

Yedincisi: "Kuran'a ancak temiz olanlar dokunabilir" buyrulduğuna göre, onun bir şey üzerine yazılması gerekiyordu. Çünkü yazılmayan ayetlere, onların sahifelerine dokunmak mümkün olmaz. Ayrıca, "innehu le kurân'un kerimün fî kitâbin meknûn." Ayetleri onun kitap haline getirilmesine işaret ediyordu.

Bundan sonra derim, bütün hamdler Allah'a mahsustur ki; o sizin düzeninizi bozdu. Hilenizi etkisiz kıldı ve sözünüzü (birliğinizi) dağıttı. O size bunları yapmasaydı; bu durum sizin için daha kötü olurdu. Öyleyse emrimize girin; biz de sizi ve toprağınızı (size) bırakalım ve sizden başkalarına (daha öteye) geçelim. Yoksa sizin yaşamayı sevdiğiniz kadar ölümü seven bir topluluk eliyle, hoşlanmadığınız bir galibiyet gerçekleşecektir."

Sağ kanat komutanları, Amr b. As ve Şurahbil b. Haseneydi. Sol kanadı Muaviye'nin ağabeyi Yezid b. Ebu Süfyan komuta edecekti. Ka'ka bin kişilik alayı yönetecekti. Bunlardan başka, her kürdûsun başına gözünü budaktan sakınmayan kimseler getirildi. Ebu Süfyan ordu vaizi; Ebudderda ordu kadısıydı. Öncülerin başında Kubâs b. Eşcem, artçıların başında Abdullah b. Mesud vardı. Ordu

başkomutanı da; hiç yenilmemiş savaş dâhisi Halid b. Velid'di. Halid b. Velid askerin sözünü duymuştu, ona şöyle karşılık verdi:

“Resulullah'ın (a.s.m.) hastalığı ağırlaştı. Yanımızda Allah'ın Kitabı var. O bize yeter.”

“Fe kûmû fe bâye'ûhu=Haydi kalkınız ve ona biat ediniz.”

Onlara göre mümin olabilmek için, imamların tek tek Allah ve Resulullah (a.s.m.) tarafından tayin edildiğine; imametin kıyamete kadar Hz. Ali soyunda devam edeceğine inanmak gerekir. Bazılarına göre imamet/hilafet esasına inanmayan da mümin sayılabilir. İnançlarına göre imamlar günahsızdır ve nebiler gibi masumdurlar. Suçtan, yanılmadan, yanlış iş görmeden, unutmadan ve her türlü aşağılıktan korunmuşlardır. İmamlar şeriatı koruyan ve icra eden kimselerdir; bu açıdan onların da peygamberler gibi masum/günahsız olması gerekir. Aksi takdirde kendilerine güvenilemez.

“Dikkat edin, ben İbn-i Velid'e Müsenna b. Harise'ye katılması için Irak'a yürümesini emrettim, böylece Farslarla savaşta ona büyük yardım olsun...”

1) Hz. Ömer'in (r.a.) oğlu Abdullah'a göre onun ölüm sebebi, Resulullah'ın (a.s.m.) vefatıydı. Nasıl mı? Hz. Ebu Bekir (r.a), Resulullah'ı çok seviyordu, ashab-ı kiram içinde ona en yakın kimseydi ve onun sahibi/arkadaşıydı. Hz. Peygamber'in (a.s.m.) vefatıyla çok üzüldü, rengi solmaya, vücudu zayıflamaya başladı. Bu gizli ve derin hüznün, ölünceye kadar ondan ayrılmadı. Sonunda zayıf düşen bedeni, ağır hilâfet yükünün de tesiri ile onu ölümüne kadar sürükledi. Hz. Ebu Bekir, risaletten önce de Resulullah'ın arkadaşıydı ve onu çok severdi. Fakat Resulullah'a nübüvvetin verilmesi; bu sevgi ve arkadaşlığın rengini büsbütün değiştirdi ve onu çok daha anlamlı kıldı. Resul-i Ekrem de onu çok seviyordu ve ona yakınlığını şöyle dile getirmişti:

Müseylimetü'l-Kezzab, Basra Körfezi'ne yakın Yemame'de, Hanifeoğulları'na mensup saygın biriydi. Kendisi kısa boylu, sarışın, yassı kalkık burunlu ve çirkin suratlı bir insandı, dinden çıkıp peygamberlik iddia etti. Önce kabilesi Beni Hanife'yi kendisine uydurdu. Müseylime hicretin onuncu yılında kabile temsilcileriyle Medine'ye gelmişti. Kabilesi içinde sevilen ve sayılan biriydi. Onun

asıl adı konusunda ihtilaf vardır. O, Beni Hanife temsilcileriyle Medine'den dönünce peygamberliğini ilan etmişti ve kendisine "Rahmanu'l-Yemame" adını vermişti. Cebrail'in (a.s.) kendisine gelip Kur'an indirdiğini, kendisinin de Hz. Muhammed gibi peygamber olduğunu iddia ediyordu. Çok geçmeden başına toplananlar 40.000'e ulaştı. Üzerine önce başarılı komutan İkrime b. Ebu Cehil gönderilmişse de, Şurahbil b. Amr ona yardıma gelince bozguna uğramıştı. Müseylime iki kez Müslüman orduları yenince, Hz. Halid (r.a.), Umman'a gidecek olan Huzeyfe ve Arfece güçleriyle birleştirildi ve Yemame'ye gitmek üzere görevlendirildi.

"Ey insanlar! Bundan sonra derim ki, şimdi işleriniz üzerine veli kıldım (Başınıza geçmiş bulundum). Oysa sizin en hayırlınız değilim. Fe in ahsentu fee'înûnî ve in ese'tu fe kavvimûnî=Eğer görevimi iyi yaparsam bana (bu iyilikte) yardım ediniz. Eğer görevimi kötü yaparsam beni doğrultunuz (iş i kıvamına getirip düzeltiniz). Sıdık emanettir. Yalan hıyanettir. İçinizde zayıf olanlar, hakkını (kuvvetlilerden) alıncaya kadar benim katımda kuvvetlidirler. İçinizdeki kuvvetliler de, benim katımda ondan başkasının (zayıfların) hakkını alıncaya kadar zayıftırlar. Bir millet Allah yolunda cihadı bırakırsa zillete düşer (kuvvetten düşer ve geriler). Bir de, bir kavim/topluluk içinde fahişe (günahlar, haramlar) yayılırsa, Allah belalarını (musibetleri) umumileştirir. Sizler bana, Allah'a ve Resulullah'a (a.s.m.) itaat ettiğim müddetçe itaat ediniz. Allah'a ve Resulullah'a (a.s.m.) asi olursam size düşen yükümlülük olarak, bana itaat gerekmez. Haydi, Allah'ın rahmetiyle (öğle) namazınıza kalkınız."

Hicretin on ikinci yılı Muharreminde Hz. Ebu Bekir (r.a.) Halid b. Velid'i (r.a.) Arap Irak'ının fethiyle görevlendirdi. Hz. Halid (r.a.) on bin atlı ile oraya gitmiş, askeri yeni katılımlarla on sekiz bine ulaşmıştı. O Hirelilerle cizye (onları savunma ücreti) olarak 90.000 veya 60.000 altın vermeleri karşılığında anlaştı. Hire kiralı Beşinci Münzir, 602' de İkinci Hüsrev (590-628) tarafından ortadan kaldırılmıştı. Hire Sasani yönetimine bağlı bir bölgeydi ve Sasanilere karşı yapılacak bedevi saldırılarına karşı bir sınır karakolu olarak bilinirdi. Bir zamanlar Lahmilerin başkenti olan bu şehir şu sıralar eski önemli durumunda değildi.

Ve onlara, Müslümanların beytülmaline verinceye kadar, üzerinde barışa vardığım şeyi (cizyeyi) toplamayı da şart kıldım. Valileri kendilerindendir. Eğer Müslümanlardan yardım isterlerse; istekleri üzere kendilerine yardım edilir. Yardım besini de, Müslümanların beytülmalindendir.”

12) Bahreyn Eyaleti. Valisi, aslen oralı bir aileden gelen A'la el-Hadrami.

İkinci Görüş: Cumhur-ı sahabenin reyiydi. Onlar, ümmetin yönetim işlerini görmek için gereken güç ve kifayete baktılar: Kureyş; Arap kabilelerinin en şerefli, en güçlüsü ve en nüfuzlusuydu. Resulullah (a.s.m.) da Kureyş'tendi ve bu durum Kureyş için hususi bir meziyetti. Öyleyse onlar içinden birini ve en faziletlisini intihap/seçmek gerekiyordu. Her ne kadar İslâm, gayret-i kavmiyeti (asabiyeti) kaldırıp, yerine ittihad-ı İslâm'ı/İslam Birliğini ve iman kardeşliğini koymuşsa da; Hicazlı diğer Araplar Kureyş dışından bir halifeye kolay kolay itaat etmeyecekler ve Ümmet-i İslâm arasına tefrika düşecekti. Sahabenin çoğunluğu tefrika/bölünme ihtimalini nazara alıyorlardı. Bunlara göre Evs ve Hazreç de Kureyş dışından bir halifeye itaat etmeyeceklerdi. Eğer halife Kureyş'ten olursa, hem Evs ve Hazreç, hem diğer kabileler ona itaat ederlerdi. Hilafet hususunda bölünme olmazdı.

İki halife isteniyordu. Bunlardan biri kendilerinden diğeri Kureyş'ten olacaktı. Fakat Hz. Ömer(r.a.) bir kına iki kılıcın sığmayacağını söyledi. Bir köyde iki muhtar, bir şehirde iki vali, bir ülkede iki sultan olamayacağı gibi, bir devlette iki halife de olamazdı. Ebu Ubeyde (r.a.) de onu destekledi. Derken orada olan ensar ve muhacirler Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) biat ettiler. Biat karar ve iradeyi ortaya koymak demekti ve Hz. Peygamber (a.s.m.) ve Dört Halife Dönemi'nde el sıkışmayla yapılıyordu. Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) ilk gün yapılan biat “beyatü'l-hassa” yani az kişinin yaptığı biatti.

Birincisi: Şurası bilinmeli ki, Evvela Ehl-i Sünnetin bu konudaki icmaı kesin hüccettir. Buna göre, Nebilerden sonra insanların en faziletli, en şerefli, en güçlü, en nüfuzluları sahabilerdir. Az önceki rivayetlerden sahih olanları “cüzî fazilet” hakkındadır. Çünkü hususi kemal ve cüzî faziletlerde, mercuh râcihe üstün olabilir. Yoksa Fetih Suresi'nin sonundaki vasıflara sahip sahabilere, “küllî fazilet” noktasında yetişilemez. Onlar, Kur'ân,

Tevrat ve İncil'in övgü ve senalarına mazhar olmuşlardır. Bunun birçok hikmeti vardır.

Risalet iddia edenlerin ilki Resulullah'ın (a.s.m.) sağlığında ve vefat ettiği yıl Yemende çıktı, kendisi Ansoğulları'ndan Abhale b. Ka'b adında biriydi, ama Esved'ül-Ansi diye biliniyordu. Ona "Esved/Siyah" denmesinin sebebi, yüzünün karalığından dolayıydı. O yüzünü bir peçeyle kapatıp başına sarık sardığından dolayı kendisine "Zülhımar=Peçeli, Örtülü" adı da verilmişti. Bu adın şundan dolayı verildiği de nakledilir: Esved'in bir eşiği vardı, ona "Rabbine secde et" deyince secde eder ve "çök" deyince çökerdi. Herhalde o eşiği eğitmişti. Eşiğiyle meşhur olmuş ve kendine "Zülhımar=Eşiğin Sahibi" adı verilmişti.

Daha önce belirttiğimiz gibi, Hz. Ebu Bekir (r.a.) kendisine biat edildikten sonra altı ay kadar Sunh'ta oturmuş, buradan Medine'ye çoğu zaman yaya, bazen de bineği ile gelip gitmişti. Namaz vakitlerinde Medine'de bulunmayınca namazı Hz. Ömer (r.a.) kıldırıyordu. Sabah namazından sonra "her gün erkenden çarşıya gidiyor, (bir şeyler) satıyor ve satın oluyordu." Ayrıca onun bir bölük koyunu vardı. Bazen onları otlatmak için çıkıyor, bazen de başkalarına götüreliyordu. Sunh'ta otururken, bir mahalle halkının koyunlarını da sağmaktaydı. Hatta kendisine biat edildikten sonra, sağma işini aksattığı da olmuştu.

3) Hz. Ebu Bekir (r.a.), hicret edince Kuba'da Harice b. Zeyd'in evinde konakladı ve çok geçmeden kızı Habibe ile evlendi. Bu genç kadın Ümmü Rumanla birlikte onun iki hanımından biriydi ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) vefat ettiğinde hamileydi. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) vefatından sonra çocuğunu doğurdu. Dünyaya gelen kız çocuğuna Ümmü Gülsüm adı verilmişti. Çocuk büyüyünce Hz. Ayşe (r.anha) onu, Talha b. Ubeydullah'la evlendirecekti.

4) Şiilere göre imamların ismetini/günahsızlığını inkâr eden, onları tanımıyor demektir. "Onları tanımayan cahil kişi kâfirdir." Onlara göre kabirde; "Rabbin kim, Peygamberin kim?" sorusundan sonra "İmamın kim?" diye sorulacak, "İmamım Ali'dir" diyenler kurtulacaktır. İmamı tanımamak bir bakıma kurtuluşa erememenin sebebidir. Ehl-i Sünnet'te halifelerin günahsızlığını kabul olmadığı gibi, kabirde de böyle bir soru yoktur.

5) Allah, dinini izhar etmiş, yani gizliyen açığa çıkarmış, güçsüzken kuvvetlendirmişti. Düşmanlar güçlü ve grup grup da olsa; Allah onları, mağlup etmişti. O şüphe olmayan bir sözle iyi vaatlerde (cennet, zafer ve dinini yüceltme) bulunmuştu.

“Ni‘mel’l-kâdiru Allah =Allah (her şeye) gücü ne güzel yetendir.”

“Elem tera ilâ rabbike keyfe fe‘ala bi‘l-hublâ. Ahrece minhâ nesmeten tes‘â, beyne sıfâkın ve haşâ=“Rabbine bakmadın mı hamileyi nasıl yaptı? Ondan hareket eden bir yaratık/çocuk çıkardı.”

Size doğru gelmemi emreden, Resulullah’ın (a.s.m.) halifesinin mektubu bana geldi, ben de çok hızlı ve çabuk oldum. Sanki süvarilerim, askerler içinde üzerine yağmur gibi düşmüştür (yakında oradayım). Hepimiz Allah’a sığındık, size iman yeter. Ayağımızı da yere sağlam bastık, size İslam üzere olmak yeter. Hepimiz rızıklandık, size mücahitlerin sevap güzelliği yeter. Esselâmu aleykum.”

Ashab-ı Kiram’dan bazıları Kur’an-ı Kerim’i hıfzetmiş, ezberlemişti. Bunlara “Kurrâ” deniyordu. Yani hafızlık sahabe devrinden beri vardı. Müseylime üzerine giden orduda da birçok hafız vardı ve bunlardan yetmiş kadarı şehit olmuştu. O zamanlar bazıları da, sureleri veya ayetleri ayrı ayrı, ya da birlikte deriler ve tahtalar üzerine yazmışlardı. Hâlâ elde kitap şeklinde bir araya getirilmiş bir Kur’an yoktu. Yemame harbinde birçok Kurrâ şehit olunca; hilafet Kuran’ın bir araya toplanmasına gerek duydu. Hz. Ömer’in (r.a.) teklif ve tavsiyesi ile Hz. Ebu Bekir (r.a.) sahabe fakihleri ve vahiy kâtiplerinden Zeyd b. Sabit’i (r.a.) bu işle vazifelendirdi. O da büyük gayret sarf ederek hicretin on ikinci yılı hilalinde (M. 633 Mart) Kur’an-ı Kerim’i cem etti, topladı. Bu olay “Cem’ül-Kur’an” olarak bilinir. Bu kitaba “Mushaf” denildi. Mushaf halife Ebu Bekir (r.a.) tarafından korumaya alındı. Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) yaptığı en önemli işlerden biri Kuran’ı cem ettirmesi ve “Mushaf” haline getirmesiydi. Bunun ileri bir tarihe ertelenmemesi, İslam açısından çok önemli olmuştu. Sonra bu Mushaf Hz. Ömer’e (r.a.) geçti. Onun vefatıyla kızı Hz. Hafsa’ya (r.anha) intikal ederek onda korundu. Kurân’ın toplanması ile ilgili şunlar söylenebilir:

Yedincisi: Hz. Peygamber’in (a.s.m.) hastalığı iki hafta kadar sürmüştü. Perşembe günü kâğıt/kırtas ve divit istedikten sonra;

Resulullah (a.s.m.) dört gün daha yaşamıştı. Bu arada; başka birçok emir talimat ve tavsiyelerde de bulundu. Hatta vefat edeceği gün iyileşti. Sabah namazına gelenler de iyice iyileştiği kanaatine varmışlardı. Hz. Ebu Bekir de bu kanaate vararak, Medine'ye iki mil/ üç km. mesafede Sunh'ta bulunan evine gitmişti.

“Lâ ilahe İllallâhu vahdehû lâ şerikeleh=Allah'tan başka ilah yoktur. O tektir/vâhittir ve hiçbir ortağı yoktur' deyin Allah'tan başka tapıklarınızı da ellerinizle kırıp atın”

3) Mektubun başında, muhacirler, ensar ve tâbiinden söz eden kısım; Tevbe Suresi yüzüncü ayetinden bir alıntı taşıyordu. Ayette sahabilerin, sonra gelenler tarafından hayırla, iyilikle anılması emredilmekteydi:

Bu hükümde, erkek çocuğa verilen önem, bir erkek çocuğun bir baba için yeterli oluşu ve bir erkek çocuğa ulaşınca kadınlarla ilişkiyi kesme vardı.

‘Ey İnsanlar! (bütün) müminler kardeşirler. Bir kimse için kardeşinin malını (yemek), onun tam rızasını elde etmedikçe helal olmaz. Dikkat edin, tebliği ettim mi? Ey Allah'ım sen şahit ol!...’

“Resulullah (a.s.m.) hastalığında bana şöyle dedi: ‘Baban Ebu Bekir'i ve kardeşini (Abdurrahman'ı) bir yazı yazmam için bana çağır. Çünkü gerçekten ben, bir temenni edicinin şöyle temenni etmesinden, (vefatımdan sonra) şöyle demesinden korkuyorum: ‘Ene evlâ=Ben bu işe (hilafete) daha lâyıyım.’ Sonra ‘Allah ve müminler ancak Ebu Bekir'e (r.a.) razı olur.’ Değerlendirmesini yaptı ve bundan vazgeçti.

Hız. Ebu Bekir (r.a.) halife seçildiğinde Medine'ye yarım saatlik bir mesafedeki (iki mil) Hazreçli Harisoğulları yurdunda, Sunh'ta oturuyordu. O İslam tarihinde bir ilk olarak burada “Beytü'l-Mal” etti. Beytü'l-Mal; servet ve mal evi demektir. Kaynaklara göre “Sunh'ta onun bir Beytü'l-malı vardı” Hilafetinin ilk altı ayında Sunh'ta oturdu. Orada oturduğu müddetçe devlet hazinesi de burada kaldı. O devlete ait mallar ve parayı Beytü'l-Mal odasında muhafaza ediyordu.

5) Şiilerde imamet Hız. Resulullah'tan (a.s.m.) sonra, Hız. Ali soyundan kimselere üstünlük sağlar. Onları ismet (günahtan korunmuşluk) derecesine yükseltir. Başkalarında bulunmayan “özel

bir bilgi"ye sahip oldukları hususunu ortaya koyar. Ehl-i Sünnet'e göre Resulullah'tan (a.s.m.) başka masum olmadığı gibi, sahabe ve Müslümanlar arasında özel bilgiye sahip bir zümre de yoktur. Kuran'ı ve İslam'ı her Müslüman bilip öğrenebilir. İlahi ilimleri bilmek Hz. Ali soyundan (Ehl-i Beyt) bir gruba inhisar ettirilemez. Bu Kuran'ın ruhuna ve özüne aykırıdır. Allah yanında kerimlik, üstünlük, değer ve şeref ancak takva ileldir. Fakat Ehl-i Sünnet de Hz. Peygamber soyunu; Ehl-i Beyt ve ailesini çok sever ve onlara saygı ve tazimde bulunur.

Halid b. Velid (r.a.) ordusu on birinci yıl Şevvalinde (M. 632) Medine'den çıktı. Yemame'de, Müseylime askeri ile Akribâ adlı yerde büyük bir cenk oldu. İlk anda, İslam askeri bozuldu ve askerler yük eşyaları yanına kadar çekildiler. Hatta Beni Hanife, Halid b. Velid (r.a.) ve komutanların çadırlarına kadar gelip yağmaya başladı. Fakat bir sonraki hücumla, Beni Hanife mağlup edildi. Beni Hanife ve Müseylime güçlerinden yirmi bin kişi ölürken, Halid b. Velid (r.a.) ordusundan da birçoğu büyük sahabe olmak üzere iki binden çok insan şehit oldu, bunların yetmişden fazlası "Kurrâ/Hafız" idi. Şehitlerin üç yüz altmış kadarı muhacirlerden, bir o kadarı ensardan, gerisi tabiindendi. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) oğlu Abdurrahman bir okla Müseylime'nin iki komutanından biri olan Muhakkime'yi öldürdüğü gibi, onun komutanlarından ikincisi Neharu'r-Rical de harp başlarken öldürülmüştü.

Dördüncüsü: Sıddık Ebu Bekir (r.a.) sıdıkla ilgili bir ilginç tespit de yaptı ve şöyle dedi: "Es-sıdku emânetun =Sıdk (doğruluk) güvenlidir, eminliktir" Tek güvenilecek şey ona göre sıdıktı. Sıdk doğruluk demektir. Sözün içte saklanma uygunluğu anlamındaydı. Bu durum, aynı zamanda samimiyeti doğuruyordu. Fakat "sdg" aslında, güç ve katılık manası taşımaktaydı. Sadık olan davasında, tavizsiz, sert, güçlü ve enerjik olan demektir. Sıdk; yalan karşısında güçlü, sağlam, muzaffer ve galip olduğu için; güçlü ve sarsılmaz doğruluğa sonradan "sıdk" denilmişti.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) haberi duyunca Sunh mahallesinden geldi, Resulullah'ın (a.s.m.) vefat ettiği odaya girdi, üzerindeki örtüyü kaldırdı, onun temiz ve nur yüzüne baktı. Hz. Peygamber (a.s.m.) vefat etmişti ve kızı Hz. Ayşe'nin (r.anha) hücrelerinde yatıyordu.

“Vefatın da hayatın gibi güzel” dedi, üzgündü ama aynı zamanda sakin ve metindi. Odada sessizce ağladı ve sonra Hz. Peygamber’in (a.s.m.) yüzünü örttü. Ehl-i Beyt’i teselli ettikten sonra dışarı çıktı.

. Brockelman, s. 47; Hodgson, I, 140.

. Burada, Osmanlılar da zaman zaman açılması âdet olan Sancak-ı Şerif’i hatırlayalım.

. Suriye bölgesi genellikle Şam olarak anılır.

. Hitti, I, 356; el-Kâmil, II, 407 vd.

. Hitti, I, 229- 230.

. Hamidullah, Vesaik, s. 391, nr. 302.

. Hamidullah, Vesaik, s. 390; Hitti, I, 225.

. A.g.e., 392 vd.

. A.g.e., s. 393.

. Bir diğer Mektup için bkz. Vesaik, s. 39.

. Hamidullah, Vesaik, s. 390. Dımışk’ın önemi için bkz. Canan, XIII, 25- 26, 220 vd.

“Nice küçük topluluklar, Allah’ın izni ile nice büyük topluluklara galip gelmişlerdir. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir.”

“(Savaşta) inkâr edenlerle karşılaştığınızda boyunlarını vurun. Onları iyice vurup sindirince, bağı sıkıca bağlayın (esirler alın), savaş sona erince de, artık ya karşılıksız veya fidye karşılığında salıverin... Allah yolunda öldürülenlere gelince, Allah onların yaptıklarını başa çıkarmaz”

1) O gerçekten veliyyu’l-emr (yönetici) olmak için sakife toplantısına gitmemişti. Fakat orada Hz. Ömer (r.a.) ve diğerlerinin tavrı kendini hasbelkader halifelik makamına ve sorumluluğuna getirmişti.

. Hamidullah, Vesaik, s. 380-381, nr. 291.

. Bkz. Hitti, I, 217.

. Hamidullah, Vesaik, s. 383; nr. 294.

. Hamidullah, Vesaik, s. 383.

Ebu Katade, ezan işitilen yerin halkına dokunulmayacağı düşüncesindeydi. Çünkü ezan İslam’ın şiarı ve bayrağıydı. Onun olduğu yerde İslam ve Müslümanlık var demekti. Başkomutan Halid b. Velid’in (r.a.) yaptıklarına kızarak Medine’ye geldi. Malik’in kardeşi de Medine’ye gelip Halid b. Velid’den (r.a.) kan davasında bulundu.

Sefer sonrası Hz. Halid (r.a.) Medine'ye geldiğinde Hz. Ömer (r.a.) de öldürdüğü adam yerine onu kısas ettirmek istedi. Hz. Ebu Bekir ise (r.a.); "Hatâen olan işe kısas gerekmez" dedi. Hz. Ömer (r.a.) "Hiç olmazsa görevinden alınsın" teklifinde bulundu. Halife ona şöyle cevap vermişti: "Allah'ın müşrikler üzerine sıyırdığı kılıcı ben kınına sokamam." Hz. Halid'e (r.a.) tevbihle yetinildi. Ölenlerin diyetleri Beytu'l-maldan verilerek, kendisi başkumandanlıkta tutuldu ve Müseylime üzerine, Yemame'ye gönderildi.

. Hamidullah, Vesaik, s. 284, n. 295.

. Bu mektup üç değişik tarzda rivayet edilir. Bkz. A.g.e., s. 384 vd.

. İbnü'l-Esir, II, 387.

. Hitti, I, 215; Brockelman, s. 45-46.

"Halid, Ehl-i Bedir'den birini üzme. Uhud Dağı kadar altın sadaka etsen, birinin derecesine varamazsın."

. Basra ile batısında yer alan Kûfe arasındaki topraklara ve bunların etrafına Sevad denir. Luis Ma'luf, s. 360; Kadisiye Kûfe'nin kuzey batısında yer alır. Altın Tarih Atlası, s. 25.

. Aynı Kelime Türkçeye geçmiştir.

. Hamidullah, Vesaik, s. 378.

Yeni fatihler tarafından konulan cizye (tribut, capitation) eski vergilerden daha azdı, artık herkes dininde ve mezhebinde hürdü. Bin yıllık Roma hâkimiyetine İslam'la ayağa kalkan doğu son veriyordu.

"Doğruyu getiren ve onu doğrulayanlar, işte bunlar muttakilerin ta kendileridir."

Hepsinden daha garibi, o iki memleketi (Sasani ve Bizans'ı) birden, on seneyi tecavüz etmeyen bir zaman zarfında feth ü teshire muvaffak olmaları idi. Acaba buna nasıl muvaffak oldular?"

Sahabiler de onu Resulullah'ın (a.s.m.) arkasına, Hz. Ayşe'nin (r.anha) odanın kapısının açıldığı yere defnetmişlerdi. Yalnız başı Peygamber Efendimizin (a.s.m.) başı hizasında değil, omuzları hizasındaydı.

"Ey insanlar! Bundan sonra derim ki, şimdi işleriniz üzerine veli kıldım (Başınıza geçmiş bulundum). Oysa sizin en hayırlınız değilim. Fe in ahsentu fee'înûnî ve in ese'tu fe kavvimûnî=Eğer görevimi iyi yaparsam bana (bu iyilikte) yardım ediniz. Eğer görevimi

kötü yaparsam beni doğrultunuz (işî kıvamına getirip düzeltiniz). Sıdık emanettir. Yalan hıyanettir. İcinizde zayıf olanlar, hakkını (kuvvetlilerden) alıncaya kadar benim katımda kuvvetlidirler. İcinizdeki kuvvetliler de, benim katımda ondan başkasının (zayıfların) hakkını alıncaya kadar zayıftırlar. Bir millet Allah yolunda cihadı bırakırsa zillete düşer (kuvvetten düşer ve geriler). Bir de, bir kavim/topluluk içinde fahişe (günahlar, haramlar) yayılırsa, Allah belalarını (musibetleri) umumileştirir. Sizler bana, Allah'a ve Resulullah'a (a.s.m.) itaat ettiğim müddetçe itaat ediniz. Allah'a ve Resulullah'a (a.s.m.) asi olursam size düşen yükümlülük olarak, bana itaat gerekmez. Haydi, Allah'ın rahmetiyle (ögle) namazınıza kalkınız."

"Resul-i Ekrem'den sonra, bu ümmetin en hayırlısı Ebu Bekir ve Ömer'dir."

Hz. Peygamber (a.s.m.) zamanında olduğu gibi, Hz. Ebu Bekir (r.a.) (ve diğer halifeler) zamanında da, valilere "âmil" deniyordu. Âmil zekat toplayan ve valilik görevini yürüten kimse demekti. Hz. Ebu Bekir (r.a.), fey' ve ganimetlerle ilgili vazifeyle Ebu Ubeyde'yi görevlendirdi. Ebu Ubeyde bir bakıma ekonomiden sorumlu kimseydi. Medine hâkimliğine de Hz. Ömer (r.a.) tayin edilmişti.

Hicretin on ikinci yılı Muharreminde Hz. Ebu Bekir (r.a.) Halid b. Velid'i (r.a.) Arap Irak'ının fethiyle görevlendirdi. Hz. Halid (r.a.) on bin atlı ile oraya gitmiş, askeri yeni katılımlarla on sekiz bine ulaşmıştı. O Hirelilerle cizye (onları savunma ücreti) olarak 90.000 veya 60.000 altın vermeleri karşılığında anlaştı. Hire kiralı Beşinci Münzir, 602' de İkinci Hüsrev (590-628) tarafından ortadan kaldırılmıştı. Hire Sasani yönetimine bağlı bir bölgeydi ve Sasanilere karşı yapılacak bedevi saldırılarına karşı bir sınır karakolu olarak bilinirdi. Bir zamanlar Lahmilerin başkenti olan bu şehir şu sıralar eski önemli durumunda değildi.

"Yanımdan kalkınız, yanımda tartışma olmaz ve beni kendi halime bırakınız."

"Eşhedü enne Müseylime, yez'umu ennehû Resulullah=Şehadet ederim ki, Müseyleme Resulullah olduğuna inanıyor."

İslâm ne şekilde olursa olsun, maziye (cahiliye ve İslam dışılığı) ilga etmiş, silip atmıştı. Arapların gönüllerinde yatan 'şarap' (Ârâmi

dilinden gelmekte olan hamr) ve ‘Kumar’ bir tek ayet ile hukuk dışı edilmişlerdi.

O vefat edince, Medine’de büyük üzüntü yaşandı. Resulullah’ın (a.s.m.) en yakın arkadaşı, can dostu ve ilk halifesi vefat etmişti. Halk Resulullah’ın (a.s.m.) vefatından dehşete kapıldığı gibi, bunda da aynı atmosferi yaşamışlardı. Cenazesinin defni geceleyin yapılmıştı.

Yedincisi: Hz. Ebu Bekir (r.a.) Hz. Ömer’i (r.a.) sabırlı ve adaletli görüyor ve yerine halife olarak bakıyordu. Durumunu değiştirdiği takdirde; bundan mesul olmayacağını da belirtiyordu. Çünkü o “hayır murat ederek” böyle yapıyordu. Eğer yeni halife zalimleşirse cezasını pek yakında görecekti. O bu sözleri ile Şuara Suresi’nin 227. ayetine işaret ediyordu.

Şii inanca göre Kırtas Olayı’ndan dolayı sahabilerin; Hz. Ömer (r.a.), Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Osman’ın (r.a.) suçları pek büyüktü. Onlar Allah’ın tayin ettiği ve Hz. Peygamber’in (a.s.m.) bildireceği imamı kabul etmemişlerdi. Allah’ın tayin ettiğini kabul etmemek, sahabileri, Hz. Ömer’i (r.a.), Hz. Ebu Bekir’i (r.a.) ve Hz. Osman’ı (r.a.) küfre ve irtidada kadar götürebilirdi. Onların az bir grubu hariç, sahabe ve Hulafâ-ı Raşidîn’den üçüne soğuklukları ve düşmanlıkları buradan gelir. Sünnilere gelince, sahabiler arasında ayırım yapmazlar, hiçbirine dil uzatmazlar; Şiileri ehl-i bida’dan mümin ve Müslümanlar olarak kabul ederler.

2) Onlara göre imamlar; bütün ilahi hükümleri ve ilimleri bilirler. Bunları Hz. Peygamber’den (a.s.m.) yahut kendisinden önceki imamdan öğrenmişlerdir. Onlar başkalarından ve bir öğretmenden öğrenmeye muhtaç değildirler. Yeni bir şeyi ilhamla öğrenirler, bütün suallere cevap verirler ve “Bilmiyorum” demezler. Hatta cevap için beklemesler, düşünmesler ve cevabı ertelemesler.

. Canan, XII, 247, nr. 4369; (Ebu Davut, nr. 4648, 4649).

. İbn- Kesir, Tefsir, IV, 306; Kurtubi, IV,171; Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 97-212; Muhammed Rıza, s. 403.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) Müslümanların, eskiden olduğu gibi şimdi de, mallarıyla, canlarıyla, düşmanlara karşı kararlı ve güçlü şekilde mücadelesini istiyordu. Bu mücadele de “sebîlullah=geniş Allah yolu” için olacaktı. Yani onu daha geniş, daha işlek yapmak için. Onda

yürümeyi daha rahat hale getirmek, genişliğini muhafaza etmek için. Sebil, kendisinde kolaylık olan, herkesin kolaylıkla yürüyeceği yoldur, onda yürüyenleri gayelerine ulaştırır. Fakat İslam karşıtları bu yolu seddederler, kapatmaya çalışırlar, daraltırlar, yürünmez hale getirmeye uğraşırlar. Mücahede edilmezse –ki Hz. Ebu Bekir (r.a.) irtidat ve irtica hareketlerinin başladığı bir dönemde halife olmuştur– yol daralacak, hatta kapanabilecektir. Bu tehlike her zamanki gibi şimdi de vardır. Hz. Ebu Bekir (r.a.) her zamanki tehlikeye işaret etmekte, tehavünü, rehavet ve tembelliği engellemeye çalışmaktaydı.

“Musa kavmine dedi ki: ‘(Mısırlılarla savaşta) Allah’tan yardım isteyin ve sabredin/direnin. Gerçekte, yeryüzü Allah’ındır. Kullarından dilediğini ona varis kılar. İyi son muttakilerindir.”

. İbn-i Mâce, I, 57; “Önceki Sahabilere Sonraki Sahabilerin Yetişememesi” konusu için bkz. Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 75-93.

. Resul-i Ekrem’in Allah elçisi olmasıyla ilgili bkz. Bakara, 2/119, 252; Enâm, 6/14, 19, 48; Âl-i İmrân, 3/62, 79, 114, 159; Nisâ, 4/105-106; Mâide, 5/67,99; Sa’d, 38/65, 70.

Birincisi: Bu iki olaydan ilki; “Haşmetli Roma İmparatorluğunun parçalanmasına sebep olan Cermen Gücü” dür. Çünkü kavimler göçü ile bütün insanlık ve Avrupa tarihinin akışı değişmişti.

. Ashaba sebbin cürm-i azim oluşu. Bkz. Kurtubi, IV, 171; Mansur Ali, III, 306; Muhammed Rıza, s. 403; Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 85-86.

Demek bu konuda kararlıydı ve istişare sonrası da düşüncesi değişmemişti. Çünkü görüştüğü kimseler de onun gibi düşünüyorlar ve ona katılıyorlardı. Sonra Hz. Osman’ı (r.a.) huzuruna çağırıp bir ahitname (veliyü’l-ahd belgesi ve vasiyetname) yazdırdı. Söz konusu belge şöyle kaleme alınmıştı:

. “Hz. Ömer’in Ehl-i Beyt’e Hürmeti” konusu. Bkz. Bkz. Sarıcık, Ehl-i Beyt, s.159.

. “...Ve inneke evvelü ehl-ibeyti lühûkan bî” Diyarbekri, II, 162.

. A.g.e., II, 163,165; “Mürû ebâ bekrin fe’l-Yyusalli’in-nâse.”

. Mansur Ali, III, 308.

. O zamanlar Hz. Ebu Bekir, Mescid-i Nebeviye yarım saatlik bir yer olan Sunh mahallesinde kalıyordu. Burası, hicretle Kuba’ya gelince

evlendiği hanımı Habibe binti Hârice'nin kabilesi Hazreçli Haris oğulları yurduydu. Bkz. İbnü'l-Esir, II, 422-424; Mansur Ali, III, 308.

Halid b. Velid (r.a.) hicretin on birinci yılı 27 Cumadelevvelinde (19 Eylül 632) veya aynı yılın Cumadelahiresinde Halife'nin emri ile Esed Kabilesi şeyhi/reisi Tuleyha üzerine hareket etti. Halid'in (r.a.) dört bin kişilik ordusu vardı. Tuleyha kabile şeyhliği ile yetinmemiş, kendince peygamber olmaya özenmişti. Kendisinin Seleme ve Hıbal adında iki kardeşi vardı ve kendini destekliyorlardı. O şöyle diyordu:

Hiz. Ebu Bekir (r.a.) ne diyordu? Büyük ve açıkça yasaklanmış günahlar toplumda yayıldıkça, açıkça işlendikçe, bela ve musibetler çoğalacak ve umumileşecekti. Ümmet içinde günahlar zahir ve galip olunca; belalar da zuhur edecekti.

. Diyarbekri, II, 157 vd. Mesudi, II, 325-331.

'Ona her gün için bir koyunun yarısını (veya kıymetini) takdir ettiler''

O bu sözleri ölünceye kadar tekrarladı durdu.

Beşincisi: Arabistan'ı birden güçlendiren ve kahramanlar yatağı haline inkılâp ettiren o "sihirli değnek" aslında risalet inkılâbı ve onun getirdiği değişim ve başkalaşımdı. İmanları, insanları, örf ve adetleri çok çabuk değiştirmişti. Evet, Resulullah, kısa zamanda İslam imanını gönüllerde yerleştirdi ve imanı icraata çevirdi

"Eğer, elçi öldürülmez olmasaydı; ikinizin de boynunu vururdum."

İkincisi: O kararının doğruluk derecesini ve isabetliliğini anlamak için, bunu ayrıca görüşlerine güvendiği önemli kimselerle tek tek konuşmuştu. Önce, Muhacirlerden ve Cennetle müjdelenen ilk Müslümanlardan Abdurrahman b. Avf'ın (r.a.) bu mesele hakkında düşüncelerini sormuştu. Ömer'in (r.a.) hilafetine ne dersin deyince o "Düşündüğünden daha iyidir. Fakat biraz sertliği var" demişti. Hiz. Ebu Bekir (r.a.) Hiz. Ömer'i (r.a.) iyi tanıyordu ona şu karşılığı vermişti.:

. İbnü'l-Esir, II, 361- 362.

. Kelime "sin" le yazılır.

. Zâriyat, 51/1- 3. krş. Adiyât, 100/1- 3.

. İbnü'l-Esir, II, 361.

"Yâ Dıfda'a binti dıfda'a, nakkî mâ tenakkîne=Ey kurbağa kızı kurbağa! Temizlediklerini temizle.

- . Dıfda' iki datla yazılır.
- . Kelimeler peltek "se" ileidir.
- . Kelimeler "tı" ileidir.
- . İbnü'l-Esir, II, 361.

Resulullah sallallâhu aleyhi ve sellem'in halifesi, Abdullah b. Osman'dan, Halid b. Velid'e, ayrıca muhacirlerden, ensardan ve onlara ihsanla uyanlardan/tabiiinden olanlara."

- . Feyruzabadi, s. 1245.

Korkma! (yönetici olarak) korkak davranırsan başkaları da korkar; (milletine korkuyu aşlamış olursun.)"

- . Kelime hı ile yazılır.

. Geniş bilgi için bkz. Diyarbekri, II, 158; İbnü'l-Esir, II, 356. O burada ayetlerini Fecr suresi altı ve Fîl suresi ayetlerine benzetmeye çalışıyordu. Bkz. İbn-i Hişam, IV, 245.

- . İbnü'l-Esir, II, 356, 361; Belazuri, s.126.

- . İbnü'l-Esir, II, 361.

- . İbnü'l-Esir, II, 361.

- . Mansur Ali, I, 37- 38.

- . İbnü'l-Esir, II, 289.

Hiz. Ömer(r.a.), Ebu Bekir (r.a.) ve Ümmetin Emini Ebu Ubeyde (r.a.) Beni Saide Sakifesine vardılar. Ensar neredeyse Sa'd b. Übade'ye biat etmek üzereydi. Hiz. Ebu Bekir (r.a.) orada onlara bir konuşma yaptı. Sabikîn-ı Evvelîn'den olan muhacirlerin üstünlüklerini anlattı, Arapların Kureyş'ten başkasına boyun eğmeyeceğini izah etti. Ensar bunun üzerine şu teklifi getirdiler:

- . İbnü'l-Esir, II, 283, 286 vd. İbn-i Hişam, IV, 243- 244; Heyet, Doğuştan Günümüze, II, 40 vd.

- . İbn-i Hişam, IV, 244, 272; Heyet, Doğuştan Günümüze, II, 298; 360.

- . İbn-i Hişam, IV, 244.

- . A.g.e., II, 361. Belazuri, s.131.

- . İbnü'l-Esir, II, 361.

- . Feyruzabadi, s. 1048.

Birincisi: Hicretin dokuzuncu ve onuncu yılında Resulullah'a (a.s.m.) heyetler geliyordu. Onuncu yıl heyetleri içinde, Hanifeoğulları heyeti de vardı ve içlerinde Müseylime de

bulunuyordu. Heyet Resulullah'la (a.s.m.) görüşürken o konuk edildikleri İbnetu'l-Hâris (Remle binti Haris) evinde kalmıştı.

Sağ kanat komutanları, Amr b. As ve Şurahbil b. Haseneydi. Sol kanadı Muaviye'nin ağabeyi Yezid b. Ebu Süfyan komuta edecekti. Ka'ka bin kişilik alayı yönetecekti. Bunlardan başka, her kürdûsun başına gözünü budaktan sakınmayan kimseler getirildi. Ebu Süfyan ordu vaizi; Ebudderda ordu kadısıydı. Öncülerin başında Kubâs b. Eşcem, artçıların başında Abdullah b. Mesud vardı. Ordu başkomutanı da; hiç yenilmemiş savaş dâhisi Halid b. Velid'di. Halid b. Velid askerin sözünü duymuştu, ona şöyle karşılık verdi:

“Ey insanlar! Bundan sonra derim ki, şimdi işleriniz üzerine veli kıldım (Başınıza geçmiş bulundum). Oysa sizin en hayırlınız değilim. Fe in ahsentu fee'înûnî ve in ese'tu fe kavvimûnî=Eğer görevimi iyi yaparsam bana (bu iyilikte) yardım ediniz. Eğer görevimi kötü yaparsam beni doğrultunuz (iş i kıvamına getirip düzeltiniz). Sıdık emanettir. Yalan hıyanettir. İçinizde zayıf olanlar, hakkını (kuvvetlilerden) alıncaya kadar benim katımda kuvvetlidirler. İçinizdeki kuvvetliler de, benim katımda ondan başkasının (zayıfların) hakkını alıncaya kadar zayıftırlar. Bir millet Allah yolunda cihadı bırakırsa zillete düşer (kuvvetten düşer ve geriler). Bir de, bir kavim/topluluk içinde fahişe (günahlar, haramlar) yayılırsa, Allah belalarını (musibetleri) umumileştirir. Sizler bana, Allah'a ve Resulullah'a (a.s.m.) itaat ettiğim müddetçe itaat ediniz. Allah'a ve Resulullah'a (a.s.m.) asi olursam size düşen yükümlülük olarak, bana itaat gerekmez. Haydi, Allah'ın rahmetiyle (öğle) namazınıza kalkınız.”

“Eğer kavl ve ahd (söz ve yemin) Sâbık olmasa, ağzımı serçe parmağım ve adsız parmağımla ortaya dökerdim ve ayaklarımın altı ile başımın tepesi ile sözün engin yerine daldardım. Lakin Rabbime mülâki oluncaya kadar ağzımı açmam. Davamı Huzur-ı Bari'de görürüm. Yarın sabah cemaatinize giderim, sahibinize biat ederim. Beni mahzun, sizi memnun eden hâle dahi sabrederim, ta ki kaderin hükmü yerini bulsun. Allah her şeye sahiptir.”

. Fayda, “Halid b. Velid”, DİA, XV, 290.

. İbn-i Hişam, IV, 244; Diyarbekri, II, 311; Belazuri, s.131; Mantran, s. 87.

“Doğruyu getiren Hz. Muhammed’dir. “Ve Saddeka bihî=onu doğrulayan” da Hz. Ebu Bekir’dir (r.a.). Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) faziletini ve mertebesini ve büyüklüğünü anlatan pek çok hadis-i şerif de vardır.

. İbnü’l-Esir, II,357.

. İbn-i Hişam, IV, 245; Diyarbekri, II, 158; Hitti, I, 213; Köksal, X, 352- 353; Sarıcık, Dört Halife, I, 76. onun daha önceden de peygamber olma gibi bir niyetinin var olduğu anlaşılmaktadır. Bkz. Belazuri, s.126.

. Belazuri, s.126- 127, 152.

. Belazuri, s.145.

. İbnü’l- Esir, II, 355

. Geniş bilgi için bkz. Belazuri, s.143 vd.

. Secah burada dayıları yanında ölmüş, bir daha adı duyulmamıştı. Bkz. İbnü’l- Esir, II, 357.

. Diyarbekri, II, 316; İbnü’l-Esir, II360 vd. Belazuri, s.1127-128; Hitti, I, 213.

Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) Medine kadısı Hz. Ömer (r.a.) olduğu gibi, veziri de oydu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) döneminde onun gördüğü fonksiyon ve yaptığı görevler; onu sonradan “vezir/yardımcı” konumunda değerlendirmeye sebep olmuştu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) de, Hz. Peygamber’in (a.s.m.) veziri olarak değerlendirilmişti. Şu halde Hz. Ebu Bekir (r.a.), hilafet ve devlet başkanlığı görevinde en büyük yardımı Hz. Ömer’den (r.a.) almıştı. Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) Müezzini, Ammar b. Yâsir’in (r.a.) azatlısı, Sa’d b. el-Kurayz’dı (r.a.).

. Brockelman, s. 43.

Bilindiği gibi, Beni Temim Kabilesinden Secah da peygamberlik iddia etmişti. Bu kadın da kâhinlik yapan biriydi. Ona, Beni Temim ve dayılarının kabilesi Beni Tağlib olmak üzere birçok bedevi uydu. Güçlenen Secah yağmaya (zorla mal alma) başladı. Hatta o güne, Orta Arabistan’daki Yemame üzerine yürümüş, fakat Müseylimetü’l-Kezzab onunla evlenerek arasını düzeltmişti. Halid b. Velid (r.a.) kuvvetleri bunları da Bitah’ta yendi. Müseylime, gerçekten Secah’tan korkmuştu. Çünkü onunla uğraşırken, Müslümanların kendisine galip geleceğini görüyordu. Hemen Yemameyi Secah’a verdi. Can güvenliği sağlanırsa Secah’a gelmek istediğini ve ona iman

edeceğini elçiyle bildirdi. Sonra kabilesi Beni Hanife'den kırk kişi arasında Secah'a geldi ve şöyle dedi:

Halid b. Velid'in (r.a.) ridde/irtidat hareketlerini bastırmada önemli rolü olmuştu ve o bu işin kahramanı olarak biliniyordu. Onun askeri dehası altı ay içinde gericilik ve dinden çıkma işini bitirdi. Böylece bütün Orta Arabistan kabileleri yeniden itaat altına girdi. Hz. Ebu Bekir (r.a.) yeni fetihler peşindeydi ve bunu gerekli buluyordu. Artık Müslümanlar yüzlerini kuzeye ve Irak'a doğru çevirmeliydiler. Arabistan artık Müslüman'dı, Hz. Peygamber'le gönderilen İslam, Arabistan dışına da yayılmalıydı. Hz. Ebu Bekir (r.a.), Hz. Peygamber'in (a.s.m.) son seferi Tebük'le başlayan Arabistan dışına taşma projesini yeniden ele almalıydı. O konjonktürü/toplu durumu iyi okuyordu. Önce Sasani topraklarına yönelmek gerekiyordu.

. Fayda, "Halid b. Velid", DİA, XV, 290.

Daha önce belirttiğimiz gibi, Hz. Ebu Bekir (r.a.) kendisine biat edildikten sonra altı ay kadar Sunh'ta oturmuş, buradan Medine'ye çoğu zaman yaya, bazen de bineği ile gelip gitmişti. Namaz vakitlerinde Medine'de bulunmayınca namazı Hz. Ömer (r.a.) kıldırıyordu. Sabah namazından sonra "her gün erkenden çarşıya gidiyor, (bir şeyler) satıyor ve satın oluyordu." Ayrıca onun bir bölük koyunu vardı. Bazen onları otlatmak için çıkıyor, bazen de başkalarına göttürüyordu. Sunh'ta otururken, bir mahalle halkının koyunlarını da sağmaktaydı. Hatta kendisine biat edildikten sonra, sağma işini aksattığı da olmuştu.

Arapları birbirine yaklaştıırıp birleştiren en mühim ve hayatî bir bağ üzerine yani 'Kabile akrabalığı' (Kan akrabalığı) bağı üzerine indirilen bu darbeden sonra, şimdi bunun yerini yeni bir bağ 'İman Bağı' alıyordu. Artık Arap Yarımadası için bir Pax İslamica (İslam Sulh ve Selameti) kurulmuş oluyordu. (Önceden bir kabile sulh ve selameti olan Asabiyet-i Cahiliye vardı.)

Hz. Ebu Bekir (r.a.) devrinde Arap Yarımadası tamamen hilafet yönetimi altına girmişti. O Resulullah'ın (a.s.m.) uygulamasını örnek alarak ülkeyi vilayetlere/eyaletlere ayırmıştı. Valilerin görevi Medine şehri yönetim biçiminin bir benzeriydi. Vali, namaz kıldırır, adalet işlerini yürütür, yasama ve icra yetkisini kullanırdı. Hz. Ebu Bekir (r.a.) devrinde kaza (hâkimlik) görevini valiler yapıyordu. Halife

ayrıca kadılar tayin etmiyordu. Hz. Ebu Bekir devri eyaletleri şunlardı:

. Vâkıa, 56/77-79.

. Cerrahoğlu, s. 63; Cevdet Paşa, I, 312.

. Vâkıa, 56/77-79.

. Hamidullah, Vesaik, s. 375 vd.

“Evet, hatta daha fazlası var. Çünkü biz; Resulullah hayattayken, bize gayptan haberler verip, ondan mucizeler görerek, Nebi'mize inandık. Ayrıca gördüklerimizi görenin ve duyduklarımızı duyanın inanması yerindedir. Oysa siz bizim gibi onu görmediniz, bizim gibi onu duymadınız. Şu halde, kim (doğru) niyetle ve sıdkla (İslam'a) girerse, o bizden daha üstündür.”

. Ganimetlerin nasıl taksim edilmesi gerektiği konusu için bkz. Enfal, 8/41: “İyi bilin ki, ganimet olarak aldığınız herhangi bir şeyin beşte biri Allah'a, Resulü'ne, onun akrabalarına, yetimlere, yoksullara ve (muhtaç) yolculara aittir...”

. Brockelman, s. 47.

. Hire, Kûfe'nin güneyinde Irak topraklarında Fırat'ın batı kenarında bir yerleşim merkezidir. Hamidullah, Vesaik, s. 379

. A.g.e., s. 69.

. Cerrahoğlu, s. 63 vd.

. Brockelman, s. 43.

. Bahreyn, Basra Körfezi kenarında, Yemame'nin güneyindedir. İbnü'l-Esir, II, 368 vd.

“And olsun, Zikirden/Tevrat'tan sonra Zebur'da: 'İnne'l-Arda yerisuhâ 'ibâdiye's-sâlihûn=Yeryüzüne iyi kullarım vâris olacaktır' diye buyurmuştuk”

Allah bize geniş doğruluk yolunu göstere. Allah'ın rahmeti ve bereketi üzerine olsun.”

Gerçekten Hz. Ebu Bekir (r.a.) onun halili, cananı, en samimi dostu ve en fedakâr arkadaşıydı. Sıdkı, Resulullah (a.s.m.) davası yolundaki fedakârlıkları da, ondaki haliliyeti, sıddıkiyeti ve sevgiyi gösteriyordu. İşte bu sevgi onu, iki yıl sonra “hasretkeşi olduğu Fahr-i Kâinatın yanına” götürmüştür. Resulullah'ın sahabileri içinde; onun hasret ve aşkıdan dolayı yokluğuna dayanamayıp Medine'yi terk eden sahabileri de vardı. Bilal-i Habeşi (r.a.) bunun canlı örneği. Can verme, karz/borç verme ile anlatılıyor.

- . Bakara, 2/216.
- . Ayrıca bkz. A.g.e., s. 372-177, no. 287.
- . Hamidullah, Vesaik, s. 376 no. 288.
- . Bağavi, I, 40, no. 130; Munavi, VI, 261, nr. 9171-9172; Heytemi, s. 210; Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 15-27
- . Nûr, 24/55; Fetih vaadi için bkz. Fetih, 48/29; 20; Ganimet vaadi için bkz. Maide, 5/9; Yunus, 10/46 Mekke'ye döndüreceği vaadi. Bkz. Müminûn, 23/95; Vaadi yerine getirme konusunda bkz. Enfâl, 8/7; Ganimet ve Zafer vaadi ve birçok vaat için bkz. Muhammed Fuad, s. 753-755.
- . Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 105; Hitti, I, 213.
- . Şehitlerin adları ve kimlikleri için bkz. İbnü'l-Esir, II, 336; Hitti, I, 195.
- . Dört Halife ve Emeviler Döneminden, 7. bölüme bkz.
- . "Li yüz hirahû ala'd-dîni kûllihî" İzhâr açığa çıkarmak ve kuvvetlendirmektir.
- . Tevbe, 9/100.

"Muhammed ancak bir Resul'dür. Ondan önce nice resuller gelip geçmiştir. O ölür yahut katl olunursa geri mi döneceksiniz? Kim geri dönerse ona (Allah'a) bir zarar vermez. Allah ise, İslam hizmetine şükrü yerine getirenlere mükâfat verecektir."

Bahreyn'e ordu komutanı olarak, asıl adı Abdullah olan A'lâ b. Hadrami tayin edilmişti. Hz. Peygamber'in (a.s.m.) vefatından az önce ona itaat etmiş olan Basra sahilindeki Bahreyn de isyana katıldı. Bilindiği gibi, Abdulkays ve Bekr b. Vâil adlı iki kabile Bahreyn'de toplanmışlardı. Sonradan Abdulkays kabilesi İslam'a dönmüşse de; diğeri irtidadında devam ediyordu. Bekir b. Vail kabilesi içinde Hatam adlı şeyhu'l-meşâyih vardı. Bu herkesi mürtetlerin/irticacıların başına toplamış, etrafa memurlar göndermişti. Bahreyn Hükümdarı ilan edilen Münzir b. Numan da, onun yanında yerini almıştı. Münzir eski Hire sülalesine mensup biriydi. İrtidat ve isyan başkent Hacer'de başlamıştı. Vali A'la, isyan üzerine kendisini, Hacer'in kuzeyindeki bir kalede muhafaza etti. O havalide, İslam'dan ayrılmayanlar da A'lâ b. Hadrami'ye iltihak ettiler. Halid b. Velid (r.a.) Müseylime'nin hakkından geldikten sonra, Hacer üzerine yürüdü. Hatam; ordusu etrafına hendek kazdırdı. Günlerce İslam güçlerine karşı şiddetle çarpıştı. Akşam dinlenilip gündüz savaşılıyordu. Bir

gece mürtet ve müşriklerin sarhoş oldukları haberi alınınca, gece baskını ile orduları dağıtıldı. Kimi esir edilip kimi öldürüldü. Geri kalanlar can derdine dp dağıldılar. Böylece bir büyük problemin daha n alınmış oluyordu. Ganimetler taksim edildi. Buradaki sarhoşluk konusu irtidadın bir sebebine de işaret etmekteydi.

Tevbe Suresi kırkınıc ayetinde Hz. Ebu Bekir (r.a.) Resulullah'ın (a.s.m.) arkadaşı olarak anılıyordu. Bu açıdan o, Hz. Ömer'in (r.a.) belirttiği üzere "Sâhib-i Resulullah"tı ve sahabileri içinde ona en yakın kimseydi. Ayrıca Hz. Peygamber de (a.s.m.) ona "shib=arkadaım" diye hitap etmişti. Arkasından Hz. Ömer (r.a.) Tevbe Suresi kırkınıc ayetine işaret etti; hicret sırasında mağarada iken, onun iki kişinin ikincisi olduğunu belirtti.

Böylece Hz. Peygamber'in (a.s.m.) vefat ettiği Hicri 11 yıl Rebiülevvelinin 12. Pazartesi günü Hz. Ebu Bekir (r.a.) Resulullah'ın (a.s.m.) Halifesi "Halifetu Rasulillah" oldu. Ertesi gün yani Salı günü Hz. Ebu Bekir (r.a.) mescide gitti, orada "beyat'l-amme=umumi biat" gerçekleşti. Hz. Ebu Bekir (r.a.), "meclis halinde bir araya gelmiş bulunan bakanlardan biat (yahut bey'ah, sadakat yemini) almıştı." .

"Ticaretle birlikte halkın ii iyi yürümüyor. Ancak onlar lehine (ticaretten) feragatle ve ilerine bakmakla bu i doğru düzgün yürüyecek."

. Araf, 7/128.

. Araf, 7/100.

. "Eve lem yehdi li'l-lezine, yerisne'l-arda min ba'di ehlih..."

. Araf, 7/137.

. Ahzâb, 33/27.

. Hamidullah, Vesaik, s. 376, nr. 288; geniş bilgi için bkz. Fayda, "Halid b. Velid", DA, XV, 290.

. Brockelman, s. 45.

. Tevbe, 9/100.

. Hamidullah, Vesaik, s. 375, nr. 288.

. Hitti, I, 213.

. Âl-i İmran, 3/180; Enbiya, 21/89; Hadid, 57/10.

Mali işlerden sorumlu Ebu Ubeyde b. Cerrah (r.a.), cennetle müjdelenen ilk Müslümanlardan biriydi. Hz. Peygamber (a.s.m.) kendisi için: "Emnu hâzihi'l-mmeti=Bu mmetin Emini" demişti.

Ridde/gericilik olayları sırasında Hz. Ebu Bekir (r.a.) onu Irak orduları başkumandanı atamıştı. 18/639 Ameves vebasında Şam topraklarında vefat edecekti. Şimdi Şûra'da yer alan Ebu Ubeyde (r.a.); Hz. Ebu Bekir'e (r.a.) nasıl bir maaş takdir edecekti? Hz. Ömer'le (r.a.) Ebu Bekir (r.a.) ona geldiler. Konu kendisine açıldı ve Ümmetin Emni şü kararı verdi:

Sonra, Gatafan Kabilesi, Hevazin, Süleym ve Tay Kabilesi'nden irtidatlarında devam edenler; Hav'eb'te Malik b. Huzeyfe'nin kızı Selma etrafında toplandılar.

- . İbn-i Hişam, IV, 245.
- . İbnü'l-Esir, II, 356.
- . İbnü'l-Esir, II, 356; Müseylime için bkz. Mesudi, II, 332.
- . Ferc dişilik organı demektir.
- . İbnü'l-Esir, II, 355.
- . İbnü'l-Esir, II, 357.
- . İbn-i Hişam, IV, 272; "İnne'l-Ard" ve devamı bu ayettendir. Bkz. Araf, 7/128. Ayrıca bkz. Belazuri, s.127.
- . A.g.e., IV, 272.
- . Enbiya, 21/105; Rağıb, s. 519.
- . Fetih, 48/29 ve başka ayetler için bkz.
- . İbn-i Hişam, IV, 272; Belazuri, s.127.

O; Resulullah'ı (a.s.m.), onun itibar ve saygınlığını görmüş, peygamberlik iddiasıyla insanları kendisine uydurabileceğini düşünmüş olmalıydı. Fakat sinek uçtuğunu görüp, kartal olduğunu iddia etmekle elbette kartal olamaz. Her ikisi uça da, birinin diğerinden farkı kolayca anlaşılır. Burada en büyük ayırıcı; Resulullah'ın (a.s.m.) gerçek Peygamber oluşu ve Kur'ân gibi bir mucizenin elinde bulunmasıydı. Karşı karşıya gelenlerin birisi "Emin/Pek Güvenilen", diğeri "Kezzab/Pek Yalancı" ve güvenilmeyendi. Onun elinde vahiy mahsulü bir Kur'an da yoktu, ancak vahiy olduğunu iddia ettiğİ birkaç şey uydurabilmişti.

"Sen fırtınaların ve en şiddetli kasırgaların oynatamadığı bir dağdın. Resulullah'ın (a.s.m.) dediğİ gibi, sen bedeninde zayıf, Allah'ın dininde kuvvetli, gönlünde mütevazı, Allah katında ve yeryüzünde makamı yüce, müminlerin nazarında büyüktün. Sende kimsenin kini, hiç kimsenin değersiz bulduğU bir taraf yoktu. Senin katında kuvvetli, ondan hak alınıncaya kadar zayıftı, zayıf da hakkını

alıncaya kadar kuvvetliydi. Allah sevabından bizi mahrum etmesin. Senden sonra bizi saptırmasın...”

4) Şia imanına göre; her türlü durumda imama itaat farzdır. İmamlara/halifelere itaat Allah’a itaattir. Onları seven Allah’ı sever, emirlerini reddeden, Allah ve Resulullah’ın (a.s.m.) emirlerini reddetmiştir. İmamlar masum olduğundan, hata yapmayacaklarından, ilahi ilim ve hükümleri bileceklerinden, onların emirleri Allah’ın emirleridir. Sünnilikte ise; Halifeler de birer insandır; buna binaen hata yapabilirler. Allah’a isyan sayılan emirlerine itaat gerekmez. Peygamberlerden başka masum (günahtan korunmuş) yoktur. En büyük sahabe ve velilerin de günahları, hataları olabilir.

Halid b. Velid halifenin ilk emriyle yerine Müsenna b. Harise’yi bırakıp, kuvvetlerinin yarısıyla yardım için Şam’a yöneldi. Yanında 10.000 atlı vardı. Önce Siva’ya, oradan Erek ve Tedmür’e gelip, sonra Havârin’e ve Dımişk (Şam) yakınındaki dağ yokuşuna ulaştı. Merc-i Raht mevkiinde paskalya (yortu) gününde Hristiyan Gassani kuvvetleriyle karşılaştı ve onları yendi. Geldiği yerlerin ahalileri sulh ve cizye ile kendisine itaat ettiler. Dağın yokuşunda, Resulullah’ın (a.s.m.) Ukab/Karakuş adlı siyah sancağı açıldı, sancağın açılmasıyla asker moral buldu. Oradan süratle Busra’ya (Eski Şam) geçti. Orada ansızın bir Rum ordusuna saldırdı. 30 Temmuz 634’te, Ecnadin mevkiinde önemli bir zafer kazanıldı. Gassanilerin önemli bir kenti olan Busra, fazla direniş göstermeden sulhla teslim oldu. 23 Ocak 635’te, Ürdün’ün doğusunda, bölgenin ulaşımını kontrolde tutan Fihl (Fahl, Pelle) Savaşı Müslümanların zaferiyle sonuçlandı. 25 Şubat 635’te ise Dımişk’in kapılarını açacak Mercü’s-Suffer Zaferi kazanıldı. Sonra Halid b.Velid Şam kapılarında göründü ve altı aylık bir kuşatmadan sonra, 635 Eylülünde Dımişk/Şam teslim oldu ve bir anlaşmayla kuşatma son buldu. Halid b. Velid Rebiülevvel (Mayıs 634) ayında Yermuk ovasındaki Müslüman kuvvetlerle birleşti. Tarihler Halid b. Velid’in kısa zamanda askeriyle Şam’a intikalini, büyük bir başarı olarak değerlendirirler. Gerçekten yaz zamanı, bu kadar büyük mesafeyi süratle geçip Suriye’ye ulaşmak; neticeleri bakımından da önemli olmuştur.

İslâm teokrasisi böylece Medine’den bütün Arap Yarımadasına sıçramış ve sonraları Batı Asya’nın ve Kuzey Afrika’nın geniş

topraklarını içine almıştır. ‘Medine İslam Topluluğu, daha sonra teşekkül edecek olan İslam Topluluğu’nun küçük çapta (minyatür) bir örneği (prototip) olarak ele alınmış ve sonraki nesillerin dikkatlerine sunulmuştur.”

4) En şiddetli belalar peygamberlere geliyorsa, Allah Resulü’ne gelen belalarda sahabiler de müşterektiler. Özellikle Mekke’de Müslüman olanlar, bu noktadan en ileri ve en çilekeş insanlardı. Bu açıdan rütbe ve mertebe olarak en yüksekleri ve faziletlipleri de olanlardı. Çünkü zahmet arttıkça ücret ve ödül de artıyordu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) de, yetişkin hür Müslümanların ilki ve en önde olanıydı.

“Ey İnsanlar! İyi bilin ki, ben de ancak sizin gibi bir insanım. Çok geçmeden, Yüce Rabbimin elçisi (Azrail) bana gelecektir. Ben de onun davetine icabet edeceğim. Mutlaka ben size iki kıymetli ve hürmeti ağır şey (sekaleyn) bırakıyorum. Bu ikisinden birincisi; Yüce Allah’ın Kitabı’dır ki, onun içinde hidayet ve nur vardır. Allah’ın Kitabı’na sımsıkı sarılınız. İkincisi de Ehl-i Beyt’imdir. Ehl-i Beyt’ime muamele hususunda da size Allah’ı hatırlatırım.”

Ve’l-âkıbetü li’l-muttakîyn=İyi son Allah’tan korkanlarındır.”

“Yürü, Ebu Ubeyde sana (bir şey) takdir eder.”

Fetih Suresi’nin son ayetinde geçtiği gibi; Hz. Peygamber (a.s.m.) sanki benzersiz bir zürra’/ziraatçıydı. Sahabileri de yetiştirdiği ekinler, diktiği veya aşıladığı fidanlar ve ağaçlar gibiydiler.

Şiiler, farklı şekillerde nakledilen Kırtas Olayı’nı; çok sonraları - burası önemlidir- siyasi bir malzeme yaptılar; imametin “vasiyet” nazariyesine, sünnetten delil olarak sunma yoluna gittiler. Bu olayı ve yorumunu yalnız Hz. Ali’nin (r.a.) hilafeti ile ilgili göstermek için; elden gelen gayreti gösterdiler. Şii anlayışa göre, Hz. Muhammed (a.s.m.) ancak Hz. Ali’yi (r.a.) halife tayin etmek için kâğıt ve kalem istemişti. Onun ne vasiyet edeceğini iyi bilen Hz. Ömer (r.a.) ve benzerleri bunu engellemişlerdi. Böylelikle hilafet Hz. Ali’den (r.a.) haksız olarak “gasp” edildi. Sahabiler de -hâşâ!- zalim, gaspçı, hatta kâfir ve mürtet oldular. Çünkü şiaya göre imamet/hilafet Allah’ın tayini iledir. Allah peygamberleri nasıl tayin ederse, imamları/halifeleri de tayin eder. Bu tayin de, Allah ve Resulullah (a.s.m.) tarafından yapılacaktır. Tayin “nass”la ve Resulullah’ın (a.s.m.) bildirmesi ile olur yahut nass ile imam olan kendisinden sonraki imamı bildirir. Bu husustaki hüküm

nübüvvetteki hükmün aynısıdır. İnsanların imam intihap etmeye hakları yoktur. İmam Resulullah'ın (a.s.m.) Naibi olduğu için; hilâfet de Allah ve Resulullah'ın (a.s.m.) izniyle gerçekleşmelidir. İmamı halk seçerse; imam/halife üzerinde etken olurlar. Bu da söz konusu olamaz.

Üçüncüsü: Hanifeoğulları; Kuran'ı iyi okuyan, dinde ince anlayış sahibi (ve fükkihâ fiddîn) Nehâru'r-Rical'i doğrulamaya başladılar. O; Medine'den bir mesaj getirdiyse; buna inanılmalıydı. Dini bilenlerin; ağızlarını ve kalemlerini kiralaması çok tehlikeliydi. Böyleleri, cahil çoğunluğu kolaylıkla saptırabilirler, büyük sapıklık fitnesi ateşleyebilirlerdi. Bu gerçekten deccalların/aldatacılarının ve kezzabların kullandığı etkili bir yöntemdi.

“Ey Suriye, elveda! Düşman için şimdi burası ne mükemmel bir ülke olacaktır.”

Müseylimetü'l-Kezzab, Basra Körfezi'ne yakın Yemame'de, Hanifeoğulları'na mensup saygın biriydi. Kendisi kısa boylu, sarışın, yassı kalkık burunlu ve çirkin suratlı bir insandı, dinden çıkıp peygamberlik iddia etti. Önce kabilesi Beni Hanife'yi kendisine uydurdu. Müseylime hicretin onuncu yılında kabile temsilcileriyle Medine'ye gelmişti. Kabilesi içinde sevilen ve sayılan biriydi. Onun asıl adı konusunda ihtilaf vardır. O, Beni Hanife temsilcileriyle Medine'den dönünce peygamberliğini ilan etmişti ve kendisine “Rahmanu'l-Yemame” adını vermişti. Cebrail'in (a.s.) kendisine gelip Kur'an indirdiğini, kendisinin de Hz. Muhammed gibi peygamber olduğunu iddia ediyordu. Çok geçmeden başına toplananlar 40.000'e ulaştı. Üzerine önce başarılı komutan İkrime b. Ebu Cehil gönderilmişse de, Şurahbil b. Amr ona yardıma gelince bozguna uğramıştı. Müseylime iki kez Müslüman orduları yenince, Hz. Halid (r.a.), Umman'a gidecek olan Huzeyfe ve Arfece güçleriyle birleştirildi ve Yemame'ye gitmek üzere görevlendirildi.

Altıncısı: Peygamber Efendimiz (a.s.m.) “nazil olan Kur'an ayetlerini hafızasında tutar, derhal vahiy kâtiplerine yazdırır, yanındakilere ve namazlarda okurdu” Demek ayetleri ilk hafızasında tutan, ezberleyen, onları vahiy kâtiplerine yazdıran, hafızasından okuyup tebliğ eden Resul-i Ekrem'di.

3) Hz. Ebu Bekir (r.a.), hicret edince Kuba'da Harice b. Zeyd'in evinde konakladı ve çok geçmeden kızı Habibe ile evlendi. Bu genç kadın Ümmü Rumanla birlikte onun iki hanımından biriydi ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) vefat ettiğinde hamileydi. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) vefatından sonra çocuğunu doğurdu. Dünyaya gelen kız çocuğuna Ümmü Gülsüm adı verilmişti. Çocuk büyüyünce Hz. Ayşe (r.anha) onu, Talha b. Ubeydullah'la evlendirecekti.

Osman b. Affan (r.a.).

Üçüncüsü: Hz. Peygamber'in (a.s.m.) son hastalığında; sadece bu olay değil, Hz. Fatıma (r.anha), Hz. Osman (r.a.) ve diğer Müslümanlarla ilgili başka olaylar da olmuştu. Bunlardan biri de yukarıda geçtiği üzere Hz. Ebu Bekir'le ilgiliydi. Nedense Şii bakış açısı yalnız Kırtas Olayı'na yer ve önem vererek, olayı zorlama, tekellüflü tevil ve yorumlarla Hz. Ali ile ilişkilendirmek istediler.

Yazım size ulaştığı zaman; bana rehinler gönderiniz, benden zimmet alınız (teminat akdi yapınız) ve benim için cizye toplayınız. Eğer (bunları) yapmazsanız; kendisinden başka hiçbir ilah olmayan Allah'a yemin ediyorum ki; ölümü, yaşamayı sevdiğiniz gibi seven bir kavimle mutlaka size geleceğim.”

Resulullah (a.s.m.), hastalığı esnasında, ezan okundukça, Mescid-i Nebeviye gelir, imam olurdu. Fakat vefatına üç gün kala, hastalığı ağırlaştı, artık mescide çıkmaz oldu. İşte bu sırada; o “Ebu Bekir'e (r.a.) gidiniz, insanlara namaz kıldırın” diye emretti ve onu imamlıkla görevlendirdi. Oysa şimdiye dek sağlığında kimseye böyle bir görev vermemişti. İşte bu yüzden Hz. Ebu Bekir (r.a.) Resulullah'ın (a.s.m.) son günlerinde on yedi vakit namaz kıldırılmıştı. Rebiulevvelin onunda Cumartesi günü Hz. Cebrail (a.s.) Resulullah'ı (a.s.m.) ziyarete geldi. Pazar günü de, Esvedü'l-Ansi'nin öldürüldüğü haberini kendisine ulaştırdı.

Resulullah'ın (a.s.m.) vefatı üzerine hilafet hususunda birkaç “rey/görüş” ortaya çıkmıştı.

Hz. Ebu Bekir (r.a.) halife iken, Suriye'ye yönetici ve komutanlar atadı. Sonra onlara bazı stratejiler takip etmelerini tavsiye etti. Onun tavsiyeleri devlet yönetimi, yöneticiler ve komutanlar açısından önemliydi. O Yezid b. Ebu Süfyan'a tavsiyelerini direkt bildirmiş,

bunları diğerlerine bildirmesini istemişti. Onun yönetim ve başarı sırlarını içine alan sözleri şöyleydi:

İkincisi: Müslümanlar, “sade bir maişetle” yaşıyorlardı. Konfor ve fanteziden uzaktılar. Onlar hayatları için dört şeye ihtiyaç duyuyorsa; düşmanları yüz şeyle hayatlarını sürdürüyorlardı. Yani beslenmede, hayatın ihtiyaçlarını karşılamada; bunlar “daha az”la yetinenler; rakipleri “daha çok”la maişetlerini sürdürenlerdi. İlk bakışta; durum Müslümanların aleyhine görülürken; onlar bunu nasıl yararlarına çevirmişlerdi?

Hicretin on ikinci yılı Muharreminde Hz. Ebu Bekir (r.a.) Halid b. Velid'i (r.a.) Arap Irak'ının fethiyle görevlendirdi. Hz. Halid (r.a.) on bin atlı ile oraya gitmiş, askeri yeni katılımlarla on sekiz bine ulaşmıştı. O Hirelilerle cizye (onları savunma ücreti) olarak 90.000 veya 60.000 altın vermeleri karşılığında anlaştı. Hire kiralı Beşinci Münzir, 602' de İkinci Hüsrev (590-628) tarafından ortadan kaldırılmıştı. Hire Sasani yönetimine bağlı bir bölgeydi ve Sasanilere karşı yapılacak bedevi saldırılarına karşı bir sınır karakolu olarak bilinirdi. Bir zamanlar Lahmilerin başkenti olan bu şehir şu sıralar eski önemli durumunda değildi.

. “İnnemâ teksüru'l-cünûdu bi'n-nasri ve tekıllü bi'-l hızlâni...” Bkz. İbnü'l- Esir, II, 412.

. Artçılar “Akbâz” diye anılır. Kelime, elif, kaf ve dat'la yazılır. Bkz. İbnü'l- Esir, II, 412.

. İbnü'l-Esir, II, 42.

Bilindiği gibi, Beni Temim Kabilesinden Secah da peygamberlik iddia etmişti. Bu kadın da kâhinlik yapan biriydi. Ona, Beni Temim ve dayılarının kabilesi Beni Tağlib olmak üzere birçok bedevi uydu. Güçlenen Secah yağmaya (zorla mal alma) başladı. Hatta o güneye, Orta Arabistan'daki Yemame üzerine yürümüş, fakat Müseylimetü'l-Kezzab onunla evlenerek arasını düzeltmişti. Halid b. Velid (r.a.) kuvvetleri bunları da Bitah'ta yendi. Müseylime, gerçekten Secah'tan korkmuştu. Çünkü onunla uğraşırken, Müslümanların kendisine galip geleceğini görüyordu. Hemen Yemameyi Secah'a verdi. Can güvenliği sağlanırsa Secah'a gelmek istediğini ve ona iman edeceğini elçiyle bildirdi. Sonra kabilesi Beni Hanife'den kırk kişi arasında Secah'a geldi ve şöyle dedi:

- . Belazuri, s. 195; Hitti, I, 230- 231; Broçkelman, s. 48.
- . Öncülere “talâi” denir. Bkz. İbnü'l- Esir, II, 412.
- . Vaizlere “el-Kâss/Kıssacı” deniyordu; İbnü'l- Esir, II, 412.
- . İbnü'l-Esir, II, 411

İkinci Mektup da şöyleydi:

Altı ay sonra Medine'ye, Mescid-i Nebi'nin bulunduğu yere göçünce; Beytu'l-Malı da oraya nakletti. Beytu'l-Mal Sunh'ta iken kendisine şu teklif yapılmıştı:

- . İslam ordusu 36 veya kırk kürdûsa ayrılmıştı; İbnü'l-Esir, II, 411
- . Demirkent, “Herakleios”, DİA, XVII, 213.

Yedincisi: Ayrıca onlar saff-ı evveldirler. Bu itibarla “es-sebebu ke'l-fâ'il=sebebe olan yapan gibidir” sırrına mazhardırlar. Bu yüzden, bütün İslam ümmetinin hasenatından ve amal-i salihısından onlara bir pay vardır. Hem, ağacın kökündeki küçük bir meziyet ve özellik; dallarda büyür, “kökte görülen küçük bir özellik dallardakinden daha büyüktür” denilebilir. Bir açının başlangıcındaki küçük bir aralık, başlangıçtan uzaklaştıkça artar ve kapladığı alan büyük bir yekûn teşkil eder. Işık yakınında, cismin gölgesi küçüktür, ama gölge sahibinden uzaklaştıkça büyük bir dağdan daha büyük olabilir. Öyleyse, İslamiyet ağacının köklerine, onun nurani çizgilerine ve nübüvvet ışığının merkezine yakın olan sahabiler ilk bakışta küçük görünebilirler; ama yukarıdaki örnekler ışığında konuya bakarsak; az amelleri çok, küçük hizmetleri çok büyüktür.

“Ben Allah ve Resulü'ne itaat ettiğim müddetçe bana itaat ediniz.”

- . Diyarbekri, II, 336; İbnü'l-Esir, II, 412: Corci Zeydan, I, 96
- . Enfâl, 8/66.

“Onlar ancak Allah için Müslüman oldular, karşılığını vermek de Allah'a gerekir ve bunu ahirette verecektir. Bu (ata) ise, dünyada (onlara) ulaşındır.”

5) Allah, dinini izhar etmiş, yani gizliyen açığa çıkarmış, güçsüzken kuvvetlendirmişti. Düşmanlar güçlü ve grup grup da olsa; Allah onları, mağlup etmişti. O şüphe olmayan bir sözle iyi vaatlerde (cennet, zafer ve dinini yüceltme) bulunmuştu.

4) Şiilere göre imamların ismetini/günahsızlığını inkâr eden, onları tanımıyor demektir. “Onları tanımayan cahil kişi kâfirdir.” Onlara göre kabirde; “Rabbin kim, Peygamberin kim?” sorusundan sonra

“İmamın kim?” diye sorulacak, “İmamım Ali’dir” diyenler kurtulacaktır. İmamı tanımamak bir bakıma kurtuluşa erememenin sebebidir. Ehl-i Sünnet’te halifelerin günahsızlığını kabul olmadığı gibi, kabirde de böyle bir soru yoktur.

Dokuzuncusu: Hz. Peygamber (a.s.m.) vefat etmeden az önce vahiy kesilmiş, o nazil olan ayetlerin nerelere konacağını söylemişti. Onun vefatından sonra Abdullah b. Mesud, Ubey b. Ka’b ve Hz. Ali şahsi olarak Kuran’ı cem etmişlerdi. “Fakat bunlar şahsi olduğundan, usûl ve tertipleri başka başkaydı”

“Allah’a yemin ederim. Onlardan birinin Resulullah (a.s.m.) ile birlikte yüzü tozlanacak kadar bulunuvermesi, sizden birinin ömür boyu çalışmasından daha hayırlıdır, hatta ömrü Nuh aleyhisselamın ömrü kadar uzun olsa bile.”

Secah birkaç gün Müseylime ile beraber yaşadı. Derken onun peygamberliğini de doğruladı. Belazuri’ye göre o, “kendi dini ile onun dinini birleştirip tek din yaptı.” Sonunda Secah, kuzeye, el-Cezire tarafına gitti. Bitah şeyhi Malik b. Nüveyre de; Secah’a uyanlar arasındaydı. Secah el-Cezireye gidince, Beni Temim İslam’a dönmüş, Malik ise tereddütte kalmıştı. Halid b. Velid’in (r.a.) timlerinden biri, Malik’i, çoluk çocuğunu, birkaç adamı ile birlikte tutup huzuruna getirdiler. Hz. Halid’in (r.a.) yanında Ebu Katade vardı. Bunların, Temimlilerin ezan okuyup namazı kıldıklarını söyledi. Bu yüzden, Malik ve yanındakilere dokunulmaması gerektiğini ifade etti. Hz. Halid (r.a.) onları hapsettirdi. Hapislerine memur asker de, emri ters anlayıp o gece onları öldürdü. Kimileri: “Bu Halid’in emriydi” dediler. Hz. Halid (r.a.), Malik’in güzel hanımı Mütemmim’i kendine nikâhlayınca bazıları da şöyle düşündü: “O Malik’i sırf bu iş için öldürdü.”

Hz. Peygamber (a.s.m.) zamanında olduğu gibi, Hz. Ebu Bekir (r.a.) (ve diğer halifeler) zamanında da, valilere “âmil” deniyordu. Âmil zekat toplayan ve valilik görevini yürüten kimse demektir. Hz. Ebu Bekir (r.a.), fey’ ve ganimetlerle ilgili vazifeyle Ebu Ubeyde’yi görevlendirdi. Ebu Ubeyde bir bakıma ekonomiden sorumlu kimseydi. Medine hâkimliğine de Hz. Ömer (r.a.) tayin edilmişti.

Esvedü’l-Ansi peygamberlik iddiasından önce kâhinlik yapardı, sert, kibirli ve insanları küçümseyen bir yapısı vardı. Onun Murat,

Malik ve Sa'du'l-Aşire adında üç kardeşi bulunuyor ve bunlar da kendini destekliyorlardı. Esved, Resulullah'ın (a.s.m.) vefatından bir veya beş gün önce birkaç kişilik görevli tim tarafından evinde öldürülmüştü.

“İnnallahe be'asenî ileykum fekultum 'kezibte' ve kâle Ebu Bekrin 'saddaka' ve vâsânî bi nefsihî ve mâlihî =Mutlaka Allah beni size Resul olarak gönderdiğinde, siz yalan söylüyorsunuz dediniz. Oysa Ebu Bekir beni doğruladı, kendisini ve malını bana feda etti.”

Resulullah sallallâhu aleyhi ve sellem'in halifesi, Abdullah b. Osman'dan, Halid b. Velid'e, ayrıca muhacirlerden, ensardan ve onlara ihsanla uyanlardan/tabiinden olanlara.

Olay düşündürücüydü. Az da olsa benzerleri gibi, bir sahabe irtidat ediyor ve Müseylime'nin yanında yer alıyor, bununla da kalmayıp onun bir peygamber olduğunu söylüyor ve ona yardım ediyordu. Üstelik bu insan iyi Kur'an okuyan, İslam'ı kendi çapında bilen ve Beni Hanife'ye eğitimci olarak gönderilen biriydi. Kimse hayatının sonuna kadar, mümin kalacağını garantileyemez. Cahiller, genelde cehaletinden irtidat ettikleri gibi; Nehâru'r-Rical ve İslam'ı bilenler de; bilgileri ile İslam'dan dönebiliyorlardı. Kimi bilmedikleriyle, kimi bildikleriyle sapıtabiliyordu. Bu tür örnekler bütün çağlarda olacaktı. Resulullah (a.s.m.) ölünceye kadar cennetliklerin amelini yaptığı halde, ölmeden az önce dinden dönebileceklerin varlığından söz etmişti.

2) Şiaya göre, imam nasp ve tayini; Allah Teala'ya vücut-ı zati ile vaciptir. Sünnilere göre de halife tayin etmek vaciptir. Yalnız bu, Müslümanların farklı şekillerle onu hilafete getirmesiyle olur.

Bunlardan başka; Umman'da peygamber olduğunu iddia eden Ezdli Lakit b. Malik Hz. İkrime tarafından bozguna uğratılıp, askerlerinden on bini öldürüldü. Pek çok ganimet alınıp beşte biri Medine'ye gönderildi. Sonra İkrime askeriyle Mehre'ye gidip bir başka toplulukla savaştı ve onları yendi. Oradan Güney Arabistan'a Yemen'e gitti ve derken bütün mürtet hadiseleri bitti.

“Ey insanlar! Bundan sonra derim ki, şimdi işleriniz üzerine veli kıldım (Başınıza geçmiş bulundum). Oysa sizin en hayırlınız değilim. Fe in ahsentu fee'înûnî ve in ese'tu fe kavvimûnî=Eğer görevimi iyi yaparsam bana (bu iyilikte) yardım ediniz. Eğer görevimi

kötü yaparsam beni doğrultunuz (işî kıvamına getirip düzeltiniz). Sıdık emanettir. Yalan hıyanettir. İcinizde zayıf olanlar, hakkını (kuvvetlilerden) alıncaya kadar benim katımda kuvvetlidirler. İcinizdeki kuvvetliler de, benim katımda ondan başkasının (zayıfların) hakkını alıncaya kadar zayıftırlar. Bir millet Allah yolunda cihadı bırakırsa zillete düşer (kuvvetten düşer ve geriler). Bir de, bir kavim/topluluk içinde fahişe (günahlar, haramlar) yayılırsa, Allah belalarını (musibetleri) umumileştirir. Sizler bana, Allah'a ve Resulullah'a (a.s.m.) itaat ettiğim müddetçe itaat ediniz. Allah'a ve Resulullah'a (a.s.m.) asi olursam size düşen yükümlülük olarak, bana itaat gerekmez. Haydi, Allah'ın rahmetiyle (ögle) namazınıza kalkınız."

"Eğer onlar deve ve koyunların yıllık zekâtlarını bana vermezlerse, kendileriyle elbette savaşıcağım."

Yedincisi: "Kuran'a ancak temiz olanlar dokunabilir" buyrulduğuna göre, onun bir şey üzerine yazılması gerekiyordu. Çünkü yazılmayan ayetlere, onların sahifelerine dokunmak mümkün olmaz. Ayrıca, "İnnehû le kurân'un kerimün fî kitâbin meknûn." Ayetleri onun kitap haline getirilmesine işaret ediyordu.

O hicretin on üçüncü yılında Cumâdelahire sonunda, 22 Ağustos 634'te Medine-i Münevvere'de vefat etti. Vefat sebebi hakkında farklı görüşler kaydedilir:

'Ey insanlar! Rabbiniz bir, ceddiniz birdir. Hepiniz Âdem'den türemiş bulunuyorsunuz. Âdem ise topraktan (yaratılmıştır). Allah indinde en mükerrem ve makbul olanınız ondan korkup çekineninizdir. Bir Arabın, Arap olmayan üzerinde bir üstünlüğü yoktur...'

Haydi, Allah adına yürüyünüz."

"Muhammed'in (a.s.m.) ashabına sebbetmeyiniz. Çünkü onlardan birinin bir saatlik ameli; sizden birinizin bir ömürlük amelinden daha hayırlıdır."

"Muhammed'in getirdiği namazlardan ikisini; sabah ve yatsı namazını, Resulullah Müseylime'nin sizden kaldırdığını, arkadaşların arasında ilan et."

Bu dönemde halifenin daha sonraki halifelere, meliklere benzer bir kıyafeti ve özel işaretleri de yoktu. Halifeler toplumla birçok yönden

farklı bir hayata ve protokollerle dolu bir yaşantıya sahip değillerdi. Halife, sokakta, evde ve çarşıda diğer insanlar gibiydi. Halifelerin ne koruma görevlileri, ne de muhafızları vardı.

Kanaatimizce Hz. Ömer (r.a.) bu tavsiyeyi esas alarak, hasta halde yazılacak tavsiyeye karşı çıkmıştır. Ona göre Hz. Peygamber (a.s.m.) zaten yakın zamanda; ümmetin nasıl hareket ederse sapıtmayacağını açıklamıştı. Müslümanların elinde tamamen hidayet olan Kurân-ı Hakîm ve ondan ayrılması mümkün olmayan sünnet vardı. Bu ikisi neredeyse aynı değerdeydiler. Durum böyleyken Resul-i Ekrem'in tavsiyesine ihtiyaç yoktu. Resulullah (a.s.m.) on birinci yıl, 12 Rebiülevvel, pazartesi günü, 8 Haziran, 632 de vefat etmişti.

3) Vakidi'ye göre o, vefatından on beş gün önce soğuk bir günde yıkanmış, soğuk almış, ateşlenmiş ve on beş gün kadar hasta yatıp vefat etmişti.

Halid b. Velid (r.a.), Sevad'ın bir yanını; yani Fırat'ın Basra Körfezi'ne yakın batı yakasını fethettikten sonra, o sırada Dicle'nin doğu yakasını elinde tutan Sasani yöneticilerine şu iki mektubu yazmıştı:

“(Mısır'da) hor görülüp ezilmekte olan o kavmi (Yahudileri) de, içini bereketle doldurduğumuz yerin doğularına ve batılarına mirasçı kıldık”

“Sonra Müseylime Yemame'ye döndü. Peygamberlik uydurdu, onlara (Beni Hanife'ye) yalan söyledi. Kendisinin risalette, Resulullah'ın şeriki/ortağı ve benzeri olduğunu iddia etti. Beni Hanife de ona uydu.”

Halid b. Velid halifenin ilk emriyle yerine Müsenna b. Harise'yi bırakıp, kuvvetlerinin yarısıyla yardım için Şam'a yöneldi. Yanında 10.000 atlı vardı. Önce Siva'ya, oradan Erek ve Tedmür'e gelip, sonra Havârin'e ve Dımışk (Şam) yakınındaki dağ yokuşuna ulaştı. Merc-i Raht mevkiinde paskalya (yortu) gününde Hristiyan Gassani kuvvetleriyle karşılaştı ve onları yendi. Geldiği yerlerin ahalileri sulh ve cizye ile kendisine itaat ettiler. Dağın yokuşunda, Resulullah'ın (a.s.m.) Ukab/Karakuş adlı siyah sancağı açıldı, sancağın açılmasıyla asker moral buldu. Oradan süratle Busra'ya (Eski Şam) geçti. Orada ansızın bir Rum ordusuna saldırdı. 30 Temmuz 634'te,

Ecnadin mevkiinde önemli bir zafer kazanıldı. Gassanilerin önemli bir kenti olan Busra, fazla direniş göstermeden sulhla teslim oldu. 23 Ocak 635'te, Ürdün'ün doğusunda, bölgenin ulaşımını kontrolde tutan Fihl (Fahl, Pelle) Savaşı Müslümanların zaferiyle sonuçlandı. 25 Şubat 635'te ise Dımişk'in kapılarını açacak Mercü's-Suffer Zaferi kazanıldı. Sonra Halid b. Velid Şam kapılarında göründü ve altı aylık bir kuşatmadan sonra, 635 Eylülünde Dımişk/Şam teslim oldu ve bir anlaşmayla kuşatma son buldu. Halid b. Velid Rebiülevvel (Mayıs 634) ayında Yermuk ovasındaki Müslüman kuvvetlerle birleşti. Tarihler Halid b. Velid'in kısa zamanda askeriyle Şam'a intikalini, büyük bir başarı olarak değerlendirirler. Gerçekten yaz zamanı, bu kadar büyük mesafeyi süratle geçip Suriye'ye ulaşmak; neticeleri bakımından da önemli olmuştur.

Halid b. Velid Şam'la Irak arasını bölen çölden geçerken de; Şam ordusuna bir mektup yazmıştı. Ayrıca; onun Suriye güçlerine katılmasını emreden Halife; o sırada Ubeyde b. Cerrah'a da bir mektup göndermiş, Halid'in geleceğini ve başkomutanın o olacağını ona şöyle bildirmişti:

“İnne hâzâ leşey'ün 'ucâb=Gerçekten bu (söylediği) pek şaşılacak, büyük bir şey!”

Dünya ve din konusundaki her işte, Allah bize ve size yeter. Selamlar”

Fakat Hz. Ebu Bekir (r.a.) ayrıca “ve in ese'tü fe kavvimûnî=görevimi kötü yaparsam, beni hep birlikte düzeltin (iş kırımına getirin, doğrultun)” diyordu. “Kavveme” eğilip bükülmeyi doğrultmak, eğikliği düzeltmek, dengeye getirmektir. Aynı kökten gelen “takvim”, değersiz değerli ve pahalı hale getirmektir. Değerlenme ve düzeltme, ıslah ve kıvama getirmekle olacaktır. “Biz insanı en güzel kıvamda (takvimde) yarattık” ayeti de, “en güzel şekilde, en güzel sıfatlarla, maddi ve manevi cihazlarının tenasübü ve uygunluğu ile” demektir. İnsan bu durumu ile yaratılmışların en değerlisi, en bedisi ve eşsizi oluyordu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) “kavvimûnî=beni düzeltin” derken onlara düzeltmenin nasıl olacağını da anlatmaktaydı. Şu halde o bir despot, bir diktatör, bir baskıcı değildi ve yönetimi böyle olmayacaktı. Kendisinden iyilik umularak yöneticiliğe getirilmişti. Eğer istikameti muhafaza edemezse, biat

edenler tarafından hep birlikte doğrultulacak ve hizaya getirilecekti. Bunu da ilk isteyen oydu. O da yanıldığında ve eğrildiğinde doğrultulmaya hazırды.

Halid b. Velid'in Irak'a gelmesine kadar başkomutanlık Ebu Ubeyde'de olmasına rağmen, her komutan kendi ordusuna emir vererek savaşırdı. Fakat Yermuk'te Hz. Halid onları bir kumandada topladı. O yıl Recep ayı başlarında savaş başladı. Komutanlık, bir gün Hz. Halid'e, ertesi gün Ebu Ubeyde'ye geçecekti. Halid b. Velid'in konuşması ile buna karar verildi. İlk savaş günü komutanlık Hz. Halid'indi. Ordu; beşe (hamis) ayrıldı: Alaylar, kalb/merkez, meymene/sağ taraf, meysere/sol taraf, mukaddeme/öncüler ve sakâya (artçılar) olarak bölündü. Ebu'd-Derda ordu kadısıydı.

Bunun üzerine onlar/sahabiler Nebi'nin katında tartışma uygun olmadığı halde, tartıştılar ve şöyle dediler: 'Mutlaka Resulullah (a.s.m.) hastalığından dolayı sayıklıyor.' Bunu ona (yanında) tekrarlamaya başladılar. O (Resul-i Ekrem) de; 'beni yalnız bırakınız, üzerinde olduğum şey, beni kendine çağırdığınızdan daha hayırlıdır.' buyurdu ve üç şey vasiyet etti: Müşriklerin Ceziretu'l-Arab'tan çıkarılması, (Medine'ye) gelen heyetlerin ağırladığı gibi ağırlanması. (Olayı rivayet eden) İbn-i Abbas şöyle dedi: 'Üçüncüsünden (son tavsiyeyi yapmaktan) kasten sustu veya onu unuttu.'"

"Ve'l-mübdiyâti zer'an, ve'l-hâsidâti hasden, ve'z-zâriyâti gamhan, ve't-tâhînâti yahmen, ve'l-habizâti hubzen, ve's-saridâti serden, ve'l-lâkımâti lâkmen ihâleten ve Semnen Lekad fuddiltüm 'alâ ehli'l-veber, ve mâ sebakakum ehle'l-meder. Rîkakum fe'mana'ûhu ve'l-mu'yiye fe evvihu, ve'l-bağiye fe nâviûhu."

Yemen'in fethini henüz hayattayken yaşamıştı. Hicretin onuncu yılında Yemen fethedilmiş ve Müslüman ülkesi olmuştu. Yani beş yıl sonra dediği gerçekleşmişti.

O da; Hz. Ömer'i (r.a.) ashab-ı kiram içinde Hz. Ebu Bekir'den sonra en iyi kişi olarak görüyordu. O kendi içlerinde hilafete en lâıyk kimseydi. Hatta ona göre Hz. Ömer görüldüğünden daha iyi ve değerli biriydi.

Böylece onun köşeye çekilmesine itiraz ediyorlardı. O sırada; "Hz. Ali Hilafet davasındaymış Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) hilâfetini kabul etmiyormuş" gibi sözler ortada dolaştı. Hz. Ali bunlara kızdı. Hâlbuki

o vefat olayının şokunu hâla üzerinden atamadığı için halife seçiminden sonra uzleti/yalnızlığı ihtiyar etmişti.

Ahitname mescitte okununca “seminâ ve ata’na=duyduk, itaat ettik” sesleri duyuldu. Hz. Ebu Bekir Hicri 13. Yıl Cumadilahiresi sonuna sekiz gün kala bir Salı gecesi, akşamla yatsı arasında (22 Ağustos, 634) vefat etti. İki yıl üç ay on gün hilafette kalmıştı. Resulullah’ın (a.s.m.) yanına defnedildi. Namazını Hz. Ömer (r.a.) kıldırmasıdır.

Halid b. Velid (r.a.) hicretin on birinci yılı 27 Cumadelevvelinde (19 Eylül 632) veya aynı yılın Cumadelahiresinde Halife’nin emri ile Esed Kabilesi şeyhi/reisi Tuleyha üzerine hareket etti. Halid’in (r.a.) dört bin kişilik ordusu vardı. Tuleyha kabile şeyhliği ile yetinmemiş, kendince peygamber olmaya özenmişti. Kendisinin Seleme ve Hıbal adında iki kardeşi vardı ve kendini destekliyorlardı. O şöyle diyordu:

O eskiden beri tüccardı ve kumaş ticaretiyle uğraşırdı. Ticareti iyi biliyordu ve ailesini geçindirmek için ticaret yapması gerekiyordu. Fakat artık bir devlet başkanı ve halifeydi. İşleri iyice çoğalmıştı. Buna bir çözüm gerekiyordu.

İslâm ne şekilde olursa olsun, maziye (cahiliye ve İslam dışılığı) ilga etmiş, silip atmıştı. Arapların gönüllerinde yatan ‘şarap’ (Ârâmi dilinden gelmekte olan hamr) ve ‘Kumar’ bir tek ayet ile hukuk dışı edilmişlerdi.

“Doğruyu getiren Hz. Muhammed’dır. “Ve Saddeka bihî=onu doğrulayan” da Hz. Ebu Bekir’dır (r.a.). Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) faziletini ve mertebesini ve büyüklüğünü anlatan pek çok hadis-i şerif de vardır.

Sonra Hitti; ilk İslam fetihlerinin ne kadar ilginç ve hayret edilecek fetihler oluşunu da şu cümlelerle aktarıyordu:

“Şüphesiz Allah kadınları ferçler olarak yarattı. Erkekleri onlar için kıldı. Böylece (ey insanoğlu); sen onlarla cinsel ilişkiye girersin. Bir zaman sonra da, onu istediğin de (yatağından veya yerinden) çıkarırsın. Derken onlar, bizim için yeni doğmuş kuzular üretirler.”

“Ve’l-mübdiyâti zer’an, ve’l-hâsidâti hasden, ve’z-zâriyâti gamhan, ve’t-tâhînâti yahmen, ve’l-habizâti hubzen, ve’s-saridâti serden, ve’l-lâkımâti lâkmen ihâleten ve Semnen Lekad fuddiltüm ‘alâ ehli’l-

veber, ve mâ sebakakum ehle'l-meder. Rîkakum fe'mana'ûhu ve'l-mu'yiye fe evvihi, ve'l-bağiye fe nâviûhu.”

“Ayrıca, fahişe (açıkça belli haramlar) içlerinde yayılan hiçbir topluluk yoktur ki, Allah onların bela (ve musibetini) genelleştirmesin.”

“İnnallahe be'asenî ileykum fekultum 'kezibte' ve kâle Ebu Bekrin 'saddaka' ve vâsânî bi nefsihî ve mâlihî =Mutlaka Allah beni size Resul olarak gönderdiğinde, siz yalan söylüyorsunuz dediniz. Oysa Ebu Bekir beni doğruladı, kendisini ve malını bana feda etti.”

b) Yerine halef bırakacağı kimsede “sabır” ve “adalet” özelliklerini arıyordu. Sabır, kişinin aklın ve dinin gereklerine uyarak kendisini tutması demektir. Sabır da zora karşı dayanmak, direnmek ve göğüs germe de vardır. Musibetlere karşı dayanmaya ve direnmeye sabır denirken, direnememeye “cebânet/korkaklık”; felaket ve acılara sabretmeye “rahb-ı sadr”, dayanamamaya “dacr” deniyordu. Konuşmaya sabır “kitmân”, sabredememe “mezel” olarak adlandırılıyordu. Oruç da açlığa ve susuzluğa karşı direniş olarak yorumlandığı için orucun da bir adı sabırdı. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) kendisinden sonraki halifede sabır, sebat ve direnç araması boşuna değildi. Sabır her türlüşüyle kuvvetli bir imanın da yansımasıydı. Ayrıca, şu dönemde böyle bir halifeye ihtiyaç vardı.

Sonra Halid b. Velid; Resulullah'ın (a.s.m.) kendisine zaferle dua ettiğini de açıkladı.

Ebu Ubeyde b. Cerrah'a ve Müslümanlardan onunla onlara katılırsın. Onlarla birleşince; topluluğun emiri/komutanı sensin. Sana selamlar.”

Mutlaka Resulullah sallalâhu aleyhi ve sellem'in halifesi Ebu Bekir – Yüce Allah ondan razı olsun– Yemamelilere zaferden sonra; Araplardan ve Acemlerden/Arap olmayanlardan oluşan Iraklılar üzerine yürümemi; onları senası yüksek olan Allah'a, onun Resulü aleyhisselama çağırmamı ve onları cennetle müjdeleyip, cehennemle korkutmamı emretti. Eğer çağırma icabet ederlerse/gelirlerse; Müslümanlar lehine olan her şey onlar lehine, Müslümanlar aleyhine olan her şey de onlar aleyhinedir.”

“Kad vülliytu'aleykum ve lestu bi hayrikum=en hayırlınız olmadığım halde başınıza idareci kıldım.” Burada o iki hususa parmak

basıyordu:

“Efsaha Huceyrun, fe leyse fi’l-mücemcimetri hayfun=Huceyr (durumu) açıkladı. Öyleyse sözü açıklamamakta hayır yoktur.”

Allah gökten, Nebi’nize bir kılıç indirdi de; sana onu verip, sen de üzerine o kılıcı sıyırdığın her topluluğa galip mi oluyorsun?”

Hiz. Ebu Bekir (r.a.) hastalık döneminde ve yatağında yatarken, hilafetle ilgili verdiği kararı; ilk Müslümanlardan Said b. Zeyd’le (r.a.) de görüştü. Said b. Zeyd (r.a.) kız kardeşi Fatıma’dan (r.anha) dolayı Hiz. Ömer’in eniştesiydi. Meşhur haniflerden Zeyd b. Amr’ın (r.a.) oğluydu ve ayrıca Hiz. Ömer’in de akrabasıydı. Said b. Zeyd de Hiz. Ömer hakkında müspet görüş izhar etti. Useyyid b. Hudayr (r.a.) da; ensarın büyüklerinden ve ikinci Akabe biatinde bulunmuştu. Hiz. Ömer hakkında o da şöyle görüş bildirmişti:

Hiz. Ebu Bekir’in (r.a.) Medine kadısı Hiz. Ömer (r.a.) olduğu gibi, veziri de oydu. Hiz. Ebu Bekir (r.a.) döneminde onun gördüğü fonksiyon ve yaptığı görevler; onu sonradan “vezir/yardımcı” konumunda değerlendirmeye sebep olmuştu. Hiz. Ebu Bekir (r.a.) de, Hiz. Peygamber’in (a.s.m.) veziri olarak değerlendirilmişti. Şu halde Hiz. Ebu Bekir (r.a.), hilafet ve devlet başkanlığı görevinde en büyük yardımı Hiz. Ömer’den (r.a.) almıştı. Hiz. Ebu Bekir’in (r.a.) Müezzini, Ammar b. Yâsir’in (r.a.) azatlısı, Sa’d b. el-Kurayz’dı (r.a.).

“Lâ yede’u kavmun el-cihâde fi sebîlillâh, illâ darabehumullûhu bi’z-zülli=Allah yolunda cihadı terk eden bir topluluk yoktur ki, Allah onlara hakirlik damgasını vurasın, (onları alçaltmasın).”

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

RESULULLAH'IN (A.S.M.)

DİLİNDEN

HZ. EBU BEKİR

1. “Ebu Bekir Cennetlidir”

Meşhur Hanif Said b. Zeyd'in oğlu Said b. Zeyd (r.a.) Resulullah'tan (a.s.m.) işittiklerini şöyle aktardı:

“Ben Allah Resulü'nü şöyle derken duydum:

‘Ebu Bekir cennettedir, Ömer cennettedir, Osman cennettedir, Ali cennettedir, Talha cennettedir, Zübeyir cennettedir, Sa'd b. Malik cennettedir, Abdurrahman b. Avf cennettedir ve Ebu Ubeyde cennettedir”

Said b. Zeyd ilk Müslümanlardandı. Kız kardeşi Fatıma'dan dolayı Hz. Ömer'in (r.a.) de eniştesiydi. Hz. Ömer Peygamberliğin altıncı yılında (616) onun evinde Taha Suresi'nin baş tarafını okumuş ve Müslüman olmuştu. Said b. Zeyd (r.a.) burada dokuz kişi hakkında Resulullah'ın verdiği haberi nakletti ve sustu.

Adı geçenlerin hepsi ilk Müslümanlardan, Sâbıkîn-i Evvelînden idiler. Onlar İslam'da en zor, en çileli yılları yaşamış ve Resulullah'ın (a.s.m.) yanında yer almışlardı. Yani en fedakâr ve en sabırlı kimselerdi.

Cennetliklerin başında, ümmetin en büyük rütbelisi, sevapça en büyüğü, birincilerin birincisi, ilklerin ilki Hz. Ebu Bekir (r.a.) vardı. İkinci sırada Hz. Ömer geliyor, onu da diğer iki halife takip ediyordu.

Bunları rütbe sırasına göre aşere-i mübeşşereden (on cennetlik sahabe) diğerleri takip etmekteydi.

Burada adı geçen Zübeyir, Zübeyir b. Avvam'dı. Resulullah'ın (a.s.m.) öz halası Safiye'nin ve Hz. Hatice'nin (r.anha) erkek kardeşi Avvam'ın oğluydu. Ayrıca o kızı Esma'dan dolayı Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) damadı ve Resulullah'ın da bacanağıydı. [\[612\]](#)

Altıncı sırada adı yer alan Talha b. Ubeydullahtı. Yedinci sıradaki Sa'd b. Malik, iyi bildiğimiz Sa'd b. Ebi Vakkastı. Malik b. Vehb'in oğluydu, on yedi yaşında bir gençken Mekke'de Müslüman olmuştu.

Peki, cennetliklerden onuncusu kimdi? Said b. Zeyd'e sordular:

"Meni'l-âşiru=Onuncu kim?"

"Said b. Zeyd."

Said b. Zeyd kendi adını veriyordu. Demek ümmetten onu birlikte cennetle müjdelenenlerin onuncusu oydu. O da ilk Müslümanlardandı ve Mekke'li bir muhacirdi.

Sonra Said (r.a.) söz konusu on kişi veya diğer sahabiler konusunda şunları söyledi:

"Vallahi onlardan bir adamın Resulullah'la (a.s.m.) onda (onun yolunda) yüzü tozlanacak kadar bulunması; sizden birinin bir ömürlük amelinden hayırlıdır; o Nuh gibi uzun yaşasa da." [613]

Said b. Zeyd hicretin 56. yılında, Hz. Muaviye'nin ilk yıllarında vefat ettiğine göre, [614] dört halife döneminde hayatta olan biriydi. Ama o Resulullah'ın (a.s.m.) vefatından sonra, Hz. Osman (r.a.) ve Hz. Ali dönemlerinde siyasal olaylara katılmadı, Medine'de çiftçilik yaparak geçindi, yetmişini geçmişken vefat etti.

O on cennetlik sahabe -veya sahabiler- ile ilgili düşünce ve kanaatini sonraki sahabilere veya tabiinden olanlara açıklamış olmalıydı. En zor, en tehlikeli, en kritik zamanda Resulullah'la (a.s.m.) birlikte olmak; bir anı sevap bakımından bir yıl kadar büyütmede, az zamanı uzatıp bereketlendirmekteydi. En şiddetli baskı zamanlarında işlenen zerre kadar amel ve hayır, sonrakilerin dağ kadar amelinden hayırlıydı. Bu açıdan Hz. Ebu Bekir (r.a.), onun gibi ilkler ve sonraki sahabilerin ömürleri manen, sevap bakımından çok uzun, amelleri ve eylemleri pek bereketliydi. Onlar hakkında yorum yaparken, değerlendirmelerde bulunurken bu noktalara dikkat edilmeliydi.

Hz Ali'nin (r.a.) hilafeti döneminde (656-661) hicretin 44. yılında M. 664'de vefat eden Ebu Musa el-Eşari de Hz. Peygamber (a.s.m.) döneminde yaşadığı bir hatırasını şöyle anlatmıştı:

"Ben Medine duvarlarından (bahçelerinden) bir duvar (bahçe) içindeydim. Derken bir adam geldi ve kapının açılmasını istedi. Bunun üzerine Resulullah bana şöyle dedi: 'Ona kapıyı aç ve kendisini cennetle müjdele' Ona kapıyı açtım, bir de ne göreyim Ebu

Bekir. Onu hemen Resulullah'ın söylediği ile müjdeledim, o da Allah'a hamd etti. Az sonra kapının açılmasını isteyen bir adam daha geldi. Bunun üzerine Nebi (a.s.m.) (bana) şöyle dedi: 'Ona kapıyı aç ve kendisini cennetle müjdele.' Bunun üzerine ona kapıyı açtım, bir de ne göreyim, Ömer. Hemen ona Resulullah'ın (a.s.m.) söylediklerini haber verdim, o da Allah'a hamd etti. Az sonra kapının açılmasını isteyen bir adam daha geldi. Bunun üzerine Nebi bana şöyle dedi: 'Ona kapıyı aç ve ona isabet edecek musibet üzerine cennete gireceğini müjdele.' Bunun üzerine kapıyı açtım, birde ne göreyim, Osman. Resulullah'ın söylediklerini kendisine bildirdim, o da Allah'a hamd etti ve sonra da: 'Allah yardım dilenendir' dedi." [615]

Resulullah o gün bir bahçedeydi. Bahçede kuyu ağzına oturmuş ayaklarını aşağıya sallamıştı. Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Ömer de onun yanına gelince onun gibi oturup ayaklarını kuyuya sallamışlardı. Ama Hz. Osman gelince, Resulullah'tan (a.s.m.) utandığı için öyle oturmadı, gitti karşısına oturdu. [616]

2.Cennetliklerin İlki

Resulullah'ın (a.s.m.) son üç yılında Medine'de bulunan Ebu Hureyre şahit olduğu bir olayı şöyle anlatmıştı:

"Resulullah şöyle buyurdu: 'Cebrail bana geldi, elimi tuttu ve kendisinden ümmetimin gireceği cennet kapısını bana gösterdi'

Sözün burasında Ebu Bekir (r.a.) şöyle dedi:

'Ey Allah'ın elçisi, ben de seninle olup ona bakmayı çok isterdim'

O, Resulullah ve Cibrille birlikte olmayı, cennet kapısı önünde durup ona bakmayı arzuluyordu. Hz. Peygamber (a.s.m.), isteği üzerine şöyle konuştu:

'Ebu Bekir, gerçekten sen, ümmetimden cennete girenlerin ilkisin.'" [617]

O aşere-i mübeşşerenin ilkiydi ve cennetlikti. Burada onun cennetlik ve cennetliklerin ilki olduğu açıklanıyordu. Bu bir müjdeydi. Bu büyük müjdeyi son yıllarında Resulullah veriyordu.

3. Atîkullah, Zühilâl ve Evvâh

Bir gün Resulullah (a.s.m.), hanımı Hz. Ayşe'yle (r.anha) oturuyordu. O sırada içeriye, Hz. Ebu Bekir (r.a.) girdi. Herhalde

sıkça yaptığı gibi damadı Resul-i Erkem'i ve kızını ziyarete gelmişti. İçeri girince Resulullah ona şöyle buyurdu:

“Müjde, gerçekten sen, ateşten Allah'ın azat ettiğisin.”^[618]

Hız Ayşe (r.anha) bundan sonrasını şöyle anlatır:

“Artık o günden sonra o, ‘Atik’ olarak adlandırıldı.”^[619]

Hız. Peygamber (a.s.m.) onu, kapıdan girer girmez Hız Ayşe'nin (r.anha) hücresinde, “Atikullah=Allah'ın Azatlısı” olarak müjdelemişti. Bu, kölelikten değil, cehennem ateşinden azat olmak ve kurtulmaktır.

Onun unvanlarından biri “Atik”ti. Hız. Ayşe'ye (r.anha) göre o günden sonra “Atik” diye anılmaya başlandı. Ayrıca ona, servetini Allah yolunda harcıyıp, tutumlu yaşadığı ve eski elbiseler giydiği için “Zühılâl”,^[620] çok şefkatli, merhametli ve rikkatli olduğu için de “Evvâh” deniliyordu. En meşhur unvanı da “Sıddîk”tı. Hız. Peygamber'den (a.s.m.) sonra müminlerin yöneticisi olduğunda da, kendisine “Halifetü Rasulillah=Resulullah'ın Halifesi, Halefi,” denilmişti.^[621]

Atîk, zaman, mekan ve rütbece önde olan demektir. Bu açıdan, antika eserlere “âsâr-ı atîka” denildiği gibi, kerim/değerli ve asil olana da atîk deniliyordu. Ayrıca kölelikten kurtulan da atîk, yani azatlanmış ve değerlenmiş adını alıyordu. Atik kelimesi Hız. Ebu Bekir (r.a.) için de şunları anlatıyordu: O değerliydi, kerimdi; kerim olması açısından da pek muttakiydi.^[622] Ayrıca, yetişkin erkeklerden ilk Müslüman olan kimseydi. Müslüman oluş zamanı bakımından da diğerlerinden önceydi. Hem ümmetten, ilk cennete giren olması da onun “atîk” oluşuna işaret etmekteydi. Yüce Allah Kâbe'yi “Beytü'l-Atîk” diye adlandırmıştı^[623]. Çünkü o Allah için yapılan ilk mescitti, değerli ve tahkirlerden korunmuş Beytullahtı.

4. Yüksek Dereceliler ve Cennetliklerin İki Seyyidi

Ensardan Sa'd b. Malik (Ebu Said el-Hudri), İslam Medine'ye gelince, çocuk yaşta Müslüman oldu. Bedir Savaşı yapıldığı yıl on iki, Uhud Savaşı olduğunda on üç yaşındaydı. Yaşı küçük olduğu için bu savaşlarda bulunamadı. Fakir bir ailenin oğluydu. Suffa medresesine çok devam etmiş, çok hadis ezberleyip çok hadis nakletmiş biriydi. O, 1170 hadisi rivayetle en çok hadis rivayet edenlerin yedincisiydi.

Bir gün Resulullah'ın (a.s.m.) Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer hakkında şunları söylediğini aktardı:

“Gerçekten (cennette) yüksek derece sahiplerini, onların altındakiler sema ufkunda yıldızları gördüğünüz gibi görürler. Ve gerçekten Ebu Bekir ve Ömer onlardandır, ayrıca ikisi bu konuda en ileridedirler.”^[624]

Bu açıklamaya göre Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Ömer (r.a.) ikilisi, iyi, salih ve pek yüksek dereceliler (ehl-i derecâtî'l-ulâ) içindeydiler ve bunlar arasında en ileri ve zirvede bulunuyorlardı. Cennetlikler de derece dereceydi, aralarındaki fark yıldızların birbirine uzaklığı gibiydi. Alttakiler üsttekileri, ufuktaki yıldızlar gibi parlak ve uzaktan görebileceklerdi. Hz. Peygamber'in (a.s.m.) bu konudaki başka açıklamaları da bu açıklamasını destekliyordu: Ümmetin ilkleri, cennetliklerin ilkleriydi, onlar cennet makamlarının birincileriydiler.

Diğer yandan Resulullah'ın (a.s.m.) hizmetkârı Enes b. Malik, Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer için aynı konuda şunları aktarıyordu:

“Resulullah (a.s.m.) Ebu Bekir ve Ömer için şöyle buyurdu: ‘Bu ikisi, öncekiler ve sonrakilerden cennetlik büyüklerin seyyididirler.’”

Aynı açıklamayı Hz. Ali de şöyle aktarmıştı:

“Ben Nebi sallallahu aleyhi ve sellemle birlikteydim. Birden Ebu Bekir ve Ömer doğuverdi (karşısında göründüler). Bunun üzerine Resulullah şöyle buyurdu: ‘Bu ikisi, nebiler ve peygamberler hariç, öncekiler ve sonrakilerden (onlar içinden) cennetlik büyüklerin iki seyyididirler; Ali o ikisine (bunu) haber verme.’”^[625]

Resulullah o ikisinin cennetlik olduğunu ve derecelerinin yüksekliğini açıklıyordu. Onları “seyyîdâ kuhûl-i ehl-i cenneh” olarak vafediyordu. Kehl, otuz-elli yaşlarındaki insanları niteleyen bir sıfattır ve bu yaşlar olgunluk yaşıdır. Hz. Peygamber (a.s.m.) Medine’de yaptığı bu açıklamada, onları olgunların, büyüklerin, cennetlik yaşlıların iki efendisi/seyyidi diye haber veriyordu. Resulullah bir başka açıklamasında, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’i de “cennetlik gençlerin iki seyyidi” olarak açıklamıştı.^[626]

5. Bunlar Bir Kişide Birleşirse

Aslen Yemenli ve Eşarilerden olan Ebu Hureyre şu önemli mesajları da aktarmıştı: Medine döneminin son yıllarında Resulullah bir gün yanındakilere sordu:

“Bugün sizden kim oruç tuttu?”

Kimse bir şey söylemedi. Yalnız Hz. Ebu Bekir (r.a.) konuştu:

“Ben.”

Sonra sorular cevaplar karşılıklı sürdü gitti:

“Peki, bugün sizden kim bir cenazeyi takip etti (de defnetti)?”

“Ben.”

“Bugün sizden kim bir fakiri doyurdu?”

“Ben.”

“Peki, bugün kim bir hastayı ziyaret etti?”

“Ben.”

“Ben” diyen hep Hz. Ebu Bekir (r.a.) olmuştu. Bunun üzerine Resulullah (a.s.m.) şöyle buyurdu:

“Bir kişide bunlar birleşirse, o cennete girer.”

Hz. Ebu Bekir, iyilikte çok yönlü biriydi. O gün nafile oruç tutmuş, oruçlu olarak güne başlamıştı. Bir Müslüman’ın cenazesinde bulunup ona karşı görevini yerine getirmiş, böylece cenaze sahiplerinin gönlünü almıştı. Merhametli ve cömertti, bir çaresizin karnını doyurmuş ve duasını almıştı. Aynı gün bir hastanın derdine ortak olmuş, herhalde onu teselli etmiş, ağrısına acısına ortak olmuştu. Demek günlerini iyiliklerle dolu dolu yaşıyordu.

Hz Peygamber (a.s.m.) başkalarının onu örnek almasını, insanların toplumla ilgilenmesini farklı problemlere çözüm bulmasını istiyordu. Bu alanda, Hz. Ebu Bekir (r.a.) örnek alınmalıydı. O ve ona benzeyenler cennetlik insanlardı.

Hz Ömer’in oğlu Abdullah, Resulullah’tan onun için söylenen daha farklı bir şey duymuştu. Hz. Peygamber (a.s.m.) yakın arkadaşı hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştı:

“Sen havuzda (Kevser havuzunda) benim arkadaşımsın, mağarada da benim arkadaşımsın.” [\[627\]](#)

Sevr Dağı’nda, mağarada en zor zamanda onunla beraber olan; Kevser havuzu başında da onunla beraber olacaktı. Kişi sevdiğiyle beraberdi, dünyada sevdikleriyle beraber olanlar; ahirette de birlikte olacaklardı. Hz Ebu Bekir (r.a.), cennetlikti ve cennette Resulullah’la (a.s.m.) birlikte olacaktı.

6. Bütün Kapılardan

Hicretin yedinci yılında Hayber Savaşı sırasında Medine'ye hicret eden Ebu Hureyre Resulullah'tan (a.s.m.) şunları naklediyordu:

“Kim Allah yolunda çift/kat kat verirse, cennet kapılarından çağrılır (ve ona şöyle denir):

‘Ey Allah’ın kulu, bu en hayırlıdır’

Ama kim namaz kılanlardan (ona önem verenlerden) ise (oraya) namaz kapısından çağrılır, kim cihat ehli dense, cihat kapısından çağrılır, kim oruç ehli dense (çok oruç tutan biriye) Reyhan kapısından çağrılır, kim sadaka ehli dense (çok sadaka verense), o da sadaka kapısından çağrılır.”

Sözün burasında Hz. Ebu Bekir (r.a.) sordu:

“Ey Allah’ın Resulü, babam anam sana feda olsun, kapıların hepsinden çağırılanın bir zararı olacak mıdır? Ayrıca biri bütün kapılardan çağrılacak mıdır?”

Hz. Peygamber (a.s.m.) bunun üzerine şu ilginç açıklamada bulunmuştu:

“Neam, ercû en tekûne minhum=Evet, senin onlardan olmanı umuyorum.”^[628]

Görüldüğü gibi, cennette farklı kapılardan girilebilecekti. Allah yolunda çok çok verenler cennet kapılarından çağırılacaklardı. Ama cennetliklerden olan başkaları da, öne çıkardıkları, en titizlendikleri ve önemsedikleri ibadetlerle, farklı kapılardan cennete çağırılacaklardı.

Hz. Ebu Bekir (r.a.), açıklama üzerine merak ettiği iki noktayı Resulullah’a (a.s.m.) sormuştu. Resulullah, bir kişinin bütün kapılardan cennete çağırılacağına açıklık getirirken Hz. Ebu Bekir’in de bunlardan olabileceğini dile getirmiş ve bunu umduğunu belirtmişti. Şu halde onun “kanaatine göre” Hz. Ebu Bekir cennetlik biriydi ve ayrıca bütün kapılardan cennete çağırılacaktı. Çünkü o, iyilik ve hayırda çok yönlü, kültürlü ve geniş ufuklu biriydi, onun açıklamalarında yer alan grupların bütün özellikleri onda vardı.

7. “Ben Buna İnanırım, Ebu Bekir (r.a.) ve Ömer de (r.a.).”

Yine Ashab-ı Suffadan Ebu Hureyre (r.a.), Resulullah’tan bir olayı şöyle aktarır: Nebi (a.s.m.) şöyle buyurmuştu:

“(Önceki ümmetlerden) bir adam üzerine yük yüklemiş, kendine ait bir ineği sevk ediyor, (dizgininden çekiyordu). İnek ona döndü ve şöyle dedi:

‘Gerçekten bunun için yaratılmadım, fakat ben yeri sürmek için yaratıldım’

Resulullah’ı dinleyenler, şaşkınlıkla şöyle dediler:

“E bakaratun tekellemu=inek mi konuşuyor?!”

Onlar ineğin insan gibi konuşabileceğini akıldan uzak görüyor ve bunu kabul etmez gibi şaşkınlıkla karşılıyorlardı. Oysa bu bir mucizeydi ve olağan üstü bir tarafı olacaktı.

Bu tavır üzerine Resulullah şunları söyledi:

“Fe innî ûminu bihî=Ben gerçekten buna inanıyorum. Ve Ebu Bekrin ve Umaru=Ebu Bekir ve Ömer de inanır.” [629]

Resulullah (a.s.m.), Ebu Bekir (r.a.) ve Ömer (r.a.) bu olaya inanıyorsa, bu onların iman ve teslimiyetlerinin büyüklüğünü gösteriyordu. Bir hayvan mucize olarak konuşabilirdi. Resulullah ayrıca burada, o ikisinin iman ve yakınlerine şahitlik ediyordu. Demek orada olan Resulullah, Ebu Bekir ve Hz. Ömer, iman bakımından diğer sahabilerle farklıydılar. Diğerleri hayvanların konuşmadıklarından hareketle bu konuda şüpheciyken, bu üçü daha teslimiyetli ve tereddütsüzdü.

Resulullah bir keresinde de kurdun konuştuğu bir olayı anlatmıştı: Kurt koyunlardan birini kapmış, çoban ardından koşarak koyunu elinden almıştı. Bunun üzerine kurt dile gelerek şöyle demişti:

“Yırtıcılık gününde, onların benden başka çobanı olmadığı günde onlara kim bakacak?”

Bunun üzerine dinleyenler “Suphanallah kurt konuşur mu?” dediler. Kurdun konuşması konusunda tereddüde düştüler ve bunu akıldan uzak gördüler. Onlara bu tavırları üzerine Resulullah şöyle demişti:

“Ben buna inanırım, Ebu Bekir ve Ömer de.”

O sırada Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Ömer (r.a.) orada değillerdi. [630] Fakat o, onlar adına konuşuyor, iman keyfiyetlerini, kendisine olan teslimiyet ve bağlılıklarını iyi biliyordu. Onların imanı derece ve kuvvet bakımından Resulullah’ın (a.s.m.) imanına yakındı ve onun imanı gibiydi. Bu onların “fena firrasul” olduklarına da işaret etmekteydi.

8. Sebir, Hıra ve Uhud'un Duydukları

Mekke devri yaşanıyor ve Müslümanlar Mekke'deydi. Bir gün Allah Resulü, Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman'ı yanına alarak şehir dışına çıktı.

Birlikte Mekke'nin alt tarafına, güneyinde bulunan Sebir Dağına kadar geldiler ve dağa tırmandılar. Artık dağın üzerindeydiler. O sırada düşünülmedik bir şey oldu:

"Dağ sallandı, hatta taşları aşağılara düştü. Bunun üzerine Peygamberimiz (a.s.m.) ayağı ile ona vurdu ve şöyle buyurdu: 'Üskün sebîru, fe innemâ 'aleyke nebiyyun ve siddîkun ve şehîdân=Sebir, sakın ol! Çünkü üzerinde ancak Nebi, siddîk ve iki şehit var"[631]

Deprenen dağa konuşuyordu Resulullah (a.s.m.). Onun sözlerine göre bu üç kişi, kendilerinden kötülük beklenen kimseler değildi. Üzerinde ancak, bir Nebi, bir siddik, iki de şehit vardı. O dağa seslenirken başta kendini, ikinci sırada Hz. Ebu Bekir'i anmış ve ona "siddîk" demiş, ardından Hz. Ömer ve Hz. Osman'dan "şehîdân=iki şehit" diye söz etmişti. O kendini Peygamber, Hz. Ebu Bekir'i (r.a.) siddîk diye anıyordu. Hz. Ebu Bekir (r.a.) siddik'ti, diğer ikisinin de şehit olacağı haber verilmekteydi. Gerçekten Hz. Ömer ve Hz. Osman şehit edilmeleri ile bu ihbar-ı Nebevi'yi doğrulamışlardı.

Hz. Osman (r.a.), Sebir olayını şehit edilmeden önce evini kuşatanlara hatırlatmış, oradakiler Resulullah'ın (a.s.m.) böyle buyurduğunu doğrulayınca, "Allahu ekber, benim için şahit oldular, Kâbe'nin Rabbine yemin ederim ki ben şehidim" diye üç kez bu sözü tekrarlamıştı.[632]

Benzer bir olay Hıra Dağı'nda da yaşanmıştı. Bir gün Hıra Dağı üzerinde Hz. Peygamber (a.s.m.), Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Osman (r.a.) bulunurken, dağ sevincinden sallanmış,[633] bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurmuştu:

"Üsbüt hırâu feleyse 'aleyke illâ nebiyyun ev siddîkun ev şehîdun=Hıra sakın ol, çünkü üzerinde ancak Nebi, siddîk yahut şehit var."[634]

Resulullah burada da kendini nebi olarak anmış sonra da Hz. Ebu Bekir'i siddik unvanıyla yâd etmişti. O gerçekten siddikti ve siddikiyet makamındaydı. Burada üçüncü kişi de adıyla değil "şehit"

unvanıyla anılmaktaydı. Demek Hz. Osman bir zaman gelip şehit edilecek ve “şehit” diye anılacaktı. Nitekim şahadet haberi, Hz. Osman’ın (r.a.) ilerde mazlumen öldürölmesi ile tahakkuk edecekti.

Enes b. Malik de şöyle anlatır:

“Enne’n-nebiyye sallallâhu ‘aleyhi ve selleme sa’ide uhuden=Nebi (a.s.m.) Uhud’a çıkmıştı. Ve ebû bekrin ve umara ve osmânu=Ebu Bekir, Ömer ve Osman yanındaydılar. Derken dağ (onlara olan sevincinden) sallandı.”

Bunun üzerine Resul-i Ekrem Ayağını yere vurarak şöyle buyurdu:

“Üsbüt uhud, fe innemâ ‘aleyke nebiyyün ve siddîkun ve şehîdâni=Uhud sakın dur, çünkü üzerinde ancak Nebi, siddîk ve iki şehit var”^[635]

Yerleri ve zamanları farklı üç açıklama. Ama bu açıklamalar aynı konuda birleşmekteler: Resul-i Ekrem’in nebiliği, ondan sonra gelen ve ümmetin en büyüğü olan Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) siddikliği, Hz. Ömer ve Hz. Osman’ın şehit olarak anılmaları ve şehit olacakları. Resulullah’ın (a.s.m.) bu konudaki ihbarı, her üç açıklamada da ittifak etmiş ve birbirine kuvvet vermiştir.

Ayrıca, önce Hz. Ömer’in şehit olması, ardından Hz. Osman’ın şahadeti de bu ihbar-ı nebeviyi tasdik etmektedir. Hadis-i şeriflerin farklı kanallardan farklı kimselerce rivayetleri, bu ihbar-ı gaybinin Ashab-ı Kiram tarafından bilindiğini göstermektedir. Hem Hz. Osman da şehit olacağının farkındadır, evi isyancılar tarafından muhasara edildiğinde, isyancılara karşı Allah Resulü’nün kendisi hakkında söylediklerini onlara karşı çıkararak ilan etmiştir.

9. En Merhametli

Resulullah Medine’ye hicret ettiğinde on yaşındayken onun hizmetine giren Enes b. Malik’ten. O şöyle dedi:

“Resulullah şöyle buyurdu: ‘Erhamu ümmetî bi ümmetî Ebu Bekrin=Ümmetimin, ümmetime en merhametlisi Ebu Bekir’dır. Yüce Allah’ın emri konusunda en şiddetlisi (titizi) Ömer’dır, en hayırlısı Osman’dır. (Davalarda) en iyi hüküm vereni Ali’dır, helal ve haramı en iyi bilen Muaz b. Cebeldir, feraizi (miras hukukunu) en iyi bilen Zeyd b. Sabittir, onların en iyi (Kur’an) okuyucusu Übey b. Ka’b’dır, ayrıca her ümmetin bir emini vardır, bu ümmetin emini de Ebu Ubeyde b. Cerrahtır. Bir de, konuşma bakımından Ebu Zerden daha

doğrusunu ne yeşil (gökyüzü) gölgeledi, ne yer taşıdı. O, verada (günahlardan kaçınma titizlik ve gayreti) İsa aleyhisselama benzedi.”

Resulullah burada başta Ebu Bekir (r.a.) ve Ömer’i (r.a.) zikretmiş, bazı isimleri de öne çıkan özellikleri ile sıralamıştı. Ümmete en merhametli olan Ebu Bekir’di. O ince kalpli, duygusal biriydi. Özellikle Mekke’de neredeyse servetinin hepsini, güçsüz Müslümanları müşriklerden kurtarma uğruna harcamıştı. Zaten şefkat ve merhametinden dolayı kendisine “Evvâh” deniyordu.^[636] O evvâh oluştta İbrahim Halilullah’a (a.s.) benziyordu.^[637]

Diğer sahabiler de, anılan özelliklerde ileriydiler. Hz. Peygamber (a.s.m.), onları iyi tanıyor ve buna şahadet ediyordu. Ebu Zerle (r.a.) ilgili sözlerinden sonra Hz. Ömer şöyle sordu:

“Bunu (doğruluk ve verayı) onda bilecek miyiz?”

Resulullah cevap verdi:

“Evet, onu onda biliniz” ^[638]

10. “Bu İkisine Uyunuz”

Resulullah ömrünün son zamanlarında, Medine’de Huzeyfe b. Yeman’a sanki bir sır vermiş, Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Ömer’e (r.a.) işaret ederek şöyle buyurmuştu:

“Gerçekten aranızda ne kadar kalacağımı bilmiyorum. Faktedû billezeyni min ba’dî=benden sonra şu ikiye uyun, Ammar’ın yoluna uyun ayrıca İbn-i Mesut ne konuşursa onu doğrulayın.”^[639]

Hz. Peygamber’in (a.s.m.) sözleri birkaç noktadan dikkat çekiyordu:

Demek o, Hz. Ebu Bekir (r.a.), Ömer (r.a.) ve andığı diğer sahabilerden önce ölecekti ve bunu Hz. Huzeyfe’ye haber veriyordu.

Herkesin Ebu Bekir ve Hz. Ömer’e uymasını istediğine göre, bu ikisi kendinden sonra müminlerin iki lideri (emiri ve halifesi) olacaktı.

Hz. Ömer’i Ebu Bekir’den sonra andığına göre öncelik Ebu Bekir’indi, o az yaşayacak, sonra yerini Hz. Ömer alacaktı.

Resulullah bu ikisinin kendinden sonra da, rızay-ı ilahi çerçevesinde, Resulullah’ın (a.s.m.) memnun olacağı tarzda davranacaklarına işaret etmekteydi.

Gerçekten Ammar b. Yasir (r.a.), hep doğru kararlar vermiş, hep dört halife yanında yer almış, iç karışıklıklar sırasında Hz. Ali’ yi (r.a.)

desteklemiş ve Sıffin Savaşı'nda ileri yaşlarda iken şehit edilmişti.
[640]

Zaten Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Ömer (r.a.) sağlığında Resulullah'ın (a.s.m.) iki veziri, yani iki önemli yardımcısıydılar. Resulullah da, Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'i gözü kulağı gibi görüyordu. [641]

11. En Hayırlı

Bir gün hanımı Havle'den olma oğlu Muhammed, babası Hz. Ali'ye (r.a.) şöyle sormuştu:

"Nebi sallallahu aleyhi ve sellemden sonra hangi insan en hayırlıdır?" [642]

"Ebu Bekir."

"Sümme men=sonra kim?"

"Ömer."

Sonrasını Muhammed şöyle anlatır:

"(Sonra da) 'Osman' diyeceğinden korktum ve şöyle dedim:

'Sonra da sen.'"

Hz. Ali (r.a.) bu sözlerine şu karşılığı vermişti:

"Ben ancak Müslümanlardan bir adamım." [643]

Hz. Ali'nin (r.a.) açıklamaları gösteriyor ki, Resulullah'tan (a.s.m.) sonra ümmet içinde en hayırlı kimse Hz. Ebu Bekir'di, ikinci sırada Hz. Ömer geliyordu. Hz. Ali (r.a.) kendisi hakkında alçak gönüllülük yapmıştı.

Şu halde Resulullah'tan (a.s.m.) sonra, yönetme ve sorumluluk öncelikle bu ikisinin omzunda olacaktı.

Hz. Ebu Bekir, Resulullah'tan sonra en hayrı bol, en iyi kimseydi. Bir gün Cabir b. Abdullah'ın da içinde olduğu bir toplulukta Hz. Ömer, Ebu Bekir'e şöyle seslendi:

"Ya hayra'n-nâsi ba'de Muhammed=Ey Muhammed'den (a.s.m.) sonra insanların en hayırlısı!"

Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir (r.a.) şöyle karşılık verdi:

"Sen bana bunu dersin, ben de gerçekten Resulullah'ı (a.s.m.) şöyle buyururken duydum: 'Güneş, Ömer'den daha hayırlı bir adam üzerine doğup batmadı.'" [644]

Açıklamalar gösteriyor ki, Hz. Ömer ve Hz. Ali, Hz. Ebu Bekir'in hayırda ve iyilikte Resulullah'tan (a.s.m.) sonra geldiği

kanaatindeydiler. Konuyla ilgili olarak İbn-i Ömer de şöyle der:

“Biz Nebi sallallahu aleyhi ve sellem zamanında, Ebu Bekir’e (r.a.), sonra Ömer’e, sonra da Osman’a kimseyi muadil (denk) tutmazdık. Sonrada Nebi’nin ashabını bırakır, atalarında müfadele yapmazdık (şu şundan faziletlidir demezdik)” [645]

Yine Abdullah b. Ömer aynı konuyu şöyle anlatır:

“Resulullah hayattayken biz şöyle derdik: ‘Kendisinden sonra Peygamber ümmetinin en faziletlisi Ebu Bekir’dir, sonra Ömer, sonra da Osman’dır. (Allah onlardan razı olsun). Peygamber (a.s.m.) bunu duyar ve itiraz etmezdi.” [646]

12. En Güçlü Yardımcı

Hız. Peygamber (a.s.m.) ömrünün son yıllarını yaşıyordu. Ebu Hureyre’den öğrendiğimize göre çağlarında Resulullah Hız. Ebu Bekir (r.a.) hakkında şu açıklamalarda bulundu:

“Katımızda birinin eli (yardımı) yoktur ki, biz ona (daha güzel) karşılıklıta bulunmayalım, ancak Ebu Bekir hariç. Çünkü gerçekten yanımızda o, ancak yüce Allah’ın kıyamet günü ona karşılık verebileceği bir ele (yardım ve fedakârlığa) sahiptir, hem bana şimdiye kadar kimsenin malı/serveti Ebu Bekir’in malının verdiği faydayı vermedi. Ayrıca, İslam’ı arz ettiğim biri yoktur ki, onda bir tereddüt (tökezleme ve hoşlanmazlık) olmasın, ama Ebu Bekir hariç. Gerçekten o tereddüt göstermedi. Bir de Halil edinecek olsaydım Ebu Bekir’i halil/yakın dost edinirdim. Dikkat edin, arkadaşınız Halilullahtır.” [647]

Hız Peygamber (a.s.m.) onun İslam’a ve Allah’ın dinine olan yardımını yed/el kelimesiyle anlatıyordu. El mecazi olarak, güç, kudret ve nimet manalarına gelmektedir. [648] Yedullah; Allah’ın eli, yani kudreti demektir. Hız. Ebu Bekir’in (r.a.) Resulullah’a (a.s.m.) ve İslam’a yardımı, diğer sahabilerden çok ve farklıydı. Resulullah onun karşılığının kendisi tarafından misliyle ödenemeyeceğini söylüyordu.

Ayrıca o kimsenin malının, servetinin kendisine onun malı kadar yararlı olmadığını da açıklamaktaydı. [649] Onu kendine yardım eden herkesten farklı ve istisna tutuyordu.

Onun bir başka özelliği de kendisine Müslüman olmasını teklif ettiğinde tereddüt, hoşlanmazlık ve bu konuda tökezleme

göstermemesi idi. O bu açıdan de diğer sahabilerden farklı ve olumlu davranmıştı.

Bütün bu açıklamalarından sonra, “halil” edinecek olsa kendisini edineceğini belirtiyordu. Halil çok yakın arkadaş, kişinin sırlarına vakıf dostu ve sevgisi gönüle iyice nüfuz eden kimsedir.^[650] Hz. İbrahim’in Allah’ın halili olması da mecazdır. Arapça da sevgi, yoğunluk ve farklılıklarına göre farklı kelimelerle anlatılır.^[651]

Ayrıca bu açıklamaya göre, Hz Ebu Bekir (r.a.) Allah’ı çok seven, Allah’ın da onu çok sevdiği müstesna biridir ve “halilullah”tır. Halil olan, sevdiğinin isteklerine dikkat eder, karşı çıkmaz, onun ihtiyaçlarını yerine getirir ve onunla gönülden ilgilenir.

Ayrıca insanın ancak bir halili olur.^[652]

Ebu Said el-Hudri’nin bildirdiğine göre, Resulullah vefatına yakın, bir gün minberden müminlere hitap etmiş ve şöyle buyurmuştu:

“Mutlaka Yüce Allah, bir kulunu dünya katındakiler arasında muhayyer bıraktı, o da onun katındakini istedi.”

Bu açıklama üzerine Hz. Ebu Bekir (r.a.) ağlamıştı. Oradakiler ağlamasına şaşmışlardı. Muhayyer bırakılan bir kulun açıklanması üzerine o neden ağlıyordu? Sonradan anlaşıldı ki, muhayyer bırakılan ve Resulullah’ın (a.s.m.) adını açıklamadığı kimse, Resulullah’tı. Ebu Bekir (r.a.) keskin kavrayışı ile açıklamada hemen söz edilenin kim olduğunu anlamıştı. Çünkü o, Kuran ve hadisi en iyi anlayan ve yorumlayan biriydi.^[653]

Resulullah sonra sözlerini şöyle sürdürdü:

“Bana sohbeti (beraberliği) ve malıyla Ebu Bekir, halkın en çok nimet (hayır ve iyilik) verenlerindendir. Şayet Rabbimden başka bir halil edinecek olsaydım, Ebu Bekir’i halil/yakın dost edinirdim, ama İslam kardeşliği ve medeti/sevgisi var. Mescitte asla kapatılmadık kapı kalmayacaktır, Ebu Bekir’in kapısı hariç.”^[654]

Resulullah’ın (a.s.m.) anlatışıyla o, derin ve ince kavrayışlı, İslamiyet’i iyi bilen, Resulullah’ı iyi anlayan biriydi. Birlikteliği ve servetiyle ona en çok yardımı ve iyiliği dokunanların başında geliyordu. Eğer halil edinecek olsa onu edinecekti. Lakin “uhuvvet-i İslam=İslam kardeşliği” ve “meveddet-i İslam”dan dolayı Müslümanları candan sevmek yeterliydi. Ayrıca vefatından az önce Peygamber Efendimiz; Mescid-i Nebeviye bitişik evlerden ona açılan

kapıların kapatılmasını istiyordu. Ancak bunun tek istisnası Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) açık kalması gereken kapısıydı. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) evi, Peygamber Mescidi'nin kible duvarına bitişikti ve onun sağ köşesindeydi. [655]

13. “Kendini ve Malını Ortaya Koydu”

Hazreçli ve ashab-ı suffadan olan Ebudderda (Üveymir b. Zeyd) Medine Mescidi'nde geçen bir olayı şöyle anlatmıştı:

“Peygamberin (a.s.m.) yanında oturuyordum. Birde baktım Ebu Bekir elbisesinin eteğini yukarı çekerek geldi. Öyle ki iki dizi açılıyordu. (Durumu gören Resulullah) bunun üzerine şöyle buyurdu: ‘Arkadaşınız biriyle çekişmiş.’

Hz. Peygamber (a.s.m.) can yoldaşı Ebu Bekir'i (r.a.) iyi tanıyordu. Onun hızlıca ve futasını toplayarak kendilerine doğru gelmesinden bir şeyler çıkarmıştı. Hz. Ebu Bekir'in (r.a.) gelişine bakılırsa biriyle arasında bir macera ve tatsızlık geçmiş olmalıydı.

Derken Ebu Bekir (r.a.) gelmiş selam vermiş, oturup şöyle konuşmuştu:

“Durum şu ki, benimle İbnü'l-Hattab (Hz. Ömer) arasında bir şey (tatsızlık) oldu. Ben acele davrandım (üzerine gittim), sonra da pişman oldum. Derken ondan beni affetmesini istedim, bana karşı çekindi, ben de sana yönelip geldim.”

Duruma bakılırsa Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Ömer (r.a.) bir konuda tartışmışlar, hatta işi biraz ileri götürmüşlerdi. Tartışmayı sürükleme ve hızlandırmada Hz. Ebu Bekir (r.a.) kendisinin daha seri davrandığından söz ediyordu. Pişman olup Hz. Ömer'den (r.a.) özür dilemiş, ama o özrünü kabul etmemişti. Ebu Bekir'in (r.a.) canı sıkındı ve bu yüzden Resulullah'a (a.s.m.) geliyordu.

Resulullah problemi anlamıştı. Ona şöyle dua etti:

“Allah seni affetsin ey Ebu Bekir, Allah seni affetsin Ebu Bekir, Allah seni affetsin, ey Ebu Bekir!”

Hz. Peygamber'in (a.s.m.) mağfiret duasından sonra, Hz. Ebu Bekir (r.a.) rahatlamış ve teselli bulmuş olmalıydı. Hz. Ömer'in (r.a.) affa yanaşmadığı yerde Resulullah kendisi için Allah'tan af duasında bulunmuştu.

Derken Hz. Ömer (r.a.) de Ebu Bekir'e (r.a.) davranışından pişman oldu ve evine gelip şöyle dedi:

“Ebu Bekir orada mı?”

İçerden şöyle cevap geldi:

“Hayır.”

Bunun üzerine o da Nebi sallallahu aleyhi ve sellem geldi, selam verdi ve o sırada Peygamber’in (a.s.m.) yüzü kızgınlıktan değişmeye başlamıştı. Hatta onu iyi tanıyan Ebu Bekir (r.a.) korktu, hemen önüne gelip diz çöktü ve şöyle dedi:

“Ey Allah Resülü, ben daha zalimim (daha haksızım).”

O, Resulullah’ın (a.s.m.) Hz. Ömer’i (r.a.) incitmesini istemiyor, suçu üzerine alarak olayı kapatmayı düşünüyordu. Ama Hz. Peygamber (a.s.m.) bir açıklamada bulunmak istiyordu ve şöyle konuştu:

“Gerçekten Allah beni size peygamber gönderdi, ama sizler ‘kezipte=yalan söyledin’ dediniz. Oysa Ebu Bekir ‘sadaka=doğru söyledi’ dedi, ardından kendini ve malını benim için ortaya koydu. Arkadaşımı benim hatırım için bırakmayacak mısınız?”^[656]

O, son ricasını iki veya üç kez tekrarlamıştı.

Olayı anlatan Ebu Said, bundan sonrası için şu değerlendirmede bulundu:

“Artık bundan sonra Ebu Bekir incitilmedi.”^[657]

Söz konusu olayda şunlar dikkati çeker:

Hz. Peygamber’in (a.s.m.) sahabileri de insan olmak itibariyle zaman zaman tartışıyorlar, bazen işi ileri götürüp birbirlerini kırıncı olabiliyorlardı. Kendilerini hatalı görüp, pişman olup özür dileme, özrü kabul etme veya etmeme söz konusu olabiliyordu.

Bu tür bir problemde bile, Hz. Peygamber’e (a.s.m.) durum açık yüreklilikle anlatılıyor, o hakem kabul edilip problemin çözümüne gidiliyordu.

Burada Hz. Ebu Bekir’i (r.a.) diğer sahabilerden farklı kılan iki husus açıklanıyordu. Bunlardan ilki, bütün Mekkeli sahabiler ona “Yalan söyledin” derken, Hz. Ebu Bekir Resulullah için “Doğru söyledi” demişti. Kimse Müslüman değilken, Mekkeliler Resulullah gibi Emin-i Vahy-i İlahiyi yalancılıkla suçluyorlar, o “Doğru söyledi” deyip tereddütsüz iman ediyordu. O Resulullah’ı (a.s.m.) en zor zamanda, en çok desteğe ihtiyaç duyarken, desteğin en önemli ve gerekli olduğu anda desteklemişti. O gün ve en nazik dönemde onun “Doğru söylüyorsun” deyip verdiği “zerre kadar” destek; sonraları

verilen dağ gibi desteklerden daha büyüktü. O en gerekli zamanda, en gerekli şeyi yapmıştı. Bu açıdan Resulullah katında farklı bir konumu vardı.

Onunla ilgili ikinci hususu da Resulullah (a.s.m.) şöyle açıklıyordu:

“Vâsânî bi nefsihî ve mâlihî=Benim için kendini ve malını ortaya koydu.”

Demek o kendini ve malını ona adanmış, canını ve malını ona hasr ve vakfetmişti.

“Vâsâ” malı birlikte, eşit olarak harcamak üzere ortaya koymak, servetten bu şekilde faydalandırmaktır.^[658] Hz. Ebu Bekir (r.a.) Müslüman olunca bunu yapmış, kendini ve malını Resulullah için ortaya koymuştu.

Bu açıdan da o kırılmamalı, incitilmemeli ve üzülmemeliydi. Onun bu iki büyük özelliği ve iyiliği düşünülüp, ufak tefek kusurlarına bakılmamalıydı. Zaten sözlerinin sonunda Resul-i Ekrem “Benim için arkadaşımı bırakmayacak mısınız?” diye sormuş, onun kendisi açısından düşünülmesini istemiş, kendi hatırına rahat bırakılmasını, incitilmemesini istemişti.

Burada Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) yine büyük bir sahabe olan Hz. Ömer’e tercihi ve ona üstünlüğü görülüyordu. Hz. Ebu Bekir ondan ve bütün sahabilerden üstündü, bu açıdan da, Hz. Ömer’in (r.a.) onunla çekişmesi uygun değildi.

Görüldüğü üzere, zaman zaman Resulullah (a.s.m.) sahabilerini yüzlerine karşı övmekte ve iyi taraflarını söylemekteydi. Kişiler gurura, kibre düşmeyecekse yüzlerine karşı övülebilirler. Ayrıca Resulullah’ın (a.s.m.) açıklaması işaret ediyor ki, mazlumdun af dilenmeli ve helallik alınmalıydı.^[659]

14. En Çok Sevilen

Sehmoğulları’ndan Amr b. As, hicretin sekizinci yılı başında safer ayında Müslüman olmuştu. Resulullah onu üç ay kadar sonra, Zatüsselâsil seferinde komutan olarak görevlendirdi, Amr b. As sefer dönüşü Resulullah’la (a.s.m.) görüştü. Daha Müslüman olalı üç ay olmuşken, Hz. Ebu Bekir (r.a.), Hz. Ömer (r.a.) ve Ebu Ubeyde (r.a.) gibi büyük sahabilerin başına komutan atanmıştı.

Bu durum ve Resulullah’ın onunla yakından ilgilenmesi kendisinde farklı duyguların belirmesine yol açtı. Yoksa Resulullah (a.s.m.)

kendisini onlardan daha mı çok seviyordu. Şimdi o; “Resulullah’ın (a.s.m.) yanında yerim daha üstün olmasa, her halde beni Ebu Bekir ve Ömer’in başına komutan tayin ederek göndermezdi” diye düşünüyordu.

Resulullah’la görüşünce onu yoklamak istedi ve sordu:

“Eyyu’n-nâsu ehabbu ileyke=insanların hangisi sana en sevgilidir?”

“Ayşe.”

Resulullah ona Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) kızı Hz. Ayşe’nin (r.anha) adını veriyor ve yaşayan hanımları içinde en çok onu sevdiğini açıklıyordu. Oysa Amr bunu sorma niyetinde değildi. Bu kez sorusunu değiştirdi:

“Mine’r-ricâl=Erkeklerden?”

“Ebûhâ=Onun babasını.”

“Sümme men=Daha sonra kim?”

“Hattab oğlu Ömer.”

O sordukça Resulullah başka büyükleri de saydı.^[660] Derken Amr b. As “artık sorumu tekrarlamayayım” diye düşündü ve onu en sona bırakmasından çekindi.

Şu halde Resulullah erkek sahabiler içinde en çok Hz. Ebu Bekir’i (r.a.) seviyordu, hıilletle ilgili hadisler de bunu açıkça göstermekteydi.^[661] Diğer yandan o, kadınları içinde de en çok Ebu Bekir’in (r.a.) kızı Ayşe’yi (r.anha) sevdiğini söylemişti. Onun en çok sevdiklerini; o sevdiği için ve ona ittiba ederek müminlerin de sevmeleri gerekiyordu.

15. “Halka Namazı Kıldırırsın”

Resulullah vefatından iki hafta kadar önce hastalanmıştı. Hatta o günler içinde namaz kıldırmak için mescide çıkamadığı günler oldu. İbn-i Ömer’in bildirdiğine göre Nebi sallallahu aleyhi ve selleme hastalık şiddetlenince kendisine namaz konusu soruldu ve o bunun üzerine şöyle emretti:

“Mürû ebâ bekrin fe’l-yusalli bi’n-nâs=Ebu Bekir’e (r.a.) gidin, halka namaz kıldırırsın.”

Bunun üzerine Hz. Ayşe (r.anha) şöyle dedi:

“Ebu Bekir yufka yürekli bir adamdır, durum şu ki o, senin yerinde namaz için ayağa kalkınca, insanların ağlamasını duyar duymaz (ağlar ve namazı kıldıramaz), Ömer’e emretseydiniz?”

Hız. Ayşe (r.anha) babasını iyi tanıyordu. O yufka yürekli biriydi. Hız. Ebu Bekir (r.a.) namaza kalkınca, Resulullah'ın (a.s.m.) çok hasta olduğunu düşünen cemaat, mihrapta Ebu Bekir'i göreceklar, ağlayacaklar, Ebu Bekir de yufka yürekli olduğu için etkilenecek ve ağlamaya başlayacaktı. Bu durumda hıçkırıklarına engel olamadığı için namazı kıldıramayacaktı.

Ama Resulullah (a.s.m.) da onu iyi tanıyan biriydi. O, Ebu Bekir'in (r.a.) sakın ve metanetli olarak namazı kıldırabileceğini düşünmüş olmalıydı. Hız. Ayşe'nin (r.anha) sözleri üzerine düşüncesinden dönmedi ve tekrar şöyle dedi:

“Mürû ebâ bekrin fe'l-yusalli=Ebu Bekir'e (r.a.) gidin (söyleyin), namazı kıldırın.”

Hız. Ayşe (r.anha) ikinci emri üzerine de sözlerini tekrarladı.

Hız. Ayşe'nin (r.anha) odasında yatan Resulullah üçüncü kez şöyle buyurdu:

“Ona gidin, namazı kıldırın.”

Böylece üç kez üst üste kendi yerine Ebu Bekir'in (r.a.) namazı kıldırmasını emrediyordu. Sonra sözlerine şunları da ekledi:

“Mutlaka siz (kadınlar) Yusuf'un arkadaşlarısınız (ona düzen kuran kadınlar gibisiniz).” [662]

Şu halde o, kendinin olmadığı yerde, bir başkasını değil de Hız. Ebu Bekir'i (r.a.) en önemli ibadette imam olarak görevlendirmekteydi. Demek kendisinden sonra buna en layık onu görmekteydi. O ümmeti içinde ikinci kişiydi.

Bu olay Resulullah'ın hastalığının ağırlaştığı son günlerde olmuştu. Hız. Peygamber (a.s.m.) vefat edeceği gün de Hız. Ebu Bekir'in (r.a.) ardına durarak sabah namazını eda etmişti. Böylece Hız. Ebu Bekir, Resulullah'ın son günlerinde on yedi vakit imam olmuş, yani üç buçuk gün halka namaz kıldırmişti. [663] Bu durum sonradan onun Resulullah'tan (a.s.m.) sonra halife olacağına, yönetim sorumluluğunu yükleneceğine “işaret” olarak yorumlanmıştı.

[612]. Bkz. Heyet, Sahabiler Ans., s. 477.

[613]. Canan, XII, 246. nr. 4369; krş. Mansur Ali, III, 324; Buhari, IV, 196.

[614]. Heyet, Sahabiler Ans., s. 390.

[615]. Buhari, IV, 201-202; Mansur Ali, III, 324; Nevevi, s. 489, nr. 707.

[616]. Bkz. Mansur Ali, III, 324, dipnot, nr. 2.

[617]. Canan, XII, 260, nr. 4380: (Ebu Davud, nr. 4652).

[618]. Resulullah"ın sözü şöyleydi: "Ebşir, fe ente 'atîkullahı mine'n-nâri." Bkz. Mansur Ali, III, 310.

[619]. Mansur Ali, III, 310; Canan, XII, 359, nr. 4379; (Tirmizi, menakıb, nr. 3679).

[620]. Vahidi, s. 425, nr. 785; Yazır, VIII, 4735.

[621]. Fayda "Ebu Bekir" DİA, X, 101-102.

[622]. Bkz. "inne ekrameküm 'indellahi etkaküm."

[623]. Hac, 22/29; Al-i İmran, 3/96.

[624]. Mansur Ali, III, 316; Canan, XII, 280, nr. 4395; (Ebu Davud, nr. 3987; Tirmizi, nr. 3659).

[625]. Mansur Ali, III, 317.

[626]. Tirmizi, V,656, İbn-i Mâce, I,44; Heytemi, s.136, 189; Mansur Ali, III,359; Sarıcık, Ehl-i Beyt, s.117-118.

[627]. "Ente sâhibî 'ale"l-havzı, ve sahibî fi'l-ğâri." Bkz. Mansur Ali, III, 310.

[628]. Buhari, IV, 192; Nevevi, s. 730, nr. 1213.

[629]. Buhari, IV, 192; Mansur Ali, III, 315; Canan, XII, 278, nr. 4393.

[630]. Buhari, IV, 192; Mansur Ali, III, 315; Canan, XII, 278; (Müslim, nr. 2388; Tirmizi, nr. 3681, 3696).

[631]. Mansur Ali, III, 329; Sebir hakkında bilgi için bkz. Feyruzabadi, s. 457

[632]. Mansur Ali, III, 329.

[633]. Kâinatta tesadüfe yer yoktur. Ayet-i kerimenin işareti ile bir yaprak bile Allah'ın ilmi ile dalından düşer. Bütün durmalar, sallanmalar ve hareketler bir gaye iledir. Tesadüfen veya gayesiz değildirler.

[634]. Mansur Ali, III, 328.

[635]. A.g.e., III, 325.

[636]. Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X,101.

[637]. İbrahim'in evvâh ve halim oluşu konusunda bkz. Hûd, 11/75.

[638]. Canan, XII, 248-249, nr. 4370 (Tirmizi, nr. 3793).

[639]. Mansur Ali, III, 316; Canan, XII, 249, 281, nr 4397; (Tirmizi, nr. 3804).

[640]. Enam, 6/51; İbn -i Hişam, I, 341 vd. İbn-i Mâce, I, 52; Mansur Ali, III, 316, 370-371; Sarıcık, Dört Halife, II, 131-142; 119-120; Canan, XII, 249, nr. 4371.

[641]. Mansur Ali, III, 316-317.

[642]. “Eyyunnâsu hayrun, ba'de'n- nebiyi sallallahu aleyhi vesellem?”

[643]. “Mâ ene illâ racülün mine'l- müslimîn.” Bkz. Buhari, IV, 195; Mansur Ali III, 315; Canan, XII, 281, nr. 4398; ayrıca bkz. A.g.e., XII, 272.

[644]. Mansur Ali III, 314; Canan, XII, 273, nr 4388; (Tirmizi, nr. 3685).

[645]. Buhari, IV, 191; Mansur Ali III, 324; Canan, XII, 255, nr. 4377.

[646]. Mansur Ali III, 325; Canan, XII, 255; krş. Buhari IV, 191.

[647]. Canan, XII, 260; nr. 4380. (Tirmizi, nr. 3662); Mansur Ali, III, 310.

[648]. Rağıp, s. 551.

[649]. “Mâ nefa'ani mâlu ehadin kattu, mâ nefa 'ani mâlu Ebi Bekr.”

[650]. Nisa, 4/125; İbn-i Kesir, Tefsir, I, 559; Yazır, III, 1478; Sarıcık, Kendi Dilinden -2, s. 28; Uluçam, “Halil”; DİA, XV, 305.

[651]. El-Hanefî, s. 160; Sarıcık, Ehl-i Beyt, s. 28; Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 115- 116; Rağıp, s. 206.

[652]. Canan, XII, 267.

[653]. “Ve kâne Ebu Bekrin hüve a'lemunâ” açıklaması bunu gösterir.

[654]. Buhari, IV, 190-191; Mansur Ali III, 306-307; Canan, XII, 261, nr. 4382.

[655]. Mescit krokisi için bkz. Sarıcık, Dört Halife, I, 47.

[656]. “İnnallâhe ba 'asenî ileykum, fekultum 'kezipte', ve kâle Ebu Bekrin sadaka ve vâsânî bi nefsihî, fe hel entum târikûne li sahibî.”

[657]. Buhari, IV, 192; Mansur Ali, III, 307; Canan, XII, 267, nr. 4383.

[658]. Vâsâ, âsâ anlamındadır., bkz. Feyruzabadi, s. 1730. Ayrıca bkz. Canan, XII, 363. nr. 4382.

[659]. Canan, XII, 269.

[660]. Buhari, IV, 192; İbn-i Hişam, IV, 298 vd. Muhammed Rıza, s. 374.

[661]. Ahmed b. Hanbel, IV, 203; Suruç, II, 468.

[662]. Buhari, I, 165; Ezan, 46; Nevevi, s. 339, nr. 452; Canan, XII, 270- 271.

[663]. Canan, XII, 271, nr. 4385.

“Resulullah hayattayken biz şöyle derdik: ‘Kendisinden sonra Peygamber ümmetinin en faziletlisi Ebu Bekir’dir, sonra Ömer, sonra da Osman’dır. (Allah onlardan razı olsun). Peygamber (a.s.m.) bunu duyar ve itiraz etmezdi.”

“Müjde, gerçekten sen, ateşten Allah’ın azat ettiğisin.”

Bu olay Resulullah’ın hastalığının ağırlaştığı son günlerde olmuştu. Hz. Peygamber (a.s.m.) vefat edeceği gün de Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) ardına durarak sabah namazını eda etmişti. Böylece Hz. Ebu Bekir, Resulullah’ın son günlerinde on yedi vakit imam olmuş, yani üç buçuk gün halka namaz kıldırmıştı. Bu durum sonradan onun Resulullah’tan (a.s.m.) sonra halife olacağına, yönetim sorumluluğunu yükleneceğine “işaret” olarak yorumlanmıştı.

“Vâsâ” malı birlikte, eşit olarak harcamak üzere ortaya koymak, servetten bu şekilde faydalandırmaktır. Hz. Ebu Bekir (r.a.) Müslüman olunca bunu yapmış, kendini ve malını Resulullah için ortaya koymuştu.

O sırada Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Ömer (r.a.) orada değillerdi. Fakat o, onlar adına konuşuyor, iman keyfiyetlerini, kendisine olan teslimiyet ve bağlılıklarını iyi biliyordu. Onların imanı derece ve kuvvet bakımından Resulullah’ın (a.s.m.) imanına yakındı ve onun imanı gibiydi. Bu onların “fena firrasul” olduklarına da işaret etmekteydi.

Resulullah burada başta Ebu Bekir (r.a.) ve Ömer’i (r.a.) zikretmiş, bazı isimleri de öne çıkan özellikleri ile sıralamıştı. Ümmete en merhametli olan Ebu Bekir’di. O ince kalpli, duygusal biriydi. Özellikle Mekke’de neredeyse servetinin hepsini, güçsüz Müslümanları müşriklerden kurtarma uğruna harcamıştı. Zaten şefkat ve merhametinden dolayı kendisine “Evvâh” deniyordu. O evvâh oluştâ İbrahim Halilullah’a (a.s.) benziyordu.

“Nebi sallallahu aleyhi ve sellemden sonra hangi insan en hayırlıdır?”

Said b. Zeyd hicretin 56. yılında, Hz. Muaviye’nin ilk yıllarında vefat ettiğine göre, dört halife döneminde hayatta olan biriydi. Ama o Resulullah’ın (a.s.m.) vefatından sonra, Hz. Osman (r.a.) ve Hz. Ali dönemlerinde siyasal olaylara katılmadı, Medine’de çiftçilik yaparak geçindi, yetmişini geçmişken vefat etti.

“Gerçekten aranızda ne kadar kalacağımı bilmiyorum. Fakedû billezeyni min ba’dî=benden sonra şu ikiye uyun, Ammar’ın yoluna uyun ayrıca İbn-i Mesut ne konuşursa onu doğrulayın.”

O sordukça Resulullah başka büyükleri de saydı. Derken Amr b. As “artık sorumu tekrarlamayayım” diye düşündü ve onu en sona bırakmasından çekindi.

Hz. Osman (r.a.), Sebir olayını şehit edilmeden önce evini kuşatanlara hatırlatmış, oradakiler Resulullah’ın (a.s.m.) böyle buyurduğunu doğrulayınca, “Allahu ekber, benim için şahit oldular, Kâbe’nin Rabbine yemin ederim ki ben şehidim” diye üç kez bu sözü tekrarlamıştı.

Resulullah o gün bir bahçedeydi. Bahçede kuyu ağzına oturmuş ayaklarını aşağıya sallamıştı. Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Ömer de onun yanına gelince onun gibi oturup ayaklarını kuyuya sallamışlardı. Ama Hz. Osman gelince, Resulullah’tan (a.s.m.) utandığı için öyle oturmadı, gitti karşısına oturdu.

“Neam, ercû en tekûne minhum=Evet, senin onlardan olmanı umuyorum.”

Şu halde Resulullah erkek sahabiler içinde en çok Hz. Ebu Bekir’i (r.a.) seviyordu, hıllele ilgili hadisler de bunu açıkça göstermekteydi. Diğer yandan o, kadınları içinde de en çok Ebu Bekir’in (r.a.) kızı Ayşe’yi (r.anha) sevdiğini söylemişti. Onun en çok sevdiklerini; o sevdiği için ve ona ittiba ederek müminlerin de sevmeleri gerekiyordu.

“Ben Medine duvarlarından (bahçelerinden) bir duvar (bahçe) içindeydim. Derken bir adam geldi ve kapının açılmasını istedi. Bunun üzerine Resulullah bana şöyle dedi: ‘Ona kapıyı aç ve kendisini cennetle müjdele’ Ona kapıyı açtım, bir de ne göreyim Ebu Bekir. Onu hemen Resulullah’ın söylediği ile müjdeledim, o da

Allah’a hamd etti. Az sonra kapının açılmasını isteyen bir adam daha geldi. Bunun üzerine Nebi (a.s.m.) (bana) şöyle dedi: ‘Ona kapıyı aç ve kendisini cennetle müjdele.’ Bunun üzerine ona kapıyı açtım, bir de ne göreyim, Ömer. Hemen ona Resulullah’ın (a.s.m.) söylediklerini haber verdim, o da Allah’a hamd etti. Az sonra kapının açılmasını isteyen bir adam daha geldi. Bunun üzerin Nebi bana şöyle dedi: ‘Ona kapıyı aç ve ona isabet edecek musibet üzerine cennete gireceğini müjdele.’ Bunun üzerine kapıyı açtım, birde ne göreyim, Osman. Resulullah’ın söylediklerini kendisine bildirdim, o da Allah’a hamd etti ve sonra da: ‘Allah yardım dilenendir’ dedi.”

Burada adı geçen Zübeyir, Zübeyir b. Avvam’dı. Resulullah’ın (a.s.m.) öz halası Safiye’nin ve Hz. Hatice’nin (r.anha) erkek kardeşi Avvam’ın oğluydu. Ayrıca o kızı Esma’dan dolayı Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) damadı ve Resulullah’ın da bacanağıydı.

Onun unvanlarından biri “Atik”ti. Hz. Ayşe’ye (r.anha) göre o günden sonra “Atik” diye anılmaya başlandı. Ayrıca ona, servetini Allah yolunda harcayıp, tutumlu yaşadığı ve eski elbiseler giydiği için “Zülhılâl”, çok şefkatli, merhametli ve rikkatli olduğu için de “Evvâh” deniliyordu. En meşhur unvanı da “Sıddîk”tı. Hz. Peygamber’den (a.s.m.) sonra müminlerin yöneticisi olduğunda da, kendisine “Halifetü Rasulillah=Resulullah’ın Halifesi, Halefi,” denilmişti.

Resulullah’ın (a.s.m.) anlatışıyla o, derin ve ince kavrayışlı, İslamiyet’i iyi bilen, Resulullah’ı iyi anlayan biriydi. Birlikteliği ve servetiyle ona en çok yardımı ve iyiliği dokunanların başında geliyordu. Eğer halil edinecek olsa onu edinecekti. Lakin “uhuvvet-i İslam=İslam kardeşliği” ve “meveddet-i İslam”dan dolayı Müslümanları candan sevmek yeterliydi. Ayrıca vefatından az önce Peygamber Efendimiz; Mescid-i Nebeviye bitişik evlerden ona açılan kapıların kapatılmasını istiyordu. Ancak bunun tek istisnası Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) açık kalması gereken kapısıydı. Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) evi, Peygamber Mescidi’nin kible duvarına bitişikti ve onun sağ köşesindeydi.

“Üsbüt hırâu feleyse ‘aleyke illâ nebiyyun ev sıddîkun ev şehîdun=Hira sakın ol, çünkü üzerinde ancak Nebi, sıddîk yahut şehit var.”

“Sen bana bunu dersin, ben de gerçekten Resulullah’ı (a.s.m.) şöyle buyururken duydum: ‘Güneş, Ömer’den daha hayırlı bir adam üzerine doğup batmadı.”

“Biz Nebi sallallahu aleyhi ve sellem zamanında, Ebu Bekir’e (r.a.), sonra Ömer’e, sonra da Osman’a kimseyi muadil (denk) tutmazdık. Sonrada Nebi’nin ashabını bırakır, atalarında müfadele yapmazdık (şu şundan faziletlidir demezdik)”

“Ben Nebi sallallahu aleyhi ve sellemle birlikteydim. Birden Ebu Bekir ve Ömer doğuverdi (karşısında göründüler). Bunun üzerine Resulullah şöyle buyurdu: ‘Bu ikisi, nebiler ve peygamberler hariç, öncekiler ve sonrakilerden (onlar içinden) cennetlik büyüklerin iki seyyididirler; Ali o ikisine (bunu) haber verme.”

Zaten Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Ömer (r.a.) sağlığında Resulullah’ın (a.s.m.) iki veziri, yani iki önemli yardımcısıydılar. Resulullah da, Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer’i gözü kulağı gibi görüyordu.

Hz Peygamber (a.s.m.) onun İslam’a ve Allah’ın dinine olan yardımını yed/el kelimesiyle anlatıyordu. El mecazi olarak, güç, kudret ve nimet manalarına gelmektedir. Yedullah; Allah’ın eli, yani kudreti demektir. Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) Resulullah’a (a.s.m.) ve İslam’a yardımı, diğer sahabilerden çok ve farklıydı. Resulullah onun karşılığının kendisi tarafından misliyle ödenemeyeceğini söylüyordu.

“Bana sohbeti (beraberliği) ve malıyla Ebu Bekir, halkın en çok nimet (hayır ve iyilik) verenlerindendir. Şayet Rabbimden başka bir halil edinecek olsaydım, Ebu Bekir’i halil/yakın dost edinirdim, ama İslam kardeşliği ve medeti/sevgisi var. Mescitte asla kapatılmadık kapı kalmayacaktır, Ebu Bekir’in kapısı hariç.”

Bütün bu açıklamalarından sonra, “halil” edinecek olsa kendisini edineceğini belirtiyordu. Halil çok yakın arkadaş, kişinin sırlarına vakıf dostu ve sevgisi gönüle iyice nüfuz eden kimsedir. Hz. İbrahim’in Allah’ın halili olması da mecazdır. Arapça da sevgi, yoğunluk ve farklılıklarına göre farklı kelimelerle anlatılır.

“Üsbüt uhud, fe innemâ ‘aleyke nebiyyün ve siddîkun ve şehîdâni=Uhud sakın dur, çünkü üzerinde ancak Nebi, siddîk ve iki şehit var”

“Evet, onu onda biliniz”

“Ben ancak Müslümanlardan bir adamım.”

Resulullah o ikisinin cennetlik olduğunu ve derecelerinin yüksekliğini açıklıyordu. Onları “seyyîdâ kuhûl-i ehl-i cenneh” olarak vasfediyordu. Kehl, otuz-elli yaşlarındaki insanları niteleyen bir sıfattır ve bu yaşlar olgunluk yaşıdır. Hz. Peygamber (a.s.m.) Medine’de yaptığı bu açıklamada, onları olgunların, büyüklerin, cennetlik yaşlıların iki efendisi/seyyidi diye haber veriyordu. Resulullah bir başka açıklamasında, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’i de “cennetlik gençlerin iki seyyidi” olarak açıklamıştı.

“Dağ sallandı, hatta taşları aşağılara düştü. Bunun üzerine Peygamberimiz (a.s.m.) ayağı ile ona vurdu ve şöyle buyurdu: ‘Üskûn sebîru, fe innemâ ‘aleyke nebiyyun ve siddîkun ve şehidân=Sebir, sakın ol! Çünkü üzerinde ancak Nebi, siddîk ve iki şehit var”

Görüldüğü üzere, zaman zaman Resulullah (a.s.m.) sahabilerini yüzlerine karşı övmekte ve iyi taraflarını söylemekteydi. Kişiler gurura, kibre düşmeyecekse yüzlerine karşı övülebilirler. Ayrıca Resulullah’ın (a.s.m.) açıklaması işaret ediyor ki, mazlumdaki af dilenmeli ve helallik alınmalıydı.

“Artık o günden sonra o, ‘Atik’ olarak adlandırıldı.”

Ayrıca insanın ancak bir halili olur.

“Katımızda birinin eli (yardımı) yoktur ki, biz ona (daha güzel) karşılıklıta bulunmayalım, ancak Ebu Bekir hariç. Çünkü gerçekten yanımızda o, ancak yüce Allah’ın kıyamet günü ona karşılık verebileceği bir ele (yardım ve fedakârlığa) sahiptir, hem bana şimdiye kadar kimsenin malı/serveti Ebu Bekir’in malının verdiği faydayı vermedi. Ayrıca, İslam’ı arz ettiğim biri yoktur ki, onda bir tereddüt (tökezleme ve hoşlanmazlık) olmasın, ama Ebu Bekir hariç. Gerçekten o tereddüt göstermedi. Bir de Halil edinecek olsaydım Ebu Bekir’i halil/yakın dost edinirdim. Dikkat edin, arkadaşınız Halilullahtır.”

“Gerçekten (cennette) yüksek derece sahiplerini, onların altındakiler sema ufkunda yıldızları gördüğünüz gibi görürler. Ve gerçekten Ebu Bekir ve Ömer onlardandır, ayrıca ikisi bu konuda en ileridedirler.”

Bütün bu açıklamalarından sonra, “halil” edinecek olsa kendisini edineceğini belirtiyordu. Halil çok yakın arkadaş, kişinin sırlarına vakıf dostu ve sevgisi gönüle iyice nüfuz eden kimsedir. Hz. İbrahim’in Allah’ın halili olması da mecazdır. Arapça da sevgi, yoğunluk ve farklılıklarına göre farklı kelimelerle anlatılır.

Atîk, zaman, mekan ve rütbece önde olan demektir. Bu açıdan, antika eserlere “âsâr-ı atîka” denildiği gibi, kerim/değerli ve asil olana da atîk deniliyordu. Ayrıca kölelikten kurtulan da atîk, yani azatlanmış ve değerlenmiş adını alıyordu. Atik kelimesi Hz. Ebu Bekir (r.a.) için de şunları anlatıyordu: O değerliydi, kerimdi; kerim olması açısından da pek muttakiydi. Ayrıca, yetişkin erkeklerden ilk Müslüman olan kimseydi. Müslüman oluş zamanı bakımından da diğerlerinden önceydi. Hem ümmetten, ilk cennete giren olması da onun “atîk” oluşuna işaret etmekteydi. Yüce Allah Kâbe’yi “Beytü’l-Atîk” diye adlandırmıştı. Çünkü o Allah için yapılan ilk mescitti, değerli ve tahkirlerden korunmuş Beytullahtı.

“Artık bundan sonra Ebu Bekir incitilmedi.”

“Fe innî ûminu bihî=Ben gerçekten buna inanıyorum. Ve Ebu Bekir ve Umar=Ebu Bekir ve Ömer de inanır.”

Bu açıklama üzerine Hz. Ebu Bekir (r.a.) ağlamıştı. Oradakiler ağlamasına şaşmışlardı. Muhayyer bırakılan bir kulun açıklanması üzerine o neden ağlıyordu? Sonradan anlaşıldı ki, muhayyer bırakılan ve Resulullah’ın (a.s.m.) adını açıklamadığı kimse, Resulullah’tı. Ebu Bekir (r.a.) keskin kavrayışı ile açıklamada hemen söz edilenin kim olduğunu anlamıştı. Çünkü o, Kuran ve hadisi en iyi anlayan ve yorumlayan biriydi.

Resulullah burada başta Ebu Bekir (r.a.) ve Ömer’i (r.a.) zikretmiş, bazı isimleri de öne çıkan özellikleri ile sıralamıştı. Ümmete en merhametli olan Ebu Bekir’di. O ince kalpli, duygusal biriydi. Özellikle Mekke’de neredeyse servetinin hepsini, güçsüz Müslümanları müşriklerden kurtarma uğruna harcamıştı. Zaten şefkat ve merhametinden dolayı kendisine “Evvâh” deniyordu. O evvâh oluşta İbrahim Halilullah’a (a.s.) benziyordu.

Onun unvanlarından biri “Atik”ti. Hz. Ayşe’ye (r.anha) göre o günden sonra “Atik” diye anılmaya başlandı. Ayrıca ona, servetini Allah yolunda harcayıp, tutumlu yaşadığı ve eski elbiseler giydiği için

“Zülhılâl”, çok şefkatli, merhametli ve rikkatli olduğu için de “Evvâh” deniliyordu. En meşhur unvanı da “Sıddîk”tı. Hz. Peygamber’den (a.s.m.) sonra müminlerin yöneticisi olduğunda da, kendisine “Halifetü Rasulillah=Resulullah’ın Halifesi, Halefi,” denilmişti.

Benzer bir olay Hıra Dağı’nda da yaşanmıştı. Bir gün Hıra Dağı üzerinde Hz. Peygamber (a.s.m.), Hz. Ebu Bekir (r.a.) ve Hz. Osman (r.a.) bulunurken, dağ sevincinden sallanmış, bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurmuştu:

“Gerçekten Allah beni size peygamber gönderdi, ama sizler ‘kezipte=yalan söyledin’ dediniz. Oysa Ebu Bekir ‘sadaka=doğru söyledi’ dedi, ardından kendini ve malını benim için ortaya koydu. Arkadaşımı benim hatırım için bırakmayacak mısınız?”

Gerçekten Ammar b. Yasir (r.a.), hep doğru kararlar vermiş, hep dört halife yanında yer almış, iç karışıklıklar sırasında Hz. Ali’ yi (r.a.) desteklemiş ve Siffin Savaşı’nda ileri yaşlarda iken şehit edilmişti.

Ayrıca o kimsenin malının, servetinin kendisine onun malı kadar yararlı olmadığını da açıklamaktaydı. Onu kendine yardım eden herkesten farklı ve istisna tutuyordu.

. Mansur Ali III, 314; Canan, XII, 273, nr 4388; (Tirmizi, nr. 3685).

. “Mâ ene illâ racülün mine’l- müslimîn.” Bkz. Buhari, IV, 195; Mansur Ali III, 315; Canan, XII, 281, nr. 4398; ayrıca bkz. A.g.e., XII, 272.

. “Mâ nefa’ani mâlu ehadin kattu, mâ nefa ‘ani mâlu Ebi Bekr.”

. Rağıp, s. 551.

. Canan, XII, 260; nr. 4380. (Tirmizi, nr. 3662); Mansur Ali, III, 310.

. Mansur Ali III, 325; Canan, XII, 255; krş. Buhari IV, 191.

. “Ve kâne Ebu Bekrin hüve a’lemunâ” açıklaması bunu gösterir.

. Canan, XII, 267.

. El-Hanefi, s. 160; Sarıcık, Ehl-i Beyt, s. 28; Sarıcık, Sahabe Modeli, s. 115- 116; Rağıp, s. 206.

. Nisa, 4/125; İbn-i Kesir, Tefsir, I, 559; Yazır, III, 1478; Sarıcık, Kendi Dilinden -2, s. 28; Uluçam, “Halil”; DİA, XV, 305.

. Buhari, IV, 191; Mansur Ali III, 324; Canan, XII, 255, nr. 4377.

. Buhari, IV, 190-191; Mansur Ali III, 306-307; Canan, XII, 261, nr. 4382.

. Buhari, IV, 192; İbn-i Hişam, IV, 298 vd. Muhammed Rıza, s. 374.

- . Canan, XII, 269.
- . Vâsâ, âsâ anlamındadır., bkz. Feyruzabadi, s. 1730. Ayrıca bkz. Canan, XII, 363. nr. 4382.
- . Buhari, IV, 192; Mansur Ali, III, 307; Canan, XII, 267, nr. 4383.
- . Canan, XII, 271, nr. 4385.
- . Buhari, I, 165; Ezan, 46; Nevevi, s. 339, nr. 452; Canan, XII, 270-271.
- . Ahmed b. Hanbel, IV, 203; Suruç, II, 468.
- “Mutlaka siz (kadınlar) Yusuf’un arkadaşlarısınız (ona düzen kuran kadınlar gibisiniz).”
- “Sen havuzda (Kevser havuzunda) benim arkadaşımsın, mağarada da benim arkadaşımsın.”
- . “İnnallâhe ba ‘asenî ileykum, fekulturn ‘kezipte’, ve kâle Ebu Bekrin sadaka ve vâsânî bi nefsihî, fe hel entum târikûne li sahibî.”
- . Mescit krokisi için bkz. Sarıcık, Dört Halife, I, 47.
- . Mansur Ali, III, 316; Canan, XII, 280, nr. 4395; (Ebu Davud, nr. 3987; Tirmizi, nr. 3659).
- . Hac, 22/29; Al-i İmran, 3/96.
- . Bkz. “inne ekrameküm ‘indellahi etkaküm.”
- . Fayda “Ebu Bekir” DİA, X, 101-102.
- . “Ente sâhibî ‘ale”l-havzı, ve sahibî fi’l-ğâri.” Bkz. Mansur Ali, III, 310.
- . Tirmizi, V,656, İbn-i Mâce, I,44; Heytemi, s.136, 189; Mansur Ali, III,359; Sarıcık, Ehl-i Beyt, s.117-118.
- . Mansur Ali, III, 317.
- . Mansur Ali, III, 329; Sebir hakkında bilgi için bkz. Feyruzabadi, s. 457
- . Buhari, IV, 192; Mansur Ali, III, 315; Canan, XII, 278; (Müslim, nr. 2388; Tirmizi, nr. 3681, 3696).
- . Buhari, IV, 192; Mansur Ali, III, 315; Canan, XII, 278, nr. 4393.
- . Buhari, IV, 192; Nevevi, s. 730, nr. 1213.
- . Mansur Ali, III, 328.
- . Kâinatta tesadüfe yer yoktur. Ayet-i kerimenin işareti ile bir yaprak bile Allah’ın ilmi ile dalından düşer. Bütün durmalar, sallanmalar ve hareketler bir gaye iledir. Tesadüfen veya gayesiz değildirler.
- . Mansur Ali, III, 329.
- . Canan, XII, 248-249, nr. 4370 (Tirmizi, nr. 3793).

- . İbrahim'in evvâh ve halim oluşu konusunda bkz. Hûd, 11/75.
- . Fayda, "Ebu Bekir", DİA, X, 101.
- . A.g.e., III, 325.
- . "Eyyunnâsu hayrun, ba'de'n- nebiyi sallallahu aleyhi vesellem?"
- . Mansur Ali, III, 316-317.
- . Enam, 6/51; İbn -i Hişam, I, 341 vd. İbn-i Mâce, I, 52; Mansur Ali, III, 316, 370-371; Sarıcık, Dört Halife, II, 131-142; 119-120; Canan, XII, 249, nr. 4371.
- . Mansur Ali, III, 316; Canan, XII, 249, 281, nr 4397; (Tirmizi, nr. 3804).
- 'Ebu Bekir, gerçekten sen, ümmetinden cennete girenlerin ilkisin.'"
- . Canan, XII, 246. nr. 4369; krş. Mansur Ali, III, 324; Buhari, IV, 196.
- . Bkz. Heyet, Sahabiler Ans., s. 477.
- . Heyet, Sahabiler Ans., s. 390.
- . Bkz. Mansur Ali, III, 324, dipnot, nr. 2.
- . Buhari, IV, 201-202; Mansur Ali, III, 324; Nevevi, s. 489, nr. 707.
- . Vahidi, s. 425, nr. 785; Yazır, VIII, 4735.
- . Mansur Ali, III, 310; Canan, XII, 359, nr. 4379; (Tirmizi, menakıb, nr. 3679).
- . Resulullah"ın sözü şöyleydi: "Ebşir, fe ente 'atîkullahı mine'n-nâri." Bkz. Mansur Ali, III, 310.
- . Canan, XII, 260, nr. 4380: (Ebu Davud, nr. 4652).
- "Vallahi onlardan bir adamın Resulullah'la (a.s.m.) onda (onun yolunda) yüzü tozlanacak kadar bulunması; sizden birinin bir ömürlük amelinden hayırlıdır; o Nuh gibi uzun yaşasa da."
- Atîk, zaman, mekan ve rütbece önde olan demektir. Bu açıdan, antika eserlere "âsâr-ı atîka" denildiği gibi, kerim/değerli ve asil olana da atîk deniliyordu. Ayrıca kölelikten kurtulan da atîk, yani azatlanmış ve değerlenmiş adını alıyordu. Atik kelimesi Hz. Ebu Bekir (r.a.) için de şunları anlatıyordu: O değerliydi, kerimdi; kerim olması açısından da pek muttakiydi. Ayrıca, yetişkin erkeklerden ilk Müslüman olan kimseydi. Müslüman oluş zamanı bakımından da diğerlerinden önceydi. Hem ümmetten, ilk cennete giren olması da onun "atîk" oluşuna işaret etmekteydi. Yüce Allah Kâbe'yi "Beytü'l-Atîk" diye adlandırmıştı. Çünkü o Allah için yapılan ilk mescitti, değerli ve tahkirlerden korunmuş Beytullahtı.

Sonuç

Hız. Ebu Bekir (r.a.) Hicaz'ın üç önemli kentinden biri olan Mekke'de doğdu. Babası ona "Abdulkâbe" adını verdi. Mekke ticaret yolları kavşağında bulunan dinî ve ticarî bir merkezdi. Burası ziraata elverişsiz olduğundan, Mekkeliler kervan ticaretiyle geçimlerini sağlıyorlardı.

Hız. Ebu Bekir (r.a.) Kureyş'in Teymoğulları kabilesinden Ebu Kuhafe'nin oğluydu ve onun iki kız kardeşi de vardı. O da Mekkeliler gibi genç yaşta ticarete atıldı, Yemen'e, Suriye'ye defalarca gidip geldi. Hazır giyimle uğraşan Hız. Ebu Bekir, kırk yaşlarına yaklaştığında; dengeli, kültürlü, zengin, yardım sever, saygın ve Kureyş tarihi ve soylarını iyi bilen, geniş ufuklu biri olarak biliniyordu.

Genç yaşlarında geleceğin peygamberi Hız. Muhammed'le arkadaşlık kurmuştu. Putperestlik ona anlamsız geliyordu. On sekiz yaşında bir gençken "Hılfu'l-Fudûl" cemiyetine katılmıştı. O bir ticaret seyahati sonrası Yemen'den Mekke'ye dönünce, otuz sekiz yaşında ve tereddütsüz Müslüman oldu. Onun duraksamadan Müslüman olması, Hız. Muhammed'i gençliğinden beri iyi tanımasından kaynaklanmış olmalıydı. O Muhammedü'l-Emin'e güveniyordu.

Müslüman olunca ticareti bıraktı ve Resulullah'ın (a.s.m.) sağ kolu oldu. Kendini İslam'a adadı ve yakın tanıdıklarına İslam'ı anlatarak Müslüman olmalarına vesile oldu. Mekke döneminde ona yakın Müslüman köleyi servetiyle alarak hürriyetlerine kavuşturdu. Hız. Ebu Bekir (r.a.) ince yapılı, çıkık alınlı, çukur gözlü ve seyrek sakallı biriydi. Kendisi yetişkinler içinde Müslüman olan ilk hür erkekti.

Mekke döneminde inenlerden, onu övgüyle anan çok ayet vardır. 615 yılında Mekke müşrikleri kendisine linç girişiminde bulundular. Miraç mucizesini tereddütsüz kabul etmesiyle Peygamber Efendimiz kendisine "Siddik" unvanını vermişti.

Hız. Hatice'nin (r.anha) vefatı üzerine, kızı Ayşe'yi (r.anha) Hız. Peygamber'le (a.s.m.) nişanladı. Mekke döneminde Resulullah'ın olduğu her yerde ve yanı başında destekçisi olarak hep o vardı. Müşriklerin Resul-i Ekrem'i öldürme kararı üzerine, onunla birlikte gizlice Mekke'den ayrılan Hız. Ebu Bekir, Sevr Dağı'nda birkaç günü Resulullah'la birlikte geçirdi. Hız. Peygamber (a.s.m.) en tehlikeli anda, kendine en yakın gördüğü ve pek güvendiği Hız. Ebu Bekir'i

(r.a.) hicret arkadaşı seçmişti. Böylece o “Yâr-ı Ğâr” unvanını da almış oluyordu. Mağarada iken Resulullah onu “Korkma Allah bizimledir” diye teselli etmişti.

Hiz. Ebu Bekir (r.a.) hicret sonrası da, davası uğrunda canını ve malını ortaya koymaktan çekinmedi. Medine döneminde gerçekleşen bütün savaşlara katıldı. Hilafeti döneminde ridde/gericilik hareketlerini çok yerinde bir kararla bertaraf etmekle İslam’ın yeniden Arabistan’a hâkimiyetini sağlamıştı. Halifeliğinde Kur’an ayetlerini cem edip “Mushaf” haline getirdi. Böylece İslam’a büyük bir hizmet daha yaptı.

İrtidat/gericilik hareketlerini bastırdıktan sonra Irak’ın fethi projesini başlattı. Diğer yandan Suriye’nin İslam’a açılması için ordular görevlendirdi. Onun hilafeti yıllarında gerçekleşen Yermuk ve benzeri birkaç zafer, İslam’ın Irak ve Suriye’ye yayılmasını ve buraların ebediyen İslam toprağı olmasını sonuç verdi.

O vefatından az önce, Hiz. Ömer’i (r.a.) yerine veliaht ve halife seçerek, muhtemel ve tehlikeli bir iç karışıklığı önlemiş oldu. İki yıl üç ay hilafet görevinde bulunduktan sonra 634’te Medine’de vefat etti. O ilk Beytu’l-Mali tesis eden halifeydi. Onun hayatında başka önemli ilkler de vardı.

Hiz. Ebu Bekir (r.a.) hakkında Resulullah (a.s.m.), zaman zaman değerlendirmelerde bulunmuştu: Resul-i Ekrem onu cennetle müjdeledi, kendisine “Atîkullah” unvanını verdi, onu “Cennetliklerin Seyidi” olarak vasıflandırdı. Resulullah’a bağılılığı ve imandaki yakîni, bizzat Resulullah tarafından açıklandı. O, Hiz. Peygamber’e (a.s.m.) göre ümmetin en merhametlisiydi ve kendisinden sonra inanlar içinde en hayırlı insandı. Hiz. Peygamber’e (a.s.m.) göre, malı ve canı Ebu Bekir (r.a.) kadar ona yararlı olan bir başkası yoktu. O hayatının bütün safhalarında Resulullah ve İslam için sürekli canını ve malını ortaya koymuştu. Ayrıca o ashabı arasında Peygamber Efendimizin en çok sevdiği insandı.

Kaynaklar

ABDULFETTAH el-Kadi, Esbâb-ı Nüzûl, terc., Salih Akdemir, Fecr Yayınevi, Ankara 1986.

AĞIRAKÇA, Ahmet-KIZILIRMAK, Sait, “Ebû Bekir es-Sıddîk”, Şamil Ansiklopedisi, I-V, Şamil Yayınları, İstanbul 1990.

AHMED B. HANBEL, Müsned, I-VI, Beyrut ty.

AHMED CEVDET PAŞA, Kısas-ı Enbiya, I-II, Bedir Yayınevi, İstanbul 1981.

ALGÜL, Hüseyin, “Esvedü'l-Ansi”, DİA, XI, İstanbul 1995, s. 440-441.

ÂLÛSÎ, Şihâbüddin Seyyid Mahmûd, Rûhu'l-Me'âni, I-XVI, Beyrut 1997.

ASKALÂNÎ, Ali b. Ahmed, el-İsabe fi Temyizi's-Sahabe, I-VIII, Beyrut ty.

AVCI, Casim, “Hilafet”, DİA, XVIII, İstanbul 1998, s. 539-546.

BAĞAVÎ, Hüseyin b. Muhammed, Mesâbîhu's-Sünne, I-II, Beyrut ty.

BELAZURÎ, Fütûhu'l-Büldân, terc., Mustafa Fayda, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988.

BERKÎ, Ali Himmet-KESKİOĞLU, Osman, Hâmetmü'l-Enbiyâ Hz. Muhammed ve Hayatı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1993.

BİLMEN, Ö. Nasuhi, Hukuk-ı İslamiye ve Istilahât-ı Fıkhiyye Kâmusu, I-VIII, Bilmen Yayınevi, İstanbul 1975.

BOZKURT, Nebi-KÜÇÜKAŞÇI, Mustafa Sabri, “Mekke”, DİA, XXVIII, İstanbul 2006, s. 555-563.

BROCKELMAN, Carl, İslam Milletleri ve Devletleri Tarihi, Çev., Neşet Çağatay, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1964.

BUHARÎ, Muhammed b. İsmail, Sahihu'l-Buhari, I-VIII, el Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul ty.

BÛTÎ, M. Said Ramazan, Fıkhu's-Sire, terc., Ali Nar-Orhan Aktepe, Selam Yayınları, İstanbul 1984

CANAN, İbrahim, Kütüb-i Sitte, I-XVIII, İstanbul ty.

CERRAHOĞLU, İsmail, Tefsir Usûlü, Ankara 1979.

CORCÎ ZEYDAN, Medeniyeti İslamiye Tarihi, I-IV, terc., Zeki Meğamiz, İstanbul 1328.

ÇAĞATAY, Neşet, İslam Dönemine Dek Arap Tarihi, TTK Yayınları, Ankara 1989.

ÇETİNER, Bedreddin, Fâtîha'dan Nâs'a Esbâb-ı Nüzûl, I-III, Çağrı Yayınları, İstanbul 2006.

ÇUBUKÇU, Asri, "Ebu Kuhafe", DİA, X, İstanbul, 1994, s. 177-178.

DEBBAĞOĞLU, Ahmet ve Arkadaşı, Ansiklopedik Büyük İslam İlmihâli, Dergâh Yayınları, İstanbul 1970.

DEMİRKENT, "Herakleios", DİA, XVII, İstanbul 1994, s. 210-215.

DİYARBEKRİ, Hüseyin b. Muhammed, Târihu'l-Hamis, I-II, Dâru's-Sâdır, Kahire 1283.

FÂRUKÎ, İsmâil Râci, Luis Lâmia, İslam Kültür Atlası, terc., Mustafa Okan Kibaroglu-Zerrin Kibaroglu, İnkılâp Yayınları, İstanbul 1999.

Fayda, Mustafa, "Ebu Bekir", DİA, X, İstanbul, 1994, s. 101-108.

-----, "Halid b. Velid", DİA, XV, İstanbul, 1997, s. 289-292.

-----, "Muhammed", DİA, XXX, İstanbul, 2005, s. 410-425..

FEYRÛZÂBADÎ, Muhammed b. Ya'kub, el-Kâmûsu'l-Muhîf, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 1996.

FIĞLALI, E. Ruhi, "Ali", DİA, II, İstanbul 1989, s. 371-374.

GÜMÜŞHANEVÎ, Ahmed Ziyaeddin, Râmûzu'l-Ehâdis, terc. Naim Erdoğan, Pamuk Yayınları, İstanbul 1980.

HALEBÎ, Ali b. Bürhânuddin, İnsânu'l-Uyûn, I-III, Beyrut 1980.

HASAN İBRAHİM HASAN, Siyasi, Kültürel, Dinî, Sosyal İslam Tarihi, I-VI, terc. İsmail Yiğit ve arkadaşları, İstanbul 1985.

HEYET, Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi, I-XV, Çağ Yayınları, İstanbul 1988.

HEYET, el-Mu'cemi'l-Vasit, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul ty.

HEYET, Sahabiler Ansiklopedisi, (Tercüman gazetesi Eki) İstanbul ty.

HEYET, Kurân-ı Kerim ve Türkçe Açıklamalı Tercümesi, Medine 1987.

EL-HEYTEMÎ, Ahmed b. Hacer, es-Savâiku'l-Muhrika, Mektebetü'l-Kâhira, Kahire 1385.

HİZMETLİ, Sabri, İslam Tarihi, Ankara 1999.

HİTTİ, Philip K. Siyasi ve Kültürel İslam Tarihi, I-IV, terc. Salih Tuğ, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1997.

HUDGSON, M.G.S. İslam'ın Serüveni, I-III, terc., Tercüme Kurulu, İz Yayıncılık, İstanbul 1993.

- İBN-İ EBİ'L-İZZ, Şerhu'l-Akideti't-Tahâviye, I-II, Beyrut 1985.
- İBNÜ'L-ESİR, Usdu'l-Gâbe fî Ma'rifeti's-Sahabe, III, Mısır 1328.
- İBNÜ'L-ESİR, Ali b. el-Kerm, el-Kâmil fi't-Târih, I-XII, Dâru's-Sâdır, Beyrut ty.
- İBN-İ HACER, Muhammed b. Ali, el-İsabe fî Temyizi's-Sahabe, I-IV, Mısır, 1939.
- İBN-İ HİŞAM, Abdulmelik b. Hişâm, Siretu'n-Nebi, I-IV, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1981.
- İBN-İ İSHAK, Muhammed b. İshak, Siretü İbni İshak, Tahkik, Muhammed Hamidullah, Hayra Hizmet Vakfı, Konya 1981.
- İBNÜ'L-KELBİ, Hişam b. Muhammed, Kitâbu'l-Esnâm, Tahkik, Muhammed Abdulkadir-A. Muhammed Abid, Dâru'n-Nahda, Kahire ty.
- İBN-İ KESİR, İsmail b. Dımâr, Tefsiru'l-Kurâni'l-Azîm, I-IV, Çağrı Yayınları, İstanbul 1987.
- İBN-İ MÂCE, Muhammed b. Yezid, Sunenu İbni Mâce, I-II, el-Mektebetü'l-İslamiyye, İstanbul ty.
- İBN-İ SA'D, et-Tabakâtu'l-Kübrâ, I-VIII, Beyrut ty.
- İZUTSU, Toshihiko, Kurân'da Dini ve Ahlâki Kavramlar, Pınar Yayınları, İstanbul 1991.
- KADI İYAZ, Şifâ-i Şerif, terc., Naim Erdoğan, Çile Yayınları, İstanbul 1977.
- KALLEK, Cengiz, "Biat", DİA, VI, İstanbul, 1992, s. 121-124.
- KANDEHLEVÎ, Hayâtu's-Sahâbe, I-IV, terc., Ahmet Meylani, İslami Neşriyat, Konya 1983.
- KÖKSAL, Asım, Hz. Muhammed ve İslamiyet, I-XII, Şamil Yayınevi, İstanbul 1977.
- KURTUBİ, Ebu Abdullah Muhammed, el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kurân, I-IX, Mısır 1952.
- LİNGS, Martin, Hz. Muhammed'in Hayatı, terc., Nazife Şişman, İz Yayıncılık, İstanbul 1996.
- LUİS MA'LÛF, el-Müncidfi'l-Luğa ve'l-A'lâm, Dâru'l-Kurâni'l-Kerim, Beyrut 1973.
- MANTRAN, Robert, İslâmın Yayılış Tarihi, terc., İsmet Kayaoğlu, Ankara Üniversitesi basımevi, Ankara 1981.
- MANSUR ALİ NASİF, et-Tâc li Câmi'ul-Usûl, I-V, Mektebetü Pamuk, İstanbul 1961.

- MESUDİ, Ali b. Hüseyin, Mürûc'uz-Zeheb, I-IV, Beyrut 1986.
- MEZ, Adam, Onuncu Yüzyılda İslam Medeniyeti, terc. Salih Şaban, İnsan Yayınları, İstanbul 2000.
- MUHAMMED FUÂD ABDULBAKİ, El-Mu'cemu'l-Müfehres, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul 1982
- MUHAMMED HAMİDULLAH, İslam Peygamberi, I-II, terc., Salih Tuğ, İrfan Yayınevi, İstanbul 1980.
- , el-Vesâiku's-Siyâsiyye, Dâru'n-Nefâis, Beyrut 1987.
- MUHAMMED HUDARİ BEK, Nûru'l-Yakîn, Dâru İhyâi't-Türâsil-Arabi, Beyrut ty.
- , İtmâmu'l-Vefa, Beyrut ty.
- MUHAMMED RIZA, Muhammed, Dâru'l-Kütübî'l-İslâmiyye, Beyrut 1988.
- MUSTAFA MUHAMMED UMARE, Cevâhiru'l-Buhârî, terc. Hasan Alioğlu, Erkam Yayınları, İstanbul 1998.
- MUSTAFA RAMAZAN EL-BÛTİ, Fıkhu's-Sire, terc. Ali Nar-Orhan Aktepe, İstanbul 1988.
- MUTLU, İsmail-DÖĞEN, Şaban, Sahabiler Ansiklopedisi, I-II, Yeni Asya Gazetesi Neşriyatı, İstanbul 1993.
- MUNAVİ, Abdurrauf, Feyzu'l-Kadir Şerhu Câmi'is-Sağir, I-IV, Mısır 1958.
- MUNAVİ, Abdurraûf, Feyzu'l-Kadir Şerhu Câmi'is-Sağir, I-VI, Beyrut ty.
- NEVEVİ, Yahya b. Şeref, Riyâzu's-Sâlihîn, terc., Mehmed Emre, Bedir Yayınevi, İstanbul 1974.
- ÖZCAN, Abdulkadir, "Asesbaşı", DİA, III, İstanbul 1994, s. 464.
- ÖNKAL, Ahmet, "Hicret", DİA, XVII, İstanbul 1998, s. 458-462.
- RAĞİB EL-ISFAHANİ, Hüseyin b. Muhammed, el-Mufredât, Kitâbu'l-Cumhûriyye, Beyrut ty.
- RİFAİ, Seyyid Ahmed, el-Bürhânu'l-Müeyyed, terc., Kudsizâde Kadri, İstanbul ty.
- SABUNİ, MUHAMMED ALİ, Saffetu't-Tefâsir, I-III, Dâru'l-Kalem, Beyrut 1986.
- SARICIK, Murat, Kavram ve Misyon Olarak Ehl-i Beyt, Nesil Yayınları, İstanbul 1997.
- , Sahabe Modeli, Nesil Yayınları, İstanbul 2006.

-----, Dört Halife ve Emeviler Döneminden İlginç Problemler, Tuğra Matbaası, Isparta 2001.

-----, İnanç ve Zihniyet Olarak Cahiliye, Nesil Yayınları, İstanbul 2004.

-----, Dört Halife Dönemi, I-II, Nesil Yayınları, İstanbul 2002.

-----, Kendi Dilinden Peygamberimiz-1, Nesil yayınları, İstanbul 2006.

-----, Hz. Muhammed'in Çağrısı, Nesil yayınları, İstanbul 2006.

-----, Kendi Dilinden Peygamberimiz-2, Nesil yayınları, İstanbul 2007.

SARIÇAM, İbrahim, Hz. Ebu Bekir, TDV Yayınları, Ankara 1996.

-----, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2004.

SUBHİ SALİH, İslâm Mezhepleri ve Müesseseleri, terc., İbrahim Sarmış, İstanbul 1981.

SUYUTİ, Abdurrahman b. Ebu Bekr, Târihu'l-Hulafâ, Mısır 1952.

-----, el-Hasâisu'l-Kübra, I-III, Mısır 1387.

ŞİBLİ NUMÂNÎ, Hz. Ömer ve Devlet İdaresi, I-II, terc., Talip Yaşar Alp, Çağ Yayınları, İstanbul 1980.

TABERİ, Muhibbüddin Ahmed, el-Muhabbar, Dâru'l-Âfâkı'l-Cedide, Beyrut ty.

TAFTAZÂNÎ, Mesud b. Ömer, Şerhu'l-Makâsıd, I-V, Beyrut 1988.

UNAT, Faik Reşit, Hicri Tarihleri Miladi Tarihe Çevirme Kılavuzu, T.T.K. Yayınları, Ankara 1974.

ÜNAL, Sadettin, "Kâbe", DİA, XXIV, İstanbul 2001, s. 14-21.

VAHİDÎ, Ali B. Ahmed, Esbâb-ı Nüzûlü'l-Kurân, Dâru'l-Kütübil-İlmiyye, Beyrut, 1991.

VAKİDÎ, Muhammed b. Ömer, el-Megâzî, I-III, tahkik, Marsden Joner, Matbaatu Câmi'ati London, London 1966.

YAZIR, Hamdi, Hak Dini Kurân Dili, I-IX, Eser Neşriyât, İstanbul 1979.

YÜCEL, İrfan, Peygamberimizin Hayatı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2004.

ZEBİDÎ, Ahmed b. Abdullatif, Sahih-i Buhari muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi, I-XIV; terc ve şerh, Kamil miras, Diyanet İşleri

Başkanlığı Yayınları, Ankara 1985-1986.

ZEHEBÎ, Ahmed b. Osman, el-Hulefâu'r-Râşidûn min Târihi'l-İslam, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1988.

-----, Tarîhu'l-İslâm, Tahkiki, Ömer Abdusselâm, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Beyrut 1987.